COLECȚIA
PĂRINȚI ȘI SCRIITORI BISERICEȘTI,
INIȚIATĂ ÎN ANUL 1977 DE PATRIARHUL
IUSTIN († 1986)
ȘI RELUATĂ, ÎN SERIE NOUĂ, ÎN ANUL 2007
CU BINECUVÂNTAREA PREAFERICITULUI PĂRINTE
DANIEL
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

PĂRINȚI ȘI SCRIITORI
BISERICEȘTI

SERIE NOUĂ

5

SFÂNTUL VASILE CEL MARE
Scrieri morale și ascetice

Carte publicată cu binecuvântarea
Preafericitului Părinte
DANIEL
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

Studiu introductiv de Pr. Vasile RĂDUCĂ

Traduceri de Isabela Alina Panainte, Florin Filimon, Laura Enache, Octavian Gordon, Diac. Nicolae Mogage

Editura *BASILICA* a Patriarhiei Române
București – 2013

Ediţie îngrijită de către *Departamentul: „Carte patristică"* al Editurilor Patriarhiei Române

Redactor coordonator: Ierom. dr. Policarp PÎRVULOIU
Redactori: Mircea Adrian BĂICULESCU, Florin FILIMON
Tehnoredactare: Violeta NEGREA
Viziune grafică: Maria COMAN

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
VASILE CEL MARE, sfânt
Scrieri morale şi ascetice / Sfântul Vasile cel Mare ; carte publicată cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române ; studiu introd. de pr. Vasile Răducă ; trad. de Isabela Panainte, Florin Filimon, Laura Enache, ... - Bucureşti : Basilica, 2013
ISBN 978-606-8495-29-3

I. Daniel, patriarh al Bisericii Ortodoxe Române
II. Răducă, Vasile (pref.)
III. Panainte, Isabela Alina (trad.)
IV. Filimon, Florin (trad.)
V. Enache, Laura (trad.)

271
281.9

ISBN 978-606-8495-29-3

PROLOG

Volumul al V-lea din colecția *Părinți și Scriitori Bisericești* cuprinde lucrările morale și ascetice ale Sfântului Vasile cel Mare, alcătuite în răstimpul dintre anii 357-378. Am putea spune că opera scrisă a Sfântului Vasile se circumscrie în cadrul câtorva teme principale: teologică-dogmatică, exegetică, epistolară (corespondența cu diverse personalități bisericești, politice și culturale ale timpului), liturgică, morală și ascetică.

Volumul de față cuprinde *Regulile morale, mari* și *mici*, *Cuvintele ascetice* (șapte la număr) și *Constituțiile ascetice*. Deși alcătuite într-o perioadă îndelungată, ele au reprezentat în gândirea și viața Sfântului Vasile o preocupare permanentă. Lucrul acesta se datorează și faptului că moștenirea sa spirituală din familie era dominată de ceea ce el numește „evlavia", trăită în casa părinților săi și, mai ales, a bunicii sale, Sfânta Macrina. Față de bunica sa, Sfântul Vasile este plin de recunoștință, pentru că ea l-a crescut și format de mic copil în dogmele evlaviei, dogme care, la rândul lor, reprezentau învățătura Sfântului Grigorie Taumaturgul, bazată pe predania apostolică și transmisă mai departe pe cale orală, inclusiv în familia Sfintei Macrina.

Sfântul Vasile avea să completeze aceste norme morale și de asceză primite în copilărie cu cele dobândite în cadrul studiilor universitare și, mai cu seamă, în călătoria făcută după terminarea studiilor în răsăritul monastic creștin din Egipt, Palestina, Siria și Mesopotamia. Aproape doi ani a durat această călătorie, dar Sfântul Vasile nu a copiat experiențele ascetice ale monahilor de acolo, ci le-a adaptat mediului geografic și de cultură al lumii bizantine, îndulcind practicile ascetice extreme și punând accent pe ceea ce creștinilor din imperiu, atât laici, cât și monahi, le era posibil de urmat.

Normele morale și ascetice elaborate de Sfântul Vasile se adresează, în general, tuturor credincioșilor, indiferent de categoria socială și de locul ales pentru căutarea desăvârșirii.

Astfel, viața morală și asceza erau considerate trăiri în responsabilitate, oarecum sinonime cu urmarea lui Hristos. Ele trebuie sa fie o expresie a credinței primite la botez și de aceea toți creștinii sunt chemați la îmbunătățire, fără să se facă mare deosebire între porunci și sfaturi. În procesul de formare moral-ascetic, un rol important îl are Sfânta Scriptură, comparată de Sfântul Vasile cu o farmacie în care fiecare găsește medicamentul potrivit propriilor nevoi.

O primă condiție pe care o persoană trebuie s-o îndeplinească este schimbarea vieții prin pocăință (*metánoia*), adică părăsirea modului păcătos de viață trăit până atunci și adoptarea altuia – al curăției și virtuților. Progresul pe drumul desăvârșirii poate fi atins prin retragerea în liniște – fie din societate, fie în tine însuți –, pregătirea minții și a inimii prin eliminarea gândurilor rele și înlocuirea lor cu cele virtuoase, la fel cum pe o tăbliță de ceară nu se poate scrie ceva nou decât dacă scrisul vechi este îndepărtat. Gândurile păcătoase trebuie înlocuite cu gânduri cerești, iar obținerea acestei stări se realizează, în afară de cercetarea Sfintelor Scripturi, prin multă rugăciune, care aduce pe Dumnezeu în inima omului, ca hrană potrivită, făcându-l templu al Duhului Sfânt. Sigur că pentru monahii care se retrag din lume progresul pe scara aceasta a desăvârșirii este mai ușor, dar nu lipsit de obstacole, pentru că retragerea din lume nu înseamnă doar o ieșire dintr-un anumit spațiu, adică din societate, ci eliberarea de toată povara gândurilor și amintirilor acumulate până în acel moment.

Putem spune că în lucrările pe care le publicăm în acest volum cititorul găsește situații diverse în care s-ar afla omul, atât cel din societate, cât și cel din mănăstire, dar și soluțiile prin care el poate fi îndrumat și întărit pe calea care duce la dobândirea mântuirii. Pentru a face expunerea mai vie, Sfântul Vasile folosește deseori dialogul, cunoscut ca o metodă de a menține interesul și atenția cititorului.

Ne rugăm Bunului Dumnezeu să deschidă inima și mintea cititorilor, pentru a înțelege și asimila învățăturile sfinte prezentate în acest volum, așa încât să se vindece sufletește și trupește și să le fie sprijin în momentele de răscruce ale vieții.

Emilian POPESCU

STUDIU INTRODUCTIV

Asceza creştină şi modelul de asceză și viață morală propus de Sfântul Vasile cel Mare

Volumul acesta conține lucrările Sfântului Vasile cel Mare cu conținut moral și ascetic, traduse în limba română. Pentru omul de azi, noțiunile de „moral" (ἠθικός) și „ascetic" (ἀσκητικός) par a se suprapune: e greu să înțelegi că poate fi cineva moral fără să fi adoptat un anumit tip de asceză, după cum orice asceză, în sensul actual al cuvântului, trebuie să aibă caracter moral. Pentru arhiepiscopul Cezareii din Capadocia, cele două noțiuni par a nu fi sinonime. De aceea, el însuși a socotit că unele dintre operele sale au conținut moral, iar altele au conținut ascetic. Dar atât ideile din operele cu conținut moral, cât și cele cu conținut ascetic se regăsesc în toate sfaturile, îndemnurile și învățăturile pe care le-a dat ucenicilor, fiilor săi duhovnicești și monahilor. Viața monahală este considerată a fi prin excelență o viață ascetică.

Cuvintele „asceză" (ἄσκησις) și „ascet" (ἀσκητής) vin de la verbul ἀσκέω. Inițial, în Antichitatea greacă, acest verb desemna o activitate artizanală[1], ca mai târziu să primească sensul de „prelucrare a unui material brut, căruia i se dădea o formă", de unde și înțelesul ulterior de „a prelucra un material până la a ajunge să faci din el o podoabă". Cel puțin acesta era sensul verbului pe vremea lui Homer și a lui Hesiod (sec. al VIII-lea î.Hr.). Ulterior, același verb va însemna „a împodobi, a echipa, a dota, a înzestra, a exersa și a se exersa în vederea a ceva și chiar a echipa corpul cu armură". Cuvântul ἄσκησις desemna acțiunea verbului ἀσκέω (exercițiul, exersarea propriu-zisă). De aici cuvântul ἀσκητής, care desemna atletul.

---

[1] HOMER, *Iliada*, 10, 438; 23, 74; *Odiseea*, 23, 198.

Mai apoi, cuvântul „asceză" se va referi la curăţirea trupească din zilele consacrate unor zeităţi sau cu ocazia comemorării celor morţi, iar din momentul în care cuvântul „asceză" va însemna la filosofi efortul minţii spre înţelepciune, mai apoi, efortul gândit şi metodic de eliberare a sufletului de trup, substantivul „ascet" îl va desemna pe omul virtuos, înţeleptul, desăvârşitul.

Asceza în Antichitatea greco-romană

După cum am arătat mai sus, noţiunile de „ascet" şi de „asceză" nu sunt descoperiri creştine. Ele au existat şi în alte sisteme religioase şi morale de dinaintea creştinismului şi chiar cu aceeaşi denumire, cel puţin în spaţiul greco-roman.

Principiile ascezei practicate în lumea greco-romană au fost elaborate în interiorul şcolilor filosofice, nu au fost date de vreun zeu. Prin asceză, greco-romanii nu imitau vreun zeu. Viaţa zeităţilor din mitologiile lor nu era de imitat. Marii asceţi creştini au preluat unii din termenii ascezei şcolilor filosofice antice, pentru că acei termeni intraseră în uzul comun al limbilor vorbite de creştini şi de necreştini, nu pentru că ar fi fost influenţaţi de vreo şcoală sau alta. În acele şcoli şi în etica lumii antice greco-romane nu existau noţiunile de „păcat" (cel mult de greşeală morală) şi de „sfinţenie". În mitologia şi în religiile greco-romane, zeităţile nu aveau sfinţenie. Li se atribuia doar autoritate, nu şi sfinţenie, la rândul ei demonstrată printr-o viaţă fundamentată pe principii morale. Iar ceea ce nu exista la zeităţile antice (care, de altfel, ele însele nu existau), adică sfinţenia, nu se putea transmite nimănui. Nimeni nu putea să participe la ceea ce nu exista şi nici ceea ce nu exista nu se putea împărtăşi cuiva.

Iniţial, asceza se referea la exerciţiile fizice prin care trupurile erau antrenate în vederea anumitor performanţe. Aceste exerciţii presupuneau anumite metode, aşa încât, pe vremea lui Platon, când olimpiadele erau deja celebre, verbul *ἀσκέω* desemna exerciţiul îndelungat şi metodic în vederea unei anumite educaţii. Cum pentru olimpiade nu era vorba doar de educaţia trupului, ci şi de a spiritului, la filosoful Platon *ἀσκέω* desemna atât exerci-

țiile trupești, cât și pe cele sufletești, necesare unui olimpic[2]. De aici, ἀσκητής se referea la oamenii instruiți, care se distingeau de cei neinstruiți (ἰδιῶται). Încet-încet, atât verbul ἀσκέω, cât și substantivele ἀσκητής și ἄσκησις vor căpăta semnificații morale. De aceea, încă din perioada clasică, la greci, atletul nu era numai sportivul de performanță, ci și omul educat. Prin urmare, cuvântul „ascet" (folosit pentru desemnarea atletului) a trecut foarte ușor în zona moralei, ajungând să-l desemneze pe omul care, printr-un exercițiu sistematic, va ajunge la înțelepciune.

Dat fiind că înțelepciunea, încă de pe vremea lui Pitagora (sec. al VI-lea î.Hr.), era socotită cea mai înaltă virtute, omul virtuos, pe vremea lui Xenofon (427-355 î.Hr.), va fi numit „ascet". În orfism și, mai târziu, în rândul filosofilor care proveneau din tradiția socratică, asceza desemna efortul sistematic și bine cugetat prin care se urmărea eliberarea sufletului de patimi. Pentru Platon (427-347), prin asceză sufletul se desăvârșește în vederea contemplației lui Dumnezeu.

În religiile greco-romane, asceza presupunea o anumită orientare morală, dar ea nu era neapărat religioasă. Un om religios nu era neapărat și adeptul unui anumit sistem moral. Acest aspect al vieții ținea mai degrabă de domeniul filosofiei. Religiile greco-romane aveau anumite norme disciplinare, dar acestea se refereau mai curând la modul în care urmau să fie îndeplinite ceremoniile religioase și la starea de pregătire a celor care săvârșeau respectivele ceremonii. În viața de zi cu zi a omului existau anumite acțiuni și rețineri (care presupuneau o anumită disciplină), dar care nu urmăreau îmbunătățirea individuală, ci mai degrabă ferirea de diversele acțiuni malefice venite din lumea de dincolo. Existau rânduielile cultice și obligațiile pe care le presupunea calitatea de membru în anumite corporații religioase – cum ar fi fecioria vestalelor, măsurile igienice luate înainte de săvârșirea actului de cult sau chiar anumite diete alimentare. În acest sens, se respectau zilele socotite faste sau nefaste, se făceau diverse procesiuni în vederea obținerii de la zei a anumitor dorințe, se evita consumul cărnii, dar fără ca toate acestea să aibă

[2] *Republica*, 389 c.

Mai apoi, cuvântul „asceză" se va referi la curățirea trupească din zilele consacrate unor zeități sau cu ocazia comemorării celor morți, iar din momentul în care cuvântul „asceză" va însemna la filosofi efortul minții spre înțelepciune, mai apoi, efortul gândit și metodic de eliberare a sufletului de trup, substantivul „ascet" îl va desemna pe omul virtuos, înțeleptul, desăvârșitul.

Asceza în Antichitatea greco-romană

După cum am arătat mai sus, noțiunile de „ascet" și de „asceză" nu sunt descoperiri creștine. Ele au existat și în alte sisteme religioase și morale de dinaintea creștinismului și chiar cu aceeași denumire, cel puțin în spațiul greco-roman.

Principiile ascezei practicate în lumea greco-romană au fost elaborate în interiorul școlilor filosofice, nu au fost date de vreun zeu. Prin asceză, greco-romanii nu imitau vreun zeu. Viața zeităților din mitologiile lor nu era de imitat. Marii asceți creștini au preluat unii din termenii ascezei școlilor filosofice antice, pentru că acei termeni intraseră în uzul comun al limbilor vorbite de creștini și de necreștini, nu pentru că ar fi fost influențați de vreo școală sau alta. În acele școli și în etica lumii antice greco-romane nu existau noțiunile de „păcat" (cel mult de greșeală morală) și de „sfințenie". În mitologia și în religiile greco-romane, zeitățile nu aveau sfințenie. Li se atribuia doar autoritate, nu și sfințenie, la rândul ei demonstrată printr-o viață fundamentată pe principii morale. Iar ceea ce nu exista la zeitățile antice (care, de altfel, ele însele nu existau), adică sfințenia, nu se putea transmite nimănui. Nimeni nu putea să participe la ceea ce nu exista și nici ceea ce nu exista nu se putea împărtăși cuiva.

Inițial, asceza se referea la exercițiile fizice prin care trupurile erau antrenate în vederea anumitor performanțe. Aceste exerciții presupuneau anumite metode, așa încât, pe vremea lui Platon, când olimpiadele erau deja celebre, verbul ἀσκέω desemna exercițiul îndelungat și metodic în vederea unei anumite educații. Cum pentru olimpiade nu era vorba doar de educația trupului, ci și de a spiritului, la filosoful Platon ἀσκέω desemna atât exerci-

țiile trupești, cât și pe cele sufletești, necesare unui olimpic[2]. De aici, ἀσκητής se referea la oamenii instruiți, care se distingeau de cei neinstruiți (ἰδιῶται). Încet-încet, atât verbul ἀσκέω, cât și substantivele ἀσκητής și ἄσκησις vor căpăta semnificații morale. De aceea, încă din perioada clasică, la greci, atletul nu era numai sportivul de performanță, ci și omul educat. Prin urmare, cuvântul „ascet" (folosit pentru desemnarea atletului) a trecut foarte ușor în zona moralei, ajungând să-l desemneze pe omul care, printr-un exercițiu sistematic, va ajunge la înțelepciune.

Dat fiind că înțelepciunea, încă de pe vremea lui Pitagora (sec. al VI-lea î.Hr.), era socotită cea mai înaltă virtute, omul virtuos, pe vremea lui Xenofon (427-355 î.Hr.), va fi numit „ascet". În orfism și, mai târziu, în rândul filosofilor care proveneau din tradiția socratică, asceza desemna efortul sistematic și bine cugetat prin care se urmărea eliberarea sufletului de patimi. Pentru Platon (427-347), prin asceză sufletul se desăvârșește în vederea contemplației lui Dumnezeu.

În religiile greco-romane, asceza presupunea o anumită orientare morală, dar ea nu era neapărat religioasă. Un om religios nu era neapărat și adeptul unui anumit sistem moral. Acest aspect al vieții ținea mai degrabă de domeniul filosofiei. Religiile greco-romane aveau anumite norme disciplinare, dar acestea se refereau mai curând la modul în care urmau să fie îndeplinite ceremoniile religioase și la starea de pregătire a celor care săvârșeau respectivele ceremonii. În viața de zi cu zi a omului existau anumite acțiuni și rețineri (care presupuneau o anumită disciplină), dar care nu urmăreau îmbunătățirea individuală, ci mai degrabă ferirea de diversele acțiuni malefice venite din lumea de dincolo. Existau rânduielile cultice și obligațiile pe care le presupunea calitatea de membru în anumite corporații religioase – cum ar fi fecioria vestalelor, măsurile igienice luate înainte de săvârșirea actului de cult sau chiar anumite diete alimentare. În acest sens, se respectau zilele socotite faste sau nefaste, se făceau diverse procesiuni în vederea obținerii de la zei a anumitor dorințe, se evita consumul cărnii, dar fără ca toate acestea să aibă

[2] *Republica*, 389 c.

vreo intenție morală, ideea de pocăință pentru vreo greșeală morală sau ideea de progres moral, interior. De cele mai multe ori se punea accentul pe curățenie în sensul igienic al cuvântului (nu pe puritatea morală) pentru ca omul să poată participa la ritualurile cultice sau să le celebreze.

Dacă uneori religiile de mistere presupuneau o disciplină dură, aceasta nu era legată de ideea vreunui progres în intimitatea diverselor zeități sau de ideea că zeul respectiv ar fi comunicat o anumită putere celor care își asumau respectivele forme de disciplină.

Neavând o concepție spiritualistă cu privire la Dumnezeu, religiile greco-romane urmăreau „să satisfacă nevoia care-l împinge pe om să-L caute pe Dumnezeu printr-un simbolism grosier, străin, dacă nu chiar opus oricărui ideal de desăvârșire morală. Se vede [în ele] preocuparea pentru lumea de dincolo, dar independentă de ideea de dreptate, de noțiunea de vrednicie sau de lipsă a acesteia; această idee rămâne blocată în cadrul unui ceremonial adesea măreț, dar fără conținut. [...] Absența idealului moral în religiile păgâne a ținut închise toate competențele normale ale ascezei; religiile antice nu au creat nicio asemenea competență. Nici teama superstițioasă de ceea ce este necurat, nici observarea strictă a unui ritualism îngust nu oferă omului motive valabile să depună eforturi pentru o exersare hotărâtă și perseverentă în vederea propriei sale depășiri, în vederea practicării, într-un cuvânt, a adevăratei asceze”[3].

Pentru acest motiv, creștinismul nu a avut a se teme foarte mult de religiile antice. A avut de luptat însă cu diversele filosofii antice, care, în primele secole creștine, căpătaseră o tentă cvasi-religioasă. Mesajele și practicile diverselor școli filosofice au fost o adevărată primejdie.

Marea preocupare a filosofiei antice, nu a religiilor, a fost cum să-l elibereze pe om de suferință și, în cele din urmă, să-l pregătească pentru moarte. Mai întâi, trebuia să descopere cauza suferinței, ca apoi să găsească modalitatea prin care omul să fie

---

[3] M. OLPHE-GALLIARD, „Ascèse: développement historique”, în: *Dictionnaire de spiritualité ascétique et mystique*, tome 1, Paris, 1937, col. 949.

eliberat efectiv de aceasta. Cosmologia grecească sesizase că în lume este ordine, armonie, ceea ce nu se constata și în om. În acesta există patimile (τὰ πάθη – „instinctele, dispozițiile interioare, necesitățile fizice, dorințele, ambițiile, aspirațiile, stările de spirit și grijile de fiecare zi"), care sunt adevărata cauză a dezordinii din el.

În gândirea greco-romanului, patimile nu se refereau și la ceea ce în creștinism va însemna acest cuvânt („păcat, viciu"). Nu religia era cea care asigura vindecarea de dezordinea din om generată de patimi, ci filosofia. Aceasta a elaborat o întreagă gamă de proceduri, pe care gânditorii moderni le-au încadrat în ceea ce îndeobște au desemnat cu termenul de „asceză", chiar dacă diversele școli filosofice care au propus asemenea proceduri nu le-au numit „asceză".

În lumea greco-romană, preocuparea eliberării omului de suferință printr-o anumită rânduială s-a pus cu insistență în curentele filosofice provenind din orfism. Ulterior, preocuparea aceasta a cuprins și alte curente filosofice.

Prin orfism s-a introdus ideea că în om se află o anumită prezență divină. Primul care a formulat această idee a fost Pitagora. Personalitatea lui a dat naștere unui curent filosofic în interiorul orfismului (pe linia căruia se situează toți filosofii de inspirație socratică), care a practicat un tip anume de asceză. Aceasta consta în efortul de a pune în armonie facultățile vitale existente în suflet (ψυχή), inclusiv instinctele, care nu erau considerate a fi rele, cu mintea (νοῦς), în vederea eliberării prezenței divine din om de înlănțuirea în trupul material. De reținut că, în Antichitatea timpurie și târzie, filosofia nu era o știință abstractă, cum va fi mai târziu, ci calea de purificare a spiritului (πνεῦμα) în vederea eliberării sale din închisoarea materiei și de lanțul nesfârșit al reîncarnărilor[4]. Aceasta presupunea un fel de asceză. Prin asceză trebuia realizată armonia dintre facultățile sufletului și instincte, care trebuiau supuse puterii de judecată (νοῦς). Reali-

---

[4] Orfismul este varianta europeană a filosofiilor care au marcat în mod deosebit spațiile indiene. Orfeu se trăgea din Tracia. Va fi fost un exponent al mesajului adus în spațiile europene de triburile indo-europene care au venit aici, chiar mult mai devreme? Posibil. Cert este că ideile orfismului nu sunt noi. Ele circulau de mult în spațiul indian.

zarea acestei armonii implica un adevărat proces de curățire (κάθαρσις): regim alimentar strict (pitagoreicii erau vegetarieni), tăcere (meditație), examen de conștiință, disciplină în viața sexuală. Cea din urmă nu era suprimată, dar trebuia exersată după lege și în vederea nașterii de prunci.

Pitagorismul era mai puțin o școală de filosofie cât mai degrabă o comunitate în care se intra după anumite reguli. În secolul I al erei creștine asistăm la o reînviere a pitagorismului, de data aceasta îmbogățit cu elemente realmente religioase. Acum ideea de Dumnezeu este mult mai pregnantă. După neo-pitagoreici, Dumnezeu era venerat prin virtute, nu prin ritualuri religioase. Ei promovau ideea că toate ființele vii sunt înrudite, recomandau fuga de lumea sensibilă și metempsihoza. Intrarea în comunitatea pitagoreică presupunea o perioadă de noviciat de cinci ani, timp în care novicele își exersa puterea de a tăcea. În programul lor ascetic, pitagoreicii practicau examenul de conștiință la sfârșitul fiecărei zile. Uneori, acest examen se făcea și dimineața.

Era dovada apariției sentimentului de responsabilitate personală și al căutării unei desăvârșiri interioare. Nu cunoaștem dacă aceste practici erau puse în circulație de Pitagora însuși. Biografii săi (toți cei din era noastră) le pun pe seama lui Pitagora, ceea ce este greu de susținut. Teoreticienii neo-pitagoreici (de ex. Iamblichos, Porphyrios, Galienus) au fost mari adversari ai Bisericii. Datorită vieții lor cumpătate, ei s-au bucurat însă de o mare atenție în lumea lor.

Noul tip de viață filosofică (ce presupunea asceza) promovat de neopitagorism nu putea fi neglijat de creștini. Valoarea religioasă a ascezei lor se limita însă „la perspectiva de a putea, prin intermediul ei, să-l facă apt pe ascet să capteze anumite forțe supranaturale (ex. Apollonios din Tyana): să primească revelații, să facă minuni. Aceasta era, se pare, pentru neo-pitagoreici, idealul unirii cu Dumnezeu realizabil în această lume. În ceea ce privește viața de dincolo, ei nu vorbesc de nicio nemurire, nici măcar spirituală”[5].

[5] A.J. FESTUGIÈRE, *L'idéal religieux des Grecs et l'Évangile*, Librarie Lecoffre, Paris, 1932, p. 85. Merită apreciată lucrarea lui A.J. Festugière, care arată că școlile filosofice păgâne au fost o adevărată provocare pentru asceții creștini din primele patru secole, mai mult decât religiile propriu-zise.

Cazurile în care Iamblichos vorbea de unirea cu Dumnezeu erau evidente influențe neoplatonice, nu puncte de vedere realmente pitagoreice.

Platonismul, el însuși pe linia aceluiași orfism, va promova ideea că vocația omului este aceea de a se asemăna cu Dumnezeu. În *Theaitetos*, prin gura lui Socrate, Platon consideră că este imposibil ca răul să piară din lumea în care existăm ca oameni, dar precizează că răul și răutățile nu se află în lumea zeilor, ci „ele cutreieră lumea muritoare și tărâmul de aici. De aceea, trebuie să fugim de aici într-acolo cât mai degrabă. Or fuga este asemănarea cu Dumnezeu în măsura posibilului. Iar asemănarea cu Dumnezeu înseamnă să devii drept, evlavios, cu înțelepciune practică (μετὰ φρονήσεως)”[6].

Pentru aceasta era nevoie de un anumit tip de asceză, adică de exersarea facultăților sufletului în funcție de cel cu care omul trebuia să se asemene. Nu era nevoie de vreo prescripție religioasă, ci de o disciplină metodică, de virtute și de contemplație. Nu era nevoie nici de vreo renunțare, ci de o anumită cumpătare determinată de echilibrul în toate[7].

În etica lui Aristotel, disciplinarea prin intermediul căii de mijloc, între exces și lipsă, va deveni regula fundamentală. Cât privește contemplația, aceasta este virtutea care-l apropie pe om cel mai mult cu activitatea divină, iar fericirea însăși este un tip anume de contemplare[8]. Contemplarea este o activitate specifică minții, elementul cel mai elevat din om. Atingând contemplația, omul se înveșnicește, dat fiind că a ajuns la un nivel de activitate specifică zeilor[9].

Dacă, după Platon, vocația omului era asemănarea cu Dumnezeu, iar pentru ucenicul său, Aristotel, era înveșnicirea prin

---

[6] PLATON, *Theaitetos*, 176 a; în PLATON, *Theaitetos*, traducere, interpretare și note de Andrei Cornea, Ed. Humanitas, București, 2012, p. 123.

[7] PLATON, *Legile*, 716 c, d.

[8] ARISTOTEL, *Etica Nicomahică*, X, 8; 1778, 20, 30; traducere, studiu introductiv, comentarii și indice de Stella Petecel, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1988, p. 258.

[9] „În măsura în care-i este cu putință, omul trebuie să se înveșnicească, făcând totul pentru a trăi în conformitate cu elementul cel mai elevat din el” (ARISTOTEL, *Etica Nicomahică*, X, 7; 1177 b, 39-41, p. 255).

contemplație, pentru Plotin, vocația omului era unirea cu Monada.

Plotin preia de la Platon ideea că sufletele au căzut cândva din contemplația Unului, ajungând în trupuri, deci în ceea ce este multiplu. De atunci sufletele trăiesc deodată viața lor legată de cele de sus, dar și viața de pe pământ. Aspirația lor firească este însă unirea cu Unitatea primordială. Sufletele vor reajunge aici prin intermediul contemplației, prin statornicirea în contemplație. Dar contemplația nu este doar o problemă care s-ar afla doar la sfârșitul eforturilor care duc la virtute, în care este descoperită Monada, ci omul nu poate porni pe drumul virtuții dacă nu a avut într-un anume fel parte de contemplație. Important este ca omul să se statornicească în contemplație. În acest sens „va fi nevoie de o întreagă muncă de purificare, de simplificare, de unificare lăuntrică”[10], prin care se constituie virtutea.

Plotin considera că există două tipuri de virtute. Mai întâi, există virtuțile sociale (înțelepciunea, dreptatea, bărbăția, cumpătarea), care disciplinează patimile și afectele trupești, făcând posibilă conviețuirea cu ceilalți. Concomitente cu acestea, dar superioare lor, sunt virtuțile purificatoare. Prin ele, sufletul nu cade la învoială cu aspirațiile trupești, ci dimpotrivă: se desparte complet de el și se îndreaptă spre Dumnezeu, așa încât nu va mai fi înlănțuit în realitățile de pe pământ, va trăi fără să caute plăcerea în realitățile de aici, ci „va alerga singur spre Cel Singur”[11].

Virtuțile sociale pot deveni virtuți purificatoare, în sensul că „înțelepciunea (σοφία) și cumpătarea (φρόνησις) constau de acum în contemplarea realităților din mintea (νοῦς) divină [...], încât, pentru suflet, dreptatea constă în mai buna orientare spre minte (νοῦς), cumpătarea (τὸ σωφρονεῖν) constă în întoarcerea interioară spre minte, iar bărbăția înseamnă nepătimirea după asemănarea (καθ' ὁμοίωσιν) cu ceea ce [el] vede în Cel Care este nepătimitor (ἀπαθὲς ὄν) în ceea ce privește natura sa”[12].

---

[10] Pierre HADOT, *Plotin sau simplitatea privirii*, traducere de Laurențiu Zoicaș, Ed. Polirom, Iași, 1998, p. 126.

[11] *Enneada VI*, 9, 11; în: PLOTIN, *Enneade*, VI, traducere și comentarii de Vasile Rus et com., Ed. IRI, București, 2007, p. 430.

[12] *Enneada I*, 2, 6; în: PLOTIN, *Enneade*, I-II, traducere și comentarii de Vasile Rus et com., Ed. IRI, București, 2003, p. 136.

De observat că Plotin, ca de altfel și Platon, deși atribuie Ființei absolute însușiri aproape personale (considerând-o, spre exemplu, νοῦς), dându-i numele chiar de Θεός, o gândește ca fiind realitate impersonală, neutră (τὸ ὄν, τὸ ὄντως ὄν, τὸ ἀπαθὲς ὄν), și nu așa cum este definit Dumnezeu în tradiția iudeo-creștină, drept realitate personală, ființă personală, auto-definită ca atare în dialogul cu Moise (εἰμι ὁ ὤν), istorisit în *Ieșire* 3, 14.

La Plotin, funcția virtuților purificatoare nu este efort de desprindere de trup, ci unul de interiorizare. Nu este singularizare, nici concurență care ar exclude pe ceilalți, ci osteneală făcută cu conștiința că lângă Cel Unul există loc și pentru alții în afară de noi[13]. Dacă Plotin nu dă indicații cu privire la asceză, el vorbește însă de virtute, care nu se poate realiza decât prin exercițiu metodic, prin asceză. Deși considera că nu poți înfăptui virtutea dacă nu-ți arată cineva, Plotin nu a lăsat dispoziții privind modul de realizare a acesteia, un cod deontologic unde să prescrie condițiile accederii la virtute, cu alte cuvinte, asceza necesară virtuții. A căutat, spune Porphyrios, să dea exemplu prin ceea ce trăia el (era complet vegetarian și dezinteresat de realitățile materiale din jurul său). Punctul său de vedere cu privire la menirea omului și la modalitatea realizării acestei meniri era foarte cunoscut mediilor necreștine din vremea constituirii programului ascetic creștin, dar și creștinilor.

Deși nu au făcut parte din tradiția socratică, stoicii nu excludeau asceza din programul vieții lor filosofice, dimpotrivă. Pentru stoici, filosofia este exercițiu sau o asceză[14]. După ei, filosofia nu consta în studiul unei filosofii abstracte (*Facere docet philosophia, non dicere*[15]), și cu atât mai puțin în exegeza textelor, ci în arta de a trăi potrivit naturii, respectând un stil de viață care angajează întreaga existență[16]. Filosofia ținea la ei de modul de a fi al fiecărui om: „Este un progres care ne dă un spor de ființă, ne

[13] *Enneada II*, 9, 9, 45; în: PLOTIN, *Enneade*, I-II, p. 378.

[14] PSEUDO-GALIEN, *Historia philosopha*, 5, în: *Doxographi Graeci*, collegit recensuit prolegomenis indicibusque instruxit Hermannus Diels, Berolini, 1879, p. 602. *Apud* Pierre HADOT, *Exercices spirituels et philosophie antique*, deuxième édition revue et augmentée, în: col. *Études Augustiniennes*, Paris, 1987, p. 15.

[15] SENECA, *Epistola* 20, 2. *Apud* P. HADOT, *Exercices spirituels* ..., p. 15.

[16] EPICTET, I, 4, 13: „Progresul spiritual nu constă în modul în care îl explici mai bine pe Hrisip, ci în modul în care-ți transformi libertatea"; II, 16, 34. EPICTET, I, 15, 2: „Arta de a trăi (= filosofia) are ca material viața fiecăruia". *Apud* P. HADOT, *Exercices spirituels* ..., p. 16.

face mai buni. Este o convertire care răstoarnă întreaga viață, care schimbă viața celui care o împlinește. Ea îl face să treacă de la o stare a vieții neautentică, întunecată prin inconsistență, măcinată de grijă, la o stare de viață autentică, în care omul ajunge la conștiința de sine, la viziunea exactă cu privire la lume, la pace și la libertate interioară"[17].

După Musonius, Seneca, Epictet și Marcus Aurelius, era nevoie de un efort metodic pentru a păstra echilibrul între cele indiferente și cele cu adevărat importante în viață. Pentru stoici, toată suferința omului constă în aceea că el caută să păstreze cu orice preț bunurile agonisite, pe de o parte, iar pe de altă parte, caută să scape de toate formele de rău, care, de altfel, sunt inevitabile. Filosofia stoică urmărea să-l educe pe om, așa încât acesta să nu dorească decât binele pe care putea să-l aibă și să nu evite decât răul care ține de el.

După Epictet, avem nevoie de dreaptă judecată și de măsură în toate. Pentru aceasta este nevoie de o raportare inteligentă la tot ceea ce ne înconjoară, nu una instinctuală, cum vedem la animale. Acțiunea inteligentă trebuie să-l scape pe om de riscul lipsei de măsură pe care-l reprezintă o imaginație necontrolată din punct de vedere rațional. Sărăcia, nesiguranța celor materiale și indiferența față de ele sunt teme recurente în filosofia stoică. Toate acestea presupun, desigur, o anumită asceză.

Prin intermediul lui Filon din Alexandria ni s-au păstrat două liste care prezintă, oarecum, metodele de terapie prin asceză din cadrul școlilor filosofice de tradiție stoico-platoniciene din sec. I d.Hr. Din acestea reiese că filosoful stoic trebuia să aibă o fire matură, pasionată de cercetare, să fie capabil de analize profunde, să citească, să asculte cu atenție, să facă dovada stăpânirii de sine. În altă listă, Filon enumeră metodele ascetice, și anume: lectura, meditația, vindecarea de pasiuni, amintirea a ceea ce a fost bine, stăpânirea de sine, împlinirea datoriilor. Câteva dintre conceptele folosite de stoici în aceste liste (προσοχή[18], ἐγκράτεια[19],

---

[17] GALIEN, *De cognoscendis curandisque animi morbis*, I, 4; SENECA, *Epistula 6*, 1. *Apud* P. HADOT, *Exercices spirituels* ..., p. 16, notele 11, 12, 13.
[18] Atenția, concentrarea.
[19] Înfrânarea.

πάθος[20], ἀπάθεια[21]) le vom întâlni și în cazul ascezei creștine, dar în cu totul alte contexte și cu noi semnificații.

Doctrina stoică este atrăgătoare și cu urmări concrete mai ales de ordin social într-un imperiu care se confrunta cu numeroase probleme. De semnalat că niciunul dintre stoicii reprezentativi nu a trăit după cum învăța – nici împăratul Marcus Aurelius, nici Seneca, nici Epictet. Puteau fi socotiți ideologi ai sistemului politic în care au trăit, de altfel, foarte bine. Poate pentru acest motiv nu au reușit să pună nimic în locul indiferenței (ἀταραξία – pe care au propus-o adepților filosofiei lor) față de cele materiale. „Stoicul nu viza un individualism dezinteresat și fără bucurii. El nu predică o evadare pentru o lume mai curată, el cere indiferență față de lumea pieritoare, suprimarea oricărei simpatii față de aceasta, în favoarea unei apatii sterile."[22]

Fără să se considere evlavioși, stoicii propovăduiau respectul față de zei, mai precis față de providență, făcând vagi referințe la o anumită divinitate, concepută ca rațiune universală a tot ceea ce există. Aceasta, nefiind însă gândită ca o realitate personală, nu atrăgea, nu oferea bucuria pe care o simți atunci când știi că, dacă faci sacrificii, renunțând la bucuriile și plăcerile imediate, o faci de dragul Cuiva Care-ți garantează eternitatea. Apatia stoică a fost un concept care putea contribui la asigurarea unei anumite ordini sociale (ferea pe unii de goana după bogății exagerate și pe alții de moarte, pe cei care jinduiau asemenea bogății fără să le dețină vreodată), însă nu oferea nicio perspectivă etică dincolo de această lume.

La rândul lor, epicureii, printr-un sistem rațional foarte rece, căutau să găsească satisfacția în toate, chiar și în insuccese. Ei nu căutau cu orice preț plăcerea (mai ales pe cea grosieră), dar nici nu considerau ca performanță trăirea în renunțări liber consimțite. Nu cultivau nici indiferența față de contextul în care trăiau, ci recomandau găsirea plăcerii, fie ea cât de mică, până și în realitățile nefavorabile. Epicureii căutau să-l elibereze pe om de dorințele inutile sau de cele care nu puteau fi satisfăcute. Ei fă-

---

[20] Patima, pasiunea.
[21] Nepătimirea, absența pasiunilor.
[22] M. Olphe-Galliard, „Ascèse ...", col. 956.

ceau distincţie între dorinţe naturale şi necesare, dorinţe naturale, dar care nu sunt necesare, şi dorinţe care nu sunt nici naturale, nici necesare. Prin educaţie, deci printr-un tip de asceză, epicureul trebuia să-şi satisfacă dorinţele naturale necesare şi să renunţe la celelalte, încât să ajungă la nivelul la care „să nu aibă sete", „să nu aibă foame", „să nu mai simtă frigul". Cel care va avea parte în timpul său de asemenea performanţe, după morala epicureică, rivaliza cu zeii[23].

Spre deosebire de stoici, epicureii recomandau relaxarea, neconcentrarea gândirii pe cele neplăcute, ci concentrarea ei pe tot ceea ce i-a procurat şi-i procură plăcere. Comunităţile epicureice au cultivat prietenia, examenul de conştiinţă (probabil mărturisirea a ceea ce-i făcea sau i-ar fi făcut nefericiţi), mărturisirea greşelilor (un fel de şedinţe psihanalitice) şi îndreptarea cu ajutorul confraţilor din comunitate. Spre a fi fericit, omul trebuia să cultive sincera prietenie, omenia, încrederea şi buna dispoziţie, virtuţi care asigurau, de altfel, şi pacea socială atât de necesară peste tot.

Cinicii, prin izolarea de lume, prin veşmintele specifice şi prin întregul lor mod de a fi, au rămas în lumea veche campionii ascezei pentru asceza însăşi, fără altă finalitate.

Asceza filosofilor antici era o reţetă eficientă pentru o anumită lume. De fapt, ea nu putea să ofere nicio perspectivă şi nicio garanţie serioasă pentru o viaţă viitoare fericită. Nu ştim în ce măsură stoicii şi epicureii de seamă, cunoscuţi nouă, erau sinceri cu sistemul lor de gândire, sau nu erau decât propagandiştii unui stat autoritar care avea nevoie de ideologi. Asemenea oameni nu sunt doar azi, au fost şi altădată. Nu cunoaştem calitatea umană a acelora, pentru că de la ei au rămas numai operele (de la unii, numai fragmente din ele), iar despre alţii ştim numai ceea ce ucenicii lor (nu totdeauna direcţi) ne-au spus. Ştim însă despre câţiva, amintiţi mai sus, că nu au renunţat niciodată la poziţia socială privilegiată. Nu au aplicat în viaţa lor niciodată nepătimirea şi nici insensibilitatea la rău.

---

[23] Cf. *Gnomologium Vaticanum*, paragraful 33 (trad. Festugière, în A.-J. FESTUGIÈRE, *Écriture et ses dieux*, Paris, 1946, p. 44). *Apud* P. HADOT, *Exercices spirituels ...*, p. 25.

Toate sistemele la care am făcut mai sus referire prezentau modalități diverse de a găsi rezolvarea problemei esențiale: eliberarea de suferință și atingerea fericirii. Au dat soluții, acceptate de unii sau de alții, în funcție de gradul de receptare a unuia sau a altui sistem filosofic. Toate aceste sisteme filosofice presupuneau forme de disciplinare prin care se asigura fiabilitatea sistemului. Acestor sisteme filosofice li se adaugă altele, mai mult sau mai puțin filosofice (cum ar fi gnosticismul), mai mult sau mai puțin religioase.

Asceza creștină nu s-a impus, cu alte cuvinte, într-un spațiu și într-o lume care să nu se fi interesat de sensul omului și al lumii. De cele mai multe ori, sistemele și școlile filosofice la care am făcut referire, în parte, au fost adversari redutabili sistemului ascetic propus, cultivat și dezvoltat de Sfinții Părinți ai Bisericii. Dacă stoicii, pe care creștinii nu i-au neglijat, propuneau o moralitate naturală, desăvârșirea omului în interiorul lui, neoplatonismul a dus tradiția filosofică de sorginte orfică până în pragul religiei. El propunea desăvârșirea omului în unirea cu Dumnezeu, însă un Dumnezeu impersonal. Neoplatonismul, și nu numai el, a oferit creștinismului un instrumental filosofic deosebit, dar și mari riscuri, atât în ceea ce privește viața ascetică însăși, cât și doctrina.

Asceza în tradiția biblică

Viața religioasă, așa cum o cunoaștem în tradiția iudeo-creștină, a fost o viață de asceză, de exersare a modului în care omul a dialogat cu Dumnezeul Revelației. Cuvântul „asceză" nu este întâlnit de multe ori în Scripturile Vechiului și ale Noului Testament. Îl găsim de câteva ori în *Cărțile Macabeilor*: ex. 2 *Macabei* 15, 4 (ἀσκεῖν). În Noul Testament nu avem cuvântul ἄσκησις, ci numai verbul ἀσκεῖν: „Și întru aceasta mă străduiesc (ἀσκῶ) și eu ca să am totdeauna înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor o conștiință neîntinată"[24], va spune Sfântul Apostol Pavel în cuvântul de apărare în fața procuratorului Felix. Același Apostol Pavel va folosi, cu același sens, verbul γυμνάζειν. Astfel, îi va spune lui

---

[24] *Fapte* 24, 16.

Timotei: „Deprinde-te cu evlavia, căci deprinderea trupească (σωματικὴ γυμνασία) la puţin foloseşte, dar evlavia (εὐσεβεία[25]) spre toate este de folos"[26].

Verbul γυμνάζειν se referă iniţial la exerciţiile de gimnastică pe care le făceau atleţii în instituţiile special amenajate pentru diversele concursuri atletice. Va însemna, deopotrivă, „a se osteni, a se antrena" și chiar „a practica o anumită meserie". Sensul acestuia este aproape sinonim cu cel al verbului ἀσκεῖν. Veacul apostolic și Părinții apostolici preferau chiar cuvântul „atlet" pentru a numi creştinul adevărat. Scriitorii alexandrini (Clement și Origen) sunt cei care vor folosi cuvântul „ascet", preluându-l, se pare, de la Filon, spre a desemna prin el pe creştinul care dă mărturie prin viața sa de seriozitatea cu care și-a asumat credința. Încet-încet, prin cuvântul „ascet" va fi desemnat monahul sau cei care și-au asumat responsabilități suplimentare în vederea progresului duhovnicesc.

Cuvintele ἀσκητής („ascet"), ἀσκήτρια („călugăriță"), ἀσκητήριον („mănăstire"), ἀσκητικά („opere, lucrări ascetice"), ἀσκητήρια („mănăstiri") vor deveni noțiuni obișnuite în cadrul Bisericii, desemnând creștinii obișnuiți, asceții, călugării și călugărițele, mănăstirile (locurile unde asceții depuneau eforturi pentru desăvârșire) și operele cu conținut adecvat modului de viață ascetic. Noțiunea de „asceză" nu se găsește în Sfânta Scriptură, după cum ne-am aștepta, dar faptul ca atare - asceza ca mod de viață - a fost o constantă a credinciosului din tradiția iudeo-creștină.

Religia poporului Israel nu s-a constituit prin deducţii logice sau datorită unor intuiții geniale ale unor persoane excepționale. Ea s-a constituit printr-o intervenție specială a lui Dumnezeu în istorie, mai întâi în viața unui om, a unei familii, și apoi în viața unui popor întreg. Momentele Avraam și Moise sunt clare din acest punct de vedere. Sunt momente istorice evidente, evenimentele petrecute atunci, fiind probate și demonstrate din punct de vedere istoric și social. Tipul de religie constituit în interiorul poporului Israel este unul voit de Dumnezeu Însuși și acceptat de

[25] Sau „dreapta credință".
[26] *1 Timotei 4, 7-8.*

popor pe baza actului de fidelitate la care acest popor a consimțit pe Muntele Sinai, devenind de atunci, pe drept-cuvânt, poporul ales (desigur, ales în vederea împlinirii unor obiective pe care Dumnezeu Însuși le-a gândit cu privire la om și la lume).

Obiectivul suprem al religiei poporului ales era exprimat de Dumnezeu prin gura alesului Său: „Fiți sfinți, căci Eu sunt sfânt"[27]. Sfințenia poporului trebuia să se arate în modul de a fi altfel decât popoarele vecine, în a se distinge prin punerea de-o parte[28] față de acele popoare. Aspirația omului de a se asemăna cu Dumnezeu primea acum o direcție precisă: sfințenia. Acel moment din secolul al XIV-lea î.Hr. era primul din istoria religiilor și a spiritualității universale în care se preciza direcția pe care trebuia să o urmeze omul religios și i se stabileau cu claritate scopurile de atins prin asceză.

Pentru realizarea acestui obiectiv, poporul ales trebuia să respecte Legământul făcut de Dumnezeu cu el prin Moise. Acesta consta în respectarea Legii, concentrată în Decalog, care, la rândul lui, se rezuma în porunca iubirii: „Ascultă, Israele: Domnul Dumnezeul nostru este singurul Domn. Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău și din toată puterea ta"[29]. Cuvintele acestea trebuiau să fie păstrate de toți evreii în inimile și în sufletele lor. Spre a nu fi uitate, părinții aveau obligația să le sădească în copiii lor. Fiecare israelit era obligat să le aibă legate de mână și să le poarte pe frunte înscrise pe o tăbliță, să le scrie pe ușorii caselor și pe porți, să vorbească despre ele când se așază la masă, când se culcă și când se trezește. Iubirea aceasta presupunea câteva detalii pe care poporul le primește în continuare: „Așadar, Israele, ce cere de la tine Domnul și Dumnezeul tău? Numai aceasta: să te temi de Domnul Dumnezeul tău, să umbli în toate căile Lui, să-L iubești și să slujești Domnului și Dumnezeului tău din toată inima ta și din tot sufletul tău. Să păzești poruncile Domnului și Dumnezeului tău și hotărârile Lui pe care ți le voi spune eu astăzi, ca să-ți fie

[27] *Levitic* 19, 2.
[28] Acesta este sensul substantivului ebraic *qodesh*, care desemnează sfințenia.
[29] *Deuteronom* 6, 4-5.

bine"[30]. La acestea se pot adăuga și altele, cum ar fi iubirea socială: „Să nu dușmănești pe fratele tău [...], ci să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți. Eu sunt Domnul Dumnezeul tău"[31].

Iubirea reală și autentică presupune deci o serie de exigențe: teama de Dumnezeu, împlinirea poruncilor Sale și slujirea Sa. Aceasta înseamnă o viață conformă credinței, probată, la rândul ei, prin fidelitate și respect față de Dumnezeu, prin concretizarea acestui respect în respectarea poruncilor Lui și în slujire, adică în acte de cult. Esența religiei poporului ales nu o constituiau numai ceremoniile cultice (ca în religiile vecine Israelului sau cele greco-romane), ci aspirația la desăvârșire (pentru sfințenie), prin fidelitatea față de Dumnezeu, și la cele care decurgeau din ea. Programul ascetic al poporului ales presupunea „respectarea Legii". În mod concret, credinciosul evreu trebuia să se ferească de orice încălcare a Legii, atât din punct de vedere formal, ritual, cât și moral. Încălcarea Legii era păcat – noțiune străină religiilor și sistemelor morale antice, introdusă în gândirea etică universală prin religia poporului ales. Fuga de păcat și realizarea virtuților, prin practicarea tuturor exigențelor pe care le presupunea iubirea, au fost coordonatele principale ale ascezei credinciosului israelit în așteptarea lui Mesia.

Nu a fost ușor pentru acest popor să păstreze fidelitatea față de Dumnezeu în contextul în care se afla. Religia israelită s-a dezvoltat și a supraviețuit împotriva religiilor vecine (egipteană, sumeriană, babiloniană, canaanită, greco-romană), împotriva religiilor naturiste, a cultului soarelui, al lunii și al stelelor, împotriva divinizării regilor, practici curente la religiile vecine. „Teologia ebraică a de-divinizat și a desacralizat lumea, natura și astrele, forțele naturii, regii și statele. Ea a desacralizat tot ceea ce ne este dat în experiența noastră sensibilă."[32]

Odată cu poporul Israel asistăm la apariția pentru prima dată în istorie a unei religii care presupune comportament logic, rațional, moral, fundamentat pe dialogul cu Ființa Căreia omul I se închină.

---

[30] *Deuteronom* 10, 12-13.

[31] *Levitic* 19, 17-18.

[32] Claude TRESMONTANT, *La mystique chrétienne et l'avenir du monde*, Éditions du Seuil, Paris, 1977, p. 10.

Istoria poporului ales consemnează și unele derapaje de la calea aleasă de popor pe Sinai, expiate prin acte de pocăință individuale și colective (prescrise sau neprescrise în mod expres de Lege), întâmpinate de Dumnezeu cu iertare. Alte scăderi ale poporului erau compensate de personalități care excelau prin asumarea de responsabilități suplimentare în vederea împlinirii Legii (precum nazireii și profeții), fie datorită nereușitelor poporului, fie pentru un anumit spor al lor în perceperea intimității cu Dumnezeu. Profeții și autorii cărților sapiențiale avertizau poporul frecvent împotriva transformării ascezei tradiționale în formalism. De aceea, găsim adesea critici și condamnări ale unor păcate (cum ar fi: necredința, lenea, orgoliul, fățărnicia, desfrâul, ipocrizia etc.) și lauda celor care se distingeau prin comportament potrivit Legii (cultivând virtuțile), adică potrivit cu ceea ce, în general, poporul credea și spera, pregătind, prin rânduiala lui Dumnezeu, ceea ce va fi asceza creștină.

În Noul Testament, Mântuitorul Hristos, ca Fiu al lui Dumnezeu făcut om, completează Legea iubirii din Vechiul Testament cu iubirea care trebuie să se arate până și față de dușman, față de cei „care ne fac rău și ne prigonesc"[33]. Această exigență se înscrie pe linia a ceea ce Dumnezeu Însuși face: îi iubește pe toți oamenii, până și pe cei care nu se comportă de așa manieră încât să merite iubirea[34], mod de acțiune care descoperă una din laturile noțiunilor de „sfințenie"[35] și de „desăvârșire"[36], spre care toți oamenii sunt invitați, de vreme ce Dumnezeu „vrea ca toți oamenii să se mântuiască și la recunoașterea Adevărului să ajungă"[37].

Împlinirea totală a iubirii se va concretiza în urmarea lui Hristos[38]. La rândul ei, urmarea lui Hristos presupune:

a) să fie determinată de un act deliberat, la care omul a consimțit, și să fie precedată de lepădarea de sine, de acea parte a ființei umane (nivelul cel mai dezorganizat al psihismului uman)

---

[33] *Matei* 5, 44.
[34] Cf. *Matei* 5, 45.
[35] Cf. *Levitic* 11, 44-45.
[36] Cf. *Matei* 5, 48.
[37] 1 *Timotei* 2, 4.
[38] Cf. *Matei* 16, 24; *Marcu* 8, 34; *Luca* 9, 23.

care vrea să se impună, să domine neapărat, și care caută cu orice preț plăcerea;

b) lepădarea omului celui vechi[39], ceea ce înseamnă că în cadrul lepădării de sine va trebui socotită și lepădarea de ceea ce un anumit tip de educație sau lipsa de educație, ceea ce contextul socio-cultural și epoca în care trăim au pus pe și în noi.

Viața creștină începe cu credința, continuă cu moartea și învierea cu Hristos prin Botez și se împlinește în viața de organ viu în trupul mistic al lui Hristos, care este Biserica, unde nou-născutul se va hrăni cu tot ceea ce-i va oferi ca hrană duhovnicească Hristos Însuși prin Duhul Său Cel Sfânt.

Uneori, exersarea noii calități - de membru al trupului lui Hristos - presupune efort, luptă atletică cu noi înșine, dar și cu duhurile din văzduh. Alteori, presupune suferință, fie din cauza „ochiului" sau a „mâinii" care, smintindu-ne, trebuie tăiate și aruncate de la noi[40], fie pentru dreptate, așa cum Mântuitorul Însuși a spus-o[41] și apostolii au trăit efectiv[42].

Acestea sunt liniile directoare în funcție de care se va călăuzi asceza creștină în viitor.

Asceza creștină și mediul monahal

Obiectivul tuturor formelor de asceză, valabilă pentru toți creștinii, a fost și a rămas punerea în lucrare a exigențelor învățăturii Mântuitorului Hristos, în vederea accesului la Împărăția cerurilor, promisă tuturor celor care au crezut și cred în El. În funcție de principiile ascezei revelate în Noul Testament, cu vremea au apărut personalități care au scris lucrări cu caracter mai concret privind modul de viețuire creștină, fie pentru întreaga comunitate creștină, fie pentru o anumită categorie de creștini care optau pentru o viață organizată de așa manieră încât să poată percepe prezența mai vie a lui Hristos în ei. În interiorul Bisericii se va constitui o categorie de creștini care-și vor asuma crucea abstinențelor drept cale de urmat pentru împlinirea mai

---

[39] Cf. *Romani* 6, 6; *Efeseni* 4, 22-25; *Coloseni* 3, 8-10.

[40] Cf. *Matei* 5, 29-30.

[41] Cf. *Matei* 5, 10.

[42] Cf. *1 Corinteni* 9, 20-27; *1 Petru* 3, 21.

sigură a poruncilor absolut necesare mântuirii, dar și ca replică la o lume pentru care libertatea era sinonimă cu refuzul oricărei orientări și scop etern, iar, de multe ori, ca pe o compensare pentru ceea ce lumea nu voia să-și asume: libertatea responsabilă în fața eternității.

Părinții apostolici sunt primii care au dat creștinilor o serie de orientări morale și ascetice cu caracter practic. În acest sens, putem aminti scrisorile Sfântului Ignatie, episcopul Antiohiei, și *Păstorul lui Hermas*. În condițiile persecuțiilor, ascetul creștin era prin excelență cel pregătit să-L urmeze pe Iisus Cel suferind până la moarte. Putem spune că disciplina creștină presupunea un asemenea tip de educație.

Clement din Alexandria considera că în Biserică putem distinge două categorii de creștini: cei obișnuiți și cunoscătorii (cei desăvârșiți). Aceștia din urmă se împlinesc în moartea martirică; dar asemănătoare virtuții de a-ți da viața pentru Hristos sunt și lupta împotriva patimilor și toate eforturile de a deveni mai bun. Prin lucrările sale (*Stromate* și *Pedagogul*), Clement dă o formulare teoretică ascezei creștine și un aparat conceptual, cu nimic mai prejos decât cel oferit de filosofii păgâni, dar scoate în evidență ceea ce nu aveau celelalte filosofii, și anume orientarea ascezei: Hristos este atât Pedagogul, cât și scopul întregului demers ascetic creștin.

Origen va merge pe linia deschisă de Clement. În comentariile la Sfânta Scriptură, Origen va apropia conceptele filosofice utilizate de maestrul său (Clement) de duhul Scripturii. Spre exemplu, dacă conceptul de *apatheia* la stoici era scop în sine, iar la Clement, cale pentru unirea cu Dumnezeu, Origen precizează că *apatheia* este în ultimă instanță un dar al lui Dumnezeu (*Commentarii in Psalmus* 17, 13). Prin urmare, performanțele ascetice nu se pot realiza doar prin eforturile noastre, ci cu ajutorul lui Dumnezeu. Origen oferă iubirii un loc foarte important în efortul ascetic, iar Mântuitorului Hristos, rolul determinant. Clement și Origen oferă demersului ascetic creștin o bază teoretică și, totodată, o fundamentare scripturistică. Acest sistem de gândire era unul mai „aristocratic", se adresa mai degrabă intelectualilor, or asceza era un drum pentru toți. Asceza a fost și

a rămas o constantă a comunităților eclesiale, dar și expresia unui zel aparte al unor persoane din interiorul Bisericii.

În felul acesta, în comunitățile eclesiale se vor constitui grupuri de creștini care vor opta pentru austeritate și castitate, adecvate situației în care se găseau (fecioare sau văduve) sau dorinței de a-și asuma osteneli deosebite în vederea unei vieți mai apropiate de nepătimire (anahoreții). Așa au apărut încet-încet primele grupări de persoane (atât bărbați, cât și femei) cu viață consacrată ascezei.

În lumea greco-romană, în care libertatea moravurilor devenise deja o mare problemă, nu numai morală, ci și socială și de sănătate, mulți dintre creștini (bărbați și femei) au ales fecioria și castitatea, făcând din ele voturi pentru toată viața. Pe lângă aceasta, au preferat să se retragă chiar din lumea obișnuită, ducând viață ascetică eremitică sau constituind la un moment dat comunități mai mari sau mai mici de adevărați asceți: persoane care exersau la maximum posibil rugăciunea, castitatea, ospitalitatea, lectura cărților sfinte și tot ceea ce considerau că le păstrează într-o relație foarte vie și intensă cu divinul lor Învățător, Domnul Iisus Hristos.

Prezența persoanelor mai râvnitoare a fost dintotdeauna o realitate în Biserică. De la sfârșitul secolului al II-lea și, mai ales, din a doua jumătate a secolului al III-lea avem dovezi certe de creștini care au optat pentru feciorie sau pentru castitate perpetuă, fie în localitățile în care trăiau, fie în zone retrase de lume, în pustiu. Autoritățile bisericești nu au întârziat să îi îndrume și să îi supravegheze pe aceștia[43].

Cu începere de la sfârșitul secolului al II-lea, dar mai ales din secolul al III-lea, ni se păstrează chiar numele unora dintre creștinii care și-au consacrat viața idealurilor ascetice. Astfel, la sfârșitul secolului al II-lea, Sfântul Fronton s-a retras în Nitria împreună cu 70 de ucenici. La începutul secolului al III-lea, tânărul soldat Nikon din Neapole abandonează armata și merge în insula Chios. Aici va intra în comunitatea monahală condusă

---

[43] Tertulian (160-240) va da sfaturi fecioarelor din Cartagina în lucrarea *De virginibus velandis*, iar Sfântul Ciprian (200-258), episcopul Cartaginei, le va sfătui în lucrarea *De habitu virginum* și în *Epistola a IV-a*. Aceștia le numesc metaforic pe fecioarele consacrate „mirese ale lui Hristos”.

de episcopul Teodosie, unde va fi hirotonit preot, apoi episcop, ajungând superiorul unei comunități de 180 de călugări. După moartea lui Teodosie, părăsește insula Chios și revine în Italia, se stabilește în Sicilia, unde va avea parte de moarte martirică în 251, din ordinul guvernatorului Quintilian, în timpul persecuției lui Decius.

La Roma, Anastasia, orfană de ambii părinți, va fi crescută de cuvioasa Sofia. Va duce o viață ascetică, fiind martirizată în vremea împăraților Decius (250-253) sau Valerian (253-260). În anul 257 este martirizată Sfânta Agripina, care trăia într-o comunitate din Sicilia. Trupul ei va fi luat și înmormântat de Vasa, Paula și Agatonica, trei fecioare (tinere cu viață consacrată), probabil din aceeași comunitate în care trăise și Agripina.

În Orient, Origen este autorul unei literaturi ascetice care nu poate fi neglijată, iar prin celibatul său a optat pentru un tip de ascetism citadin pe care-l vom întâlni mai târziu în Antiohia. La Bizanț, pe la 240 exista o comunitate de fecioare pe colina Petrion. În anul 372, când Sfântul Atanasie s-a retras în pustie, a încredințat-o pe sora sa, Maria, unei comunități de fecioare. Pe la 275, Sfântul Hariton venea în Palestina, unde înființează lavrele din Faran, Suka și Duka. În anul 312 era martirizat în Nicomedia Sfântul Lucian, preotul monah din Antiohia. Toate aceste informații ne fac să considerăm că viața ascetică trăită eremitic sau în comunități era deja un fapt cunoscut în secolul al III-lea d.Hr.

La începutul secolului al IV-lea (după Edictul de la Mediolanum), asistăm în Egipt la apariția primelor forme de viață monahală organizată în comunitățile din Pispir, Quolzum, Nitria, Kellia, Sketis, Tabenesi, Pebou etc., datorate Sfinților Antonie cel Mare (251/2-356), Pahomie (291/2-346), Ammun, Macarie cel Mare. Tot acum, în sudul Gazei se va constitui și se va afirma un puternic fenomen ascetic datorită Sfântului Ilarion cel Mare.

În prima jumătate a secolului al IV-lea avem și primele *Rânduieli* monahale. Sfântul Antonie nu a lăsat o Rânduială scrisă, dar a transmis, prin ucenicii săi, un model de viețuire eremitică. Sfântul Pahomie înființează o congregație de comunități monahale de călugări și de călugărițe, de-o parte și de alta a Nilului Mijlociu. Este părintele care a organizat pentru prima dată monahismul în chinovii pe baza unei *Rânduieli* precise și concise,

completată ulterior de ucenicii săi, Orsiezius și Teodor cel Tânăr. La jumătatea secolului al IV-lea, în Egipt, monahismul era deja nu doar o realitate, ci o forță, cu personalități care au marcat viața și teologia Bisericii.

Acum intră în cadrul ascetismului monahal cel care a avut o însemnată contribuție la dezvoltarea monahismului creştin: Sfântul Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareii din Capadocia.

Sfântul Vasile cel Mare, exponent al ascezei creştine

Sfântul Vasile s-a născut în anul 329/330 în Neocezareea Pontului (sau Cezareea Capadociei)[44], într-o familie care făcea

---

[44] Alți specialiști consideră că Sfântul Vasile s-ar fi născut în Cezareea Capadociei prin 329/330. După educația elementară începută cu tatăl său, studiază la Cezareea (346-349), apoi la Constantinopol (348-349/350). Între 349/350-355 își continuă studiile la Atena. După întoarcerea de la Atena, între anii 355 și 356 rămâne acasă, practicând retorica. În 356 pleacă în Egipt, Palestina, Mesopotamia și Siria, întorcându-se la Cezareea în toamna anului 357. După botez (primit de Sfintele Paști, în 358) pleacă la Annesi. În 360 revine de la Annesi, fiind hirotesit lector. După ce Dianios semnează mărturisirea semiariană de la Rimini și Constantinopol, se va retrage din nou la Annesi. În 362 se întoarce la Cezareea, fiind hirotonit diacon. Noul episcop, Eusebius, îl hirotonește preot în 363 sau 364. Curând, se retrage din nou la Annesi, de unde este chemat la Cezareea de către episcopul Eusebius în 365. Până la alegerea sa ca episcop, desfășoară o amplă activitate didactică, misionară și pastoral-caritativă în Cezareea. Se implică intens în disputele teologice, mai ales cu Eunomius, împotriva căruia scrie o lucrare în 365. În anul 370 este ales mitropolit al Cezareii, păstorind până la 1 ianuarie 379, când va trece la cele veșnice (Paul J. FEDWICK, „A Chronology of the Life and Works of Basil of Caesarea", în: *Basil of Caesarea: Christian, Humanist, Ascetic*, A Sixteen-Hundred Anniversary Symposium, Part One, edited by Paul Jonathan Fedwick, Pontifical Institute of Medieval Studies, Toronto, 1981, pp. 3-19). În debutul unui studiu realizat pe baza corespondenței basiliene, Dl. prof. Emilian Popescu spune că „se admite, în general, că Sfântul Vasile s-a născut în anul 329/330 la Cezareea Capadociei". Spre sfârșitul aceluiași studiu, după ce oferă explicații în nota nr. 13, Dl. prof. Emilian Popescu își nuanțează punctul de vedere și concluzionează: „Cred că ipoteza potrivit căreia Sfântul Vasile s-ar fi născut la Cezareea, nu în provincia Pontului, aproape de Neocezareea, unde se afla și restul familiei, trebuie revizuită" (Emilian POPESCU, „Sfântul Vasile cel Mare despre sine și familie în scrisorile sale", în: *Studia Basiliana*, 3, Ed. Basilica, București, 2009, pp. 12, 15, 26). Pierre Maraval, după ce prezintă toate sursele și argumentele privind locul nașterii Sfântului Vasile, conchide spunând: „Putem spune că mărturiile nu pot tranșa deloc între cele două regiuni (Neocezareea Pontului și Cezareea Capadociei, n.n.), și poate mai puțin în favoarea Capadociei decât în favoarea Pontului" (GRÉGOIRE DE NYSSE, *Vie de Sainte Macrine*, Introduction, texte critique, traduction, notes et index par Pierre Maraval, în: col. *Sources chrétiennes*, 178, Les Éditions du Cerf, Paris, 1971, nota 2, pp. 38-39). Noi am optat pentru ultimele puncte de vedere adoptate de specialiști. De fapt, nu are mare importanță dacă Sfântul Vasile s-a

parte din protipendada Asiei Mici, ca fiu al retorului Vasile (vestit în vremea aceea) și al Emiliei. Părinții săi veneau din două familii creștine. Mama retorului Vasile, Sfânta Macrina, avusese parte de o educație creștină, oferită de Sfântul Grigorie Taumaturgul, episcop al Neocezareii Pontului (370-375). În timpul împăratului Diocleţian, bunicii retorului Vasile au fost puși în situația de a-și mărturisi de mai multe ori credința, ajungând ca, în timpul persecuției împăratului Maximin Daia (306-313), să le fie confiscată averea. Timp de șapte ani se vor ascunde prin pădurile Pontului de teama autorităților imperiale. Abia după Edictul din Mediolanum (313) își vor recăpăta posesiunile și drepturile pe care le avuseseră anterior. Sfânta Emilia venea dint-o familie celebră din Capadocia, care a dat statului personalități cu ranguri înalte în administrația imperială și în armată. În momentul căsătoriei cu retorul Vasile era orfană. Tatăl ei murise, se pare, în timpul persecuțiilor de dinaintea Edictului de la Mediolanum.

Familia retorului Vasile a avut nouă copii, patru băieți și cinci fete[45]. Sfântul Vasile era al doilea copil, după Macrina, al familiei retorului Vasile și a Emiliei. După el s-a născut Naukratios. La vârsta de douăzeci și doi de ani, după ce terminase studiile de retorică, ocazie cu care uimise publicul cu modul în care rostise o conferință, Naukratios s-a retras în Pont, pe valea râului Iris, „departe de ocupațiile istovitoare ale slujirii imperiale și de pledoariile din tribunale"[46]. Va muri după cinci ani într-un accident de vânătoare, pare-se înecat[47]. Acesuia i-a urmat Grigorie, viitorul episcop al Nyssei. Ultimul copil născut de Emilia a fost Petru, care va fi ales episcop în Sevasta Armeniei în anul 380. Odată cu nașterea lui Petru a murit și retorul Vasile, încât – va spune mai târziu fratele său mai mare, Grigorie – Petru a primit în același timp „numele de fiu cu cel de orfan"[48]. Dacă în 380 Sfântul Petru ar fi avut cel puțin vârsta de 30 de ani, el s-ar fi născut înainte de

---

născut în Neocezareea Pontului sau Cezareea Capadociei (de aceea am trecut între paranteze și varianta Cezareea Capadociei). Important este modul în care a trăit și ceea ce a înfăptuit.

[45] GRÉGOIRE DE NYSSE, *Vie de Sainte Macrine*, 5, 38, p. 158.

[46] GRÉGOIRE DE NYSSE, *Vie de Sainte Macrine*, 8, 20-22, pp. 166-168.

[47] GRÉGOIRE DE NYSSE, *Vie de Sainte Macrine*, 9, 6-20, p. 171.

[48] GRÉGOIRE DE NYSSE, *Vie de Sainte Macrine*, 12, 4-24, p. 184.

anul 350, la o dată de plasat între anii 345-350[49]. Aceasta ne dă certitudinea că atunci când tânărul Vasile pleca la studii la Atena tatăl său era deja mort. În afară de numele Macrinei, nu se cunosc numele celorlalte patru surori ale sale.

Sfântul Vasile și-a petrecut primii ani ai copilăriei în Neocezareea Pontului (unde, de fapt, au rămas unii dintre frații săi). Prin 375, într-o scrisoare adresată autorităților din Neocezareea, Sfântul Vasile spunea că aici a primit primele elemente de educație creștină de la bunica sa, Macrina[50], și a început studiile sub îndrumarea tatălui său. Familia Sfântului Vasile se va muta la Cezareea Capadociei, unde tânărul Vasile își va continua studiile. Tatăl său îl va trimite apoi la Constantinopol, unde, timp de doi ani (349-350/351), va beneficia de cursurile retorului Libanios[51]. După aceea merge la Atena (între 349/350-355), unde va studia retorica cu doi profesori celebri, Himerios și Proeresios (acesta din urmă fiind creștin), și unde va lega o prietenie de o viață cu Grigorie, fiul episcopului din Nazianz, fostul lui coleg de la Cezareea, care, între timp, studiase la Cezareea Palestinei și Alexandria Egiptului. La Atena, tânărul Vasile a studiat temeinic „literele păgâne". Acordă un rol foarte important scriitorilor antici. Operele lor puteau constitui un material propedeutic foarte im-

---

[49] Nu se poate susține că Sfântul Petru de Sevasta s-a născut între 340-342, dată la care ar fi murit și retorul Vasile. Sfânta Emilia nu ar fi putut avea șapte sau opt nașteri în aproximativ zece ani. Dacă Sfântul Grigorie de Nyssa s-a născut în anul 335, ar fi fost imposibil ca mama sa să aibă șase-șapte nașteri în șapte ani. Dacă Petru era deja preot în anul 375, cu siguranță că a fost hirotonit înaintea vârstei de treizeci de ani. De aceea considerăm că nașterea lui Petru a avut loc mai degrabă între 345-350 decât între 340-342/345.

[50] *Epistola 210*; SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *Scrieri*, partea a III-a, *Despre Sfântul Duh, Corespondență (Epistole)*, în: col. PSB 12 (serie veche), trad., introd., note și indici de Pr. prof. dr. Constantin Cornițescu, Pr. Teodor Bodogae, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988, pp. 429-430.

[51] În corespondența Sfântului Vasile există câteva scrisori adresate lui Libanios și altele adresate de acesta Sfântului Vasile. Unii specialiști le consideră neautentice. De aici reiese că marele capadocian nu ar fi fost elevul lui Libanios. În scrisorile Sfântului Grigorie de Nyssa există două epistole adresate lui Libanios, pe care Sfântul Grigorie l-a cunoscut la Antiohia, în 378/379. În prima dintre aceste scrisori (13), Sfântul Grigorie îi semnalează lui Libanios că nu a avut șansa să-i fie elev, dar a fost elev al minunatului (θαυμαστοῦ) Vasile, pe care-l numește „părintele și dascălul său". Este o informație care nu poate fi contestată și care pune ordine în ceea ce privește studiile Sfântului Vasile la Constantinopol. SFÂNTUL GRIGORIE DE NYSSA, *Epistola 13*, 4 (GRÉGOIRE DE NYSSE, *Lettres*; introduction, texte critique, traduction, notes et index par Pierre Maraval, în: col. *Sources Chrétiennes*, 363, Éditions du Cerf, Paris, 1990, pp. 198-199).

portant[52]. După ce Emilia a așezat la casele lor pe celelalte fete, cu puțin înainte ca tânărul Vasile să se întoarcă de la studii, Macrina și Emilia au hotărât să formeze o comunitate monahală împreună cu slujnicele pe care le aveau în casa lor. Își vor concretiza intențiile într-una dintre proprietățile familiei din Pont, pe malul râului Iris[53].

Tânărul Vasile se va întoarce în țară prin 355-356 și va începe să predea retorica în Cezareea. Fruntașii orașului Neocezareea i-au trimis o delegație prin intermediul căreia îl invitau în orașul natal spre a prelua catedra de retorică. Era un moment foarte important pentru viitorul său. Merge în Pont, unde face o vizită surorii și mamei sale. Macrina îi spune că a opta pentru viața de avocat și profesor de retorică nu va fi o mare reușită comparativ cu ceea ce-i poate oferi pentru eternitate viața ascetică monahală, consacrată exclusiv trăirii idealurilor creștine.

Această vizită l-a pus pe fratele mai tânăr în situația de a se gândi foarte serios la viața sa. Se găsea într-o perioadă grea, când trebuia să ia hotărâri fundamentale legate de modul în care se cuvenea să-și ducă viața în calitate de intelectual recunoscut, dar să și trăiască în calitate de creștin, cât mai autentic și cât mai eficient. Avea nevoie de un îndrumător și de modele de urmat. A văzut acest model în Eustatie, care va ajunge foarte curând episcop de Sevasta[54]. Acesta era deja un personaj pe de o parte foarte controversat, pe de altă parte foarte popular.

---

[52] Hans VON CAMPENHAUSEN, *Părinții greci ai Bisericii*, traducere din lb. germană de Maria-Magdalena Anghelescu, Ed. Humanitas, București, 2005, p. 132.

[53] Pe când Macrina avea doisprezece ani, tatăl său hotărâse să o logodească cu un tânăr avocat, cu bună reputație și de familie bună. Înainte să se fi căsătorit cu Macrina, acesta a murit. Ea va decide să nu se mai căsătorească, ci să-și ducă viața ca și cum și-ar aștepta soțul plecat undeva departe, optând ulterior pentru viața „filosofică", adică ascetică (GRÉGOIRE DE NYSSE, *Vie de Sainte Macrine*, 4-5, pp. 152-158).

[54] Eustatie era fiul episcopului Eulalios din Sevasta. Se născuse pe la anul 300. A studiat la Alexandria, în vremea când Arie se găsea în plin conflict cu episcopul Alexandriei. După toate probabilitățile, acolo a fost atras de învățătura lui Arie. S-a întors în Asia Mică, făcând dovada faptului că avea realmente orientări ariene. În ciuda acestui lucru, tatăl său îl hirotonește preot și tot el îl va caterisi din cauza ereziei de care dădea dovadă. Cu toate acestea, Eustatie depune eforturi deosebite pentru a-i convinge pe creștini de beneficiile unei vieți ascetice de tip monahal. Foarte mulți vor opta pentru acest fel de viață. Se pare că el a fost la originea primelor forme de monahism în Paflagonia, Armenia, Pont și Capadocia. Era un mod de viață ascetică izvorâtă dintr-un entuziasm popular. Oameni de diferite condiții sociale și cu un nivel cultural diferit îmbrățișau monahismul. Erau multe vocații monahale, dar monahii erau dezorganizați și duceau o viață foarte rigoristă. Nu este exclus să fi fost influențați

Se pare că, întors din Pont, de la mama și de la sora sa, Sfântul Vasile l-a căutat pe Eustatie. A aflat însă că acesta plecase spre Egipt. Curiozitatea de a-l cunoaște l-a determinat să pornească pe urmele acestuia. Dar Dumnezeu a rânduit de-așa manieră încât cei doi să nu se întâlnească: Eustatie părăsea cu puțin timp înainte localitățile unde Vasile avea să sosească. Așa se face că tânărul Vasile, în căutarea lui Eustatie, va lua cunoștință de viața monahală din Egipt, Palestina, Celesiria și Mesopotamia. Rămâne profund impresionat de asceții cunoscuți, de cumpătarea și postul lor, de stăruința lor pentru tot felul de osteneli și de râvna lor pentru rugăciune, „văzând cum înlătură somnul și cum își impun să se abțină de la orice poftă a firii, păstrându-și totdeauna mintea slobodă și deasupra patimilor, în foame și sete, în frig și în goliciune, fără să poarte grijă de trup,

---

de monahii mesalieni de origine siriană. Un asemenea monahism cvasi-eretic și nesupus rânduielilor bisericești a creat probleme în ceea ce privește disciplina bisericească; de aceea, Sinodul din Gangra din 340 a condamnat extremismul acestui tip de monahism entuziast și dezorganizat (Claudio MORESCHINI, Enrico NORELLI, *Istoria literaturii creștine grecești și latine*, vol. II/1, *De la Conciliul de la Niceea la începuturile Evului Mediu*, traducere de Elena Caraboi et com., Ed. Polirom, Iași, 2004, p. 104). Eustatie este vizat direct pentru constituirea acestui tip de monahism. El organizează multe instituții cu caracter caritativ prin intermediul acestor monahi, ceea ce-i va aduce o mare popularitate. De această popularitate nu era, desigur, străină familia Sfântului Vasile. Popularitatea, dar mai ales prietenia cu Maratoniu, diaconul lui Macedonie, episcopul Capitalei, vor face ca, în anul 357/358, Eustatie să fie hirotonit episcop (la presiunea maselor) de Sevasta Armeniei. Va fi depus din treaptă, pe motive disciplinare, de un sinod ținut la Melitene în 358. Eustatie reușește să convingă populația din Sevasta că decizia fusese luată de un sinod al ereticilor. Comunitatea din Sevasta respinge decizia și îl va menține în scaun pe Eustatie. Acesta este depus însă în anul 360 de sinodul de la Constantinopol (deși semnase mărturisirea de la Rimini), pe motive de credință, și va fi exilat în Dardania. În anul 366 semnează la Roma mărturisirea de credință de la Niceea. Se pare că va fi repus în scaun. În 372, la sinodul din Cyzic, semnează o nouă mărturisire de credință în care nega dumnezeirea Sfântului Duh. Aceasta va constitui motivul pentru care Sfântul Vasile, ajuns episcop între timp, va rupe comuniunea cu Eustatie, ceea ce-i va aduce mari necazuri din partea celui din urmă. Va muri prin 377/380. Personalitatea controversată a episcopului Eustatie îl face pe profesorul P. Hristou de la Tesalonic să considere că altul este Eustatie cel căutat ca model de tânărul Vasile, și nu cel care va ajunge episcop. Cf. SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *Epistola 1*, în: col. *Ελληνικές Πατέρες της Εκκλησίας* (ΕΠΕ), vol. 3, p. 372. Prof. P. Hristou consideră că Eustatie căruia îi scrie Sfântul Vasile această scrisoare ar fi altă persoană decât viitorul episcop de Sevasta. Punctul de vedere al profesorului Hristou poate fi luat în considerare, dar Sfântul Vasile nu vorbește niciodată în scrisorile sale de acest (alt) Eustatie. Știm însă că multă vreme l-a creditat pe viitorul episcop Eustatie, deși opiniile celor doi nu se acordau din punct de vedere doctrinar. Eustatie era semiarian, dar dispus la cedări doctrinare în funcție de împrejurări; de aceea, din oportunism, a semnat diversele mărturisiri de credință.

fără să se gândească prea mult la el și fără să-i poarte de grijă peste măsură"[55].

Tânărul Vasile a petrecut în această călătorie mai bine de un an. Revine în toamna anului 357. Monahii vizitați i-au lăsat impresia că deveniseră deja cetățeni ai cerului și că pe pământ locuiau ca și cum ar fi fost în trupuri străine. L-au impresionat în așa măsură, încât își dorea din toată inima să pășească pe urmele lor[56]. A vizitat, cu siguranță, comunitățile din Nitria, Kellia și Sketis, precum și pe cele fondate de Sfântul Atanasie și chinoviile înființate de Sfântul Pahomie. Va fi cunoscut cu siguranță și comunitățile din jurul Gazei, constituite în jurul Sfântului Ilarion, și pe cele ale Sfântului Hariton din Munții Iudeii.

Se pare că exemplele asceților vizitați în Orientul Apropiat au fost mai pilduitoare pentru tânărul Vasile decât eventualele sfaturi ale lui Eustatie. Acum va constata că ceea ce nu văzuse la întoarcerea sa de la Atena, adică faptul că și în Capadocia erau asceți de talia celor din locurile vizitate, era o realitate lăudabilă. În existența acestora a găsit realmente ajutorul care să-l ducă la mântuire, socotind ceea ce vedea ca pe o mărturie a celor nevăzute[57]. Se întoarce din Egipt cu hotărârea să organizeze monahismul din Pont și Capadocia după modelul monahismului chinovial din Egipt[58], dar fundamentat exclusiv pe modul de viață al poporului lui Dumnezeu, și de aceea alege să se elibereze de tradițiile omenești și să se sprijine numai pe porunca lui Dumnezeu[59].

Nu cunoaștem dacă Eustatie a reușit să-i mai dea vreun sfat Sfântului Vasile. Știm însă că la sinodul din Constantinopol din anul 360 Sfântul Vasile va sesiza convingerile semiariene ale lui

---

[55] *Epistola* 223, în: col. ΕΠΕ, vol. 2, p. 70; SAINT BASILE, *Lettres*, texte établi et traduit par Yves Courtonne, Les Belles Lettres, Paris, 1966, vol. 3, p. 11. SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *Epistole*, PSB 3 (serie nouă), Ed. *Basilica*, București, 2010, p. 352 (de acum înainte vom cita acest volum cu sigla PSB 3).

[56] *Epistola* 223, în: col. ΕΠΕ, vol. 2, p. 70; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), p. 11; PSB 3, p. 353.

[57] *Epistola* 223, în: col. ΕΠΕ, vol. 2, pp. 72-75; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), p. 11; PSB 3, p. 352.

[58] Pr. Prof. Ioan G. COMAN, *Patrologie*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 1956, p. 163.

[59] *Reguli morale*, „Prolog"; *PG* 31, 676A. Cf. Vincent DESPREZ, *Le monachisme primitif. Des origines jusqu'au Concile d'Ephèse*, Abbaye de Bellefontaine, 1998, p. 350.

Eustatie – fapt care-l va determina să ia o anumită distanţă faţă de acesta. Mai târziu, în Pont, pe când era cu Grigorie, se va întâlni cu acesta de mai multe ori (probabil pentru discuţii care constituiau temele controversate cu privire la credinţă), urmând ca după sinodul din Cyzic să înceteze complet relaţiile cu el. În schimb, Eustatie îl va acuza pe nedrept de prietenie cu Apolinarie din Laodiceea, care profesa o hristologie eretică.

Din *Epistola 223*[60] a Sfântului Vasile constatăm că Eustatie a venit de mai multe ori la sihăstria Sfântului de la Annesi, prilejuri cu care au purtat discuţii (uneori contradictorii) nopţi de-a rândul, la unele fiind prezent şi bunul prieten al Sfântului Vasile, Grigorie din Nazianz. Alteori, tânărul Vasile, Eustatie şi alţi prieteni mergeau la Sfânta Emilia, în satul de dincolo de râul Iris, unde discutau zile în şir diverse probleme. Nu reiese din aceste informaţii că Eustatie ar fi fost prezent în sihăstria din Annesi în calitate de mentor. Profesorul Stylianos Papadopoulos consideră că „firea nestatornică a lui Eustatie a influenţat şi tipul de monahism întemeiat de el: prezenta slăbiciune duhovnicească şi multe devieri, voite şi nevoite. Aceasta era un pericol pentru monahii înşişi şi pentru Biserică”[61].

În ziua de Crăciun sau de Paştele anului 358, Vasile a fost botezat de episcopul Dianios al Cezareii şi hirotesit citeţ şi, mai apoi, diacon. Curând după acest eveniment îşi împarte săracilor o parte din avere şi merge în Pont, unde se stabileşte într-o sihăstrie, pe celălalt mal al râului Iris, nu departe de satul în care mama sa şi Macrina duceau viaţă monahală[62]. Trăia în singurătate şi într-o sărăcie extremă. Cu toate acestea, sihăstria sa nu era complet separată de lume, mai precis, de prietenii şi cunoscuţii de mai înainte. Un prieten cu care a fost în bune relaţii a fost Olimpios (din scrisorile trimise acestuia se păstrează trei: 4, 12, 13). Acesta era un om cu o situaţie financiară solidă, dar şi cu suflet curat, în ciuda faptului că nu se bucura de o sănătate satisfăcătoare. Din când în când, Olimpios îi trimitea prietenului

---

[60] SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 3, p. 14; PSB 3, p. 354.
[61] Στυλιάνος Παπαδόπουλος, *Πατρολογία*, vol. 2, 1, Atena, 1990, p. 361.
[62] Cf. *Epistola 223*, 5.

său alimente, alungându-i din casă sărăcia, pe care Sfântul Vasile o considera o adevărată prietenă[63].

Faptul că tânărul retor Vasile, fiul uneia dintre cele mai vestite familii din Neocezareea (și, respectiv, din Cezareea Capadociei), a optat pentru viața monahală a făcut ca unii dintre monahii din Pont să se apropie de el și, în felul acesta, ca tânărul Vasile să fie recunoscut foarte repede ca un adevărat îndrumător, pentru început, al unei părți a monahilor din Pont.

Între timp, prietenul său, Grigorie, se întorsese de la Atena și practica retorica. Vasile îi trimite o scrisoare în anul 360, prin care îl invita să i se alăture în sihăstria din Pont, spre a se dedica acolo, în comunitatea monahală de pe valea râului Iris, idealului ascetic la care cei doi prieteni gândiseră împreună, pe când ambii erau la Atena, după cum îi promisese printr-o epistolă[64]. Grigorie întârzia însă să vină în Pont. Prin scrisoarea numerotată cu numărul 93, el îi propunea lui Vasile să se stabilească în Tibernina, o vale prăpăstioasă din Nazianz.

Filosofia ascezei în gândirea Sfântului Vasile cel Mare

Sfântul Vasile a înfăptuit o veritabilă reformă a ascetismului consacrat, dându-i rânduieli foarte precise. În acest sens, a scris mai multe lucrări cu caracter moral și ascetic de-a lungul a mai bine de douăzeci de ani (357/8-379). Înainte ca el însuși să-și definitiveze corpusul ascetic, a revenit asupra celor scrise deja, făcând precizări, adăugiri, adaptări, în funcție de experiențele noi pe care le trăise în calitate de persoană cu responsabilități sacerdotale și pastorale, dar și în funcție de maturizarea sa în viața ascetică. Putem spune că *Regulile* sale *morale* și *ascetice* sunt rodul unei filosofii, al unei viziuni speciale cu privire la ceea ce înțelegea el prin viață morală și viață ascetică. Însă această filosofie este expusă mai degrabă în scrisori, și nu în *Rânduielile* propriu-zise.

Sfântul Vasile gândește viața morală și asceza drept căile și modalitățile cele mai sigure de acces la desăvârșirea creștină, care

---

[63] *Epistola 4*, în: col. ΕΠΕ, vol. 2, p. 284; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 15; PSB 3, p. 38.

[64] SFÂNTUL GRIGORIE TEOLOGUL, *Epistola* 53, *PG* 37, 102.

presupune o formă de viaţă specifică, dar, mai cu seamă, un conţinut ales, asumat şi trăit de fiecare ascet în parte, depăşind în acest mod formalismul constatat în comunităţile eustatiene. Sfântul Vasile alege viaţa monahală nu pentru că ar fi singura care aduce desăvârşirea. În gândirea lui, desăvârşirea creştină se împlineşte atât în viaţa de familie, cât în cea monahală. Fiecare are exigenţele şi ispitele ei. Creştinii o aleg fie pe una, fie pe cealaltă[65].

Asceza promovată de Sfântul Vasile trebuie să fie expresia corectă a credinței primite la botez. Toți creștinii sunt chemați să asculte de cuvântul lui Dumnezeu, fiecare în starea pentru care a optat (căsătorit sau necăsătorit), și de aceea nu face distincţie între porunci și sfaturi[66], așa cum nici nu a numit vreodată asceții creștini „călugări".

Fie că alege un mod de vieţuire creştină sau altul, omul trebuie să ajungă la împroprierea bunurilor veşnice spre care este invitat de Dumnezeu. Aceasta presupune trăirea în responsabilitate, care, la rândul ei, este sinonimă cu urmarea lui Hristos. E un demers pe care monahul trebuie să și-l asume totalmente. Sfântul Vasile va arăta că acest demers presupune unele etape. În scrisoarea a doua către prietenul său, Grigorie, Sfântul Vasile ne face cunoscute câteva dintre aceste etape, și anume: retragerea din lume și liniștirea minții, citirea Scripturilor de Dumnezeu insuflate, rugăciunea și unirea cu Dumnezeu, blândețea, ținuta echilibrată, cumpătarea în ceea ce privește vorba, hrana, somnul etc.

Prima dintre acestea constă, așadar, în efortul de a păstra mintea în linişte[67]. Linişte în care trebuie să se păstreze ascetul se realizează într-o primă fază prin îndepărtarea de zgomotul oraşului; apoi, prin îndepărtarea din minte a tulburărilor date de

---

[65] *Cuvinte ascetice*, IV, 1.

[66] Michel VAN PARYS, „Communion et solitude selon saint Basil de Césarée", în: *Irenikon*, nr. 1, 2001, p. 6.

[67] *Epistola* 2, 2, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, p. 60; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 6; PSB 3, p. 31. În epistola către filosoful Maxim (scrisă prin anii 361-362), Sfântul Vasile va spune: „Consider că trăirea retrasă este una dintre cele mai mari binefaceri. [...] pentru contemplare şi pentru lucrări duhovniceşti, prin care ne legăm de Dumnezeu, socoteşte cât de preţios ajutor este linişte a! Or, în retragerea noastră, noi cultivăm tocmai această bogată şi nesfârşită linişte, desigur, în unire cu Cel Care ne-a oferit-o, cu Dumnezeu" (*Epistola* 9, 3, în: col. ΕΠΕ, vol. 3, p. 80; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 40; PSB 3, pp. 56-57).

folosirea nefirească, abuzivă sau dezordonată a anumitor facultăți ale spiritului. Liniștea minții nu înseamnă aducerea la tăcere a facultăților spiritului sau insensibilitatea față de realitățile care ne înconjoară. Nu înseamnă indiferență sau lipsă de sensibilitate la cele ce se petrec în jurul nostru, ci, cum va spune mai jos Sfântul Vasile, reașezarea funcțiilor spiritului în ordinea lor firească, așa încât liniștea să fie începutul procesului de curățire[68]; deci o stare dinamică a dispozițiilor psiho-fizice, un proces sufletesc (bine determinat de obiectivul propus: liniștirea în comuniunea cu semenii și cu Dumnezeu), care, la rândul său, presupune concentrarea minții asupra obiectivului ce trebuie atins. „După cum ochiul, care se rotește continuu, când într-o parte, când într-alta, o dată în sus, o dată în jos, nu este în stare să vadă limpede ce se află în fața lui, ci trebuie ca mai întâi să-și fixeze privirea spre obiectul pe care vrem să-l analizăm, tot așa și mintea omului nu este în stare să vadă limpede adevărul, când este asaltată de nesfârșite griji lumești."[69]

Liniștea minții presupune concentrarea și nerisipirea acesteia în direcțiile din care vin tot felul de influențe străine de preocupările celui care caută curățirea. O minte adunată, nerisipită, ale cărei preocupări nu sunt fragmentate de cele ce-i parvin prin simțuri, „revine acasă", spune Sfântul Vasile, și prin puterea ei se ridică să cugete la cele dumnezeiești. Concentrarea și cugetarea la cele dumnezeiești sunt și reușite, dar și condiții pentru dobândirea bunătăților celor veșnice. Aceasta este ținta liniștirii sufletului.

„Cu cât este mai pătrunsă și mai luminată de acea frumusețe (frumusețea celor la care cugetă), cu atât mai mult uită parcă de cele trecătoare și nu mai dă mare atenție hranei, nici nu se mai îngrijorează cu privire la îmbrăcăminte, ci, liberă de grijile pământești, își îndreaptă întreaga râvnă spre dobândirea bunătăților veșnice, ostenindu-se numai după înțelepciune și bărbăție, după dreptate și cumpătare, precum și după celelalte virtuți care

[68] *Epistola* 2, 2, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, p. 60; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 6; PSB 3, p. 31.

[69] *Epistola* 2, 2, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, pp. 60-61; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 6; PSB 3, p. 31.

izvorăsc din acestea și care, după aceea, dau putere creștinului să-și îndeplinească îndatoririle vieții."[70]

Nici liniștea sufletului, nici concentrarea minții nu sunt scopuri în ele însele, ci sunt căi pentru cugetarea la cele dumnezeiești și, în final, pentru dobândirea efectivă a bunurilor celor veșnice. Bucuria pe care o procură cugetarea la cele dumnezeiești favorizează o autentică evaluare a realității, în sensul că omul nu va mai acorda atenție sporită necesităților fizice, ci se va interesa în mod prioritar de dobândirea virtuților. Sfântul Vasile va preciza că nici împroprierea virtuților nu va fi scop în sine, ci prin ele avem posibilitatea împlinirii responsabilităților vieții, care, cum spuneam mai sus, constă în dobândirea bunătăților celor veșnice.

Calea cea mai importantă pentru obținerea curăției este studiul Sfintelor Scripturi, pentru că în ele se găsesc atât poruncile de care trebuie să ținem cont în faptele noastre, cât și viețile bărbaților fericiți care ne sunt transmise în scris ca icoane vii ale vieții după Dumnezeu, vrednice de a fi imitate/urmate[71].

Concentrarea minții, cugetarea la cele dumnezeiești și cunoașterea acestora, chiar și însușirea virtuților nu sunt suficiente prin ele însele pentru dobândirea celor veșnice. Ele trebuie realizate în Biserică, iar în alte lucrări, va preciza Sfântul Vasile, numai având credință dreaptă. De altfel, nici nu sunt posibile în afara Bisericii, mai precis în afara dimensiunii latreutice a Bisericii: „Exersarea evlaviei (adică manifestarea credinței în cult) hrănește sufletul cu gânduri cerești, căci mângâierile imnurilor liturgice oferă sufletului o stare de seninătate și bucurie"[72]. Rugăciunea și cântarea imnurilor liturgice marchează viața monahului ziua și noaptea, făcându-l să imite într-un anume fel, aici, pe pământ, cetele îngerești.

Cultul, cugetarea la cele dumnezeiești (adică un mod *sui generis* de cultivare a spiritului) și viața practică (împroprierea virtuților), în sistemul de gândire ascetică al Sfântului Vasile, se inter-condiționează. Așa le prezintă el prietenului său, Sfântul Grigorie Teologul, spre a-l atrage la viața ascetică. Acestea sunt

---

[70] *Epistola* 2, 2, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, p. 64; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 7; PSB 3, p. 32.

[71] *Epistola* 2, 3, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, p.66; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 8; PSB 3, p. 33.

[72] *Epistola* 2, 2, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, p. 66.

cele trei laturi ale ascezei autentice. De ce autentice? Pentru că în vremea Sfântului Vasile cel Mare, în spațiile păgâne, în școlile filosofice prezentate mai sus, se cultiva mintea până la contemplație sau se depuneau eforturi deosebite pentru însușirea virtuților. Nicăieri însă nu se punea problema închinării, adică a relației latreutice cu Dumnezeu, prin care să ai acces nu la performanțe ascetice care ar fi presupus până și contemplarea și extazul, ci la bunătățile cele veșnice. Degeaba ai virtuți, degeaba ai din când în când parte de momente de jubilare a minții și de extaz dacă nu vei avea acces pentru eternitate la bunurile veșnice.

Meditația și concentrarea minții asupra ei însăși nu pot înlocui rugăciunea. Rugăciunea scoate mintea din replierea asupr[illegible] ei însăși, care o poate duce la riscul izolării, deschizând-o s[illegible] dialog și comuniune cu Dumnezeu, dar adunată, deci nerisip[illegible] Performanțele ascetice (cum ar fi extazul sau vederea luminii divine), care, pentru unii devin preocuparea centrală sau scopul ostenelilor ascetice, nu pot suplini întâlnirea efectivă cu Dumnezeu în actul de cult. Dimpotrivă, acestea ne pregătesc de fiecare dată pentru o întâlnire cu Dumnezeu mereu sporită în actul de cult.

După mărturia Sfântului Vasile, rugăciunile însoțesc lecturile biblice sau urmează acestora. Ele întineresc sufletul și-l fac mai robust, mișcat de dorul după Dumnezeu. Sfântul Vasile scoate în evidență caracterul cognitiv al rugăciunii: ea este o cale de cunoaștere a lui Dumnezeu, iar cunoașterea este cu atât mai reală cu cât rugăciunea este în mai mare măsură expresia credinței curate. În acest sens, marele capadocian va spune: „Este bună, așadar, acea rugăciune care face să se înfiripeze în suflet o idee clară cu privire la Dumnezeu”[73].

Rugăciunea are menirea de a-L face pe Dumnezeu prezent, sălășluind oarecum în sufletul nostru. „Iar sălășluirea (ἐνοίκησις) lui Dumnezeu [în suflet] constă în a-L avea pe Dumnezeu statornicit în interiorul tău prin aducerea-aminte [de El]. Devenim temple ale lui Dumnezeu atunci când coerența aducerii-aminte

---

[73] *Epistola* 2, 4, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, p. 68; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 10; PSB 3, p. 34.

de El nu mai este întreruptă de grijile pământeşti şi când mintea nu este tulburată de păcate spontane (τοῖς ἀπροσδοκήτοις παθέσιν)."[74]

La rândul ei, eficienţa rugăciunii este determinată de mai mulţi factori. Între aceştia este credinţa dreaptă cu privire la Cel către Care te rogi. Nu se cuvine să te raportezi nedrept şi nedemn la Dumnezeu, ci în funcţie de modul în care-ţi aduci statornic aminte cum S-a descoperit El Însuşi şi a fost prezentat de Biserică. De aceea, mai târziu, când era acuzat de eretici, Sfântul Vasile le amintea că el păstra credinţa aşa cum a primit-o de la Biserică prin răposata sa mamă şi prin bunica sa, Macrina[75].

Nu orice concepţie despre Dumnezeu Îl şi aduce în suflet pe Dumnezeul Cel adevărat. Credinţa eretică duce la confecţionarea mentală a unui idol (care nu-i deloc Dumnezeu), căruia i te poţi ruga oricât, fără să ai bucuria sălăşluirii în sufletul tău a Dumnezeului Celui adevărat. Rugăciunea este dialog, dar calitatea acestui dialog este dată de cum crezi şi cum îl gândeşti pe cel cu care te afli (sau vrei să te afli) în dialog, nu de simplul fapt că „te rogi", adică rosteşti texte cu conţinut latreutic. Efectul rugăciunii (sălăşluirea lui Dumnezeu în noi) depinde, aşadar, de credinţă, iar calitatea rugăciunii (a acestui dialog) aduce un tip de cunoaştere specială a lui Dumnezeu, dată tocmai de faptul că dialogul în rugăciune este cu adevăratul Dumnezeu, nu cu o ficţiune.

Actul de cult trebuie îndreptat către cineva care îl merită realmente şi, în acelaşi timp, poate răspunde celor care i se roagă. Dacă în demersul raţional de cunoaştere a lui Dumnezeu constaţi că Dumnezeu tace, în actul de cult El îţi vorbeşte tainic, deci Îl percepi ca realitate vie. De aceea este nevoie de credinţa în Dumnezeul Cel viu propovăduit de Biserică, alături de demersul teologic raţional. Una este a te ruga Dumnezeului Celui viu, alta este să împlineşti un ritual în faţa unui idol sau a unui dumnezeu străin (eretic). Rugăciunea trebuie să fie cale sigură spre dialog şi dialog efectiv cu Dumnezeul Cel adevărat, nu simplu ceremonial,

---

[74] *Epistola* 2, 4, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, p. 68; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 10; PSB 3, p. 34.

[75] *Epistola* 223, 3, în: col. ΕΠΕ, vol. 2, p. 74; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 3, p. 12; PSB 3, p. 353.

care să-ţi dea satisfacţia că ţi-ai îndeplinit responsabilităţile cultice. A-L căuta pe Dumnezeu pe alte căi decât pe cele verificate de experienţa înaintaşilor este ineficient. Înseamnă să-L cauţi pur şi simplu (şi să-ţi ajungă căutarea) fără să ai certitudinea că te închini Celui Care merită realmente închinarea şi sentimentul că L-ai găsit pe Cel căutat. Rugăciunea face cunoaşterea lui Dumnezeu mai clară, mai curată.

Sfântul Vasile mai semnalează alţi trei factori care fac rugăciunea eficientă, şi anume: continua aducere-aminte de Dumnezeu, îndepărtarea de grijile pământeşti şi netulburarea de păcatele imediate. Fără să îndeplinească aceste condiţii, chiar şi cel care are credinţă clară cu privire la Dumnezeu va face rugăciunea ineficientă. Nu cunoaştem dacă prin aducerea-aminte statornică de Dumnezeu Sfântul Vasile se referea la repetarea continuă a numelui lui Dumnezeu. Nu este însă exclus ca în programul de rugăciune recomandat şi practicat de Sfântul Vasile să se fi găsit şi acest element al rugăciunii numite mai târziu „isihastă", practică ce exista deja în comunităţile egiptene pe care Sfântul Vasile le vizitase.

Grijile pământeşti risipesc mintea şi o împiedică să se concentreze în dialogul cu Dumnezeu. Demn de remarcat este faptul că Sfântul Vasile scoate în evidenţă riscul privind slăbirea puterii rugăciunii pe care-l prezintă păcatele la care nu te aştepţi, micile păcate spontane, cărora nu totdeauna le dăm importanţă. Prezenţa acestora denotă superficialitate şi lipsă de trezvie, ambele contrare tocmai responsabilităţilor ascetice. Relaţia cu Dumnezeu în rugăciune face ca Dumnezeu să Se sălăşluiască în sufletul celui care se roagă, dar, va spune în altă parte Sfântul Vasile, pentru fiecare rugător ea „este cale care duce la lăcaşurile Domnului"[76].

În scrisoarea adresată Sfântului Grigorie, Sfântul Vasile vorbeşte şi de un program de rugăciune: de rugăciunea de dinainte şi de după masă, de cele de la miezul nopţii şi de la răsăritul soarelui, săvârşite, desigur, în biserică. Este vorba de cultul co-

[76] *Epistola* 23, în: col. ΕΠΕ, vol. 3, p. 472; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 58; PSB 3, p. 71.

mun al obştii monahale[77]. Spre a practica însă în mod autentic în mediul monahal cele trei aspecte ale ascezei creştine (cultul, cugetarea la cele dumnezeieşti şi viaţa practică), monahul are nevoie şi de alte forme de împlinire a exigenţelor credinţei. Între acestea, fundamentală este retragerea din lume. Aceasta presupune două aspecte, şi anume: retragerea spaţială, pe de o parte, şi retragerea existenţială, pe de alta. Amândouă sunt deopotrivă de importante. Semnificativ este faptul că una o condiţionează pe cealaltă. Părăsind lumea, va trebui să optezi pentru un loc prielnic realizării celor propuse, cel puţin „aşa cum este al nostru de aici", va spune Sfântul Vasile despre cel de pe malul râului Iris, din Pont. Locul retragerii în singurătate trebuie să favorizeze mintea să potolească şi să scoată din suflet patimile, poftele, mâniile, temerile, dorinţele puternice şi mâhnirile. După cum fiarele pot fi îmblânzite prin blândeţe, zice Sfântul Vasile, la fel, pornirile de mai sus care înveninează sufletul pot fi potolite prin viaţa trăită în linişte şi biruite prin puterea minţii. Viaţa în oraş favorizează apariţia stărilor de spirit care nelinişteesc conştiinţa.

Retragerea spaţială din tumultul vieţii de oraş nu este totul. Poţi duce cu tine, în locul de liniştire – în conştiinţa ta –, întregul zgomot al lumii. Sfântul Vasile semnalează riscul de a înţelege retragerea din lume numai la acest nivel prin cuvintele: „Despărţirea de lume nu înseamnă pur şi simplu plecare trupească din mijlocul ei, ci smulgerea sufletului din simpatia faţă de trup în aşa măsură încât să nu simţi dorul de a trăi în oraş [...], să fii ignorant în ceea ce priveşte învăţăturile omeneşti, în schimb, să fii gata să primeşti în inimă îndrumări scoase din învăţătura dumnezeiască. Iar pregătirea inimii pentru aceasta constă tocmai în dezvăţarea ei de cele care ne vin din obişnuinţa vicleană, care puseseră până în acest moment stăpânire pe ea"[78]. „Este drept", va spune Sfântul Vasile, „că am părăsit viaţa de oraş, socotindu-l prilej pentru tot felul de răutăţi. Dar pe mine însumi nu am

[77] *Epistola* 2, 6, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, p. 72; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 12 ; PSB 3, p. 35.

[78] *Epistola* 2, 2, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, p. 62; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 7; PSB 3, p. 32.

reuşit încă să mă depăşesc [...], întrucât port cuibărite în mine patimi care continuu mă tulbură."[79]

Aceasta îl face pe Sfântul Vasile să semnaleze că despărţirea fizică de lume nu aduce în mod automat rezolvarea problemelor duhovniceşti. Despărţirea spaţială de lume poate duce la tulburări serioase în comportamentul şi conştiinţa celui nepregătit să se depărteze de mentalitatea lumească. În acest sens, Sfântul Vasile dă exemplul celor care se găsesc pe o corabie în largul mării. Sunt departe de lume, dar, neobişnuiţi în cele ale navigaţiei, au rău de mare, fapt care se manifestă în diverse moduri. Greaţa şi crizele de ficat i-au neliniştit şi le-au creat proastă dispoziţie. După cum organele interne ale omului neobişnuite cu viaţa de pe corabie îi produc acestuia nelinişte şi proastă dispoziţie, nedespărţirea omului de mentalitatea lumească, chiar în locuri liniştite din punct de vedere geografic, îi poate nelinişti mintea în care persistă mentalitatea lumească sau care nu s-a despărţit de poftele trupeşti[80].

Dacă organele interne provoacă proasta dispoziţie celui care se găseşte pe o mare agitată, la fel, gândurile lumeşti vor tulbura din interior sufletul omului. Adevăratul sens al despărţirii de lume presupune despărţirea de tot ceea ce înseamnă viaţă mondenă până şi în mentalul celui care vrea să fie ascet. Şi aceasta pentru că este foarte greu ca monahul să ajungă la adevăratul sens al despărţirii de lume locuind în oraş. Oraşul, spune Sfântul Vasile, favorizează pătrunderea prin toate simţurile a tot ceea ce tulbură conştiinţa, stârneşte şi întreţine patimile. În oraş, în loc să progreseze pe calea virtuţilor şi să împlinească exigenţele credinţei, monahul este expus riscului sigur de a rămâne un simplu celibatar, nu însă călugăr (adică, „bătrân frumos"), care nu va mai face altceva decât să se lupte cu patimile pe care oraşul le face să năvălească în sufletul şi în trupul său. Ba, mai mult, în loc să pună rugăciunea şi cultul Bisericii în slujba creşterii în virtuţi, le

---

[79] *Epistola* 2, 1, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, p. 60; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 5; PSB 3, p. 31.

[80] *Epistola* 2, 2, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, pp. 61-64; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, pp. 5-7; PSB 3, pp. 31-32.

va angaja în vederea rezistenței la patimi, fără să realizeze că, de fapt, el stă pe loc. Iar statul pe loc presupune căderea[81]. Or statutul monahului nu este rămânerea pe loc, chiar dacă aceasta înseamnă, în conștientul și în subconștientul său, rezistență la patimile lumești. Retragerea din lume nu-și are sensul în ea însăși, ci are drept obiectiv realizarea efectivă, nu formală, a curăției sufletului de patimi.

Dar cel care alege viața monahală trebuie să ia în serios recomandarea Sfântului Vasile de a părăsi spațiile urbane. Va fi cel dintâi act de smerenie, virtute specific monahală. Lumea – mai ales a orașului –, cu tot ceea ce ea oferă, bun sau rău, nu este un mediu propice liniștirii sufletului. O primă analiză a unui asemenea considerent ar putea ține de ceea ce numim „eroism ascetic”. Nimeni nu are dreptul să impună un astfel de eroism tânărului ascet. Nici măcar el nu-și poate impune un asemenea eroism. Tânărului ascet, Sfântul Vasile îi recomandă retragerea din lume. Departe de lume se poate ajunge la eroism. Și spre acest eroism poate fi stimulat tânărul ascet. Simpla constatare a credinciosului obișnuit că undeva – mai ales în pustiu – există monahi, oameni de înaltă calitate umană și ținută ascetică, este ceea ce confirmă că retragerea din lume este o etapă foarte importantă a vieții monahale[82].

În viziunea Sfântului Vasile, eliberarea de patimile lumești este primul – în sensul de cel mai de jos – obiectiv al celui care și-a propus liniștirea minții după ce a părăsit lumea. Înseamnă, deopotrivă, și înaintare pe drumul deschis de și spre virtuți (fiecare osteneală ascetică ne conduce spre o anumită virtute, de unde fiecare virtute va deveni nivel de la care se va porni spre alte virtuți în dinamismul omului spre desăvârșire). El exclude ideea că se poate realiza aceasta rămânând în lume, dar nici nu acreditează ideea că simpla retragere din lume aduce după sine în mod automat și liniștirea sufletului – adică eliberarea de patimi – fără liniștirea conștiinței, încât nu te poți mândri cu simpla retragere din lume.

---

[81] Cf. *1 Corinteni* 10, 12.

[82] Anthony MEREDITH S.J., *Capadocienii*, traducere din limba engleză de Pr. Constantin Jinga, Ed. Sophia, București, 2008, p. 58.

Sfântul Vasile spune că retragerea din lume este de cel mai mare folos pentru potolirea patimilor, întrucât dă rațiunii (τῷ λόγῳ) puterea de a le scoate cu totul din suflet[83]. Retragerea din lume are drept obiectiv curățirea de patimi, care, la rândul ei, presupune puterea de judecată, în care este foarte importantă conștientizarea stării în care ascetul se află la un moment dat și obiectivul pe care și l-a propus asumându-și viața ascetică, urmând ca după aceea să găsească modalitățile prielnice pentru a ajunge la scopul propus. Nu este un salt calitativ care s-ar face printr-o simplă hotărâre, ci un proces monitorizat atent prin efortul puterii de judecată. Acest proces presupune însă hotărârea fermă și eroică de a părăsi lumea, dar și mentalitatea marcată de preocupările lumești, chiar dacă acestea nu sunt totdeauna păcătoase, dar ele ar putea să-l împiedice pe om să se bucure de bunătățile veșnice.

Sfântul Vasile va preciza în acest sens că începutul curățirii sufletului este liniștea (ἡσυχία), înțeleasă deodată ca atmosferă și spațiu liniștit, dar și ca stare de spirit eliberată de tulburarea patimilor lumești și trupești. Oricum, retragerea din lume creează premisele favorabile liniștirii sufletului, ceea ce este, de fapt, foarte important. Se pare că, în gândirea tânărului Vasile, liniștirea sufletului este altceva decât liniștea conștiinței. Aceasta din urmă o precede și o condiționează pe cealaltă. Liniștirea sufletului este mult mai importantă și mai profundă decât cealaltă, dar imposibilă fără liniștea conștiinței, care se obține prin îndepărtarea existențială de tot ceea ce te împiedică să participi efectiv la bunătățile duhovnicești.

Intrarea în mănăstire presupune o primă etapă care constă în lepădarea de lume, dar și de tine însuți, în sensul că nu poți veni în mănăstire târând după tine patimile, obișnuințele rele, stările de spirit, ambițiile și preocupările lumești, de care nu numai că nu ai putut scăpa, ba te mai simți și bine în compania lor, îndulcindu-te de ele în mod conștient. În gândirea încă de tânăr a marelui capadocian, mănăstirea este mult mai mult decât un asemenea spațiu – este realmente locul în care omul se eliberează

[83] *Epistola* 2, 2, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, p. 64; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 7; PSB 3, p. 32.

treptat de tot ceea ce-l împiedică să acceadă la bunătățile cele veșnice.

Procesul de liniștire a sufletului, concomitent și chiar identic cu cel al curățirii de patimi, se împlinește în interiorul mănăstirii, dar el începe în momentul în care te-ai hotărât pentru viața ascetică de tip monahal. Altfel, când mintea ta este preocupată de grijile lumești, iar puterea de judecată nu se va îndepărta de justificarea unor patimi în care te-ai complăcut sau încă ți le îngădui (sau cu care te îndulcești prin imaginație), atunci sufletul nu va mai fi capabil să vadă limpede adevărul și să se concentreze asupra obiectivului propus prin asumarea formală a vieții ascetice. De aceea, din acest punct de vedere Sfântul Vasile este radical și va spune că în spațiul ales pentru liniștire trebuie să intri având luate deja hotărâri precise care să însemne întreruperea relațiilor cu viața petrecută în lume: „Pentru că nici pe tăblița de ceară nu este posibil să scrie cineva dacă mai întâi nu a șters literele care fuseseră scrise pe ea, nici nu este posibil ca sufletul să fie întărit cu învățăturile dumnezeiești dacă nu va scoate din el prejudecățile pe care le are în el din obișnuință"[84].

Retragerea din lume constituie o etapă în demersul pe care ascetul și l-a propus și și l-a asumat în vederea unei finalități care pare a nu fi imediată, dar, în fapt, sub anumite aspecte, ea se constată imediat în viața ascetului ca „liniște și liniștire". Liniștea spațiului fizic pe care ți l-ai ales pentru osteneli ascetice creează cadrul și premisele liniștirii minții, nerisipirii și concentrării acesteia asupra realității care trebuie privită[85].

Spațiul retragerii nu va fi unul care să inducă ascetului stări de perpetuă penitență. Merită remarcat faptul că Sfântul Vasile nu recomandă retragerea din lume în spații unde viața este foarte anevoioasă sau care pot să-l înspăimânte pe ascet. Dimpotrivă, este de dorit ca exercițiul ascetic să înceapă în locuri care să ofere, alături de bucurii duhovnicești, și posibilitatea contemplării lumii create, despre care Dumnezeu, prin mărturia lui

[84] *Epistola* 2, 2, în: col. ЕПЕ, vol. 1, p. 62; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 7; PSB 3, p. 32.

[85] *Epistola* 2, 2, în: col. ЕПЕ, vol. 1, p. 62; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 7; PSB 3, p. 32.

Moise, a spus că „este foarte bună"[86]. Retragerea din lume este absolut necesară ascezei tipic monahale. Sfântul Vasile a constatat acest lucru la monahii pe care i-a vizitat un an mai devreme. Retragerea din lume nu presupune și fuga unuia de celălalt. Sfântul Vasile va opta pentru viața în chinovii – influențat, desigur, de monahismul pahomian –, nu pentru anahoreză. Mănăstirile pe care le va înființa mai târziu vor fi în apropierea localităților.

Puterea exemplului primită din citirea Scripturilor este o altă condiție pentru reușita ostenelilor ascetice. În Scripturi, ascetul întâlnește realități care-l pot mobiliza și stimula pe drumul pe care și l-a ales. Iar realitățile pe care ascetul trebuie să le aibă în fața sa sunt marile personalități ale istoriei sfinte, cum ar fi: Iosif, exemplu de curăție și feciorie, Iov, exemplu de bărbăție, răbdare și blândețe, David, exemplu de curaj și de echilibru în fața dușmanilor, Moise, exemplu de statornicie în credință și seninătate sufletească[87]. „Cel care vrea să se desăvârșească în orice fel de virtute", va spune Sfântul Vasile, „trebuie să privească spre viețile sfinților ca și cum ar fi niște statui vii și active și să-și împroprieze bunătățile acelora, urmându-le exemplul."[88] În Sfintele Scripturi ascetul găsește aceste exemple vii care-i pot călăuzi viața. Eroii Scripturii nu trebuie priviți ca simple personaje istorice, ci ca însoțitori și modele pe drumul virtuții. Aceștia pot fi actualizați prin lucrarea Duhului Sfânt în viața și în lucrarea fiecărui ascet.

Pentru acest motiv, citirea Cărților Sacre nu este exclusă din condițiile reușitei ascetului în ostenelile sale. De altfel, Sfântul Vasile va spune: „Calea cea mai importantă în vederea descoperirii responsabilităților [ascetice] este studiul Scripturilor de Dumnezeu inspirate"[89]. Desigur, în centrul acestora este Persoana Mântuitorului Hristos. Citirea Scripturilor aduce un tip de cu-

---

[86] *Facere* 1, 31.

[87] *Epistola* 2, 3, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, p. 66; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 9; PSB 3, p. 33.

[88] *Epistola* 2, 3, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, p. 68; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 10, PSB 3, p. 34.

[89] *Epistola* 2, 3, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, p. 66; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 10; PSB 3, p. 34.

noştinţe prin informare, care-l vor conduce pe monah la cunoaşterea efectivă prin rugăciune.

Vorbind de importanţa părăsirii lumii în vederea angajării totale pe calea ascezei, Sfântul Vasile nu a promovat, de fapt, un monahism asocial. El recomandă retragerea din lume, dar nu retragerea de unul singur, pentru că omul este făcut să trăiască împreună cu alţii şi să se bucure de prezenţa celorlalţi. Fuga de lume nu impune fuga de chipul şi de vocaţia socială a omului adevărat. Rostul ei este acela de a-l conduce pe iubitorul de Dumnezeu la retragerea întru Dumnezeu (trecându-l prin fuga de propriile lui împătimiri)[90], ceea ce nu anulează dimensiunea socială a omului.

Prin urmare, retragerea din lume nu impune fuga de cei care caută să găsească, şi ei, această retragere întru Dumnezeu, adică fuga de comunitatea monahală, ci, dimpotrivă. Vieţuirea în comunitate presupune dialogul cu ceilalţi. Acesta trebuie marcat de măsură, atât când vorbim noi, cât şi atunci când îi ascultăm pe alţii. Sfântul Vasile atrage astfel atenţia că nu trebuie să folosim în mod neînţelept cuvintele. Tonul cu care vorbim nu trebuie să deranjeze urechea semenului. Viaţa în comunitatea monahală presupune ca unii să înveţe de la alţii, cei care ştiu mai multe având responsabilitatea să nu ţină ştiinţa doar pentru ei, ci să ofere sfaturi cu bunăvoinţă. În situaţia în care va trebui ca unul să-l mustre pe celălalt, este de dorit să n-o facă în mod grosolan, ci smerit[91].

Ţinuta ascetului este o condiţie care nu trebuie neglijată. Sfântul Vasile dă sfaturi precise în acest sens, subliniind că „rostul îmbrăcămintei este unul singur, acela de a acoperi trupul în funcţie de necesităţi [...] În acelaşi timp, şi încălţămintea trebuie să fie din material ieftin, dar lucrată în aşa fel încât să corespundă întru totul necesităţii"[92].

---

[90] *Epistola* 2, 4, în: col. ЕПЕ, vol. 1, p. 68; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 10; PSB 3, p. 34.

[91] *Epistola* 2, 5, în: col. ЕПЕ, vol. 1, pp. 68-70; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 10; PSB 3, p. 34.

[92] *Epistola* 2, 6, în: col. ЕПЕ, vol. 1, p. 70; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 11; PSB 3, p. 35.

Regimul alimentar este o altă condiție care contribuie la calitatea vieții ascetice. Tânărul Vasile dă și în această privință sfaturi, încheind cu remarca, vrednică de luat în seamă, că până și la masă trebuie să fie păstrate stăpânirea de sine, seninătatea și cumpătarea, iar „mintea nu trebuie să slăbească în a gândi la Dumnezeu, ci, cu prilejul gustării alimentelor și din modul în care este alcătuit organismul pe care îl hrănim, să facem ocazie de preamărire a lui Dumnezeu”[93].

În ultimă instanță, acesta este scopul vieții monahale: ajungerea la starea în care în tot ceea ce gândești, simți și înfăptuiești să-L preamărești pe Dumnezeu. Statornicit în această stare, ascetul se va asemăna cu îngerii care veșnic Îl preamăresc pe Dumnezeu. Preamărirea lui Dumnezeu este dovada celor care participă la slava Lui, dovada că pregustă încă de aici cele nădăjduite.

Pentru conținutul ei programatic în ceea ce privește viața ascetică, scrisoarea aceasta adresată Sfântului Grigorie Teologul a fost multă vreme inclusă în vechile Reguli monahale. În ea găsim elemente ale isihasmului de mai târziu, cum ar fi: retragerea din lume, isihia, nerisipirea și concentrarea minții, amintirea continuă de Dumnezeu (probabil prin rostirea numelui lui Iisus).

Viața ascetică nu este una fără program și fără rânduială, ci doar una plină de privațiuni, liber consimțită. În viziunea Sfântului Vasile, viața ascetică are anumite trepte, iar el le propune încă din această epistolă, scrisă foarte curând după ce a optat pentru viața ascetică. Treptele propuse de tânărul ascet Vasile sunt următoarele: fuga de lume (în medii adecvate ascezei), liniștirea minții, rugăciunea, dreapta credință, continua aducere-aminte de Dumnezeu, curățirea de patimi concomitentă cu angajarea pe drumul virtuții, citirea Sfintelor Scripturi și luarea sfinților ca exemplu, un regim alimentar adecvat obiectivului propus prin asumarea vieții ascetice.

Toate acestea îl arată pe Sfântul Vasile drept una dintre sursele isihasmului. El nu face din isihia și concentrarea minții centrul sau finalitatea preocupărilor ascetice, ci cale pentru dobândirea bunătăților viitoare și pentru preamărirea lui Dumnezeu.

---

[93] *Epistola* 2, 6, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, p. 72; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 12; PSB 3, p. 35.

Un rezumat al condițiilor ascezei autentice, așa cum o vedea Sfântul Vasile, s-ar formula astfel: viața ascetică trebuie să fie conformă Evangheliei, iar ascetul trebuie să aibă conștiința prezenței lui Dumnezeu în voința și în puterea lui de judecată; ascetul nu trebuie să-și risipească mintea, ci să-și disciplineze sub toate aspectele modul de a vorbi; trebuie să facă dovada cumpătării în toate – în vorbă, în mâncare și în băutură (până și în băutul apei) –, să fie smerit și simplu în toate și cumpătat în toate, până și în muncă. În întregul lui demers ascetic trebuie să facă dovada că-L iubește pe Dumnezeu, dar și că se teme de El. Multe din cele abordate în această epistolă, care este, de fapt, o mărturisire a crezului monahal al tânărului Vasile, vor fi reluate și detaliate în operele scrise nu mult mai târziu, mai ales în cele socotite a fi prin excelență ascetice.

Dacă în *Scrisorile a doua* și *a paisprezecea*, adresate Sfântului Grigorie Teologul, Sfântul Vasile își mărturisea crezul ascetic, în alt text, păstrat în corespondența sa ca fiind *Scrisoarea a douăzeci și doua*, datând, se pare, din anul 364 (Amand) sau 368 (Desprez), când era deja preot în Cezareea sau pe când era retras la Annesi, Sfântul Vasile ne-a lăsat un program ascetic bine conturat. Textul nu are destinatari indicați în mod precis; probabil era vorba de un grup de asceți cărora le scria cu intenția de a-i determina să-și rânduiască viața în concordanță cu credința în care au fost botezați[94]. A fost inclus în rândul scrisorilor de editorii Garnier și Dom Maran[95]. Este un fel de cod prescurtat al vieții morale creștine, formulat pe baza a 56 de texte din Noul Testament, prezentând virtuțile care trebuie căutate, precum și păcatele și viciile ce trebuie evitate. Principiile etico-ascetice din această „scrisoare" sunt valabile pentru orice creștin, cu toate că, din partea finală a acesteia, se deduce că a fost adresată unor monahi – propune destinatarilor sărăcia sub toate aspectele. Formularea este foarte concisă și precisă. Acest text nu este primul care să cuprindă norme ascetice. Între timp, Sfântul Vasile scrisese deja altele mult mai extinse. Cele consemnate în această „scri-

---

[94] Cf. V. DESPREZ, *Le monachisme primitif ...*, p. 351.

[95] Dom David AMAND, *L'ascèse monastique de Saint Basile – essai historique*, Éditions de Maredsous, 1948, p. 94.

soare" nu se deosebesc de *Rânduielile* scrise între timp pentru monahi. Pornind de la modul în care Sfântul Vasile încheie acest text, D.D. Amand consideră că ar fi vorba de o scrisoare enciclică adresată de Sfântul Vasile superiorilor mănăstirilor, un fel de catehism al datoriilor și obligațiilor ascetului, un cod permanent, cuprinzând virtuțile ce trebuie practicate și viciile ce trebuie evitate[96].

Aceasta arată că viața ascetică a creștinului mirean nu este foarte diferită de cea a călugărului: aceleași principii etice trebuie să călăuzească atât viața mireanului, cât și pe cea a călugărului. În Biserică nu există două categorii de creștini, dispuse ierarhic și cu privilegii pe măsura ostenelilor formale de aici. Biserica este un trup format din persoane cu responsabilități comune sau, uneori, speciale, asumate de fiecare în mod liber și corespunzător cu ceea ce el consideră că reprezintă cărarea specifică lui în cadrul drumului îngust al desăvârșirii creștine. Toți creștinii sunt ca membrele alcătuitoare ale trupului (fiecare cu rostul său). În trupul Bisericii toți creștinii sunt organe vii care constituie unul și același trup, în care fiecare are funcționalitatea sa specifică, absolut necesară trupului înțeles ca întreg. Niciunul nu substituie funcția celuilalt, nici nu va putea spune că funcția prezenței sale în Biserică este mai importantă decât a altuia sau a alteia. Este posibil ca textul la care am făcut referință să fi făcut parte dintr-un mesaj trimis călugărilor eustatieni, care aveau nevoie să cunoască mai mult și mai bine în ce consta viața filosofică în interiorul Bisericii.

Îndrumări și *Reguli morale* și *ascetice*

Intrat în rândul asceților (în anul 358), Sfântul Vasile constată că mulțimea vocațiilor monahale era o realitate, dar cei mai mulți dintre monahi erau necultivați, dezorientați și dezorganizați, unii chiar anarhici[97]. Tânărul Vasile merge printre ei, alții vin și se așază sub îndrumarea lui. Le ascultă păsurile și întrebările. Nu erau toți oameni cultivați, dar erau foarte sensibili la învățătura Sfintei Scripturi și dornici să se instruiască pe baza acesteia. De aceea, începe un vast program de instruire a lor pe

---

[96] D.D. AMAND, *L'ascèse monastique ...*, p. 94.
[97] C. MORESCHINI, E. NORELLI, *Istoria literaturii creștine ...*, p. 116.

baza Scripturilor. La întrebările puse de monahi, va răspunde uneori și în scris, încât o parte a *Regulilor* sale *monahale* nu sunt altceva decât răspunsurile pe bază scripturistică la întrebările pe care i le puneau monahii.

Pentru acest motiv, corpusul ascetic alcătuit de Sfântul Vasile – pe care acesta l-a numit în mod divers, dar niciodată „canoane" – denotă calitatea lui de dascăl, multa știință de carte, dar, mai ales, căldura maestrului care comunică ucenicului litera și duhul Scripturii. Caracterul profund scripturistic este una dintre trăsăturile *Regulilor* Sfântului Vasile. Pe lângă acesta, Marele capadocian, într-unele dintre scrierile cu caracter moral și ascetic, abordează și probleme de ordin teologic de interes pentru epoca lui, cu subtilitatea intelectualului rafinat.

Prima dintre lucrările menite să pună rânduială printre cei care aleseseră să și-l ia drept îndrumător duhovnicesc – dar și în viața celor care aveau nevoie de îndrumarea autentică a Revelației – a fost lucrarea cunoscută cu numele de *Reguli morale* (Τὰ Ἠθηκά). Johannes Quasten o consideră cea mai importantă lucrare din corpusul ascetic al Sfântului Vasile cel Mare. Lucrarea a fost alcătuită între anii 359-360, pe când Sfântul Vasile se afla în sihăstria de pe malul râului Iris, probabil când prietenul său, Sfântul Grigorie Teologul, se afla împreună cu el[98].

Lucrarea cuprinde 80 de *Reguli morale*, formulate scurt și în mod clar, însoțite de fundamentarea lor pe cca. 1500 de versete din Noul Testament. Este constituită din îndemnuri generale, valabile pentru orice creștin în demersul său ascetic individual și public. În Biserică asceza nu poate avea numai caracter individual. De aceea, în acest tratat găsim indicații și în ceea ce privește modul de comportare al creștinului în familie și în societate, indiferent de condiția sa socială. Claudio Moreschini și Enrico Norelli consideră că, inițial, aceste *Reguli* au fost numai enunțate, iar mai apoi li s-a adăugat fundamentarea noutestamentară[99].

Nu este exclus ca *Regulile* înseși să fi fost completate, după cum și argumentarea scripturistică să fi fost îmbogățită ulterior,

---

[98] Johannes QUASTEN, *Initiation aux Pères de l'Église*, vol. III, traduction de l'anglais par J. Laporte, Les Éditions du Cerf, Paris, 1963, p. 308.

[99] C. MORESCHINI, E. NORELLI, *Istoria literaturii creștine ...*, p. 119.

dar considerăm că *Regulile* formulate erau însoțite, de la început, de argumentare și fundamentare scripturistică. Trebuie semnalat că toată învățătura ascetică a Sfântului Vasile are un caracter profund biblic. Luând act de respectul pe care creștinii îl aveau față de autoritatea textului revelat, Sfântul Vasile și-a folosit cunoștințele scripturistice spre a da ucenicilor săi baza biblică pentru întregul lor demers ascetic.

În Scripturi, fiecare om „află, ca într-o farmacie a tuturor, medicamentul potrivit bolii lui, dacă va fi hotărât, bineînțeles, să-și urmeze modelul"[100].

Ceea ce surprinde pe orice cunoscător al Scripturii este precizia cu care Sfântul Vasile folosește din abundență textele Noului Testament care se referă la aceeași idee. Cititorul are impresia că se găsește în fața unei concordanțe biblice. Este uimitor cât de bine cunoștea Sfântul Vasile Scriptura la vârsta de 30 de ani, fără să fi urmat o școală propriu-zis teologică. Aceste *Reguli morale* nu sunt inspirate din sistemele etice cunoscute de tânărul ascet Vasile, după cum nu sunt exclusiv monahale, ci *Reguli* formulate pe baza Revelației noutestamentare, pentru fiecare creștin și pentru fiecare categorie de creștini. Prin ele, Sfântul Vasile urmărește realizarea metodică a etosului creștin, distinct totalmente de etosul cultivat în școlile filosofice necreștine, destul de puternice în vremea Sfântului Vasile și în arealul social și geografic în care el și-a desfășurat activitatea. *Regulile* nu dau nimănui vreo replică, nu concurează (precum *Pedagogul* lui Clement Alexandrinul) și nu contrazic pe nimeni, nici măcar vreun sistem etic necreștin.

Regulile morale ale Sfântului Vasile cel Mare, prin cele 80 de formulări, constituie un prim cod de morală creștină, iar prin argumentarea lor noutestamentară, constituie un veritabil tratat de morală al Noului Testament. Regula, prin minimumul de exigențe pe care-l cere de la toți, dă măsură entuziasmului ascetic, dar și delăsării. În cadrul monahismului popular de origine eustatiană, Sfântul Vasile constata atât entuziasm, cât și delăsare.

În prima Regulă, Sfântul Vasile nu prezintă directivele lui. Nu consideră că sfaturile vreunui ascet, oricât de încercat s-ar fi do-

---

[100] *Epistola* 2, 3, în: col. ΕΠΕ, vol. 1, p. 66; SAINT BASILE, *Lettres*, Y. Courtonne (ed.), vol. 1, p. 9; PSB 3, p. 33.

vedit, ar fi putut fi luate drept regulă ascetică. Acestea – și chiar marele avvă – puteau fi susceptibile de contestare. Pentru aceasta, va recurge la obiectivitatea, autoritatea și echilibrul Revelației. Prin urmare, fundamentează rânduiala ascetică pe solicitările de ordin moral ale Noului Testament. La baza oricăror performanțe ascetice stă simțul moral orientat și măsurat de norma obiectivă a Revelației noutestamentare. Aceasta a vrut să realizeze Sfântul Vasile prin *Regulile morale*.

Prin modul în care Sfântul Vasile și-a formulat și argumentat de la început gândirea și sistemul său ascetic, înțelegem că el nu a vrut să intre în polemică sau în concurență cu sistemele morale contemporane.

În tratatul său de morală noutestamentară, Sfântul Părinte, pornind de la predica Mântuitorului, consideră că prima condiție pe care trebuie să o îndeplinească o persoană care vrea să-și schimbe viața este pocăința (μετάνοια), adică schimbarea mai întâi a modului de a te vedea pe tine însuți în lumea în care trăiești comparativ cu ceea ce ar trebui să fii și ai vrea să fii. Aceasta presupune căința și cele care sunt proprii pocăinței – iertarea și roadele vrednice de pocăință. Spre a te pocăi și a ajunge slujitor al lui Dumnezeu trebuie să faci dovada unei detașări reale de bunurile pe care le deții în această lume.

Nu poate fi însă slujitor adevărat al lui Dumnezeu un om fără credință și iubire[101]. Dovada credinței și a iubirii lui Dumnezeu este înțelegerea rostului poruncilor lui Dumnezeu și împlinirea acestora (poruncile trebuie împlinite nu pentru a plăcea cuiva dintre oameni, nici pentru buna funcționare a vreunei funcții trupești sau a vreunei patimi sufletești – mândrie, lăcomie etc. –, ci potrivit conștiinței și bunei dispoziții sufletești față de Dumnezeu și față de semeni[102]). Respectarea poruncilor este calea spre Împărăția cerurilor (de care nu au parte decât cei care au dovedit aici, prin smerenie, că dreptatea Evangheliei este mai mare decât dreptatea Legii[103]). Alte trepte ale ascezei basiliene se referă la: bogăție, păcat (păcatele involuntare sunt de cele mai multe ori

[101] *Regulile morale*, I-II.
[102] *Regulile morale*, XVIII, 1-3.
[103] *Regulile morale*, XLIII, XLV.

urmări ale păcatelor voluntare comise mai înainte: săvârșirea unui păcat duce la săvârșirea altora, încât cel care a păcătuit are impresia că este dus spre alte păcate de cineva fără voia lui[104]); cât despre păcătoși, nu trebuie să rămânem indiferenți față de cei care păcătuiesc, ci să ne întristăm și să plângem pentru ei; nu trebuie să tăcem când păcătuiește cineva[105]; întâlnirea cu păcătoșii nu este îngăduită decât dacă, prin ea, urmărim aducerea lor la pocăință[106], la iertare, la rugăciune (Sfântul Vasile arată necesitatea rugăciunii, modul de a o face, timpul când trebuie făcută, obiectul și scopul ei, persoanele pentru care trebuie făcută – vii și adormiți –, scoțând în evidență faptul că celor care au convingerea neclintită în învierea morților le este străină întristarea pentru cei adormiți[107]).

Sfântul Vasile acordă aici o atenție deosebită propovăduirii creștine. Aceasta presupune vocație și un moment potrivit[108]; ea este o ascultare. Propovăduirea nu înseamnă să spui orice, ci numai cele poruncite de Domnul în Evanghelie și prin apostoli și cele moștenite de la ei[109]. Cel care propovăduiește trebuie să fie exemplu bun în împlinirea poruncilor, să mărturisească adevărul chiar și cu prețul vieții; cel care are responsabilitatea propovăduirii nu trebuie să abuzeze de autoritatea pe care i-o conferă această sarcină[110], dar se poate hrăni din munca de propovăduitor al Cuvântului[111]; de la cei care nu vor să primească Evanghelia nu trebuie să primească binefaceri[112]. Prima versiune a *Regulilor morale* a fost cu siguranță completată mai târziu. Aceasta se vede din faptul că ele cuprind sfaturi pentru episcopi, preoți și diaconi[113].

În viziunea Sfântului Vasile, toți creștinii trebuie să fie misionari, propovăduitori ai Împărăției cerurilor, spre îndreptarea celor care-L urmează pe Hristos, spre mustrarea rătăcirii celor

---

[104] *Regulile morale*, XXIII.
[105] *Regulile morale*, LII, 1, 2.
[106] *Regulile morale*, LII, 3.
[107] *Regulile morale*, LXVII.
[108] *Regulile morale*, LXX.
[109] *Regulile morale*, LXX, 6.
[110] *Regulile morale*, LXX, 24.
[111] *Regulile morale*, LXX, 28.
[112] *Regulile morale*, LXX, 34.
[113] *Regulile morale*, LXXI.

neascultători. Fiecare creştin trebuie să fie precum ochiul pentru trup, distingând pe cele bune de cele rele și îndreptând mădularele lui Hristos spre cele bune pentru fiecare.

Regulile morale se referă și la morala socială a Noului Testament, de aceea ele cuprind enunţuri ce privesc un cerc mai larg de persoane, membri ai Bisericii: bărbați și femei, oameni căsătoriți, văduve, slujitori, stăpâni, copii și părinți, fecioare, ostaşi și conducători (și raporturile dintre ei), pentru că, fiind toți temple ale Duhului Sfânt, toți trebuie să fie curați[114] – consideră Sfântul Vasile. În ultima prescripție morală ne va lăsa convingerea sa cu privire la ce înseamnă a fi creștin. Prin urmare, va spune precis că, pentru a fi creștin, trebuie să asculți de poruncile lui Dumnezeu, să aparții Bisericii, să te hrănești cu Sfintele Taine și să duci o viață potrivit cu logica Botezului și a Sfintei Euharistii[115].

E posibil ca aceste *Reguli* să fi fost formulate mai întâi pentru monahi. După ce Sfântul Vasile a devenit preot și mitropolit, obiectul lucrării sale pastoral-misionare s-a diversificat. De aceea, a îmbogățit *Rânduielile morale* în ceea ce privește enunțurile etice și argumentarea noutestamentară, vizând întreaga comunitate eclesială al cărei păstor a fost, și nu numai anumite părți ale acesteia.

Corpusul ascetic al Sfântului Vasile, alcătuit, se pare, de el însuși, a apărut precedat de un *Prolog la scrierile ascetice* (*PG* 31, 1509D-1513A), urmat de lucrarea *Despre judecata lui Dumnezeu* (*PG* 31, 653A-676C), iar mai târziu, de lucrarea *Cuvânt despre credință* (*PG* 31, 676C-692C)[116].

Acestor trei mici lucrări le urmau *Regulile morale*, *Regulile mari* sau *Regulile pe larg*[117] (Ὅροι κατὰ πλάτος) și *Regulile mici* (Ὅροι κατ' ἐπιτομήν). Ultimele două s-au constituit din răspunsurile pe care Sfântul Vasile le-a dat întrebărilor pe care monahii din Pont și nu numai i le-au pus, fie pe când acesta se găsea în Pont, fie în Cezareea Capadociei, ca preot și, ulterior, ca mitropolit.

---

[114] *Regulile morale*, LXXIII-LXXX.

[115] *Regulile morale*, LXXX.

[116] C. MORESCHINI, E. NORELLI, *Istoria literaturii creştine ...*, p. 119.

[117] Cf. Eduard FERENȚ, *Frumusețea vieții creştine după Sfântul Grigorie de Nyssa*, Ed. Sapientia, Iași, 2009, p. 37.

Cât timp s-a aflat la Annesi, Sfântul Vasile s-a întâlnit de mai multe ori cu monahii care l-au ales drept îndrumător duhovnicesc, cu conducătorii comunităților deja constituite și cu alții pe care el însuși i-a vizitat. În întâlnirile cu acești monahi a discutat diverse teme privind buna desfășurare a modului de viață ascetică pentru care optaseră toți. Sfântul Vasile a răspuns diverselor întrebări puse de monahi, iar tahigrafii săi au consemnat întrebările și răspunsurile. În felul acesta, răspunsurile la întrebări au căpătat o așa de mare importanță, încât au fost socotite normative de mulți monahi aparținând vastului spațiu care se întindea de la Marea Neagră și Bosfor până la Antiohia. De remarcat că el nu a numit niciodată aceste răspunsuri „rânduieli" sau κανόνες.

Aceste colecții de răspunsuri au cunoscut două versiuni: una datând din perioada anilor 358-359 și alta după ce Părintele capadocian a ajuns episcop. Sfântul Vasile nu le-a socotit niciodată drept Rânduieli pentru forma de monahism pentru care a optat și pe care a cultivat-o în Pont și oriunde s-a extins influența sa. Dar colecția de răspunsuri a devenit realmente colecție de Reguli monahale după moartea sa.

Prima versiune a răspunsurilor este determinată de întrebările puse de monahii marcați ei înșiși de învățătura lui Eustatie de Sevasta, căruia ei îi datorau alegerea vieții monahale și constituirea în comunități monastice. Răspunsurile Sfântului Vasile sunt pe măsura întrebărilor, căci privesc tipul de viață ascetică, hrana, îmbrăcămintea etc. Aceasta l-a făcut pe Sozomen să considere că unii pretind că tratatele ascetice (mai ales acesta) ar aparține lui Eustatie de Sevasta, și nu Sfântului Vasile[118]. Colecția aceasta (de 203/205 întrebări și răspunsuri) nu s-a mai păstrat în original. Ea s-a păstrat în traducerea în limba siriacă. O variantă a ei a fost adusă de Evagrie în Egipt, unde a fost cunoscută de Rufin de Aquileea, care a tradus-o în limba latină, păstrându-se în felul acesta și în limba latină. Aceste răspunsuri au fost numite de J. Gribomont *Asceticon Parvum*[119].

---

[118] SOZOMEN, *Histoire ecclesiastique*, III, 14, 31, introduction et annotations par Guy Sabbah, trad. par A.J. Festugière, în: col. *Sources Chrétiennes*, 418, Les Éditions du Cerf, Paris, 1996, pp. 132-133.

[119] Amănunte privind evoluția acestei colecții pot fi găsite la J. QUASTEN, *Initiation aux Pères* ..., pp. 307-308, și mai ales la J. GRIBOMONT, „Histoire du texte des Ascétiques de S. Basile", în: *Bibliotheque du Muséon*, 32, Louvain, 1953. Nu intenționăm să urmărim aici evoluția textelor ascetice ale Sfântului Vasile.

Mai târziu, pe când era episcop, Sfântul Vasile va elabora o nouă versiune a răspunsurilor, în care se găsesc și alte întrebări, adunate, probabil, de la monahii din mănăstirea fondată de el în Cezareea. Începutul acestei colecții lasă să se înțeleagă faptul că întrebările au fost puse într-o sinaxă a monahilor sau a proestoșilor acestora: „Fiindcă, prin harul lui Dumnezeu, ne-am adunat în numele Domnului nostru Iisus Hristos noi, cei care ne-am propus unul și același scop – al vieții trăite în evlavie –, și pentru că voi vă arătați dornici să învățați din cele ce duc la mântuire, iar mie îmi e de trebuință să vestesc îndreptările lui Dumnezeu, [...] vă rog [...] să ne însușim, în sfârșit, grija pentru sufletele noastre ...”[120].

Această colecție de răspunsuri este cunoscută cu numele de *Regulile mari* sau *Regulile (Rânduielile) pe larg*. Cuprinde 55 de întrebări și răspunsuri. Dintre acestea, primele 23 de răspunsuri se referă la întrebările existente deja în așa-zisul *Asceticon Parvum*. Celelalte sunt răspunsuri la întrebări noi, puse într-un nou context. Sunt răspunsuri mai extinse, adevărate cateheze. Tematica lor este variată, dar cuprinde probleme care se referă exclusiv la viața monahală din chinoviile de monahi și de monahii. Sfântul Vasile a dat aceste răspunsuri ca „să aprindă pururea în suflete dorul dumnezeiesc”[121]. Răspunsurile din *Reguli* nu sunt simple consemnări ale tahigrafilor. Ele sunt prelucrate cu grijă, respectând și rigorile limbii.

Sfântul Vasile arată că asceza vieții monahale are obiective precise. Primul dintre acestea este grija pentru suflet. În acest sens, monahul trebuie să se înstrăineze realmente de viața de dinainte, să lupte pentru cele viitoare spre slava lui Dumnezeu, a Hristosului Său și a Duhului Celui Slăvit și Sfânt. Monahul nu trebuie să rămână în trândăvie și moleșeală, ca din lenevie să piardă timpul prezent și să fie surprins nepregătit cu faptele cele bune de Cel Care cere aceste fapte. Lipsa acestor fapte atrage după sine scoaterea din cămara de nuntă. Iar acesteia îi urmează plânsul (căința) pentru timpul petrecut în mod greșit. Dar aceasta va fi prea târziu.

---

[120] *Regulile mari*, „Prolog”, 1.
[121] *Regulile mari*, II, 4.

În monahism, spune Sfântul Vasile, important nu este să biruiești pe cineva, ci să respecți rânduielile[122]. Aceasta înseamnă să împlinești poruncile din iubire față de Dumnezeu. Poruncile sunt legate una de alta. Dacă nu toate poruncile ar fi fost necesare, cu siguranță Dumnezeu nu ni le-ar fi prescris pe toate. Împlinirea poruncilor poate fi motivată în trei feluri: de frica pedepselor viitoare (ca robii), pentru foloasele care decurg din împlinirea lor (ca niște robi năimiți) sau pentru însăși ideea de bine și pentru dragostea față de Cel Care ne-a dat Legea, bucurându-ne că în felul acesta am putut să-I slujim lui Dumnezeu și numai în felul acesta să avem conștiința că-I suntem fii[123].

Dumnezeu este bun și drept. De aceea, nu este indicat să-L cunoaștem pe jumătate, împlinind poruncile Lui pentru că El este drept sau să fim nepăsători față de porunci pentru că El este bun. Cel care nu ține poruncile nu se va mântui, dar nici cel care nu împlinește toate poruncile nu poate fi atât de curat încât să aibă acces la Împărăția lui Dumnezeu. Dacă vocația noastră este să fim desăvârșiți, desăvârșirea presupune puritate. Omul se curățește prin fiecare poruncă pentru a ajunge la măsura vârstei desăvârșirii lui Hristos[124].

Neîmplinirea unei porunci înseamnă nedesăvârșire, lipsă, meteahnă. În Vechiul Testament nu era acceptat ca jertfă mielul cu meteahnă. Or monahul se jertfește pentru Dumnezeu, prin urmare trebuie ca, în calitate de jertfă spirituală, să ajungă să fie fără meteahnă.

În viziunea Sfântului Vasile, există o ordine în împlinirea poruncilor. Prima poruncă este iubirea. Trebuie iubit Dumnezeu, și apoi aproapele. Determinant pentru iubirea aproapelui este modul în care-L iubim pe Dumnezeu. Pe Dumnezeu Îl iubim prin îndepărtarea de grijile lumești și prin statornicirea gândirii la El. În felul acesta se întărește în noi iubirea lui Dumnezeu, care ne stimulează în împlinirea poruncilor Lui, în a dărui totdeauna, adică în a nu lăsa ca, în relațiile cu aproapele, să funcționeze egoismul. În funcție de aceste considerente trebuie să se com-

[122] *Regulile mari*, II.
[123] *Regulile mari*, „Prolog", 3.
[124] Cf. *Efeseni* 4, 13.

porte orice monah sau monahie, indiferent de funcția pe care o deține în administrarea vieții din comunitate. Folosirea greșită (în afara limitelor și direcțiilor date de Dumnezeu prin poruncile Sale) a celor date nouă de Dumnezeu spre lucrarea binelui este păcat, după cum folosirea acelorași daruri, din conștiință curată, conform poruncii Sale, este virtute[125]. Monahul trebuie să fie un om al virtuții.

În *Regulile mari* găsim prescripții cu privire la primirea în mănăstire și la ce înseamnă lepădarea de lume, cu privire la raportul cu rudele, cu vizitatorii, cu privire la novici, la copiii din școlile care funcționează în mănăstiri și la modul recrutării dintre tineri a viitorilor monahi. Există îndrumări cu privire la diversele ascultări din mănăstiri, cu privire la raporturile dintre proestoși și frați, și invers, dintre frați și cei cu diferite responsabilități în mănăstire. Sfântul Vasile scoate în evidență necesitatea informării proestoșilor mănăstirilor cu privire la problemele cu care se confruntă și unii și alții în comunitățile lor[126].

Ultimul răspuns al Sfântului Vasile se referă la importanța medicinei în viața monahală. Atrage atenția asupra cauzei fundamentale a suferinței (păcatul protopărinților), dar și cu privire la leacurile pe care Dumnezeu le-a pus în anumite plante care nu au răsărit fără rost. Medicina îi este absolut necesară și ascetului, fără ca acesta să-și pună încrederea exclusiv în ea. Cumpătarea în ceea ce privește dieta alimentară, recomandată de medicină, este maica sănătății[127]. Cumpătarea este și una dintre virtuțile pe care trebuie să și le împroprieze orice monah. În ideea de cumpătare și de însănătoșire medicina se întâlnește cu eforturile ascetice. Trecerea de la boala trupească la sănătate, în viziunea marelui ascet capadocian, este binevenită în efortul de însănătoșire a sufletului prin asceză[128]. Aceasta arată optimismul Sfântului Vasile cu privire la trup. El nu este închisoarea sufletului, ci partea ființei umane care trebuie să se sfințească odată cu sufletul.

Răspunsurile Sfântului Vasile din această lucrare cuprind întregul mod de viețuire în comunitatea monahală, fără să pară a fi

---

[125] *Regulile mari*, II, 1.
[126] *Regulile mari*, LIV.
[127] *Regulile mari*, LV, 5.
[128] *Regulile mari*, LV, 5.

prescripţii, aşa cum el văzuse, cu siguranţă, în *Rânduiala* atribuită Sfântului Pahomie, cu ocazia călătoriei sale în Egipt. Nu sunt numai enunţuri, ci răspunsuri bine elaborate din punct de vedere teologic. Ele sunt fundamentate nu numai scripturistic, precum prescripţiile din *Regulile morale*, ci şi bine elaborate din punct de vedere al prezentării literare şi al gândirii teologice.

Regulile (*Rânduielile*) *mici* au aceeaşi manieră de prezentare cu a celor extinse. Ele se referă mai degrabă la aspectele foarte concrete, care privesc fiecare zi din viaţa monahului. Întrebările din această lucrare sunt puse tot de monahi, probabil în sinaxele pe care Sfântul Vasile le-a avut cu reprezentanţii monahilor. La întrebările puse de monahi, Sfântul Vasile a răspuns, se pare, pe loc, tahigrafii consemnând imediat cele spuse. O parte a acestor consemnări au fost ulterior prelucrată, rezultând *Rânduielile extinse*. O altă parte a întrebărilor şi a răspunsurilor nu a fost prelucrată. În manuscrisele păstrate, întrebările şi răspunsurile sunt consemnate nesistematic şi fără o atenţie deosebită din punct de vedere literar şi stilistic. Ele par a nu fi circulat în timpul vieţii Sfântului Vasile. Probabil boala şi, respectiv, moartea Sfântului Vasile (survenită în anul 379) nu i-au mai permis acestuia să prelucreze răspunsurile o dată date în maniera *Rânduielilor pe larg*[129]. Sau, din totalul întrebărilor, a ales el însuşi pe cele 55 şi le-a dezvoltat, constituind *Rânduielile pe larg*, celelalte fiind lăsate în forma consemnată de tahigrafi. De aceea, cele care au circulat încă din timpul vieţii sale au fost *Rânduielile pe larg*, celelalte fiind puse în circulaţie de ucenicii Sfântului Vasile pentru simplul motiv că proveneau de la el.

Regulile mici sunt o colecţie de 318 întrebări şi răspunsuri referitoare la probleme care privesc mai îndeaproape raporturile dintre ucenic şi îndrumătorul duhovnicesc. Deşi Sfântul Vasile a încurajat şi a organizat monahismul chinovial, în aceste *Reguli* găsim şi referinţe la viaţa anahoretică, pe care marele capadocian nu a exclus-o, dar nici nu a încurajat-o.

---

[129] *Apud* Konstantinos KARAKOLIS, „Introducere" la *Βασιλείου Καισαρείας τοῦ Μεγάλου, Ἅπαντα τὰ Ἔργα*, 8, *Ἀσκητικά*, A, Tessalonic, 1973, p. 11. Cf. W.K.L. CLARKE, *The ascetic works of Saint Basil*, London, 1925.

Din conținutul răspunsurilor, putem selecta câteva. Sfântul Vasile vorbește despre păcat, despre atitudinea față de el și despre pedeapsa acestuia. Pocăința, etapele, timpul și roadele acesteia constituie obiectul mai multor răspunsuri.

Una dintre luptele monahului este cea la care este provocat de imaginație și mai ales de nălucirile din timpul nopții. Sfântul Vasile spune că nălucirile din timpul nopții se datorează mișcărilor dezordonate ale sufletului din timpul zilei[130]. El nu pune pe seama duhurilor rele nălucirile din timpul nopții, ci le explică psihologic, punct de vedere valabil și azi, verificat de psihologia modernă. Sfântul Vasile spune că necunoașterea nu ne scapă de judecata pentru păcat. Păcatul are vină chiar și atunci când cel care a păcătuit nu a cunoscut Legea. El depășește aici aspectul formal al păcatului. Păcatul nu este numai vină față de Dumnezeu. El întinează, el spurcă, el îmbolnăvește și pune pe cel păcătos într-o stare de anormalitate vinovată, sancționabilă de judecata lui Dumnezeu.

Răbdarea este o virtute, dar, după Sfântul Vasile, ea nu se confundă cu îngăduința față de cel care păcătuiește. Aceasta este osândă, ca și tăinuirea păcatului.

Mândria, neascultarea, sminteala, necurăția și nerușinarea sunt alte teme abordate. Necurăția ne-o arată Legea când folosește cuvântul „necurăție" pentru cele ce ni se întâmplă din necesitatea firii, fără voia noastră; nerușinarea este dispoziția sufletului care nu are sau nu suportă durerea luptei; ea este, cu alte cuvinte, o necurăție de care nu ne rușinăm[131].

Mânia este pornirea sufletului de a cugeta rău împotriva celui care l-a supărat. Ea se distinge de indignare, al cărei scop este îndreptarea cu bună știință a celui care a greșit, prin arătarea dezaprobării față de ceea ce acela a făcut rău. Sfântul Vasile îndeamnă monahii să se ferească totdeauna de lipsa de măsură, de vremea nepotrivită și de neorânduială[132].

Regulile acestea cuprind îndrumări precise date proestoșilor, privind modul de comportare față de Dumnezeu (ca niște iconomi) și față de frați (ca niște doici față de copii), cu privire la

---

[130] *Regulile mici*, XXII.
[131] *Regulile mici*, LXVII.
[132] *Regulile mici*, LXVIII.

modul în care trebuie primiți în mănăstire novicii (cu știrea fraților), cu privire la cei care au mai multă râvnă și la modul în care trebuie să împartă ascultările, cu privire la mărturisire, la modul în care dau canoanele etc.

Mărturisirea are aceeași importanță pentru suflet precum are tratamentul medical pentru trup[133]. Ea trebuie făcută în fața unor persoane experimentate. Mărturisirea surorilor trebuie să se facă în prezența întâistătătoarei[134]. Recidiva în același păcat, după Sfântul Vasile, este semn că monahul nu s-a curățit suficient de cauza acelui păcat. Alteori, poate avea cauza în alt păcat. Spre exemplu, ura și spiritul de gâlceavă își au cauza în slava deșartă[135]. Monahul va trebui să fie vindecat în mod discret de acest păcat. Sufletul va constata că s-a vindecat de păcat atunci când îl va prinde scârba de păcatul comis, așa cum ne scârbește și ne îngrețoșează orice întinăciune a trupului[136]. Ascultarea trebuie să fie totală în mănăstire, în măsura în care ea nu duce la încălcarea poruncii lui Dumnezeu[137].

Sunt îndrumări privind postul (trupul trebuie întărit prin hrană, dar nu precum cei lacomi) și lepădarea de grijile lumești: orice grijă, chiar dacă nu ar părea că face parte dintre cele oprite, dar care nu înlesnește evlavia față de Dumnezeu, este grijă lumească, deci trebuie lepădată[138]. Votul tăcerii este necesar pentru a-l vindeca pe monah de vorbirea fără minte și a-l învăța când, ce și cum să vorbească[139]. În mai multe răspunsuri, Sfântul Vasile explică o serie de expresii și versete din cărțile Noului Testament.

Grija față de suflet, întreținută prin diversele forme de disciplină monahală, se concretizează în pomenirea neîncetată a lui Dumnezeu. Cel mai mare păcat este să-L uiți pe Dumnezeu. La uitarea lui Dumnezeu se ajunge printr-un proces psihologic ce începe cu nerecunoștința față de binefăcătorii obișnuiți[140].

---

[133] *Regulile mici*, CCXXIX.
[134] *Regulile mici*, CX.
[135] *Regulile mici*, CCLXXXIX.
[136] *Regulile mici*, CCXCVI.
[137] *Regulile mici*, CIV, CVI.
[138] *Regulile mici*, LXXXVIII.
[139] *Regulile mici*, CCVIII.
[140] *Regulile mici*, CCXCIV.

Sfântul Vasile va da aici sfaturi privind cântarea liturgică în comun și cultul – nu este permis să se săvârșească Sfânta Liturghie în case particulare[141].

Îngrijirea trupului la medic este îngăduită atunci când sănătatea trupului presupune o mai mare îngrijire față de suflet[142]. Grija față de suflet este dovada interesului creștinului pentru slava la care este chemat. Sfântul Vasile va face distincție între slava deșartă (când slava este căutată prin lucruri deșarte) și iubirea de slavă autentică (atunci când faci ceva important, nu spre slava ta, ci a lui Dumnezeu)[143], potrivit celor cerute de Apostol: „Ori de beți, ori de mâncați, ori de faceți altceva, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți!"[144]

Corpusul ascetic al Sfântului Vasile, compus din cele trei lucrări consistente prezentate mai sus (chiar dacă *Regulile mici* nu au circulat în timpul vieții Sfântului Vasile), în ediția călugărilor maurini[145], preluată de J.P. Migne[146], este precedat, intercalat și urmat și de alte câteva scurte lucrări cu conținut ascetic.

Regulile morale, Regulile pe larg și *Asceticon parvum* au circulat pe când Sfântul Vasile era în viață. Aceste opere nu au circulat într-o colecție. Sfântul Vasile a trimis *Regulile morale* unei mănăstiri din Pont, punând în fruntea lor, ca un preambul, alte câteva mici lucrări, care constituie obiectul analizei noastre de mai jos.

1. Prima dintre acestea este intitulată *Despre judecata lui Dumnezeu*. Este scrisă între anii 360-365[147]. În această mică lucrare, Sfântul Vasile dă câteva date autobiografice cu privire la educația sa, la râvna sa pentru cărțile sfinte, cu privire la studiile sale, ca mai apoi să deplângă dezordinea din Biserică datorată ereziei ariene. Consideră că dezordinea din Biserică are drept cauză lepădarea creștinilor de adevăratul Împărat, dovadă a ambiției unora de a se considera stăpâni, împotrivindu-se lui Dum-

[141] *Regulile mici*, CCCX.
[142] *Regulile mici*, CCCXIV.
[143] *Regulile mici*, CCCXV.
[144] *1 Corinteni* 10, 31.
[145] Urmașii Sfântului Mauro (†565), cel care a introdus în Franța *Rânduielile* Sfântului Benedict de Nursia. Călugării maurini au desfășurat o activitate culturală și misionară de excepție.
[146] *PG* 31, 619-1514.
[147] D.D. AMAND, *L'ascèse monastique* ..., p. 152.

nezeu și credinței adevărate. Aceasta i-a dus la orbirea ochilor sufletului, care nu mai văd cele importante, în consecință, ajungând la necunoașterea lui Dumnezeu. Răutatea patimilor așază în noi o cunoaștere necugetată și ne face pe toți nevrednici de ocrotirea lui Dumnezeu. Neascultarea de Dumnezeu, prin dezbinarea unora de alții, este primejdioasă și pierzătoare. De aceea, Sfântul Vasile și-a propus ca, pe baza Sfintei Scripturi, să cerceteze care păcate pot fi iertate de Dumnezeu și pentru câte și pentru ce fel de păcate se face cineva vinovat de judecata nesupunerii. Nesupunerea față de Dumnezeu se arată în încălcarea oricărei porunci, iar judecata lui Dumnezeu vine ca urmare a oricărei neascultări de El. După ce dă o serie de exemple din Vechiul și din Noul Testament privind sancțiunea păcatelor, Sfântul Vasile va spune că toate acestea s-au făcut pentru că Dumnezeu nu a voit ca sufletul omului să rătăcească, alunecând spre păcat, prin tot felul de idei amăgitoare, socotind că unele păcate se pedepsesc, iar altele se lasă nepedepsite. După alte exemple din Vechiul și din Noul Testament, Sfântul Vasile afirmă că este nevoie de supunere față de Dumnezeu sub toate aspectele și că cei care nu se pocăiesc, prin nesupunerea față de poruncile lui Dumnezeu, nu vor avea parte de niciun fel de iertare. Ba, mai mult, nepăsarea față de faptele bune este osândită ca și comiterea faptelor rele[148].

În concluzie, orice neascultare este pedepsită deopotrivă de judecata lui Dumnezeu, așa cum este pedepsită și indiferența față de păcatele altora. În această lucrare, Sfântul Vasile anunță că, înainte de a prezenta *Regulile morale*, va prezenta credința cu privire la Dumnezeu-Tatăl, la Fiul și la Sfântul Duh.

2. *Cuvânt despre credință* este o lucrare cerută de călugării din Pont. Sfântul Vasile le mărturisește că le va vorbi despre credință folosind cuvintele Sfintei Scripturi, dar că, uneori, va folosi și cuvinte care nu se găsesc întocmai în Scriptură, dar păstrează ideea care se află în ea și au fost folosite de sfinți. Va evita însă acei termeni care nu au fost folosiți de autorii creștini precedenți și care nu sunt în acord cu Scriptura. Semnalează

[148] *Despre judecata lui Dumnezeu*, 8.

existența ereziei, dar și responsabilitatea sa de a lupta împotriva celor care Îl blasfemiază pe Dumnezeu.

Sfântul Vasile definește credința drept acceptarea fără ezitare a celor auzite, în deplină încredințare pentru adevărul celor propovăduite prin harul lui Dumnezeu, iar necredința, drept căderea vădită de la credință prin necinstirea a ceva din cele scrise sau prin adăugarea a ceva din cele nescrise în Scripturi. El recunoaște nevoia utilizării mai multor cuvinte pentru exprimarea tainelor lui Dumnezeu, fără ca prin ele să se nege caracterul apofatic al cunoașterii lui Dumnezeu. În acest sens, va spune: „Pe cât este de nemărginită cunoașterea, pe atât îi este cu neputință firii omenești să ajungă la tainele dumnezeiești”[149]. Atributele lui Dumnezeu nu se exprimă printr-un singur nume, după cum nu poate fi folosit fără risc fiecare nume separat de întreg. Spre exemplu, numele „Dumnezeu” nu desemnează și ceea ce exprimăm prin denumirea de „Tată”, după cum sensul noțiunii de „Tată” nu-l cuprinde pe cel de „Creator”. Tot așa, din noțiunea de „Creator” va lipsi ideea de bunătate, de putere și toate cele ce sunt cunoscute în Sfânta Scriptură. Dar aceasta folosește mai multe nume, denumiri și cuvinte ca să prezinte o parte a slavei dumnezeiești.

Sfântul Vasile va face o scurtă explicare a crezului niceean, subliniind deoființimea Persoanelor Sfintei Treimi în faptul că Botezul se face în Treimea Cea deoființă, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh[150].

Părintele capadocian semnalează destinatarilor acestei scrisori care va însoți *Regulile morale*[151] că a fost nevoit să se opună totdeauna opiniilor celor care se ridică împotriva adevărului, ca nu cumva acestea să îi corupă pe cei slabi în credință. În încheiere, va da detalii cu privire la metoda utilizată în prezentarea *Regulilor morale.*

3. *Prolog la scrierile ascetice* cuprinde o comparație între soldatul care se găsește în slujba împăratului și monah, care este ostaș al lui Hristos. În această calitate, monahul va trebui să se comporte, în felul lui, ca un adevărat ostaș: să nu-l biruiască

[149] *Cuvânt despre credință*, 3.
[150] *Cuvânt despre credință*, 4.
[151] *Cuvânt despre credință*, 6.

natura trupului, încât să ajungă mai degrabă prizonier decât om liber, să nu lege căsătorie trupească, ci să dorească legături cerești, să lupte împotriva Domniilor și a Stăpâniilor, alungându-le pe acestea mai întâi din sufletul său, încât nimeni să nu aibă loc înăuntrul lui. Pentru toate luptele trebuie să aibă încredere în puterea Marelui Împărat (Hristos). În acest cuvânt, Sfântul Vasile semnalează că se adresează atât bărbaților, cât și femeilor, adică mănăstirilor de călugări și de călugărițe.

4. *Cum trebuie să se pregătească monahul* cuprinde 95 de reguli scurte, cu caracter imperativ, date exclusiv monahilor. Nu este exclus ca acest text să fie continuarea celui precedent și împreună să fi fost preambulul la *Regulile mari*.

5. *Cuvinte ascetice.* Sunt trei texte care au însoțit în diversele editări corpusul de scrieri morale și ascetice. Sunt texte scrise ocazional.

Întâiul cuvânt ascetic (împărțit de editori în 10 paragrafe) este adresat tinerilor care doreau să între în mănăstire. Sfântul Vasile îi îndeamnă să-și asume viața purtătoare de cruce a monahilor, dar atrage atenția că acest lucru nu trebuie făcut fără o pregătire prealabilă (fără cerere) sau ca cineva să-și închipuie că viața monahală este o viață fără suferință sau că ar putea dobândi mântuirea fără luptă. De aceea, cel care dorește să ducă viață monahală trebuie să se deprindă mai dinainte cu acest tip de viață, pentru a izbândi în răbdarea suferințelor trupești și duhovnicești, ca nu cumva, angajându-se în lupte neașteptate, să fie găsit făcând cale-ntoarsă la cele de la care plecase, cu sufletul osândit și făcându-se sminteală multora, care vor gândi că viețuirea în Hristos este cu neputință de realizat. Sfântul Vasile socotește că viața monahală este una în care se păcătuiește mai puțin față de viața din lume, unde „păcatele sunt multe și [omul] este stăpânit de vrăjmaș”[152]. Aceasta nu înseamnă că Sfântul Vasile subestimează căsătoria. Aici, ca și cu alte ocazii, el va spune că Dumnezeu, îngrijindu-Se de mântuirea noastră, a împărțit trăirea vieții în două feluri de viețuire: viața în căsătorie și viața dusă în feciorie.

[152] *Întâiul cuvânt ascetic*, 1.

Viața în căsătorie nu este una lipsită de condiții. Celui căsătorit i se cere să trăiască în cumpătare, cu sfințenie și în asemănarea cu sfinții care au trăit în căsătorie și în creșterea de prunci. „Căci fiecărui om i se vor cere roadele iubirii de Dumnezeu și de aproapele și fiecare va plăti pentru vina încălcării acestor porunci și a tuturor [celorlalte]. [...] Căci ascultarea față de Evanghelie se va cere de la noi toți, și de la monahi, și de la cei căsătoriți."[153]

Cei căsătoriți își au responsabilitățile lor, de care trebuie să fie foarte conștienți, „căci, pentru dobândirea mântuirii, ai trebuință de mai multe osteneli și de pază, de vreme ce ți-ai ales să locuiești în mijlocul curselor și în împărăția puterilor răzvrătite [...]. Căci cum vei putea să refuzi lupta cu dușmanul atâta vreme cât te lupți în arenă?"[154]

Oferă sfaturi celui care vrea să aleagă viața ascetică, între care și pe acela de a-și alege cu multă înțelepciune și agerime un îndrumător statornic al vieții sale, „care să știe să călăuzească bine pe cei care merg către Dumnezeu, bogat în virtuți, având mărturia iubirii lui Dumnezeu din propriile fapte"[155]. În continuare, va face un excelent portret părintelui duhovnic, spre deosebire de cel „iubitor de slavă și care-și îndreptățește propriile lui patimi sub pretextul pogorământului făcut celor care au aceeași viețuire ca și el, pentru ca, aducându-ne astfel iarăși, pe nesimțite, la nenumărate patimi, să ne țintuiască sub propriile legături ale păcatului"[156].

Va expune după aceea condițiile și modalitatea ascultării de duhovnic[157]. Ieșirea din mănăstire va presupune riscul căderii în păcate grele. Sfântul Vasile îl îndeamnă pe tânăr ca în mănăstire să evite prietenia cu cei tineri, dar să caute prietenia cu cei vârstnici. Va trebui să fie ascultător și să fugă de păcatul strămoșilor (lăcomia). „Dacă-ți vei stăpâni pântecele, vei avea sălaș în Rai; iar dacă nu ți-l vei stăpâni, te-ai făcut zădărnicie a morții."[158]

În partea finală a cuvântului, Sfântul Vasile le dă tinerilor novici o serie de sfaturi de o rară frumusețe și de o părintească și

---

[153] *Întâiul cuvânt ascetic*, 1-2.
[154] *Întâiul cuvânt ascetic*, 2.
[155] *Întâiul cuvânt ascetic*, 2.
[156] *Întâiul cuvânt ascetic*, 3.
[157] *Întâiul cuvânt ascetic*, 4.
[158] *Întâiul cuvânt ascetic*, 7.

încercată experiență. Va spune, așadar: „Fă-te comoară credincioasă a virtuților, iar cheia" cu care să deschizi această comoară „să-ți fie glasul părintelui tău duhovnicesc"[159].

Trebuie să-și păzească ochii și urechile: „Să nu-ți pătezi sufletul cu stropi de noroi. Nu te sili să tragi cu urechea la ce vorbesc alții [...], să nu amesteci puroiul patimilor în cugetul tău. Cu folos să privești, cu folos să asculți, cu folos să vorbești, cu folos să răspunzi. [...] Fii râvnitor al celor care viețuiesc drept, iar faptele lor scrie-le în inima ta! [...] Căci mulți se apropie de viața virtuoasă, dar puțini își iau asupră-le jugul ei. [...] Să nu te înfumureze treapta [pe care o ai] în cler, ci mai degrabă să te smerească. [...] Cu cât s-ar întâmpla să te apropii de treptele ierarhice mai înalte, cu atât [mai mult] smerește-te pe tine însuți, înfricoșându-te de pilda fiilor lui Aaron. [...] Nu te grăbi să dai porunci fraților, ca să nu așezi povara păcatelor altuia pe grumazul tău. [...] Înaintează în virtuți, ca să ajungi [mai] aproape de îngeri"[160].

În *Al doilea cuvânt ascetic*, Sfântul Vasile arată că fecioria este cea mai bună strădanie pentru redobândirea asemănării cu Dumnezeu. Dar ce este fecioria? Nu este numai integritatea și castitatea trupească, ci acela care a ales fecioria trebuie să evite „orice fel de pornire pătimașă, [așa încât] cel care are de gând să se păstreze pentru Dumnezeu să nu se pângărească cu niciuna dintre patimile lumești: mânia, invidia, ranchiuna, minciuna, mândria, ușurătatea, vorbirea la vreme necuvenită"[161]. Sfântul Vasile consideră că cel care și-a ales un asemenea mod de viață a trecut de hotarele firii omenești și și-a ales firea îngerilor. „Căci semnul propriu al firii îngerești acesta este: să fie sloboziți de unirea prin căsătorie, să nu-și îndrepte privirea către niciun alt fel de frumusețe, ci să caute țintă numai spre fața lui Dumnezeu."[162]

Cuvântul se continuă cu o serie de sfaturi practice, cum ar fi cel ca monahii să nu se aventureze în viața ascetică de unii singuri. Profesorul Papadopoulos va spune, printre altele, că „pri-

[159] *Întâiul cuvânt ascetic*, 8.
[160] *Întâiul cuvânt ascetic*, 8-10.
[161] *Al doilea cuvânt ascetic*, 2.
[162] *Al doilea cuvânt ascetic*, 2.

ma preocupare a Sfântului Vasile este să convingă de faptul că omul, ființă sociabilă (*Regulile mari*, III), trebuie să trăiască chinovial într-o mănăstire, care se numește obște frățească, [...] trebuie ca monahii risipiți să se adune și grupurile lipsite de coerență să devină obște frățească, să devină comuniune"[163].

Comunitatea trebuie să aibă un superior, ales dintre cei a căror viață să fie pildă pentru tot binele care trebuie înfăptuit de cei care îl privesc, bărbat înțelept, cu bune purtări și destoinic în a-i învăța pe alții, cum spune Apostolul[164]. Monahul trebuie să se ferească de lipsa de măsură, să se folosească de toate în funcție de necesități. În ceea ce privește regimul alimentar, vinul nu trebuie disprețuit, dacă se ia spre vindecare, nu fără nevoie. Călugărul este om de rugăciune. Toată viața el se roagă, dar, spune Sfântul Vasile, este nevoie de o intensificare a rugăciunii la anumite momente: la miezul nopții, la ceasul al III-lea, seara, dimineața și la amiază - de șapte ori în zi[165].

În mănăstire nu trebuie să intre femei, nici chiar bărbații care nu au permisiunea starețului. Frații vor avea toate în comun, iar dragostea trebuie să fie egală între ei. Sfântul Vasile stabilește și epitimiile pentru diversele greșeli ale fraților. Jurământul de orice fel este interzis. În fiecare seară, fiecare frate trebuie să-și facă un examen de conștiință în fața obștii, iar aceasta trebuie să se roage pentru el.

În *Al treilea cuvânt ascetic*, Sfântul Vasile spune că viața ascetică are un singur scop - mântuirea sufletului. Și trebuie să ținem drept poruncă dumnezeiască tot ceea ce contribuie la această finalitate. Or aceasta presupune o serie de condiții. Prima dintre ele este eliberarea de grijile lumești, mai întâi de patima răutății, apoi de avere. În obștea în care au hotărât să trăiască, asceții trebuie să aibă toți o singură inimă, o singură voință, o singură dorință, așa încât obștea să fie un singur trup. Pentru aceasta, în obște toate trebuie să fie în comun. Conducător al obștii trebuie ales cel care se distinge mai mult prin înțelepciune, statornicie și viață desăvârșită. Toți trebuie să fie egali în dra-

[163] Σ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Πατρολογία ..., p. 361.
[164] Cf. *1 Timotei* 3, 2.
[165] *Al doilea cuvânt ascetic*, 4.

goste și starețul să se comporte cu aceeași iubire față de toți. Monahul nu poate părăsi mănăstirea decât în caz de necesitate. Sfântul Vasile semnalează că cele ce sunt spuse monahilor sunt valabile și pentru surori.

Aceste *Cuvinte* arată că autorul lor se bucura de o autoritate de necontestat. Probabil că au fost scrise de Sfântul Vasile în perioada episcopatului.

Tot din acea perioadă este posibil să fie scrisă și lucrarea cunoscută sub numele de 'Ασκητικαὶ διατάξεις, tradusă în limba latină prin termenul de *Constitutiones asceticae*. Deși temele întâlnite aici sunt aceleași cu cele din celelalte lucrări, Sfântul Vasile adoptă alt mod de abordare a întregii problematici. Nu se aseamănă nici cu maniera abordată în *Regulile morale*, nici cu cea din *Regulile mari*. *Rânduielile ascetice* cuprind, oarecum altfel, ceea ce marele capadocian a spus și a scris cu alte ocazii, dar ceea ce altădată prezenta ca cerințe noutestamentare și ca răspunsuri la întrebări acum este sintetizat și prezentat în 34 de capitole, ca normă de urmat.

Sfântul Vasile consideră că, înainte de orice regulă, ascetul creștin are nevoie de un model de urmat. Modelul viu al creștinului, fie el călugăr sau mirean, rămâne Hristos Domnul. Pentru a duce o viață după modelul-Hristos, este nevoie de credință și de rugăciune. Înainte de a-I cere lui Dumnezeu ceva, omul trebuie ca mai întâi să-L preamărească pe Dumnezeu prin viața sa, dar și în cuvintele rugăciunii, și să realizeze în el smerenia. Cererea trebuie făcută cu stăruință: „Deci, dacă stai în fața lui Dumnezeu așa cum trebuie și dacă din partea ta faci tot ce ține de tine, să nu te îndepărtezi până când nu primești ceea ce ceri"[166].

În demersul ascetului, este foarte importantă paza gândurilor prin supravegherea lor neadormită de către puterea de judecată[167]. După Sfântul Vasile, sufletul are dublă putere: să dea viață trupului și să contemple cele ce sunt. Dacă el își întărește partea contemplativă, va potoli pasiunile trupului, dar va ține trupul în afara oricărei tulburări. Dacă însă, din lene, sufletul nu-și va dinamiza puterea contemplativă, atunci pasiunile trupului, găsind inactivă partea dinamică a sufletului, va antrena sufletul

[166] *Constituții ascetice*, I, 4.
[167] *Constituții ascetice*, II, 1.

spre propriile lor porniri și lucrări. Prin urmare, pasiunile trupului devin violente atunci când rațiunea din noi este inactivă; sunt însă supuse atunci când rațiunea le orânduiește și le cârmuiește. Trupul nu este rău, de aceea asceza nu este împotriva trupului, ci în scopul disciplinării instinctelor lui[168].

Sfântul Vasile îl îndeamnă pe călugăr să fugă de relațiile și întâlnirile cu femei[169], nu pentru că ar urî femininul, ci pentru că, odată aleasă castitatea, ea trebuie să fie apărată, atât în ceea ce o privește pe femeie – care luptă și ea pentru castitate –, cât și pe monah, ca nu cumva el să fie tulburat de vreo patimă de care se îndepărtase și la care renunțase[170]. Nu este problema persoanei ca atare, ci a statorniciei față de un vot asumat în vederea unui obiectiv superior.

După Sfântul Vasile, virtuțile sunt ale sufletului și ale trupului. Virtuțile sufletești (blândețea, îngăduința, smerita-cugetare, bunătatea etc.) sunt recomandate în mod egal tuturor. Cât privește virtuțile trupești, Sfântul Vasile consideră că este indicat să nu fie căutate cu orice preț prin inovații contrare firii și rânduielii lui Dumnezeu: trupul trebuie întreținut activ, neslăbit prin exagerări[171]. Postul este indicat și necesar. Nu trebuie ca, sub pretextul împlinirii trebuințelor trupești, să ne lăsăm purtați spre slujirea păcatului. Postul trebuie făcut cu măsură, se impune să-i oferim trupului hrana necesară, dar, în ceea ce privește mâncarea, nu trebuie să dicteze plăcerea, ci puterea de judecată să fixeze cu rigoare nevoia de hrană[172], încât acesta (trupul) să fie oferit gata de lucrarea celor bune, și nu slăbit prin propria noastră voință[173]. Aici Sfântul Vasile se distanțează de formele de ascetism extrem constatate în monahismul de tip sirian și eustatian.

Esențial pentru orice ascet creștin este să aibă în vedere dacă nu i s-a strecurat în suflet vreo răutate, dacă nu cumva au slăbit privegherea și năzuința minții spre Dumnezeu și dacă nu cumva au fost întunecate lucrarea sfințitoare a Duhului și iluminarea

[168] *Constituții ascetice*, II, 2.
[169] *Constituții ascetice*, III, 1.
[170] *Constituții ascetice*, III, 2.
[171] *Constituții ascetice*, IV, 1.
[172] *Constituții ascetice*, IV, 4.
[173] *Constituții ascetice*, IV, 7.

sufletului care izvorăște din această lucrare sfințitoare[174], căutând să viețuiască așa cum a trăit și S-a purtat Mântuitorul nostru – adică nu a săvârșit păcat[175]. Este, de fapt, esența oricărei vieți ascetice.

Nu orice activitate îi este recomandată ascetului creștin, ci numai acelea care i se potrivesc. El nu trebuie să piardă vremea cu toată lumea, să nu iasă des din mănăstire și fără motiv serios. Vorba lui trebuie să fie măsurată și la momentul potrivit, iar celor nestatornici le trebuie limitat dreptul de a vorbi. Nu trebuie să caute cu orice preț preoția sau vreo funcție în ierarhia comunității, să fugă de slava deșartă – „[acest] dulce jefuitor al bogăției duhovnicești, plăcutul dușman al sufletelor noastre, molia virtuților"[176], care-l face să se abată de la dreapta judecată a realităților.

Sfântul Vasile dă o serie de sfaturi în vederea dobândirii unor virtuți, cum ar fi: blândețea, iubirea, chibzuința, credința, nădejdea, smerita-cugetare, ascultarea. Va arăta superioritatea vieții monahale chinoviale, „căci eu consider", spune Sfântul Vasile, „drept cea mai desăvârșită [dintre toate] o comuniune de viață în sânul căreia [orice] deținere personală a vreunei avuții a fost înlăturată, deosebirea de păreri a fost gonită, iar orice tulburare, rivalitate și certurile stau departe; [în care], în schimb, toate [sunt] comune: suflete, păreri, trupuri și [toate cele] cu care trupurile sunt hrănite și îngrijite; comun [le este] Dumnezeu, comună câștigarea evlaviei, comună mântuirea, comune luptele, comune ostenelile, comune cununile; cei mulți [devin] unu, iar fiecare nu [mai este] singur, ci printre mai mulți"[177].

Comunitatea fraților este familia ascetului[178], de aceea el trebuie să se rupă cu hotărâre de relațiile cu rudele[179]. Sfântul Vasile va acorda mai multă atenție calităților îndrumătorului duhovnicesc și ucenicului, precum și modului de ascultare al ucenicului față de duhovnic. Va da sfaturi proestosului, care trebuie să se comporte cu bunăvoință părintească față de toți, dar să fie neîngăduitori cu cei care părăsesc obștea. Va încheia lucrarea cu

---

174 *Constituții ascetice*, IV, 3.
175 Cf. *1 Petru* 2, 22.
176 *Constituții ascetice*, X, 2.
177 *Constituții ascetice*, XVIII, 1.
178 *Constituții ascetice*, XXI.
179 *Constituții ascetice*, XIX-XX.

sfaturi privind sărăcia totală a ascetului. „Trebuie deci să ne ferim cu orice chip să posedăm [ceva] personal [...] și [trebuie] să ne păstrăm în felul acesta nemurdărit nu numai cugetul, ci să-l curățim și pe omul lăuntric de toate petele: pe de o parte, de gândurile cele necurate și rele, care tulbură sălașul dinlăuntru al Duhului, pe de altă parte, de viclenie și de fățărnicie și de invidie și de ceartă – [rele] care smulg din rădăcină iubirea și Îl alungă pe Dumnezeu din suflet"[180].

Prin aceste cuvinte, Sfântul Vasile arată care este de fapt finalitatea ascezei creștine: păstrarea prezenței lui Dumnezeu în suflet. El nu vorbește de extaz ca ideal al ascezei, de umiri din ce în ce mai intense cu Dumnezeul Cel unic și de accesul la vreo lumină tainică, de nepătimiri sau de indiferență față de relele din jur sau de căutarea satisfacțiilor în interiorul limitelor naturii noastre ca scopuri ale ascezei, ci de dobândirea sentimentului prezenței lui Dumnezeu în suflet și de păstrarea acestei prezențe. Îl preocupă în mod deosebit eliberarea omului de patimi și de experiența Satanei, încât să ajungă la scopul său final, slava lui Dumnezeu. „Iubirea de Dumnezeu este fundamentul și punctul de plecare pentru această eliberare, care se exprimă în rugăciunea curată. Reușita cea mai înaltă, starea rugăciunii curate, o atinge monahul atunci când ajunge să aibă mintea nerisipită[181], adică atunci când ajunge la nepătimirea față de toate și când trăiește în mod absolut alipirea de Dumnezeu", va semnala același profesor S. Papadopoulos[182].

Putem spune că acestea sunt limita și idealul ascezei promovate de Sfântul Vasile cel Mare, prin modul în care a scris, a învățat și, mai ales, a trăit el însuși ceea ce a crezut, a propovăduit, a îndemnat și a organizat. De aceea, corpusul său moral și ascetic s-a bucurat de o largă acceptare de către monahii de pretutindeni și multe din cele prescrise de el au intrat în toate *Rânduielile* monahale de mai târziu.

---

[180] *Constituții ascetice*, XXXIV, 1.
[181] *Regulile mari*, V-VI; *Regulile mici*, CCI-CCII, CCVI.
[182] Σ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ, Πατρολογία ..., p. 362.

Concluzii

După hotărârea de a renunța la viața publică și decizia de a îmbrățișa viața ascetică, Sfântul Vasile s-a stabilit în Pont, unde a făcut, se pare, prima mănăstire pe locul unde se stabilise mai devreme fratele său, Naukratios. O perioadă de timp a viețuit acolo împreună cu Sfântul Grigorie Teologul. Acolo a început o vastă activitate de instruire și organizare a vocațiilor monahale existente. Activitatea aceasta a continuat-o și în Cezareea, după ce a ajuns preot și mai ales după ce a ajuns mitropolit. Serviciile la catedrala din Cezareea erau asigurate de monahi, încât se poate spune că în cadrul catedralei era organizată o mănăstire.

La biserica Sfinților 40 de Mucenici a organizat o mănăstire de călugărițe, condusă de două dintre nepoatele sale[183]. De la Sfântul Vasile se păstrează o scrisoare către patriciana Teodora, devenită călugăriță și probabil stareța vreunei mănăstiri. În instituția caritativă înființată în marginea orașului Cezareea – numită de Sfântul Grigorie „Vasiliada”, nume devenit celebru –, activitățile erau împlinite de monahi și monahii. Cu alte cuvinte, era un complex monahal cu activități multiple. Ucenicul și ruda sa, Amfilohie, viitor episcop de Iconium, se va stabili într-o sihăstrie, probabil mănăstire, undeva în Capadocia. Acestea sunt câteva dintre informațiile precise cu privire la mănăstirile fondate de Sfântul Vasile; ele au fost însă numeroase.

Rânduielile sale monahale au devenit curând normative pentru călugării din Răsărit și Apus. Acest succes se datorează moderației lor. Mulți dintre cei care nu puteau să se acomodeze *Rânduielilor* egiptene sau siriene găseau *Rânduielile* Sfântului Vasile ca adecvate modului lor de a înțelege viața monahală. Ele excelează prin caracterul teologic și prin suplețe. Cea din urmă a permis ca aceste *Rânduieli* să fie baza multor altora stabilite de diverșii întemeietori de mănăstiri de mai târziu. Este cazul Sfântului Benedict de Nursia, care, la sfârșitul *Rânduielilor* sale monahale, semnalează că s-a inspirat din *Rânduiala* Sfântului Vasile pe care au mărturisit-o monahii de dinaintea lui. În Biserica Orientală, toate Regulamentele mănăstirilor întemeiate ulterior au pornit de la *Rânduielile* monahale ale Sfântului Vasile. Deși nu

[183] Ivan GOBRY, *Les moines en Occident*, t. I, *De Saint Antoine à Saint Basil. Les origines orientales*, Fayard, Paris, 1985, p. 426.

a fost el însuși întemeietorul monahismului capadocian, Sfântul Vasile rămâne părintele acestuia și al multor monahi care i-au adoptat *Rânduielile*. Încă din timpul vieții Sfântului Vasile, *Rânduielile* sale monahale au fost adoptate de monahii din Asia Mică, Armenia și Siria Occidentală. În secolul al IX-lea, Sfântul Teodor va organiza viața mănăstirii sale de la Studion potrivit *Rânduielilor* Sfântului Vasile cel Mare. Mănăstirile din Muntele Athos (începând cu anul 950) se vor organiza pe baza acelorași *Rânduieli*. Din Muntele Athos ele au pătruns în mănăstirile de limbă slavă și în cele din Țările Române. Vor pătrunde în lavrele din Kiev, de unde vor fi adoptate de toate mănăstirile din spațiul rusesc. Mănăstirile din spațiul grecesc, românesc și slav au adoptat sistemul de viață monahală reglementat de *Rânduielile* Sfântului Vasile. Excepție au făcut mănăstirile din Palestina și din Egipt. „În Occident influența Sfântului Vasile nu a fost mai mică. Sfinții Vasile și Ioan Casian au exercitat cea mai mare influență asupra *Rânduielii* Sfântului Benedict de Nursia și asupra celorlalte *Rânduieli* apărute între secolele V-VII."[184] Mănăstirile care au trăit după învățăturile Sfântului Vasile au dat Bisericii mari ierarhi, martiri și sfinți. Mineele grecești din 1710 menționează 1805 arhiepiscopi și episcopi provenind din mănăstirile de tradiție basiliană, 3010 stareți, 11905 martiri și un număr impresionant de mărturisitori și de călugărițe[185].

Toate acestea arată forța *Rânduielilor morale și ascetice* ale acestui mare ascet, teolog și sfânt.

---

[184] Patrice COUSIN, *Précis d'histoire monastique*, Bloud and Gay, Belgium, 1956, p. 68.
[185] I. GOBRY, *Les moines* ..., p. 428.

REGULILE MORALE

REGULILE MORALE[1]

Capitolele Regulilor morale

---

[1] Traducerea de față este realizată pe baza textului original grecesc din colecția J.P. Migne, *Patrologiae Cursus Completus*, Series Graeca, vol. 31, Paris, 1885.

XL. Despre cei care propovăduiesc învățături străine.

XLI. Despre înlăturarea celor care smintesc și despre îngăduința față de cei mai slabi.

XLII. Despre faptul că Domnul a venit să împlinească Legea.

XLIII. Despre diferența dintre poruncile Legii și ale Evangheliei.

XLIV. Povara lui Dumnezeu este ușoară, iar păcatul este greu [de purtat].

XLV. Despre cinstirea egală și despre smerenie.

XLVI. Despre râvna în faptele de îndreptare mai mari sau mai mici.

XLVII. Despre bogăție și sărăcie și despre urmările acestora.

XLVIII. Despre facerea de bine către frați și despre lucrarea pentru aceasta.

XLIX. Despre cel care se judecă și își face dreptate lui sau altuia.

L. Despre pace și despre a face pace.

LI. Cum trebuie să fie cel care încearcă să-l îndrepteze pe aproapele.

LII. Despre întristarea pentru cei care păcătuiesc și despre cum trebuie să ne apropiem de ei. Când trebuie să ne îndepărtăm de ei și când trebuie să-i primim.

LIII. Care este judecata celor care țin dușmănie față de cei de către care cred că au fost nedreptățiți.

LIV. Despre judecare și îndoială.

LV. Despre dispoziția [sufletească] și mărturisirea darurilor lui Dumnezeu și despre mulțumirea pentru ele.

LVI. Despre rugăciune și despre când, ce, cum și pentru cine trebuie să ne rugăm.

LVII. Despre mândria pentru faptele de îndreptare.

LVIII. Despre dobândirea darurilor lui Dumnezeu și despre împărtășirea lor.

LIX. Despre cinstirea și slava omenească.

LX. Despre deosebirea darurilor lui Dumnezeu și despre înțelegerea dintre cei care sunt mai presus sau mai prejos în această privință.

LXI. Despre nevrednicia ca oameni a celor care primesc harul lui Dumnezeu.

LXII. Despre ispite și când trebuie să ne retragem, când trebuie să rezistăm și cum trebuie să întâmpinăm pe cele potrivnice.

LXIII. Despre frică și curaj în primejdii.

Regulile morale

Regula I

1

Se cuvine ca aceia care cred în Domnul să se pocăiască mai întâi, după propovăduirea lui Ioan și a Însuși Domnului nostru Iisus Hristos. Căci cei care nu se pocăiesc acum sunt osândiți mai rău decât cei osândiți înainte de Evanghelie.

„De atunci a început Iisus să propovăduiască și să spună: «Pocăiți-vă, căci s-a apropiat Împărăția cerurilor!»"[1] „Atunci a început să mustre cetățile în care se făcuseră cele mai multe minuni ale Sale, căci nu s-au pocăit. Vai ție, Horazine, vai ție, Betsaida, căci, dacă în Tir și în Sidon s-ar fi făcut minunile ce s-au făcut la voi, de mult, stând în sac și în cenușă, s-ar fi pocăit. Dar mai ușor va fi Tirului și Sidonului decât vouă în ziua Judecății"[2] și celelalte.

2

Căci timpul pocăinței și al iertării păcatelor este prezentul; iar în veacul viitor este Dreapta Judecată a răsplătirii.

„Dar, ca să știți că Fiul Omului are putere pe pământ să ierte păcatele, a spus"[3]: „Adevărat grăiesc vouă: oricâte veți lega pe pământ vor fi legate și în cer și oricâte veți dezlega pe pământ vor fi dezlegate și în cer. Iarăși zic vouă că, dacă doi dintre voi se vor învoi pe pământ în privința unui lucru pe care îl vor cere, se va da lor de către Tatăl Meu, Care este în ceruri"[4]. „Că vine ceasul în care toți cei din morminte vor auzi glasul Lui; și vor ieși cei care

---

[1] *Matei* 4, 17.
[2] *Matei* 11, 20-22.
[3] *Marcu* 2, 10.
[4] *Matei* 18, 18-19.

au făcut cele bune spre învierea vieții, iar cei care au făcut cele rele, spre învierea osândirii."[5]

„Sau tu disprețuiești bogăția bunătății Lui și a îngăduinței și a îndelungii Lui răbdări, neștiind că bunătatea lui Dumnezeu te îndeamnă la pocăință? Dar după împietrirea ta și după inima ta nepocăită îți aduni mânie în ziua mâniei și a arătării și a Dreptei Judecăți a lui Dumnezeu, Care va răsplăti fiecăruia după faptele lui."[6] „Dar Dumnezeu, trecând cu vederea veacurile neștiinței, vestește acum tuturor oamenilor de pretutindeni să se pocăiască, pentru că a hotărât o zi în care va judeca lumea."[7]

3

Se cuvine ca aceia care se pocăiesc să plângă cu amar și să arate, din inimă, toate celelalte câte sunt proprii pocăinței.

„Și Petru și-a adus aminte de cuvântul lui Iisus, Care îi zisese: «Mai înainte de a cânta cocoșul, de trei ori te vei lepăda de Mine». Și, ieșind afară, a plâns cu amar."[8] „Dar Cel Care mângâie pe cei smeriți ne-a mângâiat pe noi cu venirea lui Tit; și nu numai cu venirea lui, ci și cu mângâierea cu care el a fost mângâiat de către voi, vestindu-ne nouă dorirea voastră, plânsul vostru, râvna voastră pentru mine"[9]; și puțin mai departe [se spune]: „Că, iată, însăși aceasta, că v-ați întristat după Dumnezeu, câtă sârguință v-a adus, ba încă și dezvinovățire, și mâhnire, și teamă, și dorință, și râvnă, și ispășire! Întru totul ați dovedit că voi înșivă sunteți curați în acest lucru"[10]. „Și mulți dintre cei care crezuseră veneau să se mărturisească și să spună faptele lor. Și mulți dintre cei care făcuseră vrăjitorie, aducându-și cărțile, le ardeau în fața lor."[11]

4

Celor care se pocăiesc nu le este de ajuns pentru mântuire doar lepădarea de păcate, ci au nevoie și de roade vrednice de pocăință.

---

[5] *Ioan* 5, 28-29.
[6] *Romani* 2, 4-6.
[7] *Fapte* 17, 30-31.
[8] *Matei* 26, 75.
[9] 2 *Corinteni* 7, 6-7.
[10] 2 *Corinteni* 7, 11.
[11] *Fapte* 19, 18-19.

„Dar, văzând [Ioan] pe mulți farisei și saduchei venind la botezul său, le-a zis: «Pui de vipere, cine v-a arătat să fugiți de mânia care va fi? Faceți deci roade vrednice de pocăință! Și să nu credeți că puteți zice în voi înșivă: 'Părinte, avem pe Avraam', căci vă spun că Dumnezeu poate și din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam. Căci, iată, securea stă la rădăcina pomilor și tot pomul care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc».”[12]

5

După plecarea din lumea aceasta nu mai este vreme de fapte de îndreptare, căci Dumnezeu a măsurat timpul prezent cu îndelungă răbdare, spre lucrarea celor bineplăcute Lui.

„Atunci Împărăția cerurilor se va asemăna cu zece fecioare care, luându-și candelele lor, au ieșit în întâmpinarea mirelui. Cinci dintre ele erau înțelepte și cinci erau nebune. Cele nebune, luându-și candelele, n-au luat cu sine untdelemn. Iar cele înțelepte au luat untdelemn în vase, odată cu candelele lor. Dar, întârziind mirele, au ațipit toate și au adormit. Iar la miezul nopții s-a făcut strigare: «Iată, mirele vine; ieșiți întru întâmpinarea lui». Atunci s-au deșteptat toate acele fecioare și au împodobit candelele lor. Iar cele nebune au zis către cele înțelepte: «Dați-ne din untdelemnul vostru, că se sting candelele noastre!» Dar cele înțelepte le-au răspuns zicând: «Nu, ca nu cumva să nu ne ajungă nici nouă, nici vouă. Mai bine mergeți la cei care vând și vă cumpărați». Deci, plecând ele ca să cumpere, a venit mirele și cele care erau gata au intrat cu el la nuntă și ușa s-a închis. Iar mai pe urmă au sosit și celelalte fecioare, zicând: «Doamne, Doamne, deschide-ne nouă!» Iar el, răspunzând, a zis: «Adevărat zic vouă: nu vă cunosc pe voi».”[13] „Siliți-vă să intrați prin poarta cea strâmtă, că mulți – zic vouă – vor căuta să intre și nu vor putea. După ce se va scula stăpânul casei și va încuia ușa și vă veți pomeni că stați afară și că bateți la ușă, zicând: «Doamne, Doamne, deschide-ne!», el, răspunzând, vă va zice: «Nu vă știu de unde sun-

[12] *Matei* 3, 7-10.
[13] *Matei* 25, 1-12.

teţi» [...]"[14] „Iată acum vreme potrivită, iată acum ziua mântuirii: nedând nicio sporire[15] întru nimic, ca să nu fie slujirea noastră defăimată; ci în toate înfăţişându-ne pe noi ca slujitori ai lui Dumnezeu."[16] „Aşa deci, până când avem vreme, să facem binele către toţi!"[17]

Regula II

1

Nu poate sluji lui Dumnezeu cel care are de-a face cu cele străine evlaviei.

„Nimeni nu poate să slujească la doi domni, căci sau pe unul îl va urî şi pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi şi pe celălalt îl va dispreţui; nu puteţi să slujiţi lui Dumnezeu şi lui Mamona."[18] „Nu vă înjugaţi la jug străin cu cei necredincioşi, căci ce însoţire are dreptatea cu fărădelegea? Sau ce părtăşie are lumina cu întunericul? Şi ce învoire este între Hristos şi Veliar, sau ce parte are un credincios cu un necredincios? Sau ce înţelegere este între Biserica lui Dumnezeu şi idoli?"[19]

2

Cel care ascultă de Evanghelie trebuie să se curăţească mai întâi de toată întinăciunea trupului şi a duhului, ca astfel să fie bine primit de Dumnezeu prin lucrarea sfinţeniei.

„Vai vouă, cărturari şi farisei făţarnici! Că voi curăţiţi partea din afară a paharului şi a blidului, iar înăuntru sunt pline de răpire şi de lăcomie. Fariseu orb! Curăţă mai întâi partea dinăuntru a paharului şi a blidului, ca să fie curată şi partea lor din afară."[20]

---

[14] *Luca* 13, 24-25.

[15] Faţă de textul Noului Testament, unde se regăseşte termenul προσκοπήν („prilej pentru sminteală"), aici apare προκοπήν („sporire").

[16] 2 *Corinteni* 6, 2-4.

[17] *Galateni* 6, 10.

[18] *Matei* 6, 24.

[19] 2 *Corinteni* 6, 14-16.

[20] *Matei* 23, 25-26.

„Având deci aceste făgăduinţe, iubiţilor, să ne curăţim pe noi de toată întinarea trupului şi a duhului, desăvârşind sfinţenia în frica lui Dumnezeu."[21]

3

Este cu neputinţă să devină ucenic al Domnului cel care se leagă cu patimă de vreunul dintre lucrurile prezente sau care admite ceva din cele care-l îndepărtează câtuşi de puţin de la porunca lui Dumnezeu.

„Cel care iubeşte pe tată ori pe mamă mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; cel care iubeşte pe fiu şi pe fiică mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine; şi cel care nu-şi ia crucea şi nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine."[22] „Dacă vrea cineva să vină după Mine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie. Căci cine va voi să-şi scape sufletul îl va pierde."[23]

Regula III

1

Cea dintâi şi mare poruncă în legea propovăduită de Domnul este să iubeşti pe Dumnezeu din toată inima; şi a doua, să iubeşti pe aproapele ca pe tine însuţi.

„Iar Iisus i-a răspuns: «Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot sufletul tău şi cu toată puterea ta şi din tot cugetul tău. Aceasta este cea dintâi şi marea poruncă. Iar a doua, la fel cu aceasta: să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi»."[24]

2

Dovada că cineva nu iubeşte pe Dumnezeu şi pe Hristosul Lui este că nu păzeşte poruncile Lui; iar dovada că [Îl] iubeşte

---

[21] 2 *Corinteni* 7, 1.

[22] *Matei* 10, 37-38.

[23] *Matei* 16, 24-25.

[24] *Matei* 22, 37-39.

este păzirea poruncilor lui Hristos cu răbdarea pătimirilor Lui până la moarte.

„Cel care are poruncile Mele şi le păzeşte, acela este [cel] care Mă iubeşte."[25] „Cel care nu Mă iubeşte nu păzeşte cuvintele Mele."[26] „Dacă veţi păzi poruncile Mele, veţi rămâne în iubirea Mea, după cum şi Eu am păzit poruncile Tatălui Meu şi am rămas în iubirea Lui."[27] „Cine ne va despărţi pe noi de iubirea lui Hristos? Necazul, sau strâmtoarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia? Precum este scris: «Pentru Tine suntem omorâţi toată ziua, socotiţi am fost ca nişte oi de junghiere»[28]. Dar în toate acestea suntem mai mult decât biruitori, prin Acela Care ne-a iubit"[29] şi celelalte.

Regula IV

Cel care face voia Domnului Îl cinsteşte şi Îl preaslăveşte, iar cel care încalcă legea Lui Îl necinsteşte.

„Eu Te-am preaslăvit pe Tine pe pământ; lucrul pe care Mi l-ai dat să-l fac am săvârşit."[30] „Aşa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune şi să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri."[31] „[...] ca să fiţi curaţi şi fără poticnire în ziua lui Hristos, plini de roadele dreptăţii, care sunt prin Iisus Hristos, spre slava şi lauda lui Dumnezeu."[32] „Tu, care te lauzi cu legea, Îl necinsteşti pe Dumnezeu prin călcarea legii."[33]

Regula V

1

Curăţindu-ne de toată ura faţă de toţi, se cuvine să-i iubim chiar şi pe vrăjmaşi, iar pentru prieteni să ne punem sufletul ori

[25] *Ioan* 14, 21.
[26] *Ioan* 14, 24.
[27] *Ioan* 15, 10.
[28] *Psalmul* 43, 24.
[29] *Romani* 8, 35-37.
[30] *Ioan* 17, 4.
[31] *Matei* 5, 16.
[32] *Filipeni* 1, 10-11.
[33] *Romani* 2, 23.

de câte ori nevoia o cere, având o astfel de iubire cum au avut pentru noi Dumnezeu și Hristosul Lui.

„Ați auzit ce s-a zis celor din vechime: «Să iubești pe aproapele tău și să urăști pe vrăjmașul tău». Iar Eu vă zic vouă: «Iubiți pe vrăjmașii voștri»"[34]; și puțin mai departe [se spune]: „Așadar, fiți voi desăvârșiți, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârșit este"[35]. „Căci așa a iubit Dumnezeu lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat."[36] „Aceasta este porunca Mea: «Să vă iubiți unul pe altul, precum v-am iubit Eu». Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să-și pună pentru prietenii săi."[37] „Și veți fi fiii Celui Preaînalt, că El este bun cu cei nemulțumitori și răi. Fiți, așadar, milostivi, precum și Tatăl vostru este milostiv."[38] „Dar Dumnezeu Își arată dragostea Lui față de noi prin aceea că Hristos a murit pentru noi când noi eram încă păcătoși."[39] „Fiți, dar, următori lui Dumnezeu ca niște fii iubiți; și umblați întru iubire, precum și Hristos ne-a iubit pe noi și S-a dat pe Sine pentru noi prinos și jertfă lui Dumnezeu."[40]

2

Cei care sunt ucenici ai lui Hristos dovedesc aceasta prin dragostea pe care o au unul față de altul, întru El.

„Întru aceasta vor cunoaște toți că Îmi sunteți ucenici, dacă veți avea dragoste unii față de alții."[41]

3

Dovada că nu are cineva dragostea lui Hristos față de aproapele este că face un lucru care îl rănește sau îl mâhnește [pe acesta] până la pierderea credinței[42], chiar dacă ceea ce face este îngăduit de Scriptură din același motiv.

---

[34] *Matei* 5, 43-44.
[35] *Matei* 5, 48.
[36] *Ioan* 3, 16.
[37] *Ioan* 15, 12-13.
[38] *Luca* 6, 35-36.
[39] *Romani* 5, 8.
[40] *Efeseni* 5, 1-2.
[41] *Ioan* 13, 35.
[42] Pentru a exprima această idee, Sfântul Vasile cel Mare folosește un substantiv extrem de sugestiv: ἐκκοπή – „tăiere, retezare, suprimare, nimicire, curmare".

„Dar, dacă pentru mâncare fratele tău se mâhnește, nu mai umbli potrivit iubirii. Nu pierde cu mâncarea ta pe acela pentru care a murit Hristos."[43]

4

Creștinul trebuie să îl tămăduiască și pe cel care este mâhnit pe el, în orice fel, atât cât îi stă în putere.

„Deci, dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău!"[44] „Ocărâți fiind, binecuvântăm; prigoniți fiind, răbdăm; huliți fiind, ne rugăm."[45]

5

Cel care are dragostea lui Hristos este cel care se întristează pentru folosul celui iubit.

„Dar acum Mă duc la Cel Care M-a trimis și nimeni dintre voi nu Mă întreabă: «Unde Te duci?» Dar, fiindcă v-am spus toate acestea, întristarea a umplut inima voastră. Dar Eu vă spun adevărul: vă este de folos să Mă duc. Căci, dacă nu Mă voi duce, Mângâietorul nu va veni la voi."[46] „Încât eu mai mult să mă bucur. Căci, chiar dacă v-am întristat prin scrisoare, nu-mi pare rău, deși mi-a părut rău, fiindcă văd că scrisoarea aceea, fie și numai pentru un timp, v-a întristat. Acum mă bucur, nu pentru că v-ați întristat, ci pentru că v-ați întristat spre pocăință. Căci v-ați întristat după Dumnezeu, ca să nu fiți întru nimic păgubiți de către noi."[47]

Regula VI

Se cuvine să vorbim cu îndrăzneală, fără teamă și fără sfială, întru mărturisirea Domnului nostru Iisus Hristos și a cuvintelor Lui.

---

[43] *Romani* 14, 15.
[44] *Matei* 5, 23-24.
[45] *1 Corinteni* 4, 12-13.
[46] *Ioan* 16, 5-7.
[47] *2 Corinteni* 7, 7-9.

„Ceea ce vă grăiesc la întuneric spuneți la lumină și ceea ce ați auzit la ureche propovăduiți de pe case. Nu vă temeți de cei care ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă; ci temeți-vă, mai curând, de acela care poate și sufletul și trupul să le piardă în gheenă."[48] „Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri."[49] „Căci de cel care se va rușina de Mine și de cuvintele Mele, de acesta și Fiul Omului Se va rușina, când va veni întru slava Sa și a Tatălui și a sfinților îngeri."[50] „Deci nu te rușina de mărturisirea Domnului nostru, nici de mine, care sunt întemnițat pentru El, ci pătimește împreună cu mine pentru Evanghelie"[51], „ca un bun ostaș al lui Iisus Hristos"[52].

Regula VII

Chiar dacă cineva ar părea că Îl mărturisește pe Domnul și ascultă cuvintele Lui, dar nu urmează poruncile Lui, [acela] este osândit, chiar dacă, printr-o oarecare iconomie, ar fi fost înzestrat cu daruri duhovnicești.

„Nu oricine Îmi zice: «Doamne, Doamne» va intra în Împărăția cerurilor, ci numai cel care face voia Tatălui Meu Celui din ceruri. Mulți Îmi vor zice în ziua aceea: «Doamne, Doamne, oare nu în numele Tău am prorocit și nu în numele Tău am scos demoni și nu în numele Tău minuni multe am făcut?» Și atunci le voi mărturisi: «Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtați-vă de la Mine cei care lucrați fărădelegea!»"[53] „Dar pentru ce Mă chemați: Doamne, Doamne, și nu faceți ce vă spun?"[54] și următoarele. „Ei mărturisesc că Îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele lor Îl tăgăduiesc, fiind urâcioși, nesupuși și la orice lucru bun netrebnici"[55].

---

[48] *Matei* 10, 27-28.
[49] *Matei* 10, 32.
[50] *Luca* 9, 26.
[51] *2 Timotei* 1, 8.
[52] *2 Timotei* 2, 3.
[53] *Matei* 7, 21-23.
[54] *Luca* 6, 46.
[55] *Tit* 1, 16.

Regula VIII

1

Nu trebuie să ezităm sau să ne îndoim de cele spuse de Domnul, ci să fim încredinţaţi că fiecare cuvânt al lui Dumnezeu este adevărat şi puternic, chiar dacă firea îi stă împotrivă[56]. Căci aici este lupta credinţei.

„Iar la a patra strajă de noapte, a venit Iisus la ei, umblând pe mare. Văzându-L umblând pe mare, ucenicii s-au înspăimântat, zicând: «Este nălucă», şi de frică au strigat. Dar Iisus le-a vorbit îndată, zicându-le: «Îndrăzniţi, Eu sunt, nu vă temeţi!» Iar Petru, răspunzând, a zis: «Doamne, dacă eşti Tu, porunceşte să vin la Tine, pe apă!» El i-a zis: «Vino!» Iar Petru, coborându-se din corabie, a mers pe apă şi a venit către Iisus. Dar, văzând vântul puternic, s-a înfricoşat şi, începând să se scufunde, a strigat, zicând: «Doamne, scapă-mă!» Iar Iisus, întinzând îndată mâna, l-a apucat şi i-a zis: «Puţin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?»"[57] „Deci se certau iudeii între ei, zicând: «Cum poate Acesta să ne dea trupul Lui să-l mâncăm?» Şi le-a zis lor [Iisus]: «Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă în voi»."[58] „Şi îngerul a zis către el: «Nu te teme, Zaharia, pentru că rugăciunea ta a fost ascultată şi Elisabeta, femeia ta, îţi va naşte un fiu»."[59] Şi puţin mai departe [se spune]: „Şi a zis Zaharia către înger: «După ce voi cunoaşte aceasta? Căci eu sunt bătrân şi femeia mea înaintată în zilele ei». Şi îngerul, răspunzând, i-a zis: «Eu sunt Gavriil, cel care stă înaintea lui Dumnezeu. Şi sunt trimis să-ţi grăiesc şi să-ţi binevestesc acestea. Şi iată vei fi mut şi nu vei putea vorbi până în ziua când vor fi acestea, pentru că n-ai crezut în cuvintele mele, care se vor împlini la timpul lor»."[60] „Şi, fără a slăbi în credinţă, nu s-a uitat la trupul său amorţit – căci era aproape de o

---

[56] În limba greacă este folosit, în manieră extrem de sugestivă, verbul μάχομαι – „a lupta" –, care implică o luptă fizică, continuă, cu slăbiciunile firii umane.
[57] *Matei* 14, 25-31.
[58] *Ioan* 6, 52-53.
[59] *Luca* 1, 13.
[60] *Luca* 1, 18-20.

sută de ani – și nici la nerodirea pântecelui Sarrei. Și nu s-a îndoit, prin necredință, de făgăduința lui Dumnezeu, ci s-a întărit în credință, dând slavă lui Dumnezeu și fiind încredințat că ceea ce i-a făgăduit are putere să se și facă. De aceea credința lui i s-a socotit ca dreptate."[61]

2

Este limpede că cel care nu crede în Domnul în cele mai mici nu crede mai întâi în cele mai mari.

„Dacă v-am spus cele pământești și nu credeți, cum veți crede de vă voi spune cele cerești?"[62] „Cel care este credincios în foarte puțin și în mult este credincios și cel care este nedrept în foarte puțin și în mult este nedrept."[63]

3

Nu trebuie să ne încredem în cugetările noastre, spre a le respinge pe cele spuse de Domnul; ci [trebuie] să știm că sunt mai vrednice de crezare cuvintele Domnului decât propria noastră convingere.

„Atunci Iisus le-a zis: «Voi vă veți sminti întru Mine în noaptea aceasta»."[64] „Iar Petru, răspunzând, i-a zis: «Chiar dacă toți se vor sminti întru Tine, eu niciodată nu mă voi sminti». Zis-a Iisus lui: «Adevărat zic ție că în noaptea aceasta, mai înainte de a cânta cocoșul, de trei ori te vei lepăda de Mine»."[65] „Iar când s-a făcut seară, a șezut la masă cu cei doisprezece ucenici. Și pe când mâncau, Iisus a zis: «Vă spun vouă că unul dintre voi Mă va vinde». Și ei, întristându-se foarte [tare], au început să-I zică fiecare: «Nu cumva eu sunt, Doamne?»"[66] „Și glas a fost către el: «Sculându-te, Petre, junghie și mănâncă». Iar Petru a zis: «Nicidecum, Doamne, căci niciodată n-am mâncat nimic spurcat și necurat». Și iarăși, a doua oară, a fost glas către el: «Cele pe care Dum-

[61] *Romani* 4, 19-22.
[62] *Ioan* 3, 12.
[63] *Luca* 16, 10.
[64] *Matei* 26, 31.
[65] *Matei* 26, 33-34.
[66] *Matei* 26, 20-22.

nezeu le-a curățit tu să nu le numești spurcate!»"[67] „Noi surpăm gândul și toată trufia care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu și tot gândul îl robim spre ascultarea lui Hristos."[68]

Regula IX

1

Nu trebuie să nesocotim cunoașterea celor care ne revin; ci trebuie să pricepem ascultând cu atenție cuvintele Domnului și să facem voia Lui.

„Și Petru, răspunzând, I-a zis: «Lămurește-ne parabola aceasta!» Iar Iisus a zis: «Chiar și voi sunteți nepricepuți? Nu înțelegeți că tot ce intră în gură se duce în pântece și se scoate afară? Iar cele ce ies din gură pornesc din inimă și [acelea] sunt cele care spurcă pe om»."[69] „La oricine care aude cuvântul Împărăției și nu-l înțelege vine cel rău și răpește ceea ce s-a semănat în inima lui; aceasta este sământa semănată lângă drum."[70] Și puțin mai departe [se spune]: „Iar sământa semănată în pământul cel bun este cel care aude cuvântul și-l înțelege, care aduce rod și face unul o sută, altul șaizeci, altul treizeci"[71]. „Și chemând toată mulțimea la El, le-a zis: «Ascultați-Mă și luați aminte!»"[72] „Deci luați seama cu grijă cum umblați, nu ca niște neînțelepți, ci ca niște înțelepți, răscumpărând vremea, căci zilele sunt rele. Drept aceea, nu fiți fără de minte, ci înțelegând care este voia lui Dumnezeu."[73]

2

Nu trebuie să ne arătăm curioși în privința celor ce nu ne privesc.

---

[67] *Fapte* 10, 13-15.
[68] *2 Corinteni* 10, 4-5.
[69] *Matei* 15, 15-18.
[70] *Matei* 13, 19.
[71] *Matei* 13, 23.
[72] *Marcu* 7, 14.
[73] *Efeseni* 5, 15-17.

„Şi după îmbucătură, a intrat atunci Satana în el. Iar Iisus i-a zis: «Ceea ce faci, fă mai repede!» Dar nimeni din cei care şedeau la masă n-a înţeles pentru ce i-a zis aceasta."[74] „Iar ei, adunându-se, Îl întrebau zicând: «Doamne, oare în acest timp vei aşeza la loc împărăţia lui Israel?» El a zis către ei: «Nu este al vostru a şti anii sau vremurile pe care Tatăl le-a pus în stăpânirea Sa»."[75]

3

Celor care au râvnă de a bineplăcea lui Dumnezeu le este propriu să întrebe despre acelea [pe care trebuie să le facă].

„Iar ucenicii Lui s-au apropiat de El, zicând: «Lămureşte-ne nouă pilda neghinelor din ţarină»."[76] „Şi iată unul, venind, I-a zis: «Învăţătorule bun, ce bine să fac ca să am viaţă veşnică?»"[77] „Deci zicea mulţimilor care veneau să fie botezate de el: «Neam de vipere, cine v-a arătat să fugiţi de mânia care va să fie?»"[78] Şi mai apoi: „Şi mulţimile îl întrebau zicând: «Ce să facem?»"[79] La fel întrebau şi vameşii, la fel şi ostaşii. „Iar ei, auzind aceasta, au fost pătrunşi la inimă şi au zis către Petru şi ceilalţi apostoli: «Bărbaţi fraţi, ce să facem?»"[80]

4

Trebuie să ne străduim să răspundem cum se cuvine celui care întreabă.

„Şi iată un învăţător de Lege s-a ridicat, ispitindu-L şi zicând: «Învăţătorule, ce să fac ca să moştenesc viaţa de veci?» Iar El i-a zis: «Ce este scris în Lege? Cum citeşti?» Iar el, răspunzând, a zis: «Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta şi din tot sufletul tău şi din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău, ca pe tine însuţi». Iar El i-a zis: «Drept ai răspuns, fă aceasta şi vei trăi»."[81]

---

[74] *Ioan* 13, 27-28.
[75] *Fapte* 1, 6-7.
[76] *Matei* 13, 36.
[77] *Matei* 19, 16.
[78] *Luca* 3, 7.
[79] *Luca* 3, 10.
[80] *Fapte* 2, 37.
[81] *Luca* 10, 25-28.

„Vorbirea voastră să fie întotdeauna cu har, dreasă cu sare, ca să știți cum să răspundeți fiecăruia."[82]

5

Este mai cumplită judecata celor care înțeleg și totuși nu împlinesc [poruncile], dar nici să păcătuiești din neștiință nu este lipsit de primejdie.

„Iar sluga aceea care a știut voia stăpânului și nu s-a pregătit, nici n-a făcut după voia lui, va fi bătută mult. Iar cea care n-a știut, dar a făcut lucruri vrednice de bătaie, va fi bătută puțin."[83]

Regula X

1

Sfârșitul păcatului este moartea.

„Cel care nu ascultă de Fiul nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu va rămâne peste el."[84] „Căci, atunci când erați robi ai păcatului, erați liberi față de dreptate. Deci ce roadă aveați atunci? Roade de care acum vă este rușine, pentru că săvârșirea acelora înseamnă moarte"[85]; și mai departe: „Pentru că plata păcatului este moartea"[86]; „și boldul morții este păcatul"[87].

2

Sfârșitul poruncii lui Dumnezeu este viața veșnică.

„Adevărat, adevărat zic vouă: «Dacă cineva va păzi cuvântul Meu, nu va vedea moartea în veac»."[88] „[...] ci Tatăl, Care M-a trimis, Acesta Mi-a poruncit ce să spun și ce să vorbesc; și știu că porunca Lui este viața veșnică."[89] „Dar acum, izbăviți fiind de

[82] *Coloseni* 4, 6.
[83] *Luca* 12, 47-48.
[84] *Ioan* 3, 36.
[85] *Romani* 6, 20-21.
[86] *Romani* 6, 23.
[87] *1 Corinteni* 15, 56.
[88] *Ioan* 8, 51.
[89] *Ioan* 12, 49-50.

păcate şi robi făcându-vă lui Dumnezeu, aveţi roada voastră spre sfinţire, iar urmarea, viaţa veşnică."[90]

Regula XI

1

Nu trebuie să nesocotim judecățile lui Dumnezeu, ci să ne temem de ele, chiar dacă răsplata nu va veni imediat.

„[...] ci temeţi-vă, mai curând, de acela care poate şi sufletul şi trupul să le piardă în gheenă."[91] „Iar de va zice sluga aceea în inima sa: «Stăpânul meu întârzie să vină» şi va începe să-i bată pe slugi şi pe slujnice, şi să mănânce, şi să bea, şi să se îmbete, veni-va stăpânul slugii aceleia în ziua în care ea nu se aşteaptă şi în ceasul în care ea nu ştie şi o va tăia în două, iar partea ei o va pune cu cei necredincioşi."[92] „Iată, te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu ți se întâmple ceva mai rău!"[93] „Nimeni să nu vă amăgească prin cuvinte deşarte, căci pentru acestea vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării."[94]

2

Cel care a fost pedepsit pentru cele dintâi greşeli şi a fost socotit vrednic de iertare, dacă va păcătui din nou, îşi pregăteşte o judecată a mâniei mai cumplită decât cea dintâi.

„Iată, te-ai făcut sănătos. De acum să nu mai păcătuieşti, ca să nu ţi se întâmple ceva mai rău!"[95]

3

Când unii cad sub judecata mâniei lui Dumnezeu, ceilalţi, temându-se, trebuie să se îndrepteze.

---

[90] *Romani* 6, 22.
[91] *Matei* 10, 28.
[92] *Luca* 12, 45-46.
[93] *Ioan* 5, 14.
[94] *Efeseni* 5, 6.
[95] *Ioan* 5, 14.

„Și erau de față în acel timp unii care-I vesteau despre galileenii al căror sânge Pilat l-a amestecat cu jertfele lor. Și răspunzând Iisus, le-a zis: «Credeți oare că aceşti galileeni au fost mai păcătoşi decât toți ceilalți galileeni, că au pătimit acestea? Vă spun eu: nu! Dar, dacă nu vă veți pocăi, toți veți pieri la fel. Sau acei optsprezece inși peste care s-a surpat turnul în Siloam și i-a ucis, gândiți oare că ei au fost mai păcătoși decât toți oamenii care locuiesc în Ierusalim? Nu, zic vouă! Dar, de nu vă veți pocăi, toți veți pieri la fel».”[96] „Iar Anania, auzind aceste cuvinte, a căzut și a murit. Și frică mare i-a cuprins pe toți care au auzit acestea.”[97] „Nici să nu cârtiți, precum au cârtit unii dintre ei și au fost nimiciți de către pierzătorul. Iar acestea li s-au întâmplat lor ca pilde [pentru noi] și au fost scrise spre povățuirea noastră, a celor care am ajuns la sfârșiturile veacurilor.”[98]

4

Adesea, cineva este încredințat faptelor nelegiuirii ca pedeapsă pentru o lipsă de evlavie de mai înainte.

„Și precum n-au încercat să-L păstreze pe Dumnezeu în cugetele lor, așa și Dumnezeu i-a lăsat la mintea lor fără judecată, să facă cele ce nu se cuvin.”[99] „Fiindcă n-au primit iubirea adevărului ca să se mântuiască, de aceea Dumnezeu le trimite o lucrare de amăgire, ca ei să creadă minciunii.”[100]

5

Nu mulțimea păcătoșilor Îl îmblânzește pe Dumnezeu, ci cel bineplăcut Lui, fie bărbat, fie femeie.

„Adevărat vă spun vouă, că multe văduve erau în zilele lui Ilie în Israel, când s-a închis cerul trei ani și șase luni, încât a fost foamete mare peste tot pământul. Și la niciuna dintre ele n-a fost trimis Ilie, decât numai în Sarepta Sidonului, la o femeie văduvă.”[101]

---

[96] *Luca* 13, 1-5.
[97] *Fapte* 5, 5.
[98] *1 Corinteni* 10, 10-11.
[99] *Romani* 1, 28.
[100] *2 Tesaloniceni* 2, 10-11.
[101] *Luca* 4, 25-26.

„Căci nu voiesc, fraţilor, ca voi să nu ştiţi că părinţii noştri au fost toţi sub nor şi că toţi au trecut prin mare. Şi toţi, întru Moise, au fost botezaţi în nor şi în mare. Şi toţi au mâncat aceeaşi mâncare duhovnicească. Şi toţi au băut aceeaşi băutură duhovnicească, pentru că beau din piatra duhovnicească ce avea să vină. Iar piatra era Hristos. Dar faţă de cei mai mulţi dintre ei Dumnezeu nu a binevoit, căci au căzut în pustie."[102]

Regula XII

1

Orice dispută, chiar dacă s-ar face din prietenie şi din evlavie, îl înstrăinează de Domnul pe cel care ia parte la aceasta. Şi orice cuvânt al Domnului trebuie să fie primit cu toată încrederea[103].

„Şi a început să spele picioarele ucenicilor şi să le şteargă cu ştergarul cu care era încins. A venit deci la Simon Petru, iar acesta I-a zis: «Doamne, oare Tu să-mi speli mie picioarele?» A răspuns Iisus şi i-a zis: «Ceea ce fac Eu, tu nu ştii acum, dar vei înţelege după aceasta». Petru i-a zis: «Nu-mi vei spăla picioarele în veac». I-a răspuns lui Iisus: «Dacă nu te voi spăla, nu ai parte împreună cu Mine»."[104]

2

Nu se cuvine să urmăm tradiţiile oamenilor prin încălcarea poruncii lui Dumnezeu.

„Apoi L-au întrebat fariseii şi cărturarii: «Pentru ce ucenicii Tăi nu umblă după datina bătrânilor, ci mănâncă pâinea cu mâinile nespălate?» Iar El, răspunzând, le-a zis: «Bine a prorocit Isaia despre voi, făţarnicilor, precum este scris: 'Acest popor Mă

---

[102] *1 Corinteni* 10, 1-5.

[103] „De atunci a început Iisus a spune ucenicilor Lui că El trebuie să meargă la Ierusalim şi să pătimească mult de la bătrâni şi de la arhierei şi de la cărturari şi să fie ucis şi a treia zi să învieze. Şi Petru, luându-L la o parte, a început să-L dojenească, zicându-I: «Milostiv fii Ţie, Doamne! Să nu-Ţi fie Ţie acestea!» Iar El, întorcându-Se, a zis lui Petru: «Mergi înapoia Mea, satano! Sminteală Îmi eşti, că nu cugeţi cele ale lui Dumnezeu, ci pe cele ale oamenilor»" (*Matei* 16, 21-23).

[104] *Ioan* 13, 5-8.

cinstește cu buzele, dar inima lui este departe de Mine. Dar în zadar Mă cinstește învățând învățături care sunt porunci omenești'. Căci, lăsând porunca lui Dumnezeu, țineți datina oamenilor»"[105] și celelalte.

3

Se cuvine să păzim pe deplin toate cele ce ne-au fost încredințate de Domnul prin Evanghelie și prin apostoli.

„Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă."[106] „Și erau amândoi drepți înaintea lui Dumnezeu, umblând în toate poruncile și rânduielile Domnului fără prihană."[107]

„Cel care vă ascultă pe voi Mă ascultă pe Mine și cel care se leapădă de voi se leapădă de Mine."[108] „De aceea, deci, fraților, stați neclintiți și țineți predaniile pe care le-ați învățat de la noi, fie prin cuvânt, fie prin epistola noastră."[109]

4

Nu trebuie să punem pe același plan voința proprie cu voința Domnului, ci în toate lucrurile să căutăm să facem voia lui Dumnezeu.

„Pentru că nu caut voia Mea, ci voia Tatălui Care M-a trimis."[110] „Și, plecându-Și genunchii, S-a rugat, zicând: «Tată, de voiești, treacă de la Mine paharul acesta; dar nu voia Mea, ci voia Ta să se împlinească!»"[111] „[...] între care și noi toți am petrecut odinioară, după poftele trupului nostru, făcând voile trupului și ale cugetelor noastre, și din fire eram fii mâniei ca și ceilalți."[112]

---

[105] *Marcu* 7, 5-8.
[106] *Matei* 28, 19-20.
[107] *Luca* 1, 6.
[108] *Luca* 10, 16.
[109] 2 *Tesaloniceni* 2, 15.
[110] *Ioan* 5, 30.
[111] *Luca* 22, 41-42.
[112] *Efeseni* 2, 3.

Regula XIII

1

Trebuie să fim mereu treji și gata pentru râvna [împlinirii] lucrărilor lui Dumnezeu, cunoscând primejdia întârzierii.

„Să vă fie mijlocurile voastre încinse și făcliile aprinse! Și voi fiți asemenea oamenilor care așteaptă pe stăpânul lor când se va întoarce de la nuntă, ca, venind și bătând, îndată să-i deschidă. Fericite sunt slugile acelea pe care stăpânul lor, venind, le va afla veghind. Adevărat zic vouă, că se va îmbrăca și le va pune la masă și, venind lângă ele, le va sluji. Și de va veni la straja a doua sau la a treia și le va găsi așa, fericite sunt slugile acelea. Iar aceasta să știți că, de ar ști stăpânul casei în care ceas vine furul, ar veghea și n-ar lăsa să i se spargă casa. Deci și voi fiți gata, că în ceasul în care nu gândiți Fiul Omului va veni"[113] și celelalte. „Iar despre ani și despre vremuri, fraților, nu aveți nevoie să vă scriem. Căci voi înșivă știți bine că ziua Domnului vine așa, ca un fur noaptea."[114] Și mai apoi [se spune]: „De aceea, să nu dormim ca și ceilalți, ci să priveghem și să fim treji"[115].

2

Se cuvine să socotim orice clipă ca bine rânduită spre râvna [împlinirii] celor bineplăcute lui Dumnezeu[116].

„Trebuie să fac lucrurile Celui Care M-a trimis pe Mine cât timp este ziuă."[117] „Așadar, iubiții mei, precum m-ați ascultat întotdeauna, nu numai când eram de față, ci cu mult mai mult acum când sunt departe, cu frică și cu cutremur lucrați mântuirea voastră!"[118]

---

[113] *Luca* 12, 35-40.

[114] *1 Tesaloniceni* 5, 1-2.

[115] *1 Tesaloniceni* 5, 6.

[116] „Cine va fi între voi omul care va avea o oaie și, de va cădea ea sâmbătă în groapă, nu o va apuca și o va scoate? Cu cât se deosebește omul de oaie! De aceea, se cade a face binele sâmbăta" (*Matei* 12, 11-12).

[117] *Ioan* 9, 4.

[118] *Filipeni* 2, 12.

Regula XIV

Nu trebuie să amestecăm lucrurile nepotrivite, ci să descoperim vremea potrivită pentru fiecare din cele întâmplate sau spuse.

„Atunci au venit la El ucenicii lui Ioan, zicând: «Pentru ce noi și fariseii postim mult, iar ucenicii Tăi nu postesc?» Și le-a zis lor Iisus: «Oare pot nuntașii să se întristeze câtă vreme mirele este cu ei? Dar vor veni zile când mirele va fi luat de la ei, și atunci vor posti în zilele acelea»" și celelalte. „Deci, fraților, nu suntem copii ai roabei, ci ai celei libere."[119] „Stați deci tari în libertatea cu care Hristos ne-a făcut liberi și nu vă prindeți iarăși în jugul robiei."[120]

Regula XV

Nu trebuie să neglijăm faptele noastre de îndreptare, nădăjduind în ale altora.

„Faceți deci roade vrednice de pocăință. Și să nu credeți că puteți zice în voi înșivă: «Părinte avem pe Avraam»."[121]

Regula XVI

Celor care viețuiesc împreună cu cei bineplăcuți lui Dumnezeu nu le folosește cu nimic [această apropiere] dacă nu-și îndreaptă modul de a gândi, chiar dacă în aparență păstrează asemănarea cu ei.

„Atunci Împărăția cerurilor se va asemăna cu zece fecioare, care, luându-și candelele lor, au ieșit în întâmpinarea mirelui. Și cinci dintre ele erau înțelepte și cinci nebune. Căci cele nebune, luând candelele lor, n-au luat cu ele untdelemn; iar cele înțelepte au luat untdelemn în vasele lor, odată cu candelele lor"[122]; la care

[119] *Galateni* 4, 31.
[120] *Galateni* 5, 1.
[121] *Matei* 3, 8-9; „Căci vă spun vouă că Dumnezeu poate și din pietrele acestea să ridice fii lui Avraam. Căci, iată, securea stă la rădăcina pomilor și tot pomul care nu face roadă bună se taie și se aruncă în foc" (*Matei* 3, 10).
[122] *Matei* 25, 1-4.

a adăugat, după puțin, cu privire la cele neînțelepte: „Iar mai pe urmă au sosit și celelalte fecioare, zicând: «Doamne, Doamne, deschide-ne nouă!» Iar el, răspunzând, a zis: «Adevărat vă spun: nu vă cunosc pe voi»”[123]. „Zic vouă: «În noaptea aceea, de vor fi doi într-un pat, unul va fi luat, iar celălalt va fi lăsat. Două vor măcina împreună: una va fi luată și una lăsată» [...] Și, răspunzând, ucenicii I-au zis: «Unde, Doamne?» Iar El le-a spus: «Unde va fi stârvul, acolo se vor aduna și vulturii».”[124]

Regula XVII

Căci, de vreme ce cunoaștem din chipul celor descoperite nouă de Scriptură cum sunt vremurile ce stau să vină, trebuie să ne rânduim [faptele] potrivit acestora.

„Învățați pilda smochinului: când deja mlădița lui devine fragedă și odrăslește frunze, cunoașteți că vara e aproape. Asemenea și voi, când veți vedea toate acestea, să știți că este aproape, la uși.”[125] „Și zicea mulțimilor: «Când vedeți un nor ridicându-se dinspre asfințit, îndată ziceți că vine ploaie mare; și așa este. Iar când suflă vântul de la miazăzi, ziceți că va fi arșiță; și așa este. Fățarnicilor! Fața pământului și a cerului știți să o deosebiți, dar vremea aceasta cum de nu o deosebiți?»”[126] „Vremea s-a scurtat de acum, așa încât și cei care au femei să fie ca și cum n-ar avea. Și cei care plâng să fie ca și cum n-ar plânge; și cei care se bucură, ca și cum nu s-ar bucura; și cei care cumpără, ca și cum n-ar stăpâni; și cei care se folosesc de lumea aceasta, ca și cum nu s-ar folosi deplin de ea. Căci înfățișarea acestei lumi trece.”[127]

Regula XVIII

1

Trebuie să împlinim poruncile lui Dumnezeu, așa cum le-a rânduit Domnul. Căci este alungat de Dumnezeu cel care, deși ar părea că împlinește porunca, greșește în modul săvârșirii [ei].

---

[123] *Matei* 25, 11-12.
[124] *Luca* 17, 34-35, 37.
[125] *Matei* 24, 32-33.
[126] *Luca* 12, 54-56.
[127] *1 Corinteni* 7, 29-31.

„Zis-a și celui care-L chemase: «Când faci prânz sau cină, nu chema pe prietenii tăi, nici pe frații tăi, nici pe rudele tale, nici vecinii bogați, ca nu cumva să te cheme și ei, la rândul lor, pe tine și să-ți fie ca răsplată. Ci, când faci ospăț, cheamă-i pe săraci, pe neputincioși, pe șchiopi, pe orbi. Și fericit vei fi că nu pot să-ți răsplătească. Căci ți se va răsplăti la Învierea drepților».”[128]

2

Nu trebuie să împlinim porunca lui Dumnezeu pentru a plăcea oamenilor sau din vreo altă patimă, ci în toate să avem drept scop să-I bineplăcem lui Dumnezeu și să-L slăvim.

„Luați aminte ca faptele milosteniei voastre să nu le faceți înaintea oamenilor, ca să fiți văzuți de ei; altfel nu veți avea plată de la Tatăl vostru Cel din ceruri. Deci, când faci milostenie, nu trâmbița înaintea oamenilor, cum fac fățarnicii în sinagogi și pe ulițe, ca să fie slăviți de oameni; adevărat grăiesc vouă: și-au luat plata lor”[129] și celelalte. „De aceea, ori de mâncați, ori de beți, ori altceva de faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți.”[130] „Ci, după cum am fost socotiți vrednici de Dumnezeu ca să ni se încredințeze Evanghelia, așa vorbim, nu căutând să plăcem oamenilor, ci lui Dumnezeu, Care ne încearcă inimile. Căci niciodată n-am folosit cuvinte de lingușire, după cum știți, nici prilejuri pentru lăcomie – Dumnezeu îmi este martor –, nici n-am căutat slavă de la oameni, nici de la voi, nici de la alții.”[131]

3

Trebuie să împlinim poruncile Domnului potrivit conștiinței și bunei dispoziții sufletești față de Dumnezeu și față de oameni. Iar cel care nu face astfel este osândit.

„Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că voi curățiți partea din afară a paharului și a blidului, iar înăuntru sunt pline de răpire și de lăcomie. Fariseu orb! Curăță mai întâi partea

[128] *Luca* 14, 12-14.
[129] *Matei* 6, 1-2.
[130] *1 Corinteni* 10, 31.
[131] *1 Tesaloniceni* 2, 4-6.

dinăuntru a paharului și a blidului, ca să fie curată și cea din afară!"[132] „Cel care împarte [altora să împartă] cu simplitate."[133] „Toate să le faceți fără cârtire și tăgadă."[134] „Iar scopul poruncii este dragostea din inimă curată și din cuget bun"[135]; „având credință și cuget bun, pe care unii, lepădându-le, au căzut din credință"[136].

4

Căci, pentru buna credință dovedită în cele mai mici, judecata răsplătirii îți va da în schimb cele mai mari.

„Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria domnului tău!"[137]; și, puțin mai departe, [se spune]: „Căci tot celui care are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel care n-are și ceea ce are i se va lua"[138]. „Deci, dacă n-ați fost credincioși în bogăția cea nedreaptă, cine vă va încredința-o pe cea adevărată? Și, dacă în ceea ce vă este străin nu ați fost credincioși, cine vă va da ce este al vostru?"[139]

5

Trebuie să împlinim poruncile Domnului cu o râvnă nestăvilită, mereu sârguindu-ne către mai mult.

„Fericiți cei care flămânzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura."[140] „Eu, fraților, încă nu socotesc să o fi dobândit, dar una fac: uitând cele ce sunt în urma mea și tinzând către cele dinainte, alerg la țintă, la răsplata chemării de sus, întru Hristos Iisus."[141]

6

Trebuie să împlinim poruncile lui Dumnezeu, astfel încât, prin împlinirea [lor], să fie toți luminați și Dumnezeu slăvit.

---

[132] *Matei* 23, 25-26.
[133] *Romani* 12, 8.
[134] *Filipeni* 2, 14.
[135] *1 Timotei* 1, 5.
[136] *1 Timotei* 1, 19.
[137] *Matei* 25, 23.
[138] *Matei* 25, 29.
[139] *Luca* 16, 11-12.
[140] *Matei* 5, 6.
[141] *Filipeni* 3, 13-14.

„Voi sunteți lumina lumii; nu poate o cetate aflată pe vârf de munte să se ascundă; nici nu aprind făclie și o pun sub obroc, ci în sfeșnic, și luminează tuturor celor din casă. Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri."[142] „Nimeni, aprinzând făclia, n-o ascunde sub un vas sau n-o pune sub pat, ci o așază în sfeșnic, pentru ca cei care intră să vadă lumina."[143] „[...] ca să fiți curați și fără poticnire în ziua lui Hristos, plini de roadele dreptății, prin Iisus Hristos, spre slava și lauda lui Dumnezeu."[144]

Regula XIX

1

Nu trebuie să-l împiedicăm pe cel care face voia lui Dumnezeu, fie că este vorba de o poruncă a lui Dumnezeu, fie că e o urmare a poruncii, iar cel care împlinește porunca nu trebuie să țină seama de cei care se opun, oricât de apropiați ar fi, ci să stăruie în hotărârea sa.

„În acest timp, a venit Iisus din Galileea la Iordan, către Ioan, ca să fie botezat de către el. Ioan însă Îl oprea, zicând: «Eu am trebuință să fiu botezat de Tine, și Tu vii la mine?» Și, răspunzând, Iisus a zis către el: «Lasă acum, că așa ni se cuvine nouă, să împlinim toată dreptatea»"[145] și celelalte. „De atunci a început Iisus să le arate ucenicilor Lui că El trebuie să meargă la Ierusalim, și să pătimească multe de la bătrâni și de la arhierei și de la cărturari, și să fi ucis, și a treia zi să învieze. Și, luându-L la o parte, Petru a început să-L dojenească, zicându-I: «Fie-Ți milă de Tine, Doamne, să nu Ți se întâmple Ție aceasta». Iar El, întorcându-Se, a zis lui Petru: «Mergi înapoia Mea, satano! Sminteală Îmi ești; că nu cugeți cele ale lui Dumnezeu, ci pe cele ale oamenilor»."[146]

---

[142] *Matei* 5, 14-16.
[143] *Luca* 8, 16.
[144] *Filipeni* 1, 10-11.
[145] *Matei* 3, 13-15.
[146] *Matei* 16, 21-23.

„Și aduceau la El copii, ca să-Și pună mâinile peste ei, dar ucenicii îi certau pe cei care-i aduceau. Iar Iisus, văzând, S-a mâhnit și le-a zis: «Lăsați copiii să vină la Mine și nu-i opriți, căci a unora ca aceştia este Împărăția cerurilor!»"[147] „Şi, rămânând noi acolo mai multe zile, a coborât din Iudeea un proroc cu numele Agav. Şi, venind el la noi, a luat brâul lui Pavel și, legându-și picioarele și mâinile, a zis: «Acestea zice Duhul Sfânt: pe bărbatul al căruia este acest brâu, așa îl vor lega iudeii la Ierusalim și-l vor da în mâinile neamurilor». Şi, când am auzit acestea, îl rugam și noi și localnicii să nu se suie la Ierusalim. Atunci a răspuns Pavel: «Ce faceți de plângeți și-mi sfâşiați inima? Căci eu sunt gata nu numai să fiu legat, ci să și mor în Ierusalim pentru numele Domnului Iisus!» Şi, neînduplecându-se el, ne-am liniștit, zicând: «Facă-se voia Domnului!»"[148] „Care și pe Domnul Iisus L-au omorât, ca și pe prorocii lor; și pe noi ne-au prigonit și sunt neplăcuți lui Dumnezeu și tuturor oamenilor sunt potrivnici, fiindcă ne opresc să vorbim neamurilor ca să se mântuiască, spre a se împlini pururea păcatele lor. Dar la urmă, i-a ajuns mânia lui Dumnezeu."[149]

2

Nu trebuie să-l împiedicăm pe cel care împlinește porunca lui Dumnezeu, deși e lipsit de o dispoziție sufletească sănătoasă și care păstrează o aparentă acribie în respectarea învățăturii Domnului, în măsura în care, printr-o astfel de faptă, nu vatămă pe nimeni, ba chiar, uneori, le poate fi de folos unora. Totuși trebuie să-l îndemnăm să arate un cuget vrednic de îndreptare.

„Deci, când faci milostenie, nu trâmbița înaintea ta, cum fac fățarnicii în sinagogi și pe ulițe, ca să fie slăviți de oameni; adevărat grăiesc vouă: și-au luat plata lor. Tu însă, când faci milostenie, să nu știe stânga ta ce face dreapta ta, ca milostenia ta să fie într-ascuns, și Tatăl tău, Care vede în ascuns, Acela îți va răsplăti ție la vedere"[150]; la fel și în privința rugăciunii.

„Şi I-a răspuns Ioan, zicând: «Învățătorule, am văzut pe cineva scoțând demoni în numele Tău, care nu merge după noi,

---

[147] *Marcu* 10, 13-14.
[148] *Fapte* 21, 10-14.
[149] *1 Tesaloniceni* 2, 15-16.
[150] *Matei* 6, 2-4.

şi l-am oprit, pentru că nu merge după noi». Iar Iisus a zis: «Nu-l opriţi, căci nu e nimeni care, făcând vreo minune în numele Meu, să poată degrabă să Mă vorbească de rău. Căci cine nu este împotriva noastră este pentru noi».”[151] „Unii, e drept, vestesc pe Hristos din pizmă şi din duh de ceartă, alţii însă din bunăvoinţă. Unii o fac din iubire, ştiind că stau aici pentru apărarea Evangheliei; ceilalţi însă – din zavistie – vestesc pe Hristos nu cu gânduri curate, ci socotind să-mi sporească necazul în lanţurile mele. Dar ce este? Nimic altceva decât că, în tot chipul, fie din făţărnicie, fie în adevăr, Hristos este propovăduit, şi întru aceasta mă bucur. Şi mereu mă voi bucura.”[152]

Regula XX

1

Cei care cred în Domnul trebuie să fie botezaţi în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh.

„Mergând, învăţaţi toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh.”[153] „Adevărat, adevărat zic ţie: «De nu se va naşte cineva de sus, nu va putea să vadă Împărăţia lui Dumnezeu»”[154]; şi iarăşi: „Adevărat, adevărat zic ţie: «De nu se va naşte cineva din apă şi din Duh, nu va putea să intre în Împărăţia lui Dumnezeu»”[155].

2

Care este înţelesul sau semnificaţia botezului? Faptul că acela care este botezat se schimbă în cuget, cuvânt şi faptă şi se transformă, potrivit puterii ce i s-a dat, putere care este aceeaşi cu cea din care s-a născut.

„Ce este născut din trup este trup; şi ce este născut din Duh este duh. Nu te mira că ţi-am zis: «Trebuie să vă naşteţi de

[151] *Marcu* 9, 38-40.
[152] *Filipeni* 1, 15-18.
[153] *Matei* 28, 19.
[154] *Ioan* 3, 3.
[155] *Ioan* 3, 5.

sus. Vântul suflă unde voieşte şi tu auzi glasul lui, dar nu ştii de unde vine, nici încotro se duce. Astfel este cu oricine e născut din Duhul».”[156] „Aşa şi voi, socotiţi-vă că sunteţi morţi păcatului, dar vii pentru Dumnezeu, în Hristos Iisus, Domnul nostru.”[157]

„Câţi în Hristos Iisus ne-am botezat întru moartea Lui ne-am botezat. Deci ne-am îngropat cu El în moarte prin botez, pentru ca, precum Hristos a înviat din morţi, prin slava Tatălui, aşa să umblăm şi noi întru înnoirea vieţii. Căci, dacă ne-am făcut una cu El prin asemănarea morţii Lui, atunci vom fi părtaşi şi ai învierii Lui, cunoscând aceasta, că omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu El, ca să se nimicească trupul păcatului, pentru a nu mai fi robi ai păcatului. Căci cel care a murit a fost curăţit de păcat.”[158] „În El aţi şi fost tăiaţi împrejur, cu tăiere împrejur nefăcută de mână, prin dezbrăcarea de trupul păcatelor cărnii, întru tăierea împrejur a lui Hristos. Îngropaţi fiind împreună cu El prin botez, cu El aţi şi înviat prin credinţa în lucrarea lui Dumnezeu, Cel Care L-a înviat pe El din morţi.”[159] „Căci câţi în Hristos v-aţi botezat în Hristos v-aţi îmbrăcat. Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este nici rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească şi parte femeiască, pentru că voi toţi una sunteţi în Hristos Iisus.”[160] „V-aţi dezbrăcat de omul cel vechi, dimpreună cu faptele lui, şi v-aţi îmbrăcat cu cel nou, care spre deplină cunoştinţă se înnoieşte, după chipul Celui Care l-a zidit, unde nu mai este elin şi iudeu, tăiere împrejur şi netăiere împrejur, barbar, scit, rob ori liber, ci toate şi întru toţi Hristos.”[161]

Regula XXI

1

Pentru viaţa veşnică este necesară şi împărtăşirea cu trupul şi sângele lui Hristos.

---

[156] *Ioan* 3, 6-8.
[157] *Romani* 6, 11.
[158] *Romani* 6, 3-7.
[159] *Coloseni* 2, 11-12.
[160] *Galateni* 3, 27-28.
[161] *Coloseni* 3, 9-11.

„Și le-a zis Iisus: «Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă în voi. Cel care mănâncă trupul Meu şi bea sângele Meu are viaţă veşnică şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi»”[162] şi celelalte.

2

Celui care nu înțelege motivul pentru care îi e dată împărtășirea cu trupul și sângele lui Hristos nu-i este de niciun folos să vină la cuminecare; iar cel care se împărtăşeşte cu nevrednicie se osândește [pe sine].

„Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă în voi”[163]; și puțin mai departe [se spune]: „Iar Iisus, cunoscând în Sine Însuşi că ucenicii murmură împotriva Lui, le-a zis: «Vă sminteşte aceasta? Dacă veţi vedea pe Fiul Omului suindu-Se acolo unde era mai înainte? Trupul nu foloseşte la nimic; duhul este cel ce dă viaţă; cuvintele pe care vi le-am spus sunt duh și sunt viaţă»”[164]. „Astfel, cel care va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevrednicie va fi vinovat faţă de trupul şi sângele Domnului. Să se cerceteze însă omul pe sine şi aşa să mănânce din pâine și să bea din pahar. Căci cel care mănâncă şi bea cu nevrednicie îşi mănâncă şi bea osândă, nesocotind trupul Domnului.”[165]

3

Pentru care motiv trebuie să mâncăm trupul și să bem sângele Domnului spre aducerea-aminte a ascultării Sale până la moarte, „astfel încât aceia care viază să nu mai vieze lor înșiși, ci Aceluia Care, pentru ei, a murit și a înviat”[166]?

„Şi, luând pâinea, mulţumind, a frânt şi le-a dat lor, zicând: «Acesta este trupul Meu, care se dă pentru voi; aceasta să faceţi

[162] *Ioan* 6, 53-54.
[163] *Ioan* 6, 53.
[164] *Ioan* 6, 61-63.
[165] *1 Corinteni* 11, 27-29.
[166] *2 Corinteni* 5, 15.

spre pomenirea Mea!» Asemenea și paharul, după ce au cinat, zicând: «Acest pahar este Legea cea nouă, întru sângele Meu, care se varsă pentru voi».”[167] „Domnul Iisus, în noaptea în care a fost vândut, a luat pâine și, mulțumind, a frânt și a zis: «Luați, mâncați; acesta este trupul Meu, care pentru voi se frânge. Aceasta să faceți spre pomenirea Mea!» Asemenea și paharul după cină, zicând: «Acest pahar este Legea cea nouă întru sângele Meu. Aceasta să faceți ori de câte ori veți bea, spre pomenirea Mea. Fiindcă, de câte ori veți mânca această pâine și veți bea paharul acesta, moartea Domnului vestiți până când va veni»”[168], astfel încât cei mulți să fie un singur trup în Hristos.

„Căci dragostea lui Hristos ne stăpânește pe noi care socotim aceasta că, dacă unul a murit pentru toți, au murit deci toți. Și a murit pentru toți, ca cei care viază să nu mai vieze lor înșiși, ci Aceluia Care, pentru ei, a murit și a înviat.”[169] „Pâinea pe care o frângem nu este oare împărtășirea cu trupul lui Hristos? Căci o pâine, un trup, suntem cei mulți; fiindcă toți ne împărtășim dintr-o pâine.”[170]

4

Cel care primește cele sfinte trebuie să laude pe Domnul prin cântări.

„Iar pe când mâncau ei, Iisus, luând pâinea și binecuvântând, a frânt și a dat-o ucenicilor”[171] și celelalte. La care se adaugă: „Și, după ce au cântat laude, au ieșit la Muntele Măslinilor”[172].

Regula XXII

1

Săvârșirea păcatului ne înstrăinează de Domnul și ne apropie de diavol.

---

167 *Luca* 22, 19-20.
168 *1 Corinteni* 11, 23-26.
169 *2 Corinteni* 5, 14-15.
170 *1 Corinteni* 10, 16-17.
171 *Matei* 26, 26.
172 *Matei* 26, 30.

„Iisus le-a răspuns: «Adevărat, adevărat vă spun că oricine săvârşeşte păcatul este rob al păcatului».”[173] „Voi sunteţi din tatăl vostru, diavolul, şi vreţi să faceţi poftele tatălui vostru.”[174] „Căci, atunci când eraţi robi ai păcatului, eraţi liberi faţă de dreptate.”[175]

2

Apropierea de Domnul nu se vădeşte în rudenia după trup, ci în râvna de a împlini voia lui Dumnezeu.

„Cel care este de la Dumnezeu ascultă cuvintele Sale.”[176] „Şi I s-a vestit Lui, zicând: «Mama Ta şi fraţii Tăi stau afară şi vor să Te vadă». Iar El, răspunzând, le-a zis: «Mama mea şi fraţii Mei sunt aceştia care ascultă cuvântul lui Dumnezeu şi-l îndeplinesc».”[177] „Voi sunteţi prietenii Mei, dacă faceţi ceea ce vă poruncesc.”[178] „Căci câţi sunt purtaţi de Duhul lui Dumnezeu sunt fii ai lui Dumnezeu.”[179]

Regula XXIII

Cel care este târât spre păcat fără să vrea trebuie să se cunoască pe sine ca fiind stăpânit de un alt păcat săvârșit mai înainte, căruia slujindu-i de bunăvoie, este dus de acesta spre cele pe care nu le dorește.

„Căci știm că Legea e duhovnicească; dar eu sunt trupesc, vândut sub păcat. Pentru că nu înțeleg ceea ce fac; nu săvârşesc ceea ce voiesc, ci fac ceea ce urăsc. Iar dacă fac ceea ce nu voiesc, recunosc că Legea este bună. Dar acum nu eu fac acestea, ci păcatul care locuieşte în mine. Fiindcă ştiu că nu locuieşte în mine, adică în trupul meu, ceea ce este bun. Căci a voi se află în mine, dar a face binele nu aflu; că nu fac binele pe care îl voiesc, ci răul pe care nu-l voiesc, pe acela îl săvârșesc. Iar dacă fac ceea

---

[173] *Ioan* 8, 34.
[174] *Ioan* 8, 44.
[175] *Romani* 6, 20.
[176] *Ioan* 8, 47.
[177] *Luca* 8, 20-21.
[178] *Ioan* 15, 14.
[179] *Romani* 8, 14.

ce nu voiesc eu, nu eu fac aceasta, ci păcatul care locuieşte în mine."[180]

Regula XXIV

Nu trebuie să minţim, ci în toate să spunem adevărul.

„Ci cuvântul vostru să fie: «Ceea ce este da, da; şi ceea ce este nu, nu; iar ce e mai mult decât acestea de la cel rău este»."[181] „Lepădând minciuna, grăiţi adevărul, fiecare cu aproapele său, căci unul altuia suntem mădulare!"[182] „Nu vă minţiţi unul pe altul!"[183]

Regula XXV

1

Nu trebuie să facem cercetări fără folos sau care duc la ceartă.

„Aminteşte-le acestea şi îndeamnă-i stăruitor înaintea Domnului să nu se certe pe cuvinte, ceea ce la nimic nu foloseşte, decât la pierzarea ascultătorilor."[184] „Fereşte-te de gâlcevile nebuneşti și prostești, ştiind că dau prilej de ceartă!"[185]

2

Nu trebuie să rostim vreo vorbă deşartă, din care [nu avem] niciun folos. Căci a nu vorbi sau chiar a nu face binele spre zidirea credinței înseamnă să întristezi pe Duhul Sfânt al lui Dumnezeu.

„Vă spun că pentru orice vorbă deşartă pe care o vor rosti, oamenii vor da socoteală în ziua judecăţii."[186] „Din gura voastră să nu iasă niciun cuvânt rău, ci numai ce este bun, spre zidirea cea de trebuinţă, ca să dea har celor care ascultă. Să nu întristaţi

180 *Romani* 7, 14-20.
181 *Matei* 5, 37.
182 *Efeseni* 4, 25.
183 *Coloseni* 3, 9.
184 2 *Timotei* 2, 14.
185 2 *Timotei* 2, 23.
186 *Matei* 12, 36.

Duhul Cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru Care aţi fost pecetluiţi pentru ziua răscumpărării."[187]

Regula XXVI

1

Trebuie ca prin orice cuvânt sau faptă să fim credincioşi mărturiei Scripturii inspirate de Dumnezeu, spre încredințarea celor buni și spre rușinarea celor răi.

„Şi, apropiindu-se, ispititorul a zis către El: «De eşti Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâini». Iar El, răspunzând, a zis: «Scris este: nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu»."[188] „Şi s-au umplut toţi de Duhul Sfânt şi au început să vorbească în alte limbi, precum le dădea Duhul a grăi."[189] „Şi toţi erau uimiţi şi nu pricepeau, zicând unul către altul: «Ce înseamnă aceasta»? Iar alţii, batjocorindu-i, ziceau că sunt plini de must. Şi, stând Petru cu cei unsprezece, a ridicat glasul şi le-a vorbit: «Bărbaţi iudei şi toţi care locuiţi în Ierusalim, aceasta să vă fie cunoscută şi ascultați cuvintele mele. Aceştia nu sunt beţi, cum vi se pare vouă, căci este al treilea ceas din zi; ci aceasta este ceea ce s-a spus prin prorocul Ioil: 'Iar în zilele din urmă, zice Domnul, voi turna din Duhul Meu peste tot trupul și vor proroci'»"[190] și celelalte.

2

Trebuie să ne folosim și de cele cunoscute din natură și din obiceiul vieții spre întărirea celor săvârșite sau spuse.

„Feriţi-vă de prorocii mincinoşi, care vin la voi în haine de oi, iar pe dinăuntru sunt lupi răpitori. După roadele lor îi veţi cunoaște. Oare culeg oamenii struguri din spini sau smochine din mărăcini? Așa că orice pom bun face roade bune, iar pomul rău

[187] *Efeseni* 4, 29-30.
[188] *Matei* 4, 3.
[189] *Fapte* 2, 4.
[190] *Fapte* 2, 12-17.

face roade rele"[191] și celelalte. „Dar cărturarii lor și fariseii murmurau către ucenicii Lui, zicând: «De ce mâncați și beți împreună cu vameșii și cu păcătoșii?» Și Iisus, răspunzând, a zis către ei: «N-au trebuință de doctor cei sănătoși, ci bolnavii»."[192] „Niciun ostaș nu se încurcă cu treburile vieții, ca să-i fie pe plac celui care strânge oaste. Iar când se luptă cineva la jocuri[193], nu ia cununa dacă nu s-a luptat după regulile jocului."[194]

Regula XXVII

Nu trebuie să ne asemănăm celor străini învățăturii lui Hristos. Trebuie să Îl imităm pe Dumnezeu și pe sfinții Lui, după puterea ce ni s-a dat nouă de către El.

„Știți că ocârmuitorii neamurilor domnesc peste ele și cei mari le stăpânesc. Nu tot așa va fi între voi, ci acela care între voi va vrea să fie primul, [acela] să fie slujitorul vostru! Și cel care între voi va vrea să fie întâiul să vă fie vouă slugă, după cum și Fiul Omului n-a venit să I se slujească, ci ca El să slujească și să-Și dea sufletul răscumpărare pentru mulți."[195] „Și să nu vă potriviți cu acest veac, ci să vă schimbați prin înnoirea minții, ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu."[196] „Fiți următori ai mei, precum și eu sunt al lui Hristos!"[197]

Regula XXVIII

Nu trebuie să ne lăsăm robiți, cu naivitate și fără a cerceta, de către cei care se prefac a avea adevărul, ci să recunoaștem pe fiecare după semnele date nouă de Scriptură.

„Feriți-vă de prorocii mincinoși, care vin la voi în haine de oi, iar pe dinăuntru sunt lupi răpitori! După roadele lor îi veți cu-

---

[191] *Matei* 7, 15-17.
[192] *Luca* 5, 30-31.
[193] Sfântul Vasile trimite la o imagine aparținând întrecerilor atletice, utilizată nu pentru prima oară aici (vezi, de pildă, *Regulile mari*, „Prolog", 2).
[194] 2 *Timotei* 2, 4-5.
[195] *Matei* 20, 25-28.
[196] *Romani* 12, 2.
[197] 1 *Corinteni* 11, 1.

noaşte."[198] „Întru aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste unii faţă de alţii."[199] „De aceea, vă fac cunoscut că precum nimeni, grăind în Duhul lui Dumnezeu, nu zice: «Anatema fie Iisus!» [...]."[200]

Regula XXIX

Fiecare trebuie să-și susțină mărturisirea prin faptele proprii.

„Lucrurile acestea pe care Eu le fac mărturisesc despre Mine că Tatăl M-a trimis."[201] „Dacă nu fac lucrările Tatălui Meu, să nu credeţi în Mine! Iar dacă le fac, chiar dacă nu credeţi în Mine, credeţi în aceste lucrări, ca să ştiţi şi să cunoaşteţi că Tatăl este în Mine şi Eu în El."[202] „Nedând nicio sminteală întru nimic, ca să nu fie slujirea noastră defăimată, ci în toate înfăţişându-ne pe noi înşine ca slujitori ai lui Dumnezeu, în multă răbdare, în necazuri, în nevoi, în strâmtorări"[203] și celelalte.

Regula XXX

1

Nu trebuie să pângărim cele sfinte prin amestecarea cu cele comune.

„Și a intrat Iisus în templul Domnului și a alungat pe toţi cei care vindeau şi cumpărau în templu şi a răsturnat mesele schimbătorilor de bani şi scaunele celor care vindeau porumbei. Şi a zis lor: «Scris este: casa Mea se va chema casă de rugăciune, iar voi o faceţi peşteră de tâlhari!»"[204] „N-aveţi oare case ca să mâncaţi şi să beţi? Sau dispreţuiţi Biserica lui Dumnezeu şi ruşinaţi pe cei care nu au?"[205] „Iar dacă îi este cuiva foame, să mănânce acasă, ca să nu vă adunaţi spre osândă."[206]

---

[198] *Matei* 7, 15-16.
[199] *Ioan* 13, 35.
[200] *1 Corinteni* 12, 3.
[201] *Ioan* 5, 36.
[202] *Ioan* 10, 37-38.
[203] *2 Corinteni* 6, 3-4.
[204] *Matei* 21, 12-13.
[205] *1 Corinteni* 11, 22.
[206] *1 Corinteni* 11, 34.

2

Cel închinat lui Dumnezeu trebuie să fie cinstit ca sfânt atât timp cât voia lui Dumnezeu este păstrată în el.

„Ierusalime, Ierusalime, care omori pe proroci și cu pietre ucizi pe cei trimiși la tine; de câte ori am voit să adun pe fiii tăi, după cum își adună pasărea puii sub aripi, dar nu ați voit. Iată, casa vi se lasă pustie."[207]

Regula XXXI

Nu se cuvine să dăm altora spre a fi folosite cele încredințate celor care s-au afierosit lui Dumnezeu, ci doar câte ceva din ce ne prisosește.

„Și femeia era păgână, de neam din Fenicia Siriei. Și Îl ruga să alunge demonii din fiica ei. Dar El i-a spus: «Lasă întâi să se sature copiii. Căci nu este bine să iei pâinea copiilor și s-o arunci câinilor». Ea însă a răspuns și I-a zis: «Da, Doamne, dar și câinii, sub masă, mănâncă din fărâmiturile copiilor». Și Iisus i-a zis: «Pentru acest cuvânt, mergi! A ieșit demonul din fiica ta»."[208]

Regula XXXII

Trebuie să dăm cu bunăvoință fiecăruia ceea ce i se cuvine.

„Și L-au întrebat, zicând: «Învățătorule, știm că vorbești și înveți drept și nu cauți la fața omului, ci cu adevărat înveți calea lui Dumnezeu. Se cuvine ca noi să dăm dajdie Cezarului, sau nu?» Dar Iisus, cunoscând vicleșugul lor, le-a zis: «De ce Mă ispitiți? Arătați-Mi un dinar! Al cui chip și scriere are pe el?» Iar ei au zis: «Ale Cezarului». Și El a zis către ei: «Așadar, dați Cezarului cele ce sunt ale Cezarului și lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu»."[209] „Dați deci tuturor cele ce sunteți datori: celui

---

[207] *Matei* 23, 37-38.
[208] *Marcu* 7, 26-29.
[209] *Luca* 20, 21-25.

cu darea, dare; celui cu vama, vamă; celui cu teama, teamă; celui cu cinstea, cinste. Nu fiţi datori nimănui cu nimic, decât cu iubirea unuia faţă de altul; căci cel care iubeşte pe aproapele a împlinit legea."[210]

Regula XXXIII

1

Nu trebuie să provocăm sminteală.

„Iar cine va sminti pe unul dintre aceştia mici care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui să i se atârne de gât o piatră de moară şi să fie afundat în adâncul mării [...], dar vai omului aceluia prin care vine sminteala."[211] „Ci mai degrabă judecaţi aceasta: «Să nu daţi fratelui prilej de poticnire sau de sminteală!»"[212]

2

Tot cel care se opune voinței Domnului este sminteală.

„De atunci a început Iisus să arate ucenicilor Lui că El trebuie să meargă la Ierusalim și să pătimească multe de la bătrâni și de la arhierei și de la cărturari și să fie ucis și a treia zi să învieze. Și Petru, luându-L la o parte, a început să-L dojenească, zicându-I: «Fie-Ţi milă de Tine, să nu Ţi se întâmple Ţie aceasta!» Iar El, întorcându-Se, a zis lui Petru: «Mergi înapoia Mea, satano! Sminteală Îmi ești; că nu cugeţi cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor»."[213]

3

Trebuie să ne îndepărtăm de o faptă sau de un cuvânt dacă, deși acceptate de Scriptură, prin unele ca acestea alţii ar fi îndemnaţi spre păcat sau râvna [lor] spre cele bune ar fi nimicită.

---

[210] *Romani* 13, 7-8.
[211] *Matei* 18, 7.
[212] *Romani* 14, 13.
[213] *Matei* 16, 21-23.

„Iar despre mâncarea celor jertfite idolilor, știm că idolul nu este nimic în lume și că nu este alt Dumnezeu decât Unul singur. Căci, deși sunt așa-ziși dumnezei, fie în cer, fie pe pământ - precum și sunt dumnezei mulți și domni mulți -, totuși pentru noi este un singur Dumnezeu, Tatăl, din Care sunt toate și noi întru El; și un singur Domn, Iisus Hristos, prin Care sunt toate și noi prin El. Dar nu toți au cunoștința. Căci unii, din obișnuința de până acum cu idolul, mănâncă din cărnuri jertfite idolilor și, conștiința lor fiind slabă, se întinează. Dar nu mâncarea ne va pune înaintea lui Dumnezeu. Că nici dacă vom mânca, nu ne prisosește, nici dacă nu vom mânca, nu ne lipsește. Dar vedeți ca nu cumva această libertate a voastră să ajungă poticnire pentru cei slabi. Căci, dacă cineva te-ar vedea pe tine, cel care ai cunoștință, șezând la masă în templul idolilor, oare conștiința lui, slab fiind el, nu se va întări să mănânce din cele jertfite idolilor? Și va pieri prin cunoștința ta cel slab, fratele tău, pentru care a murit Hristos! Și așa, păcătuind împotriva fraților și lovind conștiința lor slabă, păcătuiți față de Hristos. De aceea, dacă o mâncare smintește pe fratele meu, nu voi mânca în veac carne, ca să nu aduc sminteală fratelui meu."[214] „N-avem oare dreptul să mâncăm și să bem? N-avem oare dreptul să purtăm cu noi o femeie soră, ca și ceilalți apostoli, ca și frații Domnului, ca și Chefa? Sau numai eu și Barnaba nu avem dreptul de a nu lucra? Cine slujește vreodată în oaste cu solda lui? Cine sădește vie și nu mănâncă din roada ei? Sau cine paște o turmă și nu mănâncă din laptele turmei?"[215] și celelalte.

4

Ca să nu smintim pe cineva, trebuie să facem și ceea ce nu este necesar.

„Venind ei în Capernaum, s-au apropiat de Petru cei care strâng darea [pentru templu] și i-au zis: «Învățătorul vostru nu plătește darea?» «Ba da!» - a zis el. Dar, intrând în casă, Iisus i-a luat-o înainte, zicând: «Ce ți se pare, Simone? Regii pământului

[214] *1 Corinteni* 8, 4-13.
[215] *1 Corinteni* 9, 4-7.

de la cine iau dări sau bir? De la fiii lor, sau de la străini?» Petru I-a zis: «De la străini». Iisus i-a zis: «Aşadar, fiii sunt scutiţi. Ci, ca să nu-i smintim pe ei, mergând la mare, aruncă undiţa şi peştele care va ieşi întâi ia-l şi, deschizându-i gura, vei găsi un stater[216]. Ia-l şi dă-l lor pentru Mine şi pentru tine!»"[217]

5

În ce priveşte voile Domnului, chiar dacă unii s-ar sminti, trebuie să arătăm o îndrăzneală de neclintit.

„Nu ceea ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură, aceea spurcă pe om. Atunci, apropiindu-se, ucenicii I-au zis: «Ştii că fariseii, auzind cuvântul, s-au scandalizat?» Iar El, răspunzând, a zis: «Orice răsad pe care nu l-a sădit Tatăl Meu Cel ceresc va fi smuls din rădăcină. Lăsaţi-i pe ei! Sunt călăuze oarbe orbilor; şi dacă orb pe orb va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă»."[218] „Adevărat, adevărat zic vouă, dacă nu veţi mânca trupul Fiului Omului şi nu veţi bea sângele Lui, nu veţi avea viaţă în voi"[219]; şi puţin mai departe [se spune]: „Şi de atunci mulţi dintre ucenicii Săi s-au dus înapoi şi nu mai umblau cu El. Deci a zis Iisus celor doisprezece: «Nu vreţi şi voi să vă duceţi?»"[220] „Pentru că suntem lui Dumnezeu bună mireasmă a lui Hristos între cei care se mântuiesc şi între cei care pier; unora, adică, mireasmă a morţii spre moarte, iar altora, mireasmă a vieţii spre viaţă. Şi pentru acestea, cine e destoinic?"[221]

Regula XXXIV

Trebuie ca fiecare, după puterea lui, să fie pentru alţii un exemplu de fapte bune.

„Învăţaţi de la Mine, că sunt blând şi smerit cu inima!"[222] „Că ştiu bunăvoinţa voastră, cu care, pentru voi, mă laud către mace-

[216] Monedă de argint sau de aur la vechii greci.
[217] *Matei* 17, 24-27.
[218] *Matei* 15, 11-14.
[219] *Ioan* 6, 53.
[220] *Ioan* 6, 66-67.
[221] *2 Corinteni* 2, 15-16.
[222] *Matei* 11, 29.

doneni; că Ahaia s-a pregătit din anul trecut şi râvna voastră a însufleţit pe cei mai mulţi."[223] „Şi voi v-aţi făcut următori ai noştri şi ai Domnului, primind cuvântul cu bucuria Duhului Sfânt, deşi aţi avut multe necazuri. Aşa încât v-aţi făcut pildă tuturor celor care cred din Macedonia şi din Ahaia."[224]

Regula XXXV

Cei care văd roada Duhului Sfânt în cei care păstrează pretutindeni statornicia evlaviei și, în loc să o socotească de la Sfântul Duh, o atribuie potrivnicului, aceia hulesc chiar pe Însuşi Sfântul Duh.

„Atunci au adus la El pe un demonizat, orb şi mut, şi l-a vindecat, încât cel orb şi mut vorbea şi vedea. Mulţimile toate se mirau, zicând: «Nu este oare Acesta Fiul lui David?» Fariseii însă, auzind, ziceau: «Acesta nu scoate pe demoni decât cu Beelzebul, căpetenia demonilor». Cunoscând gândurile lor, Iisus le-a zis: [...] «Iar dacă Eu cu Duhul lui Dumnezeu scot pe demoni, iată a ajuns la voi Împărăţia lui Dumnezeu»"[225]; la care a adăugat: „De aceea vă zic vouă: «Orice păcat şi orice hulă se vor ierta oamenilor, dar hula împotriva Duhului nu se va ierta. Celui care va zice cuvânt împotriva Fiului Omului, i se va ierta; dar celui care va zice împotriva Duhului Sfânt, nu i se va ierta lui, nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie»"[226].

Regula XXXVI

Cei care urmează pilda[227] învăţăturii lui Dumnezeu cu toată râvna şi cinstea trebuie primiţi spre slava Aceluiaşi Dumnezeu. Cel care nu ascultă, nici nu acceptă, va fi osândit.

„Cine vă primeşte pe voi pe Mine Mă primeşte şi cine Mă primeşte pe Mine primeşte pe Cel Care M-a trimis pe

[223] 2 *Corinteni* 9, 2.
[224] 1 *Tesaloniceni* 1, 6-7.
[225] *Matei* 12, 22-25, 28.
[226] *Matei* 12, 31-32.
[227] Τύπος are aici sensul de „normă, model, plan, rânduială, exemplu".

Mine."[228] „Cine nu vă va primi pe voi, nici nu va asculta cuvintele voastre, ieşind din casa sau din cetatea aceea, scuturaţi praful de pe picioarele voastre. Adevărat grăiesc vouă: mai uşor va fi pământului Sodomei şi Gomorei, în ziua Judecăţii, decât cetăţii aceleia."[229] „Cel care primeşte pe cel pe care Eu îl voi trimite Mă primeşte pe Mine; iar cine Mă primeşte pe Mine primeşte pe Cel Care M-a trimis pe Mine."[230] „Am socotit de grabnică nevoie să vă trimit pe Epafrodit, fratele meu şi împreună cu mine lucrător şi luptător, dar şi trimisul vostru şi slujitorul nevoilor mele"[231]; şi puţin mai departe: „Primiţi-l întru Domnul cu toată bucuria, şi pe unii ca aceştia întru cinste să-i aveţi"[232].

Regula XXXVII

Râvna după puterile [fiecăruia], chiar și în lucrurile mici, este bine primită de Dumnezeu, chiar dacă ar veni de la femei.

„Și cel care va da să bea unuia dintre aceştia mici numai un pahar cu apă rece, în nume de ucenic, adevărat grăiesc vouă: nu va pierde plata sa."[233] „Și, privind, a văzut pe cei bogaţi aruncând darurile lor în vistieria templului. Și a văzut şi pe o văduvă săracă, aruncând acolo doi bani. Și a zis: «Adevărat vă spun că această văduvă săracă a aruncat mai mult decât toţi. Căci toţi aceştia din prisosul lor au aruncat ca dar lui Dumnezeu, aceasta însă din sărăcia ei a aruncat tot ce avea pentru viaţă»."[234] „Fiind Iisus în Betania, în casa lui Simon Leprosul, s-a apropiat de El o femeie, având un alabastru cu mir de mare preţ, [pe care] l-a turnat pe capul Lui, pe când şedea la masă. Și, văzând ucenicii, s-au mâniat şi au zis: «Pentru ce risipa aceasta? Căci mirul acesta se putea vinde scump, iar banii să fie daţi săracilor». Dar Iisus, cunoscând gândul lor, le-a zis: «Pentru ce faceţi supărare femeii? Căci lucru

[228] *Matei* 10, 40.
[229] *Matei* 10, 14-15.
[230] *Ioan* 13, 20.
[231] *Filipeni* 2, 25.
[232] *Filipeni* 2, 29.
[233] *Matei* 10, 42.
[234] *Luca* 21, 1-4.

bun a făcut ea față de Mine».”[235] „Iar după ce s-a botezat și ea și casa ei, [Lidia] ne-a rugat, zicând: «De m-ați socotit că sunt credincioasă Domnului, intrând în casa mea, rămâneți!» Și ne-a făcut să rămânem.”[236]

Regula XXXVIII

Creștinul trebuie să-i primească pe frații săi ca oaspeți fără tulburare și cu mai multă simplitate.

„Și I-a zis Lui unul dintre ucenici, Andrei, fratele lui Simon Petru: «Este aici un băiat care are cinci pâini de orz și doi pești. Dar ce sunt acestea la atâția?» Și a zis Iisus: «Spuneți-le oamenilor să se așeze». Și în acel loc era iarbă multă. Deci au șezut bărbații în număr ca la cinci mii. Și Iisus a luat pâinile și, mulțumind, a dat celor care ședeau; asemenea și din pești, cât au voit.”[237] „Iar o femeie cu numele Marta L-a primit în casa ei. Și ea avea o soră care se numea Maria, care, așezându-se la picioarele Domnului, asculta cuvântul Lui. Iar Marta se silea cu multă slujire și, apropiindu-se, a zis: «Doamne, oare nu socotești că sora mea m-a lăsat singură să slujesc? Spune-i deci să-mi ajute!» Și, răspunzând, Domnul i-a zis: «Marto, Marto, te îngrijești și pentru multe te silești; dar un lucru trebuie: căci Maria partea bună și-a ales, care nu se va lua de la ea».”[238]

Regula XXXIX

Nu trebuie să fim schimbători, ci statornici în credință și de neclintit în cele bune care sunt întru Domnul.

„Cea semănată pe loc pietros este cel care aude cuvântul și îndată îl primește cu bucurie, dar nu are rădăcină în sine, ci ține până la o vreme și, întâmplându-se strâmtorare sau prigoană pentru cuvânt, îndată se smintește.”[239] „Drept aceea, frații mei

---

[235] *Matei* 26, 6-10.
[236] *Fapte* 16, 15.
[237] *Ioan* 6, 8-11.
[238] *Luca* 10, 38-42.
[239] *Matei* 13, 20-21.

iubiți, fiți tari, neclintiți, sporind totdeauna în lucrul Domnului!"[240] „Mă mir că așa degrabă treceți de la cel care v-a chemat pe voi, prin harul lui Hristos, la altă Evanghelie."[241]

Regula XL

Nu trebuie să-i îngăduim pe cei care ne propovăduiesc învățături străine, chiar dacă ele sunt ascunse[242] spre amăgirea sau convingerea celor nesiguri.

„Vedeți să nu vă amăgească cineva. Căci mulți vor veni în numele Meu, zicând că Eu sunt Hristos, și pe mulți îi vor amăgi."[243] „Păziți-vă de cărturari, cărora le place să se plimbe în haine lungi, care iubesc plecăciunile în piețe și scaunele cele dintâi în sinagogi și locurile cele dintâi la ospețe, mistuind casele văduvelor și de ochii lumii rugându-se îndelung; aceștia vor lua mai mare osândă."[244] „Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o, să fie anatema! Precum v-am spus mai înainte, și acum vă spun iarăși: dacă vă propovăduiește cineva altceva decât ați primit, să fie anatema!"[245]

Regula XLI

1

Trebuie înlăturat orice lucru care aduce sminteală, chiar dacă ar părea că este foarte potrivit și foarte necesar.

„Vai omului aceluia prin care vine sminteala. Iar dacă piciorul tău sau mâna ta te smintește, taie-l și aruncă-l de la tine, că este mai bine pentru tine să intri în viață șchiop sau ciung, decât ca, având două picioare sau două mâini, să fii aruncat în focul cel

---

[240] *1 Corinteni* 15, 58.
[241] *Galateni* 1, 6.
[242] Adică sunt disimulate.
[243] *Matei* 24, 4-5.
[244] *Luca* 20, 46-47.
[245] *Galateni* 1, 8-9.

veşnic. Şi, dacă ochiul tău te sminteşte, scoate-l şi aruncă-l de la tine!”[246]

2

Celor mai slabi în credință trebuie să le arătăm îngăduință și să-i conducem cu grijă la desăvârșire, să-i îngăduim, adică, fără să neglijăm porunca lui Dumnezeu.

„Trestie strivită nu va frânge și feștilă fumegândă nu va stinge până ce nu va scoate, spre biruință, judecata. Şi în numele Lui vor nădăjdui neamurile.”[247] „Primiţi-l pe cel slab în credinţă fără să-i judecaţi gândurile!”[248] „Fraţilor, chiar de va cădea un om în vreo greșeală, voi, cei duhovnicești, îndreptați-l pe unul ca acesta cu duhul blândeţii, luând seama la tine însuţi, ca să nu cazi şi tu în ispită. Purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos.”[249]

Regula XLII

Nu trebuie să considerăm că Domnul a venit să strice Legea și prorocii, ci spre împlinirea și adăugarea celor mai desăvârșite.

„Să nu socotiţi că am venit să stric Legea sau prorocii; n-am venit să stric, ci să împlinesc.”[250] „Desfiinţăm deci noi Legea prin credinţă? Nicidecum! Dimpotrivă, întărim Legea.”[251]

Regula XLIII

1

Așa cum Legea interzice faptele rele, așa și Evanghelia interzice chiar și patimile ascunse ale sufletului.

[246] *Matei* 18, 7-9.
[247] *Matei* 12, 20-21.
[248] *Romani* 14, 1.
[249] *Galateni* 6, 1-2.
[250] *Matei* 5, 17.

„Ați auzit că s-a zis celor de demult: «Să nu ucizi»; iar cine va ucide va fi vrednic de judecată. Eu însă vă spun vouă: «Oricine se mânie pe fratele său vrednic va fi de judecată».”[252] „Pentru că nu cel care se arată pe din afară e iudeu, nici cea arătată pe din afară în trup este tăiere împrejur; ci este iudeu cel într-ascuns, iar tăierea împrejur este aceea a inimii, în duh, nu în literă; lauda lui nu vine de la oameni, ci de la Dumnezeu.”[253]

2

Așa cum Legea cercetează fiecare faptă în parte, așa și Evanghelia cercetează la fiecare în parte totalitatea faptelor îndreptării.

„Vinde toate câte ai și le împarte săracilor și vei avea comoară în ceruri; și vino de urmează Mie!”[254] „În El ați și fost tăiați împrejur, cu tăiere împrejur nefăcută de mână, prin dezbrăcarea de trupul păcatelor cărnii, întru tăierea împrejur a lui Hristos.”[255]

3

Nu pot fi socotiți vrednici de Împărăția cerurilor cei care nu dovedesc că dreptatea Evangheliei este mai mare decât cea din Lege.

„De nu va prisosi dreptatea voastră mai mult decât a cărturarilor și a fariseilor, nu veți intra în Împărăția cerurilor.”[256] „Dacă vreun altul socotește că se poate bizui pe trup, eu cu atât mai mult! La opt zile, am fost tăiat împrejur; sunt din neamul lui Israel, din seminția lui Veniamin, evreu din evrei, după Lege, fariseu; în ceea ce privește râvna, prigonitor al Bisericii; în ceea ce privește dreptatea cea din Lege, fără de prihană. Dar cele ce îmi erau mie câștig, acestea le-am socotit pentru Hristos pagubă. Ba mai mult: eu pe toate le socotesc că sunt pagubă, față de înălțimea cunoașterii lui Hristos Iisus, Domnul nostru, pentru Care m-am lipsit de toate și le privesc ca fiind niște gunoaie, ca pe Hristos să-L dobândesc și să mă aflu întru El, nu având dreptatea

---

[252] *Matei* 5, 21-22.
[253] *Romani* 2, 28-29.
[254] *Luca* 18, 22.
[255] *Coloseni* 2, 1.
[256] *Matei* 5, 20.

mea cea din Lege, ci pe aceea care este prin credința în Hristos, dreptatea cea de la Dumnezeu, pe temeiul credinței."[257]

Regula XLIV

Jugul lui Hristos este bun, iar povara Lui este ușoară, spre odihna celor care o poartă; iar toate cele străine învățăturii Evangheliei sunt grele și apăsătoare.

„Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi. Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima, și veți găsi odihnă sufletelor voastre. Căci jugul Meu e bun și povara Mea este ușoară"[258].

Regula XLV

1

Nu pot fi vrednici de Împărăția cerurilor cei care nu au ca model egalitatea de cinstire pe care copiii o păstrează unul față de altul.

„Adevărat zic vouă: «De nu vă veți întoarce și nu veți fi precum pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor»."[259]

2

Cel care dorește să fie socotit vrednic de o slavă mai mare în Împărăția cerurilor trebuie să iubească să fie aici smerit și cel din urmă.

„Deci cine se va smeri pe sine ca pruncul acesta, acela este cel mai mare în Împărăția cerurilor."[260] „Ci acela care va voi să fie mare între voi, [acela] să fie slujitorul vostru."[261] „Și cel care va vrea să fie întâi între voi, [acela] să fie slugă tuturor."[262] „Nu faceți

---

[257] *Filipeni* 3, 4-9.
[258] *Matei* 11, 28-30.
[259] *Matei* 18, 3.
[260] *Matei* 18, 4.
[261] *Matei* 20, 26.
[262] *Marcu* 10, 44.

nimic din duh de ceartă, nici din slavă deşartă, ci, cu smerenie, unul pe altul să-l socotească mai de cinste decât el însuşi."[263]

Regula XLVI

1

Prin comparație cu păstrarea rânduielii în cele mai mici, ni se cere râvnă și în cele mai mari.

„Fiecare dintre voi nu dezleagă oare sâmbăta boul său sau asinul de la iesle și nu-l duce să-l adape? Dar aceasta, fiică a lui Avraam fiind, pe care a legat-o Satana, iată, de optsprezece ani, nu se cuvenea oare să fie dezlegată de legătura aceasta în ziua sâmbetei?"[264] „Și le spunea o pildă, cum trebuie să se roage totdeauna și să nu renunțe: într-o cetate oarecare era un judecător, care nu se temea de Dumnezeu și nu se rușina de om. Și era în cetatea aceea o văduvă, care venea la el, zicând: «Fă-mi dreptate față de potrivnicul meu!» Și un timp n-a voit, dar după acestea a zis întru sine: «Chiar dacă de Dumnezeu nu mă tem și de om nu mă rușinez, totuși, fiindcă văduva aceasta îmi face supărare, îi voi face dreptate, ca să nu vină mereu să mă supere». Și a zis Domnul: «Auziți ce spune judecătorul cel nedrept?» Oare Dumnezeu nu va face dreptate aleșilor Săi, care strigă către El ziua și noaptea?"[265] „Niciun ostaș nu se încurcă cu treburile vieții, ca să-i fie pe plac celui care strânge oaste. Iar când se luptă cineva la jocuri, nu ia cununa dacă nu s-a luptat după regulile jocului."[266]

2

Prin comparație cu cei care arată teamă în aspectele mai neînsemnate ale credinței și râvnă dintr-o dorință demnă de laudă, cei care nesocotesc pe cele mai mari sau trec cu vederea altele vor avea osânda mai aspră.

[263] *Filipeni* 2, 3.
[264] *Luca* 13, 15-16.
[265] *Luca* 18, 1-7.
[266] 2 *Timotei* 2, 4-5.

„Regina de la miazăzi se va ridica la judecată cu bărbații neamului acestuia și-i va osândi, pentru că a venit de la marginile pământului, ca să asculte înțelepciunea lui Solomon; și, iată, mai mult decât Solomon este aici.”[267] „Bărbații din Ninive se vor scula la judecată cu neamul acesta și-l vor osândi, că s-au pocăit la propovăduirea lui Iona; iată, aici este mai mult decât Iona.”[268]

3

Cei care arată râvnă în lucrurile mici nu trebuie să le disprețuiască pe cele mai mari. Trebuie să împlinim mai cu seamă poruncile cele mai mari, dar și pe cele mai mici să le îndeplinim.

„Vai vouă, cărturarilor și fariseilor fățarnici! Că dați zeciuială din izmă, din mărar și din chimen, dar ați lăsat părțile mai grele ale Legii: judecata, mila și credința; pe acestea trebuia să le faceți și pe acelea să nu le lăsați. Călăuze oarbe care strecurați țânțarul și înghițiți cămila!”[269]

Regula XLVII

Nu trebuie să adunăm comori pe pământ, ci în cer; și care este calea prin care să adunăm comoară în cer.

„Nu vă adunați comori pe pământ, unde molia și rugina le strică și unde furii le sapă și le fură. Ci adunați-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă și nu le fură.”[270] „Vindeți averile voastre și dați milostenie; faceți-vă pungi care nu se învechesc, comoară neîmpuținată în ceruri.”[271] „Vinde toate câte ai și le împarte săracilor și vei avea comoară în ceruri.”[272] „Să facă ce e bine, să se îmbogățească în fapte bune, să fie darnici, să fie cu inimă largă, agonisindu-și lor bună temelie în veacul viitor, ca să dobândească, cu adevărat, viața veșnică.”[273]

---

[267] *Luca* 11, 31.
[268] *Matei* 12, 41.
[269] *Matei* 23, 23-24.
[270] *Matei* 6, 19-20.
[271] *Luca* 12, 33.
[272] *Luca* 18, 22.
[273] *1 Timotei* 6, 18-19.

Regula XLVIII

1

Trebuie să fim milostivi și darnici; căci cei care nu sunt astfel sunt osândiți.

„Fericiți cei milostivi, că aceia vor fi miluiți."[274] „Oricui îți cere, dă-i!"[275] „Fără dragoste, fără milă; aceștia, deși au cunoscut dreapta orânduire a lui Dumnezeu, că aceia ce fac unele ca acestea sunt vrednici de moarte [...]"[276] „Să fie darnici, cu mărinimie!"[277]

2

Cel care are mai mult decât îi e necesar pentru trebuințele vieții, acela trebuie să dăruiască, după porunca Domnului, a Celui Care ne-a dat cele pe care le avem.

„Cel care are două haine să dea celui care nu are și cel care are bucate să facă asemenea."[278] „Ce ai pe care să nu fi primit?"[279] „Prisosința voastră să împlinească lipsa acelora, pentru ca și prisosința lor să împlinească lipsa voastră, spre a fi potrivire. Precum este scris: «Celui cu mult nu i-a prisosit și celui cu puțin nu i-a lipsit»."[280]

3

Nu trebuie să adunăm bogății, ci să fim săraci, potrivit cuvântului Domnului.

„Fericiți voi, cei săraci, că a voastră este Împărăția lui Dumnezeu!"[281] „Dar vai vouă, bogaților, că vă luați mângâierea voastră!"[282] „Că în multa lor încercare de necaz, prisosul bucuriei lor

---

[274] *Matei* 5, 7.
[275] *Luca* 6, 30.
[276] *Romani* 1, 31-32.
[277] *1 Timotei* 6, 18.
[278] *Luca* 3, 11.
[279] *1 Corinteni* 4, 7.
[280] *2 Corinteni* 8, 14-15.
[281] *Luca* 6, 20.
[282] *Luca* 6, 24.

și sărăcia lor cea adâncă au sporit în bogăția dărniciei lor."[283] „Cei care vor să se îmbogățească, dimpotrivă, cad în ispită și în cursă și în multe pofte nebunești și vătămătoare, ca unele care cufundă pe oameni în ruină și în pierzare. Căci iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor și cei care au poftit-o cu înfocare au rătăcit de la credință și s-au străpuns cu multe dureri."[284]

4

Nu trebuie să ne îngrijim a avea cu prisosință cele ale vieții; nu trebuie să avem râvnă nici pentru belșug, nici pentru bogăție, ci să ne curățim de orice fel de avariție și podoabă.

„Vedeți și păziți-vă de toată lăcomia, căci viața cuiva nu stă în prisosul avuțiilor sale!"[285] „[...] făcându-și lor podoabă nu din păr împletit și din aur, sau din mărgăritare, sau din veșminte de mult preț."[286] „Având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea vom fi îndestulați."[287]

5

Nu trebuie să fim neliniștiți din pricina propriilor trebuințe, nici să ne punem nădejdea în cele pregătite pentru viața prezentă, ci să-I încredințăm lui Dumnezeu cele care țin de El[288].

„Nu puteți să slujiți lui Dumnezeu și lui Mamona. De aceea zic vouă: «Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca; oare nu este sufletul mai mult decât hrana și trupul decât îmbrăcămintea? Priviți la păsările cerului, că nu seamănă, nici nu seceră, nici nu adună în jitnițe, și Tatăl vostru Cel ceresc le hrănește. Oare nu sunteți voi cu mult mai presus decât ele? Și cine dintre voi, îngrijindu-se, poate să adauge staturii sale un cot? Iar de îmbrăcăminte de ce vă îngrijiți? Luați seama la crinii câmpului cum cresc:

[283] *2 Corinteni* 8, 2.
[284] *1 Timotei* 6, 9-10.
[285] *Luca* 12, 15.
[286] *1 Timotei* 2, 9.
[287] *1 Timotei* 6, 8.
[288] Adică grija pentru necesitățile de ordin material trebuie lăsată în seama lui Dumnezeu.

nu se ostenesc, nici nu torc. Şi vă spun vouă că nici Solomon, în toată mărirea lui, nu s-a îmbrăcat ca unul dintre aceştia. Iar dacă iarba câmpului, care astăzi este şi mâine se aruncă în cuptor, Dumnezeu astfel o îmbracă, oare nu cu mult mai mult pe voi, puţin credincioşilor? Deci nu duceţi grijă, spunând: ce vom mânca, ori ce vom bea, ori cu ce ne vom îmbrăca? Că după toate acestea se străduiesc neamurile; ştie doar Tatăl vostru Cel ceresc că aveţi nevoie de toate acestea. Căutaţi mai întâi Împărăţia lui Dumnezeu şi dreptatea Lui şi toate acestea se vor adăuga vouă. Nu vă îngrijiţi de ziua de mâine, căci ziua de mâine se va îngriji de ale sale. Ajunge zilei răutatea ei»."[289] „Unui om bogat i-a rodit din belşug ţarina. Şi el cugeta în sine, zicând: «Ce voi face, că n-am unde să adun roadele mele?» Şi a zis: «Aceasta voi face: voi strica jitniţele mele şi mai mari le voi zidi şi voi strânge acolo tot grâul şi bunătăţile mele. Şi voi zice sufletului meu: suflete, ai multe bunătăţi, strânse pentru mulţi ani; odihneşte-te, mănâncă, bea, veseleşte-te!»"[290] şi celelalte. „Celor bogaţi ai veacului de acum porunceşte-le să nu se semeţească, nici să-şi pună nădejdea în bogăţia cea nestatornică, ci în Dumnezeul Cel viu, Care ne dă cu belşug toate, spre desfătarea noastră."[291]

6

Trebuie să ne preocupăm şi să ne îngrijim de trebuinţele fraţilor noştri, după porunca Domnului.

„Veniţi, binecuvântaţii Tatălui Meu, moşteniţi împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii. Căci flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc; însetat am fost şi Mi-aţi dat să beau; străin am fost şi M-aţi primit; gol am fost şi M-aţi îmbrăcat; bolnav am fost şi M-aţi cercetat; în temniţă am fost şi aţi venit la Mine."[292] Iar puţin mai departe [se spune]: „Adevărat zic vouă: întrucât aţi făcut unuia dintr-aceşti fraţi ai Mei prea mici, Mie Mi-aţi făcut"[293]. „Deci, ridicându-Şi Iisus ochii şi văzând că mulţime multă

[289] *Matei* 6, 24-34.
[290] *Luca* 12, 16-22.
[291] *1 Timotei* 6, 17.
[292] *Matei* 25, 34-36.
[293] *Matei* 25, 40.

vine la El, i-a zis lui Filip: «De unde vom cumpăra pâine, ca să mănânce aceştia?»"[294] şi celelalte. „Cât despre strângerea de ajutoare pentru sfinţi, precum am rânduit pentru Bisericile Galatiei, aşa să faceţi şi voi. În ziua întâi a săptămânii, fiecare dintre voi să-şi pună deoparte, strângând cât poate, ca să nu se facă strângerea abia atunci când voi veni."[295]

7

Cel care munceşte trebuie să dea după putere și celui care are nevoie. Iar cel care nu vrea să muncească nu este socotit nici vrednic să mănânce.

„Vrednic este lucrătorul de hrana sa."[296] „Toate vi le-am arătat, căci, ostenindu-vă astfel, trebuie să ajutaţi pe cei slabi şi să vă aduceţi aminte de cuvintele Domnului Iisus, căci El a zis: «Mai fericit este a da decât a lua»."[297] „Cel care fură să nu mai fure, ci mai degrabă să se ostenească, lucrând cu mâinile sale lucrul cel bun, ca să aibă să dea şi celui care are nevoie."[298] „Căci şi când ne aflam la voi, v-am dat porunca aceasta: «Dacă cineva nu vrea să lucreze, nici să nu mănânce!»"[299]

Regula XLIX

1

Nu trebuie să ne judecăm [unii pe alții] nici în privința îmbrăcămintei necesare trupului pentru a se acoperi.

„Celui care te loveşte peste obraz, întoarce-i-l şi pe celălalt; pe cel care-ţi ia haina, nu-l împiedica să-ţi ia şi cămaşa; oricui îţi cere, dă-i; şi de la cel care ia lucrurile tale nu cere înapoi."[300] „Îndrăzneşte oare cineva, având vreo pâră împotriva altuia, să se judece înaintea celor nedrepţi, şi nu înaintea celor sfinţi?"[301]; şi

---

[294] *Ioan* 6, 5.
[295] *1 Corinteni* 16, 1-2.
[296] *Matei* 10, 10.
[297] *Fapte* 20, 35.
[298] *Efeseni* 4, 28.
[299] *2 Tesaloniceni* 3, 10.
[300] *Luca* 6, 29-30.

puţin mai departe [se spune]: „Negreşit, şi aceasta este o înfrângere pentru voi, că aveţi judecăţi unii cu alţii. Pentru ce nu suferiţi mai bine nedreptatea? Pentru ce nu răbdaţi mai bine paguba? Ci voi înşivă faceţi nedreptate şi aduceţi pagubă; şi aceasta, fraţilor!"[302]

2

Nu trebuie să te lupţi sau să te răzbuni tu însuţi; ci, dacă se poate, să fii împăcat cu toţi, după porunca Domnului.

„Aţi auzit că s-a spus: «Ochi pentru ochi şi dinte pentru dinte». Eu însă vă zic vouă: «Nu vă împotriviţi celui rău; iar cui te loveşte peste obrazul drept, întoarce-i-l şi pe celălalt»"[303] şi următoarele. „Aveţi iubire întru voi şi trăiţi în pace unii cu alţii."[304] „Nu răsplătiţi nimănui răul cu rău. Purtaţi grijă de cele bune înaintea tuturor oamenilor. Dacă se poate, pe cât stă în puterea voastră, trăiţi în bună pace cu toţi oamenii. Nu vă răzbunaţi singuri, iubiţilor, ci lăsaţi loc mâniei [lui Dumnezeu]."[305] „Un slujitor al Domnului nu trebuie să se certe, ci să fie blând cu toţi."[306]

3

Cel care a săvârşit o nedreptate nu trebuie să fie pedepsit pentru răzbunarea altuia care a suferit nedreptatea.

„Atunci ei, apropiindu-se, au pus mâna pe Iisus şi L-au prins. Şi, iată, unul dintre cei care erau cu Iisus, întinzând mâna, a tras sabia sa şi, lovind pe sluga arhiereului, i-a tăiat urechea. Iar Iisus i-a zis: «Întoarce sabia ta la locul ei, că toţi cei care scot sabia vor pieri de sabie»."[307] „Şi a trimis vestitori înaintea Lui. Şi ei, mergând, au intrat într-un sat de samarineni, ca să facă pregătiri pentru El. Dar ei nu L-au primit, pentru că El Se îndrepta spre Ierusalim. Şi, văzând aceasta, ucenicii Iacov şi Ioan I-au zis: «Doamne, vrei să zicem să se coboare foc din cer şi să-i mistuie,

---

302 *1 Corinteni* 6, 7-8.
303 *Matei* 5, 38-39.
304 *Marcu* 9, 50.
305 *Romani* 12, 17-19.
306 *2 Timotei* 2, 24.
307 *Matei* 26, 50-52.

cum a făcut și Ilie?» Iar El, întorcându-Se, i-a certat [...] și s-au dus în alt sat."[308]

Regula L

Trebuie să-i aducem și pe alții la pacea lui Hristos.

„Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema."[309] „Pace vă las vouă, pacea Mea v-o dau vouă."[310]

Regula LI

Mai întâi trebuie să te curățești de orice păcat cât de mic, și abia apoi să învinuiești pe altul.

„De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău și bârna din ochiul tău nu o iei în seamă? Sau cum vei zice fratelui tău: «Lasă-mă să-ți scot paiul din ochi», și iată bârna este în ochiul tău? Fățarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău!"[311] „Pentru aceea, oricine ai fi, o, omule care judeci, ești fără cuvânt de răspuns, fiindcă, în ceea ce judeci pe altul, pe tine însuți te osândești, căci aceleași lucruri faci și tu care judeci. Și noi știm că judecata lui Dumnezeu este după adevăr, față de cei care fac unele ca acestea. Și socotești tu oare, omule care judeci pe cei care fac unele ca acestea, dar le faci și tu, că vei scăpa de judecata lui Dumnezeu?"[312]

Regula LII

1

Nu trebuie să rămânem indiferenți față de cei care păcătuiesc, ci să ne întristăm și să plângem pentru ei.

„Și, când S-a apropiat, văzând cetatea, a plâns pentru ea, zicând: «Dacă ai fi cunoscut și tu, în ziua aceasta, cele ce sunt

---

308 *Luca* 9, 52-56.
309 *Matei* 5, 9.
310 *Ioan* 14, 27.
311 *Matei* 7, 3-5.
312 *Romani* 2, 1-3.

spre pacea ta! Dar acum ascunse sunt de ochii tăi».”[313] „Îndeobşte se aude că la voi e desfrânare, şi o astfel de desfrânare cum nici între neamuri nu se pomeneşte, ca unul să trăiască cu femeia tatălui său. Iar voi v-aţi semeţit, în loc mai degrabă să vă fi întristat, ca să fie scos din mijlocul vostru cel care a săvârşit această faptă.”[314] „Mă tem ca nu cumva, venind iarăşi, să mă umilească Dumnezeul meu la voi şi să plâng pe mulţi care au păcătuit înainte şi nu s-au pocăit de necurăţie.”[315]

2

Nu trebuie să tăcem când păcătuiește cineva.

„Luaţi aminte la voi înșivă! De-ţi va greşi fratele tău, dojeneşte-l, şi dacă se va pocăi, iartă-l”[316] şi celelalte. „Şi nu fiţi părtaşi la faptele cele fără roadă ale întunericului, ci, mai degrabă, osândiţi-le pe faţă.”[317]

3

Trebuie să acceptăm întâlnirea cu păcătoșii, nu din altă pricină decât aceea de a-i readuce la pocăință, în orice chip ar fi posibil, în afară de păcat.

„Și iată mulţi vameşi şi păcătoşi au venit şi au şezut la masă împreună cu Iisus şi cu ucenicii Lui. Şi fariseii, văzând, au zis ucenicilor Lui: «Pentru ce mănâncă Învăţătorul vostru cu vameșii și cu păcătoșii?» Iar Iisus, auzind, le-a zis: «Nu au nevoie de doctor cei sănătoşi, ci aceia bolnavi. Dar, mergând, învăţaţi ce înseamnă: ‘Milă voiesc, iar nu jertfă’; că n-am venit să chem pe drepţi, ci pe păcătoşi la pocăinţă».”[318] „Şi se apropiau de El toţi vameşii şi păcătoşii, ca să-L asculte. Şi fariseii şi cărturarii cârteau, zicând că Acesta primeşte la Sine pe păcătoşi şi mănâncă cu ei. Şi le-a zis pilda aceasta: «Care om dintre voi, având o sută de oi şi pierzând din ele una, nu lasă pe cele nouăzeci şi nouă în

[313] *Luca* 19, 41-42.
[314] *1 Corinteni* 5, 1-2.
[315] *2 Corinteni* 12, 21.
[316] *Luca* 17, 3.
[317] *Efeseni* 5, 11.
[318] *Matei* 9, 10-13.

pustie și se duce după cea pierdută, până ce o găsește?»"[319] și celelalte. „Trebuia însă să ne veselim și să ne bucurăm, căci fratele tău acesta mort era și a înviat, pierdut era și s-a aflat."[320] „Și, dacă vreunul nu ascultă de cuvântul nostru prin epistolă, pe acela să-l însemnați și să nu mai aveți cu el niciun amestec, ca să se rușineze. Dar să nu-l socotiți ca pe un vrăjmaș, ci povățuiți-l ca pe un frate!"[321] „Și, dacă m-a întristat cineva, nu pe mine m-a întristat, ci în parte – ca să nu spun mai mult – pe voi toți. Destul este pentru un astfel de om pedeapsa care i-a fost dată de către cei mai mulți. Așa încât voi, dimpotrivă, mai bine să-l iertați și să-l mângâiați, ca unul ca acesta să nu fie copleșit de prea multă întristare."[322]

4

Trebuie să ne îndepărtăm de cei care, și după ce a fost împlinită grija pentru ei în tot chipul, stăruie în aceleași nelegiuiri.

„De-ți va greși fratele tău, mergi, mustră-l pe el, doar între tine și el! Și, de te va asculta, ai câștigat pe fratele tău. Iar de nu te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul. Și, de nu-i va asculta pe ei, spune-l Bisericii; iar de nu va asculta nici de Biserică, să-ți fie ție ca un păgân și vameș!"[323]

Regula LIII

Creștinul nu trebuie să țină minte răul, ci să ierte din toată inima celor care i-au greșit.

„Că, de veți ierta oamenilor greșelile lor, vă va ierta și vouă Tatăl vostru Cel ceresc; iar de nu veți ierta oamenilor greșelile lor, nici Tatăl vostru Cel ceresc nu vă va ierta greșelile voastre."[324]

---

[319] *Luca* 15, 1-7.
[320] *Luca* 15, 32.
[321] *2 Tesaloniceni* 3, 14-15.
[322] *2 Corinteni* 2, 5-7.
[323] *Matei* 18, 15-17.
[324] *Matei* 6, 14-15.

Regula LIV

1

Nu trebuie să se judece unii cu alţii despre cele îngăduite de Scriptură.

„Nu judecaţi, ca să nu fiţi judecaţi. Căci cu judecata cu care judecaţi, veţi fi judecaţi."[325] „Nu judecaţi şi nu veţi fi judecaţi; nu osândiţi şi nu veţi fi osândiţi."[326] „Unul crede să mănânce de toate; cel slab însă mănâncă legume. Cel care mănâncă să nu dispreţuiască pe cel care nu mănâncă; iar cel care nu mănâncă să nu osândească pe cel care mănâncă, fiindcă Dumnezeu l-a primit. Cine eşti tu, ca să judeci pe sluga altuia? Pentru stăpânul său stă sau cade. Dar va sta, căci Domnul are putere ca să-l facă să stea. Unul deosebeşte o zi de alta, iar altul judecă toate deopotrivă. Fiecare să fie deplin încredinţat în mintea lui. Cel care ţine ziua o ţine pentru Domnul; şi cel care nu ţine ziua nu o ţine pentru Domnul. Şi cel care mănâncă pentru Domnul mănâncă, căci mulţumeşte lui Dumnezeu; şi cel care nu mănâncă pentru Domnul nu mănâncă şi mulţumeşte lui Dumnezeu"[327]; puţin mai departe [se spune]: „Astfel fiecare dintre voi va da seama despre sine lui Dumnezeu. Deci să nu ne mai judecăm unii pe alţii"[328]. „Deci să nu vă judece cineva pe voi pentru mâncare sau băutură sau cu privire la vreo sărbătoare sau lună nouă sau la sâmbete, care sunt umbră a celor viitoare."[329]

2

Nu trebuie să ne îndoim în privinţa celor îngăduite de Scriptură.

„Fericit este cel care nu se judecă pe sine în ceea ce aprobă! Iar cel care se îndoieşte, dacă va mânca, se osândeşte, fiindcă n-a fost din credinţă. Şi tot ce nu este din credinţă este păcat."[330]

---

[325] *Matei* 7, 1-2.
[326] *Luca* 6, 37.
[327] *Romani* 14, 2-6.
[328] *Romani* 14, 12-13.
[329] *Coloseni* 2, 16-17.
[330] *Romani* 14, 22-23.

„Deci, dacă aţi murit împreună cu Hristos pentru înţelesurile cele slabe ale lumii, pentru ce atunci, ca şi cum aţi vieţui în lume, răbdaţi porunci ca acestea: «Nu lua, nu gusta, nu te atinge!» – toate lucruri menite să piară prin întrebuinţare – potrivit unor rânduieli şi învăţături omeneşti?"[331]

3

Nu trebuie să judecăm în privinţa lucrurilor neclare.

„De aceea, nu judecaţi ceva înainte de vreme, până ce nu va veni Domnul, Care va lumina cele ascunse ale întunericului şi va vădi sfaturile inimilor. Şi atunci fiecare va avea de la Dumnezeu lauda"[332].

4

Nu trebuie să judecăm cu părtinire.

„Dacă omul primeşte tăierea împrejur sâmbăta, ca să nu se strice Legea lui Moise, vă mâniaţi pe Mine că am făcut sâmbăta un om întreg sănătos? Nu judecaţi după înfăţişare, ci judecaţi judecată dreaptă."[333]

5

Nu trebuie să condamnăm pe cineva dacă nu i-am examinat mai întâi, cu atenţie şi în prezenţa sa, faptele sale, chiar dacă ar fi mulţi care-l condamnă.

„A zis Nicodim, cel care venise la El noaptea, fiind unul dintre ei: «Nu cumva legea noastră judecă pe om dacă nu-l ascultă mai întâi şi nu ştie ce a făcut?»"[334] „Şi rămânând acolo mai multe zile, Festus a vorbit regelui despre Pavel, zicând: «Este aici un bărbat, lăsat legat de Felix, în privinţa căruia, când am fost în Ierusalim, mi s-au înfăţişat arhiereii şi bătrânii iudeilor, cerând osândirea lui. Eu le-am răspuns că romanii n-au obiceiul

---

[331] *Coloseni* 2, 20-22.
[332] *1 Corinteni* 4, 5.
[333] *Ioan* 7, 23-24.
[334] *Ioan* 7, 50-51.

să dea pe vreun om la pierzare înainte ca cel învinuit să aibă de față pe pârâșii lui și să aibă putința să se apere pentru vina sa».”[335]

Regula LV

1

Trebuie să cunoaștem și să mărturisim că harul a tot binele și răbdarea, chiar și în pătimirile pentru Hristos, provin de la Dumnezeu.

„Nu poate un om să ia nimic dacă nu i s-a dat lui din cer.”[336] „Și ce ai tu pe care să nu-l fi primit?”[337] „Căci în har sunteți mântuiți, prin credință, și aceasta nu e de la voi: este darul lui Dumnezeu; nu din fapte, ca să nu se laude nimeni.”[338] „Și aceasta este de la Dumnezeu, căci vouă vi s-a dăruit, pentru Hristos, nu numai să credeți în El, ci să și pătimiți pentru El”[339] și celelalte.

2

Nu trebuie să păstrăm tăcerea cu privire la binefacerile lui Dumnezeu, ci să Îi mulțumim pentru acestea.

„Iar bărbatul din care ieșiseră demonii Îl ruga să rămână cu El. Iisus însă i-a dat drumul, zicând: «Întoarce-te în casa ta și spune cât bine ți-a făcut ție Dumnezeu». Și a plecat, vestind în toată cetatea câte îi făcuse Iisus.”[340] „Intrând într-un sat, L-au întâmpinat zece leproși care stăteau departe, care și-au ridicat glasul și au zis: «Iisuse, Învățătorule, fie-Ți milă de noi!» Și, văzându-i, El le-a zis: «Duceți-vă și vă arătați preoților». Dar, pe când ei se duceau, s-au curățit. Iar unul dintre ei, văzând că s-a vindecat, s-a întors cu glas mare slăvind pe Dumnezeu. Și a căzut cu fața la pământ la picioarele lui Iisus, mulțumindu-I. Și acela era samarinean. Și răspunzând, Iisus a zis: «Au nu zece s-au

---

[335] *Fapte* 25, 14-16.
[336] *Ioan* 3, 27.
[337] *1 Corinteni* 4, 7.
[338] *Efeseni* 2, 8-9.
[339] *Filipeni* 1, 28-30.
[340] *Luca* 8, 38-39.

curățit? Dar cei nouă unde sunt? Nu s-a găsit să se întoarcă să dea slavă lui Dumnezeu decât numai acesta, care este de alt neam?» Și i-a zis: «Scoală-te și du-te! Credința ta te-a mântuit»"[341]. „Dar prin harul lui Dumnezeu sunt ceea ce sunt."[342]

Orice creatură a lui Dumnezeu este bună și nimic nu este de lepădat, dacă se ia cu mulțumire.

Regula LVI

1

Trebuie să stăruim în rugăciuni și în privegheri.

„Cereți și vi se va da; căutați și veți afla; bateți și vi se va deschide. Că oricine cere ia, cel care caută află și celui care bate i se va deschide."[343] „Și le spunea o pildă, cum că trebuie să se roage totdeauna și să nu renunțe, zicând: într-o cetate era un judecător care nu se temea de Dumnezeu și nu se rușina de om. Și era în cetatea aceea o văduvă care venea la el, zicând: «Fă-mi dreptate față de potrivnicul meu». Și un timp n-a voit, dar după acestea și-a zis în sine: «Chiar dacă de Dumnezeu nu mă tem și de om nu mă rușinez, totuși, fiindcă văduva aceasta îmi face supărare, îi voi face dreptate, ca să nu vină mereu să mă supere». Și a zis Domnul: «Auziți ce spune judecătorul cel nedrept? Dar Dumnezeu, oare, nu va face dreptate aleșilor Săi care strigă către El ziua și noaptea și pentru care El rabdă îndelung? Zic vouă că le va face dreptate în curând»."[344] „Luați seama la voi înșivă, să nu se îngreuieze inimile voastre de mâncare și de băutură și de grijile vieții, și ziua aceea să vină peste voi fără de veste, ca o cursă; căci va veni peste toți cei care locuiesc pe fața întregului pământ. Privegheați, dar, în toată vremea, rugându-vă, ca să vă întăriți să scăpați de toate acestea care au să vină și să stați înaintea Fiului Omului."[345] „Stăruiți în rugăciune, priveghind în ea cu mulțumire."[346] „Bucurați-vă pururea. Rugați-vă neîncetat."[347]

---

[341] *Luca* 17, 12-19.
[342] *1 Corinteni* 15, 10.
[343] *Matei* 7, 7-9.
[344] *Luca* 18, 1-8.
[345] *Luca* 21, 34-36.
[346] *Coloseni* 4, 2.
[347] *1 Tesaloniceni* 5, 16-17.

2

Și, în ceea ce privește trebuința de zi cu zi a trupului, mai întâi trebuie să mulțumim lui Dumnezeu și abia apoi să o primim.

„Și, luând cele cinci pâini și cei doi pești, mulțumind, a frânt și a dat ucenicilor pâinile, iar ucenicii, mulțimilor."[348] „Și, după ce a spus acestea, luând pâine, a mulțumit lui Dumnezeu înaintea tuturor și, frângând, a început să mănânce."[349] „Orice făptură a lui Dumnezeu este bună și nimic nu este de lepădat, dacă se ia cu mulțumire."[350]

3

Nu trebuie să spunem multe când ne rugăm sau să cerem lucruri stricăcioase și nedemne de Dumnezeu.

„Când vă rugați, nu spuneți multe, ca neamurile, că ele cred că în multa lor vorbărie vor fi ascultate. Deci nu vă asemănați lor, că știe Tatăl vostru de cele ce aveți trebuință mai înainte ca să cereți voi de la El."[351] „Și voi să nu căutați ce veți mânca sau ce veți bea și să nu fiți îngrijorați. Căci toate acestea păgânii lumii le caută; dar Tatăl vostru știe că aveți nevoie de acestea."[352]

4

Cum trebuie să ne rugăm și în ce fel de stare sufletească.

„Tatăl nostru, Care ești în ceruri, sfințească-se numele Tău; vie Împărăția Ta; facă-se voia Ta"[353] și celelalte. „Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui."[354] „Iar când stați de vă rugați, iertați orice aveți împotriva cuiva, ca și Tatăl vostru Cel din ceruri să vă ierte vouă greșelile voastre."[355] „Vreau deci ca

[348] *Matei* 14, 19.
[349] *Fapte* 27, 35.
[350] *1 Timotei* 4, 4.
[351] *Matei* 6, 7-8.
[352] *Luca* 12, 29-30.
[353] *Matei* 6, 9-10.
[354] *Matei* 6, 33.
[355] *Marcu* 11, 25.

bărbații să se roage în tot locul, ridicând mâini sfinte, fără de mânie și fără șovăire."[356]

5

Trebuie să ne rugăm unii pentru alții și pentru cei care propovăduiesc cuvântul adevărului.

„Și a zis Domnul: «Simone, Simone, iată Satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu; iar Eu M-am rugat pentru tine, să nu piară credința ta»."[357] „Faceți în toată vremea, în Duhul, tot felul de rugăciuni și de cereri, întru aceasta priveghind cu toată stăruința și rugăciunea pentru toți sfinții. Rugați-vă și pentru mine, ca să mi se dea mie cuvânt, când voi deschide gura mea, să fac cunoscută cu îndrăzneală taina Evangheliei pe care o binevestesc în lanțuri, ca să vorbesc despre Evanghelie fără sfială, precum și trebuie să vorbesc."[358] „În rest, rugați-vă pentru noi, ca să se răspândească cuvântul Domnului și să se preamărească, ca și la voi."[359]

6

Trebuie să ne rugăm chiar și pentru dușmani.

„Rugați-vă pentru cei care vă vatămă și vă prigonesc, astfel veți fi fiii Tatălui vostru Care este în ceruri."[360]

7

Bărbații nu trebuie să se roage sau să profețească cu capul acoperit, iar femeile cu capul descoperit.

„Dar voiesc ca voi să știți că Hristos este capul oricărui bărbat, iar capul femeii este bărbatul, iar capul lui Hristos, Dumnezeu. Orice bărbat care se roagă sau proorocește având capul acoperit necinstește capul său. Iar orice femeie care se roagă sau proorocește cu capul neacoperit își necinstește capul"[361] și celelalte.

---

[356] *1 Timotei* 2, 8.
[357] *Luca* 22, 31-32.
[358] *Efeseni* 6, 18-20.
[359] 2 *Tesaloniceni* 3, 1.
[360] *Matei* 5, 44-45.
[361] *1 Corinteni* 11, 3-5.

Regula LVII

Nu trebuie să ne mândrim cu faptele noastre drepte, iar pe ceilalți să-i disprețuim.

„Către unii care credeau că sunt drepți și-i priveau cu dispreț pe ceilalți a zis pilda aceasta: doi oameni s-au suit la templu, ca să se roage, unul fariseu și celălalt vameș. Fariseul, stând, așa se ruga în sine lui: «Dumnezeule, Îți mulțumesc că nu sunt ca ceilalți oameni, răpitori, nedrepți, adulteri, sau ca acest vameș. Postesc de două ori pe săptămână, dau zeciuială din toate câte câștig». Iar vameșul, stând departe, nu voia să-și ridice către cer nici ochii, ci-și bătea pieptul, zicând: «Dumnezeule, fii milostiv mie, păcătosului!» Zic vouă că acesta s-a coborât mai îndreptat la casa sa decât acela. Fiindcă oricine se înalță pe sine se va smeri, iar cel care se smerește pe sine se va înălța."[362]

Regula LVIII

1

Nu trebuie să considerăm că putem dobândi darul lui Dumnezeu cu bani sau prin vreun plan [ticluit] de altcineva.

„Iar Simon, văzând că prin punerea mâinilor apostolilor se dă Duhul Sfânt, le-a adus bani, zicând: «Dați-mi și mie puterea aceasta, ca acela pe care voi pune mâinile să primească Duhul Sfânt». Iar Petru a zis către el: «Banii tăi să fie cu tine spre pierzare! Căci ai socotit că darul lui Dumnezeu se agonisește cu bani. Tu n-ai parte, nici moștenire, la chemarea aceasta, pentru că inima ta nu este dreaptă înaintea lui Dumnezeu. Pocăiește-te deci de această răutate a ta și te roagă lui Dumnezeu, doară ți se va ierta cugetul inimii tale, căci întru amărăciunea fierii și întru legătura nedreptății te văd că ești»."[363]

---

[362] *Luca* 18, 9-14.

[363] *Fapte* 8, 18-23.

2

Dumnezeu dăruiește fiecăruia harurile Sale după mărimea credinței, spre folos.

„Dar avem felurite daruri, după harul ce ni s-a dat: fie profeția, după măsura credinței [...]”[364] „Și se dă fiecăruia arătarea Duhului spre folos. Că unuia i se dă prin Duhul Sfânt cuvânt de înțelepciune, iar altuia, după Același Duh, cuvântul cunoștinței. Și unuia i se dă credință întru Același Duh, iar altuia, darurile vindecărilor, întru Același Duh; unuia faceri de minuni, altuia prorocie; unuia deosebirea duhurilor, iar altuia feluri de limbi și altuia tălmăcirea limbilor”[365].

3

Trebuie să dăm în dar, [la rândul nostru], harul pe care-l primim în dar de la Dumnezeu, și nu să facem negoț cu el, spre propria plăcere.

„Tămăduiți pe cei neputincioși, înviați pe cei morți, curățiți pe cei leproși, pe demoni scoateți-i; în dar ați luat, în dar să dați. Să nu aveți nici aur, nici arginți, nici bani în cingătorile voastre.”[366] „Iar Petru a zis: «Argint și aur nu am; dar ce am, aceea îți dau. În numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, scoală-te și umblă! Și, apucându-l de mâna dreaptă, l-a ridicat».”[367] „Căci niciodată n-am folosit cuvinte de lingușire, după cum știți, nici prilejuri pentru lăcomie – Dumnezeu îmi este martor –, nici n-am căutat slavă de la oameni, nici de la voi, nici de la alții, deși, ca apostoli ai lui Hristos, puteam să fim cu greutate. Noi însă am fost blânzi în mijlocul vostru, așa precum o doică îngrijește pe fiii săi; astfel, iubindu-vă, eram bucuroși să vă dăm nu numai Evanghelia lui Dumnezeu, ci chiar și sufletele noastre, pentru că ne-ați devenit iubiți.”[368]

---

[364] *Romani* 12, 6.
[365] *1 Corinteni* 12, 7-10.
[366] *Matei* 10, 8-9.
[367] *Fapte* 3, 6-7.
[368] *1 Tesaloniceni* 2, 5-8.

4

Cel care va primi cu recunoștință cel dintâi dar de la Dumnezeu și-l va lucra cu râvnă spre slava lui Dumnezeu este socotit vrednic și de altele, iar celui care nu este astfel, i se va lua și [darul] și ceea ce avea mai înainte; el nu este socotit vrednic de ce i s-a pregătit și se dă pedepsei.

„Și ucenicii, apropiindu-se de El, I-au zis: «De ce le vorbești lor în pilde?» Iar El, răspunzând, le-a zis: «Pentru că vouă vi s-a dat să cunoașteți tainele Împărăției cerurilor, pe când acestora nu li s-a dat. Căci celui care are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel care nu are se va lua și ce are. De aceea le vorbesc în pilde, fiindcă, văzând, nu văd și, auzind, nu aud, nici nu înțeleg. Și se împlinește cu ei prorocia lui Isaia».”[369] „Aceasta este asemenea unui om care, plecând departe, și-a chemat slugile și le-a dat pe mână avuția sa. Unuia i-a dat cinci talanți, altuia doi, altuia unul, fiecăruia după puterea lui, și a plecat. Plecând îndată, cel care luase cinci talanți a lucrat cu ei și a câștigat alți cinci talanți. De asemenea, și cel cu doi a câștigat alți doi”[370]; și puțin mai departe [se spune]: „Căci tot celui care are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel care n-are, și ce are se va lua. Iar pe sluga netrebnică aruncați-o întru întunericul cel mai din afară. Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților”[371].

Regula LIX

Creștinul nu trebuie să iubească slava oamenilor, nici să urmărească o cinste nemăsurată, ci să-i îndrepteze pe cei care-l cinstesc sau care au o părere mai bună despre el.

„Și, iată, venind un tânăr la El, I-a zis: «Învățătorule bun, ce bine să fac ca să dobândesc viața veșnică?» Iar El a zis: «De ce-Mi zici bun? Nimeni nu este bun decât numai Unul Dumnezeu».”[372]

---

[369] *Matei* 13, 10-14.
[370] *Matei* 25, 14-17.
[371] *Matei* 25, 29-30.
[372] *Matei* 19, 16-17.

„Slavă de la oameni nu primesc"[373]; şi puţin mai departe: „Cum puteţi voi să credeţi când primiţi slavă unii de la alţii, şi slava care vine de la Unicul Dumnezeu nu o căutaţi?"[374] „Vai vouă, fariseilor! Că iubiţi scaunele din faţă în sinagogi şi în închinăciunile din pieţe."[375] „Căci niciodată n-am folosit cuvinte de linguşire, după cum ştiţi, nici prilejuri pentru lăcomie - Dumnezeu îmi este martor –, nici n-am căutat slavă de la oameni, nici de la voi, nici de la alţii, deşi, ca apostoli ai lui Hristos, puteam să fim cu greutate."[376]

„Şi, când a fost să intre Petru, Corneliu, întâmpinându-l, i s-a închinat, căzând la picioarele lui. Iar Petru l-a ridicat, zicându-i: «Scoală-te, căci şi eu sunt om»."[377] „Şi într-o zi anume rânduită, îmbrăcându-se în veşminte regeşti şi şezând la tribună, Irod le vorbea; iar poporul striga: «Acesta e glas dumnezeiesc, nu omenesc! Şi îndată îngerul Domnului l-a lovit, pentru că nu a dat slavă lui Dumnezeu. Şi, mâncându-l viermii, a murit»."[378]

Regula LX

Fiindcă darurile Duhului sunt diferite și nimeni nu le poate avea pe toate, nici nu pot avea toți același [dar], fiecare trebuie să persevereze cu înțelepciune și mulțumire în ceea ce i s-a dat și toți să fie în armonie unul cu altul, în dragostea lui Hristos, ca mădularele într-un trup, așa încât cel care este mai prejos în daruri (în comparație cu cel care îi este superior) nu trebuie respins, nici cel care este mai mare nu trebuie să-l disprețuiască pe cel mai slab. Căci cei care sunt dezbinați și învrăjbiți sunt vrednici de osândă.

„Orice împărăţie care se dezbină în sinea ei se pustieşte şi orice cetate sau casă care se dezbină în sinea ei nu va dăinui."[379] „Iar dacă vă muşcaţi unul pe altul şi vă mâncaţi, vedeţi să nu vă

[373] *Ioan* 5, 41.
[374] *Ioan* 5, 44.
[375] *Luca* 11, 43.
[376] *1 Tesaloniceni* 2, 5-6.
[377] *Fapte* 10, 25-26.
[378] *Fapte* 12, 21-23.
[379] *Matei* 12, 25.

nimiciți voi între voi."[380] „Dar nu numai pentru aceştia Mă rog, ci şi pentru cei care vor crede în Mine, prin cuvântul lor, ca toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi să fie una."[381] „Iar inima şi sufletul mulţimii celor care au crezut erau una şi niciunul nu zicea că este al său ceva din averea sa, ci toate le erau de obşte."[382] „Căci, prin harul ce mi s-a dat, spun fiecăruia dintre voi să nu cugete despre sine mai mult decât trebuie să cugete, ci să cugete fiecare spre a fi înțelept, după cum i-a împărțit Dumnezeu măsura credinței. Că precum într-un singur trup avem multe mădulare și mădularele nu au toate aceeași lucrare, așa și noi, cei mulți, suntem un trup în Hristos și fiecare ne suntem mădulare unii altora; dar avem felurite daruri, după harul ce ni s-a dat"[383] și celelalte. „Vă îndemn, fraților, pentru numele Domnului nostru Iisus Hristos, ca toți să vorbiți la fel și să nu fie dezbinări între voi; ci să fiți cu totul uniți în același cuget și în aceeași înțelegere."[384] „Căci, precum trupul este unul și are multe mădulare, iar toate mădularele unui trup, multe fiind, sunt un singur trup, tot așa [este] și Hristos. Pentru că noi toți ne-am botezat într-un Duh, ca să fim un singur trup, fie iudei, fie elini, fie robi, fie liberi."[385] „Ca să gândiți toți la fel, având aceeaşi iubire, aceleaşi simţiri, aceeaşi cugetare. Nu faceți nimic din duh de ceartă sau din slavă deşartă, ci cu smerenie unul pe altul socotească-l mai de cinste decât el însuşi. Să nu caute nimeni numai ale sale, ci fiecare și pe ale altuia."[386]

Regula LXI

Nu trebuie să-i disprețuim pe cei care împreună-lucrează harul lui Dumnezeu, având în vedere nevrednicia lor. Căci în aceștia binevoiește cel mai mult Dumnezeu.

---

[380] *Galateni* 5, 15.
[381] *Ioan* 17, 20-21.
[382] *Fapte* 4, 32.
[383] *Romani* 12, 3-6.
[384] *1 Corinteni* 1, 10.
[385] *1 Corinteni* 12, 12-13.
[386] *Filipeni* 2, 2-4.

„Te slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului și al pământului, căci ai ascuns acestea de cei înțelepți și pricepuți și le-ai descoperit pruncilor. Da, Părinte, căci așa ai binevoit Tu."[387] „Și, venind în patria Sa, îi învăța pe ei în sinagoga lor, încât ei erau uimiți și ziceau: «De unde are El înțelepciunea aceasta și puterile? Au nu este Acesta fiul teslarului? Au nu se numește mama Lui Maria și frații Lui, Iacov, Iosif, Simon și Iuda? Și surorile Lui au nu sunt toate la noi? Deci, de unde are El toate acestea?» Și se sminteau întru El. Iar Iisus le-a zis: «Un proroc nu este disprețuit decât în patria și în casa lui. Și n-a făcut acolo multe minuni, din pricina necredinței lor»."[388] „Vedeți chemarea voastră, fraților, căci nu mulți sunt înțelepți după trup, nu mulți sunt puternici, nu mulți sunt de neam bun; ci Dumnezeu Și-a ales pe cele nebune ale lumii, ca să rușineze pe cei înțelepți; Dumnezeu Și-a ales pe cele slabe ale lumii, ca să le rușineze pe cele tari; Dumnezeu Și-a ales pe cele de neam de jos ale lumii, pe cele nebăgate în seamă, pe cele ce nu sunt, ca să nimicească pe cele ce sunt, ca niciun trup să nu se laude înaintea lui Dumnezeu."[389]

Regula LXII

1

Cei care cred în Dumnezeu și sunt botezați trebuie să se pregătească de îndată de încercări până la moarte, chiar și din partea celor apropiați. Căci cel care nu se pregătește astfel, când se va ivi vreo situație neprevăzută, acela se va clătina cu ușurință.

„Și, după ce a fost botezat Iisus, când ieșea din apă, îndată cerurile s-au deschis și S-a văzut Duhul lui Dumnezeu pogorându-Se ca un porumbel și venind peste El. Și iată glas din ceruri zicând: «Acesta este Fiul Meu Cel iubit întru Care am binevoit»."[390] „Atunci Iisus a fost dus de Duhul în pustiu, ca să fie ispitit de către diavolul."[391] „Iată Eu vă trimit pe voi ca pe niște oi

---

[387] *Matei* 11, 25-26.
[388] *Matei* 13, 54-58.
[389] *1 Corinteni* 1, 26-29.
[390] *Matei* 3, 16-17.
[391] *Matei* 4, 1.

în mijlocul lupilor; aşadar, fiţi înţelepţi ca şerpii şi nevinovaţi ca porumbeii. Feriţi-vă de oameni, căci vă vor da pe mâna sinedriilor şi în sinagogile lor vă vor bate cu biciul. Veţi fi duşi pentru Mine la dregători şi la regi, spre mărturie lor şi păgânilor"[392] şi mai departe: „Va da frate pe frate la moarte şi tată pe fiu şi se vor scula copiii împotriva părinţilor şi-i vor ucide. Şi veţi fi urâţi de toţi pentru numele Meu; iar cel care va răbda până în sfârşit, acela se va mântui."[393] „Şi cel care nu-şi ia crucea şi nu-Mi urmează Mie nu este vrednic de Mine."[394] „Acestea vi le-am spus, ca să nu vă sminţiţi. Vă vor scoate pe voi din sinagogi; dar vine ceasul când tot cel care vă va ucide să creadă că aduce închinare lui Dumnezeu. Şi acestea vi le vor face vouă, pentru că n-au cunoscut nici pe Tatăl, nici pe Mine"[395] şi celelalte. „Iar cea de pe piatră sunt aceia care, auzind cuvântul, îl primesc cu bucurie, dar aceştia nu au rădăcină; ei cred până la o vreme, iar la vreme de încercare se leapădă."[396] „Căci nu voim, fraţilor, ca voi să nu ştiţi de necazul nostru care ni s-a făcut în Asia, căci peste măsură şi peste puteri am fost îngreuiaţi, încât nu mai nădăjduiam să mai scăpăm cu viaţă. Ci noi, în noi înşine, ne-am socotit ca osândiţi la moarte, ca să nu ne punem încrederea în noi, ci în Dumnezeu, Cel Care înviază pe cei morţi."[397] „Şi toţi care voiesc să trăiască cucernic în Hristos Iisus vor fi prigoniţi"[398].

2

Nu trebuie să ne avântăm în ispite înainte de vremea rânduită de Dumnezeu, ci trebuie să ne rugăm ca să nu cădem în ispită.

„Deci aşa să vă rugaţi: «Tatăl nostru, Care eşti în ceruri, sfinţească-se numele Tău, vie Împărăţia Ta»"[399] şi mai departe: „Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău. Că a Ta este

[392] *Matei* 10, 16-18

[393] *Matei* 10, 21-22.

[394] *Matei* 10, 38.

[395] *Ioan* 16, 1-4.

[396] *Luca* 8, 13.

[397] 2 *Corinteni* 1, 8-9.

[398] 2 *Timotei* 3, 12.

[399] *Matei* 6, 9.

împărăția și puterea și slava în veci. Amin."[400] „Și, după aceasta, mergea Iisus prin Galileea, căci nu voia să meargă prin Iudeea, fiindcă iudeii căutau să-L ucidă. Și era aproape sărbătoarea iudeilor, a Corturilor. Au zis deci către El frații Lui: «Pleacă de aici și du-Te în Iudeea, pentru ca și ucenicii Tăi să vadă lucrurile pe care le faci Tu! Căci nimeni nu lucrează ceva în ascuns, ci caută a se face cunoscut. Dacă faci acestea, arată-Te pe Tine lumii!» Pentru că nici frații Lui nu credeau în El. Deci le-a zis Iisus: «Vremea Mea încă n-a sosit; dar vremea voastră întotdeauna este gata. Pe voi lumea nu poate să vă urască, dar pe Mine Mă urăște, pentru că Eu mărturisesc despre ea că lucrurile ei sunt rele. Voi duceți-vă la sărbătoare! Eu nu merg la sărbătoarea aceasta, căci vremea Mea nu s-a împlinit încă». Acestea spunându-le, a rămas în Galileea. Dar după ce frații Săi s-au dus la sărbătoare, atunci S-a suit și El, dar nu pe față, ci pe ascuns."[401] „Sculați-vă și vă rugați, ca să nu intrați în ispită."[402]

3

Trebuie să ne îndepărtăm la momentul oportun de cei care ne întind curse, însă, când se întâmplă să cădem în ispită, trebuie să-I cerem lui Dumnezeu prin rugăciune să putem ieși și să facem voia Lui.

„Când vă urmăresc pe voi în cetatea aceasta, fugiți în cealaltă."[403] „Și, ieșind, fariseii s-au sfătuit împotriva Lui, cum să-L piardă. Iisus însă, cunoscându-i, S-a dus de acolo."[404] „Așadar, din ziua aceea s-au hotărât ca să-L ucidă. De aceea Iisus nu mai umbla pe față printre iudei."[405] „Și El S-a îndepărtat de ei ca la o aruncătură de piatră și, îngenunchind, Se ruga zicând : «Părinte, de voiești, treacă de la Mine acest pahar. Dar nu voia Mea, ci voia Ta să se facă»."[406] „Nu v-a cuprins ispită care să fi fost peste puterea omenească. Dar credincios este Dumnezeu; El nu va ingă-

[400] *Matei* 6, 13.
[401] *Ioan* 7, 1-10.
[402] *Luca* 22, 46.
[403] *Matei* 10, 23.
[404] *Matei* 12, 14-15.
[405] *Ioan* 11, 53-54.
[406] *Luca* 22, 41-42.

dui să fiți ispitiți mai mult decât vă stă în putere, ci odată cu ispita va aduce și scăparea din ea, ca să puteți răbda."[407]

4

În fiecare dintre ispitele care se apropie de el, creştinul trebuie să-și amintească de cele spuse de Scriptura cea insuflată de Dumnezeu despre acest subiect, astfel încât să se păzească nevătămat și să-i zădărnicească pe cei potrivnici.

„Atunci Iisus a fost dus de Duhul în pustiu, ca să fie ispitit de către diavolul. Și, după ce a postit patruzeci de zile și patruzeci de nopți, la urmă a flămânzit. Și, apropiindu-se, ispititorul a zis către El: «De ești Tu Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâini». Iar El, răspunzând, a zis: «Scris este: nu numai cu pâine va trăi omul, ci cu tot cuvântul care iese din gura lui Dumnezeu»"[408] și celelalte.

Regula LXIII

Creștinul nu trebuie să se teamă și să se zbuciume în nenorociri, îndepărtându-se de încrederea în Dumnezeu, ci trebuie să aibă curaj, ca și cum Hristos, fiind de față, ar fi iconom al celor care-l privesc și l-ar întări în toate, iar Duhul Sfânt l-ar învăța până și răspunsul pe care să-l dea potrivnicilor.

„Nu vă temeți de cei care ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă; temeți-vă mai curând de acela care poate și sufletul și trupul să le piardă în gheenă. Oare nu se vând două vrăbii pe un ban? Și niciuna dintre ele nu va cădea pe pământ fără știrea Tatălui vostru. La voi însă și perii capului toți sunt numărați. Așadar, nu vă temeți; voi sunteți cu mult mai de preț decât păsările."[409] „Iar când vă vor duce în sinagogi și la dregători și la stăpâniri, nu vă îngrijiți de ce veți răspunde sau ce veți zice. Că Duhul Sfânt, chiar în ceasul acela, vă va învăța ce trebuie să spuneți."[410] „Și

---

[407] *1 Corinteni* 10, 13.
[408] *Matei* 4, 1-4.
[409] *Matei* 10, 28-31.
[410] *Luca* 12, 11-12.

s-a pornit o furtună mare de vânt și valurile se prăvăleau peste corabie, încât corabia era aproape să se umple. Iar Iisus era la partea dindărăt a corabiei, dormind pe căpătâi. L-au deșteptat și I-au zis: «Învățătorule, nu-Ți este grijă că pierim?» Și El, sculându-Se, a certat vântul și a poruncit mării: «Taci! Încetează!» Și vântul s-a potolit și s-a făcut liniște mare. Și le-a zis lor: «Pentru ce sunteți așa de fricoși? Cum de nu aveți credință?»"[411] „Și, sculându-se arhiereul și toți cei dimpreună cu el – cei din eresul saducheilor –, s-au umplut de pizmă. Și au pus mâna pe apostoli și i-au băgat în temnița obștească. Iar un înger al Domnului, în timpul nopții, a deschis ușile temniței și, scoțându-i, le-a zis: «Mergeți și, stând drept, grăiți poporului în templu toate cuvintele vieții acesteia! Și ei, auzind, au intrat de dimineață în templu și învățau»."[412] „Căci nu voim, fraților, ca voi să nu știți de necazul nostru, care ni s-a făcut în Asia."[413] Și puțin mai departe [se spune]: „Care ne-a izbăvit pe noi dintr-o moarte ca aceasta și ne izbăvește și în Care nădăjduim că încă ne va mai izbăvi"[414].

Regula LXIV

Se cuvine ca tot cel care pătimește până la moarte pentru numele Domnului și pentru poruncile Lui să se bucure.

„Fericiți cei prigoniți pentru dreptate, că a lor este Împărăția cerurilor. Fericiți veți fi voi când vă vor ocărî și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind din pricina Mea. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră este multă în ceruri!"[415] „Fericiți veți fi când, din pricina Fiului Omului, oamenii vă vor urî pe voi și vă vor izgoni dintre ei, vă vor batjocori și vor lepăda numele voastre ca pe un rău. Bucurați-vă în ziua aceea și vă veseliți, că, iată, plata voastră este multă în ceruri."[416] „Și, chemând pe apostoli și bătându-i, le-au poruncit să nu mai vor-

---

[411] *Marcu* 4, 37-40.
[412] *Fapte* 5, 17-21.
[413] 2 *Corinteni* 1, 8.
[414] 2 *Corinteni* 1, 10.
[415] *Matei* 5, 10-12.
[416] *Luca* 6, 22-23.

bească în numele lui Iisus și le-au dat drumul. Iar ei au plecat din fața sinedriului bucurându-se că s-au învrednicit, pentru numele Domnului, să sufere ocară. Și toată ziua, în templu și prin case, nu încetau să învețe și să binevestească pe Hristos Iisus."[417] „Dacă, într-adevăr, rămâneți întemeiați în credință, întăriți și neclintiți de la nădejdea Evangheliei pe care ați auzit-o, care a fost propovăduită la toată făptura de sub cer și al cărei slujitor m-am făcut eu, Pavel. Acum mă bucur de suferințele mele pentru voi și împlinesc, în trupul meu, lipsurile necazurilor lui Hristos, pentru trupul Lui, adică Biserica."[418]

Regula LXV

Trebuie să facem rugăciunile cuvenite chiar și la ieșirea din viața aceasta.

„Iar în ceasul al nouălea, a strigat Iisus cu glas mare, zicând: «Eli, Eli, lama sabahtani?», adică: «Dumnezeul Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce M-ai părăsit?»"[419] „Și, strigând cu glas tare, Iisus a zis: «Părinte, în mâinile Tale încredințez duhul Meu. Și, acestea zicând, Și-a dat duhul»."[420] „Și îl băteau cu pietre pe Ștefan, care se ruga și zicea: «Doamne, nu le socoti lor păcatul acesta!» Și, zicând acestea, a murit."[421]

Regula LXVI

1

Nu trebuie să-i părăsim pe cei care luptă pentru evlavie.

„Iisus le-a răspuns: «Acum credeți? Iată vine ceasul – și a și venit – ca să vă risipiți fiecare la ale sale și pe Mine să Mă lăsați singur»."[422] „Tu știi că toți cei din Asia s-au lepădat de mine, între care Fighel și Ermoghen. Domnul să aibă milă de casa lui Oni-

[417] *Fapte* 5, 40-42.
[418] *Coloseni* 1, 23-24.
[419] *Matei* 27, 46.
[420] *Luca* 23, 46.
[421] *Fapte* 7, 59-60.
[422] *Ioan* 16, 31-32.

sifor, căci de multe ori m-a însuflețit și de lanțurile mele nu s-a rușinat, ci, venind în Roma, cu multă osârdie m-a căutat și m-a găsit. Să-i dea Domnul ca, în ziua aceea, să afle milă de la Domnul. Și cât de mult mi-a slujit el în Efes, tu știi prea bine."[423] „La întâia mea apărare, nimeni nu mi-a venit într-ajutor, ci toți m-au părăsit. Să nu li se țină la socoteală."[424]

2

Trebuie să ne rugăm pentru cei încercați în ispite.

„Simone, Simone, iată, Satana v-a cerut să vă cearnă ca pe grâu; iar Eu M-am rugat pentru tine, să nu piară credința ta."[425] „Iar Petru era păzit în temniță și Biserica făcea rugăciune către Dumnezeu, necontenit, pentru el."[426]

Regula LXVII

Celor care au o convingere de neclintit în învierea morților le este străină întristarea pentru cei adormiți.

„Iar după El venea mulțime multă de popor și de femei, care se băteau în piept și Îl plângeau. Și, întorcându-Se către ele, a zis [femeilor]: «Fiice ale Ierusalimului, nu Mă plângeți pe Mine!»"[427] „Fraților, despre cei care au adormit, nu voim să fiți în neștiință, ca să nu vă întristați precum ceilalți, care nu au nădejde, pentru că, de credem că Iisus a murit și a înviat, tot așa [credem] că Dumnezeu îi va aduce împreună cu El pe cei adormiți întru Iisus."[428]

Regula LXVIII

1

Nu trebuie să așteptăm cele proprii veacului acestuia și după înviere, ci trebuie să știm că viața în veacul ce va să fie este îngerească și lipsită de nevoi.

---

[423] 2 *Timotei* 1, 15-18.
[424] 2 *Timotei* 4, 16.
[425] *Luca* 22, 31-32.
[426] *Fapte* 12, 5.
[427] *Luca* 23, 27-28.
[428] 1 *Tesaloniceni* 4, 13-14.

„Şi le-a zis lor Iisus: «Fiii veacului acestuia se însoară şi se mărită; iar cei care se vor învrednici să dobândească veacul acela şi învierea cea din morţi nici nu se însoară, nici nu se mărită. Căci nici să moară nu mai pot, fiindcă sunt la fel cu îngerii şi sunt fii ai lui Dumnezeu, fiind fii ai învierii»."[429] „Dar va zice cineva: «Cum înviază morţii? Şi cu ce trup vor veni?» Nebun ce eşti! Ce semeni tu nu dă viaţă dacă nu va fi murit mai întâi. Şi ceea ce semeni nu este trupul ce va să fie, ci grăunte gol, poate de grâu, sau de altceva din celelalte; iar Dumnezeu îi dă un trup, precum a voit"[430] şi puţin mai departe [se zice]: „Aşa este şi învierea morţilor: [trupul] se seamănă întru stricăciune, înviază întru nestricăciune; se seamănă întru necinste, înviază întru slavă; se seamănă întru slăbiciune, înviază întru putere; se seamănă trup firesc, înviază trup duhovnicesc. Dacă este trup firesc, este şi trup duhovnicesc"[431].

2

Nu trebuie să aşteptăm venirea Domnului într-un anumit loc sau în trup, ci s-o aşteptăm în slava Tatălui, în toată lumea.

„Atunci, de vă va zice cineva: «Iată, Hristos este aici sau dincolo!», să nu-l credeţi. Căci se vor ridica hristoşi mincinoşi şi proroci mincinoşi şi vor face semne mari şi chiar minuni, ca să-i amăgească, de va fi cu putinţă, şi pe cei aleşi."[432] „Dar voi luaţi seama! Iată, v-am spus vouă toate dinainte. Ci în acele zile, după necazul acela, soarele se va întuneca şi luna nu-şi va mai da lumina ei. Şi stelele vor cădea din cer şi puterile care sunt în ceruri se vor clătina. Atunci vor vedea pe Fiul Omului venind pe nori, cu putere multă şi cu slavă."[433] „Căci aceasta vă spunem, după cuvântul Domnului, că noi cei vii, care vom fi rămas până la venirea Domnului, nu le-o vom lua înainte celor adormiţi, pentru că Însuşi Domnul, întru poruncă, la glasul arhanghelului şi în trâm-

[429] *Luca* 20, 34-36.
[430] *1 Corinteni* 15, 35-38.
[431] *1 Corinteni* 15, 42-44.
[432] *Matei* 24, 23-24.
[433] *Marcu* 13, 21-26.

biţa lui Dumnezeu, Se va pogorî din cer şi cei morţi întru Hristos vor învia întâi."[434]

Regula LXIX

1

[Toate] cele câte sunt împreună interzise primesc, [tot împreună], ameninţarea cu osânda.

„Căci din inimă ies: gânduri rele, ucideri, adultere, desfrânări, furtişaguri, mărturii mincinoase, hule. Acestea sunt cele care spurcă pe om, iar a mânca fără a-şi fi spălat mâinile nu spurcă pe om."[435]

„Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, care este gătit diavolului şi îngerilor lui! Căci flămând am fost şi nu Mi-aţi dat să mănânc; însetat am fost şi nu Mi-aţi dat să beau; străin am fost şi nu M-aţi primit; gol, şi nu M-aţi îmbrăcat; bolnav şi în temniţă, şi nu M-aţi cercetat."[436] „Dar vai vouă, bogaţilor, că vă luaţi pe pământ mângâierea voastră! Vai vouă celor care sunteţi sătui acum, că veţi flămânzi! Vai vouă celor care astăzi râdeţi, că veţi plânge şi vă veţi tângui! Vai vouă când toţi oamenii vă vor vorbi de bine!"[437] „Luaţi seama la voi înşivă, ca nu cumva să se îngreuieze inimile voastre de mâncare şi de băutură şi de grijile vieţii, şi ziua aceea să vină peste voi fără de veste."[438] „Şi, precum n-au încercat să-L păstreze pe Dumnezeu în cugetele lor, aşa şi Dumnezeu i-a lăsat la mintea lor fără judecată, să facă cele ce nu se cuvine. Plini fiind de toată nedreptatea, de desfrânare, de viclenie, de lăcomie, de răutate"[439] şi celelalte. „Pentru că [porunca]: să nu săvârşeşti adulter, să nu ucizi, să nu furi, să nu mărturiseşti strâmb, să nu pofteşti şi orice altă poruncă [...]"[440] şi celelalte. „Nu vă amăgiţi: nici desfrânaţii, nici închinătorii la

---

[434] *1 Tesaloniceni* 4, 15-16.
[435] *Matei* 15, 19-20.
[436] *Matei* 25, 41-43.
[437] *Luca* 6, 24-26.
[438] *Luca* 21, 34.
[439] *Romani* 1, 28-32.
[440] *Romani* 13, 9.

idoli, nici adulterii, nici moleşiţii, nici sodomiţii, nici lacomii, nici beţivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu."[441] „Adică mă tem de certuri, de pizmă, de mânii, de întărâtări, de clevetiri, de murmure, de îngâmfări, de tulburări."[442] „Iar faptele trupului sunt cunoscute, şi ele sunt: adulter, desfrânare, necurăţie, destrăbălare, închinare la idoli, fermecătorie, vrajbe, certuri, zavistii, mânii, gâlcevi, dezbinări, eresuri, pizmuiri, ucideri, beţii, chefuri şi cele asemenea acestora, pe care vi le spun dinainte, precum dinainte v-am şi spus că cei care fac unele ca acestea nu vor moşteni Împărăţia lui Dumnezeu."[443] „Să nu fim iubitori de mărire deşartă, supărându-ne unii pe alţii şi pizmuindu-ne unii pe alţii."[444] „Orice amărăciune şi supărare şi mânie şi izbucnire şi defăimare să piară de la voi, împreună cu orice răutate."[445] „Iar desfrâu şi orice necurăţie şi lăcomie de avere nici să nu se pomenească între voi, aşa cum se cuvine sfinţilor; nici vorbe de ruşine, nici vorbe nebuneşti, nici glume care nu se cuvin."[446] „Drept aceea, omorâţi mădularele voastre cele pământeşti: desfrânarea, necurăţia, patima, pofta rea şi lăcomia – care este închinare la idoli –, pentru care vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării."[447] „Acum deci vă lepădaţi şi voi de toate acestea: mânia, iuţimea, răutatea, defăimarea, cuvântul de ruşine din gura voastră. Nu vă minţiţi unul pe altul."[448] „Ci pentru cei fără de lege şi răzvrătiţi, pentru necredincioşi şi păcătoşi, pentru necuvioşi şi spurcaţi, pentru ucigaşii de tată şi ucigaşii de mamă, pentru omorâtorii de oameni, pentru desfrânaţi, pentru sodomiţi, pentru vânzătorii de oameni, pentru mincinoşi, pentru cei care jură strâmb şi pentru tot ce stă împotriva învăţăturii sănătoase după Evanghelia slavei fericitului Dumnezeu, cea încredinţată mie."[449] „În vremurile cele de apoi, unii se vor depărta de credinţă, luând aminte la duhurile cele înşelătoare şi la învăţă-

[441] *1 Corinteni* 6, 9-10.
[442] *2 Corinteni* 12, 20.
[443] *Galateni* 5, 19-21.
[444] *Galateni* 5, 26.
[445] *Efeseni* 4, 31.
[446] *Efeseni* 5, 3-4.
[447] *Coloseni* 3, 5-6.
[448] *Coloseni* 3, 8-9.
[449] *1 Timotei* 1, 9-11.

turile demonilor, prin fățărnicia unor mincinoși, care sunt înfierați în cugetul lor. Aceștia opresc de la căsătorie și de la unele bucate pe care Dumnezeu le-a făcut spre gustare cu mulțumire pentru cei credincioși și pentru cei care au cunoscut adevărul."[450] „Iar de învață cineva altă învățătură și nu se ține de cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos și de învățătura cea după dreapta credință, acela e un îngâmfat care nu știe nimic, suferind de boala întrebărilor și a disputelor în cuvinte, din care pornesc: ceartă, pizmă, defăimări, bănuieli viclene, gâlcevi necurmate ale oamenilor stricați la minte și lipsiți de adevăr, care socotesc că evlavia este un mijloc de câștig. De unii ca aceștia depărtează-te!"[451] „Și aceasta să știi că, în zilele din urmă, vor veni vremuri grele; că vor fi oameni iubitori de sine, iubitori de arginți, lăudăroși, trufași, hulitori, neascultători de părinți, nemulțumitori, fără cucernicie, lipsiți de dragoste, neînduplecați, clevetitori, neînfrânați, cruzi, neiubitori de bine, trădători, necuviincioși, îngâmfați, mai iubitori de desfătări de Dumnezeu, având înfățișarea adevăratei credințe, dar tăgăduind puterea ei. Și de aceștia depărtează-te!"[452] „Căci și noi eram altădată fără de minte, neascultători, amăgiți, slujind poftelor și multor feluri de desfătări, petrecându-ne viața în răutate și pizmuire, urâți fiind și urându-ne unul pe altul."[453]

2

[Toate] cele câte sunt primite împreună au, [tot împreună], și făgăduința binecuvântării.

„Fericiți cei săraci cu duhul, că a lor este Împărăția cerurilor. Fericiți cei care plâng, că aceia se vor mângâia. Fericiți cei blânzi, că aceia vor moșteni pământul. Fericiți cei care flămânzesc și însetează de dreptate, că aceia se vor sătura. Fericiți cei milostivi, că aceia se vor milui. Fericiți cei curați cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu. Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema. Fericiți cei prigoniți pentru

[450] *1 Timotei* 4, 1-3.
[451] *1 Timotei* 6, 3-5.
[452] *2 Timotei* 3, 1-5.
[453] *Tit* 3, 3.

dreptate, că a lor este Împărăţia cerurilor. Fericiţi veţi fi voi când, din pricina Mea, vă vor ocărî şi vă vor prigoni şi vor zice, minţind, tot cuvântul rău împotriva voastră. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri."[454] „Veniţi, binecuvântaţii Tatălui Meu, moşteniţi Împărăţia cea pregătită vouă de la întemeierea lumii. Căci flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc; însetat am fost şi Mi-aţi dat să beau; străin am fost şi M-aţi primit; gol am fost şi M-aţi îmbrăcat; bolnav am fost şi M-aţi cercetat; în temniţă am fost şi aţi venit la Mine."[455] „Dacă avem slujbă, să stăruim în slujbă; dacă unul învaţă, să se sârguiască în învăţătură. Dacă îndeamnă, să fie la îndemnare. Dacă împarte altora, să împartă cu firească nevinovăţie. Dacă stă în frunte, să fie cu tragere de inimă. Dacă miluieşte, să miluiască cu voie bună. Dragostea să fie nefăţarnică. Urâţi răul, alipiţi-vă de bine! În iubire frăţească unii pe alţii iubiţi-vă; în cinste daţi-vă întâietate unii altora. La sârguinţă nu pregetaţi; cu duhul fiţi fierbinţi; slujiţi Domnului. Bucuraţi-vă în nădejde; în suferinţă fiţi răbdători; la rugăciune stăruiţi. Faceţi-vă părtaşi la trebuinţele sfinţilor, urmând iubirea de străini. Binecuvântaţi pe cei care vă prigonesc, binecuvântaţi-i şi nu-i blestemaţi! Bucuraţi-vă cu cei care se bucură; plângeţi cu cei care plâng. Cugetaţi acelaşi lucru unii pentru alţii; nu cugetaţi la cele înalte, ci lăsaţi-vă duşi spre cele smerite. Nu vă socotiţi voi înşivă înţelepţi. Nu răsplătiţi nimănui răul cu rău. Purtaţi grijă de cele bune înaintea tuturor oamenilor. Dacă se poate, pe cât stă în puterea voastră, trăiţi în bună pace cu toţi oamenii. Nu vă răzbunaţi singuri, iubiţilor, ci lăsaţi loc mâniei [lui Dumnezeu], căci este scris: «A Mea este răzbunarea; Eu voi răsplăti, zice Domnul». Deci, dacă vrăjmaşul tău este flămând, dă-i să mănânce; dacă îi este sete, dă-i să bea. Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele."[456] „Nedând nicio sminteală întru nimic, ca să nu fie slujirea noastră defăimată, ci înfăţişându-ne pe noi înşine, în toate, ca slujitori ai lui Dumnezeu, în multă răbdare, în necazuri, în nevoi, în strâmtorări, în bătăi, în temniţă, în tulburări, în osteneli, în privegheri, în pos-

---

[454] *Matei* 5, 3-12.
[455] *Matei* 25, 34-36.
[456] *Romani* 12, 7-21.

turi, în curăţie, în cunoştinţă, în îndelungă răbdare, în bunătate, în Duhul Sfânt, în dragoste nefăţarnică, în cuvântul adevărului, în puterea lui Dumnezeu; prin armele dreptăţii, cele de-a dreapta şi cele de-a stânga, prin slavă şi necinste, prin defăimare şi laudă; ca nişte amăgitori, deşi iubitori de adevăr; ca nişte necunoscuţi, deşi bine cunoscuţi; ca aflându-ne în pragul morţii, deşi iată că trăim; ca nişte pedepsiţi, şi totuşi nu ucişi; ca nişte întristaţi, dar pururea bucurându-ne; ca nişte săraci, dar pe mulţi îmbogăţindu-i; ca unii care n-au nimic, dar le stăpânesc pe toate."[457] „Deci, fraţilor, bucuraţi-vă! Desăvârşiţi-vă, mângâiaţi-vă, fiţi uniţi în cuget, trăiţi în pace !"[458] „Iar roada Duhului este dragostea, bucuria, pacea, îndelungă-răbdarea, bunătatea, facerea de bine, credinţa, blândeţea, înfrânarea, curăţia."[459] „De aceea, vă îndemn, eu cel întemniţat pentru Domnul, să umblaţi cu vrednicie, după chemarea cu care aţi fost chemaţi, cu toată smerenia şi blândeţea, cu îndelungă răbdare, întru iubire îngăduindu-vă unii pe alţii, silindu-vă să păziţi unitatea Duhului, întru legătura păcii. Este un trup şi un Duh, precum chemaţi aţi fost la o singură nădejde a chemării voastre."[460] „Ci fiţi buni între voi şi milostivi, iertând unul altuia, precum şi Dumnezeu v-a iertat vouă, întru Hristos."[461] „Şi umblaţi întru iubire, precum şi Hristos ne-a iubit pe noi şi S-a dat pe Sine pentru noi prinos şi jertfă lui Dumnezeu, întru miros cu bună mireasmă."[462] „Deci, dacă este vreun îndemn în Hristos, dacă este vreo mângâiere a dragostei, dacă este vreo împărtăşire a Duhului, dacă este vreo milostivire şi îndurare, împliniţi-mi bucuria deplină de a gândi la fel, având aceeaşi iubire, aceleaşi simţiri, aceeaşi cugetare. Nu faceţi nimic din duh de ceartă, nici din slavă deşartă."[463] „Mai departe, fraţilor, la cele câte sunt adevărate, câte sunt de cinste, câte sunt drepte, câte sunt curate, câte sunt vrednice de iubit, câte sunt cu nume bun, orice virtute şi orice laudă, la acestea să vă fie gândul. Cele ce aţi

---

[457] *2 Corinteni* 6, 3-10.
[458] *2 Corinteni* 13, 11.
[459] *Galateni* 5, 22-23.
[460] *Efeseni* 4, 1-4.
[461] *Efeseni* 4, 32.
[462] *Efeseni* 5, 2.
[463] *Filipeni* 2, 1-3.

învățat și ați primit și ați auzit și ați văzut la mine, acestea să le faceți."[464] „Așadar, dacă ați înviat împreună cu Hristos, căutați cele de sus, unde Se află Hristos, șezând de-a dreapta lui Dumnezeu; cugetați cele de sus, nu cele de pe pământ; căci voi ați murit și viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu."[465] „Îmbrăcați-vă ca aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și prea iubiți, cu milostivirile îndurării, cu bunătate, cu smerenie, cu blândețe, cu îndelungă răbdare."[466] „Dojeniți pe cei fără de rânduială, îmbărbătați pe cei slabi la suflet, sprijiniți pe cei neputincioși, fiți îndelung răbdători față de toți. Luați seama să nu răsplătească cineva cuiva răul cu rău, ci totdeauna să urmați cele bune unul față de altul și față de toți. Bucurați-vă pururea. Rugați-vă neîncetat. Dați mulțumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus, pentru voi. Duhul să nu-l stingeți. Prorociile să nu le disprețuiți. Toate să le încercați; țineți ce este bine; feriți-vă de orice înfățișare a răului."[467] „Bătrânii să fie treji, cinstiți, întregi la minte, sănătoși în credință, în dragoste, în răbdare; bătrânele, de asemenea, să aibă în înfățișare sfințită cuviință, să fie neclevetitoare, nerobite de vin mult, să învețe de bine, ca să înțelepțească pe cele tinere să-și iubească bărbații, să-și iubească copiii și să fie cumpătate, curate, gospodine, bune, plecate bărbaților lor, ca să nu fie defăimat cuvântul lui Dumnezeu."[468] „Adu-le aminte să se supună stăpânirilor și dregătorilor, să asculte, să fie gata la orice lucru bun, să nu defăimeze pe nimeni, să fie pașnici, să fie îngăduitori, arătând blândețe întreagă față de toți oamenii."[469] „Rămâneți întru dragostea frățească. Primirea de oaspeți să n-o uitați, căci prin aceasta unii, fără să știe, au primit în gazdă îngeri. Aduceți-vă aminte de cei închiși, ca și cum ați fi închiși cu ei; aduceți-vă aminte de cei care îndură rele, întrucât și voi sunteți în trup. Nunta să fie cinstită întru toate și patul nespurcat. Iar pe desfrânați îi va judeca

[464] *Filipeni* 4, 8-9.
[465] *Coloseni* 3, 1-3.
[466] *Coloseni* 3, 12.
[467] *1 Tesaloniceni* 5, 14-22.
[468] *Tit* 2, 2-5.
[469] *Tit* 3, 1-2.

Dumnezeu. Feriți-vă de iubirea de argint și îndestulați-vă cu cele pe care le aveți."[470]

Regula LXX

1

Cei cărora le este încredințată propovăduirea Evangheliei trebuie să aleagă prin cereri și rugăciuni fie diaconi, fie preoți cu o viață fără prihană dinainte dovedită.

„Atunci a zis ucenicilor Lui: secerișul e mult, dar lucrătorii sunt puțini. Rugați deci pe Domnul secerișului ca să scoată lucrători la seceriș."[471] „Și în zilele acelea Iisus a ieșit să Se roage pe munte și a petrecut noaptea în rugăciune către Dumnezeu. Și când s-a făcut ziuă, a chemat la Sine pe ucenicii Săi și a ales dintre ei doisprezece, pe care i-a numit apostoli: pe Simon, căruia i-a zis Petru, și pe Andrei, fratele lui, și pe Iacov, și pe Ioan, pe Filip, și pe Vartolomeu, și pe Matei, și pe Toma, și pe Iacov al lui Alfeu și pe Simon numit Zilotul, și pe Iuda al lui Iacov și pe Iuda Iscarioteanul, care a și devenit trădător."[472] „Iar după acestea, Domnul a ales alți șaptezeci [și doi] și i-a trimis, câte doi, înaintea feței Sale, în fiecare cetate și loc, unde El Însuși avea să vină. Și zicea către ei: secerișul este mult, dar lucrătorii sunt puțini; rugați deci pe Domnul secerișului să scoată lucrători la secerișul Său."[473] „Cuvântul cel dintâi l-am făcut, Teofile, despre toate câte a început Iisus a face și a învăța, până în ziua în care S-a înălțat la cer, poruncind prin Duhul Sfânt apostolilor pe care i-a ales."[474] „Și i-au pus înainte pe doi: pe Iosif, numit Barnaba – zis și Iustus –, și pe Matia. Și, rugându-se, au zis: «Tu, Doamne, Care cunoști inimile tuturor, arată pe care dintre aceștia doi l-ai ales să ia locul acestei slujiri și al apostoliei din care Iuda a căzut, ca să meargă în locul lui». Și au tras la sorți; și sorțul a căzut pe

---

470 *Evrei* 13, 1-5.
471 *Matei* 9, 37-38.
472 *Luca* 6, 12-16.
473 *Luca* 10, 1-2.
474 *Fapte* 1, 1-2.

Matia; şi el a fost socotit împreună cu cei unsprezece apostoli."[475] „De pofteşte cineva episcopie, bun lucru doreşte. Se cuvine ca episcopul să fie fără de prihană, bărbat al unei singure femei, veghetor, înţelept, cuviincios, iubitor de străini, destoinic în a-i învăţa pe alţii, nicicum beţiv, nedeprins să bată, neagonisitor de câştig urât, ci blând, paşnic, neiubitor de argint, bine chivernisind casa lui, având copii ascultători, cu toată buna cuviinţă. Căci, dacă nu ştie cineva să-şi rânduiască propria lui casă, cum va purta grijă de Biserica lui Dumnezeu? Episcopul să nu fie de curând botezat, ca nu cumva, trufindu-se, să cadă în osânda diavolului, dar el trebuie să aibă şi mărturie bună de la cei din afară, ca să nu cadă în ocară şi în cursa diavolului. Diaconii, de asemenea, trebuie să fie cucernici, nu vorbind în doi peri, nu dedaţi la mult vin, nu agonisitori de câştig urât, păstrând taina credinţei în cuget curat. Dar și aceştia să fie mai întâi puşi la încercare, apoi, dacă se dovedesc fără prihană, să fie făcuți diaconi."[476] „Pentru aceasta te-am lăsat în Creta, ca să îndreptezi cele ce mai lipsesc şi să aşezi preoţi prin cetăţi, precum ţi-am rânduit: de este cineva fără de prihană, bărbat al unei femei, având fii credincioși, nu sub învinuire de desfrânare sau neascultători. Căci se cuvine ca episcopul să fie fără de prihană, ca un iconom al lui Dumnezeu, neîngâmfat, nu aprig la mânie, nu dedat la băutură, paşnic, nu poftitor de câştig urât, ci iubitor de străini, iubitor de bine, înţelept, drept, cuvios, cumpătat, ținându-se de cuvântul cel credincios al învăţăturii, ca să fie destoinic şi să îndemne la învățătura cea sănătoasă şi să mustre pe cei potrivnici."[477]

2

Nu se cuvine ca, în ce privește hirotoniile, să existe neglijenţă și nici să se apropie [cineva] de acestea în chip nesăbuit, că nici cel ferit de încercare nu este lipsit de primejdie. Pe cel care se face vinovat de ceva să-l dea pe față, ca nu cumva să fie părtaș el însuși la păcatul [aceluia], iar ceilalți să se poticnească, ci mai degrabă să învețe să se teamă.

---

[475] *Fapte* 1, 23-26.
[476] *1 Timotei* 3, 1-10.
[477] *Tit* 1, 5-9.

„Nu-ţi pune mâinile degrabă pe nimeni, nici nu te face părtaş la păcatele altora."[478] „Să nu primeşti pâră împotriva preotului, fără numai de la doi sau trei martori. Pe cei care păcătuiesc mus-tră-i de faţă cu toţi, ca şi ceilalţi să se teamă."[479]

3

Cel ales nu trebuie să ajungă la propovăduire prin sine însuşi, ci trebuie să aştepte răbdător vremea potrivită în care binevoieşte Dumnezeu şi să înceapă a propovădui atunci când i se îngăduie să predice acelora pentru care a fost trimis.

„Pe aceşti doisprezece i-a trimis Iisus, poruncindu-le lor şi zicând: în calea păgânilor să nu mergeţi şi în nicio cetate de samarineni să nu intraţi; ci mai degrabă mergeţi către oile cele pierdute ale casei lui Israel."[480] „Şi iată o femeie cananeeancă din acele ţinuturi, ieşind, striga zicând: «Miluieşte-mă, Doamne, Fiul lui David! Fiica mea este rău chinuită de demon». El însă nu i-a răspuns niciun cuvânt. Şi, apropiindu-se, ucenicii Lui Îl rugau, zicând: «Dă-i drumul, că strigă în urma noastră!» Iar El, răs-punzând, a zis: «Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel»."[481] „Căci de la Dumnezeu am ieşit şi am venit. Pentru că n-am venit de la Mine Însumi, ci El M-a trimis."[482] „Deci cei care se risipiseră din cauza tulburării făcute pentru Ştefan au trecut până în Fenicia, în Cipru şi în Antiohia, nimănui grăind cuvântul, decât numai iudeilor."[483] „Pavel, rob al lui Iisus Hristos, chemat de El apostol, rânduit pentru vestirea Evan-gheliei lui Dumnezeu."[484] „Şi cum vor auzi fără propovăduitor? Şi cum vor propovădui, de nu vor fi trimişi?"[485] „Pavel, apostol al lui Iisus Hristos după porunca lui Dumnezeu, Mântuitorul nostru, şi a lui Iisus Hristos, nădejdea noastră"[486].

---

[478] *1 Timotei* 5, 22.
[479] *1 Timotei* 5, 19-20.
[480] *Matei* 10, 5-7.
[481] *Matei* 15, 22-24.
[482] *Ioan* 8, 42.
[483] *Fapte* 11, 19.
[484] *Romani* 1, 1.
[485] *Romani* 10, 14-15.
[486] *1 Timotei* 1, 1.

4

Cel chemat la propovăduirea Evangheliei trebuie ca îndată să facă ascultare [față de chemare] și să nu amâne.

„Și a zis către altul: «Urmează-Mi!» Iar el a zis: «Doamne, dă-mi voie să merg mai întâi să-l îngrop pe tatăl meu». I-a zis lui Domnul: «Lasă morții să-și îngroape morții lor, iar tu mergi de vestește Împărăția lui Dumnezeu».”[487] „Dar când a binevoit Dumnezeu, Care m-a ales din pântecele mamei mele și m-a chemat prin harul Său, întru mine să descopere pe Fiul Său, pentru ca să-L binevestesc la neamuri, îndată, fără să fi primit sfat de la trup și de la sânge și fără să mă fi suit la Ierusalim, la apostolii cei dinainte de mine, m-am dus în Arabia și m-am întors iarăși la Damasc.”[488]

5

Nu trebuie să propovăduim învățături străine.

„Adevărat, adevărat zic vouă: cel care nu intră pe ușă, în staulul oilor, ci sare pe aiurea, acela este fur și tâlhar. Iar cel care intră prin ușă este păstorul oilor”[489] și puțin mai departe [se zice]: „Eu sunt ușa oilor. Toți câți au venit mai înainte de Mine sunt furi și tâlhari, dar oile nu i-au ascultat”[490]. „Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o, să fie anatema! Precum v-am spus mai înainte, vă spun din nou și acum: «Dacă vă propovăduiește cineva altceva decât ați primit, să fie anatema!»”[491] „Iar de învață cineva altă învățătură și nu se alipește de cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos și de învățătura cea după dreapta credință, acela e un orbit de trufie care nu știe nimic”[492] și celelalte.

[487] *Luca* 9, 59-60.
[488] *Galateni* 1, 15-17.
[489] *Ioan* 10, 1-2.
[490] *Ioan* 10, 7-8.
[491] *Galateni* 1, 8-9.
[492] *1 Timotei* 6, 3-5.

6

Trebuie să-i învățăm pe credincioși toate cele poruncite de Domnul în Evanghelie și prin apostoli și cele care au fost moștenite de la ei.

„Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă."[493] Și când treceau prin cetăți, învățau să păzească învățăturile rânduite de apostolii și de preoții din Ierusalim."[494] „Acestea să-i învеți și să le poruncești."[495] „Dar tu grăiește cele ce se cuvin învățăturii sănătoase."[496]

7

Cel care crede în cuvântul învățăturii Domnului, dacă ar trece sub tăcere ceva din cele necesare pentru a-I bineplăcea lui Dumnezeu, se face vinovat de sângele celor care sunt în primejdie, fie prin săvârșirea celor interzise, fie prin omiterea celor ce trebuiau împlinite.

„Vai vouă, învățătorilor de lege! Că ați luat cheia cunoștinței; voi înșivă n-ați intrat, iar pe cei care voiau să intre i-ați împiedicat."[497] „Iar când Sila și Timotei au venit din Macedonia, Pavel era prins întru totul de cuvânt, mărturisind iudeilor că Iisus este Hristosul. Și, stând ei împotrivă și hulind, el, scuturându-și hainele, a zis către ei: «Sângele vostru asupra capului vostru! Eu sunt curat. De acum înainte mă voi duce la neamuri»."[498] „Pentru aceea vă mărturisesc în ziua de astăzi că sunt curat de sângele tuturor. Căci nu m-am ferit să vă vestesc toată voia lui Dumnezeu."[499]

8

În privința celor care nu sunt stabilite de Scriptură prin poruncă, fiecare trebuie să îndemne spre ce este mai bine.

---

[493] *Matei* 28, 19-20.
[494] *Fapte* 16, 4.
[495] *1 Timotei* 6, 2.
[496] *Tit* 2, 1.
[497] *Luca* 11, 52.
[498] *Fapte* 18, 5-6.
[499] *Fapte* 20, 26-27.

„Căci sunt fameni care s-au născut aşa din pântecele mamei lor; sunt fameni pe care oamenii i-au făcut fameni şi sunt fameni care s-au făcut fameni pe ei înşişi, pentru Împărăţia cerurilor. Cine poate înţelege să înţeleagă!"[500] „Cât despre feciorie, n-am poruncă de la Domnul. Vă dau însă sfatul meu, ca unul care am fost miluit de Domnul să fiu vrednic de crezare. Socotesc deci că aceasta este bine pentru nevoia ceasului de faţă: bine este pentru om să fie aşa. Te-ai legat de femeie? Nu căuta dezlegare. Te-ai dezlegat de femeie? Nu căuta femeie."[501]

9

Nu este permis ca cineva să împovăreze pe alții cu sarcini pe care el însuși nu le poate împlini.

„Vai şi vouă, învăţătorilor de lege! Că împovăraţi pe oameni cu sarcini anevoie de purtat, iar voi nu atingeţi sarcinile nici cel puţin cu un deget."[502]

10

Cel care propovăduiește cuvântul [lui Dumnezeu] trebuie să fie pildă altora în tot lucrul bun, împlinind el mai întâi cele pe care le propovăduiește.

„Veniţi la Mine toţi cei osteniţi şi împovăraţi şi Eu vă voi odihni pe voi. Luaţi jugul Meu asupra voastră şi învăţaţi de la Mine, căci sunt blând şi smerit cu inima."[503] „După ce le-a spălat picioarele şi Şi-a luat hainele, S-a aşezat iar la masă şi le-a zis: «Înţelegeţi ce v-am făcut Eu? Voi Mă numiţi pe Mine Învăţătorul şi Domnul, şi bine ziceţi, căci sunt. Deci dacă Eu, Domnul şi Învăţătorul, v-am spălat vouă picioarele, şi voi sunteţi datori să vă spălaţi picioarele unii altora; că v-am dat vouă pildă ca, precum v-am făcut Eu vouă, să faceţi şi voi»."[504] „Toate vi le-am arătat, căci, ostenindu-vă astfel, trebuie să-i ajutaţi pe cei slabi."[505]

---

[500] *Matei* 19, 12.
[501] *1 Corinteni* 7, 25-27.
[502] *Luca* 11, 46.
[503] *Matei* 11, 28-29.
[504] *Ioan* 13, 12-15.
[505] *Fapte* 20, 35.

„Fiţi următori ai mei, precum şi eu sunt al lui Hristos."[506] „Nimeni să nu dispreţuiască tinereţile tale, ci fă-te pildă credincioşilor prin cuvânt, cu purtarea"[507] şi celelalte.

11

Căci cel care propovăduieşte cuvântul nu se cuvine să-şi găsească odihnă în faptele sale cele bune, ci trebuie să fie încredinţat că lucrarea proprie şi personală primită în grijă este ca cei credincioşi să devină mai buni.

„Voi sunteţi sarea pământului; dacă sarea îşi va pierde gustul, cu ce se va săra? De nimic nu mai e bună, decât să fie aruncată afară şi călcată în picioare de oameni."[508] „Tot ce-Mi dă Tatăl va veni la Mine; şi pe cel care vine la Mine nu-l voi scoate afară; pentru că M-am coborât din cer, nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui Care M-a trimis pe Mine. Şi aceasta este voia Celui Care M-a trimis, ca din toţi pe care Mi i-a dat să nu pierd niciunul, ci să-i înviі pe ei în ziua cea de apoi. Că aceasta este voia Tatălui Meu, ca oricine vede pe Fiul şi crede în El să aibă viaţă veşnică şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi."[509] „Căci care este nădejdea noastră, sau bucuria, sau cununa laudei noastre, dacă nu chiar voi, înaintea Domnului nostru Iisus, întru a Lui venire? Căci voi sunteţi slava şi bucuria noastră."[510]

12

Cel care propovăduieşte cuvântul trebuie să străbată toate satele şi oraşele care i-au fost încredinţate.

„Şi a străbătut Iisus toată Galileea, învăţând în sinagogile lor şi propovăduind Evanghelia Împărăţiei şi tămăduind toată boala şi toată neputinţa."[511] „Şi El umbla prin cetăţi şi prin sate, propovăduind şi binevestind Împărăţia lui Dumnezeu, iar cei doisprezece erau cu El."[512]

---

[506] *1 Corinteni* 11, 1.
[507] *1 Timotei* 4, 12.
[508] *Matei* 5, 13.
[509] *Ioan* 6, 37-40.
[510] *1 Tesaloniceni* 2, 19-20.
[511] *Matei* 4, 23.
[512] *Luca* 8, 1.

13

Toți trebuie să fie chemați la ascultarea Evangheliei; și [cel care propovăduiește] trebuie să predice cuvântul vorbind liber și să mărturisească adevărul, chiar dacă unii l-ar împiedica și l-ar prigoni în fel și chip, până la moarte.

„Ceea ce Eu vă grăiesc la întuneric, spuneți voi la lumină; și ceea ce auziți la ureche, propovăduiți de pe acoperișul caselor. Nu vă temeți de cei care ucid trupul, iar sufletul nu pot să-l ucidă; temeți-vă mai curând de acela care poate ca și sufletul și trupul să le piardă în gheenă."[513] „Apoi a zis către slugile sale: «Nunta este gata, dar cei poftiți n-au fost vrednici. Mergeți deci la răspântiile drumurilor și pe câți veți găsi, chemați-i la nuntă»."[514] „Iisus i-a răspuns: «Eu am vorbit pe față lumii; Eu am învățat întotdeauna în sinagogă și în templu, unde se adună toți iudeii, și nimic nu am vorbit în ascuns»."[515] „Și, aducându-i, i-au pus în fața sinedriului. Iar arhiereul i-a întrebat, zicând: «Nu v-am poruncit vouă cu poruncă să nu mai învățați în numele acesta? Și iată ați umplut Ierusalimul cu învățătura voastră și voiți să aduceți asupra noastră sângele acestui om!» Iar Petru și apostolii, răspunzând, au zis: «Trebuie să ascultăm pe Dumnezeu mai mult decât pe oameni»."[516] „Decât numai că Duhul Sfânt mărturisește prin cetăți, spunându-mi că mă așteaptă lanțuri și necazuri. Dar nimic nu iau în seamă și nu pun niciun preț pe sufletul meu, numai să împlinesc calea mea și slujba mea pe care am luat-o de la Domnul Iisus, aceea de a mărturisi Evanghelia harului lui Dumnezeu."[517] „Căci știți voi înșivă, fraților, că venirea noastră la voi n-a fost zadarnică. Ci, după ce am suferit și am fost ocărâți în Filipi, precum știți, întru Dumnezeul nostru am îndrăznit să grăim în fața voastră, cu multă luptă, Evanghelia lui Dumnezeu"[518].

---

[513] *Matei* 10, 27-28.
[514] *Matei* 22, 8-9.
[515] *Ioan* 18, 20.
[516] *Fapte* 5, 27-29.
[517] *Fapte* 20, 23-24.
[518] *1 Tesaloniceni* 2, 1-2.

14

Trebuie să ne rugăm pentru sporirea celor care au crezut și să mulțumim pentru aceasta.

„Dar nu numai pentru aceştia Mă rog, ci şi pentru cei care vor crede în Mine, prin cuvântul lor, ca toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceștia în Noi să fie una”[519]; şi iarăşi: „Părinte, voiesc ca, unde sunt Eu, să fie împreună cu Mine și aceia pe care Mi i-ai dat.”[520] „În acest ceas, El S-a bucurat în Duhul Sfânt și a zis: «Te slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului și al pământului, că ai ascuns acestea de cei înțelepți și de cei pricepuți și le-ai descoperit pruncilor. Da, Părinte, căci așa a fost înaintea Ta bunăvoința Ta».”[521] „Mulțumesc întâi Dumnezeului meu, prin Iisus Hristos, pentru voi toți, căci credința voastră se vestește în toată lumea. Martor îmi este Dumnezeu, Căruia Îi slujesc cu duhul meu întru Evanghelia Fiului Său, căci neîncetat vă pomenesc în rugăciunile mele.”[522] „Căci martor îmi este Dumnezeu, că vă doresc pe voi pe toți, cu dragostea lui Hristos Iisus. Şi aceasta mă rog, ca iubirea voastră să prisosească tot mai mult și mai mult, întru cunoștință și întru toată priceperea, ca să le deosebiți voi pe cele ce sunt mai de folos, pentru ca să fiți curați și fără poticnire în ziua lui Hristos, plini de roada dreptății, care vine prin Iisus Hristos, spre slava și lauda lui Dumnezeu.”[523]

15

Trebuie să facem cunoscute și altora, spre slava lui Dumnezeu, faptele de îndreptare împlinite prin harul Domnului.

„Şi, întorcându-se apostolii, I-au spus toate câte au făcut.”[524] „Şi, venind și adunând Biserica, au vestit câte a făcut Dumnezeu cu ei.”[525] „Iar ca să știți și voi cum sunt și ce fac, Tihic, iubitul

---

[519] *Ioan* 17, 20-21.
[520] *Ioan* 17, 24.
[521] *Luca* 10, 21.
[522] *Romani* 1, 8-10.
[523] *Filipeni* 1, 8-11.
[524] *Luca* 9, 10.
[525] *Fapte* 14, 27.

frate şi credinciosul slujitor întru Domnul, vi le va aduce la cunoştinţă pe toate. Pentru aceasta l-am trimis la voi, ca să aflaţi cum suntem şi să mângâie inimile voastre."[526]

16

Trebuie să purtăm de grijă nu numai celor de faţă, ci şi celor plecaţi departe, și toate să le facem după cum ne-ar cere-o cele de trebuință zidirii [lor].

„Am şi alte oi, care nu sunt din staulul acesta. Şi pe acelea trebuie să le aduc; şi vor auzi glasul Meu şi va fi o turmă şi un păstor."[527] „De aceea, nemaiputând răbda, noi am hotărât să rămânem singuri la Atena. Și am trimis pe Timotei, fratele nostru și slujitorul lui Dumnezeu și împreună-lucrător cu noi întru Evanghelia lui Hristos, ca să vă întărească și să vă îndemne în credința voastră."[528]

17

Se cuvine să nu-i refuzăm pe cei care ne cheamă spre a le săvârși vreo slujbă.

„Pe când le spunea acestea, iată că un dregător, venind, I s-a închinat, zicând: «Fiica mea a murit de curând; dar, venind, pune mâna Ta peste ea și va fi vie». Atunci Iisus, sculându-Se, a mers după el."[529] „Şi, fiind aproape Lida de Iope, ucenicii, auzind că Petru este în Lida, au trimis pe doi bărbaţi la el, rugându-l: «Nu pregeta să vii până la noi!» Şi Petru, sculându-se, a venit cu ei."[530]

18

Pe cei care au primit cuvântul adevărului trebuie să-i întărim prin a-i cerceta.

„Şi, după câteva zile, Pavel a zis către Barnaba: «Întorcându-ne, să cercetăm cum se află fraţii noştri în toate cetăţile în care am

---

[526] *Efeseni* 6, 21-22.
[527] *Ioan* 10, 16.
[528] *1 Tesaloniceni* 3, 1-2.
[529] *Matei* 9, 18-19.
[530] *Fapte* 9, 38-39.

vestit cuvântul Domnului».”[531] „Iar noi, fraților, fiind pentru o vreme despărțiți de voi, cu privirea, nu cu inima, cu mare dor ne-am sârguit cu atât mai mult să vedem fața. Pentru aceea, am vrut să venim la voi, îndeosebi eu, Pavel, și nu o dată, dar ne-a împiedicat Satana”[532]; și puțin mai departe: „De aceea, nemaiputând răbda, am hotărât să rămânem singuri la Atena. Și am trimis pe Timotei, fratele nostru și slujitorul lui Dumnezeu și împreună-lucrător cu noi întru Evanghelia lui Hristos, ca să vă întărească și să vă îndemne în credința voastră, pentru ca nimeni să nu se clatine în aceste necazuri. Căci voi înșivă știți că spre aceasta suntem rânduiți”[533].

19

E propriu iubitorului de Dumnezeu să le poarte de grijă celor cărora le este învățător, cu multă dragoste față de ei, cu toată râvna și în orice chip, chiar de-ar trebui ca până la moarte să stăruie în a le preda învățătura, atât laolaltă, cât și fiecăruia în parte.

„Eu sunt păstorul cel bun. Păstorul cel bun își pune sufletul pentru oile sale.”[534] „Deci, după ce au prânzit, Iisus a zis lui Simon-Petru: «Simone, fiul lui Iona, Mă iubești tu mai mult decât aceștia?» El I-a răspuns: «Da, Doamne, Tu știi că Te iubesc». Zis-a lui: «Paște mielușeii Mei!» Iisus i-a zis iarăși, a doua oară: «Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti?» El I-a zis: «Da, Doamne, Tu ştii că Te iubesc». Zis-a Iisus lui: «Păstoreşte oile Mele!» Iisus i-a zis a treia oară: «Simone, fiul lui Iona, Mă iubeşti?» Petru s-a întristat că i-a zis a treia oară: «Mă iubești?» și I-a zis: «Doamne, Tu pe toate le ştii. Tu ştii că Te iubesc». Iisus i-a zis: «Paşte oile Mele!»”[535] „În ziua întâi a săptămânii, adunându-ne noi să frângem pâinea, Pavel, care avea de gând să plece a doua zi, a început să le vorbească și a prelungit cuvântul lui până la miezul nopții”[536]; și mai apoi: „Și, suindu-se, frângând pâinea și mâncând, a

[531] *Fapte* 15, 36.
[532] *1 Tesaloniceni* 2, 17-18.
[533] *1 Tesaloniceni* 3, 1-3.
[534] *Ioan* 10, 11.
[535] *Ioan* 21, 15-17.
[536] *Fapte* 20, 7.

vorbit cu ei mult, până în zori; și atunci a plecat"[537]. „Și cum nu m-am ferit cu nimic ca pe cele folositoare să vi le vestesc și să vă învăț, fie înaintea poporului, fie prin case, mărturisind și iudeilor și elinilor întoarcerea la Dumnezeu prin pocăință și credința în Domnul nostru Iisus Hristos."[538] „Drept aceea, privegheați, aducându-vă aminte că, timp de trei ani, n-am încetat să vă îndemn noapte și zi, cu lacrimi, pe fiecare dintre voi."[539] „Voi vă aduceți aminte, fraților, de osteneala și de truda noastră: lucrând zi și noapte, ca să nu-i fim povară niciunuia dintre voi, așa v-am propovăduit Evanghelia lui Dumnezeu"[540] și celelalte.

20

Cel care propovăduiește cuvântul [lui Dumnezeu] trebuie să fie milostiv și îndurător mai cu seamă față de sufletele celor necăjiți.

„Și, văzând fariseii, au zis ucenicilor: «Pentru ce mănâncă Învățătorul vostru cu vameșii și cu păcătoșii?» Și, auzind El, a zis: «Nu cei sănătoși au nevoie de doctor, ci cei bolnavi. Dar, mergând, învățați ce înseamnă: Milă voiesc, iar nu jertfă; că n-am venit să chem la pocăință pe cei drepți, ci pe cei păcătoși»."[541] „Și, văzând mulțimile, I s-a făcut milă de ele, căci erau necăjite și rătăcite ca niște oi care n-au păstor."[542]

21

Față de cei care au crezut, [învățătorul] trebuie să fie milostiv chiar și în privința nevoilor trupului și să le poarte de grijă.

„Iar Iisus, chemând la Sine pe ucenicii Săi, a zis: «Îmi este milă de mulțime, că iată sunt trei zile de când așteaptă lângă Mine și n-au ce să mănânce; și să le dau drumul flămânzi nu vreau, ca să nu se istovească pe drum»."[543] „Și a venit la El un

[537] *Fapte* 20, 11.
[538] *Fapte* 20, 20-21.
[539] *Fapte* 20, 31.
[540] *1 Tesaloniceni* 2, 9-12.
[541] *Matei* 9, 11-13.
[542] *Matei* 9, 36.
[543] *Matei* 15, 32.

lepros, rugându-L, îngenunchind și zicând: «Dacă vrei, poți să mă curățești». Și, făcându-I-se milă, a întins mâna și S-a atins de el, zicându-i: «Vreau, curățește-te!»"[544] „În zilele acelea, înmulțindu-se ucenicii, [iudeii] eleniști murmurau împotriva evreilor, pentru că văduvele lor erau trecute cu vederea la slujirea zilnică. Și, chemând cei doisprezece mulțimea ucenicilor, au zis: «Nu este drept ca noi, lăsând de-o parte cuvântul lui Dumnezeu, să slujim la mese. Drept aceea, fraților, căutați șapte bărbați dintre voi, cu nume bun, plini de Duh Sfânt și de înțelepciune, pe care noi să-i rânduim la această slujire»."[545]

22

Nu se cuvine ca cel căruia i-a fost încredințat cuvântul [lui Dumnezeu] să pună mai presus împlinirea cu propriile mâini a celor mai neînsemnate [îndatoriri], iubind cinstea de a fi de ajutor, dar lăsând astfel la o parte râvna pentru cele mai importante [îndatoriri].

„Și, chemând cei doisprezece mulțimea ucenicilor, au zis: «Nu este drept ca noi, lăsând de-o parte cuvântul lui Dumnezeu, să slujim la mese»"[546]; și puțin mai departe: „Iar noi vom stărui în rugăciune și în slujirea cuvântului"[547].

23

Nu trebuie să căutăm a fi văzuți, nici să folosim cuvântul învățăturii pentru măgulirea celor care ascultă, spre împlinirea propriilor noastre plăceri sau trebuințe, ci să fim asemenea unora care vorbesc înaintea lui Dumnezeu, spre slava Lui.

„Toate faptele lor le fac ca să fie priviți de oameni; căci își lățesc filacteriile și își măresc ciucurii de la poalele veșmintelor lor. Și le place să stea în capul mesei la ospețe și în băncile dintâi, în sinagogi, să li se plece lumea în piețe și să fie numiți de oameni «Rabi». Însă voi să nu vă numiți «Rabi», fiindcă unul este

[544] *Marcu* 1, 40-41.
[545] *Fapte* 6, 1-3.
[546] *Fapte* 6, 2.
[547] *Fapte* 6, 4.

Învățătorul vostru, Hristos, iar voi toți sunteți frați. Și tată al vostru să nu numiți pe nimeni pe pământ, căci Tatăl vostru unul este, Cel din ceruri. Nici învățători să nu vă numiți, că Învățătorul vostru este unul, Hristos."[548] „Învățătura Mea nu este a Mea, ci a Celui Care M-a trimis. Dacă vrea cineva să facă voia Lui, va cunoaște despre învățătura aceasta dacă este de la Dumnezeu sau dacă Eu vorbesc de la Mine Însumi. Cel care vorbește de la sine își caută propria slavă; iar cel care caută slava celui care l-a trimis pe el, acela este adevărat și nedreptate nu este în el."[549] „Căci nu suntem precum cei mulți, care strică cuvântul lui Dumnezeu, ci grăim ca din curăția inimii, ca de la Dumnezeu dinaintea lui Dumnezeu, în Hristos."[550] „Pentru că îndemnul nostru nu venea din rătăcire, nici din gânduri necurate, nici din înșelăciune, ci, după cum am fost socotiți vrednici de Dumnezeu ca să ni se încredințeze Evanghelia, așa vorbim, nu căutând să plăcem oamenilor, ci lui Dumnezeu, Care ne încearcă inimile. Căci niciodată n-am folosit cuvinte de lingușire, după cum știți, nici prilejuri pentru lăcomie – Dumnezeu îmi este martor –, nici n-am căutat slavă de la oameni, nici de la voi, nici de la alții, deși, ca apostoli ai lui Hristos, puteam să fim cu greutate."[551]

24

Nu se cuvine ca cel care propovăduiește cuvântul [lui Dumnezeu] să abuzeze de autoritatea sa spre defăimarea celor pe care îi păstorește și nici să se ridice împotriva lor, ci se cuvine, mai degrabă, ca treapta [slujirii] pe care o are să fie un temei pentru [a-și arăta] smerenia față de aceștia.

„Oare cine este sluga credincioasă și înțeleaptă pe care a pus-o stăpânul peste slugile sale, ca să le dea hrană la timp? Fericită este sluga aceea, pe care, venind, stăpânul său o va afla făcând așa. Adevărat zic vouă că peste toate avuțiile sale o va pune. Iar dacă acea slugă, rea fiind, va zice în inima sa: «Stăpânul meu întârzie» și va începe să bată pe cei care slujesc împreună cu el, să

---

548 *Matei* 23, 5-10.
549 *Ioan* 7, 16-18.
550 *2 Corinteni* 2, 17.
551 *1 Tesaloniceni* 2, 3-6.

mănânce și să bea cu bețivii, va veni stăpânul slugii aceleia în ziua când nu se așteaptă și în ceasul pe care nu-l cunoaște și o va scoate din dregătorie și partea ei o va pune cu fățarnicii. Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților."[552] „Voi Mă numiți pe Mine Învățătorul și Domnul, și bine ziceți, căci sunt. Deci, dacă Eu, Domnul și Învățătorul, v-am spălat vouă picioarele, și voi sunteți datori să vă spălați picioarele unii altora."[553] „Și s-a iscat între ei și neînțelegere: cine dintre ei se pare că e mai mare? Iar El le-a zis: «Regii neamurilor domnesc peste ele și se numesc binefăcători. Dar între voi să nu fie astfel, ci acela mai mare dintre voi să fie ca cel mai tânăr și căpetenia ca acela care slujește. Căci cine este mai mare: cel care stă la masă sau cel care slujește? Oare nu cel care stă la masă? Iar Eu, în mijlocul vostru, sunt asemenea aceluia care slujește»."[554] „Și, trimițând din Milet la Efes, a chemat la sine preoții Bisericii. Și, când au venit la el, le-a zis: «Voi știți cum m-am purtat cu voi, în toată vremea, din ziua cea dintâi, când am venit în Asia, slujind Domnului cu toată smerenia, cu multe lacrimi și încercări care mi s-au întâmplat prin uneltirile iudeilor»."[555] „Pentru că voi, înțelepți fiind, îngăduiți cu bucurie pe cei neînțelepți. Căci voi răbdați dacă vă robește cineva, de vă mănâncă cineva, de vă ia ce e al vostru, de vă privește cineva cu semeție, de vă lovește cineva peste obraz. Spre necinste o spun, că noi ne-am arătat slabi în această parte."[556]

25

Evanghelia nu trebuie propovăduită cu mânie, cu invidie sau căutând ceartă cu unii [sau alții].

„Iată Fiul Meu pe Care L-am ales, iubitul Meu, întru Care a binevoit sufletul Meu; pune-voi Duhul Meu peste El și judecată neamurilor va vesti. Nu Se va certa, nici nu va striga, nu va auzi nimeni pe ulițe glasul Lui."[557] „Unii, e drept, vestesc pe Hristos

---

[552] *Matei* 24, 45-51.
[553] *Ioan* 13, 13-15.
[554] *Luca* 22, 24-27.
[555] *Fapte* 20, 17-19.
[556] *2 Corinteni* 11, 19-21.
[557] *Matei* 12, 18-19.

prin invidie și prin ceartă, însă alții prin bunăvoință. Unii o fac din iubire, știind că stau aici pentru apărarea Evangheliei; ceilalți însă, din invidie, vestesc pe Hristos nu cu gânduri curate, ci socotind să-mi sporească necazul în lanțurile mele."[558]

26

[Propovăduitorii] nu trebuie să întrebuințeze foloase omenești în predicarea Evangheliei, ca nu cumva să li se ascundă lor harul lui Dumnezeu.

„Te slăvesc pe Tine, Părinte, Doamne al cerului și al pământului, căci ai ascuns acestea de cei înțelepți și pricepuți și le-ai descoperit pruncilor."[559] „Căci Hristos nu m-a trimis ca să botez, ci să binevestesc, dar nu cu înțelepciunea cuvântului, ca să nu rămână zadarnică crucea lui Hristos."[560] „Și eu, fraților, când am venit la voi și v-am vestit taina lui Dumnezeu, n-am venit ca iscusit cuvântător sau ca înțelept. Căci am judecat să nu știu între voi altceva decât pe Iisus Hristos, și pe Acesta răstignit. Și eu întru slăbiciune și cu frică și cu cutremur mare am fost la voi. Iar cuvântul meu și propovăduirea mea nu stăteau în cuvinte de înduplecare ale înțelepciunii omenești, ci în adeverirea Duhului și a puterii, pentru ca să nu fie întru înțelepciunea oamenilor credința voastră, ci întru puterea lui Dumnezeu."[561]

27

Nu trebuie să considerăm că propășirea propovăduirii s-a împlinit datorită înțelepciunii și măiestriei noastre, ci să fim încredințați că totul [vine] de la Dumnezeu.

„Și o astfel de încredere avem prin Hristos față de Dumnezeu; nu că de la noi înșine suntem destoinici să pretindem ceva ca venind de la noi înșine, ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu, Cel Care ne-a învrednicit să fim slujitori ai Noului Testament."[562] „Și avem comoara aceasta în vase de lut, ca să se

---

[558] *Filipeni* 1, 15-17.
[559] *Matei* 11, 25-26.
[560] 2 *Corinteni* 1, 17.
[561] 1 *Corinteni* 2, 1-5.
[562] 2 *Corinteni* 3, 4-6.

învedereze că puterea covârşitoare este a lui Dumnezeu, şi nu de la noi."[563]

28

Nu se cuvine ca cel căruia i-a fost încredinţată propovăduirea Evangheliei să-şi agonisească ceva mai mult decât i-ar fi de strictă trebuinţă.

„Să nu aveţi nici aur, nici arginţi, nici bani în cingătorile voastre; nici traistă pe drum, nici două haine, nici încălţăminte, nici toiag; că vrednic este lucrătorul de hrana sa."[564] „Şi a zis către ei: «Să nu luaţi nimic pe drum, nici toiag, nici traistă, nici pâine, nici bani şi nici să nu aveţi câte două haine»."[565] „Argint, aur sau haină n-am poftit de la nimeni; voi înşivă ştiţi."[566] „Niciun ostaş nu se încurcă cu treburile vieţii, ca să-i fie pe plac celui care strânge oaste."[567]

29

Nu trebuie ca el[568] să ia asupra sa grija pentru cele necesare vieţii de la cei care se îndeletnicesc de acestea cu însufleţire.

„Zis-a Lui cineva din mulţime: «Învăţătorule, spune-i fratelui meu să împartă cu mine moştenirea!» Iar El i-a zis: «Omule, cine M-a pus pe Mine judecător sau împărţitor peste voi?»"[569] „Niciun ostaş nu se încurcă cu treburile vieţii"[570] şi celelalte.

30

Cei care, din dorinţa de a bineplăcea celor care-i ascultă, neglijează vorbirea cu îndrăznire despre voile lui Dumnezeu, aceia, devenind robi celor cărora vor să le placă, ies de sub stăpânirea Domnului.

---

[563] *2 Corinteni* 4, 7.
[564] *Matei* 10, 9-10.
[565] *Luca* 9, 3.
[566] *Fapte* 20, 33-34.
[567] *2 Timotei* 2, 4.
[568] Propovăduitorul.
[569] *Luca* 12, 13-14.
[570] *2 Timotei* 2, 4.

„Cum puteţi voi să credeţi, voi, cei care primiţi slavă unii de la alţii, iar slava care vine de la Unicul Dumnezeu nu o căutaţi?”[571] „Dacă aş plăcea însă oamenilor, n-aş fi rob al lui Hristos.”[572]

31

Cel care învață [cuvântul lui Dumnezeu] trebuie să-și stabilească drept scop aducerea tuturor la starea bărbatului desăvârșit, la măsura vârstei deplinătății lui Hristos, dar fiecare după treapta sa.

„Fiţi voi desăvârşiţi, precum Tatăl vostru Cel ceresc desăvârşit este.”[573] „Dar nu numai pentru aceştia Mă rog, ci şi pentru cei care vor crede în Mine, ca, prin cuvântul lor, toţi să fie una, după cum Tu, Părinte, întru Mine şi Eu întru Tine, aşa şi aceştia în Noi să fie una.”[574] „Şi el a dat pe unii apostoli, pe alţii proroci, pe alţii evanghelişti, pe alţii păstori şi învăţători, spre desăvârşirea sfinţilor, la lucrul slujirii, la zidirea trupului lui Hristos, până vom ajunge toţi la unitatea credinţei şi a cunoaşterii Fiului lui Dumnezeu, la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos.”[575]

32

Trebuie să-i educăm cu răbdare și cu blândețe pe cei care ne stau împotrivă, așteptând pocăința lor, până ce se va fi împlinit măsura purtării de grijă pentru ei.

„Nu se va certa, nici nu va striga, nu va auzi nimeni, pe uliţe, glasul Lui. Trestie strivită nu va frânge şi feştilă fumegândă nu va stinge, până ce nu va scoate judecata spre biruinţă.”[576] „Un slujitor al Domnului nu trebuie să se certe, ci să fie blând faţă de toţi, învăţător destoinic, îngăduitor, certând cu blândeţe pe cei

[571] *Ioan* 5, 44.
[572] *Galateni* 1, 10.
[573] *Matei* 5, 48.
[574] *Ioan* 17, 20-21.
[575] *Efeseni* 4, 11-13.
[576] *Matei* 12, 19-20.

care îi stau împotrivă, că doar le va da Dumnezeu pocăință spre cunoașterea adevărului și să scape din cursa diavolului."[577]

33

Când, de frică și de teamă[578], unii se feresc de prezența celui care propovăduiește cuvântul [lui Dumnezeu], nu se cuvine ca [acesta] să stăruie în discuții aprinse.

„Și L-a rugat pe El toată mulțimea din ținutul gherghesenilor să plece de la ei, căci erau cuprinși de frică mare. Iar El, intrând în corabie, S-a întors."[579]

34

Trebuie să ne îndepărtăm de cei care nu primesc propovăduirea Evangheliei din nerecunoștință și să nu acceptăm de la ei nici măcar binefaceri constând în ceea îi e de trebuință trupului.

„Dacă cineva nu vă va primi pe voi, nici nu va asculta cuvintele voastre, ieșind din casa sau din cetatea aceea, scuturați praful de pe picioarele voastre."[580] „Și în orice cetate veți intra și nu vă vor primi, ieșind în piețele ei, ziceți: «Din cetatea voastră, și praful care s-a lipit de picioarele noastre vi-l scuturăm vouă. Dar aceasta să știți: s-a apropiat Împărăția lui Dumnezeu»."[581] „Iar când Sila și Timotei au venit din Macedonia, Pavel era prins cu totul de cuvânt, mărturisind iudeilor că Iisus este Hristosul. Și, stând ei împotrivă și hulind, el, scuturându-și hainele, a zis către ei: «Sângele vostru asupra capului vostru! Eu sunt curat. De acum înainte mă voi duce la neamuri»."[582]

35

Trebuie să ne îndepărtăm de cei necredincioși după ce li s-a arătat purtare de grijă în orice chip cu putință.

---

577 *2 Timotei* 2, 24-26.

578 În text, termenul folosit este ἡ εὐλάβεια, care poate avea sensul de „smerenie, reținere pioasă"; cu toate acestea, în acest context, denumește o teamă cauzată de prudență.

579 *Luca* 8, 37.

580 *Matei* 10, 14.

581 *Luca* 10, 10-11.

582 *Fapte* 18, 5-6.

„Ierusalime, Ierusalime, care omori pe proroci și cu pietre ucizi pe cei trimiși la tine; de câte ori am voit să adun pe fiii tăi, după cum își adună pasărea puii sub aripi, dar nu ați voit. Iată, casa vi se lasă pustie."[583] „Vouă se cădea să vi se grăiască mai întâi cuvântul lui Dumnezeu; dar, de vreme ce îl lepădați și vă judecați pe voi nevrednici de viața veșnică, iată ne întoarcem către neamuri. Căci așa ne-a poruncit nouă Domnul: «Te-am pus spre lumină neamurilor, ca să fii Tu spre mântuire până la marginea pământului»."[584] „De omul eretic, după întâia și a doua mustrare, depărtează-te, știind că unul ca acesta s-a abătut și a căzut în păcat, fiind singur osândit de sine însuși."[585]

36

Exactitatea cuvintelor Domnului trebuie să fie păzită față de toți și cu privire la orice lucru, ca nu cumva [să se săvârșească] ceva cu părtinire.

„Te îndemn stăruitor înaintea lui Dumnezeu și a lui Iisus Hristos și a îngerilor aleși să păzești acestea, fără a lua o hotărâre dinainte, nefăcând nimic cu părtinire."[586]

37

Cel care propovăduiește cuvântul [Domnului] trebuie să fie prudent și să se cerceteze pe sine, în ceea ce face și zice, conform menirii [sale] de a-I bineplăcea lui Dumnezeu, pentru că se cuvine să fie pus la încercare și să fie adusă mărturie în favoarea sa și de către cei care i-au fost încredințați.

„Și, când au venit la el, le-a zis: «Voi știți cum m-am purtat cu voi în toată vremea, din ziua cea dintâi, când am venit în Asia, slujind Domnului cu toată smerenia și cu multe lacrimi și încercări»"[587]; mai apoi [se spune]: „Argint, aur sau haină n-am poftit de la nimeni; voi înșivă știți că mâinile acestea au lucrat

---

[583] *Matei* 23, 37-38.
[584] *Fapte* 13, 44-47.
[585] *Tit* 3, 10-11.
[586] *1 Timotei* 5, 21.
[587] *Fapte* 20, 18-19.

pentru trebuințele mele și ale celor care erau cu mine"[588]. „Voi sunteți martori, și Dumnezeu de asemenea, cât de sfânt și cât de drept și fără de prihană ne-am purtat între voi, credincioșii; ca un părinte pe copiii săi, precum știți."[589]

Regula LXXI

1

Cele câte se spun, laolaltă, despre episcopi și despre preoți.

„De poftește cineva episcopie, bun lucru dorește. Se cuvine ca episcopul să fie fără de prihană"[590] și celelalte. „Pe cel bătrân să nu-l înfrunți, ci să-l îndemni ca pe un părinte, pe cei tineri, ca pe frați. Pe femeile bătrâne îndeamnă-le ca pe niște mame, pe cele tinere, ca pe surori, în toată curăția."[591] „Fugi de poftele tinereților și urmează dreptatea, credința, dragostea, pacea cu cei care cheamă pe Domnul din inimă curată. Ferește-te de întrebările nebunești, știind că dau prilej de ceartă. Un slujitor al Domnului nu trebuie să se certe, ci să fie blând față de toți"[592] și celelalte. „Tu însă mi-ai urmat în învățătură, în purtare, în năzuință, în credință, în îndelungă răbdare, în dragoste, în stăruință, în prigonirile și suferințele [mele]."[593] „Pentru aceasta te-am lăsat în Creta, ca să îndreptezi cele ce mai lipsesc și să așezi preoți prin cetăți, precum ți-am rânduit: de este cineva fără de prihană [...]"[594] și celelalte.

2

Despre diaconi

„Și au ales pe Ștefan, bărbat plin de credință și de Duh Sfânt, și pe Filip, și pe Prohor, și pe Nicanor, și pe Timon, și pe

[588] *Fapte* 20, 33-34.
[589] *1 Tesaloniceni* 2, 10-11.
[590] *1 Timotei* 3, 1-6.
[591] *1 Timotei* 5, 1-2.
[592] *2 Timotei* 2, 22-25.
[593] *2 Timotei* 3, 10-11.
[594] *Tit* 1, 5-9.

Parmena, și pe Nicolae, prozelit din Antiohia, pe care i-au pus înaintea apostolilor; și ei, rugându-se, și-au pus mâinile peste aceștia."[595] „Diaconii, de asemenea, trebuie să fie cucernici, nu vorbind în doi peri, nu dedați la mult vin, nu agonisitori de câștig urât."[596]

Regula LXXII

1

Despre ascultători[597]

Cei care-i ascultă pe propovăduitorii Scripturilor trebuie să pună la încercare cele spuse de cei care învață [cuvântul Domnului] și să primească doar cele care sunt în acord cu Scripturile; pe cele străine [Scripturii] să le respingă, iar de cei care stăruie în astfel de învățături să se îndepărteze cu statornicie.

„Vai lumii, din pricina smintelilor! Că smintelile trebuie să vină, dar vai omului aceluia prin care vine sminteala"[598], asemenea și despre mână și despre picior[599]. „Adevărat, adevărat zic vouă: Cel care nu intră pe ușă în staulul oilor, ci sare pe aiurea, acela este fur și tâlhar"[600]; și mai departe [se spune]: „Iar după un străin, ele nu vor merge, ci vor fugi de el, pentru că nu cunosc glasul lui"[601].

„Dar, chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o, să fie anatema! Precum v-am spus mai înainte, vă spun din nou și acum: «Dacă vă propovăduiește cineva altceva decât ați primit, să fie anatema!»"[602] „Prorociile să nu le disprețuiți. Toate să le încercați; țineți ce este bine; feriți-vă de orice înfățișare a răului."[603]

---

[595] *Fapte* 6, 5-6.

[596] *1 Timotei* 3, 8-13.

[597] Catehumeni.

[598] *Matei* 18, 7.

[599] Această sintagmă evident face aluzie la pasajul imediat următor, de la *Matei* 18, 8: „Iar dacă mâna ta sau piciorul tău te smintește, taie-l și aruncă-l de la tine, că este mai bine pentru tine să intri în viață ciung sau șchiop, decât să ai amândouă mâinile sau amândouă picioarele și să fii aruncat în focul cel veșnic".

[600] *Ioan* 10, 1.

[601] *Ioan* 10, 5.

[602] *Galateni* 1, 8-9.

[603] *1 Tesaloniceni* 5, 20-22.

2

Cei care nu cunosc Scripturile cu temeinicie trebuie să recunoască înfățișarea sfinților în roadele Duhului: să-i primească pe cei care sunt astfel, iar pe cei care nu sunt, să-i respingă.

„Feriți-vă de prorocii mincinoși, care vin la voi în haine de oi, iar pe dinăuntru sunt lupi răpitori! După roadele lor îi veți cunoaște."[604] „Fraților, faceți-vă urmăritorii mei și uitați-vă la aceia care se poartă astfel precum ne aveți pildă pe noi!"[605]

3

Cei care binevestesc cuvântul adevărului trebuie să fie primiți ca și cum [ar fi] Domnul, spre slava Celui Care i-a trimis, a lui Iisus Hristos, Domnul nostru.

„Cine vă primește pe voi pe Mine Mă primește."[606] „Cel care primește pe cel pe care-l voi trimite Eu pe Mine Mă primește."[607] „Cel care vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă."[608] „Și voi nu ați disprețuit încercarea mea, care era în trupul meu, nici nu v-ați scârbit, ci m-ați primit ca pe un înger al lui Dumnezeu, ca pe Hristos Iisus."[609]

4

Cei care nu ascultă de cei care au fost trimiși de Domnul arată o lipsă de cinstire nu doar față de aceștia, ci [necinstirea] urcă până la Cel Care i-a trimis; în plus, își atrag asupra lor o osândă mai grea decât a Sodomei și a Gomorei.

„Cine nu vă va primi pe voi, nici nu va asculta cuvintele voastre, ieșind din casa sau din cetatea aceea, scuturați praful de pe picioarele voastre. Adevărat grăiesc vouă, mai ușor va fi pământului Sodomei și Gomorei în ziua judecății decât cetății

---

604 *Matei* 7, 15-16.
605 *Filipeni* 3, 17.
606 *Matei* 10, 40.
607 *Ioan* 13, 20.
608 *Luca* 10, 16.
609 *Galateni* 4, 14.

aceleia."[610] „Cel care vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă."[611] „De aceea, cel care le dispreţuieşte pe acestea nu dispreţuieşte un om, ci pe Dumnezeu, Care v-a dat pe Duhul Său Cel Sfânt."[612]

5

Învăţătura poruncilor Domnului trebuie să fie primită ca făgăduinţă a vieţii veşnice și a Împărăţiei cerurilor; să o împlinim cu râvnă, chiar de-am socoti că e un lucru anevoios.

„Adevărat, adevărat zic vouă, că cel care ascultă cuvântul Meu și crede în Cel Care M-a trimis are viaţă veşnică şi la judecată nu va veni, ci s-a mutat de la moarte la viaţă."[613] „Şi, binevestind cetăţii aceleia şi făcând ucenici mulţi, s-au înapoiat la Listra, la Iconiu și la Antiohia, întărind sufletele ucenicilor, îndemnându-i să stăruie în credinţă şi [arătându-le] că prin multe suferinţe trebuie să intrăm în Împărăţia lui Dumnezeu."[614]

6

Se cuvine ca mustrarea și epitimia[615] să fie primite ca leac pentru nimicirea patimilor și pentru întărirea sănătăţii [sufletești și trupești]. De aceea, e limpede că cei care, din dorința de a plăcea oamenilor, în aparenţă se arată a fi blânzi faţă de patimă și nu mustră pe cei păcătoși îi vatămă întru totul[616] și uneltesc chiar împotriva vieții celei adevărate.

„De-ţi va greşi fratele tău, mergi, mustră-l pe el, doar între tine și el. Şi, de te va asculta, ai câștigat pe fratele tău."[617] „Adunându-vă voi şi duhul meu, cu puterea Domnului nostru Iisus Hristos, să daţi pe unul ca acesta Satanei, spre pieirea trupului, ca duhul să se mântuiască în ziua Domnului Iisus."[618] „Căci scrisoarea aceea, fie și numai pentru un timp, v-a întristat. Acum mă

---

[610] *Matei* 10, 14-15.
[611] *Luca* 10, 16.
[612] *1 Tesaloniceni* 4, 8.
[613] *Ioan* 5, 24.
[614] *Fapte* 14, 21-22.
[615] Canonul dat penitentului de către duhovnic.
[616] Adică sufletește și trupește.
[617] *Matei* 18, 15.
[618] *1 Corinteni* 5, 4-5.

bucur, nu pentru că v-aţi întristat, ci pentru că v-aţi întristat spre pocăinţă. Căci v-aţi întristat după Dumnezeu, ca să nu fiţi întru nimic păgubiţi de către noi. Căci întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăinţă spre mântuire, fără părere de rău; iar întristarea lumii aduce moarte."[619] „Din pricina aceasta, mustră-i cu asprime, ca să fie sănătoşi în credinţă."[620]

Regula LXXIII

1

Bărbatul nu trebuie să se despartă de femeie sau femeia de bărbat, decât în cazul în care vreunul ar cădea în desfrânare sau dacă ar fi piedică în calea credinței [celuilalt].

„S-a zis iarăşi: «Cine va lăsa pe femeia sa să-i dea carte de despărţire». Eu însă vă spun vouă că oricine va lăsa pe femeia sa, în afară de pricină de desfrânare, o face pentru a săvârşi adulter; iar cine va lua pe cea lăsată săvârşeşte adulter»."[621] „Dacă vine cineva la Mine şi nu urăşte pe tatăl său şi pe mamă şi pe femeie şi pe copii şi pe fraţi şi pe surori, chiar şi sufletul său, nu poate fi ucenicul Meu."[622] „Iar Eu zic vouă că oricine va lăsa pe femeia sa, în afara pricinii de desfrânare, şi se va însura cu alta, săvârşeşte adulter; iar cine s-a însurat cu cea lăsată săvârşeşte adulter."[623] „Iar celor care sunt căsătoriţi le poruncesc nu eu, ci Domnul: «Femeia să nu se despartă de bărbat! Iar dacă s-a despărţit, să rămână nemăritată sau să se împace cu bărbatul său; tot aşa bărbatul să nu-şi lase femeia»"[624].

2

Cel care şi-a lăsat soţia nu se cuvine să se căsătorească cu altă [femeie]. Nici celei lăsate de bărbat nu îi este îngăduit să se căsătorească cu altul.

---

619 2 *Corinteni* 7, 8-10.
620 *Tit* 1, 13.
621 *Matei* 5, 31-32.
622 *Luca* 14, 26.
623 *Matei* 19, 9.
624 1 *Corinteni* 7, 10-11.

„Iar Eu zic vouă că oricine va lăsa pe femeia sa, în afara pricinii de desfrânare, şi se va însura cu alta, săvârşeşte adulter; şi cine s-a însurat cu cea lăsată săvârşeşte adulter."[625]

3

Se cuvine ca bărbaţii să-şi iubească soţiile cu iubirea cu care Hristos a iubit Biserica, dându-Se pe Sine pentru ea, ca să o sfinţească.

„Bărbaţi, iubiţi pe femeile voastre, după cum şi Hristos a iubit Biserica şi S-a dat pe Sine pentru ea ca s-o sfinţească, curăţind-o cu baia apei prin cuvânt"[626]; şi mai apoi: „Aşadar, bărbaţii sunt datori să-şi iubească femeile ca pe înseşi trupurile lor. Cel care-şi iubeşte femeia pe sine se iubeşte"[627] şi celelalte.

4

Se cuvine ca soțiile să se supună bărbaților lor, precum și Biserica se supune lui Hristos, făcând voia lui Dumnezeu.

„Femeile să li se supună bărbaţilor lor precum Domnului, pentru că bărbatul este cap femeii, după cum și Hristos îi este cap Bisericii, trupul Său, al cărui mântuitor este. Dar precum Biserica se supune lui Hristos, aşa şi femeile bărbaţilor lor, întru toate."[628] „Ca să le-ndrume pe cele tinere să-şi iubească bărbaţii, să-și iubească copiii și să fie cumpătate, curate, gospodine, bune, plecate bărbaţilor lor, ca să nu fie defăimat cuvântul lui Dumnezeu."[629]

5

Nu se cuvine ca femeile să se împodobească spre a fi frumoase, ci să-și îndrepte toate strădaniile și preocupările spre [săvârșirea] faptelor bune; acestea sunt socotite podoaba adevărată și potrivită femeilor creștine.

---

625 *Matei* 19, 9.
626 *Efeseni* 5, 25-26.
627 *Efeseni* 5, 28.
628 *Efeseni* 5, 22-24.
629 *Tit* 2, 4-5.

„Asemenea și femeile, în îmbrăcăminte cuviincioasă, cu sfială și cumințenie să se împodobească, nu cu păr împletit și aur sau mărgăritare sau veșminte de mult preț, ci cu fapte bune."[630]

6

În biserică, femeile trebuie să tacă, iar acasă să vorbească pe un ton serios și chibzuit despre cum să-I fii bineplăcut lui Dumnezeu.

„Femeile voastre să tacă în biserică, căci lor nu le este îngăduit să vorbească, ci să se supună. Iar dacă vor să învețe ceva, să întrebe acasă pe bărbații lor, căci este rușinos ca femeile să vorbească în biserică."[631] „Femeia să asculte învățătura în liniște, cu toată ascultarea. Nu-i îngădui femeii nici să învețe pe altul, nici să-l stăpânească pe bărbat, ci să stea în liniște. Căci Adam a fost zidit întâi, apoi Eva; și nu Adam a fost amăgit, ci femeia, amăgită fiind, s-a făcut călcătoare de poruncă. Dar ea se va mântui prin naștere de fii, dacă va stărui în credință, cu modestie, în iubire și în sfințenie."[632]

Regula LXXIV

1

Văduva care a fost înzestrată cu un trup mai robust trebuie să-și ducă viața cu grijă și cu râvnă, amintindu-și și de cele spuse de Apostol și mărturisite Dorkadei.

„Iar în Iope era o ucenică cu numele Tavita, care, tâlcuindu-se, se zice Dorkas[633]. Aceasta era plină de fapte bune și de milosteniile pe care le făcea"[634]; și mai apoi [se spune]: „Și l-au înconjurat toate văduvele, plângând și arătând cămășile și hainele câte le făcea Căprioara, pe când era cu ele"[635]. „Să fie înscrisă

[630] *1 Timotei* 2, 9-10.
[631] *1 Corinteni* 14, 34-35.
[632] *1 Timotei* 2, 11-15.
[633] Ἡ Δορκάς traduce aramaicul „Tabitha"; ca nume comun, ἡ δορκάς are sensul de „gazelă, căprioară".
[634] *Fapte* 9, 36.
[635] *Fapte* 9, 39.

între văduve cea care nu are mai puţin de şaizeci de ani şi a fost femeia unui singur bărbat şi să aibă mărturie pentru faptele bune [săvârşite]: dacă a crescut copii, dacă a fost primitoare de străini, dacă a spălat picioarele sfinţilor, dacă a venit în ajutorul celor strâmtoraţi, dacă s-a ţinut stăruitor de tot ce este bun."[636]

2

Se cuvine ca văduva care are un bun renume prin [a fi săvârşit] faptele bune amintite de Apostol – ajungând astfel să fie trecută cu adevărat în rândul văduvelor – să stăruie în cereri şi rugăciuni, postind noaptea şi ziua.

„Şi era şi prorociţa Ana, fiica lui Fanuel, din seminţia lui Aşer, ajunsă acum la adânci bătrâneţi şi care trăise cu bărbatul ei şapte ani după fecioria sa. Şi, văduvă fiind, în vârstă de optzeci şi patru de ani, ea nu se depărta de templu, slujind noaptea şi ziua în post şi în rugăciuni."[637] „Cea cu adevărat văduvă şi rămasă singură are nădejdea în Dumnezeu şi stăruie în cereri şi în rugăciuni, noaptea şi ziua. Iar cea care trăieşte în desfătări, deşi e vie, e moartă."[638]

Regula LXXV

1

Slujitorii trebuie să se supună cu toată bunăvoinţa stăpânilor după trup în cele care nu încalcă porunca lui Dumnezeu, spre slava Lui.

„Slugi, ascultaţi pe stăpânii voştri cei după trup, cu frică şi cu cutremur, întru curăţia inimii voastre, ca şi pe Hristos, nu slujind numai în faţa lor, ca cei care caută să placă oamenilor, ci ca slugile lui Hristos, făcând din suflet voia lui Dumnezeu, slujind cu bunăvoinţă ca şi Domnului, şi nu ca oamenilor, ştiind fiecare, fie rob, fie stăpân sieşi, că faptele bune pe care le va face le va lua ca plată de la Domnul."[639] „Cei care se găsesc sub jugul robiei să

---

[636] *1 Timotei* 5, 9-10.
[637] *Luca* 2, 36-37.
[638] *1 Timotei* 5, 5-6.
[639] *Efeseni* 6, 5-8.

socotească pe stăpânii lor vrednici de toată cinstea, ca să nu fie hulite numele și învățătura lui Dumnezeu. Iar cei care au stăpâni credincioși să nu-i disprețuiască pentru că sunt frați; ci mai mult să-i slujească, fiindcă cei care primesc buna lor slujire sunt credincioși și iubiți."[640] „Slugile să se supună stăpânilor lor întru toate, ca să fie bineplăcute; să nu întoarcă vorba, să nu ascundă ceva, ci să le arate toată buna credință, ca să facă cinste întru toate învățăturii Mântuitorului nostru, Dumnezeu."[641]

2

Stăpânii, amintindu-și de adevăratul Domn, chiar dacă ar dobândi câștig de pe urma slujitorilor, trebuie să le facă acestora după putere, întru frica lui Dumnezeu și cu blândețe față de aceștia, după exemplul Domnului.

„Iisus, știind că Tatăl I-a dat Lui toate în mâini și că de la Dumnezeu a ieșit și la Dumnezeu merge, S-a sculat de la Cină, S-a dezbrăcat de haine și, luând un ștergar, S-a încins cu el. După aceea a turnat apă în vasul de spălat și a început să spele picioarele ucenicilor și să le șteargă cu ștergarul cu care era încins"[642]; și mai apoi [se spune]: „Voi Mă numiți pe Mine Învățătorul și Domnul, și bine ziceți, căci sunt. Deci, dacă Eu, Domnul și Învățătorul, v-am spălat vouă picioarele, și voi sunteți datori să vă spălați picioarele unii altora; că v-am dat vouă pildă, ca, precum v-am făcut Eu vouă, să vă faceți și voi"[643]. „Stăpânilor, faceți tot așa față de ei! Lăsați la o parte amenințarea, știind că Domnul lor și al vostru este în ceruri și că la El nu încape părtinire."[644]

Regula LXXVI

1

Copiii trebuie să-și iubească părinții și să-i asculte în toate cele care nu încalcă porunca lui Dumnezeu.

---

[640] *1 Timotei* 6, 1-2.
[641] *Tit* 2, 9-10.
[642] *Ioan* 13, 3-5.
[643] *Ioan* 13, 13-15.
[644] *Efeseni* 6, 9.

„Iar mama Sa I-a zis: «Fiule, de ce ne-ai făcut nouă una ca asta? Iată, tatăl Tău și eu Te-am căutat îngrijorați»"[645]; și mai departe: „Și a coborât cu ei și a venit în Nazaret și le era supus"[646]. „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, care este porunca cea dintâi, [dată] cu făgăduința: ca să-ți fie ție bine și să trăiești ani mulți pe pământ."[647]

2

Părinții trebuie să-și crească copiii întru învățătura și mustrarea Domnului, cu blândețe și răbdare, atât cât ține de ei, astfel încât să nu le dea nicicând motiv de mânie sau întristare.

„Și voi, părinților, nu întărâtați la mânie pe copiii voștri, ci creșteți-i întru învățătura și certarea Domnului!"[648] „Părinți, nu ațâțați la mânie pe copiii voștri, ca să nu deznădăjduiască!"[649]

Regula LXXVII

Fecioarele trebuie să se elibereze de orice grijă a veacului de acum, pentru a putea să mulțumească după putere, neîncetat, lui Dumnezeu, cu duhul și trupul, în nădejdea Împărăției cerurilor.

„Că sunt fameni care s-au născut așa din pântecele mamei lor; sunt fameni pe care oamenii i-au făcut fameni și sunt fameni care s-au făcut fameni pe ei înșiși, pentru Împărăția cerurilor. Cine poate înțelege să înțeleagă!"[650] „Dar eu vreau ca voi să fiți fără grijă. Cel necăsătorit se îngrijește de cele ale Domnului, cum să placă Domnului. Cel care s-a căsătorit se îngrijește de cele ale lumii, cum să placă femeii, și e împărțit. Și femeia nemăritată și fecioara poartă de grijă de cele ale Domnului, ca să fie sfinte cu trupul și cu duhul. Iar cea care s-a măritat poartă de grijă de cele ale lumii, cum să-i placă bărbatului. Și aceasta o spun chiar în

[645] *Luca* 2, 48.
[646] *Luca* 2, 51.
[647] *Efeseni* 6, 1-3.
[648] *Efeseni* 6, 4.
[649] *Coloseni* 3, 21.
[650] *Matei* 19, 12.

folosul vostru, nu ca să vă întind o cursă, ci spre buna rânduială și alipirea de Domnul, fără abatere."[651]

Regula LXXVIII

Ostașilor nu le este îngăduit să asuprească sau să învinuiască pe nedrept [pe cineva].

„Și îl întrebau și ostașii, zicând: «Dar noi ce să facem?» Și le-a zis: «Să nu asupriți pe nimeni, nici să învinuiți pe nedrept și să fiți mulțumiți cu solda voastră».“[652]

Regula LXXIX

1

Conducătorii trebuie să fie apărători ai poruncilor lui Dumnezeu.

„Căci dregătorii nu pentru fapta bună sunt frică, ci pentru cea rea. Vrei deci să nu-ți fie frică de stăpânire? Fă binele și vei avea laudă de la ea; căci ea este slujitoare a lui Dumnezeu spre binele tău. Iar dacă faci rău, teme-te, că nu în zadar poartă sabia; pentru că ea este slujitoare a lui Dumnezeu și răzbunătoare a mâniei Lui asupra celui care săvârșește răul."[653]

2

Trebuie să ne supunem înaltelor stăpâniri în cele care nu încalcă porunca lui Dumnezeu.

„Tot sufletul să se supună înaltelor stăpâniri; căci nu este stăpânire decât de la Dumnezeu; iar cele ce sunt de Dumnezeu sunt rânduite. Pentru aceea, cel care se împotrivește stăpânirii se împotrivește rânduielii lui Dumnezeu. Iar cei care se împotrivesc își vor lua osândă. Căci dregătorii nu sunt frică pentru fapta bună, ci pentru cea rea"[654] și celelalte. „Adu-le aminte să se su-

---

[651] *1 Corinteni* 7, 32-35.
[652] *Luca* 3, 14.
[653] *Romani* 13, 3-4.
[654] *Romani* 13, 1-3.

pună stăpânirilor și dregătorilor, să asculte, să fie gata de orice lucru bun."[655]

Regula LXXX

1

În ce fel vrea cuvântul [Scripturii] să fie creștinii. Firește, întocmai ca ucenici ai lui Hristos, plămădiți doar după cele pe care le văd în El sau le aud de la El.

„Luați jugul Meu asupra voastră și învățați de la Mine."[656] „Voi Mă numiți pe Mine Învățătorul și Domnul, și bine ziceți, căci sunt. Deci, dacă Eu, Domnul și Învățătorul, v-am spălat vouă picioarele, și voi sunteți datori să vă spălați picioarele unii altora; că v-am dat vouă pildă ca, precum v-am făcut Eu vouă, să faceți și voi."[657]

2

[Să fie] ca oile lui Hristos care ascultă numai glasul Păstorului lor și Îi urmează Lui.

„Oile Mele ascultă de glasul Meu și Eu le cunosc pe ele, iar ele Îmi urmează Mie"[658]; și mai înainte: „Iar după un străin ele nu vor merge, ci vor fugi de el, pentru că nu cunosc glasul celor străini"[659].

3

[Să fie] ca mlădițele lui Hristos, care-și au rădăcinile în El și rodesc întru El, care fac și au tot ceea ce Îi este propriu Lui și vrednic de El.

„Eu sunt vița, voi sunteți mlădițele."[660]

---

655 *Tit* 3, 1.
656 *Matei* 11, 29.
657 *Ioan* 13, 13-15.
658 *Ioan* 10, 27.
659 *Ioan* 10, 5.
660 *Ioan* 15, 5.

4

[Să fie] ca mădulare ale lui Hristos, în toată lucrarea poruncilor lui Dumnezeu sau a darurilor Duhului Sfânt, rânduiţi desăvârşit pentru vrednicia Capului, care este Hristos.

„Oare nu ştiţi că trupurile voastre sunt mădularele lui Hristos?”[661] „Ci, ţinând adevărul în iubire, să creştem întru toate pentru El, Care este Capul, Hristos. Din El, tot trupul bine alcătuit şi bine închegat, prin toate legăturile care îi dau tărie, îşi face creşterea potrivit lucrării după măsura fiecăruia dintre mădulare şi se zideşte întru dragoste.”[662]

5

[Să fie] ca mireasă a lui Hristos, păstrătoarea neprihănirii, care umblă doar în voile Mirelui.

„Cel care are mireasă este mire.”[663] „Pentru că v-am logodit cu un singur Bărbat, ca o fecioară neprihănită să vă înfăţişez lui Hristos.”[664]

6

[Să fie] ca temple ale lui Dumnezeu, sfinţi, curaţi şi împlinind doar cele ce au drept scop adorarea lui Dumnezeu.

„Dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu şi Tatăl Meu îl va iubi şi vom veni la el şi Ne vom face locaş la el.”[665] „Căci noi suntem templu al Dumnezeului Celui viu, aşa cum a zis Dumnezeu: «Întru ei voi locui şi voi fi Dumnezeul lor».”[666]

7

[Să fie] ca jertfă a lui Dumnezeu, fără prihană şi nepătată, care păstrează în orice mădular şi în orice parte vigoarea evlaviei.

---

661 *1 Corinteni* 6, 15.
662 *Efeseni* 4, 15-16.
663 *Ioan* 3, 29.
664 *2 Corinteni* 11, 2.
665 *Ioan* 14, 23.
666 *2 Corinteni* 6, 16.

„Vă îndemn, fraţilor, pentru îndurările lui Dumnezeu, să înfăţişaţi trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bineplăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească!”[667]

8

[Să fie] ca fii ai lui Dumnezeu, care au luat înfăţişarea chipului lui Dumnezeu, după măsura dăruită oamenilor.

„Fiilor, încă puţin timp sunt cu voi.”[668] „O, copiii mei, pentru care sufăr iarăşi durerile naşterii, până ce Hristos va lua chip în voi!”[669]

9

[Să fie] ca lumina în lume, aşa încât şi pe cei care nu îngăduie nelegiuirile, dar şi pe cei care li se alătură [acestora], să-i lumineze spre cunoaşterea adevărului, spre a-i face să devină ceea ce trebuie sau a dovedi ceea ce sunt.

„Voi sunteţi lumina lumii.”[670] „Întru care străluciţi ca nişte luminători în lume.”[671]

10

[Să fie] ca sarea pământului, astfel încât cei care se fac părtaşi lor[672] să se înnoiască în Duhul, spre nestricăciune.

„Voi sunteţi sarea pământului.”[673]

11

[Să fie] precum cuvântul vieţii, crezând tot astfel, prin omorârea celor prezente, în nădejdea vieţii celei adevărate.

„Întru care străluciţi ca nişte luminători în lume, ţinând cu putere cuvântul vieţii, spre lauda mea în ziua lui Hristos.”[674]

---

[667] *Romani* 12, 1.
[668] *Ioan* 13, 33.
[669] *Galateni* 4, 19.
[670] *Matei* 5, 14.
[671] *Filipeni* 2, 15.
[672] Creştinilor.
[673] *Matei* 5, 13.
[674] *Filipeni* 2, 15-16.

12

Cum vrea Cuvântul să fie cei care cred în propovăduirea Evangheliei; desigur, ca apostoli, slujitori ai lui Hristos și iconomi credincioși ai tainelor lui Dumnezeu, care împlinesc întru totul, prin faptă și prin cuvânt, numai cele rânduite de Dumnezeu.

„Iată, Eu vă trimit ca pe niște oi în mijlocul lupilor."[675] „Mergând, învățați toate neamurile."[676] „Așa să ne socotească pe noi fiecare om: ca slujitori ai lui Hristos și ca iconomi ai tainelor lui Dumnezeu. Iar mai cu seamă iconomilor li se cere ca fiecare să fie găsit credincios."[677]

13

[Să fie] ca niște propovăduitori ai Împărăției cerurilor spre nimicirea celui care are puterea morții prin păcat.

„Și, mergând, propovăduiți, zicând: «S-a apropiat Împărăția cerurilor»."[678] „Eu te îndemn deci stăruitor în fața lui Dumnezeu și a lui Hristos Iisus, Care va să judece viii și morții la arătarea Lui și în Împărăția Lui: propovăduiește cuvântul lui Dumnezeu!"[679]

14

[Să fie] precum chipul sau măsura evlaviei, spre îndreptarea celor care-I urmează Domnului, dar ca mustrare a rătăcirii celor care sunt neascultători în vreun lucru.

„Dar una fac: uitând cele ce sunt în urma mea și tinzând către cele dinainte, alerg la țintă, la răsplata chemării de sus a lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus. Așadar, câți suntem desăvârșiți aceasta să gândim; și, dacă gândiți ceva în alt fel, Dumnezeu vă va descoperi și acel lucru. Dar de acolo unde am ajuns, să urmăm același îndreptar, să gândim la fel."[680] „Nimeni să nu dispreţu-

---

[675] *Matei* 10, 16.
[676] *Matei* 28, 19.
[677] *1 Corinteni* 4, 1-2.
[678] *Matei* 10, 7.
[679] *2 Timotei* 4, 1-2.
[680] *Filipeni* 3, 14-16.

iască tinereţile tale, ci fă-te pildă credincioşilor în cuvânt, cu purtarea, cu dragostea, cu duhul, cu credinţa, în curăţia [ta]."[681] „Sileşte-te să te vădeşti încercat înaintea lui Dumnezeu, lucrător cu faţa curată, drept învăţând cuvântul adevărului."[682]

15

[Să fie] precum ochiul pentru trup, care să fie în stare să deosebească cele bune de cele rele, îndreptând mădularele lui Hristos spre cele potrivite fiecăruia.

„Luminătorul trupului este ochiul; de va fi ochiul tău curat, întreg trupul tău va fi luminat."[683]

16

[Să fie] ca nişte păstori ai oilor lui Hristos, care, de se iveşte prilejul, nu se dau înapoi de la a-şi pune sufletul pentru ei, pentru a le împărtăşi lor Evanghelia lui Dumnezeu".

„Eu sunt păstorul cel bun. Păstorul cel bun îşi pune sufletul pentru oile sale."[684] „Drept aceea, luaţi aminte la voi înşivă şi la toată turma în care Duhul Sfânt v-a pus pe voi episcopi, ca să păstoriţi Biserica lui Dumnezeu."[685]

17

[Să fie] ca nişte doctori mult-milostivi care, după ştiinţa învăţăturii Domnului, vindecă patimile sufletului, spre dobândirea sănătăţii şi stăruinţei întru Hristos.

„Nu cei sănătoşi au nevoie de doctor, ci bolnavii."[686] „Suntem datori noi, cei tari, să purtăm slăbiciunile celor neputincioşi şi să nu căutăm plăcerea noastră."[687]

---

681 *1 Timotei* 4, 12.
682 *2 Timotei* 2, 15.
683 *Matei* 6, 22.
684 *Ioan* 10, 11.
685 *Fapte* 20, 28.
686 *Matei* 9, 12.
687 *Romani* 15, 1.

18

[Să fie] precum nişte părinţi şi doici ai propriilor copii, care, datorită marii lor iubiri faţă de Hristos, se bucură să le împărtăşească fiilor nu doar Evanghelia lui Dumnezeu, ci chiar şi sufletele lor.

„Fiilor, încă puţin timp mai sunt cu voi!"[688] „Căci, de aţi avea zeci de mii de învăţători în Hristos, totuşi nu aveţi mulţi părinţi. Căci eu v-am născut prin Evanghelie, în Iisus Hristos."[689] „Noi însă am fost blânzi în mijlocul vostru, precum o doică îşi îngrijeşte fiii săi; astfel, iubindu-vă, eram bucuroşi să vă dăm nu numai Evanghelia lui Dumnezeu, ci chiar şi sufletele noastre, pentru că ne-aţi devenit iubiţi."[690]

19

Ca împreună lucrători ai lui Dumnezeu, care s-au încredinţat pe ei înşişi, întru totul, doar faptelor vrednice de Dumnezeu, pentru Biserică.

„Căci noi suntem împreună lucrători cu Dumnezeu; voi sunteţi ogorul lui Dumnezeu, zidirea lui Dumnezeu."[691]

20

Ca unii care sădesc mlădiţele lui Dumnezeu, care nu aduc nimic străin viţei – care este Hristos –, nici ceva neroditor; ci, cu multă grijă, le fac mai bune pe cele care le sunt proprii şi pe cele roditoare.

„Eu sunt viţa cea adevărată şi Tatăl Meu este lucrătorul. Orice mlădiţă care nu aduce roadă întru Mine, El o taie; şi orice mlădiţă care aduce roadă, El o curăţeşte, ca să aducă mai multă roadă."[692] „Eu am sădit, Apollo a udat, dar Dumnezeu a făcut să crească."[693]

---

688 *Ioan* 13, 33.
689 *1 Corinteni* 4, 15.
690 *1 Tesaloniceni* 2, 7-8.
691 *1 Corinteni* 3, 9.
692 *Ioan* 15, 1-2.
693 *1 Corinteni* 3, 6.

21

Ca ziditori ai templului lui Dumnezeu, care pregătesc sufletul fiecăruia pentru a fi zidit pe temelia apostolilor și a prorocilor.

„După harul lui Dumnezeu care mi s-a dat, eu, ca un înțelept meşter, am pus temelia; însă altul zideşte pe ea. Dar fiecare să ia seama la felul cum zideşte; căci nimeni nu poate pune altă temelie decât cea pusă, care este Iisus Hristos."[694] „Așadar, nu mai sunteți străini și locuitori vremelnici, ci sunteți împreună cetățeni cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu, zidiți fiind pe temelia apostolilor și a prorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind Însuşi Iisus Hristos. Întru El, orice zidire bine alcătuită creşte, ca să ajungă un locaş sfânt în Domnul, în Care voi împreună sunteți zidiți, spre a fi locaş al lui Dumnezeu în Duhul."[695]

22

Ce-i este propriu unui creștin? Credința lucrătoare prin iubire. Ce este propriu credinței? Credința statornică în adevărul cuvintelor insuflate de Dumnezeu, convingere care nu poate fi zdruncinată de niciun argument, nici impusă de vreo constrângere fizică, nici născocită în numele evlaviei. Ce este propriu celui credincios? A fi statornicit într-o asemenea credință prin puterea celor spuse și a nu îndrăzni să scoată sau să adauge ceva. „Căci, dacă tot ce nu vine din credință este păcat"[696], cum a spus Apostolul, „credința vine din auzire, iar auzirea prin cuvântul lui Dumnezeu"[697]. Tot cel care este în afara cuvântului insuflat de Dumnezeu al Scripturii nu este din credință, ci este păcat.

Ce este propriu iubirii de Dumnezeu? A păzi poruncile Lui, spre slava Lui. Ce este propriu iubirii de aproapele? A nu căuta cele ale sale, ci pe ale celui iubit, spre folosul sufletului și al trupului.

---

[694] *1 Corinteni* 3, 10-11.

[695] *Efeseni* 2, 19-22.

[696] *Romani* 14, 23.

[697] *Romani* 10, 17.

Ce este propriu creștinului? Ca prin botezul din apă și din Duh să se nască din nou. Ce este propriu celui care a renăscut din apă? Că, după cum Hristos a murit păcatului o dată pentru totdeauna, așa și el este mort și neclintit față de orice păcat, precum este scris: „Toți câți în Hristos Iisus ne-am botezat întru moartea Lui ne-am botezat. Așadar, ne-am îngropat cu El în moarte, prin botez"[698]; „cunoscând aceasta, că omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu El, ca să se nimicească trupul păcatului, pentru a nu mai fi robi ai păcatului"[699].

Ce este propriu celui care s-a născut din Duhul Sfânt? Să ajungă la acea măsură care i s-a poruncit, așadar după cea din care s-a născut, după cum este scris: „Ce este născut din trup este trup; și ce este născut din Duh este duh"[700]. Ce este propriu celui care s-a născut de sus? „Să se dezbrace de omul cel vechi, laolaltă cu toate faptele lui și toate poftele, și să se îmbrace cu cel nou, care se înnoiește spre deplină cunoaștere, după chipul Celui Care l-a zidit"[701]; după cum s-a spus: „Câți în Hristos v-ați botezat în Hristos v-ați și-mbrăcat"[702].

Ce este propriu creștinului ? Să fie curat de toată întinarea trupului și a duhului, în sângele lui Hristos, să desăvârșească sfințenia în frica lui Dumnezeu[703], „să nu aibă pată sau zbârcitură ori altceva de acest fel"[704], ci să fie sfânt și fără de prihană[705], și astfel să mănânce trupul lui Hristos și să bea sângele [Lui], „căci cel care mănâncă și bea cu nevrednicie mănâncă și bea osândă sieși"[706]. Ce este propriu celui care mănâncă trupul și bea paharul Domnului? Să păzească neîncetat amintirea Celui Care a murit pentru noi și a înviat.

Ce este propriu creștinului? Să-i prisosească dreptatea în toate, mai mult decât a cărturarilor și a fariseilor[707], după măsura

---

[698] *Romani* 6, 3-4.
[699] *Romani* 6, 6.
[700] *Ioan* 3, 6.
[701] *Coloseni* 3, 9-10.
[702] *Galateni* 3, 27.
[703] *Cf. 2 Corinteni* 7, 1.
[704] *Efeseni* 5, 27.
[705] *Cf. Efeseni* 5, 27.
[706] *1 Corinteni* 11, 29.
[707] *Cf. Matei* 5, 20.

învăţăturii Domnului, potrivit Evangheliei. Ce este propriu creştinilor? „Să se iubească unii pe alţii, precum şi Hristos ne-a iubit pe noi."[708] Ce este propriu creştinului? „Să-L vadă pe Domnul înaintea lui pururea."[709] Ce este propriu creştinului? Să vegheze în fiecare zi şi în fiecare ceas şi să fie gata spre acea desăvârşire de a fi bineplăcut lui Dumnezeu, „ştiind că în ceasul în care nu gândeşte vine Domnul"[710].

---

708 *Efeseni* 5, 2.
709 *Psalmul* 15, 8.
710 *Cf. Luca* 12, 40.

REGULILE MARI

REGULILE MARI[1]

Prolog

1. Fiindcă, prin harul lui Dumnezeu, ne-am adunat în numele Domnului nostru Iisus Hristos noi, cei care ne-am propus unul și același scop – al vieţii trăite în evlavie –, și pentru că voi vă arătați dornici să învăţaţi din cele ce duc la mântuire, iar mie îmi e de trebuință să vestesc îndreptările lui Dumnezeu, amintindu-mi noapte şi zi de Apostolul care zice: „Timp de trei ani, noaptea şi ziua, nu am încetat să vă sfătuiesc, cu lacrimi, pe fiecare"[2], pentru că timpul prezent e un bun prilej pentru noi și acest loc ne oferă liniște și tihnă deplină față de tulburările din afară, să ne rugăm unii pentru alţii, ca noi să dăm la timp celor care sunt robi ai lui Dumnezeu împreună cu noi măsura de grâu[3], iar voi, primind cuvântul asemenea pământului bun, să aduceți la rândul vostru rod desăvârșit și înmulţit întru dreptatea lui Hristos, precum este scris[4]! Deci, vă rog, în numele iubirii Domnului nostru Iisus Hristos, Cel Care S-a dat pe Sine pentru păcatele noastre[5], să ne însușim în sfârșit grija pentru sufletele noastre, să ne întristăm pentru deșertăciunea vieţii de dinainte, să luptăm pentru cele viitoare spre slava lui Dumnezeu, a Hristosului Său și a Duhului Celui slăvit și sfânt! Să nu rămânem în această trândăvie și moleșeală și nici, din lenevie, să nu pierdem veșnic timpul prezent,

---

[1] Traducerea de față are la bază textul ediției aparţinând colecţiei Βιβλιοθήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων: Βασιλείος ὁ Μέγας, Μέρος Γ', *Ὅροι κατὰ πλάτος*, γενικὴ ἐπιστασία Κωνσταντίνου Γ. Μπόνη Δ. Θ. καὶ Φ., ἐπιμελετὴς ἐκδόσεως Ηλίας Δ. Μουτσούλας, τόμου Κίμων Γ. Παπαχριστόπουλος, Ἔκδοσις τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, *ΒΕΠΕΣ*, τόμος 53ος, Ἀθῆναι, 1998, pp. 145-216.

[2] *Fapte* 20, 31.

[3] Cf. *Luca* 12, 42.

[4] Cf. *Matei* 13, 23.

[5] Cf. *Tit* 2, 14.

lăsând pe mâine și pentru zilele următoare începutul faptelor, ca apoi să fim surprinși nepregătiți cu fapte bune de către Cel Care cere sufletele și să fim scoși afară din bucuria cămării de nuntă, să ne tânguim în zadar și fără folos, deplângând timpul scurs din viață pe care l-am petrecut greșit, tocmai atunci când nimic nu le mai e de folos celor care se pocăiesc!

Apostolul zice: „Acum e vremea potrivită, acum este ziua mântuirii"[6]. Acesta este veacul pocăinței, acela al răsplății; acesta al răbdării, acela al mângâierii. Acum Dumnezeu le este ajutător celor care se întorc de la calea cea rea, atunci va fi cercetător de neînșelat și înfricoșător al faptelor, al cuvintelor și al gândurilor omenești. Acum ne bucurăm de îndelungă-răbdare, atunci vom cunoaște Dreapta Judecată, când vom învia, unii spre osândă, alții spre viața veșnică, și fiecare va primi răsplată după fapta sa. Pentru cât timp mai amânăm ascultarea de Hristos, Cel care ne-a chemat la cereasca Sa Împărăție? Nu ne vom dezmetici? Nu ne vom rechema pe noi înșine de la viața trăită din obișnuință la pazirea cu strășnicie a învățăturilor Evangheliei? Nu ne vom pune dinaintea ochilor ziua aceea a Domnului înfricoșătoare și năprasnică, în care pe aceia care s-au apropiat prin fapte de dreapta Domnului îi va primi în Împărăția cerurilor, iar pe cei alungați de-a stânga pentru lipsa faptelor bune îi vor înghiți gheena focului și întunericul veșnic? Fiindcă zice Scriptura: „Acolo va fi tânguirea și scrâșnirea dinților"[7].

2. Noi însă zicem că dorim Împărăția cerurilor, dar nu ne îngrijim de cele prin care o putem dobândi. Mai mult decât atât, neprimind nicio osteneală pentru poruncile Domnului, presupunem, în deșertăciunea minții noastre, că vom primi aceleași răsplăți cu cei care s-au împotrivit păcatului până la moarte. Cine, stând acasă și dormind în vremea semănatului, atunci când a venit vremea secerișului, și-a umplut sânul cu snopi? Cine a cules via care n-a fost sădită și nici lucrată de el? Aceia care s-au ostenit au parte de roade; cinstirile și cununile sunt ale biruitorilor. Cine îl încununează pe cel care nici măcar nu s-a dezbrăcat

---

[6] *2 Corinteni* 6, 2.
[7] *Matei* 25, 30.

pentru a lupta cu adversarul[8]? Fiindcă nu-i de ajuns să învingi, ci trebuie să te și lupți conform regulilor, după cum zice Apostolul[9], iar asta înseamnă să nu fie trecut cu vederea nici cel mai mic aspect dintre cele poruncite, pentru ca fiecare lucru să fie făcut după cum ni s-a poruncit. Căci se spune: „Fericită este sluga aceea pe care, venind Domnul, o va afla" nu făcând orice, ci „făcând întocmai astfel"[10]; și: „Dacă ai jertfit după cum se cuvine, dar nu ai împărțit jertfa după cum se cuvine, ai păcătuit"[11].

Noi însă, socotind că poate am împlinit una dintre porunci – și totuși nu aș zice că am împlinit-o, fiindcă toate poruncile sunt strâns legate între ele, potrivit înțelesului sănătos al Scripturii, așa încât, prin încălcarea uneia, în mod necesar sunt încălcate deodată și celelalte –, nu ne așteptăm la mânia lui Dumnezeu pentru neîmplinirea celor încredințate, ci așteptăm răsplățile pentru cea împlinită după dreptate.

Cel care, păstrând unul sau doi dintre cei zece talanți încredințați, a înapoiat restul nu va fi socotit recunoscător pentru înapoierea celor mai mulți dintre talanți, ci nedrept și lacom, pentru că l-a lipsit de cei câțiva pe cel care îi încredințase. De ce vorbesc de lipsire, de vreme ce chiar și acela căruia i-a fost încredințat un talant, deși a înapoiat întreg și nevătămat ce primise, este osândit pentru că nu l-a sporit[12]? Unul care și-a cinstit tatăl timp de zece ani, dar, mai apoi, l-a lovit o singură dată, nu este cinstit ca binefăcător, ci este osândit ca ucigător de tată. Domnul zice: „Mergând, învățați toate neamurile, învățându-i" nu ca pe unele să le păzească, iar pe altele să nu le ia în seamă, ci „să le păzească pe toate câte vi le-am poruncit"[13].

Și Apostolul, în acord cu acestea, scrie: „Nedând nimănui niciun prilej de poticnire, ca să nu fie defăimată slujirea noastră, ci întru toate arătându-ne ca slujitori ai lui Dumnezeu"[14]. Dacă nu ne-ar fi fost toate acestea unele de care avem nevoie pentru

---

[8] Aici Sfântul Vasile folosește o imagine aparținând întrecerilor atletice.
[9] Cf. 2 *Timotei* 2, 5.
[10] *Luca* 12, 43.
[11] *Facere* 4, 7.
[12] Cf. *Matei* 25, 24 ș.u.
[13] *Matei* 28, 19-20.
[14] 2 *Corinteni* 6, 3-4.

ajungerea la mântuire, nu ar mai fi fost scrise toate poruncile, nici n-am mai fi primit poruncă să le păzim pe toate în mod absolut necesar.

Care este folosul de pe urma celorlalte fapte bune ale mele, dacă aş ajunge, numindu-mi fratele nebun, să fiu vrednic de gheenă[15]? Ce folos are cineva de pe urma libertăţii faţă de multe păcate, dacă însă e ţinut în robie de unul singur? Spune Hristos: „Cel care săvârşeşte păcatul este rob al păcatului"[16]. Ce câştig are cineva care e neatins de cele mai multe boli, dacă trupul îi e nimicit de una singură?

3. Aşadar, va spune cineva, marea parte a creştinilor, care nu păzeşte toate poruncile, în zadar le va păzi numai pe unele? Cu privire la aceasta e bine să fie amintit fericitul Petru, care, după atâtea izbânzi şi după fericiri atât de mari, pentru o singură greşeală a auzit: „Dacă nu te voi spăla, nu ai parte de Mine"[17]. Şi nu mai spun că aceasta n-a fost o dovadă de nepăsare şi nici de dispreţ, ci a fost o întărire a cinstei şi a evlaviei. Deşi, ar spune cineva, scris este: „Oricine va chema numele Domnului va fi mântuit"[18], astfel că e de ajuns şi această chemare a numelui lui Dumnezeu pentru mântuirea celui care-L cheamă. Dar să-l asculte şi pe Apostolul care mai zice: „Aşadar, cum Îl vor chema pe Cel în Care n-au crezut?"[19] Iar de crezi, ascultă-L pe Domnul, Care spune: „Nu oricine-Mi va zice «Doamne, Doamne» va intra în Împărăţia cerurilor, ci acela care face voia Tatălui Meu Celui din ceruri"[20]. Fiindcă cel care face voia Domnului, însă nu precum voieşte Dumnezeu, şi nici nu săvârşeşte aceasta din iubire faţă de El se sileşte în zadar, după cuvântul Domnului nostru Iisus Hristos Însuşi, Care zice: „Fac [acestea] spre a fi văzuţi de către oameni; [...] Amin vă spun vouă, îşi au plata lor"[21]. De aici Apostolul Pavel a învăţat să spună: „Dacă îmi voi risipi toate averile şi dacă-mi voi da trupul pentru a fi ars, dar dragoste nu

[15] Cf. *Matei* 5, 22.
[16] *Ioan* 8, 34.
[17] *Ioan* 13, 8.
[18] *Ioil* 2, 32.
[19] *Romani* 10, 14.
[20] *Matei* 7, 21.
[21] *Matei* 6, 1, 5.

am, nu-mi e de niciun folos"[22]. În general, observ trei feluri deosebite de a împlini nevoia absolută de supunere [față de porunci]. Căci fie ne abatem de la rău de frica pedepselor și atunci ne vom purta asemenea robilor, fie, urmărind foloasele răsplății, împlinim poruncile pentru folosul de pe urma lor și, din pricina aceasta, vom fi asemănați cu niște robi năimiți, fie facem aceasta pentru însăși ideea de bine și pentru dragostea față de Cel Care ne-a dat legea, bucurându-ne că, în acest fel, am fost învredniciți să-I slujim slăvitului și bunului Dumnezeu, și așa ne purtăm asemenea unor fii. Astfel, nici cel care împlinește poruncile de frică și se teme mereu de mustrarea pentru nepăsare nu va face numai o parte din cele poruncite lui, iar pe altele le va trece cu vederea, ci pedeapsa pentru fiecare [faptă de] nesupunere i se va părea la fel de înfricoșătoare. Din acest motiv este numit „fericit"[23] cel care se teme de toate din evlavie, cel care e statornic întru adevăr și care poate spune: „L-am văzut pe Domnul înaintea mea pururea, căci este de-a dreapta mea ca să nu mă clatin"[24], ca unul care nu alege să treacă cu vederea ceva dintre cele ce trebuie împlinite, și: „Fericit este bărbatul care se teme de Domnul" – de ce? –, pentru că „întru poruncile Lui va dori foarte"[25]. Prin urmare, celor care se tem nu le e în fire să treacă cu vederea ceva dintre cele poruncite ori să le împlinească fără băgare de seamă; însă nici cel tocmit nu va alege să încalce ceva dintre cele poruncite, căci în ce fel va dobândi plata lucrării viei dacă nu le va împlini pe toate cele asupra cărora s-a învoit? Dacă ar lăsa deoparte un singur lucru dintre cele ce trebuiau făcute, i-a înapoiat stăpânului via devenită nefolositoare[26]. Pe lângă asta, cine-i va plăti pentru pagubă celui care a făcut-o? Cea de-a treia era slujirea din dragoste. Care este fiul care, având drept scop să-i fie bineplăcut tatălui, bucurându-l prin lucrurile mai importante, va alege să-l întristeze prin cele mai mărunte? Și, mai cu seamă, atunci când își amintește de Apostolul care zice: „Și nu întristați Duhul Cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru Care ați fost pecetluiți"[27].

---

[22] *1 Corinteni* 13, 3.
[23] Cf. *Pilde* 28, 14.
[24] *Psalmul* 15, 8.
[25] *Psalmul* 111, 1.
[26] Adică fără rod.
[27] *Efeseni* 4, 30.

4. Prin urmare, cei care încalcă cele mai multe dintre porunci de care parte vor să fie trecuți? Că nici nu-I slujesc lui Dumnezeu ca unui Părinte, nici nu-I dau crezare ca Unuia Care le-a făgăduit răsplăți mari, nici nu-I slujesc ca unui Stăpân. Zice Scriptura: „Dacă Eu sunt Tată, unde este slava Mea? Și dacă Eu sunt Domn, unde este frica de Mine?"[28] „Cel care se teme de Domnul va dori cu ardoare poruncile Lui"[29], „însă prin încălcarea Legii Îl necinstești pe Dumnezeu"[30].

Prin urmare, preferând o viață în plăceri celei trăite după porunci, cum să mai așteptăm o viață fericită, drepturi egale cu ale sfinților în Împărăție și bucurii împreună cu îngerii dinaintea feței lui Hristos? Într-adevăr, astfel de închipuiri țin de mintea pruncilor. Cum voi fi împreună cu Iov eu, cel care nici încercarea ce se abate de multe ori asupra omului n-am primit-o cu mulțumire? Cum voi fi împreună cu David eu, cel care n-am fost îndelung-răbdător față de cel potrivnic mie? Cum voi fi împreună cu Daniel eu, cel care nu L-am căutat pe Dumnezeu prin înfrânare neîncetată și rugăciune stăruitoare? Cum voi fi împreună cu oricare dintre sfinți eu, cel care n-am călcat pe urmele lor? Care arbitru va fi într-atât de lipsit de judecată încât să considere demni de aceleași cununi pe învingător și pe cel care nici măcar n-a luptat? Care general a chemat vreodată la împărțirea prăzilor, deopotrivă, pe cei care au biruit și pe cei care nici nu s-au arătat în luptă? Dumnezeu este bun, dar e și drept. Iar celui drept îi este proprie răsplătirea după vrednicie, precum este scris: „Fă bine, Doamne, celor buni și celor drepți cu inima! Pe cei care se abat pe cărări strâmbe[31] Domnul îi va aduce împreună cu cei care lucrează fărădelegea"[32]. Este milostiv, dar e și judecător: „Căci Domnul iubește milostivirea și judecata"[33]. De aceea zice psalmistul: „Îți voi cânta mila și judecata, Doamne!"[34] Am aflat față de cine se arată mila, căci Mântuitorul spune: „Fericiți sunt cei

[28] *Maleahi* 1, 6.
[29] *Psalmul* 111, 1.
[30] *Romani* 2, 23.
[31] Literal: „încâlcite, întortocheate".
[32] *Psalmul* 124, 4-5.
[33] *Psalmul* 32, 5.
[34] *Psalmul* 100, 1.

milostivi, că ei vor fi miluiți"[35]. Vezi cu câtă judecată Se folosește de milă? Nici nu miluiește fără judecată, nici nu judecă fără milă, fiindcă „milostiv este Domnul și drept"[36].

Deci să nu-L cunoaștem pe Dumnezeu doar pe jumătate, nici să luăm iubirea Sa de oameni drept justificare pentru nepăsare. Pentru asta sunt tunetele, pentru asta fulgerele: ca bunătatea să nu fie disprețuită. Cel Care răsare soarele[37] pedepsește cu orbire[38]. Cel Care dă ploaia[39] plouă și cu foc[40]. Cele dintâi aparțin bunătății, cele din urmă țin de asprime; fie să-L iubim pentru primele, fie să ne temem pentru ultimele, ca nu cumva să ni se spună și nouă: „Sau disprețuiești bogăția bunătății Lui, a răbdării și a mărinimiei, neștiind că bunătatea lui Dumnezeu te duce la pocăință? Însă după învârtoșarea ta și după inima ta nepocăită îți agonisești mânie în ziua mâniei"[41].

Așadar, fiindcă aceia care nu săvârșesc cele conforme cu poruncile lui Dumnezeu nu pot fi mântuiți, nici a trece cu vederea vreuna dintre porunci nu este un lucru lipsit de primejdie – căci îndrăzneala de a ne face judecători ai Dătătorului de lege este cumplită, precum cumplit este și să îngăduim unele dintre legi, iar pe altele să nu le luăm în seamă –, se cuvine ca noi, atleți ai cucerniciei, cei care am prețuit viețuirea retrasă și liniștită ca pe un ajutor în păzirea dogmelor evanghelice, să ne propunem a avea aceeași grijă și aceeași hotărâre, așa încât să nu mai lăsăm deoparte niciuna dintre porunci.

Căci, dacă se cuvine ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit (după cum e scris în Scriptură[42] și după cum a arătat cuvântarea noastră în cele de mai sus), e întru totul necesar ca el să fie curățit prin fiecare poruncă, pentru a ajunge la măsura vârstei desăvârșirii lui Hristos[43], fiindcă și potrivit legii dumnezeiești,

---

[35] *Matei* 5, 7.
[36] *Psalmul* 114, 5.
[37] Cf. *Matei* 5, 45.
[38] Cf. *4 Regi* 6, 18.
[39] Cf. *Zaharia* 10, 1.
[40] Cf. *Facere* 19, 24.
[41] *Romani* 2, 4-5.
[42] Cf. *2 Timotei* 3, 17.
[43] Cf. *Efeseni* 4, 13.

chiar de-ar fi curat, animalul mutilat nu ar fi primit ca jertfă adusă lui Dumnezeu. Din această pricină, ce ar considera fiecare că îi lipsește să-l vădească spre a fi cercetat în comunitate.

Fiindcă ceea ce am uitat ar fi găsit mai ușor prin căutarea cu sârg a mai multora; e limpede că Dumnezeu, după făgăduința Domnului nostru Iisus Hristos[44], ne dăruiește să găsim lucrul căutat prin învățătura și prin aducerea-aminte a Duhului Sfânt[45]. După cum „asupra mea stă trebuința și vai mie dacă nu binevestesc”[46], tot așa și asupra voastră stă o luptă pe măsură dacă ați fost nepăsători față de cercetarea poruncilor ori ați fost slabi și delăsători în privința păzirii predaniilor și a împlinirii lor prin fapte.

De aceea Domnul a zis: „Cuvântul pe care l-am spus, acela îl va judeca în ziua cea de apoi”[47] și: „Iar sluga care n-a știut voia Domnului său și a făcut lucruri vrednice să fie pedepsite prin bătaie va fi bătută puțin; însă cea care a știut [voia Aceluia] și nu a împlinit-o, nici nu s-a pregătit [cu nimic], mult va fi bătută”[48].

Deci, întocmai ca și cum am ști că la scaunul de judecată al lui Hristos ne vor sta dinainte cuvintele Scripturii celei insuflate de Dumnezeu – căci zice psalmistul: „Te voi mustra și-ți voi pune dinainte păcatele”[49] –, să luăm aminte, veghind, la cele spuse și cu râvnă să ne grăbim să înfăptuim dumnezeieștile învățături, pentru că nu știm în care zi sau ceas va veni Domnul nostru[50].

---

[44] Cf. *Ioan* 14, 26.

[45] În greacă: ὑπομνήσει τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Genitivul trebuie interpretat ca genitiv subiectiv, conform *Ioan* 14, 26.

[46] *1 Corinteni* 9, 16.

[47] *Ioan* 12, 48.

[48] *Luca* 12, 47-48.

[49] *Psalmul* 49, 21.

[50] Cf. *Matei* 24, 42.

Capitolele Regulilor mari

I. Despre ordinea și înșiruirea logică a poruncilor Domnului.

II. Despre iubirea față de Dumnezeu și despre faptul că, din fire, există în oameni înclinația și puterea de a urma poruncile Domnului.

III. Despre iubirea față de aproapele.

IV. Despre frica de Dumnezeu.

V. Despre neabaterea minții.

VI. Că traiul în singurătate este necesar.

VII. Despre faptul că trebuie să viețuim în tovărășia celor care urmăresc, într-un gând cu noi, țelul de a-I fi bineplăcuți lui Dumnezeu; și că a trăi însingurat este greu și totodată primejdios.

VIII. Despre lepădarea de lume.

IX. Despre faptul că [acela care se leapădă de lume] n-ar trebui să lase rudelor după trup propriile-i bunuri.

X. Despre faptul că trebuie să fie primiți în viețuirea după poruncile lui Dumnezeu numai unii dintre cei care vin; când sau în ce fel.

XI. Despre robi.

XII. Cum trebuie să fie primiți cei căsătoriți.

XIII. Celor care sunt abia intrați în obște le este de folos și exercițiul tăcerii.

XIV. Despre cei care s-au făgăduit pe ei înșiși Domnului, dar mai apoi încearcă să-și retragă făgăduința.

XV. Despre acceptarea copiilor, educarea lor și despre făgăduința fecioriei.

XVI. Despre înfrânare.

XVII. Că trebuie să ne înfrânăm și de la râs.

XVIII. Că trebuie să gustăm din toate cele câte ne sunt puse înainte.

XIX. Care este măsura înfrânării.

XX. În ce fel să-i primim pe oaspeți cu mâncăruri.

XXI. Cum se cuvine să ne purtăm când ședem ori stăm întinși în vremea prânzului și a cinei.

Regulile mari

– sub formă de întrebări și răspunsuri –

Întrebarea I

Despre ordinea și înșiruirea poruncilor Domnului.

De vreme ce Scriptura ne-a dat libertatea de a întreba, mai înainte de toate ne este de trebuință să fim învățați dacă există o anumită ordine și o înșiruire în poruncile lui Dumnezeu, așa încât una să fie prima, alta a doua și așa mai departe, sau dacă toate sunt strâns legate unele de altele și se întâmplă ca toate să fie deopotrivă de importante, așa încât cel care ar dori să aibă libertatea de a începe cu oricare dintre ele, precum cercul își are începutul în oricare punct al lui.

Răspuns

Întrebarea voastră este veche și a mai fost pusă odinioară în Evanghelii, atunci când, apropiindu-se de Domnul, învățătorul de Lege a zis: „Învățătorule, care este cea dintâi poruncă în Lege?" Iar Domnul i-a răspuns: „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău. Aceasta este cea dintâi și cea mai mare poruncă; și a doua, asemenea ei: să-ți iubești aproapele ca pe tine însuți"[51]. Așadar, Însuși Domnul a pus ordine în poruncile Sale, hotărând că prima și cea mai mare este porunca cu privire la iubirea față de Dumnezeu, iar a doua, în ordine și asemenea celei dintâi, fiind mai degrabă o desăvârșire a acesteia și depinzând de ea, este cea despre iubirea aproapelui. Așa că, din cele spuse și din

[51] *Matei* 22, 36-39.

altele ca acestea cuprinse în Scripturile de Dumnezeu insuflate, învățăm că există o ordine și o înșiruire în ansamblul poruncilor Domnului.

Întrebarea II

Despre iubirea față de Dumnezeu și despre faptul că, din fire, există în oameni înclinația și puterea de a urma poruncile Domnului.

Mai întâi vorbește-ne despre iubirea față de Dumnezeu, căci am auzit că trebuie să iubim, iar acum căutăm să învățăm cum s-ar putea împlini aceasta!

Răspuns

1. Iubirea față de Dumnezeu nu se învață. Căci n-am fost învățați de altcineva nici să ne bucurăm de lumină, nici să căutăm viața și nici să ne iubim părinții sau doicile. Tot astfel sau cu mult mai mult, dorul dumnezeiesc nu se află într-o învățătură din afară, ci, odată cu alcătuirea făpturii, adică a omului, ne-a fost sădită o sămânță de Cuvânt[52], având în sine pornirile obișnuinței de a iubi[53]. Pe acesta luându-l, școala poruncilor lui Dumnezeu a primit să-l cultive cu grijă, să-l hrănească cu știință și, cu harul lui Dumnezeu, să-l aducă la desăvârșire. De aceea și noi, acceptând râvna voastră ca fiind necesară pentru atingerea scopului, ne vom strădui, cu darul lui Dumnezeu și sprijinindu-ne și voi cu rugăciunile voastre, prin puterea dată nouă de Duhul, să aprindem scânteia dorului de Dumnezeu ascunsă în voi. Fiindcă trebuie să se știe că, deși aceasta este o singură biruință, prin puterea sa, lucrează și cuprinde fiecare poruncă. Zice Domnul:

---

[52] În greacă: ὁ λόγος σπερματικός. Vehiculat de filosofia stoică și cea a platonismului mediu, acest concept face obiectul unei adevărate teorii a Logosului elaborate de Sfântul Iustin Martirul și Filosoful. Sintagma în sine ar putea fi tradusă prin „Logosul-sămânță"; însă, având în vedere contextul, socotim că ar trebui interpretată mai degrabă ca τὸ σπέρμα τοῦ Λόγου.

[53] Ἡ οἰκείωσις, termen care traduce „propensiunea pentru ceva", dar mai cu seamă „afinitatea, familiaritatea, deprinderea cu ceva", sens pe care îl indică legătura transparentă cu intimul, propriul – οἰκεῖος.

„Căci cel care Mă iubește va păzi poruncile Mele"[54]; și iarăși: „De aceste două porunci atârnă toată legea și prorocii"[55].

Acum nu vom încerca să adâncim în amănunt această cuvântare – căci astfel, rotindu-ne în jurul amănuntelor, ne-ar rămâne ascuns întregul cuvântării despre porunci –, ci, după măsura priceperii noastre și potrivit scopului de față, vă voi readuce aminte de iubirea datorată de noi lui Dumnezeu, spunând mai întâi aceasta, că, pentru toate poruncile date nouă de către Dumnezeu, am primit de la El și puterea de a le împlini, ca nu cumva să nu fim în stare să le îndurăm, ca și când ni s-ar cere ceva de-a dreptul nemaiauzit, și să ne semețim, ca și când am contribuit cu ceva, completând ce ni s-a dat. Și, cu aceste puteri, lucrând bine și așa cum se cuvine, să ne ducem la bun sfârșit viața întru cucernicia cea în acord cu virtutea. Însă, dacă stricăm lucrarea lor, alunecăm în răutate. Și aceasta este definiția răutății: folosirea greșită și în afara poruncilor Domnului a celor date nouă de Dumnezeu spre lucrarea binelui, așa cum definiția virtuții cerute de El este: folosirea acelorași daruri, din conștiința curată, conform poruncii Sale.

Astfel stând lucrurile, vom spune asemenea și despre iubire. Prin urmare, când am primit porunca de a-L iubi pe Dumnezeu, îndată am dobândit și puterea de a iubi, sădită odată cu cea dintâi întocmire, iar dovada ei nu este din afară, ci oricine poate învăța aceasta de la sine și întru sine. Din fire suntem doritori de cele frumoase, chiar dacă fiecăruia i se pare frumos altceva. Îi iubim pe apropiații noștri și pe rude fără să fim învățați, iar față de binefăcători ne arătăm, nesiliți de nimeni, toată bunăvoința. Deci ce lucru e mai de mirare decât frumusețea dumnezeiască? Ce gând este mai plăcut decât gândul la măreția lui Dumnezeu? Care dorință a sufletului este atât de mistuitoare și de neîndurat precum cea care se naște de la Dumnezeu în sufletul curățit de orice răutate, care zice dintr-un simțământ dintre cele mai sincere: „Sunt rănit de iubire"[56]? Fulgerele frumuseții dumnezeiești sunt întru totul de negrăit și de nezugrăvit, cuvântul nu le poate arăta,

---

[54] *Ioan* 14, 23.
[55] *Matei* 22, 40.
[56] *Cântarea Cântărilor* 2, 5.

auzul nu le poate primi. Chiar de vei reda în cuvinte scânteierile luceafărului, strălucirea lunii, lumina soarelui, toate sunt nevrednice să fie asemănate cu slava dumnezeiască și, în comparație cu lumina cea adevărată, sunt covârșite de-a dreptul, tot așa cum este noaptea cea adâncă, cernită și înnorată față de amiaza cea mai senină. Această frumusețe nu poate fi văzută cu ochii trupești, ci este cuprinsă numai cu sufletul și cu mintea. Ori de câte ori a strălucit împrejurul vreunuia dintre sfinți, a și lăsat în ei boldul de negrăit al dorului de Dumnezeu; și, strâmtorați fiind de această viață, au spus: „Vai mie, că iată pribegia mea s-a prelungit"[57] și: „Când voi ajunge și mă voi înfățișa dinaintea lui Dumnezeu?"[58], fie: „Cu mult mai bine este să mor și să fiu cu Hristos"[59], fie: „Însetat e sufletul meu de Dumnezeul Cel puternic și viu"[60] și: „Acum eliberează pe robul Tău, Stăpâne!"[61] Fiindcă au fost împovărați de viața aceasta ca de o temniță, cu greu și-au putut stăpâni pornirile de suflete atinse de dorul dumnezeiesc. Și, pentru că nu s-au îndestulat de contemplarea frumuseții dumnezeiești, s-au rugat ca putința de a privi desfătarea Domnului să dureze de-a lungul întregii vieți veșnice. Prin urmare, oamenii doresc cele frumoase în mod firesc, iar, pe drept cuvânt, binele este ce-i frumos și iubit. Cum Dumnezeu este bun și toate tânjesc după ce este bun, așadar toate tânjesc după Dumnezeu.

2. Astfel că ceea ce facem corect din propria voință există în mod firesc în noi, cei cărora nu ne sunt pervertite gândurile din răutate. Iubirea de Dumnezeu ni se cere ca o datorie absolut necesară; și, dacă îi lipsește sufletului, e totuna cu cel mai cumplit dintre toate relele. Căci înstrăinarea de Dumnezeu și întoarcerea de la El sunt un rău mai cumplit decât pedepsele care ne așteaptă în gheenă și e mai greu pentru cel care-l suferă decât este pentru ochi lipsa luminii – deși nu există durere – și decât a i se lua viața pentru un animal. Iar dacă și părinților le e dată iubirea firească pentru copii și acest lucru îl vădește obiceiul

---

[57] *Psalmul* 119, 5.
[58] *Psalmul* 41, 2.
[59] *Filipeni* 1, 13.
[60] *Psalmul* 41, 2.
[61] *Luca* 2, 29.

viețuitoarelor fără judecată și sentimentele[62] omului față de mamă arătate chiar de la cea mai fragedă vârstă, să nu ne arătăm mai lipsiți de rațiune decât pruncii, nici mai sălbatici ca fiarele, purtându-ne fără dragoste și ca niște străini față de Creator! Deși din bunătatea Sa nu L-am cunoscut după cum este[63], suntem datori să-L iubim și să-L adorăm nespus doar pentru că suntem născuți de El, să ne atârnăm[64] neîncetat de amintirea Lui, așa cum pruncii se anină de brațele mamelor lor. Dintre cei pe care-i iubim dintr-un impuls firesc, binefăcătorul nostru e cel mai de seamă. Acest fapt nu este propriu doar oamenilor, ci este un sentiment care ține de aproape toate animalele – bunăvoința față de cei care le-au făcut un bine. Prorocul zice: „Boul își cunoaște Ziditorul și asinul ieslea Domnului său"[65]. Să nu cumva să se spună despre noi cele ce urmează: „Israel nu M-a cunoscut și poporul nu M-a înțeles"[66]! Despre câine și despre multe alte asemenea viețuitoare mai trebuie să spunem câtă bunăvoință arată celor care le hrănesc? Iar dacă față de binefăcători suntem cuprinși în mod firesc de bunăvoință și dragoste și îndurăm orice chin ca răsplată pentru cele ce ni le-au făcut mai înainte, ce cuvânt poate exprima în chip vrednic darurile lui Dumnezeu? Mulțimea lor este așa de mare încât li se pierde numărul și sunt atât de mărețe și în așa fel încât e de ajuns doar unul să ne facă să arătăm toată mulțumirea Celui Care ni l-a dat. Dar le voi trece cu vederea pe altele care, deși ca daruri în sine sunt mai presus de orice în măreție și har, sunt întrecute în strălucire de unele mai mari – după cum stelele pălesc în fața razelor soarelui -- și se arată a fi, în sine, mai palide în privința harului. N-am răgaz să las la o parte lucrurile cele mai însemnate și să măsor bunătatea Binefăcătorului care reiese din lucrurile cele mai mărunte.

3. Să fie deci trecute sub tăcere răsăritul soarelui și fazele lunii, temperatura din aer, trecerea timpului, apa din nori și

---

[62] În text apare ἡ διάθεσις, termen pe care l-am tradus în cuprinsul lucrării prin „stare lăuntrică"; în acest caz l-am redat prin „sentiment", pentru a evoca mai precis afecțiunea maternă.

[63] Adică „după ființa Sa".

[64] Adică „să ne simțim dependenți, să ne fie mereu dor de amintirea Lui".

[65] *Isaia* 1, 3.

[66] *Isaia* 1, 3.

cealaltă, de pe pământ, marea însăși, tot pământul, cele ce răsar din pământ, cele ce trăiesc în ape, ale văzduhului zburătoare de tot soiul, miile de feluri de animale, toate cele rânduite spre slujirea vieții noastre. Însă ceea ce nu poate fi trecut cu vederea nici dacă am vrea – și e întru totul de neînchipuit ca acela care are minte sănătoasă și rațiune să-l treacă sub tăcere – este harul. Iar a spune ceva cu vrednicie despre aceasta este de-a dreptul cu neputință, anume că Dumnezeu, făcându-l pe om după chipul și asemănarea Lui, învrednicindu-l de cunoașterea Sa și împodobindu-l, spre deosebire de toate viețuitoarele, cu rațiune, dăruindu-i să se desfăteze cu frumusețile de neînchipuit ale raiului, l-a pus stăpân peste toate cele de pe pământ. Mai apoi, înșelat fiind omul de către șarpe și căzând în păcat și prin păcat în moarte și-n necazurile vrednice de ea, El nu l-a trecut cu vederea; ci, mai întâi, i-a dat Legea într-ajutor, a așezat îngerii ca să-l păzească și să-i poarte de grijă, a trimis proroci să-i mustre răutatea și să-l învețe virtutea, i-a tăiat pornirile răutății cu amenințări, i-a stârnit dorirea celor bune cu făgăduințe, adesea a arătat mai dinainte sfârșitul fiecăreia[67] prin exemplul feluritelor persoane, spre pildă celorlalți. Și, după acestea și multe altele asemenea, El nu Și-a întors fața de la cei care stăruiau în necredință. Căci n-am fost părăsiți de bunătatea Stăpânului, nici n-am putut stăvili dragostea Sa față de noi, deși ne-am defăimat Binefăcătorul prin neluarea-aminte la cinstirile date nouă. Am fost iarăși chemați din moarte și ne-a dat din nou viață Însuși Domnul nostru Iisus Hristos. În aceasta și felul binefacerii este cu mult mai minunat: „Căci, în chipul lui Dumnezeu fiind, n-a socotit că este o prădare să fie deopotrivă cu Dumnezeu, ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând"[68].

4. „Și a luat neputințele noastre și ne-a purtat bolile și a fost rănit pentru noi, ca prin rana Lui noi să fim vindecați"[69]; și „ne-a răscumpărat din blestem, făcându-Se El blestem pentru noi"[70] și a îndurat cea mai necinstită moarte, ca să ne readucă pe noi la viața

[67] *I.e.* al virtuții și al răului.
[68] *Filipeni* 2, 6-7.
[69] *Isaia* 53, 4.
[70] *Galateni* 3, 13.

slăvită. Și nu a fost de ajuns să-i învieze pe cei morți, ci ne-a dăruit și vrednicia dumnezeirii și ne-a pregătit [tuturor] odihnă veșnică, odihnă care întrece în măreția fericirii orice gând omenesc. El este într-atât de bun, încât nu cere răsplată, ci Îi este de ajuns să fie iubit pentru cele câte ne-a dăruit. Când mă gândesc la toate astea – ca să spun ce simt acum –, cad într-o amorțire înspăimântătoare și simt o anume teamă ca nu cumva, din neluare-aminte sau din preocuparea cu cele deșarte, căzând din dragostea lui Dumnezeu, să devin ocară pentru Hristos. Căci cel care ne amăgește acum prin ispite se străduiește prin orice mijloc să ne facă să uităm de Binefăcătorul, năpustindu-se asupra noastră și atacându-ne spre a nimici sufletele noastre; atunci va aduce la Domnul disprețul arătat față de El spre ocara noastră și se va lăuda cu lepădarea noastră, el căruia, deși nici nu ne-a creat, nici nu a murit pentru noi, i-am fost următori în necredință și nepăsare față de poruncile lui Dumnezeu. Această ocară adusă Domnului și faptul că vrăjmașul se laudă cu noi mi se par mai grele decât pedepsele din gheenă, fiindcă devenim pentru vrăjmașul lui Hristos pricină de a se lăuda și prilej de a se trufi în fața Lui, Cel Care a murit pentru noi și a înviat; pentru aceasta Îi suntem încă și mai îndatorați, precum scrie. Cât despre iubirea de Dumnezeu, rămân acestea. După cum am spus mai înainte, scopul meu nu este să le spun pe toate, căci e cu neputință, ci să fac o scurtă aducere-aminte pe capitole, care să aprindă pururea în suflete dorul dumnezeiesc.

Întrebarea III

Despre dragostea față de aproapele.

Ar urma să trecem la porunca a doua, și din punct de vedere al ordinii, și al puterii.

Răspuns

1. În cuvintele de mai înainte, am spus că Legea face roditoare și hrănește putințele care sălășluiesc în noi sub forma unor

seminţe[71]. Şi, de vreme ce ni s-a poruncit să ne iubim aproapele ca pe noi înşine[72], să cercetăm dacă avem de la Dumnezeu şi puterea de a împlini această poruncă. Cine nu ştie că omul este o făptură blândă şi sociabilă, şi nu una însingurată ori sălbatică? Nimic nu este atât de propriu firii noastre precum faptul de a ne afla în comunitate unii cu alţii, de a avea nevoie unii de alţii şi de a-i iubi pe cei de acelaşi neam cu noi. Iată că Însuşi Domnul ne-a dat seminţele acestora, implântându-le mai înainte în noi, şi, prin urmare, cere de la noi şi roadele lor, zicând: „Poruncă nouă vă dau: să vă iubiţi unul pe altul!"[73] Şi, vrând să ne stârnească sufletul spre această poruncă, n-a cerut ucenicilor Săi drept dovadă semne şi puteri nemaiauzite – deşi prin Duhul Sfânt le dăruise şi lucrarea acestora. Dar ce zice? „Prin aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste unul faţă de altul."[74] Şi pretutindeni uneşte aceste porunci într-atât, încât binefacerea faţă de aproapele o trece asupra Sa. Se spune: „Flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc"[75] şi celelalte. Apoi adaugă: „Întrucât aţi făcut unuia dintre aceşti fraţi ai Mei foarte mici, Mie Mi-aţi făcut"[76].

2. Aşadar, prin porunca cea dintâi poate fi împlinită şi a doua, iar prin a doua ne întoarcem din nou la prima: iubindu-L pe Domnul, îl iubeşte, prin urmare, şi pe aproapele. Pentru că a zis: „Cel care Mă iubeşte va păzi poruncile Mele"[77] şi: „Aceasta este porunca Mea: să vă iubiţi unul pe altul, după cum v-am iubit Eu"[78]. Şi iarăşi: cel care-şi iubeşte aproapele împlineşte şi porunca iubirii faţă de Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu Însuşi primeşte această binefacere ca fiindu-I arătată Lui. De aceea Moise, credinciosul slujitor al lui Dumnezeu, a arătat o asemenea dragoste faţă de fraţi, încât a ales să fie şters din cartea lui Dumnezeu în care a fost scris dacă poporului nu i s-ar fi iertat păcatul[79]. Iar Pavel a îndrăznit a se ruga să fie anatema de la Hristos de dragul

---

[71] V. *Întrebarea II*, 1.
[72] Cf. *Levitic* 19, 18.
[73] *Ioan* 13, 34.
[74] *Ioan* 13, 35.
[75] *Matei* 25, 35.
[76] *Matei* 25, 40.
[77] *Ioan* 14, 23.
[78] *Ioan* 15, 12.
[79] Cf. *Ieşire* 33, 32.

fraţilor săi, rudele sale după trup[80], vrând să devină preţ de răscumpărare pentru mântuirea tuturor, urmând pildei lui Dumnezeu; şi asta chiar dacă ştia că era cu neputinţă să se înstrăineze de Dumnezeu cel care, din iubire faţă de El şi pentru cea mai mare dintre porunci, se leapădă de harul primit de la Dumnezeu. Şi mai ştia că pentru acest fapt avea să primească înapoi mult mai mult decât a dat. În fine, cele spuse dovedesc îndeajuns că sfinţii au ajuns până la o asemenea măsură a dragostei faţă de aproapele.

Întrebarea IV

Despre frica de Dumnezeu

Răspuns

Celor primiţi de curând pe calea cucerniciei le este mai de folos instruirea elementară dobândită prin frică, după sfatul preaînţeleptului Solomon, care spune: „Începutul înţelepciunii este frica de Domnul”[81]. Însă voi, ca unii care aţi depășit pruncia cea în Hristos şi cărora nu vă mai e de trebuinţă laptele[82], ci puteți desăvârşi omul cel lăuntric cu hrana tare a dogmelor[83], aveţi nevoie de cele mai de căpătâi porunci, în care se împlinește tot adevărul dragostei în Hristos. Desigur, trebuie să vă păziți ca nu cumva prisosul darurilor lui Dumnezeu să devină pentru voi cauza unei osândiri mai grele, arătându-vă nemulţumitori faţă de binefăcătorul vostru. Domnul spune: „Celui căruia i s-a încredinţat mult, mai mult i se va cere”[84].

Întrebarea V

Despre neabaterea minţii.

Răspuns

1. Trebuie să se ştie aceasta, anume că nu putem împlini, păzind-o, nicio altă poruncă, nici pe cea a iubirii faţă de Dum-

---

[80] Cf. *Romani* 9, 3.
[81] *Pilde* 1, 7.
[82] Cf. *1 Corinteni* 3, 2.
[83] Cf. *Evrei* 5, 13-14.
[84] *Luca* 12, 48.

nezeu, nici pe cea față de aproapele, dacă rătăcim cu mintea de la un gând la altul. Căci nicio meserie ori vreo știință nu poate fi stăpânită cu desăvârșire de către cel care trece de la una la alta; mai mult, nu poate stăpâni nici măcar una dacă nu cunoaște cele proprii țelului ei. Se cuvine ca faptele să urmeze scopului, căci nimic din cele conform rânduielii nu pot fi împlinite prin fapte nepotrivite. E în firea lucrurilor ca nici finalitatea fierăritului să nu fie atinsă prin lucrările olăritului, nici cununile atletismului să nu se obțină prin râvna pentru cântatul la flaut. Dimpotrivă, pentru atingerea fiecărui scop se cere un efort propriu și corespunzător. Din același motiv, și nevoința pentru a-I bineplăcea lui Dumnezeu, conformă Evangheliei lui Hristos, se împlinește prin lepădarea de grijile lumești și înstrăinarea desăvârșită de nestatorniciile gândului. Tocmai de aceea, deși căsătoria e îngăduită și vrednică de binecuvântare, lipsei de tihnă care îi urmează Apostolul îi opune grijile pentru cele ale lui Dumnezeu, ca și cum nu se pot îngădui unele pe altele, zicând: „Cel necăsătorit se îngrijește de cele ale Domnului, cum să placă Domnului; însă cel căsătorit se îngrijește de cele ale lumii, cum să placă femeii”[85]. Tot astfel și Domnul le-a mărturisit ucenicilor despre starea lăuntrică neclintită și curată, zicând: „Voi nu sunteți din lumea aceasta”[86]. Și, dimpotrivă, le-a spus că îi este cu neputință lumii să accepte cunoașterea lui Dumnezeu și să-L primească pe Duhul Sfânt. Căci a zis: „Părinte drepte, lumea nu Te-a cunoscut!”[87] și: „Duhul Adevărului, pe Care lumea nu-L poate primi”[88].

2. Astfel, acela care va avea de gând să-I urmeze cu adevărat lui Dumnezeu se cuvine să-și dezlege legăturile alipirii naturale de viața aceasta, fapt care se poate izbuti numai prin depărtarea de lume și uitarea vechilor obiceiuri. Așa că, dacă noi nu ne înstrăinăm de rudele trupești și de viața în societate, ca și cum, prin starea noastră lăuntrică, ne-am muta într-o altă lume – după cum se spune în Scriptură: „Căci cetatea noastră este în ceruri”[89] –, ne

---

[85] *1 Corinteni* 7, 32-33.
[86] *Ioan* 14, 19.
[87] *Ioan* 17, 25.
[88] *Ioan* 14, 17.
[89] *Filipeni* 3, 20.

va fi cu neputință să ne atingem scopul: a-I bineplăcea lui Dumnezeu. Fiindcă Domnul spune răspicat: „Așadar, oricine dintre voi care nu se va lepăda de tot ce are nu poate să-Mi fie ucenic"[90]. Făcând deci aceasta, se cade să ne păzim inima cu veghere-ntreagă[91], ca nu cumva să alungăm gândul cel despre Dumnezeu sau să întinăm pomenirea minunilor Lui prin nălucirile celor deșarte. Ci, prin pomenire neîncetată și curată, să purtăm pretutindeni gândul cel cuvios despre Dumnezeu întipărit în sufletele noastre precum o pecete de neșters. Așa dobândim iubirea față de Dumnezeu, care ne stârnește totodată spre lucrarea poruncilor Lui și, la rândul ei, este păstrată de acestea, pentru a dăinui și a nu cădea niciodată.

Domnul arată acest lucru, zicând odată: „De Mă iubiți, păziți poruncile Mele"[92], iar altcândva: „De veți păzi poruncile Mele, veți rămâne în dragostea Mea"[93]; încă și mai convingător: „După cum Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru dragostea Lui"[94].

3. Prin acestea El ne învață ca, în tot ceasul în care ne propunem un lucru, să ne fixăm drept scop a face voia Celui Care ne-a poruncit să îndreptăm spre El toată râvna, așa cum a mai spus și altundeva: „M-am coborât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Tatălui Care M-a trimis"[95]. Căci, după cum meseriile care țin de viața de zi cu zi, propunându-și anumite scopuri proprii lor, își potrivesc fiecare acțiune în parte urmând acestora, tot așa și faptele noastre au ca țel și dreptar a împlini poruncile în chip bineplăcut lui Dumnezeu. Niciun lucru nu poate fi împlinit cu acribie în alt fel, decât dacă nu este săvârșit conform voii Celui Care a încredințat-o. În râvna strictă pentru voia lui Dumnezeu în ce privește lucrarea noastră, să ne unim cu Dumnezeu prin aducere-aminte. Fierarul, de pildă, atunci când meșterește o secure, amintindu-și de cel care i-a dat să o lucreze și purtându-l în gând, se gândește la acea formă și mărime și își călăuzește lucrul

[90] *Luca* 14, 33.
[91] Cf. *Pilde* 4, 23.
[92] *Ioan* 14, 15.
[93] *Ioan* 15, 10.
[94] *Ioan* 15, 10.
[95] *Ioan* 6, 38.

după voia celui care a propus lucrarea. De-ar uita, fie ar face altceva, fie ceva ce nu ar semăna cu ceea ce i s-a cerut. În același fel și creștinul, îndreptând toată lucrarea, mică sau mare, după voia lui Dumnezeu, în același timp își împodobește lucrarea cu precizie, păstrează gândul Celui Care i-a poruncit și împlinește ceea ce s-a spus: „Îl vedeam pe Domnul înaintea mea pururea, căci El stă de-a dreapta mea, ca să nu mă clatin”[96]. Ba mai împlinește și porunca: „Fie că mâncați, fie că beți, fie că faceți altceva, pe toate să le faceți spre slava lui Dumnezeu”[97]. Dar cel care prin fapta sa încalcă acribia poruncii este limpede că e slab în ceea ce privește aducerea-aminte de Dumnezeu. Prin urmare, să ne aducem aminte de glasul celui care zice: „«Oare nu umplu Eu cerul și pământul?», zice Domnul”[98]; „Eu sunt un Dumnezeu de aproape, iar nu un Dumnezeu de departe”[99]; și: „Unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor”[100]. Pentru acestea, trebuie să facem toată lucrarea ca și cum ar fi împlinită sub privirile lui Dumnezeu; și tot gândul nostru, ca și cum El Însuși ne-ar veghea. Astfel, vom ține în noi o frică neîncetată, care urăște nedreptatea – după cum stă scris[101] –, disprețul, mândria și căile celor răi, iar iubirea se va desăvârși, împlinind ceea ce Domnul a spus: „Nu caut voia Mea, ci voia Tatălui Meu Care M-a trimis”[102]. De asemenea, sufletul va fi fără încetare încredințat că faptele bune sunt bineprimite de Judecătorul și Răsplătitorul vieții noastre, iar cele potrivnice își vor primi osânda de la același Judecător. Consider că în același timp împlinim și faptul de a nu săvârși aceste porunci pentru a fi pe placul oamenilor, de vreme ce nimeni nu se întoarce către cel mai mic atunci când e încredințat că cel mai înalt este de față. Dimpotrivă, chiar dacă se întâmplă ca o lucrare să fie primită și plăcută de o persoană slăvită, în timp ce unei alteia de rang inferior i se pare că e neplăcută și vrednică de mustrare, ținând ca mult mai de preț încuviințarea venită din partea celui mai înalt, disprețuiește mustrarea adusă de cel mai mic.

---

[96] *Psalmul* 15, 8.
[97] *1 Corinteni* 10, 31.
[98] *Ieremia* 23, 24.
[99] *Ieremia* 23, 23.
[100] *Matei* 18, 20.
[101] Cf. *Psalmul* 118, 163.
[102] *Ioan* 5, 30.

Și, dacă așa se întâmplă între oameni, sufletul cu adevărat treaz și sănătos, pe deplin încredințat de prezența lui Dumnezeu, nu va lăsa la o parte niciodată săvârșirea vreunui lucru prin care s-ar face bineplăcut lui Dumnezeu, nici nu se va întoarce către slava primită de la oameni. Niciodată nu va fi nepăsător față de poruncile lui Dumnezeu, slujind obiceiului omenesc[103], nici nu va fi supus de vreo prejudecată comună și nici nu-și va pleca ochii în fața unei rang. O asemenea stare lăuntrică a avut cel care a spus: „Nelegiuiții mi-au spus deșertăciuni, dar ele nu sunt ca legea Ta, Doamne"[104]; și iarăși: „Dinaintea regilor am grăit întru mărturiile Tale și nu m-am rușinat"[105].

Întrebarea VI

Că traiul în singurătate este necesar.

Răspuns

1. La păzirea sufletului de rătăcire contribuie și viețuirea în singurătate. Că a-ți duce viața laolaltă cu cei obișnuiți cu un trai neînfricat și disprețuitor față de păzirea cu acribie a poruncilor e vătămător o dovedește și cuvântul lui Solomon, care ne învață astfel: „Să nu-i fii însoțitor omului mânios, nici nu locui cu prietenul care se mânie degrabă, ca nu cumva să-i înveți căile și sufletului să-i iei lațuri!"[106]; și spusele: „Ieșiți din mijlocul lor și separați-vă [de ei], zice Domnul"[107] se referă la același lucru. Drept care, pentru ca să nu primim nici prin ochi, nici prin urechi ademeniri spre păcat, să ne obișnuim cu el fără să ne dăm seama și să nu ne rămână în suflet vreunele dintre cele pe care le-am văzut și auzit asemenea unor întipărituri și semne adânci, spre pieirea și nimicire noastră, și ca să putem stărui în rugăciune, să ne separăm mai întâi cu locuința. Așa vom birui și obiceiurile cele vechi, prin care am dus o viață străină de poruncile

[103] Cf. *Marcu* 7, 8.
[104] *Psalmul* 118, 85.
[105] *Psalmul* 118, 46.
[106] *Pilde* 22, 24-25.
[107] 2 *Corinteni* 6, 17.

lui Hristos – nu e deloc mică o asemenea luptă, de a-ți birui propria obișnuință, fiindcă obiceiul întreținut vreme îndelungată dobândește puterea și tăria firii[108] –, și vom putea șterge și petele cele de pe urma păcatului prin rugăciunea stăruitoare și prin grija neîntreruptă pentru voile lui Dumnezeu. Nu putem rămâne în această grijă și în această rugăciune dacă viețuim printre multe lucruri care ne abat sufletul și sădesc fără încetare în el preocupări lumești. Va putea cineva împlini vreodată cuvintele: „Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine"[109] în cazul în care se află în mijlocul unora asemenea celor menționate? Se cuvine ca și noi, lepădându-ne de sine și luând crucea lui Hristos, să-I urmăm astfel. Căci lepădarea de sine înseamnă uitarea desăvârșită a celor trecute și despărțirea de voile proprii, lucru care, dacă trăiești în obișnuința indiferentă, este cu mult mai greu de împlinit, ca să nu zic că e întru totul cu neputință. Relațiile cu ceilalți cerute de acest mod de viață sunt o piedică și pentru luarea propriei cruci și pentru urmarea lui Hristos. Căci a-ți lua crucea înseamnă să te pregătești de moarte pentru Hristos, să omori mădularele pământești, să fii prevăzător, pentru a înfrunta orice primejdie care vine asupra noastră pentru numele lui Hristos, și să fii nepăsător față de viața aceasta; în legătură cu aceasta, vedem că piedicile mari ne vin din deprinderea vieții în societate.

2. Și, în afară de toate celelalte, și așa multe la număr, sufletul care privește la mulțimea celor nelegiuiți în primul rând nu are vreme să-și simtă propriile păcate și să se zdrobească pe sine prin pocăința pentru greșelile sale. Dimpotrivă, comparându-se cu cei mai răi, dobândește și o anume închipuire a virtuții. Mai apoi, abătut fiind de la preaînsemnata pomenire a lui Dumnezeu prin tulburările și grijile nesfârșite pe care viața în comunitate ni le pricinuiește, pierde nu doar bucuria și veselia întru Dumnezeu, ci și desfătările Domnului și îndulcirea de cuvintele Lui, încât să poată spune: „Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu și m-am veselit"[110], precum și: „Cât de dulci sunt pentru grumazul meu cu-

[108] Altfel spus, „devine firesc".
[109] *Luca* 9, 23.
[110] *Psalmul* 76, 4.

vintele Tale, mai dulci decât mierea în gura mea”[111]. Dar se mai și deprinde cu disprețul și uitarea cu desăvârșire a judecăților Lui. Și un rău mai mare sau mai vătămător decât acesta nici că i se poate întâmpla.

Întrebarea VII

Despre faptul că trebuie să viețuim în tovărășia celor care urmăresc, într-un gând cu noi, țelul de a-I fi bineplăcuți lui Dumnezeu; și că a trăi însingurat este greu și totodată primejdios.

Întrucât cuvântarea ta ne-a lămurit că viața laolaltă cu cei care disprețuiesc poruncile Domnului este primejdioasă, în continuare cerem să știm dacă cel care s-a despărțit de aceștia trebuie să trăiască în singurătate sau împreună cu frații de același gând și care și-au propus același scop, al cucerniciei.

Răspuns

1. Știu că viețuirea cu mai mulți laolaltă este mai bună în multe privințe. Mai întâi, pentru că nu este nimeni dintre noi care să-și fie sieși suficient în acoperirea trebuințelor trupului, pentru că în dobândirea celor necesare ne folosim unii de alții. De pildă, piciorul, deși are o anumită capacitate, e lipsit de o alta, nici nu-și găsește propria lucrare îndeajuns de viguroasă și suficientă sieși pentru a rămâne în viață fără ajutorul celorlalte mădulare, nici nu are mângâiere pentru cele care-i lipsesc. Tot așa este și în viața însingurată: ceea ce avem la îndemână devine nefolositor nouă, iar ceea ce lipsește nu e ușor de atins, de vreme ce Ziditorul Dumnezeu a hotărât să ne folosim de ceilalți, precum e scris, ca în acest fel să ne apropiem unii de alții. Pe lângă aceasta, nici ideea de iubire de Hristos nu îngăduie ca fiecare să-și vadă de ale sale, căci ni se zice: „Dragostea nu le caută pe ale sale”[112]. Și viața însingurată are un singur scop: ca fiecare în parte să se îngrijească de propriile trebuințe. Or acest fapt contrazice cât se poate de limpede legea iubirii pe care Apostolul a împlinit-o,

[111] *Psalmul* 118, 103.
[112] *1 Corinteni* 13, 5.

„căutând nu folosul propriu, ci pe cel al celor mulți, pentru ca ei să se mântuiască"[113]. Mai apoi, în retragerea deplină, nu-și va recunoaște fiecare propria-i greșeală cu ușurință, pentru că nu-l are alături pe cel care să-l mustre și care să-l îndrepteze cu bunătate și cu blândețe.

Mustrarea, chiar și cea venită din partea unui potrivnic, adesea se întâmplă să nască în omul cinstit dorința de vindecare. Însă vindecarea păcatului este împlinită cu pricepere de cel care are iubire curată. Și zice Scriptura: „Căci cel care [îl] iubește îl mustră cu grijă"[114]. Cel din singurătate nu poate să găsească unul ca acesta dacă nu au fost legați mai dinainte, în timpul vieții, astfel că are parte de ceea ce a zis [Scriptura]: „Vai celui singur, că, de va cădea, nu este cine să-l ridice!"[115] Și poruncile sunt împlinite mai lesne de către mai mulți care trăiesc laolaltă; de unul singur, în niciun caz, pentru că prin lucrarea uneia este împiedicată cealaltă. De pildă, când cercetăm pe cel bolnav, nu putem primi pe cel străin, iar când dăm și împărțim cele trebuincioase – și mai cu seamă când aceste slujiri sunt pentru un timp îndelungat –, râvna pentru fapte ne e împiedicată. În acest mod porunca cea mai mare și mai necesară pentru mântuire este neluată în seamă: cel flămând nu este hrănit, cel gol nu este îmbrăcat. Deci cine ar îndrăzni să prefere viața nelucrătoare și neroditoare celei rodnice și trăite după poruncile lui Dumnezeu?

2. Dacă noi toți cei care, primiți la o singură nădejde a chemării[116], suntem un singur trup, având drept cap pe Hristos, iar „fiecare fiind mădulare celorlalți"[117], nu vom fi uniți laolaltă dintr-o înțelegere deplină spre închegarea într-un singur trup în Duhul Sfânt, ci fiecare dintre noi alege o viață în singurătate și nu slujește folosul comun după cum Îi e bineplăcut lui Dumnezeu, dar își îndeplinește propria patimă a iubirii de sine, cum vom putea, răsfirați și împărțiți fiind, să păstrăm legătura dintre mădulare și slujirea sau supunerea față de capul nostru, care este

[113] *1 Corinteni* 10, 33.
[114] *Pilde* 13, 25.
[115] *Ecclesiastul* 4, 10.
[116] Cf. *Efeseni* 4, 4.
[117] *1 Corinteni* 12, 12.

Hristos? În viața retrasă nu ne e cu putință să ne bucurăm cu cel slăvit ori să pătimim laolaltă cu cel care pătimește[118], fiindcă nimeni nu poate cunoaște, cel mai probabil, ce i se întâmplă aproapelui. Și, apoi, cum nu e potrivit ca unul singur să primească toate darurile duhovnicești, ci darurile Duhului se împart după măsura credinței din fiecare[119], darul propriu fiecăruia în viața cea de obște devine comun celor împreună-locuitori. Unuia i se dă cuvântul înțelepciunii, iar celuilalt cuvântul cunoașterii, altuia credință, altuia prorocie, altuia darurile vindecărilor[120] și așa mai departe. Cel care primește câte unul dintre aceste daruri nu-l are atât pentru sine cât pentru ceilalți. Așa încât, în chip necesar, în viața de obște lucrarea Duhului Sfânt săvârșită în unul trece în același timp asupra tuturor. Pe de altă parte, se poate întâmpla ca acela care trăiește retras să primească un dar și, îngropându-l în sine însuși, să-l facă nefolositor prin nelucrare: cât de mare e primejdia în care se află, o știți toți câți citiți Evangheliile[121]. Însă, când mai mulți viețuiesc laolaltă, fiecare se bucură de darul său, înmulțindu-l prin faptul că îl împarte cu ceilalți, și se înfruptă din ale altora ca dintr-al său.

3. Viața în comunitate are și mai multe avantaje, deci nu e ușor să le înșirui pe toate. Pentru păstrarea bunurilor date nouă de Dumnezeu este mai folositoare decât însingurarea, iar pentru a ne păzi de cursele cele din afară ale vrăjmașului, dacă, să zicem, i s-ar întâmpla cuiva să cadă în somnul acela întru moarte de care ne-a învățat David să ne păzim rugându-ne, când a spus: „Luminează-mi ochii, ca nu cumva să adorm întru moarte"[122], e mai sigur să fie trezit de cel care deja e treaz. Ba mai mult, pentru cel păcătos este mai ușor să se rupă de păcat atunci când se rușinează de mustrarea venită în același timp din partea mai multora, așa încât să i se potrivească acestea: „Pentru un astfel de om această pedeapsă dată de mai mulți [...]"[123]. Iar pentru cel care a săvârșit binele, încredințarea deplină vine de pe urma cercetării

[118] Cf. *1 Corinteni* 12, 26.
[119] Cf. *Romani* 12, 6.
[120] Cf. *1 Corinteni* 12, 8-10.
[121] Cf. *Matei* 25, 18, 26 ș.u.
[122] *Psalmul* 12, 3.
[123] *2 Corinteni* 2, 6.

de către mai mulți și a încuviințării faptei lui. Oricum, dacă din gura a doi sau trei martori se va statornici orice cuvânt[124], atunci – e limpede – acela care săvârșește o faptă bună, prin mărturia adusă de mai mulți, va fi încredințat în mai mare măsură.

Vieții în singurătate îi dau târcoale și alte primejdii pe lângă cele deja pomenite. Prima și cea mai mare este iubirea de sine[125]. Neavând pe nimeni care ar putea să-i cerceteze faptele, va crede că a ajuns la desăvârșita împlinire a poruncii. În al doilea rând, fiindcă pururea își înnegurează firea prin faptul că nu e cercetat, nici nu-și cunoaște propriile neajunsuri, nici nu-și conștientizează sporirea în fapte bune, de vreme ce a înlăturat chiar el din preajmă orice prilej de a lucra poruncile Domnului.

4. În ce își va arăta smerenia, dacă nu are pe nimeni față de care să se dovedească mai smerit? În ce își va arăta mila, dacă s-a rupt de comunitatea celor mulți? Cum se va exersa întru îndelungă-răbdare, dacă nimeni nu se împotrivește voinței sale? Iar dacă cineva zice că învățătura dumnezeieștilor Scripturi este suficientă pentru îndreptarea moravurilor, face asemenea celui care învață să zidească, însă nu zidește niciodată, și asemenea celui care a învățat meșteșugul fierăriei, dar nu vrea să înfăptuiască cele învățate. Către unul ca acesta ar spune Apostolul: „Nu cei care ascultă Legea sunt drepți înaintea lui Dumnezeu, ci vor fi îndreptățiți aceia care împlinesc Legea"[126].

Căci iată Domnul, din preaplinul iubirii Sale de oameni, nu S-a mulțumit doar cu învățătura cuvântului. Pentru a ne da pilda umilinței cât mai exact și mai limpede, în desăvârșirea dragostei, încingându-Se El Însuși, a spălat picioarele ucenicilor[127]. Așadar, pe cine vei spăla? Pe cine vei îngriji? Față de cine vei fi cel din urmă, de vreme ce trăiești singur?

Iar ce e bun și plăcut, ca frații să locuiască împreună, lucru pe care Duhul Sfânt îl aseamănă cu mirul care își răspândește mireasma de pe capul arhiereului[128], cum va fi împlinit în sălășluirea

---

[124] Cf. *Matei* 18, 16; 2 *Corinteni* 13, 1.

[125] Ἡ αὐταρέσκεια – „mulțumirea de sine, autosuficiența".

[126] *Romani* 2, 13.

[127] Cf. *Ioan* 13, 15.

[128] Cf. *Psalmul* 132, 1-2.

însingurată? Aşa, arena întrecerii, calea cea bună a propăşirii, exerciţiul neîncetat şi grija faţă de poruncile Domnului, iată ce este pentru fraţi locuirea împreună, care, pe de o parte, are drept scop slava lui Dumnezeu, potrivit poruncii Domnului nostru Iisus Hristos care zice: „Aşa să strălucească lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vă vadă faptele cele bune şi să-L slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri"[129]. Pe de altă parte, păstrează însuşirea sfinţilor despre care se istoriseşte în *Fapte*, unde scrie: „Şi toţi cei care au crezut erau laolaltă şi pe toate le aveau la comun"[130]; şi iarăşi: „Iar mulţimea celor care au crezut avea o inimă şi un suflet şi nimeni nu zicea despre ceea ce-i aparţinea că este al său, ci pe toate le aveau la comun"[131].

Întrebarea VIII

Despre lepădarea de lume.

Dacă trebuie ca mai întâi să te lepezi de toate şi astfel să intri în vieţuirea conformă poruncilor lui Dumnezeu.

Răspuns

1. Fiindcă Domnul nostru Iisus Hristos, după o grăitoare dovadă întărită prin multe fapte, zice tuturor: „Dacă vine cineva la Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea lui şi să-Mi urmeze"[132] şi încă o dată: „Aşadar, oricare dintre voi care nu se va lepăda de tot ce are nu-Mi poate fi ucenic"[133], socotim că porunca se răsfrânge asupra mai multor lucruri de care trebuie să ne înstrăinăm.

Noi, cei care am renunţat la cele ascunse de ruşine, ne lepădăm înainte de toate de diavol şi de patimile trupeşti, de înrudirile după trup şi de însoţirile oamenilor, de obişnuinţa unei vieţi care luptă împotriva urmării cu acribie a Evangheliei mântuirii.

---

[129] *Matei* 5, 16.
[130] *Fapte* 2, 44.
[131] *Fapte* 4, 52.
[132] *Matei* 16, 24.
[133] *Luca* 14, 33.

Și e mai necesar decât toate acestea ca acela care s-a dezbrăcat „de omul cel vechi laolaltă cu faptele lui"[134], „cel nimicit prin poftele rătăcirii"[135], să se lepede de sine. Dar se mai leapădă și de toate patimile lumești, care l-ar putea împiedica să-și atingă scopul – cucernicia.

Prin urmare, unul ca acesta îi va socoti pe cei care l-au născut întru Hristos Iisus prin Evanghelie[136] ca fiindu-i părinți adevărați, iar frați, pe cei care au primit același Duh al înfierii, și averile toate, oricare ar fi ele, le va socoti ca fiind ale altora. Într-un cuvânt, cum să mai poată fi încă părtaș la grijile lumii cel pentru care, prin Hristos, întreaga lume a fost răstignită, iar el pentru lume[137]? Pentru că Domnul nostru Iisus Hristos pune mai presus de toate celelalte a-ți urî sufletul și lepădarea de sine atunci când spune: „Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa" – și apoi adaugă – „și să-Mi urmeze"[138]; și iarăși: „Dacă vine cineva la Mine și nu-și urăște tatăl, mama, soția, pruncii, frații și surorile, ba chiar și sufletul său, nu poate să-Mi fie ucenic"[139]. Astfel că lepădarea desăvârșită constă în a ajunge la a fi nepătimitor până și față de propria viața și a avea dinainte mereu osânda morții, așa încât să nu te încrezi în tine. Începe cu înstrăinarea de cele din afară, cum ar fi averile, slava deșartă, obișnuința vieții în lume, alipirea de cele nefolositoare, după cum ne-au arătat și sfinții ucenici ai Domnului: Iacov și Ioan și-au părăsit tatăl, pe Zevedeu, și chiar corabia, de pe urma căreia trăiau[140]. Matei, ridicându-se din scaunul său de colector al dărilor și urmându-I Domnului, nu doar că a părăsit veniturile obținute de pe urma slujbei sale de vameș, ci a și nesocotit primejdiile care aveau să-l urmărească pe el și pe apropiații lui din cauza stăpânirii, pentru că lăsase neterminate socotelile vămii[141]. Iar pentru Pavel, lumea întreagă a fost răstignită și el pentru lume[142].

---

[134] *Coloseni* 3, 9.
[135] *Efeseni* 4, 22.
[136] Cf. *1 Corinteni* 4, 15.
[137] Cf. *Galateni* 6, 14.
[138] *Matei* 16, 24.
[139] *Luca* 14, 26.
[140] Cf. *Marcu* 1, 20.
[141] Cf. *Matei* 9, 9.
[142] Cf. *Galateni* 6, 14.

2. Cel care dorește cu ardoare să-I urmeze lui Hristos nu se mai poate îngriji de nimic care aparține vieții acesteia, nici de dragostea pentru părinți ori rude, atât timp cât aceasta se împotrivește poruncilor lui Dumnezeu – în acest caz își găsesc rostul și cuvintele: „Dacă vine cineva la Mine și nu-și urăște tatăl și mama [...]”[143] și celelalte –, nici de frica de oameni, ca, din pricina ei, să piardă ceva din cele folositoare. Sfinții au împlinit aceasta din urmă, căci se spune: „Trebuie să ascultăm de Dumnezeu mai degrabă decât de oameni”[144]. Nu se mai poate îngriji nici de râsul celor din afară, stârnit de faptele bune, așa încât să fie învins în fața disprețului lor. Și, dacă cineva vrea să cunoască în chip mai precis și mai limpede forța unită cu dorința a celor care-L urmează pe Domnul, să-și amintească de Apostolul care istorisește cele despre sine pentru a ne învăța, zicând: „Dacă un oarecare socotește că se poate bizui pe trup, eu cu atât mai mult: am fost tăiat împrejur la opt zile, sunt din neamul lui Israel, din tribul lui Veniamin, evreu din evrei, după lege, fariseu, după râvnă, prigonitor al Bisericii, după dreptatea cea din Lege, sunt fără prihană. Dar pe cele ce-mi erau câștig, pe acestea le-am socotit pentru Hristos pagubă. Mai mult, pe toate le socotesc pagubă pentru înălțimea cunoașterii lui Hristos Iisus, Domnul meu, pentru Care m-am lipsit de toate și le socotesc drept gunoaie, ca să-L dobândesc pe Hristos”[145].

Dacă e să spun un lucru îndrăzneț, dar adevărat, deci dacă Apostolul a asemănat foloasele Legii date de Dumnezeu vremelnic cu cele mai respingătoare ale trupului[146], cu cele de disprețuit și de care ne grăbim să ne îndepărtăm mai degrabă, foloase pe care le socotea piedici pentru cunoașterea lui Hristos, pentru dreptatea care este în El și pentru a ne asemăna întru moartea Lui, ce-ar putea zice oricine despre legile date de oameni? Și de ce ar fi nevoie să ne adeverim cuvântul prin raționamente și prin exemple de sfinți, când se cade să adăugăm cele spuse de

---

[143] *Luca* 14, 26.

[144] *Fapte* 5, 29.

[145] *Filipeni* 3, 4-8.

[146] Imaginea folosită este mult mai tare: adjectivul ἐκβλητός desemnează „ceea ce e eliminat, ceea ce e aruncat afară”.

Domnul și prin ele să convingem sufletul înfricoșat? Chiar El o mărturisește limpede și fără tăgadă, prin cuvintele: „Astfel, oricine dintre voi care nu se va lepăda de tot ce are nu poate să-Mi fie ucenic"[147]; și în alt loc, cu acestea: „Dacă vrei să fii desăvârșit," – zice mai întâi – „mergi, vinde-ți averile și le dă săracilor"; și apoi adaugă: „Vino și urmează-Mi!"[148] E limpede pentru oricine e cu dreaptă judecată că pilda negustorului ne duce la același înțeles: „Împărăția cerurilor este asemenea cu un negustor ce caută mărgăritare bune, care, găsind un mărgăritar de mare preț, s-a dus, și-a vândut toate câte avea și l-a cumpărat"[149].

Se-nțelege că mărgăritarul de mare preț este luat ca pildă pentru Împărăția cerurilor, pe care, așa cum ne arată cuvântul Domnului, nu o putem dobândi dacă în schimbul ei nu renunțăm deodată la toate câte ne aparțin: și bogății, și slavă, și origine nobilă, și orice altceva dintre cele râvnite de cei mulți.

3. Apoi, desigur, Domnul a arătat că nu putem dobândi lucrul la care râvnim dacă mintea ne e împărțită între feluritele griji, zicând: „Nimeni nu poate sluji la doi domni"[150]; și iarăși: „Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui Mamona"[151]. Prin urmare, trebuie să alegem o singură comoară, pe cea din ceruri, ca acolo să ne avem inima, „căci, unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta"[152]. Dacă ne va rămâne un bun pământesc sau oarecare bogăție stricăcioasă, pentru că mintea ne e îngropată în acestea ca într-un noroi, sufletul, în mod necesar, nu-L poate vedea pe Dumnezeu și nu poate fi urnit spre dorirea frumuseților cerești și a bunurilor făgăduite nouă. Pe toate acestea nu le putem dobândi dacă o dorință neabătută și foarte arzătoare nu ne îndeamnă să le cerem și dacă nu ne ușurează ostenelile pricinuite de ele. Așadar, așa cum a arătat cuvântul de față, lepădarea este, pe de-o parte, dezlegarea legăturilor acestei vieți materiale și vremelnice și, pe de alta, eliberarea de îndatoririle omenești, care ne face mai potriviți pentru a porni pe calea către Dumnezeu. Este punctul de

[147] *Luca* 14, 33.
[148] *Matei* 19, 21.
[149] *Matei* 13, 45-46.
[150] *Matei* 6, 24.
[151] *Matei* 6, 24.
[152] *Matei* 6, 21.

plecare lipsit de piedici pentru a dobândi și a întrebuința lucruri de preț, „mult mai prețioase decât aurul și piatra”[153]. Într-un cuvânt, e o strămutare a inimii omenești în cetatea cerească, așa încât să poată spune: „Cetatea noastră este în ceruri”[154]. Dar cel mai important este începutul asemănării cu Hristos, Care, „bogat fiind, a sărăcit pentru noi”[155]. Dacă n-o vom dobândi, nu vom putea ajunge să viețuim potrivit Evangheliei lui Hristos. Când ai putea dobândi vreodată zdrobirea inimii ori smerirea cugetului sau umilirea mâniei, a tristeții și a grijilor și, pe scurt, despărțirea de patimile care nimicesc sufletul, dacă viețuiești în bogății și între grijile vieții, în dorirea pătimașă a celorlalte lucruri și în obișnuința cu ele? Deci, într-un cuvânt, celui căruia nu îi este îngăduit să se îngrijească nici măcar de cele necesare trupului, cum ar fi hrana și îmbrăcămintea, ce rațiune îi îngăduie să se lase năpădit de grijile cele rele ale bogăției ca de niște spini care împiedică să rodească sământa sădită în noi de Semănătorul sufletelor noastre, de vreme ce Domnul nostru zice: „Iar cele care au căzut între spini sunt aceia care, sub grijile, bogăția și plăcerile vieții, se înăbușă și nu rodesc”[156]?

Întrebarea IX

Dacă cel care se alătură acelora care s-au dăruit Domnului trebuie să-și lase bunurile, fără deosebire, rudelor sale necinstite.

Răspuns

1. Pentru că Domnul zice: „Vinde-ți averile și le dă săracilor și vei avea comoară în cer; vino, urmează-Mi Mie!”[157] și încă o dată: „Vindeți-vă averile și dați milostenie!”[158], cred că acela care se desparte de ai săi cu un asemenea scop nu trebuie să-și neglijeze bunurile, ci să le cerceteze cu atenție pe toate câte i-au revenit,

---

[153] *Psalmul* 18, 11.
[154] *Filipeni* 3, 20.
[155] Cf. *2 Corinteni* 8, 9.
[156] *Luca* 8, 14.
[157] *Matei* 19, 21.
[158] *Luca* 12, 33.

ca pe unele ce, de acum înainte, sunt închinate Domnului, să le gospodărească cu toată evlavia, fie el în persoană, dacă e în stare și are experiență, fie prin alții, aleși după multă cercetare și care au dovedit că le pot administra cinstit și înțelept. Să știi că nu e lipsit de vină nici a le lăsa rudelor, nici a le administra prin oricine se nimerește. Dacă cel căruia i s-a încredințat grija averilor împărătești nu este scutit de vină în cazul în care – chiar dacă cel mai adesea nu-și va fi însușit nimic din cele câștigate – lasă deoparte din neglijență cele ce puteau fi dobândite, ce osândă trebuie să presupunem că se va abate asupra celor care au chivernisit cu nepăsare și fără grijă cele închinate Domnului? Nu sunt vinovați de osânda celor nepăsători, după cum este scris: „Blestemat să fie oricine face lucrările Domnului cu nepăsare”[159]?

2. Pretutindeni trebuie să ne păzim ca nu cumva, sub pretextul împlinirii vreunei porunci, să ne arătăm drept stricători ai alteia. Și nu se cade să ne luptăm ori să ne certăm cu cei nedrepți, fiindcă robul Domnului nu trebuie să se certe[160]. De asemenea, cel care a suferit nedreptate din partea rudelor trupești trebuie să-și aducă aminte de Domnul, Care zice: „Nu este nimeni care să-și fi lăsat casa, sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă, sau soție, sau copii, sau țarini”, nu pur și simplu, ci „pentru Mine și pentru Evanghelie, și să nu ia însutit în această vreme de acum, iar în veacul viitor, viața veșnică”[161]. Căci celor nerecunoscători trebuie să li se pună în vedere că săvârșesc păcatul sacrilegiului, după porunca Domnului, Care zice: „Dacă îți va greși fratele tău, mergi, mustră-l!”[162] și așa mai departe. Iar a te judeca prin tribunalele lumești pentru aceste averi e întru totul oprit de cuvântul cinstirii lui Dumnezeu, prin care se spune: „Celui care vrea să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa”[163] și: „Îndrăznește careva dintre voi, dacă are pricină împotriva altuia, să se judece în fața celor nedrepți, și nu în fața sfinților?”[164] Deci înaintea sfinților să-i chemăm la judecată,

[159] *Ieremia* 48, 10.
[160] Cf. *2 Timotei* 2, 24.
[161] *Marcu* 10, 29-30.
[162] *Matei* 18, 15.
[163] *Matei* 5, 40.
[164] *1 Corinteni* 6, 1.

urmărind mai degrabă mântuirea fratelui decât mulțime de averi. Căci și Domnul, după ce a zis: „Dacă te va asculta", a adăugat „ai câștigat" nu avere, ci „pe fratele tău"[165]. Adesea se întâmplă să ne cheme dinaintea arbitrajului comun însuși făptașul nedreptății, pentru lămurirea speței; să ne prezentăm la judecată, dar nu ca pârâși, ci urmându-i pe cei care ne-au chemat, și nu pentru a ne împlini propria patimă a mâniei ori a gâlcevii, ci pentru a arăta adevărul. În acest fel îl vom elibera de rele pe acela, chiar fără să vrea, iar noi nu vom călca poruncile, asemenea unor slujitori ai lui Dumnezeu care nu se ceartă și nu sunt iubitori de arginți, stăruind fermi și în chip neclintit pentru vădirea adevărului, fără a încălca vreodată măsura îngăduită râvnei.

Întrebarea X

Ar trebui primiți toți cei care vin? Sau, dacă nu, care? Să fie primiți îndată, sau după ce au fost supuși unei cercetări amănunțite? Și în ce fel să fie această cercetare?

Răspuns

1. De vreme ce iubitorul de oameni Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos vestește și zice: „Veniți la Mine, toți cei osteniți și împovărați, iar Eu vă voi odihni pe voi!"[166], nu este lipsit de primejdie a-i respinge pe cei care vor să se apropie de Domnul prin noi, să se supună jugului celui bun al Său și poverii poruncilor care ne ridică la ceruri. Și totuși nici nu se cuvine să i se îngăduie cuiva să pășească spre măreția învățăturilor cu picioarele nespălate. Așa cum Domnul nostru Iisus Hristos l-a întrebat pe tânărul care a venit la el despre viața sa de dinainte și, aflând că a trăit în dreptate, i-a poruncit să împlinească ceea ce-i lipsea pentru a fi desăvârșit și doar atunci i-a îngăduit să-L urmeze, tot așa, e limpede, trebuie ca și noi să cercetăm viața de mai înainte a celor care se apropie. Și celor care vor fi săvârșit ceva drept până acum să le încredințăm cele mai desăvârșite dintre învăță-

[165] *Matei* 18, 15.
[166] *Matei* 11, 28.

turi. Aceia care au trecut de la o viață stricată sau se străduiesc să se întoarcă din nepăsare la viața desăvârșită a cunoașterii lui Dumnezeu trebuie să fie cercetați în privința moravurilor pe care le au, ca nu cumva să fie nestatornici și schimbători în privința hotărârilor.

2. Nestatornicia unora este suspectă. Pe lângă faptul că ei înșiși nu au niciun folos, devin pricină de vătămare pentru ceilalți, aruncând asupra lucrării noastre ocări, minciuni și hule grele. Dar, pentru că toate se îndreptează prin purtare de grijă, iar frica de Dumnezeu învinge tot felul de metehne sufletești, nu trebuie să deznădăjduim în privința lor pe dată, ci trebuie să-i îndrumăm spre felul potrivit de exerciții duhovnicești, ca, în timp, și prin aceste exerciții grele să le punem la încercare intențiile și modul de a gândi. Și, de-i găsim neclintiți într-o anumită privință, să-i primim fără primejdie, iar dacă nu, cât sunt încă afară, să-i trimitem înapoi, așa încât cercetarea lor să nu fie primejdioasă pentru obște. În plus, trebuie să se cerceteze și dacă vreunul, cuprins mai înainte de păcate, își mărturisește fără motiv să se rușineze cele ascunse din pricina sfielii și devine propriul său acuzator[167], făcându-i de rușine și îndepărtându-i pe cei alături de care a săvârșit cele rele, potrivit cuvintelor: „Plecați de la Mine, toți cei care lucrați fărădelegea!"[168] De asemenea, se întărește pe sine pentru viața ce urmează, ca să nu mai cadă în astfel de patimi. De altminteri, modul comun de examinare pentru toți este acesta: să se vadă de sunt gata să îndure orice umilință fără a se rușina, încât să primească până și cele mai neînsemnate ascultări, în cazul în care s-a hotărât în chip rațional că împlinirea acelora le e folositoare. Și, după ce fiecare, prin tot felul de încercări, a fost vădit de către cei care pot cerceta cu iscusință asemenea chestiuni întocmai ca un vas folositor Stăpânului și pregătit pentru tot lucrul bun, să fie numărat între cei care s-au dăruit pe sine Domnului. Aceluia care, de la un mod de viață strălucit, se zorește spre smerenia cea după asemănarea Domnului nostru Iisus Hristos, trebuie neapărat să i se încredin-

---

167 Cf. *Pilde* 18, 17.
168 *Psalmul* 6, 8.

țeze ascultări dintre cele socotite rușinoase de către cei din lume și să se observe dacă se arată pe sine în fața lui Dumnezeu, convins pe deplin fiind, ca un lucrător care nu are de ce să se rușineze[169].

Întrebarea XI

Despre robi.

Răspuns

Toți cei câți, aflându-se sub jugul robiei, fug în comunitățile de frați pentru a se adăposti trebuie mustrați și trimiși înapoi stăpânilor, nu înainte de a-i fi mustrat și îndreptat, după pilda fericitului Pavel, care, născându-l pe Onisim prin Evanghelie, l-a trimis înapoi la Filimon[170]; și astfel pe unul l-a încredințat că jugul robiei purtat în chip bineplăcut Domnului îl face vrednic de Împărăția cerurilor, iar pe celălalt l-a îndemnat nu doar să renunțe la amenințarea făcută la adresa celui dintâi – amintindu-și de adevăratul Domn, Care zice: „Dacă le veți ierta oamenilor greșelile lor, și Tatăl vostru Cel ceresc va ierta greșelile voastre"[171] –, ci chiar să aibă o atitudine mai bună față de el, prin ce i-a scris: „Căci poate pentru asta a plecat pentru o vreme, ca să-l primești veșnic, însă nu ca pe un rob, ci mai mult decât pe un rob, ca pe un frate iubit"[172]. De s-ar întâmpla ca stăpânul să fie rău și ar da anumite porunci potrivnice legii, silindu-și în acest fel robul să încalce porunca adevăratului Stăpân și a Domnului nostru Iisus Hristos, trebuie să ne luptăm ca numele lui Dumnezeu să nu fie hulit prin robul acela, care a făcut ceva ce nu-I e plăcut lui Dumnezeu. Lupta se duce la bun sfârșit fie pregătindu-l pe rob să rabde pătimirile de care are parte, ca să dea ascultare lui Dumnezeu mai mult decât omului, precum scrie în Scriptură[173], fie dacă cei care l-au primit rabdă, după cum Îi e plăcut lui Dumnezeu, încercările venite asupra lor din pricina lui.

---

[169] Cf. *2 Timotei* 2, 15.
[170] Cf. *Filimon* 1, 12.
[171] *Matei* 6, 14.
[172] *Filimon* 1, 15-16.
[173] Cf. *Fapte* 5, 29.

Întrebarea XII

Cum trebuie să fie primiți cei căsătoriți?

Răspuns

Şi cei uniţi prin căsătorie care se apropie de acest fel de vieţuire trebuie întrebaţi dacă fac asta de comun acord[174], după porunca Apostolului, care zice: „Că nu mai e stăpân pe trupul său"[175], şi astfel cel care vine să fie primit de faţă cu mai mulţi martori. Nimic nu este de preferat ascultării de Dumnezeu. Dacă cealaltă parte n-ar fi de acord şi s-ar opune[176], socotind a-I bineplăcea lui Dumnezeu ca fiind cel mai neînsemnat lucru, să-şi amintească de Apostolul care zice: „Iar Dumnezeu ne-a chemat spre pace"[177]. Şi aşa să împlinească porunca Domnului, Care spune: „Dacă vine cineva la Mine şi nu-şi urăşte tatăl şi mama şi femeia şi pruncii" şi celelalte, „nu poate să-Mi fie ucenic"[178]. Căci nimic nu-i de preferat supunerii faţă de Dumnezeu. Iar noi ştim că în multe cazuri scopul vieţii în curăţie a învins prin rugăciunea stăruitoare şi prin postul neîncetat, fiindcă Domnul îi aduce la primirea dreptei judecăţi chiar prin boli trupeşti pe cei care fuseseră neascultători.

---

[174] Cf. *1 Corinteni* 7, 5.

[175] *1 Corinteni* 7, 4.

[176] Un asemenea caz este prezentat şi de Sfântul Ioan Casian în *Conlationes*, 21, 9. Theonas, cel care doreşte să ia calea ascezei, purtând o discuţie cu propria-i soţie, care se opune separării, spune că aceasta e menită să-i fie „ajutor", conform celor expuse în *Cartea Facerii* (2, 20-23), nu un impediment în calea mântuirii; apoi Theonas citează drept argument cuvintele Mântuitorului consemnate în *Evanghelia după Luca* (14, 26). Notabilă este şi atitudinea lui Clement al Alexandriei (*Stromata* 3, 15, 97) ori a Sfântului Chiril de Alexandria (*Commentarii in Lucam* 14:26 – *PG* 72, col. 793) referitoare la „ura" faţă de cei ai casei: ei sunt de părere că imperativul iubirii părinţilor (*Ieşire* 20, 12) ar trebui să dilueze forţa textului de la Luca, căci Hristos n-ar anula una dintre poruncile Decalogului (*apud* Elizabeth CLARK, *Reading Renunciation. Asceticism and Scripture in Early Christianity*, Princeton, 1999, p. 198).

[177] *1 Corinteni* 7, 15.

[178] *Luca* 14, 26.

Întrebarea XIII

Celor care sunt abia intrați în obște le este de folos și exercițiul tăcerii.

Răspuns

Pentru cei nou-intrați în obște este bun și exercițiul tăcerii. Dacă își stăpânesc limba, vor da dovadă suficientă de înfrânare și, totodată, vor învăța prin tăcere, cu râvnă și atenție, de la cei care se folosesc de cuvinte cu măiestrie, și cum trebuie să întrebe, și cum să răspundă fiecăruia. Căci există și un ton al vocii, o măsură în vorbire, o vreme potrivită, o însușire distinctă a cuvintelor care sunt proprii și numai ale celor cucernici. Pe acestea nu le poate învăța nimeni dacă nu a renunțat la vechile obișnuințe. Tăcerea aduce cu sine uitarea celor de dinainte, prin încetarea practicării lor, și oferă răgazul pentru învățarea celor bune. Așa încât, dacă nu cumva l-ar sili fie vreo trebuință care ține de grija pentru sufletul său și de vreo nevoie urgentă în lucrul pe care îl îndeplinește, fie o anumită întrebare ce i-a fost pusă, să petreacă în tăcere, desigur, în afara cântării de psalmi.

Întrebarea XIV

Despre cei care s-au făgăduit pe ei înșiși Domnului, dar mai apoi încearcă să-și retragă făgăduința.

Răspuns

Fiecare dintre aceștia, care a fost primit în obște, dar mai apoi și-a retras făgăduința, trebuie să fie privit ca unul care a păcătuit împotriva lui Dumnezeu, înaintea Căruia și întru Care a depus făgăduința voturilor. Zice Scriptura: „Iar dacă va păcătui cineva față de Dumnezeu, cine se va ruga pentru el?”[179] Cel care s-a dăruit pe sine lui Dumnezeu, dar mai apoi a alergat la un alt fel de viață, a devenit vinovat de sacrilegiu, prin faptul că s-a

[179] *1 Regi* 2, 25.

furat pe sine și a prădat prinosul oferit lui Dumnezeu. Unora ca aceștia le e mai de folos ca frații să nu le deschidă ușa nici dacă, fiind în trecere, ar veni să caute adăpost. E cât se poate de limpede regula Apostolului care ne poruncește să ne ferim de oricine se află în neorânduială „și să nu avem nimic de-a face cu el, ca să se rușineze”[180].

Întrebarea XV

De la ce vârstă trebuie să li se îngăduie să se dăruiască pe sine lui Dumnezeu, iar făgăduința fecioriei când este socotită valabilă?

Răspuns

1. Fiindcă Domnul spune: „Lăsați pruncii să vină la Mine”[181], iar Apostolul îl laudă pe cel care din copilărie a învățat Sfintele Scripturi[182] și mai apoi poruncește ca pruncii să fie crescuți în învățătura și mustrarea Domnului[183], socotim că orice perioadă, chiar și cea a vârstei celei mai fragede, este potrivită pentru primirea celor care vin în obște. Pe cei lipsiți de părinți să-i primim din proprie inițiativă, așa încât să devenim, după râvna lui Iov[184], părinți ai orfanilor, iar pe cei care sunt sub stăpânirea părinților și au fost aduși chiar de către aceștia din urmă să-i primim în prezența mai multor martori, așa încât să nu li se dea pricină de a ne acuza celor care asta caută. Dimpotrivă, gura nedreaptă a acelora care rostesc hule împotriva noastră să fie închisă.

Drept urmare, trebuie primiți, potrivit celor spuse, dar nu se cade să fie numărați și socotiți pe dată în rândul fraților, ca nu cumva nereușita lor să aducă ocară vieții celei trăite cucernic. Să fie crescuți în toată cucernicia, ca fii ai întregii obști, dar locuințele și locul unde mănâncă ei, fie băieți, fie fete, să fie aparte, așa încât să nu capete nici îndrăzneală, nici curaj peste măsură față de cei mai bătrâni. Pe de altă parte, prin întâlnirile rare, să-și

---

[180] 2 *Tesaloniceni* 3, 14.
[181] *Marcu* 10, 14.
[182] Cf. 2 *Timotei* 3, 15.
[183] Cf. *Efeseni* 6, 4.
[184] Cf. *Iov* 29, 12.

păstreze respectul față de cei mai în vârstă, ca nu cumva, din cauza pedepselor date celor mai desăvârşiţi pentru a-şi fi trecut cu vederea îndatoririle – dacă li s-ar întâmpla vreodată să fie neatenţi –, să încolţească în ei într-ascuns o anume uşurinţă de a săvârşi păcatul sau, adesea, mândria, atunci când îi văd pe cei mai bătrâni păcătuind de multe ori tocmai în lucrurile pe care ei înșiși le împlinesc bine. Cel care e prunc cu mintea nu se deosebește cu nimic de pruncul după vârstă. De aceea nu-i de mirare că, adeseori, se găsesc aceleaşi patimi la amândoi. Mai mult, din cauza aceleiași conviețuiri, cei tineri ar putea săvârși faptele în care cei mai bătrâni își păstrează cuviința datorită vârstei, dar cu nechibzuință, mai înainte de vreme și în mod necuviincios.

2. Aşadar, pentru a păstra această rânduială și purtarea aleasă în toate celelalte, trebuie separată locuinţa copiilor de cea a celor mai desăvârşiţi. În acest fel, totodată, casa asceţilor nu va fi tulburată în timpul studiului învăţăturilor într-atât de necesar tinerilor. Dar rugăciunile rânduite pentru fiecare zi să fie comune și pentru copii, și pentru cei mai bătrâni. Căci de pe urma râvnei celor mai desăvârşiţi pruncii capătă obișnuința căinței, iar celor mai în vârstă nu mic le va fi ajutorul oferit de copii, prin rugăciuni. Și în legătură cu somnul, privegherea, timpul în care să mănânce, măsura și calitatea bucatelor, copiilor să li se rânduiască preocupări proprii fiecăruia și un fel de viață potrivit. Să fie pus în fruntea lor cel mai mare de vârstă, cel cu mai multă experiență decât ceilalți, în favoarea căruia pot aduce mărturie că este îndelung-răbdător. Și cu îngăduință părintească și prin cuvânt plin de înțelepciune, să îndrepteze el păcatele tinerilor, dând leacurile proprii fiecărei greşeli, în aşa fel încât acest leac să devină atât mustrare pentru păcat, cât şi un exerciţiu al nepătimirii pentru suflet. De pildă: s-a mâniat vreunul pe cel de-o vârstă cu el? Atunci să fie silit să-l domolească și să-i slujească pe măsura îndrăznelii sale. Căci deprinderea smereniei stârpeşte mânia din suflet, mânie pe care semeţia de multe ori o naşte în noi. S-a atins de mâncăruri înainte de vreme? Să stea nemâncat o bună parte din zi. A fost găsit mâncând necumpătat şi necuviincios? La vremea mesei, fiind ţinut departe de bucate, să fie silit să-i privească pe ceilalţi mâncând aşa cum se cuvine, ca să fie

pedepsit prin înfrânare și să învețe buna-cuviință. A rostit o vorbă deșartă[185], o insultă la adresa aproapelui, o minciună sau altceva din cele neîngăduite? Să fie îndreptat prin post și tăcere.

3. Se cuvine ca și studiul literelor să fie potrivit cu scopul urmărit, ca ei să se folosească de cuvintele cele din Scripturi[186] și în loc de basme să li se înfățișeze istoria faptelor minunate, să fie instruiți cu parimiile din *Pilde* și să li se dea premii pentru memorarea numelor și a faptelor din Scriptură, ca să-și atingă scopul cu plăcere și în tihnă, fără efort și fără poticnire. Iar păzirea cugetului și obișnuința de a se feri de abaterea minții pot fi însușite cu ușurință printr-o instruire corectă, dacă vor fi întrebați neîncetat de către supraveghetori la ce le stă mintea și ce le frământă gândurile. Căci simplitatea vârstei, sinceritatea și neputința de a minți dezvăluie lesne tainele sufletului. Iar pentru a nu fi cuprins neîncetat de gânduri oprite, va fugi de cugetările nelalocul lor și fără încetare se va rechema pe sine înapoi de la acestea, temându-se de rușinea mustrărilor.

4. Așadar, atât timp cât e încă ușor de modelat, fraged și moale asemenea cerii, astfel că-i pot fi întipărite ușor formele lucrurilor apăsate asupra-i, sufletul trebuie călăuzit degrabă și dintru început spre exersarea în cele bune, ca, atunci când va apărea rațiunea și va veni putința de a discerne, să-și înceapă drumul de la dintâile învățături elementare și de la modelele de cucernicie care i-au fost predate, pentru ca rațiunea să-i arate ce e de folos, iar obișnuința să-i ofere ușurința de a împlini binele. Atunci trebuie primită și făgăduința feciorieі, fiind de acum sigură și făcută din hotărârea și judecata proprie, fiind cu rațiunea ajunsă acum la deplinătate. Abia după aceea Judecătorul cel drept oferă pedepse și răsplăți și celor care păcătuiesc, și celor care au făcut bine, după cât de vrednice le sunt faptele. Iar ca martori ai hotărârilor luate de către aceștia să fie luați întâistătătorii Bisericii, încât, prin ei, sfințenia trupului să fie dăruită ca prinos adus lui Dumnezeu, iar prin mărturia lor această faptă a lor să fie întărită. Pentru că zice Hristos: „Din gura a doi sau

[185] Cf. *Matei* 12, 36.

[186] Adică să-și apropriere exprimarea de tip biblic: termeni, sintagme specifice etc.

trei martori să se statornicească tot cuvântul"[187]. Şi în acest fel râvna fraţilor va fi ferită de orice hulă, iar celor care s-au dăruit pe sine lui Dumnezeu, dar mai apoi au încercat să-şi retragă făgăduinţa, nu le va mai fi lăsat niciun prilej de a scăpa fără a fi ruşinaţi. Cel care nu acceptă viaţa în feciorie, ca unul care nu poate purta de grijă de cele ale Domnului, să fie lăsat să plece în faţa aceloraşi martori. Iar cel care s-a făgăduit pe sine Domnului după multă cercetare şi chibzuinţă – pe care se cuvine a-i fi îngăduit să o facă în particular şi timp de mai multe zile, ca să nu pară că l-am răpit – trebuie să fie primit şi să fie numărat între cei ai obştii. Şi din acel moment va împărţi locuinţa şi regimul de viaţă cu cei mai desăvârşiţi.

Ce am uitat să spun – dar nu-i nepotrivit să adaug nici acum – este că unii trebuie să se exerseze de timpuriu în unele meserii, unii încă din copilărie. Din acest motiv, când unii dintre copii se arată deja pregătiţi pentru a fi învăţaţi, nu le interzicem să-şi petreacă ziua cu cei care predau meseriile respective. Dar seara se cuvine să-i strămutăm laolaltă cu cei de o vârstă cu ei, cu care trebuie să mănânce.

Întrebarea XVI

Dacă e necesar ca acela care vrea să trăiască în chip cucernic să se înfrâneze.

Răspuns

E limpede că se impune a vorbi despre înfrânare, mai întâi pentru că Apostolul numără înfrânarea printre roadele Duhului[188], apoi fiindcă spune că desăvârşirea slujirii se împlineşte şi prin înfrânare: „În osteneli, în privegheri, în posturi, în curăţie"[189]; iar în alt loc: „În osteneală şi trudă, adeseori în privegheri; în foame şi sete, adeseori în postiri"[190]; şi iarăşi: „Oricine ia parte la luptă se înfrânează de la toate"[191]. Nu poţi reuşi să-ţi chinuieşti

---

[187] *Deuteronom* 19, 15; *Matei* 18, 16.
[188] Cf. *Galateni* 5, 23.
[189] 2 *Corinteni* 6, 5.
[190] 2 *Corinteni* 11, 27.
[191] 1 *Corinteni* 9, 25.

trupul și să-l supui robiei[192] prin nimic altceva decât prin înfrânare. Căci înflăcărarea tinereții și greutatea de a-ți stăpâni pornirile sunt ținute strâns prin înfrânare ca printr-o zăbală. Potrivit cuvintelor lui Solomon, „desfătarea nu-i folosește la nimic celui fără minte"[193]. Și ce este mai fără de minte decât trupul care petrece în desfătări și decât tinerețea cea zburdalnică? De aceea spune Apostolul: „Iar grija pentru trup să n-o faceți spre pofte"[194], precum și: „Cea care trăiește în desfătări, deși vie, este moartă"[195]. Pilda bogatului care viețuia în desfătări ne arată că înfrânarea ne este necesară, ca să nu auzim și noi ceea ce a auzit acela: „Ți-ai primit cele bune în viața ta"[196].

Cât e de înfricoșătoare neînfrânarea, a arătat-o și Apostolul, numărând-o printre însușirile apostaziei, când a zis: „În zilele de pe urmă vor veni vremuri rele, căci oamenii vor fi iubitori de sine"[197]. Și, după ce a enumerat mai multe feluri de răutate, a adăugat: „clevetitori, neînfrânați"[198]. Isav a fost acuzat de neînfrânare ca de cel mai mare dintre rele, întrucât pentru o singură mâncare și-a vândut dreptul de întâi-născut[199]. Prima neascultare i s-a întâmplat omului tot prin neînfrânare.

Și despre toți sfinții se aduce mărturie că au trăit în înfrânare. Moise a primit Legea doar prin stăruința îndelungată în post și rugăciune[200], auzind cuvintele lui Dumnezeu „ca și cum ar vorbi cineva cu prietenul său"[201]. Ilie a fost învrednicit de vederea lui Dumnezeu doar atunci când a ajuns la aceeași măsură a înfrânării[202]. Cum e în privința lui Daniel? Cum a ajuns la vederea celor minunate? Nu după a douăzecea zi a postului[203]? Cum au stins cei trei tineri văpaia focului? Nu cumva prin înfrânare[204]?

---

[192] Cf. *1 Corinteni* 9, 27.
[193] *Pilde* 19, 10.
[194] *Romani* 13, 14.
[195] *1 Timotei* 5, 6.
[196] *Luca* 16, 25.
[197] *2 Timotei* 3, 1-2.
[198] *2 Timotei* 3, 3.
[199] Cf. *Facere* 25, 33.
[200] Cf. *Deuteronom* 9, 9.
[201] *Ieșire* 33, 11.
[202] Cf. *3 Regi* 19, 8.
[203] Cf. *Daniel* 10, 3.
[204] Cf. *Daniel* cap. 1 și 3.

Și toată desfășurarea vieții lui Ioan nu a pornit de la înfrânare[205]? Cu aceasta Și-a început și Domnul arătarea[206].

Numim înfrânare nu abținerea desăvârșită de la mâncăruri, fiindcă asta înseamnă nimicirea violentă a vieții, ci abținerea de la cele plăcute, pentru a nimici voința trupului și pentru atingerea scopului – al viețuirii cucernice. În general, noi cei care am fost educați spre cucernicie trebuie să ne înfrânăm de la toate câte sunt dorite de către cei care își călăuzesc viața după pofte. Dar practicarea înfrânării nu privește numai cele legate de plăcerea mâncărurilor, ci se răsfrânge și asupra lepădării de tot ce ne împiedică de la împlinirea țelului. Astfel că cel înfrânat în chip desăvârșit în niciun caz nu va avea parte de acestea: să-și stăpânească doar pântecele, fiind înfrânt însă de slava omenească; să biruiască numai pofta aducătoare de rușine, dar nu și pofta de bogăție sau vreo altă stare sufletească nicidecum nobilă, cum ar fi mânia, întristarea sau vreuna dintre cele câte robesc de obicei sufletele neînvățate. Căci, de cele mai multe ori, ceea ce putem observa la toate poruncile, că sunt strâns legate între ele și că este cu neputință a împlini una fără cealaltă, se vede mai ales cu privire la înfrânare. Cel înfrânat în privința dorinței de a fi slăvit este smerit, în vreme ce acela care se arată înfrânat față de bogății împlinește măsura evanghelică a sărăciei. Răbdător este cel care își stăpânește furia și mânia. Și rațiunea înfrânării desăvârșite pune frâu limbii, ochilor hotar, iar urechilor le impune lipsa curiozității atunci când sunt folosite. Cine nu stăruie în acestea este necumpătat și desfrânat. Prin urmare, vezi cum în jurul acestei singure porunci toate se strâng laolaltă ca într-o horă?

Întrebarea XVII

Că trebuie să ne înfrânăm și de la râs.

Răspuns

1. E un aspect trecut cu vederea de mulți, dar vrednic de a fi păzit cu atenție de către cei care viețuiesc în asceză. A fi cuprins

---

[205] Cf. *Matei* 3, 4; *Luca* 1, 15.
[206] Cf. *Matei* 4, 2.

de un râs nestăpânit și necumpătat e semn al neînfrânării, al neputinței de a-și ține în frâu mișcările sufletului[207] și al faptului că niciun argument întemeiat nu poate înăbuși ușurătatea sufletului. Nu este necuviincios să-ți arăți veselia sufletului printr-un surâs senin, așa încât să arăți doar ce e scris: „Când inima e veselă, chipul înflorește"[208]. Dar a hohoti zgomotos și a-ți scutura involuntar trupul nu sunt proprii celui cu sufletul liniștit ori celui cinstit sau celui care-i stăpân pe sine. Și *Ecclesiastul* respinge acest fel de râs ca unul care nimicește mai cu seamă statornicia sufletului, atunci când zice: „Râsul l-am numit nebunie"[209]; și: „Precum este trosnetul spinilor sub căldare, tot așa este râsul proștilor"[210]. Și Domnul a arătat că a luat asupră-Și afectele firești ale trupului și pe toate celelalte câte poartă mărturia virtuții – cum sunt osteneala și mila față de cei strâmtorați –, dar nu a râs, după cât reiese din relatările Evangheliilor, ci i-a numit nefericiți pe cei stăpâniți de el[211]. Dar să nu vă lăsați înșelați de dublul înțeles[212] al cuvântului „râs". De regulă, în Scriptură bucuria sufletului și dispoziția veselă dată de lucrurile bune sunt numite de multe ori „râs", cum zice Sarra: „Dumnezeu mi-a dat de ce să râd"[213]; [același înțeles îl înfățișează evanghelistul]: „Fericiți cei care acum plângeți, căci veți râde"[214], precum și textul din *Iov*: „Și gura iubitoare de adevăr o va umple de râs"[215]. Toate aceste expresii sunt folosite pentru veselia care izvorăște din bucuria sufletului.

Așadar, cel aflat deasupra oricărei patimi și care nu se lasă pradă niciunui imbold venit din plăcere, ci rămâne înfrânat și neînduplecat față de orice desfătare vătămătoare, acesta este unul care se înfrânează în chip desăvârșit. Există însă momente când trebuie să ne abținem și de la cele îngăduite și necesare

---

[207] Adică emoțiile, cum, de pildă, sunt neliniștea, frica, bucuria etc.
[208] *Pilde* 15, 13.
[209] *Ecclesiastul* 2, 2.
[210] *Ecclesiastul* 7, 6.
[211] Cf. *Luca* 6, 25.
[212] Literal: „omonimia" (ἡ ὁμωνυμία).
[213] *Facere* 21, 6.
[214] *Luca* 6, 21.
[215] *Iov* 8, 21.

traiului, când înfrânarea este rânduită spre folosul fraților noştri, după cum zice Apostolul: „Dacă mâncarea îl sminteşte pe fratele meu, nu voi mai mânca niciodată carne"[216]. Deşi avea dreptul de a trăi din Evanghelie, nu s-a folosit de această putere, ca să nu pricinuiască vreo poticnire Evangheliei lui Hristos[217].

2. Înfrânarea este pieirea păcatului, înstrăinarea patimilor, omorârea trupului până la înseși afectele și doririle fireşti, începutul vieţii duhovniceşti, chezășia bunurilor veşnice, cea care nimicește prin sine boldul plăcerii. Căci plăcerea este amăgirea cea mare a răului, cea prin care noi, oamenii, cădem uşor în păcat. Și orice suflet este tras înspre moarte de către aceeași plăcere ca de o undiță. Astfel, cel care nu este slăbit de aceasta datorită înfrânării a reușit să se ferească de orice păcat. Dar, dacă cineva, deși a fugit de majoritatea păcatelor, e stăpânit de unul singur, el nu este înfrânat, tot așa cum nu este sănătos cel chinuit de o singură suferință trupească și cum nu este liber oricine se întâmplă să fie sub stăpânirea fie și a unui singur stăpân. Celelalte virtuţi, împlinite fiind în ascuns, arareori se arată oamenilor. Pe de altă parte, înfrânarea se face cunoscută îndată ce am întâlnit o persoană care o practică. După cum luptătorului îi sunt proprii înălțimea și înfățișarea sănătoasă[218], tot astfel, pe creştin, trupul slăbit și firav și paloarea care înflorește din înfrânare îl vădesc a fi cu adevărat un luptător pentru poruncile lui Hristos. Prin neputința trupului, el își înfrânge duşmanul şi își arată puterea în luptele cucerniciei, conform celor spuse de Apostol: „Când sunt slab, atunci sunt tare"[219]. Cât folos aduce numai a-l vedea pe cel înfrânat, care anevoie și doar câte puţin se atinge de cele trebuincioase vieţii, ca și cum împlinește o obligație împovărătoare față de fire, și care, nemulțumit fiind de cât timp zăbovește pentru aceasta, se ridică degrabă de la masă din râvna pentru fapte! Socotesc că niciun cuvânt nu-i va mişca sufletul celui cu pântece necumpătat și nu-l va călăuzi spre schimbare, precum reușește simpla întâlnire cu cel înfrânat. Și asta înseam-

---

[216] *1 Corinteni* 8, 13.

[217] Cf. *1 Corinteni* 9, 12.

[218] Literal: „culoarea sănătoasă".

[219] *2 Corinteni* 12, 10.

nă, după câte se pare, a mânca şi a bea spre slava lui Dumnezeu[220], aşa încât şi la masă să strălucească faptele noastre cele bune, spre slava Tatălui nostru Celui din ceruri[221].

Întrebarea XVIII

Trebuie să gustăm din toate cele câte ne sunt puse înainte.

Răspuns

Aşadar, se impune să se stabilească şi faptul că înfrânarea le este absolut necesară luptătorilor pentru cucernicie spre omorârea trupului. „Căci orice luptător se înfrânează de la toate."[222] Însă, pentru a nu cădea laolaltă cu vrăjmaşii lui Dumnezeu, care sunt înfieraţi în propria lor conştiinţă[223] şi de aceea se abţin de la mâncărurile „pe care Dumnezeu le-a creat spre a fi primite cu mulţumire de către cei credincioşi"[224], trebuie ca, atunci când se iveşte ocazia, să gustăm deci din toate, ca să le arătăm celor de faţă că toate sunt curate pentru cei curaţi[225] şi că „toată zidirea lui Dumnezeu este bună şi nimic nu trebuie lepădat dacă e luat cu mulţumire, căci se sfinţeşte prin cuvântul lui Dumnezeu şi prin rugăciune"[226]. Dar scopul înfrânării trebuie să fie păzit şi astfel: folosind mâncărurile cele mai puţin costisitoare şi necesare traiului, atât cât avem nevoie – prin aceasta evităm paguba adusă de îmbuibare –, şi depărtându-ne întru totul de cele care aduc plăcere. În felul acesta le vom stârpi patima celor iubitori de plăcere, îi vom vindeca pe cei înfieraţi în propriile conştiinţe, desigur, pe cât ne stă în putinţă, şi ne vom elibera de a fi bănuiţi că aparţinem uneia dintre cele două categorii. Apostolul spune: „De ce libertatea mea este judecată de o altă conştiinţă?"[227] În-

[220] Cf. *1 Corinteni* 10, 31.
[221] Cf. *Matei* 5, 16.
[222] *1 Corinteni* 9, 25.
[223] Cf. *1 Timotei* 4, 2.
[224] Cf. *1 Timotei* 4, 3.
[225] Cf. *Tit* 1, 15.
[226] *1 Timotei* 4, 4-5.
[227] *1 Corinteni* 10, 29.

frânarea îl vădește pe cel care a murit împreună cu Hristos și și-a omorât mădularele pământești[228]. Știm că înfrânarea este maică a cumpătării, dătătoare de sănătate și cea care înlătură atât cât trebuie orice piedică aflată în calea rodirii bunătăților în Hristos; și asta de vreme ce, potrivit cuvintelor Domnului, grijile acestui veac, plăcerile vieții și poftele de celelalte înăbușă cuvântul și îl fac neroditor[229]. De înfrânare fug și demonii, căci Însuși Domnul ne învață că „acest neam [de demoni] nu iese decât prin rugăciune și post"[230].

Întrebarea XIX

Care este măsura înfrânării?

Răspuns

1. În ceea ce privește patimile sufletului, este o singură măsură a înfrânării: înstrăinarea desăvârșită de cele ce ne poartă spre plăcerea nimicitoare. Cât despre mâncăruri, atât măsura, cât și felul folosirii lor se deosebesc după cum fiecare își are necesitățile proprii, după vârstă, îndeletnicire și după cum le e obișnuit trupul – deci toate acestea diferă de la unul la altul. Așa încât nu e posibil ca toți cei care se exersează în cucernicie să fie cuprinși într-o singură regulă. Dar, hotărând măsura potrivită acelora dintre asceți care sunt sănătoși, să lăsăm în seama celor cărora li s-a încredințat conducerea ca, pornind de la această măsură, să o schimbe, în acord cu ce se ivește în fiecare situație. În niciun caz nu pot fi cuprinse în cuvântarea de față cele privitoare la fiecare în parte, ci doar cele care țin de învățătura comună și generală. Proestoșii să rânduiască întotdeauna conform nevoii de moment mângâierea celor bolnavi prin mâncăruri și a celui foarte obosit de strădanii neîncetate sau întremarea celui care se pregătește de un lucru ostenitor, cum ar fi o călătorie ori altceva dintre cele chinuitoare, urmând aceluia care a zis: „Se împărțea tuturor după

[228] Cf. *Coloseni* 3, 5.
[229] Cf. *Matei* 13, 22.
[230] *Matei* 17, 21.

cum avea nevoie fiecare"[231]. Așa se face că nu se poate legiui același timp al mesei valabil pentru toți, nici același fel și măsură a mâncării. Scopul să fie comun: împlinirea trebuinței. Căci umplerea pântecelui peste măsură și îngreunarea lui cu mâncăruri sunt lucruri vrednice de blestem, fiindcă Domnul a zis: „Vai vouă celor care v-ați săturat acum!"[232] Ele fac trupul de nefolosit la muncă, înclinat spre somn și mai predispus vătămărilor. Deci nu trebuie să facem nicidecum din plăcere scopul mâncării, ci el să fie nevoia de a trăi, respingând neînfrânarea plăcerii. Fiindcă a fi rob plăcerilor nu este nimic altceva decât a-ți face pântecele propriul dumnezeu[233]. Trupul nostru, pentru că e secătuit și slăbește[234] tot timpul, are nevoie să fie alimentat și tocmai de aceea pofta de mâncare este firească. Așa se face că bunul rost al întrebuințării alimentelor poruncește umplerea din nou a ceea ce s-a golit, pentru a întreține orice vietate, fie că ar fi nevoie de hrană uscată sau lichidă.

2. Prin urmare, fiecăruia trebuie să-i fie pus înainte ceea ce i-ar putea împlini nevoia cât mai simplu cu putință. Aceasta o lămurește Însuși Domnul prin faptul că ospătează[235] mulțimile ostenite ca să nu se istovească pe cale, așa cum e scris[236]. Căci, deși putea spori minunea în pustiu prin închipuirea unor mâncăruri mult mai scumpe, le-a pregătit o hrană atât de simplă și de puțin costisitoare, încât pâinile au fost de orz și lângă pâine, o bucată de pește[237]. De băutură nici n-a amintit, fiindcă apa care izvorăște singură le e tuturor la îndemână și e suficientă pentru nevoile omului – în afară de cazul în care aceasta i-ar face rău cuiva din pricina vreunei boli, caz în care această apă trebuie să fie înlăturată, conform sfatului pe care Pavel îl dă lui Timotei[238].

---

231 *Fapte* 2, 45.

232 *Luca* 6, 25.

233 Cf. *Romani* 16, 18.

234 Literal: „golindu-se și scurgându-se". Cele două verbe utilizate, κενόω și ἀπορρέω, fac referire la consumul de energie la care e supus în permanență corpul uman.

235 Literal: „i-a întâmpinat în calitate de gazdă" (verbul folosit este δεξιόω, care se încadrează în sfera semantică a ospeției).

236 Cf. *Matei* 15, 32.

237 Cf. *Ioan* 6, 9.

238 Cf. *1 Timotei* 5, 23.

Trebuie evitate toate câte sunt cu certitudine dăunătoare. Căci nu dăm dovadă de statornicie dacă, pe de o parte, alegem mâncărurile pentru a ne păstra trupul în bună stare, iar pe de alta, prin aceleași mâncăruri, luptăm împotriva trupului, împiedicându-l în acest fel să împlinească poruncile lui Dumnezeu. Tocmai acest fapt ne este pildă pentru a ne obișnui sufletul să fugă de vătămări, chiar dacă i-ar fi plăcute. Prin urmare, trebuie ca, în orice chip, să preferăm bucatele cele mai ușor de agonisit, ca nu cumva, sub pretextul înfrânării, să le căutăm pe cele mai scumpe și mai costisitoare, condimentate cu mirodenii foarte scumpe. Dimpotrivă, trebuie ales ceea ce este ușor de agonisit în fiecare ținut, ieftin și care poate fi folosit de către toți. Dintre mâncărurile aduse din alte țări, să fie folosite doar cele strict necesare, cum sunt uleiul și altele asemenea. La fel, dacă ceva este de folos pentru alinarea de care au nevoie cei bolnavi, este îngăduit, dar numai dacă acel lucru se poate agonisi fără prea multă osteneală, tulburări și alergătură încoace și-ncolo.

Întrebarea XX

În ce fel să-i primim pe oaspeți cu mâncăruri?

Răspuns

1. Slava deșartă, strădania de a plăcea oamenilor și săvârșirea unui lucru spre a fi văzut de către ceilalți le sunt oprite întru totul creștinilor, în orice lucru, așa încât chiar cel care împlinește porunca spre a fi văzut de către oameni și spre a fi slăvit își pierde răsplata[239]. Cei care au acceptat orice chip al umilinței pentru porunca Domnului trebuie să evite din răsputeri orice formă a slavei deșarte. Dar, fiindcă îi vedem pe cei din lume rușinându-se de umilința sărăciei, străduindu-se să le ofere mâncăruri îmbelșugate și scumpe oaspeților atunci când primesc vreun străin, mă tem ca nu cumva, din nebăgare de seamă, să ne atingă și pe noi aceeași patimă și să fim mustrați fiindcă ne-am rușinat de sărăcia care este numită de Hristos „fericită"[240]. Astfel

[239] Cf. *Matei* 6, 1.
[240] Cf. *Matei* 5, 3.

că nu se cuvine să cumpărăm din afara [obştii] vase de argint, draperii cu margini de purpură sau aşternut moale ori haine vaporoase. Tot aşa, nu ni se cuvine nici să ne gândim la mâncăruri cu mult diferite de dieta noastră. Căci nu este doar un lucru ruşinos şi nepotrivit scopului pe care ni l-am propus să alergăm de colo-colo şi să căutăm cele de care nu avem nevoie, ci asemenea lucruri au fost născocite pentru plăcerea jalnică şi spre slava deşartă cea pieritoare. Mai mult decât atât, ne pricinuiesc o vătămare însemnată, de fiecare dată când cei care trăiesc în desfătări şi îşi măsoară fericirea în plăceri ale pântecelui văd că ne întoarcem după aceleaşi griji josnice pe care le urmăresc şi ei. Şi, dacă desfătarea este rea şi trebuie ocolită, în niciun caz nu trebuie aleasă, pentru că nimic din cele osândite nu ne poate fi de folos vreodată. Cei care trăiesc în desfătări, folosesc miruri alese şi beau vin strecurat sunt învinuiţi de Scriptură[241]. Din pricina luxului, despre văduvă, deşi trăia, Apostolul zice că a murit[242]. Bogatul a fost lipsit de rai datorită desfătărilor de care a avut parte aici[243]. Ce avem noi de-a face cu măreţia? A venit ca oaspete vreun străin? Dacă ne e frate şi urmăreşte acelaşi scop în viaţă, îşi va recunoaşte propria-i masă. Căci ceea ce a lăsat acasă va găsi la noi. A ostenit poate datorită drumului? Îi vom pune înainte atât cât să-i fie domolită osteneala.

2. A venit un altul din viaţa lumească? Să înveţe practic cele câte nu l-a convins pe el cuvântul şi să-şi însuşească exemplul şi modelul de înfrânare în mâncărurile [pe care i le oferim]. Să stăruie în mintea lui amintiri legate de masa creştinilor şi de sărăcia pentru Hristos, care nu poate fi ruşinată nicicum. Dar, dacă nu va lua aminte, ci va fi batjocoritor la adresa noastră, a doua oară să nu ne mai tulbure! Noi însă, de câte ori vedem pe vreunii dintre cei bogaţi, ei care, între bunuri, pun pe primele locuri dulceaţa dezmierdărilor, ne întristăm cumplit pentru ei; fiindcă îşi petrec toată viaţa în deşertăciune şi, făcându-şi propriile plăceri dumnezei ai lor, luându-şi partea de bunuri în viaţa aceasta, ei nu simt că se duc spre focul pregătit lor şi spre văpaia acestuia datorită desfătării de aici. Şi, dacă vom avea prilejul, nu vom

---

241 Cf. *Amos* 6, 6.
242 Cf. *1 Timotei* 5, 6.
243 Cf. *Luca* 16, 22.

pregeta să le explicăm toate acestea. În cazul în care ne-am găsi noi înşine în situaţia de a fi cuprinşi de aceleaşi păcate, de a căuta cu tot dinadinsul cele ce aduc plăcere şi de a fi pregătiţi să ne trufim cu ele, mă tem ca nu cumva să ne vădim ca ziditori ai celor pe care le dărâmăm[244] şi să ne facem vinovaţi de cele pentru care îi judecăm pe alţii, ducând acest fel de viaţă în chip prefăcut, luând o mină diferită în funcţie de locul în care ne aflăm, dacă nu cumva ne vom schimba chiar şi hainele atunci când ne întâlnim cu puternicii zilei, cărora le place fastul. Dacă acest lucru este ruşinos, cu cât e mai ruşinos să ne schimbăm masa pentru cei care trăiesc în desfătări? Viaţa creştinului este simplă, având un singur scop – a-L slăvi pe Dumnezeu[245]. „Fie că mâncaţi, fie că beţi, fie că faceţi altceva, pe toate să le faceţi spre slava lui Dumnezeu!"[246], zice Apostolul Pavel, grăind întru Hristos. În schimb, viaţa celor din lume este felurită şi pestriţă, preschimbată de fiecare dată în alt fel, spre a plăcea acelora cu care se întâlnesc.

3. De aceea şi tu, dacă aşterni masa pentru fratele tău cu mâncăruri din belşug şi foarte rafinate pentru a-i face plăcere, îl învinuieşti de a fi rob al iubirii de plăcere şi, prin ceea ce îi pregăteşti, arunci asupra sa ocări pentru că-i supus de lăcomia pântecelui, de vreme ce îl acuzi că află plăcere în astfel de lucruri. Sau oare, privind chipul şi felul pregătirii, nu am ghicit referitor la cel aşteptat cine şi ce fel de om este? Pe Marta, care se silea spre multe ca să-I slujească, Domnul nu a lăudat-o, ci i-a zis: „Te îngrijeşti şi te tulburi pentru multe, însă este nevoie de puţine, şi chiar de-un singur lucru"[247]. „De puţine" înseamnă, e limpede, ce trebuie să se pregătească; „de unul", scopul pe care să-l avem în vedere, ca nevoia să fie împlinită. Şi nu eşti neştiutor cu privire la ce fel de hrană le-a pus Însuşi Domnul înainte celor cinci mii. Iar rugăciunea lui Iacov către Dumnezeu este: „Dacă-mi vei da pâine

---

[244] *Cf. Galateni* 2, 18.

[245] Pentru a numi scopul creştinilor, Sfântul Vasile foloseşte aici termenul θεοποιέω. De altfel, acesta este un cuvânt pe care-l întrebuinţează foarte rar: mai poate fi regăsit şi în cartea a III-a a lucrării *Adversus Eunomium* (*PG* 29, 665C; *apud* Norman RUSELL, *The Doctrine of Deification in the Greek Patristic Tradition*, Oxford University Press, 2004, p. 208). Aşadar, a-L slăvi pe Dumnezeu este chemarea dintâi a creştinului. Sfântul capadocian merge însă mai departe, îndemnându-ne la imitarea (*mimesis*)/ urmarea lui Hristos prin virtute, precum afirmă în *Regulile mari*, XLIII, 1.

[246] *1 Corinteni* 10, 31.

[247] *Luca* 10, 41-42.

să mănânc și haină să mă îmbrac [...]”[248]; el n-a zis: „Dacă-mi vei da desfătare și scumpătate”. Ce a zis preaînțeleptul Solomon? „Nu-mi da bogăție și sărăcie! Rânduiește-mi cele trebuincioase și mi-s îndestulătoare; ca nu cumva, sătul fiind, să devin mincinos și să zic: «Cine mă vede?» Sau, sărac fiind, să fur și să jur strâmb pe numele Dumnezeului meu.”[249] Așadar, el socotește că „bogăția” înseamnă îmbuibare, „sărăcia” e lipsa totală a celor strict necesare; prin „cele îndestulătoare” vrea să spună că acelea „trebuincioase” nu lipsesc, dar, totodată, nici nu prisosesc. Dar este un alt fel de îndestulare pentru fiecare, după cum le e obișnuit trupul și nevoia momentului. Unul, datorită ostenelii, are nevoie de hrană mai multă și mai consistentă, altul are nevoie de mai puțină, mai ușoară și potrivită în toate, din cauză că e slăbit. Tuturor le e comună hrana mai puțin costisitoare și mai lesne de agonisit. În orice caz, e necesară o masă suficient de bogată și servită cu grijă, nedepășind în niciun fel limita a ceea ce ne e de trebuință. Scopul primirii de oaspeți să fie următorul: să se urmărească ceea ce are nevoie fiecare dintre ei. Fiindcă zice Apostolul: „Precum cei care se folosesc de lumea aceasta și nu se folosesc fără măsură”[250]. Iar folosirea fără măsură înseamnă o cheltuială mai mare decât ne e trebuința. Nu avem bani? Nici să nu avem! Nu ne sunt încărcate hambarele? Hrana noastră este pentru o singură zi, iar traiul ni-l dobândim prin lucrul mâinilor. De ce să risipim hrana dată de Dumnezeu flămânzilor doar pentru a le face plăcere celor care trăiesc în desfătări? Păcătuim față de ambele părți: celor dintâi le vom spori necazurile pe care le au de pe urma lipsurilor, celor din urmă, vătămările pricinuite de îmbuibare.

Întrebarea XXI

Cum se cuvine să ne purtăm când ședem ori stăm întinși în vremea prânzului și a cinei?

Răspuns

De vreme ce există o poruncă dată de Domnul, Cel Care ne obișnuiește să fim smeriți în orice loc ne-am afla, poruncă ce

[248] *Facere* 28, 20.
[249] *Pilde* 30, 8-9.
[250] *1 Corinteni* 7, 31.

prevede să ne alegem ultimul loc[251] atunci când stăm întinși la masa de prânz, trebuie ca cel care s-a străduit să le săvârșească pe toate după poruncă să nu treacă cu vederea această poruncă. Dar, dacă vreunii dintre mireni se vor așeza la masă alături de noi, se cuvine să le fim pildă și în această privință – să nu devină trufași, nici să caute locul dintâi. Când toți se adună în același scop, spre a da dovada umilinței lor în fiecare clipă, se impune ca fiecare să aleagă ultimul loc, potrivit poruncii Domnului. Și e nepotrivit, încă o dată, să năvălească toți asupra acestui ultim loc, certându-se pentru el, fiindcă un asemenea fapt ar strica buna rânduială și ar pricinui tulburare. Iar faptul că nu-l cedăm altora și ne luptăm pentru el ne face asemenea celor care se ceartă pentru locurile dintâi. De aceea, se cuvine ca și în acest caz, cunoscând și, cu băgare de seamă, purtând de grijă lucrului ce ni se cuvine, să lăsăm ordinea locurilor la masă în seama celui căruia i-a fost încredințată această sarcină, după cum ne-a îndemnat și Domnul, zicând că dispunerea acestora îl privește pe stăpânul casei[252]. Astfel ne vom îngădui unii pe alții în iubire[253], făcându-le pe toate în chip bineplăcut și după rânduială[254]. De asemenea, vom arăta că nu suntem smeriți spre a fi văzuți de mulțime și nici pentru a fi plăcuți poporului, cum am fi părut dacă ne-am fi certat aprig și cu stăruință. Dimpotrivă, vom reuși să fim smeriți tocmai prin faptul că vom fi supuși. Căci, atunci când am primit locul dintâi prin poruncă, mândria se vădește mai degrabă dacă ne certăm decât dacă ședem pe el.

Întrebarea XXII

Care este îmbrăcămintea potrivită creștinului?

Răspuns

1. Până acum, cuvântarea ne-a arătat necesitatea smereniei, simplității, ieftinătății în toate și a puținei-cheltuieli, așa încât să avem cât mai puține pricini de a ne fi abătută mintea de pe urma

---

[251] Cf. *Luca* 14, 10.
[252] Cf. *Luca* 14, 10.
[253] Cf. *Efeseni* 4, 2.
[254] Cf. *1 Corinteni* 14, 40.

nevoilor trupeşti. Trebuie să urmăm aceleaşi ţeluri şi în cazul cuvântării despre îmbrăcăminte. Dacă se cuvine să ne străduim să fim ultimii în toate, e limpede că şi în această privinţă e de preferat ultimul loc. Iubitorii de mărire deșartă își caută slava și prin hainele pe care le îmbracă, punând preţ foarte mult pe a fi văzuţi şi invidiaţi pentru scumpătatea veşmântului. De partea cealaltă, se-nţelege, cel care a preferat, coborându-se pe sine prin smerenie, să vieţuiască în condiţiile cele mai umile se cuvine să aleagă a fi ultimul dintre toţi şi referitor la acestea. Căci, după cum sunt învinuiţi corintenii[255] că la ospețele publice îi rușinează prin luxul pe care-l afișează pe cei care nu au, tot așa e clar că, în ceea ce priveşte purtarea hainelor în public pentru a atrage privirile, o podoabă mai de preţ decât a celor mulți, prin contrast, îl rușinează pe cel sărac. Dar, fiindcă Apostolul spune: „Nu cugetaţi la cele înalte, ci lăsaţi-vă duși spre cele smerite!"[256], să se cerceteze fiecare pe sine: cu cine le e mai potrivită creştinilor asemănarea, cu cei care locuiesc în palatele regilor și sunt îmbrăcaţi în haine moi, sau cu îngerul și vestitorul venirii Domnului, față de care, printre cei născuţi din femeie, nu s-a ridicat vreunul mai mare[257]. Este vorba despre Ioan, fiul lui Zaharia, a cărui îmbrăcăminte era din peri de cămilă[258]. Şi sfinţii de odinioară au umblat în piei de oaie ori în piei de capră[259].

2. Scopul folosirii hainelor l-a indicat Apostolul printr-o singura frază, zicând: „De vreme ce avem hrană şi îmbrăcăminte, ne vom mulţumi cu acestea"[260]. Așa că avem nevoie doar de un acoperământ, pentru a nu cădea în lauda de sine cea neîngăduită nouă – ca să nu spun ceva mai rău – prin îmbrăcămintea colorată în fel și chip și prin căutarea podoabelor care provine din ea. Toate astea au fost introduse în viaţă noastră mai apoi, prin meşteşuguri deșarte și nefolositoare. E clar care a fost cea dintâi întrebuinţare a veşmintelor: hainele pe care Însuşi Dumnezeu le-a

[255] Cf. *1 Corinteni* 11, 2.
[256] *Romani* 12, 16.
[257] Cf. *Matei* 11, 8-11.
[258] Cf. *Matei* 3, 4.
[259] Cf. *Evrei* 11, 37.
[260] *1 Timotei* 6, 8.

dat celor care aveau nevoie. Spune Scriptura: „Le-a făcut Dumnezeu haine din piele"[261]. Pentru acoperirea părţilor ruşinoase era de ajuns întrebuinţarea acestui fel de haine. Dar, pentru că acestui scop i se mai adaugă unul, acela de a ne încălzi prin acoperăminte, folosirea lor să urmărească ambele scopuri: de a acoperi părţile noastre ruşinoase şi de a ne apăra de vătămările pe care ni le poate provoca aerul. Şi între veşminte sunt unele foarte utile, altele mai puţin, aşa că trebuie preferate acelea care se potrivesc mai multor întrebuinţări, ca să nu fie ştirbit rostul sărăciei. Nici să nu avem pregătite o îmbrăcăminte pentru a fi purtată în public, alta pentru a fi purtată acasă; nici, de asemenea, unele spre a fi purtate în timpul zilei, altele ca acoperăminte de noapte. Trebuie să ne gândim la a avea o singură haină care să ne fie de ajuns în toate, ca îmbrăcăminte cuviincioasă în timpul zilei şi ca îmbrăcăminte necesară în timpul nopţii. Din această cauză, se întâmplă să avem o îmbrăcăminte comună, şi unii şi alţii, iar creştinul trebuie să aibă ceva care-l distinge oarecum chiar şi în îmbrăcăminte, pentru că lucrurile ce tind spre acelaşi scop se aseamănă unele cu altele în cele mai multe privinţe.

3. Însuşirea îmbrăcămintei e folositoare şi în aceea că-l face cunoscut dinainte pe fiecare şi dovedeşte dinainte făgăduinţa unei vieţi trăite după poruncile lui Dumnezeu, astfel că cei cu care ne întâlnim cer fapte corespunzătoare. Fiindcă o purtare nepotrivită şi necuviincioasă nu se arată în acelaşi chip la primii oameni care-ţi ies în cale şi la cei care fac promisiuni măreţe. Omul din popor sau un oarecare luat la întâmplare, dacă loveşte sau este lovit în public, strigă vorbe necuviincioase, îşi petrece timpul în cârciumi şi face multe alte asemenea lucruri nepotrivite, cu siguranţă că nu l-ar băga nimeni în seamă după ce înţelege că aceste fapte corespund întregului său mod de viaţă. Pe de altă parte, asupra celui care a făgăduit că va tinde către desăvârşire, dacă ar trece cumva cu vederea ceva dintre cele câte trebuie păzite, toţi ochii ar fi aţintiţi asupra sa şi toţi l-ar acoperi cu ocări în schimb, făcând ce s-a zis: „Întorcându-se, vă vor sfâşia"[262].

---

[261] *Facere* 3, 21.
[262] *Matei* 7, 6.

Astfel că făgăduința făcută prin hainele pe care le porți este un fel de instruire pentru cei mai slabi, pentru a-i feri chiar și fără voia lor de greșeli. Deci, așa cum ostașul are ceva caracteristic în îmbrăcăminte, senatorul altceva și altul altceva, după care – așa cum se întâmplă de cele mai multe ori – li se pot cunoaște demnitățile, tot așa e potrivit și cuviincios ca și creștinul să aibă ceva aparte în veșminte, păstrând drept urmare bunăcuviința primită de la Apostolul care a hotărât odinioară ca episcopul să fie cuviincios[263] și a poruncit ca femeile să fie îmbrăcate în haine cuviincioase[264]. „Cuviincios", e limpede, este înțeles ca în acord cu scopul propriu al creștinismului. Același lucru spun și cu privire la încălțăminte: tot timpul să fie ales ceea ce-i simplu, mai ușor de agonisit și care este îndeajuns scopului nevoii noastre.

Întrebarea XXIII

Despre cingătoare.

Răspuns

Și sfinții de mai înainte arată că folosirea cingătorii e necesară: Ioan își încinge coapsa cu cingătoare de piele[265] și, mai înainte, Ilie. S-a scris că aceasta ar fi ceva propriu bărbatului: „Bărbat păros și cu cingătoare de piele împrejurul coapsei sale"[266]. Ni se arată că și Petru a folosit cingătoare, cum reiese limpede din cuvintele îngerului, care-i zice: „Încinge-te și încalță-ți sandalele!"[267] Din prorocia lui Agav despre fericitul Pavel se vede că și cel din urmă folosea cingătoare: „Pe bărbatul a căruia este această cingătoare astfel îl vor lega în Ierusalim"[268]. Domnul îi poruncește lui Iov să se încingă, ca și cum ar fi un simbol al curajului și al pregătirii pentru fapte: „Încinge-ți coapsele ca un bărbat"[269]. Și e limpede că folosirea cingătorii le era obișnuită

[263] Cf. *1 Timotei* 3, 2.
[264] Cf. *1 Timotei* 2, 9.
[265] Cf. *Matei* 3, 4.
[266] *4 Regi* 1, 8.
[267] *Fapte* 12, 8.
[268] *Fapte* 21, 11.
[269] *Iov* 38, 3.

tuturor ucenicilor Domnului, cărora li s-a interzis să țină bani la cingători[270]. De altminteri, este necesar ca și cel care va lucra singur să fie bine îmbrăcat și să nu-l împiedice nimic în mișcări. Așa că va avea nevoie de cingătoare, prin care veșmântul îi e strâns pe lângă corp. Mai mult, dacă haina îi va fi înfășurată din toate părțile, îl va încălzi și-i va asigura ușurința de a se mișca. Și Domnul, atunci când S-a pregătit să le slujească ucenicilor, luând un ștergar, S-a încins[271]. Deci nu mai e nevoie să vorbim despre numărul hainelor; am lămurit îndeajuns și acest aspect prin cuvântarea despre sărăcie. Căci, dacă celui care are două haine i se poruncește să dea și celui care nu are[272], e clar că este oprit a avea mai multe pentru sine. La ce bun să li se dea celor cărora le este interzis să aibă două tunici porunci cu privire la întrebuințarea lor?

Întrebarea XXIV

După ce ni s-au dat destule explicații, mai departe ar trebui să învățăm despre modul în care se cuvine să viețuim împreună cu alții.

Răspuns

De vreme ce Apostolul spune: „Toate să fie făcute în chip cuviincios și după rânduială"[273], socotim că acea viețuire în comunitatea credincioșilor este bineplăcută și cu bună rânduială. În acest mod de viață este păstrat raportul dintre mădularele trupului: astfel că unul să aibă rolul ochiului, și anume cel căruia i s-a încredințat grija față de obște prin observarea celor petrecute și prin prevederea și cercetarea celor ce se vor întâmpla; un altul să aibă funcția auzului sau a mâinii, adică să audă și să facă ce se poruncește, și așa mai departe pentru fiecare mădular. Prin urmare, trebuie să înțelegem că, în cazul mădularelor, e primejdios ca unul dintre ele să-și neglijeze îndatoririle sau să nu se folo-

[270] Cf. *Matei* 10, 9.
[271] Cf. *Ioan* 13, 4.
[272] Cf. *Luca* 3, 11.
[273] *1 Corinteni* 14, 40.

sească de celălalt spre a îndeplini scopul pentru care a fost făcut de către Dumnezeu Creatorul. Căci fie mâna, fie piciorul, dacă nu s-ar încrede în călăuzirea ochiului, prima va pricinui pagube care duc, fără îndoială, la nimicirea întregului trup, iar celălalt se va împiedica sau va cădea în prăpăstii. Or, dacă ochiul s-ar închide așa încât să nu vadă, este cu neputință ca să nu fie și el nimicit laolaltă cu celelalte mădulare, care vor pătimi cele înfățișate mai sus. Tot așa, nici pentru întâistătător nu este lipsită de primejdie neglijența, de vreme ce el dă socoteală pentru toți. Apoi, nici neascultarea nu este scutită de vătămare ori nepăguboasă pentru cel supus[274]; din contră, e cu mult mai primejdioasă în cazul în care îi sminteşte pe alții. Oricine arată la locul pe care-l ocupă râvnă neostenită și împlinește porunca Apostolului, care zice: „Nefiind leneși în râvnă"[275], are parte de laude pentru sârguința de care a dat dovadă. Iar dacă e nepăsător, primește cele contrare, adică suferința și acel „vai"[276]. Căci se zice: „Blestemat este oricine face lucrările Domnului cu nepăsare!"[277]

Întrebarea XXV

Osânda proestosului care nu-i mustră pe cei care păcătuiesc este înfricoșătoare.

Răspuns

1. De aceea, cel căruia i s-a încredințat grija față de obște să se poarte ca unul care e dator să dea socoteală pentru fiecare în parte, știind că, dacă unul dintre frați va cădea în păcat, fără ca el să-i arate mai înainte dreptatea lui Dumnezeu, sau, după cădere, stăruie în păcat fiindcă proestosul nu l-a învățat modul în care să se îndrepteze, sângele acestuia va fi cerut din mâinile sale, precum e scris[278]; și, mai cu seamă, dacă ar trece cu vederea ceva

---

[274] Adică cel care face ascultare.

[275] *Romani* 12, 11.

[276] Însoțită de articolul neutru τό și de forma pronominală de persoana a II-a în dativ, interjecția οὐαί (exclamație cauzată de durere sau mânie) face referire la sentințele care le sunt puse în vedere păcătoșilor de către textul vetero și neo-testamentar (*e.g. Luca* 11, 52).

[277] *Ieremia* 48, 10.

[278] Cf. *Iezechiel* 3, 20.

dintre cele ce-I sunt plăcute lui Dumnezeu nu din neştiinţă, ci pentru a linguşi, arătându-se îngăduitor faţă de relele fiecăruia, va slăbi asprimea felului de viaţă. Că zice prorocul: „Cei care vă fericesc vă înstrăinează şi tulbură cărarea picioarelor voastre”[279]; apoi Apostolul: „Iar cel care vă tulbură îşi va purta osânda, oricare ar fi ea”[280]. De aceea, ca să nu păţim toate astea, în privinţa vorbirii cu fraţii trebuie să urmăm regula apostolică: „Căci n-am fost vreodată nici linguşitor, precum ştiţi, nici nu m-am arătat lacom, Dumnezeu este martor; nici n-am căutat slava de la oameni, nici de la voi, nici de la alţii”[281].

2. Prin urmare, cel care este curat de aceste patimi îşi poate împlini datoria de a călăuzi fără rătăcire, slujire care îi aduce lui răsplată, iar celor care-l urmează, mântuire. Cel care lucrează într-adevăr din iubire, iar nu din pricina anumitor cinstiri omeneşti şi nici pentru a se feri să-i defăimeze pe cei păcătoşi aşa încât să le fie plăcut şi drag, le va vorbi în mod sincer şi cinstit, nealegând să altereze adevărul în vreo privinţă, ca să i se potrivească şi cele zise în continuare: „Ci ne-am făcut blânzi în mijlocul vostru, ca o doică care îşi încălzeşte pruncii; astfel, dorindu-vă, am binevoit să vă dăm nu doar Evanghelia lui Dumnezeu, ci şi sufletele noastre”[282]. Călăuza care nu se poartă astfel este oarbă, aruncându-se ea însăşi în prăpastie şi ducând cu sine şi pe cei care o urmează[283]. Cât de rău e să devii pricină de rătăcire pentru frate în loc să-l călăuzeşti se poate vedea din cele spuse. Mai mult, este şi un semn al faptului că porunca dragostei nu este împlinită; căci niciun tată nu-şi trece cu vederea pruncul care stă gata să cadă în groapă ori, dacă a căzut, nu-l lasă căzut. Ce să mai zic despre cât e de înfricoşător ca un suflet căzut în adâncul păcatelor să fie lăsat în părăsire? Prin urmare, proestosul e dator faţă de obşte să vegheze asupra sufletelor fraţilor şi să se îngrijească de mântuirea fiecăruia, ca unul care va da seama de ele[284]. Şi trebuie să se îngrijească într-atât încât să-şi arate râvna pentru ei până la moarte,

---

[279] *Isaia* 3, 11.
[280] *Galateni* 5, 16.
[281] *1 Tesaloniceni* 2, 5-6.
[282] *1 Tesaloniceni* 2, 7-8.
[283] Cf. *Luca* 6, 39.
[284] Cf. *Evrei* 13, 17.

nu doar după porunca generală a lui Dumnezeu referitoare la dragostea față de toți: „Ca cineva să-și pună sufletul pentru prietenii săi"[285], ci după cea particulară a celui care ne spune: „Dorindu-vă, am binevoit să vă dăm nu doar Evanghelia lui Dumnezeu, ci chiar sufletele noastre"[286].

Întrebarea XXVI

Despre faptul că trebuie să le înfățișăm pe toate proestosului, chiar și pe cele ascunse ale inimii.

Răspuns

Se cuvine ca cel supus[287], dacă își dorește să dovedească o sporire însemnată și să ajungă la starea vieții celei conforme cu poruncile Domnului nostru Iisus Hristos, să nu păstreze ascunsă în sine nicio trăire sufletească, să nu spună niciun cuvânt fără să-l fi cercetat, ci să le descopere pe cele ascunse ale inimii sale acelora dintre frați cărora li s-a încredințat să le poarte de grijă cu milă și compătimire celor neputincioși. În acest fel, ceea ce este demn de laudă este întărit, iar ceea ce este necuviincios va fi învrednicit de vindecarea potrivită. Dintr-un asemenea exercițiu de obște, înaintând puțin câte puțin, vom dobândi desăvârșirea.

Întrebarea XXVII

Că se cuvine ca și proestosului să-i fie atrasă atenția de către cei mai îmbunătățiți din obște dacă greșește vreodată.

Răspuns

Așa cum proestosul este dator să călăuzească obștea în toate, tot astfel e și de datoria celorlalți să-i atragă atenția dacă ar fi bănuit de vreo greșeală. Însă, pentru a nu fi stricată buna rânduială, trebuie să le fie îngăduit celor mai înaintați în vârstă și în

---

[285] *Ioan* 15, 13.
[286] 1 *Tesaloniceni* 2, 8.
[287] Firește, cel vizat este fratele aflat sub ascultare.

pricepere să îi atragă atenția. Deci, dacă este ceva vrednic de a fi îndreptat, ne vom ajuta fratele și ne vom ajuta și pe noi înșine prin el, aducându-l pe calea cea dreaptă, pe el care devine asemenea unui dreptar al vieții noastre și care, prin dreptatea sa, este dator să mustre rătăcirea noastră. Și, dacă unii se vor tulbura din pricina proestosului fără motiv, se vor convinge prin lămurirea faptului că pricinile pentru care era bănuit nu sunt adevărate și așa vor scăpa de orice îndoială în privința lui.

Întrebarea XXVIII

Cum trebuie să se poarte toți cu cel care nu face ascultare?

Răspuns

1. Pe acela care se arată fără tragere de inimă față de ascultarea poruncilor Domnului, mai întâi se cuvine ca toți să-l compătimească ca pe un mădular bolnav, iar proestosul să încerce cu propriile-i îndemnuri să-i îndrepteze slăbiciunea. Dacă stăruie în nesupunere și nu vrea să primească îndreptarea, să îl mustre cu mai multă asprime în fața întregii obști și prin orice fel de îndemn să-i aducă vindecarea. Și totuși, dacă nici după îndelunga mustrare nu se rușinează și nu se vindecă în faptele pe care le săvârșește, fiind, după cum spune proverbul, „propriul său nimicitor", trebuie să-l îndepărtăm din trupul obștii, chiar cu prețul multor lacrimi și suspine, ca pe un mădular stricat și întru totul nefolositor, urmând exemplul medicilor. Aceștia din urmă, dacă găsesc printre mădulare vreunul cuprins de o boală de nevindecat, ca nu cumva să se răspândească mai mult vătămarea și să le facă rău mai apoi și celor aflate în vecinătate, obișnuiesc să-l înlăture prin tăiere sau ardere. Asta trebuie să facem și noi la nevoie cu cei care urăsc poruncile Domnului și împiedică împlinirea lor, potrivit rânduielii Domnului Însuși, Care zice: „Dacă ochiul tău drept te smintește, scoate-l și aruncă-l de la tine!"[288] Căci iubirea de oameni arătată acestora este asemenea bunătății nechibzuite a lui Eli pentru care este mustrat, mai cu seamă

[288] *Matei* 5, 29.

deoarece a arătat-o față de fiii săi într-un mod neplăcut Domnului[289]. Așadar, bunătatea arătată față de cei răi este o trădare a adevărului și o cursă întinsă obștii, este deprinderea cu a fi nepăsător față de rele, fiindcă nu se împlinesc cele scrise: „De ce nu v-ați tânguit mai degrabă pentru ca să fie scos din mijlocul vostru cel care a făcut această faptă?"[290] În orice caz, în mod necesar se întâmplă ceea ce urmează: „Puțin aluat dospește toată frământătura"[291]. „Iar pe cei care păcătuiesc" – zice Apostolul – „mustră-i în fața tuturor!"; și îndată adaugă pricina, zicând: „Ca și ceilalți să se teamă"[292].

2. În general, cel care nu primește leacul dat lui de către proestos nu este în acord cu sine însuși. Căci, dacă nu acceptă să facă ascultare și își apără propria-i voință, de ce mai stă cu el? De ce îl are drept conducător al vieții sale? Cel care a acceptat odată pentru totdeauna să fie numărat în trupul obștii, dacă va fi fost aflat în urma unei judecăți amănunțite ca un vas al slujirii, chiar dacă i se va părea că porunca îi este peste puteri, să arunce vina pe seama celui care a dat porunci peste puteri; să arate supunere și ascultare până la moarte, amintindu-și că Domnul S-a făcut „ascultător până la moarte și, mai mult, moarte pe cruce"[293]. A te răzvrăti și a te contrazice sunt dovezi clare ale multor rele: o boală a credinței, îndoială în nădejde, mândrie și trufie a făptuirii. Nimeni nu e nesupus fără ca, în primul rând, să-l disprețuiască pe cel care-i dă sfaturi. Pe de altă parte, cel care se încrede în făgăduințele lui Dumnezeu și are nădejde neclintită în acestea nu va da niciodată înapoi de la împlinirea poruncilor, oricât de grele ar fi ele, știind bine „că suferințele de acum nu sunt vrednice de asemănarea cu slava viitoare care ni se va descoperi"[294]. Iar cine este convins că cel care se smerește va fi înălțat[295] arată mai multă râvnă decât se așteaptă cel care a poruncit, știind „că o clipă ușoară de strâmtorare de acum ne aduce, mai presus de orice măsură, îndestulare veșnică de slavă"[296].

---

289 *1 Regi* 3, 13.
290 *1 Corinteni* 5, 2.
291 *1 Corinteni* 5, 6.
292 *1 Timotei* 5, 20.
293 *Filipeni* 2, 8.
294 *Romani* 8, 18.
295 Cf. *Matei* 23, 12.
296 *2 Corinteni* 4, 17.

Întrebarea XXIX

Despre cel care lucrează cu mândrie sau cârtind.

Răspuns

Lucrarea celui care cârtește sau e găsit că-i mândru nu trebuie să fie pusă laolaltă cu cea făcută de cei smeriți cu inima și zdrobiți cu duhul[297] și în niciun caz să fie folosită de cei evlavioși. „Căci ceea ce este înalt la oameni este urâciune înaintea lui Dumnezeu"[298]. Și o altă poruncă a Apostolului spune: „Nici să nu cârtiți, precum unii dintre ei au cârtit și au fost nimiciți de către nimicitor"[299], dar și: „Nici cu părere de rău ori de silă"[300]. Așadar, lucrarea acestora nu e primită, asemenea unei jertfe pătate, astfel că nu e o faptă nevinovată amestecarea ei cu lucrul celorlalți. Căci, dacă cei care au adus foc străin pe altar au îndurat o mânie atât de cumplită[301], cum nu este primejdios ca o lucrare făcută dintr-o simțire potrivnică lui Dumnezeu să fie socotită ca una dintre datoriile de a împlini poruncile Lui? Apostolul zice: „Ce părtășie există între dreptate și fărădelege? [...] sau care e partea credinciosului cu necredinciosul?"[302] De aceea se spune: „Cel nelegiuit care-mi jertfește un vițel este ca și cum ar omorî un câine; iar cel care-Mi aduce cea mai aleasă făină este precum cel care aduce sângele de porc"[303]. De aceea, lucrările celui leneș și ale celui care mereu întoarce vorba[304] trebuie îndepărtate din obște. Și de această parte trebuie să se îngrijească întâistătătorii cu multă băgare de seamă, ca nici ei să nu încalce porunca celui care zice: „Cel care umbla pe cale neprihănită, acela Îmi slujea; nu va locui în mijlocul casei mele cel care se poartă cu trufie"[305]. Și

[297] Cf. *Psalmul* 50, 17: πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην.
[298] *Luca* 16, 15.
[299] *1 Corinteni* 10, 10.
[300] *2 Corinteni* 9, 7.
[301] Cf. *Levitic* 10, 1-2.
[302] *2 Corinteni* 6, 14-15.
[303] *Isaia* 66, 3.
[304] Altfel spus, care are obiceiul de a se contrazice.
[305] *Psalmul* 100, 8-9.

nici să nu-l întărească pe cel care amestecă păcatul cu porunca, iar prin trufia unei superiorităţi aparente sau prin lene îşi întinează lucrul când acesta cere osteneală, ca să nu stăruie în rătăcire, nepermiţându-i, prin faptul că-i primeşte lucrarea, să ajungă la conştiinţa propriilor păcate. Prin urmare, întâistătătorul trebuie să fie încredinţat că, dacă nu-şi va îndruma fratele potrivit acestui cuvânt, atrage asupra sa mânie grea şi de neocolit. Căci sângele aceluia va fi cerut din mâinile sale, precum scrie în Scriptură[306]. Şi cel aflat sub ascultare să fie pregătit, aşa încât să nu fie şovăielnic în faţa niciunei porunci, nici de-ar fi cea mai rea, convins fiind că răsplata este multă în ceruri[307]. Nădejdea slavei să-l bucure pe cel aflat sub ascultare, ca lucrarea Domnului să fie înfăptuită cu toată bucuria şi răbdarea.

Întrebarea XXX

Cu ce stare lăuntrică trebuie să se îngrijească proestosul de fraţi?

Răspuns

Întâistătătorul să nu se trufească din pricina rangului pe care îl are, ca nu cumva să cadă şi el din fericirea smereniei[308] sau, „îngâmfându-se, să cadă în osânda diavolului"[309]. Mai degrabă să fie încredinţat că purtarea de grijă faţă de cei mulţi înseamnă slujirea celor mulţi. Aşa cum cel care slujeşte multor răniţi şi le curăţă puroiul fiecărei răni, dându-le doctorii după însuşirea bolii în cauză, nu ia slujirea drept un motiv pentru a se trufi, ba mai degrabă de smerenie, de nelinişte şi frământări, la fel, şi chiar cu atât mai mult, cel căruia i s-a încredinţat slujirea de a tămădui neputinţele obştii trebuie să se gândească şi să se lupte asemenea unui slujitor al tuturor şi asemenea celui care dă socoteală pentru toţi. Aşa îşi va îndeplini scopul despre care a vorbit Domnul: „Dacă vrea cineva să fie primul între voi, să fie ultimul dintre toţi şi slujitorul tuturor"[310].

---

[306] *Iezechiel* 3, 18.
[307] Cf. *Matei* 5, 12.
[308] Cf. *Matei* 5, 3.
[309] *1 Timotei* 3, 6.
[310] *Marcu* 9, 34.

Întrebarea XXXI

Că slujirea venită din partea proestosului trebuie primită.

Răspuns

De asemenea, cei care sunt simpli fraţi trebuie să accepte chiar şi slujirea trupească adusă de către cei socotiţi mai sporiţi din obşte. Cuvântul despre smerenie îl sfătuieşte pe cel mai mare să slujească şi celui mai mic îi arată că nu este nepotrivit a fi slujit. Spre aceasta ne călăuzeşte pilda Domnului, Care n-a socotit ca pe ceva nevrednic să le spele picioarele ucenicilor Săi, tot aşa cum ei n-au îndrăznit să se împotrivească acestui fapt. Dar şi Petru, care, din multa evlavie pe care o avea, nu a acceptat aceasta la început, de îndată s-a întors la ascultare, fiind învăţat ce primejdie urmează neascultării. Drept care, fratelui aflat sub ascultare să nu-i fie teamă că se abate de la scopul smereniei dacă cel mai mare îi slujeşte vreodată. Căci, adesea, slujirea i se aduce mai degrabă spre învăţătură şi spre a-i da un exemplu lămurit decât pentru nevoia sa grabnică. Aşadar, să-şi arate smerenia prin ascultare şi urmarea exemplului. Să nu se împotrivească sub chipul smereniei şi să nu facă dovada trufiei şi îngâmfării! Căci a-i întoarce cuiva vorba arată încredere numai în propria putere şi nesupunere; e mai degrabă dovada îngâmfării şi a dispreţului, nu a smereniei şi supunerii întru toate. De aceea este nevoie să ne încredem în cel care a zis: „Îngăduindu-vă unii pe alţii în dragoste"[311].

Întrebarea XXXII

Cum se cuvine să ne purtăm faţă de rudele cele după trup?

Răspuns

1. Se cuvine ca celor odată primiţi în obşte să nu le fie îngăduit de către proestos a fi tulburaţi de ceva. De asemenea, nici să plece dintre fraţi pe motiv că îşi vizitează rudele, şi astfel să-şi petreacă viaţa nesupravegheaţi, nici să le îngăduie să aibă

[311] *Efeseni* 4, 2.

griji de pe urma faptului că-și sprijină rudele trupești. Căci Scriptura respinge întru totul să se zică în obște „al meu" și „al tău": „Iar inima și sufletul celor care credeau erau una; și niciunul nu zicea că este al său ceva din cele ce-i aparțineau"[312]. Deci părinții sau frații trupești ai unuia dintre frați, dacă trăiesc potrivit poruncilor lui Dumnezeu, să fie cinstiți de către toți cei din obște ca niște părinți ori rude ale tuturor. Că zice Domnul: „Oricine face voia Tatălui Meu Celui din ceruri, acela Îmi este frate și soră și mamă"[313]. Socotim că a le purta lor de grijă trebuie să-i fie încredințat întâistătătorului obștii. Dar, dacă sunt înlănțuiți de cele ale vieții lumești, atunci nu avem niciun lucru în comun cu ei, noi care ne-am străduit să împlinim fără tulburare ceea ce e cuviincios și credincios față de Domnul. Fiindcă, pe lângă faptul că rudelor nu le aducem niciun folos, ne mai și umplem viața cu tulburări și neorânduială și ne dăm prilej de a păcătui. Prin urmare, să nu fie primiți nici cei care, fiindu-ne cândva rude, vin în vizită dacă disprețuiesc poruncile lui Dumnezeu și viața cucernică. În schimb, să fie ținuți ca unii care nu-L iubesc pe Domnul, Care zice: „Cel care nu Mă iubește nu păzește cuvintele Mele"[314]. „Ce părtășie există între dreptate și fărădelege? [...] sau care e partea credinciosului cu necredinciosul?"[315]

2. Mai cu seamă, trebuie să se străduiască să înlăture în orice chip, din calea acelora care se află încă în nevoința spre dobândirea virtuților, toate pricinile de a păcătui, dintre care cea mai mare este amintirea vieții trecute, ca nu cumva să pățească ce s-a spus: „S-au întors cu inimile lor în Egipt"[316]. Acest lucru se întâmplă de cele mai multe ori prin convorbirile dese cu rudele trupești. Așadar, nu trebuie să li se îngăduie în niciun fel nici rudei, nici străinului să adreseze fraților vreun cuvânt, decât dacă ne vom încredința în privința lor că poartă acea discuție pentru

---

[312] *Fapte* 4, 32.

[313] *Matei* 12, 50.

[314] *Ioan* 14, 24.

[315] *2 Corinteni* 6, 14-15.

[316] Cf. *Numeri* 11, 5, 18; 14, 4. Ca multe altele, și episodul referitor la exodul evreilor din Egipt permite o lectură alegorică: Sfântul Vasile cel Mare vede în tentația evreilor de a se reîntoarce în Egipt pe cea a acelora care au luat calea ascezei și resimt nevoia de a-și revedea rudele.

zidirea și întărirea sufletelor. Iar dacă ar fi nevoie de o cuvântare pentru cei care au venit o singură dată, ea să fie ținută de către cei cărora li s-a încredințat darul vorbirii, ca unii care au puterea de a spune și de a asculta cu pricepere, spre întărirea credinței. Apostolul ne învăță lămurit că nu toți au puterea cuvântului, ci puțini au darul despre care spune: „Unuia i se dă prin Duhul cuvântul înțelepciunii, altuia, cuvântul cunoașterii"[317]; iar în alt loc: „Ca să fie puternic atât să îndemne întru învățătura sănătoasă, cât și să-i mustre pe cei care vorbesc împotriva ei"[318].

Întrebarea XXXIII

Care e modul potrivit de a vorbi cu surorile?

Răspuns

1. Cel care a renunțat o dată la căsătorie se va lepăda, firește, cu mult mai înainte de grijile despre care Apostolul zice că se preocupă cel căsătorit: cum să-i fie pe plac soției sale[319]. Și se va curăți întru totul de orice grijă pe care o are pentru a-i fi pe plac unei femei, temându-se de judecata Celui Care zice: „Dumnezeu a risipit oasele celor plăcuți de oameni"[320]. Așa că nu-și va îngădui să vorbească nici măcar cu un bărbat doar pentru a-i fi pe plac. Însă, din pricina grijii pe care fiecare e dator a o avea față de aproapele, după porunca lui Dumnezeu, va merge să-l întâlnească atunci când e necesar. Dar această întâlnire n-ar trebui să le fie îngăduită cu ușurință tuturor celor doresc asta, tot așa cum nu e potrivită orice vreme și nici orice loc pentru asta. Dar, dacă, după porunca Apostolului, nu vrem să fim un obstacol nici în calea iudeilor, nici în cea a elinilor, nici pentru Biserica lui Dumnezeu[321], dar vrem să le facem pe toate în chip cuviincios și după rânduială[322], spre zidire, trebuie să fie alese așa cum trebuie

[317] *1 Corinteni* 12, 8.
[318] *Tit* 1, 9.
[319] Cf. *1 Corinteni* 7, 33.
[320] *Psalmul* 52, 6.
[321] Cf. *1 Corinteni* 10, 32.
[322] Cf. *1 Corinteni* 14, 40.

persoana, timpul, necesitatea și locul. Prin toate acestea va fi spulberată orice umbră de bănuială rea. Cei care au fost aleși să se vadă unii cu alții și să se sfătuiască cu privire la cele plăcute lui Dumnezeu, fie că țin de nevoia trupului sau de grija pentru suflete, vor trebui să facă dovada cuviinței și a cumpătării în orice împrejurare. Să fie nu mai puțin de doi din fiecare parte, fiindcă o singură persoană e mai lesne bănuită, ca să nu zic mai mult, și e mai neputincioasă în a dovedi cele spuse. Scriptura arată limpede că orice cuvânt trebuie să fie confirmat de doi sau trei martori[323]. Totuși să nu fie mai mult de trei, ca nu cumva să fie împiedicată râvna în osteneala făcută pentru porunca Domnului nostru Iisus Hristos.

2. Iar dacă va fi nevoie ca unii dintre ceilalți membri ai obștii să vorbească sau să asculte ceva legat de o problemă personală, să nu meargă în persoană pentru a discuta unii cu alții. Ci frații mai bătrâni să apeleze la surorile, de asemenea mai în vârstă, alese din obște pentru problemele legate de aceia, ca, prin mijlocirea lor, să le fie împlinită nevoia de a vorbi. Și, pe lângă celelalte, adică evlavia și smerenia arătate în toate, ei să fie și pricepuți în a întreba și a răspunde, vrednici de încredere și destoinici în rânduirea aspectelor discutate, împlinind astfel vorbele: „Își va rândui cuvintele cu judecată"[324], pentru a fi plinită și nevoia celor care și-au pus toată încrederea în ei și să existe certitudine deplină în privința celor discutate între ei. Unii dintre ceilalți să slujească și necesităților trupului, aleși fiind cu băgare de seamă, înaintați în vârstă și demni de cinste în înfățișare și în purtări, ca nicio bănuială rea să nu ajungă să rănească vreo conștiință. „Și de ce să fie judecată libertatea mea de o altă conștiință?"[325]

Întrebarea XXXIV

Cum trebuie să fie cei care chivernisesc cele necesare în obște?

Răspuns

1. Fireşte că dintre cei care împart cele necesare înăuntru, adică în fiecare mănăstire, vor fi unii în stare să-i imite pe cei

[323] Cf. *Deuteronom* 19, 15; *Matei* 18, 16.
[324] *Psalmul* 111, 5.
[325] *1 Corinteni* 10, 29.

care făceau ce s-a zis în *Fapte*, anume că „se împărțea fiecăruia după cum avea nevoie”[326], îngrijindu-se cât mai mult să fie milostivi și îndelung-răbdători față de toți. Apoi să nu dea de bănuit cum că ar avea vreo simpatie sau ar fi părtinitori în privința unora, după îndemnul Apostolului, care zice: „Nefăcând nimic cu părtinire”[327], și, iarăși, cum că ar fi iubitori de ceartă, trăsătură pe care același Apostol o respinge ca fiind străină creștinilor, zicând: „Dacă cineva pare iubitor de ceartă, noi nu avem acest obicei, nici Bisericile lui Dumnezeu”[328]. Și acestea ca nu cumva să lipsească de cele necesare pe cei cu care sunt certați, în vreme ce altora să le dea din belșug, anume celor pe care se întâmplă să-i părtinească. Căci într-un caz ar fi vorba de ura de frați, în celălalt, de părtinire. Mai ales cea din urmă este de învinuit, pentru că din pricina ei este sfâșiată unitatea obștii, care vine din iubire, făcându-și loc, în schimb, bănuieli rele, invidie, vrajbe și trândăvie când vine vorba de muncă.

2. Așadar, din cauza celor spuse deja și a multor altora de felul acestora care se întâmplă, se impune ca aceia care împart în obște cele necesare să se curețe de părtinire și de iubirea de ceartă. Atât ei, cât și cei care săvârșesc o altă muncă cu scopul de a le sluji fraților sunt datori să fie conștienți în sinea lor de o asemenea stare sufletească și să arate o asemenea sârguință, ca și când n-ar sluji oamenilor, ci Domnului Însuși, Care, din multa bunătate, a socotit a-I fi Lui arătate cinstea și râvna vădită față de cei care I s-au dăruit, făgăduindu-le în schimb moștenirea Împărăției cerurilor. Căci zice: „Veniți, binecuvântații Părintelui meu, moșteniți Împărăția pregătită pentru voi de la întemeierea lumii! [...] Că, de vreme ce ați făcut unuia dintre acești frați mai mici ai Mei, Mie Mi-ați făcut”[329]. Dar, pe de altă parte, sunt datori să cunoască și primejdia nepăsării, amintindu-și de cel care spune: „Blestemat este oricine face lucrurile Domnului cu nepăsare”[330]. Nu doar că sunt izgoniți din Împărăție, ci vor primi și acea

---

[326] *Fapte* 4, 35.
[327] *1 Timotei* 5, 21.
[328] *1 Corinteni* 11, 16.
[329] *Matei* 25, 34-40.
[330] *Ieremia* 48, 10.

înfricoșătoare și înspăimântătoare sentință rostită de Domnul împotriva unora ca ei: „Mergeți de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, pregătit diavolului și îngerilor lui!"[331] Așadar, dacă aceia care poartă de grijă și slujesc celorlalți primesc o răsplată atât de mare pentru sârguință și o asemenea pedeapsă pentru nepăsare, de câtă străduință au nevoie cei care au primit slujirea pentru a se arăta vrednici să fie numiți „frați ai Domnului"? Asta o știm din învățătura Domnului, Care zice: „Oricine face voia Tatălui meu Celui din ceruri, acesta îmi este și frate și soră și mamă"[332].

3. Cel care nu-și propune împlinirea voii lui Dumnezeu drept scop al întregii vieți, ca atunci când este sănătos să dovedească truda iubirii prin râvna față de lucrurile Domnului, iar când este neputincios să se arate îndurător și îndelung-răbdător cu bucurie, se află în primejdie. Prima și cea mai mare primejdie este aceea că se înstrăinează de Domnul și de părtășia cu frații săi, desprinzându-se chiar el, prin aceea că nu face voia lui Dumnezeu. A doua este că îndrăznește să se împărtășească în chip nevrednic de cele pregătite celor vrednici. De aceea, trebuie ca și în această privință să ne amintim de Apostolul care zice: „Însă, fiind împreună lucrători [cu El], vă îndemnăm să nu primiți în zadar harul lui Dumnezeu"[333]. Iar cei chemați în locul lor ca frați ai Domnului să nu batjocorească un asemenea har al lui Dumnezeu și nici să piardă o demnitate atât de însemnată prin nepurtarea de grijă față de voile lui Dumnezeu. Mai degrabă să asculte de același Apostol, care zice: „Vă rog eu, cel înlănțuit întru Domnul, să umblați în chip vrednic de chemarea cu care ați fost chemați!"[334]

Întrebarea XXXV

Dacă se cuvine să se înființeze mai multe obști în același sat.

Răspuns

1. Pilda mădularelor trupești, folosită de mai multe ori, ne poate lămuri întrebarea în mod folositor, de vreme ce cuvântarea

---

[331] *Matei* 24, 41.
[332] *Matei* 12, 50.
[333] 2 *Corinteni* 6, 1.
[334] *Efeseni* 4, 1.

a arătat deja că trupul care e gata să se potrivească bine și așa cum trebuie cu orice lucrare are nevoie de ochi și de limbă și de celelalte organe câte sunt necesare și foarte importante; dar e greu și dificil de găsit un suflet care să le poată fi ochi mai multora. Căci, dacă acribia în împlinirea virtuților cere ca proestosul obștii să fie prevăzător, vorbitor destoinic, cu trezvie, milostiv și să caute îndreptările lui Dumnezeu cu inimă desăvârșită, cum e cu putință ca în același sat să se găsească mai mulți dintre aceștia? Dar, dacă se întâmplă vreodată să se găsească doi sau trei – ceea ce nu-i ușor și nici n-am auzit să se fi întâmplat vreodată –, este cu mult mai bine să împartă unii cu alții grijile și să-și ușureze unii altora truda, astfel încât, atunci când unul e plecat ori nu are răgaz sau în alte asemenea împrejurări, după cum se întâmplă ca proestosul să plece din obște, să rămână celălalt spre a-i suplini lipsa. Or, dacă nu se întâmplă asta, cel de-al doilea să plece în altă obște care are nevoie de călăuzitor. Ne poate ajuta mult în scopul propus și experiența în lucrurile din afara obștii. Deci, precum cei pricepuți în meseriile obișnuite îi invidiază pe meșterii rivali, iar acest lucru în sine stârnește într-ascuns întrecere, tot așa se întâmplă de cele mai multe ori și într-o asemenea viețuire. Încep mai întâi prin a rivaliza în bine și se străduiesc să se întreacă unul pe celălalt fie în primirea străinilor, fie în sporirea numărului celor cu care împreună sihăstresc, fie în alte lucruri ca acestea, dar ajung să cadă în vrajbe. De aici, acelora dintre frați care vin să stea acolo li se întâmplă ca, în loc de odihnă, să aibă parte de multă îndoială și greutate, fiind împărțiți în gândurile lor: spre care obște trebuie să se îndrepte. Căci a-l prefera pe unul aduce durere celuilalt și a-i mulțumi pe ambii este cu neputință, mai ales când se întâmplă să fie grăbiți; iar celor care de la început s-au apropiat de viețuirea în obște le vor pricinui multă mâhnire, pentru că trebuie să-și aleagă proestoși ai vieții lor și, negreșit, pentru că trebuie să-i aleagă pe unii, iar pe alții să-i respingă.

2. Astfel, numaidecât, încă din prima zi, se întâmplă să fie vătămați prin trufie, pentru că nu se formează spre învățătură, ci se obișnuiesc să fie judecători și critici aspri ai obștii. Prin urmare, întrucât nu este niciun bine recunoscut în separarea locuințelor, dar neajunsuri sunt atâtea, despărțirea unora de alții este întru totul nefolositoare. Dacă s-ar întâmpla să se fi făcut

deja o altă locuință, ei bine, această situație trebuie să fie îndreptată cât mai grabnic, mai ales după cercetarea vătămărilor pricinuite. Stăruința în această judecată înseamnă, cât se poate de clar, iubirea de ceartă. Și Apostolul zice: „Dacă cineva pare că e iubitor de ceartă, noi nu avem acest obicei, și nici Bisericile lui Dumnezeu”[335]. Ce motiv ar putea spune că îi împiedică să se strângă laolaltă? Oare dobândirea celor necesare? Dar sunt mult mai ușor de agonisit în viețuirea de obște, pentru că o singură lampă, o singură vatră și toate cele asemenea pot fi îndestulătoare pentru toți. Și mai cu seamă în astfel de lucruri, ca în oricare altul, trebuie urmărită ușurința în orice chip, restrângând la cât mai puțin ce posedă dintre cele necesare. Apoi e nevoie și de mai multe persoane care să aducă în obște cele de trebuință atunci când sunt separați, în vreme ce, în cazul în care locuiesc împreună, e nevoie de jumătate din numărul lor. Cât de greu e de găsit un bărbat care să nu facă de ocară numele lui Hristos, ci face vrednică de mărturisirea sa întâlnirea cu cei din afara obștii atunci când călătorește, vă e cunoscut dinainte să vorbesc eu. Apoi, cum pot cei care stăruie în despărțire să-i zidească pe cei care viețuiesc în obște, fie prin a-i îndemna la pace, dacă ar fi nevoie vreodată, fie prin a-i îndemna la celelalte porunci, de vreme ce stârnesc bănuieli netrebnice în privința lor prin faptul că nu se află în unire? Și, pe lângă acestea, îl auzim pe Apostolul care le scrie filipenilor: „Împliniți-mi bucuria de a gândi la fel, având aceeași iubire, același suflet, aceeași gândire, și să nu faceți nimic din vrajbă ori slavă deșartă, ci din smerenie să vă socotiți unul pe altul mai presus de sine; și fiecare să nu le aibă în vedere numai pe ale sale, ci și pe ale celorlalți!”[336]

3. Ce dovadă mai mare de smerenie există decât aceea ca proestoșii obștilor să se supună unii altora? Deși sunt egali în privința darurilor duhovnicești, mai bună este lupta împotriva patimilor dusă împreună, după cum ne-a arătat Însuși Domnul, trimițându-i pe ucenici doi câte doi[337]. Și fiecare dintre ei va alege să se supună întru totul și cu bucurie celuilalt, aducându-și

[335] *1 Corinteni* 11, 16.
[336] *Filipeni* 2, 2-4.
[337] Cf. *Marcu* 6, 7.

aminte de Domnul, Care zice: „Cel care se smereşte pe sine se va înălţa”[338]. Dar, dacă se întâmplă ca unul să fie mai prejos decât altul, e mai de folos ca cel slab să fie ajutat de cel mai tare. Cum de nu e o neascultare vădită, dacă porunca Apostolului zice: „Fiecare să nu le aibă în vedere numai pe ale sale, ci şi pe ale celorlalţi”[339]? Socotesc că aceasta nu poate fi împlinită în despărţire, fiecare grup luând asupra lui doar grija pentru cei aflaţi între ei şi înstrăinându-se de grija pentru ceilalţi, fapt care, după cum am spus, se împotrivește limpede poruncii Apostolului. Mărturisesc aceasta și sfinţii amintiţi de multe ori în *Fapte*, despre care odată se scrie: „Inima şi sufletul mulţimii celor care au crezut erau una”[340], altădată: „Toţi cei care au crezut erau laolaltă şi le aveau pe toate împreună”[341]. Se arată vădit că nu exista nicio despărțire între ei toţi, nici nu trăia fiecare după propria lui voie, ci toţi s-au aflat sub singura şi aceeaşi purtare de grijă; şi toate acestea într-un grup care număra cu totul cinci mii de persoane și în care, poate, după judecata omenească, nu erau puţine cele ce puteau împiedica viețuirea în unire. Acolo unde numărul celor care se află în fiecare sat scade tot mai mult, ce socoteală le îngăduie să se separe unii de alţii? Dacă e cu putinţă, nu doar cei din acelaşi sat să fie adunaţi în acelaşi loc, ci şi mai multe obşti, întemeiate în locuri diferite, să fie chivernisite de unica purtare de grijă a celor care le pot zidi fără abatere şi cu înţelepciune pe toate în unitatea Duhului şi în legătura păcii.

Întrebarea XXXVI

Despre cei care pleacă din obște.

Răspuns

Cei care odată au făgăduit unii faţă de alţii faptul că vor vieţui în acelaşi loc nu pot pleca fără motiv, pentru că a nu stărui în cele asupra căruia au hotărât poate avea două cauze: fie vătă-

---

[338] *Luca* 18, 14.
[339] *Filipeni* 2, 4.
[340] *Fapte* 4, 32.
[341] *Fapte* 2, 44.

marea suferită de pe urma viețuirii împreună, fie nestatornicia voinței celui schimbător. Prin urmare, cel care se desparte de frați pentru că a fost vătămat să nu ascundă în sine pricina, ci să dovedească vătămarea în chipul încredințat de Domnul, Care zice: „Dacă va fi păcătuit fratele tău, du-te, mustră-l doar între tine și el”[342] și celelalte. Și, dacă s-ar îndrepta ceea ce a cerut, i-a câștigat pe frați, iar viețuirea în comuniune cu ei nu o necinstește. Dar, dacă îi vede că stăruie în rău și nu primesc îndreptarea, să o arate celor în stare să judece unele ca acestea; și numai după mărturia mai multora să se despartă de ei. În acest caz, se va despărți nu de frați, ci de străini, pentru că Domnul îl aseamănă cu un păgân și cu un vameș pe cel care stăruie în rău. Căci zice despre unul ca acesta: „Să-ți fie ca un păgân și un vameș”[343]. Altminteri, dacă pleacă din obște din cauza propriei nesocotințe, să-și vindece singur propria neputință sau, dacă nu acceptă, să nu fie primit în [alte] obști. Iar dacă pentru vreo poruncă a Domnului fiecare se duce în alt loc, unii ca aceștia nu se despart, ci împlinesc rânduiala. Însă dreapta judecată nu îngăduie o altă pricină de despărțire a fraților. Mai întâi, fiindcă s-ar necinsti numele Domnului nostru Iisus Hristos, Care i-a adunat laolaltă; apoi, pentru că nici conștiința fiecăruia față de celălalt nu poate fi curățită, ci se vor bănui unul pe altul. Și acest fapt se împotrivește în mod clar poruncii Domnului, Care zice: „Dacă îți vei duce darul la altar și acolo îți vei aminti că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă-ți darul acolo, în fața altarului, și du-te mai întâi să te împaci cu fratele tău și abia apoi adu-ți darul!”[344]

Întrebarea XXXVII

Dacă lucrul trebuie neglijat sub pretextul rugăciunii și al cântării de psalmi și care sunt momentele potrivite pentru rugăciune; și, în primul rând, dacă se cuvine să se lucreze.

Răspuns

1. De vreme ce Domnul nostru Iisus Hristos spune: „Vrednic este”, nu pur și simplu fiecare, nici oricine, ci „lucrătorul de

---

[342] *Matei* 18, 15.
[343] *Matei* 18, 17.
[344] *Matei* 5, 23-24.

hrana sa"[345], iar Apostolul ne poruncește să ne ostenim și să lucrăm cu mâinile noastre binele, ca să avem ce împărți celui care are nevoie[346], din acestea reiese limpede că trebuie să lucrăm cu sârguință. Căci nu se cuvine să aducem scopul cucerniciei ca pretext pentru a lenevi, nici pentru fuga de osteneală, ci să ne fie temei pentru a lupta, pentru a ne osteni mai mult și pentru a răbda încercările, ca să putem spune și noi: „În osteneală și trudă, adeseori în priveghere, în foame și sete"[347]. Un asemenea mod de viață ne este folositor nu doar pentru pedepsirea trupului, ci și pentru iubirea față de aproapele, ca prin noi Dumnezeu să dea îndestulare și celor mai slabi dintre frați, în chipul încredințat nouă de Apostol în *Fapte*, unde spune: „Pe toate vi le-am arătat, căci, ostenindu-vă astfel, trebuie să-i ajutați pe cei slabi"[348] și din nou: „Ca să aveți să împărțiți celui care are nevoie"[349], ca să ne învrednicim să auzim: „Veniți binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți Împărăția pregătită vouă de la întemeierea lumii! Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc, însetat am fost și Mi-ați dat să beau"[350].

2. Și ce nevoie mai e să spun cât de mare rău provoacă lenea, când Apostolul poruncește limpede ca cel care nu muncește nici să nu mănânce[351]? Astfel, după cum fiecăruia îi este necesară hrana zilnică, tot așa îi e necesar și lucrul după putința sa. Căci nu în zadar a scris Solomon spre laudă: „Pâine pentru care n-a trudit n-a mâncat"[352]. Și iarăși spune Apostolul despre sine: „Nici n-am mâncat pâine [primită] de la cineva în dar, ci, cu osteneală și trudă, am lucrat noapte și zi"[353], asta deși, pentru că vestea Evanghelia, putea să trăiască din Evanghelie[354]. Și Domnul apropie trândăvia cu viclenia când spune: „Slugă vicleană și leneșă"[355].

[345] *Matei* 10, 10.
[346] Cf. *Efeseni* 4, 28.
[347] 2 *Corinteni* 11, 27.
[348] *Fapte* 20, 35.
[349] *Efeseni* 4, 28.
[350] *Matei* 25, 34-35.
[351] Cf. 2 *Tesaloniceni* 3, 10.
[352] *Pilde* 31, 27.
[353] 2 *Tesaloniceni* 3, 8.
[354] Cf. 2 *Corinteni* 9, 14.
[355] *Matei* 25, 26.

De altfel, și înțeleptul Solomon, prin cele amintite, nu numai că îl laudă pe cel care muncește, ci-l și mustră pe cel leneș, asemănându-l cu viețuitoarele cele mai mici, zicând: „Mergi la furnică, leneșule!"[356] Așa încât trebuie să ne temem ca nu cumva să ni se pună dinainte aceasta în ziua judecății noastre, atunci când Cel Care ne-a dat putere pentru a lucra ne va cere munca pe măsura puterii noastre. Fiindcă zice Domnul: „Acelui căruia i s-a dat mult, mai mult i se va cere"[357]. Dar, pentru că unii, sub pretextul rugăciunilor și al cântării de psalmi, refuză munca, trebuie să se știe că pentru fiecare dintre celelalte îndeletniciri este o vreme potrivită, după cum spune *Ecclesiastul*: „Pentru orice lucru este un timp potrivit"[358]. Pentru rugăciune și pentru cântarea psalmilor, precum și pentru multe altele, orice vreme este potrivită, așa încât [Îl putem lăuda pe Domnul] în timp ce ne mișcăm mâinile pentru a munci, și chiar și cu limba – când e cu putință –, căci ne e mai de folos spre zidirea credinței; iar dacă nu e posibil să-L lăudăm pe Domnul cu inima în psalmi, imnuri și în cântări duhovnicești, precum este scris[359], rugăciunea să o împlinim în timp ce muncim, mulțumind Celui Care a dat mâinilor noastre putere pentru a munci și minții înțelepciune pentru a primi cunoștințele, Celui Care ne-a dăruit materialul din care sunt făcute uneltele și pe cel prelucrat în meșteșugurile pe care se întâmplă să le practicăm, în fine, rugându-ne ca lucrurile mâinilor noastre să fie îndreptate către țelul nostru, [acela] de a fi bineplăcuți înaintea lui Dumnezeu.

3. În acest fel dobândim statornicia și nerătăcirea minții, când la fiecare lucrare cerem de la Dumnezeu înlesnirea muncii și dăm mulțumire Celui Care ne-a dat putere de muncă și veghem la împlinirea scopului de a-I bineplăcea, așa cum am spus mai înainte. Căci, dacă toate acestea n-ar fi făcute astfel, cum pot fi valabile și una și alta dintre cele spuse de Apostol: „Rugați-vă neîncetat!"[360] și: „Am muncit noaptea și ziua"[361]? Dar nici pentru

[356] *Pilde* 6, 6.
[357] *Luca* 12, 48.
[358] *Ecclesiastul* 3, 1.
[359] *Cf. Coloseni* 3, 16.
[360] *1 Tesaloniceni* 5, 17.
[361] *2 Tesaloniceni* 3, 8.

faptul că a-I aduce mulțumire în orice clipă ni se poruncește chiar în Lege și este arătat ca fiind un lucru necesar vieții noastre, după fire și conform rațiunii, nu trebuie trecute cu vederea momentele pentru rugăciune stabilite în obști, deși nu le-am ales noi personal, fiindcă fiecare dintre ele are în sine propria lui aducere-aminte a bunătăților primite de la Dumnezeu. Prin urmare, s-a hotărât rugăciunea de dimineață, așa încât primele mișcări ale sufletului și ale minții să fie prinoase închinate lui Dumnezeu și să nu ne îngrijim de nimic altceva înainte de a ne fi veselit de cugetarea la Dumnezeu, după cum este scris: „Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu și m-am bucurat"[362]; și nici să ne mișcăm trupul pentru vreo muncă înainte de a face ceea ce s-a spus: „Către Tine Mă voi ruga, Doamne; și dimineața vei auzi glasul meu; dimineața voi sta înaintea Ta și mă vei vedea"[363]. Iarăși, la ceasul al treilea s-a stabilit să se ridice toți pentru rugăciune și să se adune obștea, chiar dacă se întâmplă ca unii frați să fie risipiți pentru alte lucrări. Și, aducându-ne aminte de darul Duhului, care a fost dat apostolilor la ceasul al treilea, să ne închinăm cu toții într-un gând, spre a ne face vrednici de primirea sfințirii, cerând să ne călăuzească El și să ne învețe spre ceea ce ne este de folos, conform spuselor psalmistului: „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntrul meu. Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău Cel Sfânt nu-L lua de la mine. Dă-mi bucuria mântuirii Tale și cu duh stăpânitor mă întărește"[364]; și în alt loc: „Duhul Tău Cel bun să mă povățuiască la pământul dreptății"[365]. Și, în acest fel, să ne întoarcem la lucrările noastre.

4. Chiar dacă unii vor fi fiind lăsați mai departe din cauza naturii muncilor în care se sârguiesc sau a locurilor unde lucrează, sunt datori să împlinească neapărat acolo unde sunt toate cele hotărâte în obște, fără deosebire, căci zice Domnul: „Unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în

---

[362] *Psalmul* 76, 4.
[363] *Psalmul* 5, 3.
[364] *Psalmul* 50, 11-13.
[365] *Psalmul* 142, 10.

mijlocul lor"[366]. Iar la ceasul al șaselea am socotit că este necesară rugăciunea, conform pildei dată nouă de sfinții care spun: „Seara, dimineața și la amiază voi povesti, voi vesti și El va auzi glasul meu"[367], și, pentru a fi feriți de întâmplarea cea rea și de demonul de amiază[368], în același timp, să fie rostit și *Psalmul nouăzeci*. Apoi, ceasul al nouălea ne-a fost lăsat ca fiind de trebuință pentru rugăciune de către apostolii înșiși, în cartea *Faptelor*, unde se istorisește că Petru și Ioan au urcat la templu „în ceasul rugăciunii, al nouălea"[369]. Sfârșindu-se ziua, să dăm mulțumire pentru cele dăruite nouă de-a lungul ei sau pentru cele bune pe care le-am făcut și să mărturisim cele pe care le-am trecut cu vederea și păcatul ascuns pe care l-am săvârșit, ori voit, ori fără voie, ori chiar fără să știm, sau în cuvânt, sau cu fapta, sau în însăși inima noastră, pentru toate acestea cerând îndurare de la Dumnezeu prin rugăciune. Căci ne e de mare folos să le cercetăm pe cele trecute, ca să nu mai cădem iarăși în păcate asemănătoare. De aceea zice psalmistul: „De cele ce ziceți în inimile voastre căiți-vă în așternuturile voastre!"[370]

5. Și iarăși, când începe noaptea, să înălțăm cerere ca odihna să ne fie netulburată și izbăvită de năluciri; este necesar să se zică și în acest ceas *Psalmul nouăzeci*. Iar miezul nopții ne-a fost dat ca trebuincios pentru rugăciune de către Pavel și Sila, așa cum ne înfățișează istoria *Faptelor*, care afirmă: „La miezul nopții Pavel și Sila cântau imnuri lui Dumnezeu"[371], și psalmistul: „M-am trezit la miezul nopții ca să mă mărturisesc Ție pentru judecățile dreptății Tale"[372]. Trebuie să ne ridicăm încă o dată pentru rugăciune mai înainte de revărsatul zorilor, ca să nu ne prindă ziua dormind ori măcar stând în pat, după spusele: „Ochii mei au luat-o înaintea zorilor, ca să cugete cuvintele Tale"[373]. Niciunul dintre aceste momente nu trebuie trecute cu vederea de către cei care

---

[366] *Matei* 18, 20.
[367] *Psalmul* 54, 18.
[368] Cf. *Psalmul* 90, 5-6.
[369] *Fapte* 3, 1.
[370] *Psalmul* 4, 4.
[371] *Fapte* 16, 25.
[372] *Psalmul* 118, 62.
[373] *Psalmul* 118, 148.

au ales voit, cu băgare de seamă, să trăiască spre slava lui Dumnezeu și a Hristosului Său. Totuși cred că o diversitate și o felurime a grupării în ce privește rugăciunile și cântarea de psalmi la ceasurile stabilite ar fi folositoare și pentru aceea că sufletul se rătăcește adesea – nu știu cum – în monotonie și toropeală; dar, prin schimbarea și prin felurimea cântării de psalmi cu citirea rânduită la fiecare ceas, îi întinerește dorirea după Dumnezeu și trezvia i se înnoiește.

Întrebarea XXXVIII

Cuvântarea a arătat îndeajuns că de rugăciune nu ne putem lipsi și că e necesar să lucrăm; urmează să fim învățați care meșteșuguri sunt potrivite chemării noastre.

Răspuns

Rânduirea anumitor meșteșuguri pentru fiecare în parte nu este ușoară, fiindcă sunt căutate unele sau altele, după felul locurilor și după cum se potrivesc negoțului din fiecare ținut. Totuși alegerea acestora poate fi înfățișată după un criteriu general, și anume cele câte păstrează pacea și netulburarea vieții noastre și care nu cer multă osteneală pentru agonisirea materiei potrivite ori multe strădanii pentru vânzarea celor dobândite de pe urma lucrului, care nu presupun atâtea întâlniri necuviincioase ori vătămătoare cu bărbați sau cu femei; ci în toate trebuie să socotim că scopul nostru propriu pe care să-l avem în vedere este simplitatea și modestia, fugind de slujirea poftelor necugetate și vătămătoare ale oamenilor, prin care am munci pentru dobândirea celor căutate de ei. Astfel că în țesătorie trebuie să acceptăm să lucrăm ce s-a încetățenit în obișnuința vieții de fiecare zi, nu ce au născocit cei desfrânați pentru a-i vâna și a-i prinde în cursă pe tineri. La fel și în privința celor ce țin de cizmărie, ne vom pune meșteșugul în slujba celor care caută cele strict necesare nevoii lor. Zidăria, dulgheria, fierăria și agricultura sunt prin natura lor necesare vieții, aducând mult folos, și nu avem niciun motiv să le disprețuim. Cu toate astea, când ne pricinuiesc tulburări, fie risipesc unitatea vieții fraților, atunci, din

necesitate, să le evităm, preferând meşteşugurile care ne păstrează viaţa netulburată şi statornică în Domnul şi nici nu abat de la vremea potrivită pentru cântarea de psalmi, nici de la cea pentru rugăciune şi nici de la restul bunei rânduieli pe cei care stăruie în deprinderea evlaviei. Dar, atunci când nu au nimic care să vatăme modul în care vieţuim, sunt de preferat altora, şi mai ales agricultura; fiindcă ea ne agoniseşte prin sine însăşi cele necesare traiului şi îi scapă pe agricultori de la a rătăci îndelung şi de alergarea de colo până acolo – doar dacă, după cum am spus, nu abate asupra noastră tulburări şi zbucium, fie din partea vecinilor, fie a celor care locuiesc împreună cu noi.

Întrebarea XXXIX

Cum trebuie vândute roadele muncii şi cum se cuvine să călătorim [pentru aceasta].

Răspuns

Trebuie să ne străduim să nu neguţătorim rodul muncii noastre undeva departe, nici să nu ne înfăţişăm în public din pricina vânzării. Căci este mai cuviincioasă rămânerea într-un singur loc şi mai folositoare spre zidirea tuturor şi păzirea cu străşnicie a vieţii de zi cu zi. Astfel că e mai bine să alegem chiar să scădem din preţ, decât să călătorim peste hotare pentru un câştig mărunt. Iar dacă experienţa ar arăta că acest lucru e cu neputinţă, să se aleagă locuri şi oraşe de bărbaţi evlavioşi, aşa încât călătoria noastră să nu devină neroditoare; şi la adunările hotărâte să meargă împreună mai mulţi dintre fraţi, fiecare aducând cele obţinute din munca proprie. Şi să fie trimişi împreună într-o singură călătorie, ca şi drumul să fie parcurs în psalmi şi rugăciuni, zidindu-se unii pe alţii; când ajung în locul cu pricina, să-şi aleagă aceleaşi adăposturi, pentru a se păzi unul pe altul, şi să nu le scape niciun moment hotărât pentru rugăciune, nici din zi, nici din noapte; şi, fiind mai mulţi împreună, să treacă peste întâlnirile cu oameni lacomi şi cu care nu e chip să te-nţelegi cu mai puţină pagubă decât dacă ar fi fost fiecare de unul singur.

Căci și cei mai violenți se feresc să aibă mulți martori ai nedreptății lor.

Întrebarea XL

Despre negoțul din timpul adunărilor.

Răspuns

Scriptura ne arată că nici negoțul care se face în locurile consacrate cinstirii mucenicilor nu este potrivit pentru noi. Căci nu li se cade creștinilor să se arate în asemenea locuri sau în cele dimprejur din altă pricină decât pentru a se ruga și a-și reaminti statornicia sfinților până la moarte pentru cucernicie, spre a fi îndemnați la o râvnă asemănătoare. Apoi, ar trebui să-și aducă aminte de mânia înfricoșătoare a Domnului, Care, deși pururea și pretutindeni blând și smerit cu inima, precum e scris[374], a îndreptat biciul[375] doar împotriva celor care vindeau și cumpărau în jurul templului, fiindcă negoțul preschimbase casa de rugăciune în peșteră de tâlhari. Și, dacă alții au apucat deja să strice obiceiul introdus printre sfinți și, în loc să se roage unii pentru alții, să se închine cu cei mai mulți, să plângă înaintea lui Dumnezeu ca să-Și potolească El mânia pentru păcatele lor, să-I mulțumească pentru binefaceri și să zidească prin cuvântul de mângâiere – fapt pe care îl știm, fiindcă îl mai păstrăm încă în amintire –, ei fac din acest prilej și din acest loc piață civică, bâlci și loc de negoț, nu înseamnă că și noi, mai departe, trebuie să le urmăm și să întărim cele necuviincioase prin participarea noastră la acelea. Se cuvine, dar, să imităm adunările din vremea Domnului nostru Iisus Hristos despre care se istorisește în Evanghelii și, totodată, să împlinim cele poruncite de Apostol, desăvârșind în acest fel aceste adunări. Că așa ne scrie: „Când vă adunați, fiecare dintre voi are un psalm, are o învățătură, are o descoperire, are o limbă, are o tălmăcire: toate să se facă spre zidire”[376].

---

[374] Cf. *Matei* 11, 29.
[375] Cf. *Ioan* 2, 15.
[376] *1 Corinteni* 14, 26.

Întrebarea XLI

Despre autoritate și ascultare.

Răspuns

1. Chiar și între meșteșugurile îngăduite, nu este cu folos să se încuviințeze fiecăruia să-l învețe pe cel pe care vrea el, ci pe cel care s-a hotărât că-i este potrivit. Căci acela care s-a lepădat de sine și și-a lăsat deoparte voia proprie nu face ce vrea, ci numai ceea ce i se poruncește. Nici rațiunea nu-i îngăduie să aleagă cu de la sine putere ce îi este de folos aceluia care a lăsat o dată călăuzirea vieții sale în voia altora, care îl rânduiesc spre lucrul pe care-l vor găsi de cuviință, în numele Domnului, că îi este potrivit. Cel care își alege lucrul după propria-i dorință se învinuiește pe sine, în primul rând din cauza iubirii de sine, apoi din cauză că râvnește la această îndeletnicire fie pentru slava lumească, fie pentru nădejdea de câștig, fie pentru vreun astfel de motiv, ori pentru că, fie din lene și trândăvie, preferă ceea ce e mai ușor. Faptul că se află în asemenea neajunsuri este o dovadă că încă nu s-a îndepărtat de răutatea patimilor. Cel care vrea să-și îndeplinească propriile dorințe nici nu s-a lepădat de sine, nici nu a renunțat la cele ale lumii, dacă e stăpânit de pofta de câștig și de slavă. Și nici nu și-a omorât mădularele cele pământești cel care nu rabdă osteneala muncii, ci mai degrabă dă dovadă de prețuire de sine prin faptul că socotește mai întemeiată judecata sa proprie decât părerea celor mai mulți.

Așadar, dacă cineva are un meșteșug care nu e osândit de comunitate, nu-i e de folos să îl părăsească, căci disprețuirea celor prezente ține de mintea nestatornică și de voința nesigură. Dacă nu are o meserie, să nu-și aleagă singur una, ci să accepte ce au hotărât cei mai mari, ca să rămână ascultător în toate. După cum s-a dovedit că e necuviincios ca fiecare să se încredințeze propriei voințe, tot astfel și a nu primi ce a fost hotărât de către alții este demn de osândă. Dar, și dacă ar avea vreunul o meserie, însă practicarea ei nu-i va fi pe plac obștii, să fie gata s-o lepede, arătând că la nimic dintre cele lumești nu ține cu patimă. Pentru că împlinirea propriilor voiri și gânduri este caracteristică celui

care nu are nădejde, după cum arată cuvântul Apostolului[377], în vreme ce ascultarea în toate e demnă de laudă, de vreme ce același Apostol îi laudă pe unii pentru că s-au dat pe sine înșiși mai întâi Domnului, apoi și nouă, prin voia lui Dumnezeu[378].

2. Prin urmare, fiecare trebuie să fie cu băgare de seamă la munca proprie și să se îngrijească cu drag de ea, ca și când s-ar afla sub privirile lui Dumnezeu, pentru a o împlini fără cusur, cu sârguință neobosită și cu cea mai atentă purtare de grijă, ca să aibă îndrăzneală să zică veșnic: „Iată, precum ochii robilor privesc la mâinile stăpânilor lor, tot așa privesc și ochii noștri la Domnul Dumnezeul nostru"[379], și să nu treacă de la o muncă la alta. Căci nici firea noastră nu poate duce la bun sfârșit mai multe lucrări deodată și e mai de folos împlinirea cu destoinicie a uneia singure decât începerea mai multora fără a le îndeplini. Căci a te împărți între mai multe îndeletniciri, precum și a trece de la una la alta, pe lângă faptul că înseamnă că nicio lucrare nu e dusă la capăt, mai arată și o ușurătate a purtării, fie că ea există de mai înainte sau, dacă nu, îi dă naștere. Iar dacă e nevoie vreodată, este potrivit ca cel care are îndemânare să le sară în ajutor altora care au alte meserii. Dar aceasta să nu se facă cu de la sine putere, ci numai atunci când suntem chemați. Deci să nu lucrăm luând-o înainte, ci după împrejurări, tot așa cum e și în privința mădularelor trupului: atunci când se întâmplă să ne obosească un picior, ne sprijinim în mână. Și, din nou, după cum a sări de la una la alta din voia proprie nu aduce niciun folos, tot așa a nu primi ce ți s-a poruncit este vrednic de judecată, ca nici să nu fie hrănită patima iubirii de sine, nici să nu fie stricată dreapta-măsură a ascultării și a supunerii.

Grija de unelte o poartă în primul rând meșterul din fiecare meserie. Totuși, dacă s-ar întâmpla vreodată să se treacă cu vederea vreuna, atunci, ca și cum ar fi o proprietate comună, să fie avută în grijă de către cei care o văd primii. Căci, deși întrebuințarea acestor unelte revine câte unuia, folosul de pe urma lor este comun. Faptul că cineva disprețuiește uneltele celor care

[377] Cf. *1 Tesaloniceni* 4, 12.
[378] Cf. *2 Corinteni* 8, 5.
[379] *Psalmul* 122, 2.

practică altă meserie ca pe unele care nu îl privesc arată că îi sunt străine. Dar nu se cuvine nici ca aceia care practică meşteşugurile să pretindă stăpânirea deplină asupra uneltelor, încât să nu-i îngăduie proestosului obştii să le folosească în ce scop ar voi, fie să-şi încuviinţeze ei înşişi să le vândă, sau să le schimbe, sau să le dea altora în vreun alt chip, ori să mai agonisească şi altele pe lângă cele pe care le avea deja. Cel care a hotărât o dată că nu e stăpân nici măcar peste mâinile sale, ci a îngăduit altuia să le conducă lucrarea, cum ar putea unul ca acesta să făptuiască, urmând întocmai propriei hotărâri, dacă îşi menţine dreptul de posesiune asupra uneltelor corespunzătoare meşteşugului său şi se foloseşte de poziţia de stăpânitor al lor?

Întrebarea XLII

Cu ce scop şi cu ce stare lăuntrică trebuie să lucreze cei care muncesc?

Răspuns

1. Deci trebuie să se ştie şi că acela care lucrează este dator să muncească nu aşa încât, prin lucrarea sa, să slujească nevoilor proprii, ci ca să împlinească porunca Domnului, Care zice: „Flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc"[380] şi celelalte. Căci a ne îngriji de noi înşine este întru totul oprit de către Domnul, de vreme ce a spus: „Nu vă îngrijiţi pentru viaţa voastră de ce veţi mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veţi îmbrăca"[381] şi a adăugat: „Că pe toate acestea le caută păgânii"[382]. De aceea, în munca sa, fiecare trebuie să aibă drept scop slujirea celor aflaţi în nevoi, şi nu folosul propriu. În acest fel va fugi de acuza iubirii de sine şi va primi binecuvântarea iubirii de frate de la Domnul, Care zice: „Întrucât aţi făcut unuia dintre aceşti fraţi ai Mei foarte mici, Mie Mi-aţi făcut"[383]. Şi nimeni să nu considere că aceste

---

380 *Matei* 25, 35.
381 *Matei* 6, 25.
382 *Matei* 6, 32.
383 *Matei* 25, 40.

cuvinte ale noastre se împotrivesc Apostolului, care spune: „Ca să-și mănânce pâinea muncind”[384]. Li s-a spus aceasta celor care nu păzeau buna rânduială și celor leneși, pentru că e mai de preferat ca fiecare să slujească sieși și să nu ajungă povară altora decât să-și ducă viața în lene. Căci zice Apostolul: „Fiindcă am auzit că printre voi unii umblă fără rânduială, fără să lucreze ceva, ci iscodind [lucrările altora]; unora ca aceștia le poruncim și-i îndemnăm ca, muncind în liniște, să-și mănânce pâinea”[385]. Iar spusa: „Lucrând noapte și zi spre a nu împovăra pe cineva”[386] ne duce cu gândul la același înțeles, fiindcă Apostolul, din iubire frățească și spre a-i îndepărta pe cei care nu păzeau buna rânduială, s-a supus unor trude dincolo de ce îi era poruncit. Astfel că cel care se grăbește spre desăvârșire trebuie să muncească zi și noapte, ca să aibă să împartă celui aflat în nevoi[387].

2. Căci acela care își pune nădejdea fie în sine, fie în cel care a acceptat să poarte de grijă celor necesare traiului, sau cel care crede că munca proprie ori a celui apropiat lui e un mijloc îndestulător de trai, pentru că și-au pus nădejdea în om, sunt în primejdie să cadă în blestemul ce zice: „Blestemat e omul care își pune nădejdea în om și se va sprijini de carnea brațului, iar sufletul i se îndepărtează de Domnul”[388]. Așadar, prin cuvintele: „Cel care are nădejde în om” Scriptura ne poruncește să nu nădăjduim în celălalt, tot așa cum prin spusele: „Și va întări carnea brațului său” ne oprește de la a ne încrede în noi înșine; și una și alta sunt numite depărtare[389] de Domnul, adăugând apoi sfârșitul amândurora: „Căci va fi ca tamariscul[390] din deșert; și nu va vedea când vin cele bune”[391]. Prin urmare, Scriptura arată că a-ți pune

---

[384] 2 *Tesaloniceni* 3, 12.

[385] 2 *Tesaloniceni* 3, 11-12.

[386] 2 *Tesaloniceni* 3, 8.

[387] Cf. *Efeseni* 4, 28.

[388] *Ieremia* 17, 5.

[389] Am redat ἡ ἀποστασία prin „depărtare” pentru a păstra corespondența cu forma verbală folosită în versetul precedent – ἀποσταίη. Altfel, numele ar putea fi redat cu ușurință prin „lepădare, apostazie”.

[390] Cf. H.G. LIDDELL și R. SCOTT, *Greek-English Lexicon*, Claredon Press, Oxford, [9]1940, *s.v.*: una dintre speciile de arbori sau arbuști din familia *Tamaricaea*, originari din zonele secetoase ale Europei, Asiei și cele din Africa.

[391] *Ieremia* 17, 6.

nădejdea în sine sau în oricine altcineva înseamnă a te îndepărta de Domnul.

Întrebarea XLIII

Despre modul în care trebuie să muncim ni s-a explicat îndeajuns; în afară de asta, vom fi învățați de însuși mersul lucrurilor să descoperim și restul. Dar acum te rugăm să ne lămurești asupra a cum trebuie să fie proestosul obștii și cum să-i călăuzească pe cei care viețuiesc împreună cu el.

Răspuns

1. Am vorbit și despre această problemă, așa, pe scurt; dar, pentru că vreți – și bine faceți – ca această chestiune să fie explicată mai pe larg – pentru că, așa cum sunt conducătorul și căpetenia, tot astfel, de cele mai multe ori, e nevoit să fie și supusul –, nu se cuvine să trecem peste ea cu ușurință. Trebuie deci ca proestosul să-și aducă aminte de porunca Apostolului: „Fă-te pildă celor credincioși!”[392], să-și facă viața un exemplu cât se poate de limpede de împlinire a fiecărei porunci a lui Dumnezeu, ca să nu dea acelora pe care îi învață vreun motiv să socotească porunca Domnului ca fiind cu neputință de împlinit ori vrednică de dispreț. Așa că, în primul rând – și ăsta e lucrul cel dintâi –, trebuie să împlinească smerenia astfel, în dragostea lui Hristos, așa încât, chiar dacă el tace, exemplul faptelor sale să fie mai puternic în a-i învăța pe ceilalți decât orice cuvânt. Și, dacă linia de hotar a creștinismului este urmarea lui Hristos în măsura Întrupării Sale, pe potriva chemării fiecăruia, cei cărora li s-a încredințat călăuzirea mai multora sunt datori ca, prin mijlocirea lor, să-i facă pe cei mai slabi să sporească în asemănarea cu Hristos, conform spuselor fericitului Pavel: „Fiți următori ai mei, precum și eu sunt al lui Hristos”[393].

2. Cei dintâi, împlinind măsura smereniei dată de Domnul nostru Iisus Hristos, se cuvine să devină un model desăvârșit. Că zice Hristos: „Învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu

---

[392] *1 Timotei* 4, 12.

[393] *1 Corinteni* 11, 1.

inima"[394]. Deci blândeţea felului de a fi şi smerenia inimii să fie însuşirile dintâi ale întâistătătorului. Şi, dacă Domnul nu S-a ruşinat să slujească robilor Lui, ci a primit să fie slujitor pământului şi lutului pe care El Însuşi l-a făcut şi l-a preschimbat în om – căci zice: „Eu sunt în mijlocul vostru asemenea celui care slujeşte"[395] –, oare ce trebuie să facem noi pentru cei egali nouă în cinste, ca să putem crede că am ajuns să-L urmăm? Aceasta este una dintre însuşirile pe care se cuvine să le aibă întâistătătorul. Mai apoi urmează: să fie îndurător şi îndelung răbdător faţă de cei care, din lipsa de experienţă, au trecut cu vederea ceva dintre cele cu care erau datori, nu ţinând sub tăcere păcatele, ci răbdându-i cu blândeţe pe cei care nu fac ascultare şi împărţindu-le leacurile cu multă îndurare şi cu măsură. Trebuie să fie destoinic în a găsi modul potrivit de a vindeca fiecare meteahnă, nu mustrând plin de iubire de sine, ci îndemnând şi învăţând cu blândeţe, după cum este scris[396]; să fie mereu treaz cu privire la cele prezente, prevăzător în cele viitoare, în stare să se măsoare cu cei puternici, să poarte neputinţele celor slabi; apoi trebuie să le poată face şi spune pe toate spre desăvârşirea celor care vieţuiesc împreună cu el, neluând întâietatea el singur, ci fiindu-i dată de întâistătătorii altor obşti, după ce va fi fost pus la încercare cu privire la modul în care a vieţuit până atunci. Pentru că se spune: „Şi aceştia să fie puşi la încercare mai întâi, şi abia apoi, dacă sunt fără prihană, să fie făcuţi diaconi"[397]. Tot aşa, doar unuia ca acesta să i se dea întâietatea şi el să întemeieze buna rânduială în obşte, împărţind muncile potrivit îndemânării fiecăruia.

Întrebarea XLIV

Căror fraţi trebuie să le fie îngăduite călătoriile şi cum trebuie aceştia întrebaţi când se întorc?

Răspuns

1. Călătoria să-i fie îngăduită numai celui care o poate împlini fără să-şi vatăme sufletul şi cu folos pentru cei cu care merge. Aşa

---

[394] *Matei* 11, 29.
[395] *Luca* 22, 27.
[396] Cf. *2 Timotei* 2, 25.
[397] *1 Timotei* 2, 10.

încât, dacă nu s-ar găsi vreunul potrivit pentru a călători, e mai bine să îndurăm, neavând cele necesare, orice lipsuri și strâmtorare, și chiar până la moarte, decât ca, pentru o alinare trupească, să trecem cu vederea o vătămare sufletească de care suntem încredințați. Și Apostolul spune: „Căci pentru mine-i mai bine să mor decât să-mi zădărnicească cineva lauda"[398]. Și a zis acestea în privința celor care pot fi trecute cu vederea; prin urmare, cu cât mai mult în privința celor poruncite? Asta cu toate că legea iubirii nu lasă nemângâiată nici această ultimă situație. Dacă s-ar întâmpla ca într-o obște să nu fie nimeni potrivit pentru a fi trimis în călătorie, atunci frații din vecinătate vor suplini această lipsă, făcând călătoriile împreună, nedespărțiți, ca cei slabi cu sufletul sau chiar bolnavi trupește să rămână teferi prin această tovărășie; și aceasta trebuie rânduită din bună vreme de către întâistătător, ca nu cumva să vină vremea în care să fie de-a dreptul cu neputință să găsească mijloacele care să le aducă mângâiere. Iar după ce s-a întors, cel care a fost plecat să fie cercetat cu privire la ce a făcut, cu ce fel de oameni s-a întâlnit, ce a vorbit cu ei, ce a gândit în sufletul său, dacă a petrecut toată ziua și toată noaptea în frica de Dumnezeu, ori dacă nu cumva s-a abătut de la cele hotărâte și a încălcat ceva dintre ele, fie s-a lăsat în voia împrejurărilor din afara obștii, fie a alunecat din cauza propriei nepăsări.

2. Ceea ce a fost dus la bun sfârșit să fie întărit prin laudă și ce e greșit să fie îndreptat cu învățătură potrivită și înțeleaptă. Căci, în felul acesta, și cei care călătoresc vor fi mai cu băgare de seamă, gândindu-se mereu că vor da socoteală la întoarcere, iar noi nu vom părea lipsiți de grijă față de viața lor atât timp cât sunt plecați. Istoria *Faptelor* ne arată că acest lucru le stătea în obicei și sfinților, învățându-ne cum Petru, atunci când s-a întors la Ierusalim, a dat seamă despre cum a fost în tovărășia păgânilor[399], cum Pavel și Barnaba, venind și adunând mulțimea, le-au vestit toate câte a făcut Dumnezeu cu ei; și iarăși, că a tăcut toată mulțimea și i-a ascultat pe Barnaba și Pavel povestind toate câte

---

398 *1 Corinteni* 9, 15.

399 Cf. *Fapte* 11, 5 ș.u.

a făcut Dumnezeu prin ei[400]. Oricum, e necesar să se mai știe și că frații trebuie să evite cu orice chip câștigurile de pe urma înșelării.

Întrebarea XLV

Că trebuie ca după proestos să fie și un altul care să poată purta de grijă fraților atunci când cel dintâi lipsește ori nu are răgaz.

Răspuns

1. Din cauză că se întâmplă adesea ca întâistătătorul să se despartă de obște, fie datorită unei neputințe trupești, fie că ar fi nevoie să plece, fie din pricina vreunei alte împrejurări, să fie și altcineva ales atât în urma cercetării de către proestos, cât și de către alții în stare să hotărască, pentru ca, atunci când cel dintâi lipsește, acesta să ia asupra sa grija față de frați. Astfel, cei de față să aibă parte de cuvânt de îndemn și mângâiere din partea unuia singur și obștea, prin plecarea proestosului, să nu cumva să capete o formă democratică[401], stricându-se regula și buna rânduială încredințată; să fie păzite însă cele hotărâte în urma cercetării, spre slava lui Dumnezeu. Cel ales să le răspundă cu pricepere străinilor veniți, ca cei care sunt în căutarea unei cuvântări să fie zidiți prin faptul că aceasta e adaptată la subiect, iar obștea fraților să nu fie rușinată[402]. Căci, dacă ar năvăli cu toții pentru a cuvânta, s-ar pricinui tulburare și ar fi un semn al neorânduielii, pentru că Apostolul n-a îngăduit ca cei învredniciți de darul învățăturii să vorbească mai mulți în același loc, atunci când a spus: „Iar dacă altuia i se va descoperi, cel dintâi să tacă"[403]; și, iarăși, a mustrat necuviința unei asemenea neorân-

---

[400] Cf. *Fapte* 15, 12.

[401] Adică ascultarea deplină față de proestos să fie înlocuită de existența posibilității ca fiecare membru al obștii să-și exercite dreptul de a-și manifesta părerea proprie. În egală măsură, Sfântul Vasile se teme de ohlocrație, forma exagerată a democrației, care, la rândul ei, nu-și are locul în modul de funcționare a unei asemenea comunități monastice.

[402] Obștea ar fi putut fi acoperită de rușine din cauza vreunei confuzii de care ar fi dat dovadă cel care predică, în cazul în care cuvântarea nu ar fi răspuns exact temei propuse de cei veniți din afară, de pelerini.

[403] *1 Corinteni* 14, 30.

duieli când spune: „Deci, dacă s-ar aduna Biserica toată laolaltă și toți ar grăi în limbi și ar intra neștiutori și necredincioși, nu vor zice oare că sunteți nebuni?”[404]

2. Și, dacă, din neștiință, străinul i-ar pune altuia întrebările, chiar dacă cel întrebat ar putea răspunde cu desăvârșire în locul fratelui său, totuși, pentru a păstra buna rânduială, să tacă, arătându-l în schimb pe cel căruia i-a fost încredințată această slujire, după cum au făcut Apostolii când se aflau în preajma Domnului, pentru ca întrebuințarea cuvântării să se facă în bună ordine și cu bună cuviință. Dacă pentru vindecarea trupurilor nu-i este dat oricui să folosească nici medicamente, nici bisturiul[405] asupra celor bolnavi, ci numai acela care și-a însușit această meserie timp îndelungat, prin experiență, prin practicarea tratamentelor și prin învățătura primită de la cei iscusiți în această artă, ce rost are să dea buzna oricine se nimerește și să administreze leacul prin cuvânt? În această slujire, chiar și cel mai mic amănunt trecut cu vederea aduce o mai mare pagubă. Într-o obște, unde nici împărțirea pâinii nu este îngăduită oricui s-ar nimeri, ci această slujire i se cuvine unuia singur – acelui căruia i-a fost încredințată după o atentă cercetare –, cum nu e cu mult mai necesar ca hrana duhovnicească să fie dată celor care o cer cu discernământ și cu atenție de către unul dintre frații cei mai potriviți pentru aceasta? Așa se face că e o dovadă de trufie ieșită din comun ca cel întrebat despre judecata lui Dumnezeu să îndrăznească să răspundă fără preget și la întâmplare și să nu-l arate pe fratele căruia i s-a încredințat slujirea cuvântului; el, pentru că e în toate iconom credincios și înțelept[406], a fost ales pentru a le da la bună vreme hrana duhovnicească[407] și pentru a-și rândui cuvintele cu judecată, după cum e scris[408]. Și, dacă celui care trebuie să răspundă i-ar scăpa ceva și altul ar observa asta, să nu se grăbească să-l mustre îndată, ci să-i spună părerea deoparte, fiindcă o asemenea întâmplare le poate da celor mai mici

---

[404] *1 Corinteni* 14, 23.

[405] În text: ὁ σίδηρος – „fier, unealtă, instrument din fier”.

[406] Cf. *Matei* 24, 25; *Luca* 12, 42.

[407] Cf. *Luca* 12, 42.

[408] Cf. *Psalmul* 111, 5.

prilejul de a se înălța pe sine în fața celor mai mari; astfel, chiar dacă ar da un răspuns folositor, dar fără să aibă această slujire, este vrednic de epitimiile care se dau pentru neorânduială.

Întrebarea XLVI

Despre a nu ascunde păcatele fratelui și nici pe cele proprii.

Răspuns

Orice păcat trebuie mărturisit întâistătătorului, fie de către cel care a păcătuit, fie de către cei care au cunoștință de el, dacă ei singuri nu se vor putea vindeca, după cum a poruncit Domnul[409]. Căci răutatea tăinuită devine o boală netămăduită. Așadar, așa cum nu l-am putea numi binefăcător pe cel care lasă în trupul nostru cele aducătoare de moarte, ci mai curând pe acela care le scoate la iveală cu prețul durerii și prin tăiere, ca să arunce afară prin vărsare ceea ce vatămă sau ca, în general, odată descoperită boala, să fie recunoscut modul în care se impune a fi vindecată, tot așa, de bună seamă, a ascunde păcatul fratelui înseamnă să ne facem și noi părtași la moartea celui bolnav, după cum zice Scriptura: „Și boldul morții este păcatul"[410] și: „Mai bune sunt mustrările fățișe decât prietenia ascunsă"[411]. Prin urmare, nimeni să nu ia parte la tăinuirea păcatului altuia, ca să nu ajungă în loc de iubitor de frate ucigaș de frate, și nici pe al său să nu-l ascundă, fiindcă ni se spune: „Cel care nu se vindecă pe sine prin faptele sale e fratele celui care se nimicește pe sine"[412].

Întrebarea XLVII

Despre cei care nu acceptă cele hotărâte de proestos.

Răspuns

Iar cel care nu primește cele hotărâte de proestos trebuie să i se împotrivească în cuvânt, în public sau deoparte, numai dacă ar

---

[409] Cf. *Matei* 18, 16-17.
[410] *1 Corinteni* 15, 56.
[411] *Pilde* 27, 5.
[412] *Pilde* 18, 9.

avea cumva un motiv întemeiat, conform voii Scripturilor, sau altfel, tăcând, să facă ce i s-a poruncit. Iar dacă i-ar fi rușine, atunci să se folosească de alții ca mijlocitori pentru aceasta, ca, în caz că porunca primită ar fi contrară Scripturii, să se izbăvească pe sine însuși de vătămare, dar și pe frați. Însă, dacă se va dovedi că porunca a fost conformă cu Scriptura, scapă de o hotărâre deșartă și primejdioasă – Apostolul spune: „Căci cel care se îndoiește, de-ar mânca, e osândit fiindcă nu o face din credință" – și nu-i va face să alunece în neascultare pe frații mai simpli. Domnul spune: „Căci mai de folos i-ar fi să-și atârne de gât o piatră de moară și să se arunce în mare, decât să smintească pe unul dintre aceștia mai mici"[413]. Și, dacă, cu toate acestea, unii ar stărui în neascultare, cârtind pe ascuns și nefăcând cunoscut lucrul ce îi mâhnește, să fie alungați din obște ca unii care pricinuiesc îndoieli în obște, dărâmă deplina încredere în porunci și îi învață pe alții să fie neîncrezători și neascultători, de vreme ce Scriptura zice: „Scoate-l din adunare pe cel asemenea ciumei și împreună cu el va ieși vrajba!"[414]; încă o dată: „Scoateți-l dintre voi pe cel rău!"[415] și: „Puțin aluat dospește toată frământătura"[416].

Întrebarea XLVIII

Nu trebuie cercetate din curiozitate cele privitoare la modul de a administra al proestosului,
ci fiecare să fie cu băgare de seamă la lucrul său.

Răspuns

Pentru ca nimeni să nu cadă cu ușurință în această patimă a îndoielii, spre vătămarea sa și a celorlalți, toți trebuie să vegheze în obște asupra acestui fapt: ca nimeni de la început să nu cerceteze cu de-amănuntul lucrările proestosului, nici să nu se amestece din curiozitate în cele ce se-ntâmplă, în afară de cei

---

413 *Matei* 18, 6
414 *Pilde* 22, 10
415 1 *Corinteni* 5, 13
416 1 *Corinteni* 5, 6

care prin treapta pe care se află și prin pricepere sunt mai apropiați de întâistătător; proestosul va și trebui să-i ia cu sine pe aceștia, pentru a se sfătui și spre a chibzui în cele legate de problemele obștii, încredințat fiind de îndemnul celui care spune: „Să le faci pe toate cu sfat!”[417] Căci, dacă i-am încredințat ocârmuirea sufletelor noastre, ca unuia care-I va da socoteală lui Dumnezeu, este întru totul irațional să nu ne încredem în el în privința celor mai neînsemnate și să ne umplem de bănuieli nelalocul lor despre fratele nostru, ba să le dăm și altora pricină de a face la fel. Pentru ca asta să nu se întâmple, fiecare în chemarea în care a fost chemat, în aceasta să rămână[418], dăruindu-se cu totul grijii pentru cele ce i-au fost încredințate și să nu fie preocupat nicidecum de alte lucrări, urmând pilda sfinților ucenici ai Domnului, care, deși întâlnirea cu femeia samarineancă putea să le dea de bănuit, totuși, spune evanghelistul: „Nimeni n-a spus: «Ce cauți?» ori: «Ce vorbești cu ea?»”[419]

Întrebarea XLIX

Despre neînțelegerile din obște.

Răspuns

Atunci când unii nu vor fi de acord cu privire la un anumit lucru, nu trebuie să se împotrivească celorlalți certându-se, ci să lase judecata pe seama celor mai destoinici. Așa încât, pentru ca rânduiala să nu fie tulburată – cum ar fi dacă toți ar întreba fără oprire – și nici să nu se nască prilej de flecăreală și de glume, trebuie să fie numit un frate încercat, care să poată aduce în fața obștii spre cercetare chestiunile pe marginea cărora s-ar certa vreunii ori să le înfățișeze întâistătătorului. În acest fel, examinarea întrebărilor va fi făcută în chip mai potrivit și mai înțelept. Căci, dacă în fiecare lucru e nevoie de cunoaștere și experiență, cu atât mai mult în acestea. Și, dacă nimeni nu încredințează folosirea uneltelor celor fără experiență, cu atât mai mult trebuie

---

[417] *Pilde* 31, 4.
[418] *Cf.* *1 Corinteni* 20, 24.
[419] *Ioan* 4, 27.

îngăduită folosirea cuvintelor numai celor destoinici; doar ei vor fi în stare să socotească în chip drept locul și timpul potrivit și felul în care se pun întrebările, împotrivindu-se fără ceartă și cu înțelepciune, ascultând cu pricepere, și vor putea veghea cu acribie asupra lămuririi gâlcevilor, spre zidirea comunității.

Întrebarea L

Cum trebuie să mustre proestosul?

Răspuns

Proestosul să nu prescrie celor care au păcătuit epitimiile mânat fiind de vreo tulburare. Căci a-l mustra pe frate cu mânie și cu furie nu e totuna cu a-l elibera de păcat, ci înseamnă a te înlănțui pe tine însuți în păcate; de aceea zice Apostolul: „Povățuindu-i cu blândețe pe cei care îți stau împotrivă”[420]. Nici nu ar trebui să fie sever atunci când este disprețuit de cineva, iar când vede că un altul este tratat în același fel, ar trebui să se arate îngăduitor față de cel păcătos și, mai mult decât atât, în acest caz, ar trebui să fie mânios pe răul făcut. În acest fel va scăpa de bănuiala iubirii de sine și va dovedi că nu-l urăște pe cel păcătos, ci că disprețuiește păcatul. Căci, arătând râvnă pentru slava lui Dumnezeu, care este necinstită prin încălcarea poruncii, și mila iubirii de frați pentru mântuirea fratelui, care e primejduită prin păcat – căci „sufletul care păcătuiește, acesta va muri”[421] –, proestosul trebuie să pornească asupra oricărui păcat întocmai ca împotriva unui păcat și, prin asprimea pedepsei pe care o dă, să-și arate înflăcărarea sufletului.

Întrebarea LI

Cum trebuie îndreptată greșeala celui care a păcătuit?

Răspuns

Se cuvine ca acelora care sunt cuprinși de patimă proestosul să le aplice îndreptările după modelul medicinei: adică nemâ-

[420] *2 Timotei* 2, 25.
[421] *Iezechiel* 18, 4.

niindu-se pe cei bolnavi, ci luptându-se cu boala și ridicându-se împotriva patimilor, de-ar fi nevoie, vindecând boala sufletului printr-un mod mai aspru de viață. De pildă, slava deșartă va fi vindecată prin întețirea ascultărilor care smeresc; vorbirea fără rost, prin tăcere; somnul fără măsură, prin priveghierea în rugăciuni; trândăvia trupului, prin osteneli; mâncatul necuviincios, prin post; cârtirea, prin separarea de ceilalți; așa încât niciunul dintre frați să nu dorească să lucreze împreună cu el, iar munca săvârșită de el să n-o amestece cu lucrul altora – după cum s-a spus mai înainte –, decât dacă, prin pocăința primită fără rușine, acela s-ar arăta izbăvit de patimă. Și abia atunci este primită munca făcută cârtind. Rostul acestora a fost arătat îndeajuns mai înainte[422].

Întrebarea LII

Cum trebuie să fie primite epitimiile.

Răspuns

După cum am spus că proestosul trebuie să ofere fără patimă celor bolnavi vindecările, tot astfel, din nou, spun că se cuvine ca aceia care sunt vindecați să nu primească epitimiile cu dușmănie, nici să nu socotească drept tiranie grija pe care, din milostivire, proestosul o are pentru mântuirea sufletului său. Căci e rușinos ca cei bolnavi trupește să se încreadă într-atât în medici, încât și dacă taie, și dacă ard[423], și dacă fac leacuri amare îi socotesc binefăcători, iar noi să nu avem aceleași simțăminte față de vindecătorii sufletelor noastre, chiar și atunci când lucrează spre mântuirea noastră printr-un fel anevoios de-a viețui, de vreme ce Apostolul zice: „Și cine este cel care să mă înveselească, dacă nu cel întristat de mine?”[424]; și iarăși: „Căci, iată, chiar acest fapt că v-ați întristat după Dumnezeu câtă râvnă v-a pricinuit!”[425] Așa

[422] *V. Întrebarea XXIX.*

[423] De fapt este indicată operația realizată prin intermediul focului, deci: „cauterizează”.

[424] *2 Corinteni* 2, 2.

[425] *2 Corinteni* 7, 11.

încât, având în vedere rezultatul ultim, se cuvine ca pe cel care ne-a pricinuit întristarea cea potrivită cuvântului lui Dumnezeu să-l socotim binefăcător.

Întrebarea LIII

Cum îi vor îndrepta pe copiii care greșesc cei care-i învață meșteșugurile?

Răspuns

Trebuie ca învățătorii de meșteșuguri, dacă cumva învățăceii greșesc în acea meserie, să-i mustre deoparte pentru aceste greșeli și să le îndrepteze scăpările. Dar acelea dintre păcate care arată pervertirea caracterului, precum neascultarea, certurile, trândăvia în privința muncii, vorbirea fără rost, minciuna sau orice altceva de acest fel, care nu le sunt îngăduite celor cucernici, trebuie spuse aceluia care poartă de grijă bunei orânduieli în obște și mustrate dinaintea lui, așa încât el să conceapă măsura și felul în care să fie vindecate păcatele. Căci, dacă epitimia înseamnă tămăduirea sufletului, nu oricine poate să dea epitimii, tot așa cum nici să vindece, decât dacă proestosul însuși i-ar îngădui aceasta cuiva, dar numai după ce îl va fi cercetat îndelung.

Întrebarea LIV

Despre faptul că se cuvine ca proestoșii fiecărei obști să-și încredințeze unii altora cele pe care le întâmpină fiecare dintre ei.

Răspuns

E bine însă ca din vreme în vreme să se organizeze o adunare a fruntașilor fiecărei obști, conform locului și timpului convenit, în care își vor înfățișa unii altora lucrurile neobișnuite ce li s-au întâmplat, chestiunile anevoioase ale vieții morale și cum le-au dezlegat pe fiecare, așa încât, dacă vreunul a făcut ceva greșit, acest lucru să fie descoperit în chip vrednic de crezare prin

cercetarea făcută de mai mulți; iar ceea ce a fost făcut bine să fie adeverit prin mărturia mai multora.

Întrebarea LV

Dacă întrebuințarea medicinei corespunde cu scopul nostru, al cucerniciei.

Răspuns

1. Așa cum fiecare dintre meșteșuguri ne-a fost dăruit de Dumnezeu ca ajutor pentru slăbiciunea firii, ca, de pildă, agricultura, care ne-a fost dată fiindcă nu ne sunt de ajuns cele ce răsar de la sine din pământ pentru a ne împlini nevoile, țesutul, fiindcă folosirea hainelor ne este necesară pentru a păstra bunacuviință și pentru a ne feri de vătămările aduse de vânt, și zidăria la fel, tot așa este și medicina. Pentru că trupul nostru predispus spre suferință[426] este supus feluritelor vătămări, unele care se abat asupra noastră din afară, altele, dinăuntru, care iau naștere din cauza mâncărurilor, și suferă de pe urma prisosinței, dar și a lipsei, meșteșugul medicinei ne-a fost dăruit de Dumnezeu, Cel Care ne îndrumă întreaga viață, ca un model pentru vindecarea sufletească, învățându-ne să înlăturăm ceea ce e de prisos și să adăugăm ceea ce lipsește. Așa cum, dacă am fi trăit în raiul desfătării, nu am fi avut nevoie nicidecum de inventarea agriculturii și de truda pe care aceasta o cere, tot astfel, și dacă am fi rămas neatinși de suferință[427], după darul făcut nouă în momentul creației, înaintea căderii, nu am fi avut nevoie de cele ce țin de medicină pentru ajutor. Dar, după ce am fost izgoniți din acest loc și am auzit: „În sudoarea feței tale îți vei mânca pâinea"[428], atunci, printr-o îndelungă încercare și trudă în lucrarea pământului, am creat meșteșugul agriculturii pentru mângâierea întristărilor care au urmat acelui blestem, Dumnezeu dăruindu-ne înțelegerea și priceperea acestui meșteșug. Tot astfel, de vreme

[426] În text: ἐμπαθές, căruia îi răspunde mai departe, opunându-i-se, ἀπαθείᾳ.
[427] În text: ἀπαθείᾳ.
[428] *Facere* 3, 19.

ce ni s-a poruncit să ne întoarcem iarăşi în pământul din care am fost luaţi, de vreme ce am fost legaţi de trupul care simte durere, osândit la pieire din pricina păcatului şi, de aceea, supus unor asemenea suferinţe, ni s-a dat şi ajutorul oferit de arta medicală, spre alinarea celor bolnavi, măcar în parte.

2. Căci ierburile potrivite pentru tămăduirea fiecărei boli n-au răsărit din pământ, aşa, de la sine, ci e clar că au răsărit din voia Creatorului, cu scopul de a ne folosi nouă. De aceea virtuțile naturale[429] care se află în rădăcini, în flori, în frunze, în fructe sau în sucuri sau cele câte despre care s-a descoperit că sunt de folos trupului din unele metale sau din mare sunt asemănătoare descoperirii celor de mâncat şi de băut. În schimb, creștinii trebuie să se ferească de ceea ce a impus prea multă chibzuință şi prea multă osteneală, de ceea ce ne ține prea mult timp ocupați și ar face ca întreaga noastră viaţa să se-nvârtă parcă în jurul grijii față de trup. Trebuie să ne dăm toată silința ca acest meșteşug al medicinei să fie folosit numai atunci când e nevoie, nu să-l socotim singura pricină a faptului că suntem bolnavi ori sănătoși, ci să folosim cele legate de acest meșteșug spre slava lui Dumnezeu şi ca model al îngrijirii sufletelor. Dar, în lipsa vreunui ajutor de pe urma medicinei, să nu ne punem toată nădejdea în ea ca durerile să ne fie alinate, ci să ştim că Dumnezeu nu îngăduie să fim încercați mai mult decât putem îndura[430]; să știm că, aşa cum odinioară, făcând tină, a uns şi a poruncit [orbului] să se spele în Siloam[431], altădată a fost de ajuns doar voia-I, spunând: „Vreau, curățește-te!”[432], şi pe unii i-a lăsat să se lupte cu suferinţele, pentru a-i face mai pricepuţi prin ispitire, tot astfel şi în ce ne privește. Uneori Se atinge de noi într-ascuns, pe nevăzute, când socoteşte că e de folos pentru sufletele noastre; alteori binevoiește să folosească şi ajutoare materiale pentru mângâierea suferinţelor noastre, ca, prin întârzierea vindecării, să statornicească în noi amintirea binefacerii primite sau pentru a ne oferi un model, după cum am spus, pentru purtarea de grijă față de

---

[429] În text: φύσις.

[430] Cf. *1 Corinteni* 10, 13.

[431] Cf. *Ioan* 9, 6-7.

[432] *Matei* 8, 3.

suflet. Precum în ce privește trupul este necesară îndepărtarea a ceea ce este străin și adăugarea a ceea ce lipsește, tot așa, și în ce privește sufletul nostru, se cuvine să înlăturăm ceea ce este străin și să primim ceea ce este propriu firii sale; căci Dumnezeu a făcut omul drept[433] și ne-a zidit pentru fapte bune, ca în ele să umblăm[434].

3. Și, precum acolo[435] răbdăm să fim tăiați, arși[436] și să luăm leacuri amare pentru vindecarea trupului, tot așa și aici trebuie să îngăduim tăierile cuvântului de mustrare și leacurile amare ale dojenilor. Celor care nu s-au lăsat îndreptați, cuvântul prorocesc, mustrându-i, le zice: „Oare nu mai e niciun balsam în Galaad? Sau nu-i niciun medic acolo? De ce nu s-a ridicat vindecarea feței poporului Meu?"[437] Și faptul că în bolile învechite vindecarea este așteptată vreme îndelungată și cu leacuri dureroase și felurite dovedește că e de datoria noastră să îndreptăm păcatele sufletului prin rugăciune stăruitoare și pocăință îndelungată, printr-o viețuire aspră, pe care Scriptura ne-o înfățișează drept suficientă pentru mântuire. Și, pentru că unii nu folosesc bine arta medicinei, nu trebuie să ne ferim de orice folos de pe urma ei. La fel cum nu trebuie să respingem toate meșteșugurile de-a valma dacă neînfrânații în plăceri se folosesc de meșteșugul bucătarului pentru ticluirea deliciilor de tot soiul sau de cel al brutarului sau al țesutului, depășind limitele strictului necesar. Dimpotrivă, prin folosirea lor corectă, să facem cunoscut ceea ce au stricat aceia. Tot așa și în privința medicinei, nu e drept să defăimăm darul medicinei primit de la Dumnezeu prin reaua ei întrebuințare. Căci a-ți pune nădejdea sănătății tale în mâinile medicilor este propriu dobitoacelor; și totuși îi vedem pe unii suferinzi nevoindu-se din cauza acestui fapt, ei care nu ezită să-i numească pe medici chiar salvatorii lor. Dar a fugi de foloasele venite de pe urma medicinei e semnul încăpățânării. Așa cum Iezechia n-a socotit turta de smochine cea dintâi cauză a vin-

---

433 Cf. *Ecclesiastul* 7, 30.

434 Cf. *Efeseni* 2, 10.

435 „Acolo" face referire la folosirea medicinei, care se opune problemei avute acum în vedere, îngrijirea sufletului – „aici".

436 Adică suferind incizii și cauterizări.

437 *Ieremia* 8, 22.

decării[438], nici nu i-a atribuit vindecarea trupească, adăugând, în schimb, spre slava lui Dumnezeu, și o mulțumire pentru faptul că a creat smochinele, tot astfel și noi, primind necazurile de la Dumnezeu, Cel Care rânduiește viața noastră cu bunătate și cu înțelepciune, să cerem mai întâi de la El a cunoaște pricina pentru care abate asupra noastră loviturile, iar mai apoi izbăvirea de cele care ne aduc durerea și răbdarea, ca împreună cu încercarea să ne dea și calea de ieșire prin care să o putem îndura[439].

4. Astfel, darul vindecării, cel dat nouă fie prin vin amestecat cu ulei[440], ca în cazul celui care s-a pomenit între tâlhari, fie prin smochine, ca în cazul lui Iezechia[441], să-l primim cu mulțumire. Și nu trebuie să facem vreo deosebire, fie că Dumnezeu ne-ar purta de grijă în chip nevăzut, fie prin vreunul dintre mijloacele materiale. Acestea din urmă ne conduc adesea către o înțelegere mai rodnică a darului venit de la Dumnezeu. Și, de multe ori, căzând în boli pentru a fi pedepsiți, am fost osândiți să îndurăm o parte a pedepsei și vindecarea prin leacuri dureroase. Dreapta judecată nu ne sfătuiește să lepădăm nici tăierile, nici arderile, nici durerile provocate de leacuri cu gust înțepător și neplăcute, nici abținerea de la mâncare, nici măsurile unui regim strict, nici înfrânarea de la lucrurile vătămătoare. Trebuie păstrat drept scop – iarăși o spun – folosul sufletesc, mai ales că purtarea de grijă față de acesta o învățăm sub forma unei asemănări[442]. Și nu e deloc întâmplătoare primejdia de a cădea în rătăcire gândindu-ne că orice suferință are nevoie de ajutorul medicinei. Fiindcă nu orice boală pentru care vedem că medicina este uneori de folos are cauze naturale și nici nu vine asupra noastră din pricina unei diete greșite sau din orice alte pricini trupești. Adesea bolile sunt și pedepse pentru păcatele date nouă pentru a ne întoarce. Căci zice Scriptura: „Domnul îl ceartă pe cel pe care-l iubește"[443]; și: „De aceea mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit. Căci, dacă ne-am judeca noi înșine, nu am fi judecați. Dar,

---

[438] Cf. *4 Regi* 20, 7.
[439] Cf. *1 Corinteni* 10, 13.
[440] Cf. *Luca* 10, 34.
[441] Cf. *4 Regi* 20, 7.
[442] Mai exact, a unei analogii: tratarea trupului ca model al îngrijirii sufletului.
[443] *Pilde* 3, 12.

când suntem judecați de către Domnul, suntem mustrați, ca să nu fim osândiți laolaltă cu lumea"[444]. Prin urmare, când noi, cei care suntem de felul acesta, ne-am recunoscut păcatele, liniștindu-ne și lăsând la o parte ajutorul medicinei, se cuvine să răbdăm toate câte au venit asupra noastră – după spusele: „Voi răbda mânia Domnului, că am păcătuit față de El"[445] –, să arătăm că ne-am îndreptat prin aducerea roadelor vrednice de pocăință și să ne aducem aminte de Domnul, Care zice: „Iată, te-ai făcut sănătos. Să nu mai păcătuiești, ca să nu ți se întâmple mai rău!"[446]

Dar boala mai vine uneori și la cererea celui rău; atunci Stăpânul iubitor de oameni Se avântă în luptă cu el ca și cum ar fi un mare luptător și îi nimicește trufia cea mare prin răbdarea până la sfârșit a robilor Săi, așa cum știm că s-a întâmplat cu Iov[447]. Sau sunt oferiți drept pildă de către Dumnezeu celor care nu rabdă chinurile tocmai aceia care pot îndura până la moarte suferințele, precum Lazăr; despre el, deși era acoperit de astfel de bube[448], nu e scris niciunde în Scriptură nici că ar fi cerut bogatului ceva, nici că ar fi fost nemulțumit de cele ce i se întâmplau. De aceea a și ajuns la odihna cea din sânul lui Avraam, ca unul care și le-a primit pe cele rele în viața sa[449]. Dar mai găsim și o altă pricină a bolilor, de care au parte sfinții, ca în cazul Apostolului[450]: ca nu cumva să pară a depăși hotarul firii omenești și ca nimeni să nu creadă că ar avea ceva superior în firea sa – așa cum au pățit licaonienii, oferindu-i ghirlande și tauri[451] –, era bolnav necontenit, pentru a i se dovedi firea omenească.

5. Ce câștig pot avea unii ca aceștia de pe urma medicinei? Nu cumva e mai degrabă o primejdie în cazul în care s-ar abate de la dreapta judecată pentru a se îngriji de trup? Firește, cei care din vina lor au mai căpătat o boală printr-un fel de-a viețui

---

[444] *1 Corinteni* 11, 30-32.
[445] *Miheia* 7, 9.
[446] *Ioan* 5, 14.
[447] Cf. *Iov* 2, 6.
[448] Cf. *Luca* 16, 20.
[449] Cf. *Luca* 16, 22-25.
[450] Cf. *2 Corinteni* 12, 7-9.
[451] Cf. *Fapte* 14, 13.

nepotrivit ar trebui să se folosească de vindecarea trupului ca de un model și o pildă pentru grija față de suflet, după cum am spus mai înainte. Căci abținerea de la cele ce ne vătămă, conform regulilor medicinei, ne e de folos, la fel și alegerea celor folositoare ori păzirea celor prescrise. Și această trecere a trupului de la boală la sănătate să ne fie o mângâiere, ca să nu deznădăjduim în privința sufletului, ca și când nu s-ar mai putea reîntoarce din păcate, prin pocăință, la desăvârșirea[452] care îi e proprie. Prin urmare, nu trebuie să ne ferim cu orice chip de această artă, dar nici nu trebuie să ne punem toată nădejdea în ea. Ci, așa cum întrebuințăm agricultura, dar roadele I le cerem lui Dumnezeu, iar cârmaciului îi încredințăm cârma, însă ne rugăm lui Dumnezeu să plecăm teferi de pe mare, tot astfel și atunci când mergem la medic – dacă avem vreun motiv întemeiat –, dar nu încetăm să nădăjduim în Dumnezeu. Mie unuia mi se pare că acest meșteșug al medicinei contribuie – și nu puțin – la înfrânare, căci văd că interzice desfătările și mustră sațiul, iar feluritele soiuri de mâncare și preocuparea de prisos față de mirodenii le respinge, considerându-le ceva nefolositor; și, în general, numește sărăcia mamă a sănătății, așa încât, și în această privință, sfatul medicinei nu este pentru noi lipsit de folos.

În fine, fie că ne vom folosi vreodată de preceptele medicinei, fie că le vom respinge din vreunul dintre motivele menționate mai sus, scopul de a-I bineplăcea lui Dumnezeu să fie păstrat, să se tindă spre folosul sufletului și să se împlinească porunca Apostolului, care zice: „Așadar, fie că mâncați, fie că beți, fie că faceți altceva, pe toate să le faceți spre slava lui Dumnezeu!"[453]

---

[452] În text se regăsește termenul ἡ ὁλοκληρία, al cărui sens literal este: „plinătate, integritate".

[453] *1 Corinteni* 10, 31.

REGULILE MICI

lăsând pe mâine și pentru zilele următoare începutul faptelor, ca apoi să fim surprinși nepregătiți cu fapte bune de către Cel Care cere sufletele și să fim scoși afară din bucuria cămării de nuntă, să ne tânguim în zadar și fără folos, deplângând timpul scurs din viață pe care l-am petrecut greșit, tocmai atunci când nimic nu le mai e de folos celor care se pocăiesc!

Apostolul zice: „Acum e vremea potrivită, acum este ziua mântuirii”[6]. Acesta este veacul pocăinței, acela al răsplății; acesta al răbdării, acela al mângâierii. Acum Dumnezeu le este ajutător celor care se întorc de la calea cea rea, atunci va fi cercetător de neînșelat și înfricoșător al faptelor, al cuvintelor și al gândurilor omenești. Acum ne bucurăm de îndelungă-răbdare, atunci vom cunoaște Dreapta Judecată, când vom învia, unii spre osândă, alții spre viața veșnică, și fiecare va primi răsplată după fapta sa. Pentru cât timp mai amânăm ascultarea de Hristos, Cel care ne-a chemat la cereasca Sa Împărăție? Nu ne vom dezmetici? Nu ne vom rechema pe noi înșine de la viața trăită din obișnuință la păzirea cu străşnicie a învățăturilor Evangheliei? Nu ne vom pune dinaintea ochilor ziua aceea a Domnului înfricoșătoare și năprasnică, în care pe aceia care s-au apropiat prin fapte de dreapta Domnului îi va primi în Împărăția cerurilor, iar pe cei alungați de-a stânga pentru lipsa faptelor bune îi vor înghiți gheena focului și întunericul veșnic? Fiindcă zice Scriptura: „Acolo va fi tânguirea și scrâșnirea dinților”[7].

2. Noi însă zicem că dorim Împărăția cerurilor, dar nu ne îngrijim de cele prin care o putem dobândi. Mai mult decât atât, neprimind nicio osteneală pentru poruncile Domnului, presupunem, în deșertăciunea minții noastre, că vom primi aceleași răsplăți cu cei care s-au împotrivit păcatului până la moarte. Cine, stând acasă și dormind în vremea semănatului, atunci când a venit vremea secerișului, și-a umplut sânul cu snopi? Cine a cules via care n-a fost sădită și nici lucrată de el? Aceia care s-au ostenit au parte de roade; cinstirile și cununile sunt ale biruitorilor. Cine îl încununează pe cel care nici măcar nu s-a dezbrăcat

[6] *2 Corinteni 6, 2.*
[7] *Matei 25, 30.*

pentru a lupta cu adversarul[8]? Fiindcă nu-i de ajuns să învingi, ci trebuie să te și lupți conform regulilor, după cum zice Apostolul[9], iar asta înseamnă să nu fie trecut cu vederea nici cel mai mic aspect dintre cele poruncite, pentru ca fiecare lucru să fie făcut după cum ni s-a poruncit. Căci se spune: „Fericită este sluga aceea pe care, venind Domnul, o va afla" nu făcând orice, ci „făcând întocmai astfel"[10]; și: „Dacă ai jertfit după cum se cuvine, dar nu ai împărțit jertfa după cum se cuvine, ai păcătuit"[11].

Noi însă, socotind că poate am împlinit una dintre porunci – și totuși nu aș zice că am împlinit-o, fiindcă toate poruncile sunt strâns legate între ele, potrivit înțelesului sănătos al Scripturii, așa încât, prin încălcarea uneia, în mod necesar sunt încălcate deodată și celelalte –, nu ne așteptăm la mânia lui Dumnezeu pentru neîmplinirea celor încredințate, ci așteptăm răsplățile pentru cea împlinită după dreptate.

Cel care, păstrând unul sau doi dintre cei zece talanți încredințați, a înapoiat restul nu va fi socotit recunoscător pentru înapoierea celor mai mulți dintre talanți, ci nedrept și lacom, pentru că l-a lipsit de cei câțiva pe cel care îi încredințase. De ce vorbesc de lipsire, de vreme ce chiar și acela căruia i-a fost încredințat un talant, deși a înapoiat întreg și nevătămat ce primise, este osândit pentru că nu l-a sporit[12]? Unul care și-a cinstit tatăl timp de zece ani, dar, mai apoi, l-a lovit o singură dată, nu este cinstit ca binefăcător, ci este osândit ca ucigător de tată. Domnul zice: „Mergând, învățați toate neamurile, învățându-i" nu ca pe unele să le păzească, iar pe altele să nu le ia în seamă, ci „să le păzească pe toate câte vi le-am poruncit"[13].

Și Apostolul, în acord cu acestea, scrie: „Nedând nimănui niciun prilej de poticnire, ca să nu fie defăimată slujirea noastră, ci întru toate arătându-ne ca slujitori ai lui Dumnezeu"[14]. Dacă nu ne-ar fi fost toate acestea unele de care avem nevoie pentru

---

[8] Aici Sfântul Vasile folosește o imagine aparținând întrecerilor atletice.
[9] Cf. 2 *Timotei* 2, 5.
[10] *Luca* 12, 43.
[11] *Facere* 4, 7.
[12] Cf. *Matei* 25, 24 ș.u.
[13] *Matei* 28, 19-20.
[14] 2 *Corinteni* 6, 3-4.

ajungerea la mântuire, nu ar mai fi fost scrise toate poruncile, nici n-am mai fi primit poruncă să le păzim pe toate în mod absolut necesar.

Care este folosul de pe urma celorlalte fapte bune ale mele, dacă aş ajunge, numindu-mi fratele nebun, să fiu vrednic de gheenă[15]? Ce folos are cineva de pe urma libertății față de multe păcate, dacă însă e ținut în robie de unul singur? Spune Hristos: „Cel care săvârşeşte păcatul este rob al păcatului"[16]. Ce câştig are cineva care e neatins de cele mai multe boli, dacă trupul îi e nimicit de una singură?

3. Aşadar, va spune cineva, marea parte a creştinilor, care nu păzeşte toate poruncile, în zadar le va păzi numai pe unele? Cu privire la aceasta e bine să fie amintit fericitul Petru, care, după atâtea izbânzi şi după fericiri atât de mari, pentru o singură greşeală a auzit: „Dacă nu te voi spăla, nu ai parte de Mine"[17]. Şi nu mai spun că aceasta n-a fost o dovadă de nepăsare şi nici de dispreţ, ci a fost o întărire a cinstei şi a evlaviei. Deşi, ar spune cineva, scris este: „Oricine va chema numele Domnului va fi mântuit"[18], astfel că e de ajuns şi această chemare a numelui lui Dumnezeu pentru mântuirea celui care-L cheamă. Dar să-l asculte şi pe Apostolul care mai zice: „Așadar, cum Îl vor chema pe Cel în Care n-au crezut?"[19] Iar de crezi, ascultă-L pe Domnul, Care spune: „Nu oricine-Mi va zice «Doamne, Doamne» va intra în Împărăţia cerurilor, ci acela care face voia Tatălui Meu Celui din ceruri"[20]. Fiindcă cel care face voia Domnului, însă nu precum voieşte Dumnezeu, şi nici nu săvârşeşte aceasta din iubire faţă de El se sileşte în zadar, după cuvântul Domnului nostru Iisus Hristos Însuşi, Care zice: „Fac [acestea] spre a fi văzuţi de către oameni; [...] Amin vă spun vouă, îşi au plata lor"[21]. De aici Apostolul Pavel a învăţat să spună: „Dacă îmi voi risipi toate averile şi dacă-mi voi da trupul pentru a fi ars, dar dragoste nu

[15] Cf. *Matei* 5, 22.
[16] *Ioan* 8, 34.
[17] *Ioan* 13, 8.
[18] *Ioil* 2, 32.
[19] *Romani* 10, 14.
[20] *Matei* 7, 21.
[21] *Matei* 6, 1, 5.

am, nu-mi e de niciun folos”[22]. În general, observ trei feluri deosebite de a împlini nevoia absolută de supunere [față de porunci]. Căci fie ne abatem de la rău de frica pedepselor și atunci ne vom purta asemenea robilor, fie, urmărind foloasele răsplății, împlinim poruncile pentru folosul de pe urma lor și, din pricina aceasta, vom fi asemănați cu niște robi năimiți, fie facem aceasta pentru însăși ideea de bine și pentru dragostea față de Cel Care ne-a dat legea, bucurându-ne că, în acest fel, am fost învredniciți să-I slujim slăvitului și bunului Dumnezeu, și așa ne purtăm asemenea unor fii. Astfel, nici cel care împlinește poruncile de frică și se teme mereu de mustrarea pentru nepăsare nu va face numai o parte din cele poruncite lui, iar pe altele le va trece cu vederea, ci pedeapsa pentru fiecare [faptă de] nesupunere i se va părea la fel de înfricoșătoare. Din acest motiv este numit „fericit”[23] cel care se teme de toate din evlavie, cel care e statornic întru adevăr și care poate spune: „L-am văzut pe Domnul înaintea mea pururea, căci este de-a dreapta mea ca să nu mă clatin”[24], ca unul care nu alege să treacă cu vederea ceva dintre cele ce trebuie împlinite, și: „Fericit este bărbatul care se teme de Domnul” – de ce? –, pentru că „întru poruncile Lui va dori foarte”[25]. Prin urmare, celor care se tem nu le e în fire să treacă cu vederea ceva dintre cele poruncite ori să le împlinească fără băgare de seamă; însă nici cel tocmit nu va alege să încalce ceva dintre cele poruncite, căci în ce fel va dobândi plata lucrării viei dacă nu le va împlini pe toate cele asupra cărora s-a învoit? Dacă ar lăsa deoparte un singur lucru dintre cele ce trebuiau făcute, i-a înapoiat stăpânului via devenită nefolositoare[26]. Pe lângă asta, cine-i va plăti pentru pagubă celui care a făcut-o? Cea de-a treia era slujirea din dragoste. Care este fiul care, având drept scop să-i fie bineplăcut tatălui, bucurându-l prin lucrurile mai importante, va alege să-l întristeze prin cele mai mărunte? Și, mai cu seamă, atunci când își amintește de Apostolul care zice: „Și nu întristați Duhul Cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru Care ați fost pecetluiți”[27].

---

[22] *1 Corinteni* 13, 3.
[23] Cf. *Pilde* 28, 14.
[24] *Psalmul* 15, 8.
[25] *Psalmul* 111, 1.
[26] Adică fără rod.

4. Prin urmare, cei care încalcă cele mai multe dintre porunci de care parte vor să fie trecuţi? Că nici nu-I slujesc lui Dumnezeu ca unui Părinte, nici nu-I dau crezare ca Unuia Care le-a făgăduit răsplăţi mari, nici nu-I slujesc ca unui Stăpân. Zice Scriptura: „Dacă Eu sunt Tată, unde este slava Mea? Şi dacă Eu sunt Domn, unde este frica de Mine?"[28] „Cel care se teme de Domnul va dori cu ardoare poruncile Lui"[29], „însă prin încălcarea Legii Îl necinsteşti pe Dumnezeu"[30].

Prin urmare, preferând o viaţă în plăceri celei trăite după porunci, cum să mai aşteptăm o viaţă fericită, drepturi egale cu ale sfinţilor în Împărăție și bucurii împreună cu îngerii dinaintea feţei lui Hristos? Într-adevăr, astfel de închipuiri ţin de mintea pruncilor. Cum voi fi împreună cu Iov eu, cel care nici încercarea ce se abate de multe ori asupra omului n-am primit-o cu mulţumire? Cum voi fi împreună cu David eu, cel care n-am fost îndelung-răbdător faţă de cel potrivnic mie? Cum voi fi împreună cu Daniel eu, cel care nu L-am căutat pe Dumnezeu prin înfrânare neîncetată şi rugăciune stăruitoare? Cum voi fi împreună cu oricare dintre sfinţi eu, cel care n-am călcat pe urmele lor? Care arbitru va fi într-atât de lipsit de judecată încât să considere demni de aceleași cununi pe învingător și pe cel care nici măcar n-a luptat? Care general a chemat vreodată la împărţirea prăzilor, deopotrivă, pe cei care au biruit și pe cei care nici nu s-au arătat în luptă? Dumnezeu este bun, dar e şi drept. Iar celui drept îi este proprie răsplătirea după vrednicie, precum este scris: „Fă bine, Doamne, celor buni şi celor drepţi cu inima! Pe cei care se abat pe cărări strâmbe[31] Domnul îi va aduce împreună cu cei care lucrează fărădelegea"[32]. Este milostiv, dar e şi judecător: „Căci Domnul iubeşte milostivirea şi judecata"[33]. De aceea zice psalmistul: „Îţi voi cânta mila şi judecata, Doamne!"[34] Am aflat faţă de cine se arată mila, căci Mântuitorul spune: „Fericiţi sunt cei

[28] *Maleahi* 1, 6.
[29] *Psalmul* 111, 1.
[30] *Romani* 2, 23.
[31] Literal: „încâlcite, întortocheate".
[32] *Psalmul* 124, 4-5.
[33] *Psalmul* 32, 5.
[34] *Psalmul* 100, 1.

milostivi, că ei vor fi miluiți"[35]. Vezi cu câtă judecată Se folosește de milă? Nici nu miluiește fără judecată, nici nu judecă fără milă, fiindcă „milostiv este Domnul și drept"[36].

Deci să nu-L cunoaștem pe Dumnezeu doar pe jumătate, nici să luăm iubirea Sa de oameni drept justificare pentru nepăsare. Pentru asta sunt tunetele, pentru asta fulgerele: ca bunătatea să nu fie disprețuită. Cel Care răsare soarele[37] pedepsește cu orbire[38]. Cel Care dă ploaia[39] plouă și cu foc[40]. Cele dintâi aparțin bunătății, cele din urmă țin de asprime; fie să-L iubim pentru primele, fie să ne temem pentru ultimele, ca nu cumva să ni se spună și nouă: „Sau disprețuiești bogăția bunătății Lui, a răbdării și a mărinimiei, neștiind că bunătatea lui Dumnezeu te duce la pocăință? Însă după învârtoșarea ta și după inima ta nepocăită îți agonisești mânie în ziua mâniei"[41].

Așadar, fiindcă aceia care nu săvârșesc cele conforme cu poruncile lui Dumnezeu nu pot fi mântuiți, nici a trece cu vederea vreuna dintre porunci nu este un lucru lipsit de primejdie – căci îndrăzneala de a ne face judecători ai Dătătorului de lege este cumplită, precum cumplit este și să îngăduim unele dintre legi, iar pe altele să nu le luăm în seamă –, se cuvine ca noi, atleți ai cucerniciei, cei care am prețuit viețuirea retrasă și liniștită ca pe un ajutor în păzirea dogmelor evanghelice, să ne propunem a avea aceeași grijă și aceeași hotărâre, așa încât să nu mai lăsăm deoparte niciuna dintre porunci.

Căci, dacă se cuvine ca omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit (după cum e scris în Scriptură[42] și după cum a arătat cuvântarea noastră în cele de mai sus), e întru totul necesar ca el să fie curățit prin fiecare poruncă, pentru a ajunge la măsura vârstei desăvârșirii lui Hristos[43], fiindcă și potrivit legii dumnezeiești,

---

[35] *Matei* 5, 7.
[36] *Psalmul* 114, 5.
[37] Cf. *Matei* 5, 45.
[38] Cf. *4 Regi* 6, 18.
[39] Cf. *Zaharia* 10, 1.
[40] Cf. *Facere* 19, 24.
[41] *Romani* 2, 4-5.
[42] Cf. *2 Timotei* 3, 17.
[43] Cf. *Efeseni* 4, 13.

chiar de-ar fi curat, animalul mutilat nu ar fi primit ca jertfă adusă lui Dumnezeu. Din această pricină, ce ar considera fiecare că îi lipsește să-l vădească spre a fi cercetat în comunitate.

Fiindcă ceea ce am uitat ar fi găsit mai ușor prin căutarea cu sârg a mai multora; e limpede că Dumnezeu, după făgăduința Domnului nostru Iisus Hristos[44], ne dăruiește să găsim lucrul căutat prin învățătura și prin aducerea-aminte a Duhului Sfânt[45]. După cum „asupra mea stă trebuința și vai mie dacă nu binevestesc"[46], tot așa și asupra voastră stă o luptă pe măsură dacă ați fost nepăsători față de cercetarea poruncilor ori ați fost slabi și delăsători în privința păzirii predaniilor și a împlinirii lor prin fapte.

De aceea Domnul a zis: „Cuvântul pe care l-am spus, acela îl va judeca în ziua cea de apoi"[47] și: „Iar sluga care n-a știut voia Domnului său și a făcut lucruri vrednice să fie pedepsite prin bătaie va fi bătută puțin; însă cea care a știut [voia Aceluia] și nu a împlinit-o, nici nu s-a pregătit [cu nimic], mult va fi bătută"[48].

Deci, întocmai ca și cum am ști că la scaunul de judecată al lui Hristos ne vor sta dinainte cuvintele Scripturii celei insuflate de Dumnezeu – căci zice psalmistul: „Te voi mustra și-ți voi pune dinainte păcatele"[49] –, să luăm aminte, veghind, la cele spuse și cu râvnă să ne grăbim să înfăptuim dumnezeieștile învățături, pentru că nu știm în care zi sau ceas va veni Domnul nostru[50].

---

[44] Cf. *Ioan* 14, 26.

[45] În greacă: ὑπομνήσει τοῦ ῾Αγίου Πνεύματος. Genitivul trebuie interpretat ca genitiv subiectiv, conform *Ioan* 14, 26.

[46] *1 Corinteni* 9, 16.

[47] *Ioan* 12, 48.

[48] *Luca* 12, 47-48.

[49] *Psalmul* 49, 21.

[50] Cf. *Matei* 24, 42.

Capitolele Regulilor mari

când cel dintâi lipsește ori nu are răgaz.

XLVI. Despre netăinuirea păcatelor fratelui sau ale celor proprii.

XLVII. Despre cei care nu acceptă cele hotărâte de proestos.

XLVIII. Nu trebuie cercetate din curiozitate cele privitoare la modul de a administra al proestosului, ci fiecare să fie cu luare-aminte la lucrul său.

XLIX. Despre neînțelegerile din obște.

L. Cum trebuie să mustre proestosul.

LI. Cum trebuie îndreptată greșeala celui care a păcătuit.

LII. Cum trebuie să fie primite epitimiile.

LIII. Cum îi vor îndrepta pe copiii care greșesc cei care-i învață meșteșugurile.

LIV. Despre faptul că se cuvine ca proestoșii fiecărei obști să-și încredințeze unii altora cele pe care le întâmpină fiecare dintre ei.

LV. Dacă întrebuințarea medicinei corespunde cu scopul nostru, al cucerniciei.

Regulile mari
– sub formă de întrebări și răspunsuri –

Întrebarea I

Despre ordinea și înșiruirea poruncilor Domnului.

De vreme ce Scriptura ne-a dat libertatea de a întreba, mai înainte de toate ne este de trebuință să fim învățați dacă există o anumită ordine și o înșiruire în poruncile lui Dumnezeu, așa încât una să fie prima, alta a doua și așa mai departe, sau dacă toate sunt strâns legate unele de altele și se întâmplă ca toate să fie deopotrivă de importante, așa încât cel care ar dori să aibă libertatea de a începe cu oricare dintre ele, precum cercul își are începutul în oricare punct al lui.

Răspuns

Întrebarea voastră este veche și a mai fost pusă odinioară în Evanghelii, atunci când, apropiindu-se de Domnul, învățătorul de Lege a zis: „Învățătorule, care este cea dintâi poruncă în Lege?" Iar Domnul i-a răspuns: „Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta și din tot sufletul tău și din toată puterea ta și din tot cugetul tău. Aceasta este cea dintâi și cea mai mare poruncă; și a doua, asemenea ei: să-ți iubești aproapele ca pe tine însuți"[51]. Așadar, Însuși Domnul a pus ordine în poruncile Sale, hotărând că prima și cea mai mare este porunca cu privire la iubirea față de Dumnezeu, iar a doua, în ordine și asemenea celei dintâi, fiind mai degrabă o desăvârșire a acesteia și depinzând de ea, este cea despre iubirea aproapelui. Așa că, din cele spuse și din

---

[51] *Matei* 22, 36-39.

altele ca acestea cuprinse în Scripturile de Dumnezeu insuflate, învățăm că există o ordine și o înșiruire în ansamblul poruncilor Domnului.

Întrebarea II

Despre iubirea față de Dumnezeu și despre faptul că, din fire, există în oameni înclinația și puterea de a urma poruncile Domnului.

Mai întâi vorbește-ne despre iubirea față de Dumnezeu, căci am auzit că trebuie să iubim, iar acum căutăm să învățăm cum s-ar putea împlini aceasta!

Răspuns

1. Iubirea față de Dumnezeu nu se învață. Căci n-am fost învățați de altcineva nici să ne bucurăm de lumină, nici să căutăm viața și nici să ne iubim părinții sau doicile. Tot astfel sau cu mult mai mult, dorul dumnezeiesc nu se află într-o învățătură din afară, ci, odată cu alcătuirea făpturii, adică a omului, ne-a fost sădită o sămânță de Cuvânt[52], având în sine pornirile obișnuinței de a iubi[53]. Pe acesta luându-l, școala poruncilor lui Dumnezeu a primit să-l cultive cu grijă, să-l hrănească cu știință și, cu harul lui Dumnezeu, să-l aducă la desăvârșire. De aceea și noi, acceptând râvna voastră ca fiind necesară pentru atingerea scopului, ne vom strădui, cu darul lui Dumnezeu și sprijinindu-ne și voi cu rugăciunile voastre, prin puterea dată nouă de Duhul, să aprindem scânteia dorului de Dumnezeu ascunsă în voi. Fiindcă trebuie să se știe că, deși aceasta este o singură biruință, prin puterea sa, lucrează și cuprinde fiecare poruncă. Zice Domnul:

---

[52] În greacă: ὁ λόγος σπερματικός. Vehiculat de filosofia stoică și cea a platonismului mediu, acest concept face obiectul unei adevărate teorii a Logosului elaborate de Sfântul Iustin Martirul și Filosoful. Sintagma în sine ar putea fi tradusă prin „Logosul-sământă"; însă, având în vedere contextul, socotim că ar trebui interpretată mai degrabă ca τὸ σπέρμα τοῦ Λόγου.

[53] Ἡ οἰκείωσις, termen care traduce „propensiunea pentru ceva", dar mai cu seamă „afinitatea, familiaritatea, deprinderea cu ceva", sens pe care îl indică legătura transparentă cu intimul, propriul – οἰκεῖος.

„Căci cel care Mă iubește va păzi poruncile Mele"[54]; și iarăși: „De aceste două porunci atârnă toată legea și prorocii"[55].

Acum nu vom încerca să adâncim în amănunt această cuvântare – căci astfel, rotindu-ne în jurul amănuntelor, ne-ar rămâne ascuns întregul cuvântării despre porunci –, ci, după măsura priceperii noastre și potrivit scopului de față, vă voi readuce aminte de iubirea datorată de noi lui Dumnezeu, spunând mai întâi aceasta, că, pentru toate poruncile date nouă de către Dumnezeu, am primit de la El și puterea de a le împlini, ca nu cumva să nu fim în stare să le îndurăm, ca și când ni s-ar cere ceva de-a dreptul nemaiauzit, și să ne semețim, ca și când am contribuit cu ceva, completând ce ni s-a dat. Și, cu aceste puteri, lucrând bine și așa cum se cuvine, să ne ducem la bun sfârșit viața întru cucernicia cea în acord cu virtutea. Însă, dacă stricăm lucrarea lor, alunecăm în răutate. Și aceasta este definiția răutății: folosirea greșită și în afara poruncilor Domnului a celor date nouă de Dumnezeu spre lucrarea binelui, așa cum definiția virtuții cerute de El este: folosirea acelorași daruri, din conștiința curată, conform poruncii Sale.

Astfel stând lucrurile, vom spune asemenea și despre iubire. Prin urmare, când am primit porunca de a-L iubi pe Dumnezeu, îndată am dobândit și puterea de a iubi, sădită odată cu cea dintâi întocmire, iar dovada ei nu este din afară, ci oricine poate învăța aceasta de la sine și întru sine. Din fire suntem doritori de cele frumoase, chiar dacă fiecăruia i se pare frumos altceva. Îi iubim pe apropiații noștri și pe rude fără să fim învățați, iar față de binefăcători ne arătăm, nesiliți de nimeni, toată bunăvoința. Deci ce lucru e mai de mirare decât frumusețea dumnezeiască? Ce gând este mai plăcut decât gândul la măreția lui Dumnezeu? Care dorință a sufletului este atât de mistuitoare și de neîndurat precum cea care se naște de la Dumnezeu în sufletul curățit de orice răutate, care zice dintr-un simțământ dintre cele mai sincere: „Sunt rănit de iubire"[56]? Fulgerele frumuseții dumnezeiești sunt întru totul de negrăit și de nezugrăvit, cuvântul nu le poate arăta,

---

[54] *Ioan* 14, 23.
[55] *Matei* 22, 40.
[56] *Cântarea Cântărilor* 2, 5.

auzul nu le poate primi. Chiar de vei reda în cuvinte scânteierile luceafărului, strălucirea lunii, lumina soarelui, toate sunt nevrednice să fie asemănate cu slava dumnezeiască și, în comparație cu lumina cea adevărată, sunt covârșite de-a dreptul, tot așa cum este noaptea cea adâncă, cernită și înnorată față de amiaza cea mai senină. Această frumusețe nu poate fi văzută cu ochii trupești, ci este cuprinsă numai cu sufletul și cu mintea. Ori de câte ori a strălucit împrejurul vreunuia dintre sfinți, a și lăsat în ei boldul de negrăit al dorului de Dumnezeu; și, strâmtorați fiind de această viață, au spus: „Vai mie, că iată pribegia mea s-a prelungit"[57] și: „Când voi ajunge și mă voi înfățișa dinaintea lui Dumnezeu?"[58], fie: „Cu mult mai bine este să mor și să fiu cu Hristos"[59], fie: „Însetat e sufletul meu de Dumnezeul Cel puternic și viu"[60] și: „Acum eliberează pe robul Tău, Stăpâne!"[61] Fiindcă au fost împovărați de viața aceasta ca de o temniță, cu greu și-au putut stăpâni pornirile de suflete atinse de dorul dumnezeiesc. Și, pentru că nu s-au îndestulat de contemplarea frumuseții dumnezeiești, s-au rugat ca putința de a privi desfătarea Domnului să dureze de-a lungul întregii vieți veșnice. Prin urmare, oamenii doresc cele frumoase în mod firesc, iar, pe drept cuvânt, binele este ce-i frumos și iubit. Cum Dumnezeu este bun și toate tânjesc după ce este bun, așadar toate tânjesc după Dumnezeu.

2. Astfel că ceea ce facem corect din propria voință există în mod firesc în noi, cei cărora nu ne sunt pervertite gândurile din răutate. Iubirea de Dumnezeu ni se cere ca o datorie absolut necesară; și, dacă îi lipsește sufletului, e totuna cu cel mai cumplit dintre toate relele. Căci înstrăinarea de Dumnezeu și întoarcerea de la El sunt un rău mai cumplit decât pedepsele care ne așteaptă în gheenă și e mai greu pentru cel care-l suferă decât este pentru ochi lipsa luminii – deși nu există durere – și decât a i se lua viața pentru un animal. Iar dacă și părinților le e dată iubirea firească pentru copii și acest lucru îl vădește obiceiul

[57] *Psalmul* 119, 5.
[58] *Psalmul* 41, 2.
[59] *Filipeni* 1, 13.
[60] *Psalmul* 41, 2.
[61] *Luca* 2, 29.

viețuitoarelor fără judecată și sentimentele[62] omului față de mamă arătate chiar de la cea mai fragedă vârstă, să nu ne arătăm mai lipsiți de rațiune decât pruncii, nici mai sălbatici ca fiarele, purtându-ne fără dragoste și ca niște străini față de Creator! Deși din bunătatea Sa nu L-am cunoscut după cum este[63], suntem datori să-L iubim și să-L adorăm nespus doar pentru că suntem născuți de El, să ne atârnăm[64] neîncetat de amintirea Lui, așa cum pruncii se anină de brațele mamelor lor. Dintre cei pe care-i iubim dintr-un impuls firesc, binefăcătorul nostru e cel mai de seamă. Acest fapt nu este propriu doar oamenilor, ci este un sentiment care ține de aproape toate animalele – bunăvoința față de cei care le-au făcut un bine. Prorocul zice: „Boul își cunoaște Ziditorul și asinul ieslea Domnului său"[65]. Să nu cumva să se spună despre noi cele ce urmează: „Israel nu M-a cunoscut și poporul nu M-a înțeles"[66]! Despre câine și despre multe alte asemenea viețuitoare mai trebuie să spunem câtă bunăvoință arată celor care le hrănesc? Iar dacă față de binefăcători suntem cuprinși în mod firesc de bunăvoință și dragoste și îndurăm orice chin ca răsplată pentru cele ce ni le-au făcut mai înainte, ce cuvânt poate exprima în chip vrednic darurile lui Dumnezeu? Mulțimea lor este așa de mare încât li se pierde numărul și sunt atât de mărețe și în așa fel încât e de ajuns doar unul să ne facă să arătăm toată mulțumirea Celui Care ni l-a dat. Dar le voi trece cu vederea pe altele care, deși ca daruri în sine sunt mai presus de orice în măreție și har, sunt întrecute în strălucire de unele mai mari – după cum stelele pălesc în fața razelor soarelui – și se arată a fi, în sine, mai palide în privința harului. N-am răgaz să las la o parte lucrurile cele mai însemnate și să măsor bunătatea Binefăcătorului care reiese din lucrurile cele mai mărunte.

3. Să fie deci trecute sub tăcere răsăritul soarelui și fazele lunii, temperatura din aer, trecerea timpului, apa din nori și

---

[62] În text apare ἡ διάθεσις, termen pe care l-am tradus în cuprinsul lucrării prin „stare lăuntrică"; în acest caz l-am redat prin „sentiment", pentru a evoca mai precis afecțiunea maternă.

[63] Adică „după ființa Sa".

[64] Adică „să ne simțim dependenți, să ne fie mereu dor de amintirea Lui".

[65] *Isaia* 1, 3.

[66] *Isaia* 1, 3.

cealaltă, de pe pământ, marea însăși, tot pământul, cele ce răsar din pământ, cele ce trăiesc în ape, ale văzduhului zburătoare de tot soiul, miile de feluri de animale, toate cele rânduite spre slujirea vieții noastre. Însă ceea ce nu poate fi trecut cu vederea nici dacă am vrea – și e întru totul de neînchipuit ca acela care are minte sănătoasă și rațiune să-l treacă sub tăcere – este harul. Iar a spune ceva cu vrednicie despre aceasta este de-a dreptul cu neputință, anume că Dumnezeu, făcându-l pe om după chipul și asemănarea Lui, învrednicindu-l de cunoașterea Sa și împodobindu-l, spre deosebire de toate viețuitoarele, cu rațiune, dăruindu-i să se desfăteze cu frumusețile de neînchipuit ale raiului, l-a pus stăpân peste toate cele de pe pământ. Mai apoi, înșelat fiind omul de către șarpe și căzând în păcat și prin păcat în moarte și-n necazurile vrednice de ea, El nu l-a trecut cu vederea; ci, mai întâi, i-a dat Legea într-ajutor, a așezat îngerii ca să-l păzească și să-i poarte de grijă, a trimis proroci să-i mustre răutatea și să-l învețe virtutea, i-a tăiat pornirile răutății cu amenințări, i-a stârnit dorirea celor bune cu făgăduințe, adesea a arătat mai dinainte sfârșitul fiecăreia[67] prin exemplul feluritelor persoane, spre pildă celorlalți. Și, după acestea și multe altele asemenea, El nu Și-a întors fața de la cei care stăruiau în necredință. Căci n-am fost părăsiți de bunătatea Stăpânului, nici n-am putut stăvili dragostea Sa față de noi, deși ne-am defăimat Binefăcătorul prin neluarea-aminte la cinstirile date nouă. Am fost iarăși chemați din moarte și ne-a dat din nou viață Însuși Domnul nostru Iisus Hristos. În aceasta și felul binefacerii este cu mult mai minunat: „Căci, în chipul lui Dumnezeu fiind, n-a socotit că este o prădare să fie deopotrivă cu Dumnezeu, ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând”[68].

4. „Și a luat neputințele noastre și ne-a purtat bolile și a fost rănit pentru noi, ca prin rana Lui noi să fim vindecați”[69]; și „ne-a răscumpărat din blestem, făcându-Se El blestem pentru noi”[70] și a îndurat cea mai necinstită moarte, ca să ne readucă pe noi la viața

---

[67] *I.e.* al virtuții și al răului.
[68] *Filipeni* 2, 6-7.
[69] *Isaia* 53, 4.
[70] *Galateni* 3, 13.

slăvită. Şi nu a fost de ajuns să-i învieze pe cei morţi, ci ne-a dăruit şi vrednicia dumnezeirii şi ne-a pregătit [tuturor] odihnă veşnică, odihnă care întrece în măreţia fericirii orice gând omenesc. El este într-atât de bun, încât nu cere răsplată, ci Îi este de ajuns să fie iubit pentru cele câte ne-a dăruit. Când mă gândesc la toate astea – ca să spun ce simt acum –, cad într-o amorţire înspăimântătoare şi simt o anume teamă ca nu cumva, din neluare-aminte sau din preocuparea cu cele deşarte, căzând din dragostea lui Dumnezeu, să devin ocară pentru Hristos. Căci cel care ne amăgeşte acum prin ispite se străduieşte prin orice mijloc să ne facă să uităm de Binefăcătorul, năpustindu-se asupra noastră şi atacându-ne spre a nimici sufletele noastre; atunci va aduce la Domnul dispreţul arătat faţă de El spre ocara noastră şi se va lăuda cu lepădarea noastră, el căruia, deși nici nu ne-a creat, nici nu a murit pentru noi, i-am fost următori în necredință și nepăsare față de poruncile lui Dumnezeu. Această ocară adusă Domnului şi faptul că vrăjmaşul se laudă cu noi mi se par mai grele decât pedepsele din gheenă, fiindcă devenim pentru vrăjmaşul lui Hristos pricină de a se lăuda și prilej de a se trufi în fața Lui, Cel Care a murit pentru noi şi a înviat; pentru aceasta Îi suntem încă și mai îndatorați, precum scrie. Cât despre iubirea de Dumnezeu, rămân acestea. După cum am spus mai înainte, scopul meu nu este să le spun pe toate, căci e cu neputință, ci să fac o scurtă aducere-aminte pe capitole, care să aprindă pururea în suflete dorul dumnezeiesc.

Întrebarea III

Despre dragostea față de aproapele.

Ar urma să trecem la porunca a doua, şi din punct de vedere al ordinii, şi al puterii.

Răspuns

1. În cuvintele de mai înainte, am spus că Legea face roditoare şi hrăneşte putințele care sălăşluiesc în noi sub forma unor

seminţe[71]. Şi, de vreme ce ni s-a poruncit să ne iubim aproapele ca pe noi înşine[72], să cercetăm dacă avem de la Dumnezeu şi puterea de a împlini această poruncă. Cine nu ştie că omul este o făptură blândă şi sociabilă, şi nu una însingurată ori sălbatică? Nimic nu este atât de propriu firii noastre precum faptul de a ne afla în comunitate unii cu alţii, de a avea nevoie unii de alţii şi de a-i iubi pe cei de acelaşi neam cu noi. Iată că Însuşi Domnul ne-a dat seminţele acestora, implântându-le mai înainte în noi, şi, prin urmare, cere de la noi şi roadele lor, zicând: „Poruncă nouă vă dau: să vă iubiţi unul pe altul!"[73] Şi, vrând să ne stârnească sufletul spre această poruncă, n-a cerut ucenicilor Săi drept dovadă semne şi puteri nemaiauzite – deşi prin Duhul Sfânt le dăruise şi lucrarea acestora. Dar ce zice? „Prin aceasta vor cunoaşte toţi că sunteţi ucenicii Mei, dacă veţi avea dragoste unul faţă de altul."[74] Şi pretutindeni uneşte aceste porunci într-atât, încât binefacerea faţă de aproapele o trece asupra Sa. Se spune: „Flămând am fost şi Mi-aţi dat să mănânc"[75] şi celelalte. Apoi adaugă: „Întrucât aţi făcut unuia dintre aceşti fraţi ai Mei foarte mici, Mie Mi-aţi făcut"[76].

2. Aşadar, prin porunca cea dintâi poate fi împlinită şi a doua, iar prin a doua ne întoarcem din nou la prima: iubindu-L pe Domnul, îl iubeşte, prin urmare, şi pe aproapele. Pentru că a zis: „Cel care Mă iubeşte va păzi poruncile Mele"[77] şi: „Aceasta este porunca Mea: să vă iubiţi unul pe altul, după cum v-am iubit Eu"[78]. Şi iarăşi: cel care-şi iubeşte aproapele împlineşte şi porunca iubirii faţă de Dumnezeu, fiindcă Dumnezeu Însuşi primeşte această binefacere ca fiindu-I arătată Lui. De aceea Moise, credinciosul slujitor al lui Dumnezeu, a arătat o asemenea dragoste faţă de fraţi, încât a ales să fie şters din cartea lui Dumnezeu în care a fost scris dacă poporului nu i s-ar fi iertat păcatul[79]. Iar Pavel a îndrăznit a se ruga să fie anatema de la Hristos de dragul

[71] V. *Întrebarea II*, 1.
[72] Cf. *Levitic* 19, 18.
[73] *Ioan* 13, 34.
[74] *Ioan* 13, 35.
[75] *Matei* 25, 35.
[76] *Matei* 25, 40.
[77] *Ioan* 14, 23.
[78] *Ioan* 15, 12.
[79] Cf. *Ieşire* 33, 32.

fraţilor săi, rudele sale după trup[80], vrând să devină preţ de răscumpărare pentru mântuirea tuturor, urmând pildei lui Dumnezeu; şi asta chiar dacă ştia că era cu neputinţă să se înstrăineze de Dumnezeu cel care, din iubire faţă de El şi pentru cea mai mare dintre porunci, se leapădă de harul primit de la Dumnezeu. Şi mai ştia că pentru acest fapt avea să primească înapoi mult mai mult decât a dat. În fine, cele spuse dovedesc îndeajuns că sfinţii au ajuns până la o asemenea măsură a dragostei faţă de aproapele.

Întrebarea IV

Despre frica de Dumnezeu.

Răspuns

Celor primiţi de curând pe calea cucerniciei le este mai de folos instruirea elementară dobândită prin frică, după sfatul preaînţeleptului Solomon, care spune: „Începutul înţelepciunii este frica de Domnul"[81]. Însă voi, ca unii care aţi depăşit pruncia cea în Hristos şi cărora nu vă mai e de trebuinţă laptele[82], ci puteți desăvârși omul cel lăuntric cu hrana tare a dogmelor[83], aveți nevoie de cele mai de căpătâi porunci, în care se împlinește tot adevărul dragostei în Hristos. Desigur, trebuie să vă păziți ca nu cumva prisosul darurilor lui Dumnezeu să devină pentru voi cauza unei osândiri mai grele, arătându-vă nemulţumitori faţă de binefăcătorul vostru. Domnul spune: „Celui căruia i s-a încredinţat mult, mai mult i se va cere"[84].

Întrebarea V

Despre neabaterea minţii.

Răspuns

1. Trebuie să se știe aceasta, anume că nu putem împlini, păzind-o, nicio altă poruncă, nici pe cea a iubirii faţă de Dum-

---

[80] Cf. *Romani* 9, 3.
[81] *Pilde* 1, 7.
[82] Cf. *1 Corinteni* 3, 2.
[83] Cf. *Evrei* 5, 13-14.
[84] *Luca* 12, 48.

nezeu, nici pe cea față de aproapele, dacă rătăcim cu mintea de la un gând la altul. Căci nicio meserie ori vreo știință nu poate fi stăpânită cu desăvârșire de către cel care trece de la una la alta; mai mult, nu poate stăpâni nici măcar una dacă nu cunoaște cele proprii țelului ei. Se cuvine ca faptele să urmeze scopului, căci nimic din cele conform rânduielii nu pot fi împlinite prin fapte nepotrivite. E în firea lucrurilor ca nici finalitatea fierăritului să nu fie atinsă prin lucrările olăritului, nici cununile atletismului să nu se obțină prin râvna pentru cântatul la flaut. Dimpotrivă, pentru atingerea fiecărui scop se cere un efort propriu și corespunzător. Din același motiv, și nevoința pentru a-I bineplăcea lui Dumnezeu, conformă Evangheliei lui Hristos, se împlinește prin lepădarea de grijile lumești și înstrăinarea desăvârșită de nestatorniciile gândului. Tocmai de aceea, deși căsătoria e îngăduită și vrednică de binecuvântare, lipsei de tihnă care îi urmează Apostolul îi opune grijile pentru cele ale lui Dumnezeu, ca și cum nu se pot îngădui unele pe altele, zicând: „Cel necăsătorit se îngrijește de cele ale Domnului, cum să placă Domnului; însă cel căsătorit se îngrijește de cele ale lumii, cum să placă femeii”[85]. Tot astfel și Domnul le-a mărturisit ucenicilor despre starea lăuntrică neclintită și curată, zicând: „Voi nu sunteți din lumea aceasta”[86]. Și, dimpotrivă, le-a spus că îi este cu neputință lumii să accepte cunoașterea lui Dumnezeu și să-L primească pe Duhul Sfânt. Căci a zis: „Părinte drepte, lumea nu Te-a cunoscut!”[87] și: „Duhul Adevărului, pe Care lumea nu-L poate primi”[88].

2. Astfel, acela care va avea de gând să-I urmeze cu adevărat lui Dumnezeu se cuvine să-și dezlege legăturile alipirii naturale de viața aceasta, fapt care se poate izbuti numai prin depărtarea de lume și uitarea vechilor obiceiuri. Așa că, dacă noi nu ne înstrăinăm de rudele trupești și de viața în societate, ca și cum, prin starea noastră lăuntrică, ne-am muta într-o altă lume – după cum se spune în Scriptură: „Căci cetatea noastră este în ceruri”[89] –, ne

---

[85] *1 Corinteni* 7, 32-33.
[86] *Ioan* 14, 19.
[87] *Ioan* 17, 25.
[88] *Ioan* 14, 17.
[89] *Filipeni* 3, 20.

va fi cu neputință să ne atingem scopul: a-I bineplăcea lui Dumnezeu. Fiindcă Domnul spune răspicat: „Așadar, oricine dintre voi care nu se va lepăda de tot ce are nu poate să-Mi fie ucenic"[90]. Făcând deci aceasta, se cade să ne păzim inima cu veghere-ntreagă[91], ca nu cumva să alungăm gândul cel despre Dumnezeu sau să întinăm pomenirea minunilor Lui prin nălucirile celor deșarte. Ci, prin pomenire neîncetată și curată, să purtăm pretutindeni gândul cel cuvios despre Dumnezeu întipărit în sufletele noastre precum o pecete de neșters. Așa dobândim iubirea față de Dumnezeu, care ne stârnește totodată spre lucrarea poruncilor Lui și, la rândul ei, este păstrată de acestea, pentru a dăinui și a nu cădea niciodată.

Domnul arată acest lucru, zicând odată: „De Mă iubiți, păziți poruncile Mele"[92], iar altcândva: „De veți păzi poruncile Mele, veți rămâne în dragostea Mea"[93]; încă și mai convingător: „După cum Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămân întru dragostea Lui"[94].

3. Prin acestea El ne învață ca, în tot ceasul în care ne propunem un lucru, să ne fixăm drept scop a face voia Celui Care ne-a poruncit să îndreptăm spre El toată râvna, așa cum a mai spus și altundeva: „M-am coborât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Tatălui Care M-a trimis"[95]. Căci, după cum meseriile care țin de viața de zi cu zi, propunându-și anumite scopuri proprii lor, își potrivesc fiecare acțiune în parte urmând acestora, tot așa și faptele noastre au ca țel și dreptar a împlini poruncile în chip bineplăcut lui Dumnezeu. Niciun lucru nu poate fi împlinit cu acribie în alt fel, decât dacă nu este săvârșit conform voii Celui Care a încredințat-o. În râvna strictă pentru voia lui Dumnezeu în ce privește lucrarea noastră, să ne unim cu Dumnezeu prin aducere-aminte. Fierarul, de pildă, atunci când meșterește o secure, amintindu-și de cel care i-a dat să o lucreze și purtându-l în gând, se gândește la acea formă și mărime și își călăuzește lucrul

[90] *Luca* 14, 33.
[91] Cf. *Pilde* 4, 23.
[92] *Ioan* 14, 15.
[93] *Ioan* 15, 10.
[94] *Ioan* 15, 10.
[95] *Ioan* 6, 38.

după voia celui care a propus lucrarea. De-ar uita, fie ar face altceva, fie ceva ce nu ar semăna cu ceea ce i s-a cerut. În același fel și creștinul, îndreptând toată lucrarea, mică sau mare, după voia lui Dumnezeu, în același timp își împodobește lucrarea cu precizie, păstrează gândul Celui Care i-a poruncit și împlinește ceea ce s-a spus: „Îl vedeam pe Domnul înaintea mea pururea, căci El stă de-a dreapta mea, ca să nu mă clatin"[96]. Ba mai împlinește și porunca: „Fie că mâncați, fie că beți, fie că faceți altceva, pe toate să le faceți spre slava lui Dumnezeu"[97]. Dar cel care prin fapta sa încalcă acribia poruncii este limpede că e slab în ceea ce privește aducerea-aminte de Dumnezeu. Prin urmare, să ne aducem aminte de glasul celui care zice: „«Oare nu umplu Eu cerul și pământul?», zice Domnul"[98]; „Eu sunt un Dumnezeu de aproape, iar nu un Dumnezeu de departe"[99]; și: „Unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor"[100]. Pentru acestea, trebuie să facem toată lucrarea ca și cum ar fi împlinită sub privirile lui Dumnezeu; și tot gândul nostru, ca și cum El Însuși ne-ar veghea. Astfel, vom ține în noi o frică neîncetată, care urăște nedreptatea – după cum stă scris[101] –, disprețul, mândria și căile celor răi, iar iubirea se va desăvârși, împlinind ceea ce Domnul a spus: „Nu caut voia Mea, ci voia Tatălui Meu Care M-a trimis"[102]. De asemenea, sufletul va fi fără încetare încredințat că faptele bune sunt bineprimite de Judecătorul și Răsplătitorul vieții noastre, iar cele potrivnice își vor primi osânda de la același Judecător. Consider că în același timp împlinim și faptul de a nu săvârși aceste porunci pentru a fi pe placul oamenilor, de vreme ce nimeni nu se întoarce către cel mai mic atunci când e încredințat că cel mai înalt este de față. Dimpotrivă, chiar dacă se întâmplă ca o lucrare să fie primită și plăcută de o persoană slăvită, în timp ce unei alteia de rang inferior i se pare că e neplăcută și vrednică de mustrare, ținând ca mult mai de preț încuviințarea venită din partea celui mai înalt, disprețuiește mustrarea adusă de cel mai mic.

---

96 *Psalmul* 15, 8.
97 *1 Corinteni* 10, 31.
98 *Ieremia* 23, 24.
99 *Ieremia* 23, 23.
100 *Matei* 18, 20.
101 Cf. *Psalmul* 118, 163.
102 *Ioan* 5, 30.

Și, dacă așa se întâmplă între oameni, sufletul cu adevărat treaz și sănătos, pe deplin încredințat de prezența lui Dumnezeu, nu va lăsa la o parte niciodată săvârșirea vreunui lucru prin care s-ar face bineplăcut lui Dumnezeu, nici nu se va întoarce către slava primită de la oameni. Niciodată nu va fi nepăsător față de poruncile lui Dumnezeu, slujind obiceiului omenesc[103], nici nu va fi supus de vreo prejudecată comună și nici nu-și va pleca ochii în fața unei rang. O asemenea stare lăuntrică a avut cel care a spus: „Nelegiuiții mi-au spus deșertăciuni, dar ele nu sunt ca legea Ta, Doamne"[104]; și iarăși: „Dinaintea regilor am grăit întru mărturiile Tale și nu m-am rușinat"[105].

Întrebarea VI

Că traiul în singurătate este necesar.

Răspuns

1. La păzirea sufletului de rătăcire contribuie și viețuirea în singurătate. Că a-ți duce viața laolaltă cu cei obișnuiți cu un trai neînfricat și disprețuitor față de păzirea cu acribie a poruncilor e vătămător o dovedește și cuvântul lui Solomon, care ne învață astfel: „Să nu-i fii însoțitor omului mânios, nici nu locui cu prietenul care se mânie degrabă, ca nu cumva să-i înveți căile și sufletului să-i iei lațuri!"[106]; și spusele: „Ieșiți din mijlocul lor și separați-vă [de ei], zice Domnul"[107] se referă la același lucru. Drept care, pentru ca să nu primim nici prin ochi, nici prin urechi ademeniri spre păcat, să ne obișnuim cu el fără să ne dăm seama și să nu ne rămână în suflet vreunele dintre cele pe care le-am văzut și auzit asemenea unor întipărituri și semne adânci, spre pieirea și nimicire noastră, și ca să putem stărui în rugăciune, să ne separăm mai întâi cu locuința. Așa vom birui și obiceiurile cele vechi, prin care am dus o viață străină de poruncile

---

[103] Cf. *Marcu* 7, 8.
[104] *Psalmul* 118, 85.
[105] *Psalmul* 118, 46.
[106] *Pilde* 22, 24-25.
[107] 2 *Corinteni* 6, 17.

lui Hristos – nu e deloc mică o asemenea luptă, de a-ți birui propria obișnuință, fiindcă obiceiul întreținut vreme îndelungată dobândește puterea și tăria firii[108] –, și vom putea șterge și petele cele de pe urma păcatului prin rugăciunea stăruitoare și prin grija neîntreruptă pentru voile lui Dumnezeu. Nu putem rămâne în această grijă și în această rugăciune dacă viețuim printre multe lucruri care ne abat sufletul și sădesc fără încetare în el preocupări lumești. Va putea cineva împlini vreodată cuvintele: „Dacă voiește cineva să vină după Mine, să se lepede de sine"[109] în cazul în care se află în mijlocul unora asemenea celor menționate? Se cuvine ca și noi, lepădându-ne de sine și luând crucea lui Hristos, să-I urmăm astfel. Căci lepădarea de sine înseamnă uitarea desăvârșită a celor trecute și despărțirea de voile proprii, lucru care, dacă trăiești în obișnuința indiferentă, este cu mult mai greu de împlinit, ca să nu zic că e întru totul cu neputință. Relațiile cu ceilalți cerute de acest mod de viață sunt o piedică și pentru luarea propriei cruci și pentru urmarea lui Hristos. Căci a-ți lua crucea înseamnă să te pregătești de moarte pentru Hristos, să omori mădularele pământești, să fii prevăzător, pentru a înfrunta orice primejdie care vine asupra noastră pentru numele lui Hristos, și să fii nepăsător față de viața aceasta; în legătură cu aceasta, vedem că piedicile mari ne vin din deprinderea vieții în societate.

2. Și, în afară de toate celelalte, și așa multe la număr, sufletul care privește la mulțimea celor nelegiuiți în primul rând nu are vreme să-și simtă propriile păcate și să se zdrobească pe sine prin pocăința pentru greșelile sale. Dimpotrivă, comparându-se cu cei mai răi, dobândește și o anume închipuire a virtuții. Mai apoi, abătut fiind de la preaînsemnata pomenire a lui Dumnezeu prin tulburările și grijile nesfârșite pe care viața în comunitate ni le pricinuiește, pierde nu doar bucuria și veselia întru Dumnezeu, ci și desfătările Domnului și îndulcirea de cuvintele Lui, încât să poată spune: „Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu și m-am veselit"[110], precum și: „Cât de dulci sunt pentru grumazul meu cu-

[108] Altfel spus, „devine firesc".
[109] *Luca* 9, 23.
[110] *Psalmul* 76, 4.

vintele Tale, mai dulci decât mierea în gura mea"[111]. Dar se mai și deprinde cu disprețul și uitarea cu desăvârșire a judecăților Lui. Și un rău mai mare sau mai vătămător decât acesta nici că i se poate întâmpla.

Întrebarea VII

Despre faptul că trebuie să viețuim în tovărășia celor care urmăresc, într-un gând cu noi, țelul de a-I fi bineplăcuți lui Dumnezeu; și că a trăi însingurat este greu și totodată primejdios.

Întrucât cuvântarea ta ne-a lămurit că viața laolaltă cu cei care disprețuiesc poruncile Domnului este primejdioasă, în continuare cerem să știm dacă cel care s-a despărțit de aceștia trebuie să trăiască în singurătate sau împreună cu frații de același gând și care și-au propus același scop, al cucerniciei.

Răspuns

1. Știu că viețuirea cu mai mulți laolaltă este mai bună în multe privințe. Mai întâi, pentru că nu este nimeni dintre noi care să-și fie sieși suficient în acoperirea trebuințelor trupului, pentru că în dobândirea celor necesare ne folosim unii de alții. De pildă, piciorul, deși are o anumită capacitate, e lipsit de o alta, nici nu-și găsește propria lucrare îndeajuns de viguroasă și suficientă sieși pentru a rămâne în viață fără ajutorul celorlalte mădulare, nici nu are mângâiere pentru cele care-i lipsesc. Tot așa este și în viața însingurată: ceea ce avem la îndemână devine nefolositor nouă, iar ceea ce lipsește nu e ușor de atins, de vreme ce Ziditorul Dumnezeu a hotărât să ne folosim de ceilalți, precum e scris, ca în acest fel să ne apropiem unii de alții. Pe lângă aceasta, nici ideea de iubire de Hristos nu îngăduie ca fiecare să-și vadă de ale sale, căci ni se zice: „Dragostea nu le caută pe ale sale"[112]. Și viața însingurată are un singur scop: ca fiecare în parte să se îngrijească de propriile trebuințe. Or acest fapt contrazice cât se poate de limpede legea iubirii pe care Apostolul a împlinit-o,

[111] *Psalmul* 118, 103.
[112] *1 Corinteni* 13, 5.

„căutând nu folosul propriu, ci pe cel al celor mulți, pentru ca ei să se mântuiască”[113]. Mai apoi, în retragerea deplină, nu-și va recunoaște fiecare propria-i greșeală cu ușurință, pentru că nu-l are alături pe cel care să-l mustre și care să-l îndrepteze cu bunătate și cu blândețe.

Mustrarea, chiar și cea venită din partea unui potrivnic, adesea se întâmplă să nască în omul cinstit dorința de vindecare. Însă vindecarea păcatului este împlinită cu pricepere de cel care are iubire curată. Și zice Scriptura: „Căci cel care [îl] iubește îl mustră cu grijă”[114]. Cel din singurătate nu poate să găsească unul ca acesta dacă nu au fost legați mai dinainte, în timpul vieții, astfel că are parte de ceea ce a zis [Scriptura]: „Vai celui singur, că, de va cădea, nu este cine să-l ridice!”[115] Și poruncile sunt împlinite mai lesne de către mai mulți care trăiesc laolaltă; de unul singur, în niciun caz, pentru că prin lucrarea uneia este împiedicată cealaltă. De pildă, când cercetăm pe cel bolnav, nu putem primi pe cel străin, iar când dăm și împărțim cele trebuincioase – și mai cu seamă când aceste slujiri sunt pentru un timp îndelungat –, râvna pentru fapte ne e împiedicată. În acest mod porunca cea mai mare și mai necesară pentru mântuire este neluată în seamă: cel flămând nu este hrănit, cel gol nu este îmbrăcat. Deci cine ar îndrăzni să prefere viața nelucrătoare și neroditoare celei rodnice și trăite după poruncile lui Dumnezeu?

2. Dacă noi toți cei care, primiți la o singură nădejde a chemării[116], suntem un singur trup, având drept cap pe Hristos, iar „fiecare fiind mădulare celorlalți”[117], nu vom fi uniți laolaltă dintr-o înțelegere deplină spre închegarea într-un singur trup în Duhul Sfânt, ci fiecare dintre noi alege o viață în singurătate și nu slujește folosul comun după cum Îi e bineplăcut lui Dumnezeu, dar își îndeplinește propria patimă a iubirii de sine, cum vom putea, răsfirați și împărțiți fiind, să păstrăm legătura dintre mădulare și slujirea sau supunerea față de capul nostru, care este

[113] *1 Corinteni* 10, 33.
[114] *Pilde* 13, 25.
[115] *Ecclesiastul* 4, 10.
[116] Cf. *Efeseni* 4, 4.
[117] *1 Corinteni* 12, 12.

Hristos? În viața retrasă nu ne e cu putință să ne bucurăm cu cel slăvit ori să pătimim laolaltă cu cel care pătimește[118], fiindcă nimeni nu poate cunoaște, cel mai probabil, ce i se întâmplă aproapelui. Și, apoi, cum nu e potrivit ca unul singur să primească toate darurile duhovnicești, ci darurile Duhului se împart după măsura credinței din fiecare[119], darul propriu fiecăruia în viața cea de obște devine comun celor împreună-locuitori. Unuia i se dă cuvântul înțelepciunii, iar celuilalt cuvântul cunoașterii, altuia credință, altuia prorocie, altuia darurile vindecărilor[120] și așa mai departe. Cel care primește câte unul dintre aceste daruri nu-l are atât pentru sine cât pentru ceilalți. Așa încât, în chip necesar, în viața de obște lucrarea Duhului Sfânt săvârșită în unul trece în același timp asupra tuturor. Pe de altă parte, se poate întâmpla ca acela care trăiește retras să primească un dar și, îngropându-l în sine însuși, să-l facă nefolositor prin nelucrare: cât de mare e primejdia în care se află, o știți toți câți citiți Evangheliile[121]. Însă, când mai mulți viețuiesc laolaltă, fiecare se bucură de darul său, înmulțindu-l prin faptul că îl împarte cu ceilalți, și se înfruptă din ale altora ca dintr-al său.

3. Viața în comunitate are și mai multe avantaje, deci nu e ușor să le înșirui pe toate. Pentru păstrarea bunurilor date nouă de Dumnezeu este mai folositoare decât însingurarea, iar pentru a ne păzi de cursele cele din afară ale vrăjmașului, dacă, să zicem, i s-ar întâmpla cuiva să cadă în somnul acela întru moarte de care ne-a învățat David să ne păzim rugându-ne, când a spus: „Luminează-mi ochii, ca nu cumva să adorm întru moarte"[122], e mai sigur să fie trezit de cel care deja e treaz. Ba mai mult, pentru cel păcătos este mai ușor să se rupă de păcat atunci când se rușinează de mustrarea venită în același timp din partea mai multora, așa încât să i se potrivească acestea: „Pentru un astfel de om această pedeapsă dată de mai mulți [...]"[123]. Iar pentru cel care a săvârșit binele, încredințarea deplină vine de pe urma cercetării

---

[118] Cf. *1 Corinteni* 12, 26.
[119] Cf. *Romani* 12, 6.
[120] Cf. *1 Corinteni* 12, 8-10.
[121] Cf. *Matei* 25, 18, 26 ș.u.
[122] *Psalmul* 12, 3.
[123] *2 Corinteni* 2, 6.

de către mai mulți și a încuviințării faptei lui. Oricum, dacă din gura a doi sau trei martori se va statornici orice cuvânt[124], atunci – e limpede – acela care săvârșește o faptă bună, prin mărturia adusă de mai mulți, va fi încredințat în mai mare măsură.

Vieții în singurătate îi dau târcoale și alte primejdii pe lângă cele deja pomenite. Prima și cea mai mare este iubirea de sine[125]. Neavând pe nimeni care ar putea să-i cerceteze faptele, va crede că a ajuns la desăvârșita împlinire a poruncii. În al doilea rând, fiindcă pururea își înnegurează firea prin faptul că nu e cercetat, nici nu-și cunoaște propriile neajunsuri, nici nu-și conștientizează sporirea în fapte bune, de vreme ce a înlăturat chiar el din preajmă orice prilej de a lucra poruncile Domnului.

4. În ce își va arăta smerenia, dacă nu are pe nimeni față de care să se dovedească mai smerit? În ce își va arăta mila, dacă s-a rupt de comunitatea celor mulți? Cum se va exersa întru îndelungă-răbdare, dacă nimeni nu se împotrivește voinței sale? Iar dacă cineva zice că învățătura dumnezeieștilor Scripturi este suficientă pentru îndreptarea moravurilor, face asemenea celui care învață să zidească, însă nu zidește niciodată, și asemenea celui care a învățat meșteșugul fierăriei, dar nu vrea să înfăptuiască cele învățate. Către unul ca acesta ar spune Apostolul: „Nu cei care ascultă Legea sunt drepți înaintea lui Dumnezeu, ci vor fi îndreptățiți aceia care împlinesc Legea”[126].

Căci iată Domnul, din preaplinul iubirii Sale de oameni, nu S-a mulțumit doar cu învățătura cuvântului. Pentru a ne da pilda umilinței cât mai exact și mai limpede, în desăvârșirea dragostei, încingându-Se El Însuși, a spălat picioarele ucenicilor[127]. Așadar, pe cine vei spăla? Pe cine vei îngriji? Față de cine vei fi cel din urmă, de vreme ce trăiești singur?

Iar ce e bun și plăcut, ca frații să locuiască împreună, lucru pe care Duhul Sfânt îl aseamănă cu mirul care își răspândește mireasma de pe capul arhiereului[128], cum va fi împlinit în sălășluirea

---

[124] Cf. *Matei* 18, 16; *2 Corinteni* 13, 1.

[125] ʽΗ αὐταρέσκεια – „mulțumirea de sine, autosuficiența”.

[126] *Romani* 2, 13.

[127] Cf. *Ioan* 13, 15.

[128] Cf. *Psalmul* 132, 1-2.

însingurată? Așa, arena întrecerii, calea cea bună a propășirii, exercițiul neîncetat și grija față de poruncile Domnului, iată ce este pentru frați locuirea împreună, care, pe de o parte, are drept scop slava lui Dumnezeu, potrivit poruncii Domnului nostru Iisus Hristos care zice: „Așa să strălucească lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vă vadă faptele cele bune și să-L slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri"[129]. Pe de altă parte, păstrează însușirea sfinților despre care se istorisește în *Fapte*, unde scrie: „Și toți cei care au crezut erau laolaltă și pe toate le aveau la comun"[130]; și iarăși: „Iar mulțimea celor care au crezut avea o inimă și un suflet și nimeni nu zicea despre ceea ce-i aparținea că este al său, ci pe toate le aveau la comun"[131].

Întrebarea VIII

Despre lepădarea de lume.

Dacă trebuie ca mai întâi să te lepezi de toate și astfel să intri în viețuirea conformă poruncilor lui Dumnezeu.

Răspuns

1. Fiindcă Domnul nostru Iisus Hristos, după o grăitoare dovadă întărită prin multe fapte, zice tuturor: „Dacă vine cineva la Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea lui și să-Mi urmeze"[132] și încă o dată: „Așadar, oricare dintre voi care nu se va lepăda de tot ce are nu-Mi poate fi ucenic"[133], socotim că porunca se răsfrânge asupra mai multor lucruri de care trebuie să ne înstrăinăm.

Noi, cei care am renunțat la cele ascunse de rușine, ne lepădăm înainte de toate de diavol și de patimile trupești, de înrudirile după trup și de însoțirile oamenilor, de obișnuința unei vieți care luptă împotriva urmării cu acribie a Evangheliei mântuirii.

---

[129] *Matei* 5, 16.
[130] *Fapte* 2, 44.
[131] *Fapte* 4, 52.
[132] *Matei* 16, 24.
[133] *Luca* 14, 33.

Și e mai necesar decât toate acestea ca acela care s-a dezbrăcat „de omul cel vechi laolaltă cu faptele lui”[134], „cel nimicit prin poftele rătăcirii”[135], să se lepede de sine. Dar se mai leapădă și de toate patimile lumești, care l-ar putea împiedica să-și atingă scopul – cucernicia.

Prin urmare, unul ca acesta îi va socoti pe cei care l-au născut întru Hristos Iisus prin Evanghelie[136] ca fiindu-i părinți adevărați, iar frați, pe cei care au primit același Duh al înfierii, și averile toate, oricare ar fi ele, le va socoti ca fiind ale altora. Într-un cuvânt, cum să mai poată fi încă părtaș la grijile lumii cel pentru care, prin Hristos, întreaga lume a fost răstignită, iar el pentru lume[137]? Pentru că Domnul nostru Iisus Hristos pune mai presus de toate celelalte a-ți urî sufletul și lepădarea de sine atunci când spune: „Dacă vrea cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa” – și apoi adaugă – „și să-Mi urmeze”[138]; și iarăși: „Dacă vine cineva la Mine și nu-și urăște tatăl, mama, soția, pruncii, frații și surorile, ba chiar și sufletul său, nu poate să-Mi fie ucenic”[139]. Astfel că lepădarea desăvârșită constă în a ajunge la a fi nepătimitor până și față de propria viața și a avea dinainte mereu osânda morții, așa încât să nu te încrezi în tine. Începe cu înstrăinarea de cele din afară, cum ar fi averile, slava deșartă, obișnuința vieții în lume, alipirea de cele nefolositoare, după cum ne-au arătat și sfinții ucenici ai Domnului: Iacov și Ioan și-au părăsit tatăl, pe Zevedeu, și chiar corabia, de pe urma căreia trăiau[140]. Matei, ridicându-se din scaunul său de colector al dărilor și urmându-I Domnului, nu doar că a părăsit veniturile obținute de pe urma slujbei sale de vameș, ci a și nesocotit primejdiile care aveau să-l urmărească pe el și pe apropiații lui din cauza stăpânirii, pentru că lăsase neterminate socotelile vămii[141]. Iar pentru Pavel, lumea întreagă a fost răstignită și el pentru lume[142].

---

[134] *Coloseni* 3, 9.
[135] *Efeseni* 4, 22.
[136] Cf. *1 Corinteni* 4, 15.
[137] Cf. *Galateni* 6, 14.
[138] *Matei* 16, 24.
[139] *Luca* 14, 26.
[140] Cf. *Marcu* 1, 20.
[141] Cf. *Matei* 9, 9.
[142] Cf. *Galateni* 6, 14.

2. Cel care dorește cu ardoare să-I urmeze lui Hristos nu se mai poate îngriji de nimic care aparține vieții acesteia, nici de dragostea pentru părinți ori rude, atât timp cât aceasta se împotrivește poruncilor lui Dumnezeu – în acest caz își găsesc rostul și cuvintele: „Dacă vine cineva la Mine și nu-și urăște tatăl și mama [...]"[143] și celelalte –, nici de frica de oameni, ca, din pricina ei, să piardă ceva din cele folositoare. Sfinții au împlinit aceasta din urmă, căci se spune: „Trebuie să ascultăm de Dumnezeu mai degrabă decât de oameni"[144]. Nu se mai poate îngriji nici de râsul celor din afară, stârnit de faptele bune, așa încât să fie învins în fața disprețului lor. Și, dacă cineva vrea să cunoască în chip mai precis și mai limpede forța unită cu dorința a celor care-L urmează pe Domnul, să-și amintească de Apostolul care istorisește cele despre sine pentru a ne învăța, zicând: „Dacă un oarecare socotește că se poate bizui pe trup, eu cu atât mai mult: am fost tăiat împrejur la opt zile, sunt din neamul lui Israel, din tribul lui Veniamin, evreu din evrei, după lege, fariseu, după râvnă, prigonitor al Bisericii, după dreptatea cea din Lege, sunt fără prihană. Dar pe cele ce-mi erau câștig, pe acestea le-am socotit pentru Hristos pagubă. Mai mult, pe toate le socotesc pagubă pentru înălțimea cunoașterii lui Hristos Iisus, Domnul meu, pentru Care m-am lipsit de toate și le socotesc drept gunoaie, ca să-L dobândesc pe Hristos"[145].

Dacă e să spun un lucru îndrăzneț, dar adevărat, deci dacă Apostolul a asemănat foloasele Legii date de Dumnezeu vremelnic cu cele mai respingătoare ale trupului[146], cu cele de disprețuit și de care ne grăbim să ne îndepărtăm mai degrabă, foloase pe care le socotea piedici pentru cunoașterea lui Hristos, pentru dreptatea care este în El și pentru a ne asemăna întru moartea Lui, ce-ar putea zice oricine despre legile date de oameni? Și de ce ar fi nevoie să ne adeverim cuvântul prin raționamente și prin exemple de sfinți, când se cade să adăugăm cele spuse de

[143] *Luca* 14, 26.
[144] *Fapte* 5, 29.
[145] *Filipeni* 3, 4-8.
[146] Imaginea folosită este mult mai tare: adjectivul ἐκβλητός desemnează „ceea ce e eliminat, ceea ce e aruncat afară".

Domnul și prin ele să convingem sufletul înfricoșat? Chiar El o mărturisește limpede și fără tăgadă, prin cuvintele: „Astfel, oricine dintre voi care nu se va lepăda de tot ce are nu poate să-Mi fie ucenic”[147]; și în alt loc, cu acestea: „Dacă vrei să fii desăvârșit,” - zice mai întâi - „mergi, vinde-ți averile și le dă săracilor”; și apoi adaugă: „Vino și urmează-Mi!”[148] E limpede pentru oricine e cu dreaptă judecată că pilda negustorului ne duce la același înțeles: „Împărăția cerurilor este asemenea cu un neguțător ce caută mărgăritare bune, care, găsind un mărgăritar de mare preț, s-a dus, și-a vândut toate câte avea și l-a cumpărat”[149].

Se-nțelege că mărgăritarul de mare preț este luat ca pildă pentru Împărăția cerurilor, pe care, așa cum ne arată cuvântul Domnului, nu o putem dobândi dacă în schimbul ei nu renunțăm deodată la toate câte ne aparțin: și bogății, și slavă, și origine nobilă, și orice altceva dintre cele râvnite de cei mulți.

3. Apoi, desigur, Domnul a arătat că nu putem dobândi lucrul la care râvnim dacă mintea ne e împărțită între feluritele griji, zicând: „Nimeni nu poate sluji la doi domni”[150]; și iarăși: „Nu puteți sluji lui Dumnezeu și lui Mamona”[151]. Prin urmare, trebuie să alegem o singură comoară, pe cea din ceruri, ca acolo să ne avem inima, „căci, unde este comoara ta, acolo va fi și inima ta”[152]. Dacă ne va rămâne un bun pământesc sau oarecare bogăție stricăcioasă, pentru că mintea ne e îngropată în acestea ca într-un noroi, sufletul, în mod necesar, nu-L poate vedea pe Dumnezeu și nu poate fi urnit spre dorirea frumuseților cerești și a bunurilor făgăduite nouă. Pe toate acestea nu le putem dobândi dacă o dorință neabătută și foarte arzătoare nu ne îndeamnă să le cerem și dacă nu ne ușurează ostenelile pricinuite de ele. Așadar, așa cum a arătat cuvântul de față, lepădarea este, pe de-o parte, dezlegarea legăturilor acestei vieți materiale și vremelnice și, pe de alta, eliberarea de îndatoririle omenești, care ne face mai potriviți pentru a porni pe calea către Dumnezeu. Este punctul de

[147] *Luca* 14, 33.
[148] *Matei* 19, 21.
[149] *Matei* 13, 45-46.
[150] *Matei* 6, 24.
[151] *Matei* 6, 24.
[152] *Matei* 6, 21.

plecare lipsit de piedici pentru a dobândi și a întrebuința lucruri de preț, „mult mai prețioase decât aurul și piatra"[153]. Într-un cuvânt, e o strămutare a inimii omenești în cetatea cerească, așa încât să poată spune: „Cetatea noastră este în ceruri"[154]. Dar cel mai important este începutul asemănării cu Hristos, Care, „bogat fiind, a sărăcit pentru noi"[155]. Dacă n-o vom dobândi, nu vom putea ajunge să viețuim potrivit Evangheliei lui Hristos. Când ai putea dobândi vreodată zdrobirea inimii ori smerirea cugetului sau umilirea mâniei, a tristeții și a grijilor și, pe scurt, despărțirea de patimile care nimicesc sufletul, dacă viețuiești în bogății și între grijile vieții, în dorirea pătimașă a celorlalte lucruri și în obișnuința cu ele? Deci, într-un cuvânt, celui căruia nu îi este îngăduit să se îngrijească nici măcar de cele necesare trupului, cum ar fi hrana și îmbrăcămintea, ce rațiune îi îngăduie să se lase năpădit de grijile cele rele ale bogăției ca de niște spini care împiedică să rodească sămânța sădită în noi de Semănătorul sufletelor noastre, de vreme ce Domnul nostru zice: „Iar cele care au căzut între spini sunt aceia care, sub grijile, bogăția și plăcerile vieții, se înăbușă și nu rodesc"[156]?

Întrebarea IX

Dacă cel care se alătură acelora care s-au dăruit Domnului trebuie să-și lase bunurile, fără deosebire, rudelor sale necinstite.

Răspuns

1. Pentru că Domnul zice: „Vinde-ți averile și le dă săracilor și vei avea comoară în cer; vino, urmează-Mi Mie!"[157] și încă o dată: „Vindeți-vă averile și dați milostenie!"[158], cred că acela care se desparte de ai săi cu un asemenea scop nu trebuie să-și neglijeze bunurile, ci să le cerceteze cu atenție pe toate câte i-au revenit,

[153] *Psalmul* 18, 11.
[154] *Filipeni* 3, 20.
[155] Cf. 2 *Corinteni* 8, 9.
[156] *Luca* 8, 14.
[157] *Matei* 19, 21.
[158] *Luca* 12, 33.

ca pe unele ce, de acum înainte, sunt închinate Domnului, să le gospodărească cu toată evlavia, fie el în persoană, dacă e în stare și are experiență, fie prin alții, aleși după multă cercetare și care au dovedit că le pot administra cinstit și înțelept. Să știi că nu e lipsit de vină nici a le lăsa rudelor, nici a le administra prin oricine se nimerește. Dacă cel căruia i s-a încredințat grija averilor împărătești nu este scutit de vină în cazul în care – chiar dacă cel mai adesea nu-și va fi însușit nimic din cele câștigate – lasă deoparte din neglijență cele ce puteau fi dobândite, ce osândă trebuie să presupunem că se va abate asupra celor care au chivernisit cu nepăsare și fără grijă cele închinate Domnului? Nu sunt vinovați de osânda celor nepăsători, după cum este scris: „Blestemat să fie oricine face lucrările Domnului cu nepăsare”[159]?

2. Pretutindeni trebuie să ne păzim ca nu cumva, sub pretextul împlinirii vreunei porunci, să ne arătăm drept stricători ai alteia. Și nu se cade să ne luptăm ori să ne certăm cu cei nedrepți, fiindcă robul Domnului nu trebuie să se certe[160]. De asemenea, cel care a suferit nedreptate din partea rudelor trupești trebuie să-și aducă aminte de Domnul, Care zice: „Nu este nimeni care să-și fi lăsat casa, sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă, sau soție, sau copii, sau țarini”, nu pur și simplu, ci „pentru Mine și pentru Evanghelie, și să nu ia însutit în această vreme de acum, iar în veacul viitor, viața veșnică”[161]. Căci celor nerecunoscători trebuie să li se pună în vedere că săvârșesc păcatul sacrilegiului, după porunca Domnului, Care zice: „Dacă îți va greși fratele tău, mergi, mustră-l!”[162] și așa mai departe. Iar a te judeca prin tribunalele lumești pentru aceste averi e întru totul oprit de cuvântul cinstirii lui Dumnezeu, prin care se spune: „Celui care vrea să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa”[163] și: „Îndrăznește careva dintre voi, dacă are pricină împotriva altuia, să se judece în fața celor nedrepți, și nu în fața sfinților?”[164] Deci înaintea sfinților să-i chemăm la judecată,

[159] *Ieremia* 48, 10.
[160] Cf. *2 Timotei* 2, 24.
[161] *Marcu* 10, 29-30.
[162] *Matei* 18, 15.
[163] *Matei* 5, 40.
[164] *1 Corinteni* 6, 1.

urmărind mai degrabă mântuirea fratelui decât mulțime de averi. Căci și Domnul, după ce a zis: „Dacă te va asculta", a adăugat „ai câștigat" nu avere, ci „pe fratele tău"[165]. Adesea se întâmplă să ne cheme dinaintea arbitrajului comun însuși făptașul nedreptății, pentru lămurirea speței; să ne prezentăm la judecată, dar nu ca pârâși, ci urmându-i pe cei care ne-au chemat, și nu pentru a ne împlini propria patimă a mâniei ori a gâlcevii, ci pentru a arăta adevărul. În acest fel îl vom elibera de rele pe acela, chiar fără să vrea, iar noi nu vom călca poruncile, asemenea unor slujitori ai lui Dumnezeu care nu se ceartă și nu sunt iubitori de arginți, stăruind fermi și în chip neclintit pentru vădirea adevărului, fără a încălca vreodată măsura îngăduită râvnei.

Întrebarea X

Ar trebui primiți toți cei care vin? Sau, dacă nu, care? Să fie primiți îndată, sau după ce au fost supuși unei cercetări amănunțite? Și în ce fel să fie această cercetare?

Răspuns

1. De vreme ce iubitorul de oameni Dumnezeu și Mântuitorul nostru Iisus Hristos vestește și zice: „Veniți la Mine, toți cei osteniți și împovărați, iar Eu vă voi odihni pe voi!"[166], nu este lipsit de primejdie a-i respinge pe cei care vor să se apropie de Domnul prin noi, să se supună jugului celui bun al Său și poverii poruncilor care ne ridică la ceruri. Și totuși nici nu se cuvine să i se îngăduie cuiva să pășească spre măreția învățăturilor cu picioarele nespălate. Așa cum Domnul nostru Iisus Hristos l-a întrebat pe tânărul care a venit la el despre viața sa de dinainte și, aflând că a trăit în dreptate, i-a poruncit să împlinească ceea ce-i lipsea pentru a fi desăvârșit și doar atunci i-a îngăduit să-L urmeze, tot așa, e limpede, trebuie ca și noi să cercetăm viața de mai înainte a celor care se apropie. Și celor care vor fi săvârșit ceva drept până acum să le încredințăm cele mai desăvârșite dintre învăță-

[165] *Matei* 18, 15.
[166] *Matei* 11, 28.

turi. Aceia care au trecut de la o viață stricată sau se străduiesc să se întoarcă din nepăsare la viața desăvârșită a cunoașterii lui Dumnezeu trebuie să fie cercetați în privința moravurilor pe care le au, ca nu cumva să fie nestatornici și schimbători în privința hotărârilor.

2. Nestatornicia unora este suspectă. Pe lângă faptul că ei înșiși nu au niciun folos, devin pricină de vătămare pentru ceilalți, aruncând asupra lucrării noastre ocări, minciuni și hule grele. Dar, pentru că toate se îndreptează prin purtare de grijă, iar frica de Dumnezeu învinge tot felul de metehne sufletești, nu trebuie să deznădăjduim în privința lor pe dată, ci trebuie să-i îndrumăm spre felul potrivit de exerciții duhovnicești, ca, în timp, și prin aceste exerciții grele să le punem la încercare intențiile și modul de a gândi. Și, de-i găsim neclintiți într-o anumită privință, să-i primim fără primejdie, iar dacă nu, cât sunt încă afară, să-i trimitem înapoi, așa încât cercetarea lor să nu fie primejdioasă pentru obște. În plus, trebuie să se cerceteze și dacă vreunul, cuprins mai înainte de păcate, își mărturisește fără motiv să se rușineze cele ascunse din pricina sfielii și devine propriul său acuzator[167], făcându-i de rușine și îndepărtându-i pe cei alături de care a săvârșit cele rele, potrivit cuvintelor: „Plecați de la Mine, toți cei care lucrați fărădelegea!”[168] De asemenea, se întărește pe sine pentru viața ce urmează, ca să nu mai cadă în astfel de patimi. De altminteri, modul comun de examinare pentru toți este acesta: să se vadă de sunt gata să îndure orice umilință fără a se rușina, încât să primească până și cele mai neînsemnate ascultări, în cazul în care s-a hotărât în chip rațional că împlinirea acelora le e folositoare. Și, după ce fiecare, prin tot felul de încercări, a fost vădit de către cei care pot cerceta cu iscusință asemenea chestiuni întocmai ca un vas folositor Stăpânului și pregătit pentru tot lucrul bun, să fie numărat între cei care s-au dăruit pe sine Domnului. Aceluia care, de la un mod de viață strălucit, se zorește spre smerenia cea după asemănarea Domnului nostru Iisus Hristos, trebuie neapărat să i se încredin-

[167] Cf. *Pilde* 18, 17.
[168] *Psalmul* 6, 8.

țeze ascultări dintre cele socotite rușinoase de către cei din lume și să se observe dacă se arată pe sine în fața lui Dumnezeu, convins pe deplin fiind, ca un lucrător care nu are de ce să se rușineze[169].

Întrebarea XI

Despre robi.

Răspuns

Toți cei câți, aflându-se sub jugul robiei, fug în comunitățile de frați pentru a se adăposti trebuie mustrați și trimiși înapoi stăpânilor, nu înainte de a-i fi mustrat și îndreptat, după pilda fericitului Pavel, care, născându-l pe Onisim prin Evanghelie, l-a trimis înapoi la Filimon[170]; și astfel pe unul l-a încredințat că jugul robiei purtat în chip bineplăcut Domnului îl face vrednic de Împărăția cerurilor, iar pe celălalt l-a îndemnat nu doar să renunțe la amenințarea făcută la adresa celui dintâi – amintindu-și de adevăratul Domn, Care zice: „Dacă le veți ierta oamenilor greșelile lor, și Tatăl vostru Cel ceresc va ierta greșelile voastre"[171] –, ci chiar să aibă o atitudine mai bună față de el, prin ce i-a scris: „Căci poate pentru asta a plecat pentru o vreme, ca să-l primești veșnic, însă nu ca pe un rob, ci mai mult decât pe un rob, ca pe un frate iubit"[172]. De s-ar întâmpla ca stăpânul să fie rău și ar da anumite porunci potrivnice legii, silindu-și în acest fel robul să încalce porunca adevăratului Stăpân și a Domnului nostru Iisus Hristos, trebuie să ne luptăm ca numele lui Dumnezeu să nu fie hulit prin robul acela, care a făcut ceva ce nu-I e plăcut lui Dumnezeu. Lupta se duce la bun sfârșit fie pregătindu-l pe rob să rabde pătimirile de care are parte, ca să dea ascultare lui Dumnezeu mai mult decât omului, precum scrie în Scriptură[173], fie dacă cei care l-au primit rabdă, după cum Îi e plăcut lui Dumnezeu, încercările venite asupra lor din pricina lui.

---

[169] Cf. 2 *Timotei* 2, 15.
[170] Cf. *Filimon* 1, 12.
[171] *Matei* 6, 14.
[172] *Filimon* 1, 15-16.
[173] Cf. *Fapte* 5, 29.

Întrebarea XII

Cum trebuie să fie primiți cei căsătoriți?

Răspuns

Și cei uniți prin căsătorie care se apropie de acest fel de viețuire trebuie întrebați dacă fac asta de comun acord[174], după porunca Apostolului, care zice: „Că nu mai e stăpân pe trupul său"[175], și astfel cel care vine să fie primit de față cu mai mulți martori. Nimic nu este de preferat ascultării de Dumnezeu. Dacă cealaltă parte n-ar fi de acord și s-ar opune[176], socotind a-I bineplăcea lui Dumnezeu ca fiind cel mai neînsemnat lucru, să-și amintească de Apostolul care zice: „Iar Dumnezeu ne-a chemat spre pace"[177]. Și așa să împlinească porunca Domnului, Care spune: „Dacă vine cineva la Mine și nu-și urăște tatăl și mama și femeia și pruncii" și celelalte, „nu poate să-Mi fie ucenic"[178]. Căci nimic nu-i de preferat supunerii față de Dumnezeu. Iar noi știm că în multe cazuri scopul vieții în curăție a învins prin rugăciunea stăruitoare și prin postul neîncetat, fiindcă Domnul îi aduce la primirea dreptei judecăți chiar prin boli trupești pe cei care fuseseră neascultători.

---

174 Cf. *1 Corinteni* 7, 5.

175 *1 Corinteni* 7, 4.

176 Un asemenea caz este prezentat și de Sfântul Ioan Casian în *Conlationes*, 21, 9. Theonas, cel care dorește să ia calea ascezei, purtând o discuție cu propria-i soție, care se opune separării, spune că aceasta e menită să-i fie „ajutor", conform celor expuse în *Cartea Facerii* (2, 20-23), nu un impediment în calea mântuirii; apoi Theonas citează drept argument cuvintele Mântuitorului consemnate în *Evanghelia după Luca* (14, 26). Notabilă este și atitudinea lui Clement al Alexandriei (*Stromata* 3, 15, 97) ori a Sfântului Chiril de Alexandria (*Commentarii in Lucam* 14:26 – *PG* 72, col. 793) referitoare la „ura" față de cei ai casei: ei sunt de părere că imperativul iubirii părinților (*Ieșire* 20, 12) ar trebui să dilueze forța textului de la Luca, căci Hristos n-ar anula una dintre poruncile Decalogului (*apud* Elizabeth CLARK, *Reading Renunciation. Asceticism and Scripture in Early Christianity*, Princeton, 1999, p. 198).

177 *1 Corinteni* 7, 15.

178 *Luca* 14, 26.

Întrebarea XIII

Celor care sunt abia intrați în obște le este de folos și exercițiul tăcerii.

Răspuns

Pentru cei nou-intrați în obște este bun și exercițiul tăcerii. Dacă își stăpânesc limba, vor da dovadă suficientă de înfrânare și, totodată, vor învăța prin tăcere, cu râvnă și atenție, de la cei care se folosesc de cuvinte cu măiestrie, și cum trebuie să întrebe, și cum să răspundă fiecăruia. Căci există și un ton al vocii, o măsură în vorbire, o vreme potrivită, o însușire distinctă a cuvintelor care sunt proprii și numai ale celor cucernici. Pe acestea nu le poate învăța nimeni dacă nu a renunțat la vechile obișnuințe. Tăcerea aduce cu sine uitarea celor de dinainte, prin încetarea practicării lor, și oferă răgazul pentru învățarea celor bune. Așa încât, dacă nu cumva l-ar sili fie vreo trebuință care ține de grija pentru sufletul său și de vreo nevoie urgentă în lucrul pe care îl îndeplinește, fie o anumită întrebare ce i-a fost pusă, să petreacă în tăcere, desigur, în afara cântării de psalmi.

Întrebarea XIV

Despre cei care s-au făgăduit pe ei înșiși Domnului, dar mai apoi încearcă să-și retragă făgăduința.

Răspuns

Fiecare dintre aceștia, care a fost primit în obște, dar mai apoi și-a retras făgăduința, trebuie să fie privit ca unul care a păcătuit împotriva lui Dumnezeu, înaintea Căruia și întru Care a depus făgăduința voturilor. Zice Scriptura: „Iar dacă va păcătui cineva față de Dumnezeu, cine se va ruga pentru el?”[179] Cel care s-a dăruit pe sine lui Dumnezeu, dar mai apoi a alergat la un alt fel de viață, a devenit vinovat de sacrilegiu, prin faptul că s-a

---

[179] *1 Regi 2, 25.*

furat pe sine și a prădat prinosul oferit lui Dumnezeu. Unora ca aceștia le e mai de folos ca frații să nu le deschidă ușa nici dacă, fiind în trecere, ar veni să caute adăpost. E cât se poate de limpede regula Apostolului care ne poruncește să ne ferim de oricine se află în neorânduială „și să nu avem nimic de-a face cu el, ca să se rușineze”[180].

Întrebarea XV

De la ce vârstă trebuie să li se îngăduie să se dăruiască pe sine lui Dumnezeu, iar făgăduința fecioriei când este socotită valabilă?

Răspuns

1. Fiindcă Domnul spune: „Lăsați pruncii să vină la Mine”[181], iar Apostolul îl laudă pe cel care din copilărie a învățat Sfintele Scripturi[182] și mai apoi poruncește ca pruncii să fie crescuți în învățătura și mustrarea Domnului[183], socotim că orice perioadă, chiar și cea a vârstei celei mai fragede, este potrivită pentru primirea celor care vin în obște. Pe cei lipsiți de părinți să-i primim din proprie inițiativă, așa încât să devenim, după râvna lui Iov[184], părinți ai orfanilor, iar pe cei care sunt sub stăpânirea părinților și au fost aduși chiar de către aceștia din urmă să-i primim în prezența mai multor martori, așa încât să nu li se dea pricină de a ne acuza celor care asta caută. Dimpotrivă, gura nedreaptă a acelora care rostesc hule împotriva noastră să fie închisă.

Drept urmare, trebuie primiți, potrivit celor spuse, dar nu se cade să fie numărați și socotiți pe dată în rândul fraților, ca nu cumva nereușita lor să aducă ocară vieții celei trăite cucernic. Să fie crescuți în toată cucernicia, ca fii ai întregii obști, dar locuințele și locul unde mănâncă ei, fie băieți, fie fete, să fie aparte, așa încât să nu capete nici îndrăzneală, nici curaj peste măsură față de cei mai bătrâni. Pe de altă parte, prin întâlnirile rare, să-și

[180] 2 *Tesaloniceni* 3, 14.
[181] *Marcu* 10, 14.
[182] Cf. 2 *Timotei* 3, 15.
[183] Cf. *Efeseni* 6, 4.
[184] Cf. *Iov* 29, 12.

păstreze respectul față de cei mai în vârstă, ca nu cumva, din cauza pedepselor date celor mai desăvârșiți pentru a-și fi trecut cu vederea îndatoririle – dacă li s-ar întâmpla vreodată să fie neatenți –, să încolțească în ei într-ascuns o anume ușurință de a săvârși păcatul sau, adesea, mândria, atunci când îi văd pe cei mai bătrâni păcătuind de multe ori tocmai în lucrurile pe care ei înșiși le împlinesc bine. Cel care e prunc cu mintea nu se deosebește cu nimic de pruncul după vârstă. De aceea nu-i de mirare că, adeseori, se găsesc aceleași patimi la amândoi. Mai mult, din cauza aceleiași conviețuiri, cei tineri ar putea săvârși faptele în care cei mai bătrâni își păstrează cuviința datorită vârstei, dar cu nechibzuință, mai înainte de vreme și în mod necuviincios.

2. Așadar, pentru a păstra această rânduială și purtarea aleasă în toate celelalte, trebuie separată locuința copiilor de cea a celor mai desăvârșiți. În acest fel, totodată, casa asceților nu va fi tulburată în timpul studiului învățăturilor într-atât de necesar tinerilor. Dar rugăciunile rânduite pentru fiecare zi să fie comune și pentru copii, și pentru cei mai bătrâni. Căci de pe urma râvnei celor mai desăvârșiți pruncii capătă obișnuința căinței, iar celor mai în vârstă nu mic le va fi ajutorul oferit de copii, prin rugăciuni. Și în legătură cu somnul, privegherea, timpul în care să mănânce, măsura și calitatea bucatelor, copiilor să li se rânduiască preocupări proprii fiecăruia și un fel de viață potrivit. Să fie pus în fruntea lor cel mai mare de vârstă, cel cu mai multă experiență decât ceilalți, în favoarea căruia pot aduce mărturie că este îndelung-răbdător. Și cu îngăduință părintească și prin cuvânt plin de înțelepciune, să îndrepteze el păcatele tinerilor, dând leacurile proprii fiecărei greșeli, în așa fel încât acest leac să devină atât mustrare pentru păcat, cât și un exercițiu al nepătimirii pentru suflet. De pildă: s-a mâniat vreunul pe cel de-o vârstă cu el? Atunci să fie silit să-l domolească și să-i slujească pe măsura îndrăznelii sale. Căci deprinderea smereniei stârpește mânia din suflet, mânie pe care semeția de multe ori o naște în noi. S-a atins de mâncăruri înainte de vreme? Să stea nemâncat o bună parte din zi. A fost găsit mâncând necumpătat și necuviincios? La vremea mesei, fiind ținut departe de bucate, să fie silit să-i privească pe ceilalți mâncând așa cum se cuvine, ca să fie

pedepsit prin înfrânare și să învețe buna-cuviință. A rostit o vorbă deșartă[185], o insultă la adresa aproapelui, o minciună sau altceva din cele neîngăduite? Să fie îndreptat prin post și tăcere.

3. Se cuvine ca și studiul literelor să fie potrivit cu scopul urmărit, ca ei să se folosească de cuvintele cele din Scripturi[186] și în loc de basme să li se înfățișeze istoria faptelor minunate, să fie instruiți cu parimiile din *Pilde* și să li se dea premii pentru memorarea numelor și a faptelor din Scriptură, ca să-și atingă scopul cu plăcere și în tihnă, fără efort și fără poticnire. Iar păzirea cugetului și obișnuința de a se feri de abaterea minții pot fi însușite cu ușurință printr-o instruire corectă, dacă vor fi întrebați neîncetat de către supraveghetori la ce le stă mintea și ce le frământă gândurile. Căci simplitatea vârstei, sinceritatea și neputința de a minți dezvăluie lesne tainele sufletului. Iar pentru a nu fi cuprins neîncetat de gânduri oprite, va fugi de cugetările nelalocul lor și fără încetare se va rechema pe sine înapoi de la acestea, temându-se de rușinea mustrărilor.

4. Așadar, atât timp cât e încă ușor de modelat, fraged și moale asemenea cerii, astfel că-i pot fi întipărite ușor formele lucrurilor apăsate asupra-i, sufletul trebuie călăuzit degrabă și dintru început spre exersarea în cele bune, ca, atunci când va apărea rațiunea și va veni putința de a discerne, să-și înceapă drumul de la dintâile învățături elementare și de la modelele de cucernicie care i-au fost predate, pentru ca rațiunea să-i arate ce e de folos, iar obișnuința să-i ofere ușurința de a împlini binele. Atunci trebuie primită și făgăduința feciorіei, fiind de acum sigură și făcută din hotărârea și judecata proprie, fiind cu rațiunea ajunsă acum la deplinătate. Abia după aceea Judecătorul cel drept oferă pedepse și răsplăți și celor care păcătuiesc, și celor care au făcut bine, după cât de vrednice le sunt faptele. Iar ca martori ai hotărârilor luate de către aceștia să fie luați întâistătătorii Bisericii, încât, prin ei, sfințenia trupului să fie dăruită ca prinos adus lui Dumnezeu, iar prin mărturia lor această faptă a lor să fie întărită. Pentru că zice Hristos: „Din gura a doi sau

[185] Cf. *Matei* 12, 36.

[186] Adică să-și aproprieze exprimarea de tip biblic: termeni, sintagme specifice etc.

trei martori să se statornicească tot cuvântul"[187]. Și în acest fel râvna fraților va fi ferită de orice hulă, iar celor care s-au dăruit pe sine lui Dumnezeu, dar mai apoi au încercat să-și retragă făgăduința, nu le va mai fi lăsat niciun prilej de a scăpa fără a fi rușinați. Cel care nu acceptă viața în feciorie, ca unul care nu poate purta de grijă de cele ale Domnului, să fie lăsat să plece în fața acelorași martori. Iar cel care s-a făgăduit pe sine Domnului după multă cercetare și chibzuință – pe care se cuvine a-i fi îngăduit să o facă în particular și timp de mai multe zile, ca să nu pară că l-am răpit – trebuie să fie primit și să fie numărat între cei ai obștii. Și din acel moment va împărți locuința și regimul de viață cu cei mai desăvârșiți.

Ce am uitat să spun – dar nu-i nepotrivit să adaug nici acum – este că unii trebuie să se exerseze de timpuriu în unele meserii, unii încă din copilărie. Din acest motiv, când unii dintre copii se arată deja pregătiți pentru a fi învățați, nu le interzicem să-și petreacă ziua cu cei care predau meseriile respective. Dar seara se cuvine să-i strămutăm laolaltă cu cei de o vârstă cu ei, cu care trebuie să mănânce.

Întrebarea XVI

Dacă e necesar ca acela care vrea să trăiască în chip cucernic să se înfrâneze.

Răspuns

E limpede că se impune a vorbi despre înfrânare, mai întâi pentru că Apostolul numără înfrânarea printre roadele Duhului[188], apoi fiindcă spune că desăvârșirea slujirii se împlinește și prin înfrânare: „În osteneli, în privegheri, în posturi, în curăție"[189]; iar în alt loc: „În osteneală și trudă, adeseori în privegheri; în foame și sete, adeseori în postiri"[190]; și iarăși: „Oricine ia parte la luptă se înfrânează de la toate"[191]. Nu poți reuși să-ți chinuiești

---

[187] *Deuteronom* 19, 15; *Matei* 18, 16.
[188] Cf. *Galateni* 5, 23.
[189] *2 Corinteni* 6, 5.
[190] *2 Corinteni* 11, 27.
[191] *1 Corinteni* 9, 25.

trupul și să-l supui robiei[192] prin nimic altceva decât prin înfrânare. Căci înflăcărarea tinereţii și greutatea de a-ţi stăpâni pornirile sunt ţinute strâns prin înfrânare ca printr-o zăbală. Potrivit cuvintelor lui Solomon, „desfătarea nu-i folosește la nimic celui fără minte"[193]. Și ce este mai fără de minte decât trupul care petrece în desfătări și decât tinereţea cea zburdalnică? De aceea spune Apostolul: „Iar grija pentru trup să n-o faceţi spre pofte"[194], precum și: „Cea care trăiește în desfătări, deși vie, este moartă"[195]. Pilda bogatului care vieţuia în desfătări ne arată că înfrânarea ne este necesară, ca să nu auzim și noi ceea ce a auzit acela: „Ţi-ai primit cele bune în viaţa ta"[196].

Cât e de înfricoșătoare neînfrânarea, a arătat-o și Apostolul, numărând-o printre însușirile apostaziei, când a zis: „În zilele de pe urmă vor veni vremuri rele, căci oamenii vor fi iubitori de sine"[197]. Și, după ce a enumerat mai multe feluri de răutate, a adăugat: „clevetitori, neînfrânaţi"[198]. Isav a fost acuzat de neînfrânare ca de cel mai mare dintre rele, întrucât pentru o singură mâncare și-a vândut dreptul de întâi-născut[199]. Prima neascultare i s-a întâmplat omului tot prin neînfrânare.

Și despre toţi sfinţii se aduce mărturie că au trăit în înfrânare. Moise a primit Legea doar prin stăruinţa îndelungată în post și rugăciune[200], auzind cuvintele lui Dumnezeu „ca și cum ar vorbi cineva cu prietenul său"[201]. Ilie a fost învrednicit de vederea lui Dumnezeu doar atunci când a ajuns la aceeași măsură a înfrânării[202]. Cum e în privinţa lui Daniel? Cum a ajuns la vederea celor minunate? Nu după a douăzecea zi a postului[203]? Cum au stins cei trei tineri văpaia focului? Nu cumva prin înfrânare[204]?

---

[192] Cf. *1 Corinteni* 9, 27.
[193] *Pilde* 19, 10.
[194] *Romani* 13, 14.
[195] *1 Timotei* 5, 6.
[196] *Luca* 16, 25.
[197] *2 Timotei* 3, 1-2.
[198] *2 Timotei* 3, 3.
[199] Cf. *Facere* 25, 33.
[200] Cf. *Deuteronom* 9, 9.
[201] *Ieşire* 33, 11.
[202] Cf. *3 Regi* 19, 8.
[203] Cf. *Daniel* 10, 3.
[204] Cf. *Daniel* cap. 1 şi 3.

Și toată desfășurarea vieții lui Ioan nu a pornit de la înfrânare[205]? Cu aceasta Și-a început și Domnul arătarea[206].

Numim înfrânare nu abținerea desăvârșită de la mâncăruri, fiindcă asta înseamnă nimicirea violentă a vieții, ci abținerea de la cele plăcute, pentru a nimici voința trupului și pentru atingerea scopului – al viețuirii cucernice. În general, noi cei care am fost educați spre cucernicie trebuie să ne înfrânăm de la toate câte sunt dorite de către cei care își călăuzesc viața după pofte. Dar practicarea înfrânării nu privește numai cele legate de plăcerea mâncărurilor, ci se răsfrânge și asupra lepădării de tot ce ne împiedică de la împlinirea țelului. Astfel că cel înfrânat în chip desăvârșit în niciun caz nu va avea parte de acestea: să-și stăpânească doar pântecele, fiind înfrânt însă de slava omenească; să biruiască numai pofta aducătoare de rușine, dar nu și pofta de bogăție sau vreo altă stare sufletească nicidecum nobilă, cum ar fi mânia, întristarea sau vreuna dintre cele câte robesc de obicei sufletele neînvățate. Căci, de cele mai multe ori, ceea ce putem observa la toate poruncile, că sunt strâns legate între ele și că este cu neputință a împlini una fără cealaltă, se vede mai ales cu privire la înfrânare. Cel înfrânat în privința dorinței de a fi slăvit este smerit, în vreme ce acela care se arată înfrânat față de bogății împlinește măsura evanghelică a sărăciei. Răbdător este cel care își stăpânește furia și mânia. Și rațiunea înfrânării desăvârșite pune frâu limbii, ochilor hotar, iar urechilor le impune lipsa curiozității atunci când sunt folosite. Cine nu stăruie în acestea este necumpătat și desfrânat. Prin urmare, vezi cum în jurul acestei singure porunci toate se strâng laolaltă ca într-o horă?

Întrebarea XVII

Că trebuie să ne înfrânăm și de la râs.

Răspuns

1. E un aspect trecut cu vederea de mulți, dar vrednic de a fi păzit cu atenție de către cei care viețuiesc în asceză. A fi cuprins

---

[205] Cf. *Matei* 3, 4; *Luca* 1, 15.
[206] Cf. *Matei* 4, 2.

de un râs nestăpânit şi necumpătat e semn al neînfrânării, al neputinţei de a-şi ţine în frâu mişcările sufletului[207] şi al faptului că niciun argument întemeiat nu poate înăbuşi uşurătatea sufletului. Nu este necuviincios să-ţi arăţi veselia sufletului printr-un surâs senin, aşa încât să arăţi doar ce e scris: „Când inima e veselă, chipul înfloreşte"[208]. Dar a hohoti zgomotos şi a-ţi scutura involuntar trupul nu sunt proprii celui cu sufletul liniştit ori celui cinstit sau celui care-i stăpân pe sine. Şi *Ecclesiastul* respinge acest fel de râs ca unul care nimiceşte mai cu seamă statornicia sufletului, atunci când zice: „Râsul l-am numit nebunie"[209]; şi: „Precum este trosnetul spinilor sub căldare, tot aşa este râsul proştilor"[210]. Şi Domnul a arătat că a luat asupră-Şi afectele fireşti ale trupului şi pe toate celelalte câte poartă mărturia virtuţii – cum sunt osteneala şi mila faţă de cei strâmtoraţi –, dar nu a râs, după cât reiese din relatările Evangheliilor, ci i-a numit nefericiţi pe cei stăpâniţi de el[211]. Dar să nu vă lăsaţi înşelaţi de dublul înţeles[212] al cuvântului „râs". De regulă, în Scriptură bucuria sufletului şi dispoziţia veselă dată de lucrurile bune sunt numite de multe ori „râs", cum zice Sarra: „Dumnezeu mi-a dat de ce să râd"[213]; [acelaşi înţeles îl înfăţişează evanghelistul]: „Fericiţi cei care acum plângeţi, căci veţi râde"[214], precum şi textul din *Iov*: „Şi gura iubitoare de adevăr o va umple de râs"[215]. Toate aceste expresii sunt folosite pentru veselia care izvorăşte din bucuria sufletului.

Aşadar, cel aflat deasupra oricărei patimi şi care nu se lasă pradă niciunui imbold venit din plăcere, ci rămâne înfrânat şi neînduplecat faţă de orice desfătare vătămătoare, acesta este unul care se înfrânează în chip desăvârşit. Există însă momente când trebuie să ne abţinem şi de la cele îngăduite şi necesare

[207] Adică emoţiile, cum, de pildă, sunt nelinişţea, frica, bucuria etc.
[208] *Pilde* 15, 13.
[209] *Ecclesiastul* 2, 2.
[210] *Ecclesiastul* 7, 6.
[211] Cf. *Luca* 6, 25.
[212] Literal: „omonimia" (ἡ ὁμωνυμία).
[213] *Facere* 21, 6.
[214] *Luca* 6, 21.
[215] *Iov* 8, 21.

traiului, când înfrânarea este rânduită spre folosul fraţilor noştri, după cum zice Apostolul: „Dacă mâncarea îl sminteşte pe fratele meu, nu voi mai mânca niciodată carne"[216]. Deşi avea dreptul de a trăi din Evanghelie, nu s-a folosit de această putere, ca să nu pricinuiască vreo poticnire Evangheliei lui Hristos[217].

2. Înfrânarea este pieirea păcatului, înstrăinarea patimilor, omorârea trupului până la înseşi afectele şi doririle fireşti, începutul vieţii duhovniceşti, chezăşia bunurilor veşnice, cea care nimiceşte prin sine boldul plăcerii. Căci plăcerea este amăgirea cea mare a răului, cea prin care noi, oamenii, cădem uşor în păcat. Şi orice suflet este tras înspre moarte de către aceeaşi plăcere ca de o undiţă. Astfel, cel care nu este slăbit de aceasta datorită înfrânării a reuşit să se ferească de orice păcat. Dar, dacă cineva, deşi a fugit de majoritatea păcatelor, e stăpânit de unul singur, el nu este înfrânat, tot aşa cum nu este sănătos cel chinuit de o singură suferinţă trupească şi cum nu este liber oricine se întâmplă să fie sub stăpânirea fie şi a unui singur stăpân. Celelalte virtuţi, împlinite fiind în ascuns, arareori se arată oamenilor. Pe de altă parte, înfrânarea se face cunoscută îndată ce am întâlnit o persoană care o practică. După cum luptătorului îi sunt proprii înălţimea şi înfăţişarea sănătoasă[218], tot astfel, pe creştin, trupul slăbit şi firav şi paloarea care înfloreşte din înfrânare îl vădesc a fi cu adevărat un luptător pentru poruncile lui Hristos. Prin neputinţa trupului, el îşi înfrânge duşmanul şi îşi arată puterea în luptele cucerniciei, conform celor spuse de Apostol: „Când sunt slab, atunci sunt tare"[219]. Cât folos aduce numai a-l vedea pe cel înfrânat, care anevoie şi doar câte puţin se atinge de cele trebuincioase vieţii, ca şi cum împlineşte o obligaţie împovărătoare faţă de fire, şi care, nemulţumit fiind de cât timp zăboveşte pentru aceasta, se ridică degrabă de la masă din râvna pentru fapte! Socotesc că niciun cuvânt nu-i va mişca sufletul celui cu pântece necumpătat şi nu-l va călăuzi spre schimbare, precum reuşeşte simpla întâlnire cu cel înfrânat. Şi asta înseam-

---

[216] *1 Corinteni* 8, 13.

[217] Cf. *1 Corinteni* 9, 12.

[218] Literal: „culoarea sănătoasă".

[219] *2 Corinteni* 12, 10.

nă, după câte se pare, a mânca și a bea spre slava lui Dumnezeu[220], așa încât și la masă să strălucească faptele noastre cele bune, spre slava Tatălui nostru Celui din ceruri[221].

Întrebarea XVIII

Trebuie să gustăm din toate cele câte ne sunt puse înainte.

Răspuns

Așadar, se impune să se stabilească și faptul că înfrânarea le este absolut necesară luptătorilor pentru cucernicie spre omorârea trupului. „Căci orice luptător se înfrânează de la toate."[222] Însă, pentru a nu cădea laolaltă cu vrăjmașii lui Dumnezeu, care sunt înfierați în propria lor conștiință[223] și de aceea se abțin de la mâncărurile „pe care Dumnezeu le-a creat spre a fi primite cu mulțumire de către cei credincioși"[224], trebuie ca, atunci când se ivește ocazia, să gustăm deci din toate, ca să le arătăm celor de față că toate sunt curate pentru cei curați[225] și că „toată zidirea lui Dumnezeu este bună și nimic nu trebuie lepădat dacă e luat cu mulțumire, căci se sfințește prin cuvântul lui Dumnezeu și prin rugăciune"[226]. Dar scopul înfrânării trebuie să fie păzit și astfel: folosind mâncărurile cele mai puțin costisitoare și necesare traiului, atât cât avem nevoie – prin aceasta evităm paguba adusă de îmbuibare –, și depărtându-ne întru totul de cele care aduc plăcere. În felul acesta le vom stârpi patima celor iubitori de plăcere, îi vom vindeca pe cei înfierați în propriile conștiințe, desigur, pe cât ne stă în putință, și ne vom elibera de a fi bănuiți că aparținem uneia dintre cele două categorii. Apostolul spune: „De ce libertatea mea este judecată de o altă conștiință?"[227] În-

[220] *Cf. 1 Corinteni* 10, 31.
[221] *Cf. Matei* 5, 16.
[222] *1 Corinteni* 9, 25.
[223] *Cf. 1 Timotei* 4, 2.
[224] *Cf. 1 Timotei* 4, 3.
[225] *Cf. Tit* 1, 15.
[226] *1 Timotei* 4, 4-5.
[227] *1 Corinteni* 10, 29.

frânarea îl vădește pe cel care a murit împreună cu Hristos și și-a omorât mădularele pământești[228]. Știm că înfrânarea este maică a cumpătării, dătătoare de sănătate și cea care înlătură atât cât trebuie orice piedică aflată în calea rodirii bunătăților în Hristos; și asta de vreme ce, potrivit cuvintelor Domnului, grijile acestui veac, plăcerile vieții și poftele de celelalte înăbușă cuvântul și îl fac neroditor[229]. De înfrânare fug și demonii, căci Însuși Domnul ne învață că „acest neam [de demoni] nu iese decât prin rugăciune și post"[230].

Întrebarea XIX

Care este măsura înfrânării?

Răspuns

1. În ceea ce privește patimile sufletului, este o singură măsură a înfrânării: înstrăinarea desăvârșită de cele ce ne poartă spre plăcerea nimicitoare. Cât despre mâncăruri, atât măsura, cât și felul folosirii lor se deosebesc după cum fiecare își are necesitățile proprii, după vârstă, îndeletnicire și după cum le e obișnuit trupul – deci toate acestea diferă de la unul la altul. Așa încât nu e posibil ca toți cei care se exersează în cucernicie să fie cuprinși într-o singură regulă. Dar, hotărând măsura potrivită acelora dintre asceți care sunt sănătoși, să lăsăm în seama celor cărora li s-a încredințat conducerea ca, pornind de la această măsură, să o schimbe, în acord cu ce se ivește în fiecare situație. În niciun caz nu pot fi cuprinse în cuvântarea de față cele privitoare la fiecare în parte, ci doar cele care țin de învățătura comună și generală. Proestoșii să rânduiască întotdeauna conform nevoii de moment mângâierea celor bolnavi prin mâncăruri și a celui foarte obosit de strădanii neîncetate sau întremarea celui care se pregătește de un lucru ostenitor, cum ar fi o călătorie ori altceva dintre cele chinuitoare, urmând aceluia care a zis: „Se împărțea tuturor după

---

[228] Cf. *Coloseni* 3, 5.
[229] Cf. *Matei* 13, 22.
[230] *Matei* 17, 21.

cum avea nevoie fiecare"[231]. Așa se face că nu se poate legiui același timp al mesei valabil pentru toți, nici același fel și măsură a mâncării. Scopul să fie comun: împlinirea trebuinței. Căci umplerea pântecelui peste măsură și îngreunarea lui cu mâncăruri sunt lucruri vrednice de blestem, fiindcă Domnul a zis: „Vai vouă celor care v-ați săturat acum!"[232] Ele fac trupul de nefolosit la muncă, înclinat spre somn și mai predispus vătămărilor. Deci nu trebuie să facem nicidecum din plăcere scopul mâncării, ci el să fie nevoia de a trăi, respingând neînfrânarea plăcerii. Fiindcă a fi rob plăcerilor nu este nimic altceva decât a-ți face pântecele propriul dumnezeu[233]. Trupul nostru, pentru că e secătuit și slăbește[234] tot timpul, are nevoie să fie alimentat și tocmai de aceea pofta de mâncare este firească. Așa se face că bunul rost al întrebuințării alimentelor poruncește umplerea din nou a ceea ce s-a golit, pentru a întreține orice vietate, fie că ar fi nevoie de hrană uscată sau lichidă.

2. Prin urmare, fiecăruia trebuie să-i fie pus înainte ceea ce i-ar putea împlini nevoia cât mai simplu cu putință. Aceasta o lămurește Însuși Domnul prin faptul că ospătează[235] mulțimile ostenite ca să nu se istovească pe cale, așa cum e scris[236]. Căci, deși putea spori minunea în pustiu prin închipuirea unor mâncăruri mult mai scumpe, le-a pregătit o hrană atât de simplă și de puțin costisitoare, încât pâinile au fost de orz și lângă pâine, o bucată de pește[237]. De băutură nici n-a amintit, fiindcă apa care izvorăște singură le e tuturor la îndemână și e suficientă pentru nevoile omului – în afară de cazul în care aceasta i-ar face rău cuiva din pricina vreunei boli, caz în care această apă trebuie să fie înlăturată, conform sfatului pe care Pavel îl dă lui Timotei[238].

---

[231] *Fapte* 2, 45.

[232] *Luca* 6, 25.

[233] Cf. *Romani* 16, 18.

[234] Literal: „golindu-se și scurgându-se". Cele două verbe utilizate, κενόω și ἀπορρέω, fac referire la consumul de energie la care e supus în permanență corpul uman.

[235] Literal: „i-a întâmpinat în calitate de gazdă" (verbul folosit este δεξιόω, care se încadrează în sfera semantică a ospeției).

[236] Cf. *Matei* 15, 32.

[237] Cf. *Ioan* 6, 9.

[238] Cf. *1 Timotei* 5, 23.

Trebuie evitate toate câte sunt cu certitudine dăunătoare. Căci nu dăm dovadă de statornicie dacă, pe de o parte, alegem mâncărurile pentru a ne păstra trupul în bună stare, iar pe de alta, prin aceleași mâncăruri, luptăm împotriva trupului, împiedicându-l în acest fel să împlinească poruncile lui Dumnezeu. Tocmai acest fapt ne este pildă pentru a ne obișnui sufletul să fugă de vătămări, chiar dacă i-ar fi plăcute. Prin urmare, trebuie ca, în orice chip, să preferăm bucatele cele mai ușor de agonisit, ca nu cumva, sub pretextul înfrânării, să le căutăm pe cele mai scumpe și mai costisitoare, condimentate cu mirodenii foarte scumpe. Dimpotrivă, trebuie ales ceea ce este ușor de agonisit în fiecare ținut, ieftin și care poate fi folosit de către toți. Dintre mâncărurile aduse din alte țări, să fie folosite doar cele strict necesare, cum sunt uleiul și altele asemenea. La fel, dacă ceva este de folos pentru alinarea de care au nevoie cei bolnavi, este îngăduit, dar numai dacă acel lucru se poate agonisi fără prea multă osteneală, tulburări și alergătură încoace și-ncolo.

Întrebarea XX

În ce fel să-i primim pe oaspeți cu mâncăruri?

Răspuns

1. Slava deșartă, strădania de a plăcea oamenilor și săvârșirea unui lucru spre a fi văzut de către ceilalți le sunt oprite întru totul creștinilor, în orice lucru, așa încât chiar cel care împlinește porunca spre a fi văzut de către oameni și spre a fi slăvit își pierde răsplata[239]. Cei care au acceptat orice chip al umilinței pentru porunca Domnului trebuie să evite din răsputeri orice formă a slavei deșarte. Dar, fiindcă îi vedem pe cei din lume rușinându-se de umilința sărăciei, străduindu-se să le ofere mâncăruri îmbelșugate și scumpe oaspeților atunci când primesc vreun străin, mă tem ca nu cumva, din nebăgare de seamă, să ne atingă și pe noi aceeași patimă și să fim mustrați fiindcă ne-am rușinat de sărăcia care este numită de Hristos „fericită"[240]. Astfel

[239] Cf. *Matei* 6, 1.
[240] Cf. *Matei* 5, 3.

că nu se cuvine să cumpărăm din afara [obştii] vase de argint, draperii cu margini de purpură sau aşternut moale ori haine vaporoase. Tot aşa, nu ni se cuvine nici să ne gândim la mâncăruri cu mult diferite de dieta noastră. Căci nu este doar un lucru ruşinos şi nepotrivit scopului pe care ni l-am propus să alergăm de colo-colo şi să căutăm cele de care nu avem nevoie, ci asemenea lucruri au fost născocite pentru plăcerea jalnică şi spre slava deşartă cea pieritoare. Mai mult decât atât, ne pricinuiesc o vătămare însemnată, de fiecare dată când cei care trăiesc în desfătări şi îşi măsoară fericirea în plăceri ale pântecelui văd că ne întoarcem după aceleaşi griji josnice pe care le urmăresc şi ei. Şi, dacă desfătarea este rea şi trebuie ocolită, în niciun caz nu trebuie aleasă, pentru că nimic din cele osândite nu ne poate fi de folos vreodată. Cei care trăiesc în desfătări, folosesc miruri alese şi beau vin strecurat sunt învinuiţi de Scriptură[241]. Din pricina luxului, despre văduvă, deşi trăia, Apostolul zice că a murit[242]. Bogatul a fost lipsit de rai datorită desfătărilor de care a avut parte aici[243]. Ce avem noi de-a face cu măreţia? A venit ca oaspete vreun străin? Dacă ne e frate şi urmăreşte acelaşi scop în viaţă, îşi va recunoaşte propria-i masă. Căci ceea ce a lăsat acasă va găsi la noi. A ostenit poate datorită drumului? Îi vom pune înainte atât cât să-i fie domolită osteneala.

2. A venit un altul din viaţa lumească? Să înveţe practic cele câte nu l-a convins pe el cuvântul şi să-şi însuşească exemplul şi modelul de înfrânare în mâncărurile [pe care i le oferim]. Să stăruie în mintea lui amintiri legate de masa creştinilor şi de sărăcia pentru Hristos, care nu poate fi ruşinată nicicum. Dar, dacă nu va lua aminte, ci va fi batjocoritor la adresa noastră, a doua oară să nu ne mai tulbure! Noi însă, de câte ori vedem pe vreunii dintre cei bogaţi, ei care, între bunuri, pun pe primele locuri dulceaţa dezmierdărilor, ne întristăm cumplit pentru ei; fiindcă îşi petrec toată viaţa în deşertăciune şi, făcându-şi propriile plăceri dumnezei ai lor, luându-şi partea de bunuri în viaţa aceasta, ei nu simt că se duc spre focul pregătit lor şi spre văpaia acestuia datorită desfătării de aici. Şi, dacă vom avea prilejul, nu vom

[241] Cf. *Amos* 6, 6.
[242] Cf. *1 Timotei* 5, 6.
[243] Cf. *Luca* 16, 22.

pregeta să le explicăm toate acestea. În cazul în care ne-am găsi noi înșine în situația de a fi cuprinși de aceleași păcate, de a căuta cu tot dinadinsul cele ce aduc plăcere și de a fi pregătiți să ne trufim cu ele, mă tem ca nu cumva să ne vădim ca ziditori ai celor pe care le dărâmăm[244] și să ne facem vinovați de cele pentru care îi judecăm pe alții, ducând acest fel de viață în chip prefăcut, luând o mină diferită în funcție de locul în care ne aflăm, dacă nu cumva ne vom schimba chiar și hainele atunci când ne întâlnim cu puternicii zilei, cărora le place fastul. Dacă acest lucru este rușinos, cu cât e mai rușinos să ne schimbăm masa pentru cei care trăiesc în desfătări? Viața creștinului este simplă, având un singur scop – a-L slăvi pe Dumnezeu[245]. „Fie că mâncați, fie că beți, fie că faceți altceva, pe toate să le faceți spre slava lui Dumnezeu!”[246], zice Apostolul Pavel, grăind întru Hristos. În schimb, viața celor din lume este felurită și pestriță, preschimbată de fiecare dată în alt fel, spre a plăcea acelora cu care se întâlnesc.

3. De aceea și tu, dacă așterni masa pentru fratele tău cu mâncăruri din belșug și foarte rafinate pentru a-i face plăcere, îl învinuiești de a fi rob al iubirii de plăcere și, prin ceea ce îi pregătești, arunci asupra sa ocări pentru că-i supus de lăcomia pântecelui, de vreme ce îl acuzi că află plăcere în astfel de lucruri. Sau oare, privind chipul și felul pregătirii, nu am ghicit referitor la cel așteptat cine și ce fel de om este? Pe Marta, care se silea spre multe ca să-I slujească, Domnul nu a lăudat-o, ci i-a zis: „Te îngrijești și te tulburi pentru multe, însă este nevoie de puține, și chiar de-un singur lucru”[247]. „De puține” înseamnă, e limpede, ce trebuie să se pregătească; „de unul”, scopul pe care să-l avem în vedere, ca nevoia să fie împlinită. Și nu ești neștiutor cu privire la ce fel de hrană le-a pus Însuși Domnul înainte celor cinci mii. Iar rugăciunea lui Iacov către Dumnezeu este: „Dacă-mi vei da pâine

---

[244] Cf. *Galateni* 2, 18.

[245] Pentru a numi scopul creștinilor, Sfântul Vasile folosește aici termenul θεοποιέω. De altfel, acesta este un cuvânt pe care-l întrebuințează foarte rar: mai poate fi regăsit și în cartea a III-a a lucrării *Adversus Eunomium* (*PG* 29, 665C; *apud* Norman RUSELL, *The Doctrine of Deification in the Greek Patristic Tradition*, Oxford University Press, 2004, p. 208). Așadar, a-L slăvi pe Dumnezeu este chemarea dintâi a creștinului. Sfântul capadocian merge însă mai departe, îndemnându-ne la imitarea (*mimesis*)/ urmarea lui Hristos prin virtute, precum afirmă în *Regulile mari*, XLIII, 1.

[246] *1 Corinteni* 10, 31.

[247] *Luca* 10, 41-42.

să mănânc și haină să mă îmbrac [...]”[248]; el n-a zis: „Dacă-mi vei da desfătare și scumpătate”. Ce a zis preaînțeleptul Solomon? „Nu-mi da bogăție și sărăcie! Rânduiește-mi cele trebuincioase și mi-s îndestulătoare; ca nu cumva, sătul fiind, să devin mincinos și să zic: «Cine mă vede?» Sau, sărac fiind, să fur și să jur strâmb pe numele Dumnezeului meu.”[249] Așadar, el socotește că „bogăția” înseamnă îmbuibare, „sărăcia” e lipsa totală a celor strict necesare; prin „cele îndestulătoare” vrea să spună că acelea „trebuincioase” nu lipsesc, dar, totodată, nici nu prisosesc. Dar este un alt fel de îndestulare pentru fiecare, după cum le e obișnuit trupul și nevoia momentului. Unul, datorită ostenelii, are nevoie de hrană mai multă și mai consistentă, altul are nevoie de mai puțină, mai ușoară și potrivită în toate, din cauză că e slăbit. Tuturor le e comună hrana mai puțin costisitoare și mai lesne de agonisit. În orice caz, e necesară o masă suficient de bogată și servită cu grijă, nedepășind în niciun fel limita a ceea ce ne e de trebuință. Scopul primirii de oaspeți să fie următorul: să se urmărească ceea ce are nevoie fiecare dintre ei. Fiindcă zice Apostolul: „Precum cei care se folosesc de lumea aceasta și nu se folosesc fără măsură”[250]. Iar folosirea fără măsură înseamnă o cheltuială mai mare decât ne e trebuința. Nu avem bani? Nici să nu avem! Nu ne sunt încărcate hambarele? Hrana noastră este pentru o singură zi, iar traiul ni-l dobândim prin lucrul mâinilor. De ce să risipim hrana dată de Dumnezeu flămânzilor doar pentru a le face plăcere celor care trăiesc în desfătări? Păcătuim față de ambele părți: celor dintâi le vom spori necazurile pe care le au de pe urma lipsurilor, celor din urmă, vătămările pricinuite de îmbuibare.

Întrebarea XXI

Cum se cuvine să ne purtăm când ședem ori stăm întinși în vremea prânzului și a cinei?

Răspuns

De vreme ce există o poruncă dată de Domnul, Cel Care ne obișnuiește să fim smeriți în orice loc ne-am afla, poruncă ce

---

[248] *Facere* 28, 20.
[249] *Pilde* 30, 8-9.
[250] *1 Corinteni* 7, 31.

prevede să ne alegem ultimul loc[251] atunci când stăm întinşi la masa de prânz, trebuie ca cel care s-a străduit să le săvârşească pe toate după poruncă să nu treacă cu vederea această poruncă. Dar, dacă vreunii dintre mireni se vor aşeza la masă alături de noi, se cuvine să le fim pildă şi în această privinţă – să nu devină trufaşi, nici să caute locul dintâi. Când toţi se adună în acelaşi scop, spre a da dovada umilinţei lor în fiecare clipă, se impune ca fiecare să aleagă ultimul loc, potrivit poruncii Domnului. Şi e nepotrivit, încă o dată, să năvălească toţi asupra acestui ultim loc, certându-se pentru el, fiindcă un asemenea fapt ar strica buna rânduială şi ar pricinui tulburare. Iar faptul că nu-l cedăm altora şi ne luptăm pentru el ne face asemenea celor care se ceartă pentru locurile dintâi. De aceea, se cuvine ca şi în acest caz, cunoscând şi, cu băgare de seamă, purtând de grijă lucrului ce ni se cuvine, să lăsăm ordinea locurilor la masă în seama celui căruia i-a fost încredinţată această sarcină, după cum ne-a îndemnat şi Domnul, zicând că dispunerea acestora îl priveşte pe stăpânul casei[252]. Astfel ne vom îngădui unii pe alţii în iubire[253], făcându-le pe toate în chip bineplăcut şi după rânduială[254]. De asemenea, vom arăta că nu suntem smeriţi spre a fi văzuţi de mulţime şi nici pentru a fi plăcuţi poporului, cum am fi părut dacă ne-am fi certat aprig şi cu stăruinţă. Dimpotrivă, vom reuşi să fim smeriţi tocmai prin faptul că vom fi supuşi. Căci, atunci când am primit locul dintâi prin poruncă, mândria se vădeşte mai degrabă dacă ne certăm decât dacă şedem pe el.

Întrebarea XXII

Care este îmbrăcămintea potrivită creştinului?

Răspuns

1. Până acum, cuvântarea ne-a arătat necesitatea smereniei, simplităţii, ieftinătăţii în toate şi a puţinei-cheltuieli, aşa încât să avem cât mai puţine pricini de a ne fi abătută mintea de pe urma

[251] Cf. *Luca* 14, 10.
[252] Cf. *Luca* 14, 10.
[253] Cf. *Efeseni* 4, 2.
[254] Cf. *1 Corinteni* 14, 40.

nevoilor trupești. Trebuie să urmăm aceleași țeluri și în cazul cuvântării despre îmbrăcăminte. Dacă se cuvine să ne străduim să fim ultimii în toate, e limpede că și în această privință e de preferat ultimul loc. Iubitorii de mărire deșartă își caută slava și prin hainele pe care le îmbracă, punând preț foarte mult pe a fi văzuți și invidiați pentru scumpătatea veșmântului. De partea cealaltă, se-nțelege, cel care a preferat, coborându-se pe sine prin smerenie, să viețuiască în condițiile cele mai umile se cuvine să aleagă a fi ultimul dintre toți și referitor la acestea. Căci, după cum sunt învinuiți corintenii[255] că la ospețele publice îi rușinează prin luxul pe care-l afișează pe cei care nu au, tot așa e clar că, în ceea ce privește purtarea hainelor în public pentru a atrage privirile, o podoabă mai de preț decât a celor mulți, prin contrast, îl rușinează pe cel sărac. Dar, fiindcă Apostolul spune: „Nu cugetați la cele înalte, ci lăsați-vă duși spre cele smerite!"[256], să se cerceteze fiecare pe sine: cu cine le e mai potrivită creștinilor asemănarea, cu cei care locuiesc în palatele regilor și sunt îmbrăcați în haine moi, sau cu îngerul și vestitorul venirii Domnului, față de care, printre cei născuți din femeie, nu s-a ridicat vreunul mai mare[257]. Este vorba despre Ioan, fiul lui Zaharia, a cărui îmbrăcăminte era din peri de cămilă[258]. Și sfinții de odinioară au umblat în piei de oaie ori în piei de capră[259].

2. Scopul folosirii hainelor l-a indicat Apostolul printr-o singura frază, zicând: „De vreme ce avem hrană și îmbrăcăminte, ne vom mulțumi cu acestea"[260]. Așa că avem nevoie doar de un acoperământ, pentru a nu cădea în lauda de sine cea neîngăduită nouă – ca să nu spun ceva mai rău – prin îmbrăcămintea colorată în fel și chip și prin căutarea podoabelor care provine din ea. Toate astea au fost introduse în viață noastră mai apoi, prin meșteșuguri deșarte și nefolositoare. E clar care a fost cea dintâi întrebuințare a veșmintelor: hainele pe care Însuși Dumnezeu le-a

---

[255] Cf. *1 Corinteni* 11, 2.
[256] *Romani* 12, 16.
[257] Cf. *Matei* 11, 8-11.
[258] Cf. *Matei* 3, 4.
[259] Cf. *Evrei* 11, 37.
[260] *1 Timotei* 6, 8.

dat celor care aveau nevoie. Spune Scriptura: „Le-a făcut Dumnezeu haine din piele"[261]. Pentru acoperirea părților rușinoase era de ajuns întrebuințarea acestui fel de haine. Dar, pentru că acestui scop i se mai adaugă unul, acela de a ne încălzi prin acoperăminte, folosirea lor să urmărească ambele scopuri: de a acoperi părțile noastre rușinoase și de a ne apăra de vătămările pe care ni le poate provoca aerul. Și între veșminte sunt unele foarte utile, altele mai puțin, așa că trebuie preferate acelea care se potrivesc mai multor întrebuințări, ca să nu fie știrbit rostul sărăciei. Nici să nu avem pregătite o îmbrăcăminte pentru a fi purtată în public, alta pentru a fi purtată acasă; nici, de asemenea, unele spre a fi purtate în timpul zilei, altele ca acoperăminte de noapte. Trebuie să ne gândim la a avea o singură haină care să ne fie de ajuns în toate, ca îmbrăcăminte cuviincioasă în timpul zilei și ca îmbrăcăminte necesară în timpul nopții. Din această cauză, se întâmplă să avem o îmbrăcăminte comună, și unii și alții, iar creștinul trebuie să aibă ceva care-l distinge oarecum chiar și în îmbrăcăminte, pentru că lucrurile ce tind spre același scop se aseamănă unele cu altele în cele mai multe privințe.

3. Însușirea îmbrăcămintei e folositoare și în aceea că-l face cunoscut dinainte pe fiecare și dovedește dinainte făgăduința unei vieți trăite după poruncile lui Dumnezeu, astfel că cei cu care ne întâlnim cer fapte corespunzătoare. Fiindcă o purtare nepotrivită și necuviincioasă nu se arată în același chip la primii oameni care-ți ies în cale și la cei care fac promisiuni mărețe. Omul din popor sau un oarecare luat la întâmplare, dacă lovește sau este lovit în public, strigă vorbe necuviincioase, își petrece timpul în cârciumi și face multe alte asemenea lucruri nepotrivite, cu siguranță că nu l-ar băga nimeni în seamă după ce înțelege că aceste fapte corespund întregului său mod de viață. Pe de altă parte, asupra celui care a făgăduit că va tinde către desăvârșire, dacă ar trece cumva cu vederea ceva dintre cele câte trebuie păzite, toți ochii ar fi ațintiți asupra sa și toți l-ar acoperi cu ocări în schimb, făcând ce s-a zis: „Întorcându-se, vă vor sfâșia"[262].

---

[261] *Facere* 3, 21.
[262] *Matei* 7, 6.

Astfel că făgăduința făcută prin hainele pe care le porți este un fel de instruire pentru cei mai slabi, pentru a-i feri chiar și fără voia lor de greșeli. Deci, așa cum ostașul are ceva caracteristic în îmbrăcăminte, senatorul altceva și altul altceva, după care – așa cum se întâmplă de cele mai multe ori – li se pot cunoaște demnitățile, tot așa e potrivit și cuviincios ca și creștinul să aibă ceva aparte în veșminte, păstrând drept urmare bunăcuviința primită de la Apostolul care a hotărât odinioară ca episcopul să fie cuviincios[263] și a poruncit ca femeile să fie îmbrăcate în haine cuviincioase[264]. „Cuviincios", e limpede, este înțeles ca în acord cu scopul propriu al creștinismului. Același lucru spun și cu privire la încălțăminte: tot timpul să fie ales ceea ce-i simplu, mai ușor de agonisit și care este îndeajuns scopului nevoii noastre.

Întrebarea XXIII

Despre cingătoare.

Răspuns

Și sfinții de mai înainte arată că folosirea cingătorii e necesară: Ioan își încinge coapsa cu cingătoare de piele[265] și, mai înainte, Ilie. S-a scris că aceasta ar fi ceva propriu bărbatului: „Bărbat păros și cu cingătoare de piele împrejurul coapsei sale"[266]. Ni se arată că și Petru a folosit cingătoare, cum reiese limpede din cuvintele îngerului, care-i zice: „Încinge-te și încalță-ți sandalele!"[267] Din prorocia lui Agav despre fericitul Pavel se vede că și cel din urmă folosea cingătoare: „Pe bărbatul a căruia este această cingătoare astfel îl vor lega în Ierusalim"[268]. Domnul îi poruncește lui Iov să se încingă, ca și cum ar fi un simbol al curajului și al pregătirii pentru fapte: „Încinge-ți coapsele ca un bărbat"[269]. Și e limpede că folosirea cingătorii le era obișnuită

[263] Cf. *1 Timotei* 3, 2.
[264] Cf. *1 Timotei* 2, 9.
[265] Cf. *Matei* 3, 4.
[266] *4 Regi* 1, 8.
[267] *Fapte* 12, 8.
[268] *Fapte* 21, 11.
[269] *Iov* 38, 3.

tuturor ucenicilor Domnului, cărora li s-a interzis să țină bani la cingători[270]. De altminteri, este necesar ca și cel care va lucra singur să fie bine îmbrăcat și să nu-l împiedice nimic în mișcări. Așa că va avea nevoie de cingătoare, prin care veșmântul îi e strâns pe lângă corp. Mai mult, dacă haina îi va fi înfășurată din toate părțile, îl va încălzi și-i va asigura ușurința de a se mișca. Și Domnul, atunci când S-a pregătit să le slujească ucenicilor, luând un ștergar, S-a încins[271]. Deci nu mai e nevoie să vorbim despre numărul hainelor; am lămurit îndeajuns și acest aspect prin cuvântarea despre sărăcie. Căci, dacă celui care are două haine i se poruncește să dea și celui care nu are[272], e clar că este oprit a avea mai multe pentru sine. La ce bun să li se dea celor cărora le este interzis să aibă două tunici porunci cu privire la întrebuințarea lor?

Întrebarea XXIV

După ce ni s-au dat destule explicații, mai departe ar trebui să învățăm despre modul în care se cuvine să viețuim împreună cu alții.

Răspuns

De vreme ce Apostolul spune: „Toate să fie făcute în chip cuviincios și după rânduială"[273], socotim că acea viețuire în comunitatea credincioșilor este bineplăcută și cu bună rânduială. În acest mod de viață este păstrat raportul dintre mădularele trupului: astfel că unul să aibă rolul ochiului, și anume cel căruia i s-a încredințat grija față de obște prin observarea celor petrecute și prin prevederea și cercetarea celor ce se vor întâmpla; un altul să aibă funcția auzului sau a mâinii, adică să audă și să facă ce se poruncește, și așa mai departe pentru fiecare mădular. Prin urmare, trebuie să înțelegem că, în cazul mădularelor, e primejdios ca unul dintre ele să-și neglijeze îndatoririle sau să nu se folo-

---

[270] Cf. *Matei* 10, 9.
[271] Cf. *Ioan* 13, 4.
[272] Cf. *Luca* 3, 11.
[273] *1 Corinteni* 14, 40.

sească de celălalt spre a îndeplini scopul pentru care a fost făcut de către Dumnezeu Creatorul. Căci fie mâna, fie piciorul, dacă nu s-ar încrede în călăuzirea ochiului, prima va pricinui pagube care duc, fără îndoială, la nimicirea întregului trup, iar celălalt se va împiedica sau va cădea în prăpăstii. Or, dacă ochiul s-ar închide așa încât să nu vadă, este cu neputință ca să nu fie și el nimicit laolaltă cu celelalte mădulare, care vor pătimi cele înfățișate mai sus. Tot așa, nici pentru întâistătător nu este lipsită de primejdie neglijența, de vreme ce el dă socoteală pentru toți. Apoi, nici neascultarea nu este scutită de vătămare ori nepăguboasă pentru cel supus[274]; din contră, e cu mult mai primejdioasă în cazul în care îi smintește pe alții. Oricine arată la locul pe care-l ocupă râvnă neostenită și împlinește porunca Apostolului, care zice: „Nefiind leneși în râvnă”[275], are parte de laude pentru sârguința de care a dat dovadă. Iar dacă e nepăsător, primește cele contrare, adică suferința și acel „vai”[276]. Căci se zice: „Blestemat este oricine face lucrările Domnului cu nepăsare!”[277]

Întrebarea XXV

Osânda proestosului care nu-i mustră pe cei care păcătuiesc este înfricoșătoare.

Răspuns

1. De aceea, cel căruia i s-a încredințat grija față de obște să se poarte ca unul care e dator să dea socoteală pentru fiecare în parte, știind că, dacă unul dintre frați va cădea în păcat, fără ca el să-i arate mai înainte dreptatea lui Dumnezeu, sau, după cădere, stăruie în păcat fiindcă proestosul nu l-a învățat modul în care să se îndrepteze, sângele acestuia va fi cerut din mâinile sale, precum e scris[278]; și, mai cu seamă, dacă ar trece cu vederea ceva

---

[274] Adică cel care face ascultare.

[275] *Romani* 12, 11.

[276] Însoțită de articolul neutru τό și de forma pronominală de persoana a II-a în dativ, interjecția οὐαί (exclamație cauzată de durere sau mânie) face referire la sentințele care le sunt puse în vedere păcătoșilor de către textul vetero și neo-testamentar (*e.g.* *Luca* 11, 52).

[277] *Ieremia* 48, 10.

[278] Cf. *Iezechiel* 3, 20.

dintre cele ce-I sunt plăcute lui Dumnezeu nu din neştiinţă, ci pentru a linguşi, arătându-se îngăduitor faţă de relele fiecăruia, va slăbi asprimea felului de viaţă. Că zice prorocul: „Cei care vă fericesc vă înstrăinează şi tulbură cărarea picioarelor voastre"[279]; apoi Apostolul: „Iar cel care vă tulbură îşi va purta osânda, oricare ar fi ea"[280]. De aceea, ca să nu păţim toate astea, în privinţa vorbirii cu fraţii trebuie să urmăm regula apostolică: „Căci n-am fost vreodată nici linguşitor, precum ştiţi, nici nu m-am arătat lacom, Dumnezeu este martor; nici n-am căutat slava de la oameni, nici de la voi, nici de la alţii"[281].

2. Prin urmare, cel care este curat de aceste patimi îşi poate împlini datoria de a călăuzi fără rătăcire, slujire care îi aduce lui răsplată, iar celor care-l urmează, mântuire. Cel care lucrează într-adevăr din iubire, iar nu din pricina anumitor cinstiri omeneşti şi nici pentru a se feri să-i defăimeze pe cei păcătoşi aşa încât să le fie plăcut şi drag, le va vorbi în mod sincer şi cinstit, nealegând să altereze adevărul în vreo privinţă, ca să i se potrivească şi cele zise în continuare: „Ci ne-am făcut blânzi în mijlocul vostru, ca o doică care îşi încălzeşte pruncii; astfel, dorindu-vă, am binevoit să vă dăm nu doar Evanghelia lui Dumnezeu, ci şi sufletele noastre"[282]. Călăuza care nu se poartă astfel este oarbă, aruncându-se ea însăşi în prăpastie şi ducând cu sine şi pe cei care o urmează[283]. Cât de rău e să devii pricină de rătăcire pentru frate în loc să-l călăuzeşti se poate vedea din cele spuse. Mai mult, este şi un semn al faptului că porunca dragostei nu este împlinită; căci niciun tată nu-şi trece cu vederea pruncul care stă gata să cadă în groapă ori, dacă a căzut, nu-l lasă căzut. Ce să mai zic despre cât e de înfricoşător ca un suflet căzut în adâncul păcatelor să fie lăsat în părăsire? Prin urmare, proestosul e dator faţă de obşte să vegheze asupra sufletelor fraţilor şi să se îngrijească de mântuirea fiecăruia, ca unul care va da seama de ele[284]. Şi trebuie să se îngrijească într-atât încât să-şi arate râvna pentru ei până la moarte,

[279] *Isaia* 3, 11.
[280] *Galateni* 5, 16.
[281] *1 Tesaloniceni* 2, 5-6.
[282] *1 Tesaloniceni* 2, 7-8.
[283] Cf. *Luca* 6, 39.
[284] Cf. *Evrei* 13, 17.

nu doar după porunca generală a lui Dumnezeu referitoare la dragostea față de toți: „Ca cineva să-și pună sufletul pentru prietenii săi”[285], ci după cea particulară a celui care ne spune: „Dorindu-vă, am binevoit să vă dăm nu doar Evanghelia lui Dumnezeu, ci chiar sufletele noastre”[286].

Întrebarea XXVI

Despre faptul că trebuie să le înfățișăm pe toate proestosului, chiar și pe cele ascunse ale inimii.

Răspuns

Se cuvine ca cel supus[287], dacă își dorește să dovedească o sporire însemnată și să ajungă la starea vieții celei conforme cu poruncile Domnului nostru Iisus Hristos, să nu păstreze ascunsă în sine nicio trăire sufletească, să nu spună niciun cuvânt fără să-l fi cercetat, ci să le descopere pe cele ascunse ale inimii sale acelora dintre frați cărora li s-a încredințat să le poarte de grijă cu milă și compătimire celor neputincioși. În acest fel, ceea ce este demn de laudă este întărit, iar ceea ce este necuviincios va fi învrednicit de vindecarea potrivită. Dintr-un asemenea exercițiu de obște, înaintând puțin câte puțin, vom dobândi desăvârșirea.

Întrebarea XXVII

Că se cuvine ca și proestosului să-i fie atrasă atenția de către cei mai îmbunătățiți din obște dacă greșește vreodată.

Răspuns

Așa cum proestosul este dator să călăuzească obștea în toate, tot astfel e și de datoria celorlalți să-i atragă atenția dacă ar fi bănuit de vreo greșeală. Însă, pentru a nu fi stricată buna rânduială, trebuie să le fie îngăduit celor mai înaintați în vârstă și în

[285] *Ioan* 15, 13.
[286] *1 Tesaloniceni* 2, 8.
[287] Firește, cel vizat este fratele aflat sub ascultare.

pricepere să îi atragă atenția. Deci, dacă este ceva vrednic de a fi îndreptat, ne vom ajuta fratele și ne vom ajuta și pe noi înșine prin el, aducându-l pe calea cea dreaptă, pe el care devine asemenea unui dreptar al vieții noastre și care, prin dreptatea sa, este dator să mustre rătăcirea noastră. Și, dacă unii se vor tulbura din pricina proestosului fără motiv, se vor convinge prin lămurirea faptului că pricinile pentru care era bănuit nu sunt adevărate și așa vor scăpa de orice îndoială în privința lui.

Întrebarea XXVIII

Cum trebuie să se poarte toți cu cel care nu face ascultare?

Răspuns

1. Pe acela care se arată fără tragere de inimă față de ascultarea poruncilor Domnului, mai întâi se cuvine ca toți să-l compătimească ca pe un mădular bolnav, iar proestosul să încerce cu propriile-i îndemnuri să-i îndrepteze slăbiciunea. Dacă stăruie în nesupunere și nu vrea să primească îndreptarea, să îl mustre cu mai multă asprime în fața întregii obști și prin orice fel de îndemn să-i aducă vindecarea. Și totuși, dacă nici după îndelunga mustrare nu se rușinează și nu se vindecă în faptele pe care le săvârșește, fiind, după cum spune proverbul, „propriul său nimicitor", trebuie să-l îndepărtăm din trupul obștii, chiar cu prețul multor lacrimi și suspine, ca pe un mădular stricat și întru totul nefolositor, urmând exemplul medicilor. Aceștia din urmă, dacă găsesc printre mădulare vreunul cuprins de o boală de nevindecat, ca nu cumva să se răspândească mai mult vătămarea și să le facă rău mai apoi și celor aflate în vecinătate, obișnuiesc să-l înlăture prin tăiere sau ardere. Asta trebuie să facem și noi la nevoie cu cei care urăsc poruncile Domnului și împiedică împlinirea lor, potrivit rânduielii Domnului Însuși, Care zice: „Dacă ochiul tău drept te smintește, scoate-l și aruncă-l de la tine!"[288] Căci iubirea de oameni arătată acestora este asemenea bunătății nechibzuite a lui Eli pentru care este mustrat, mai cu seamă

[288] *Matei* 5, 29.

deoarece a arătat-o față de fiii săi într-un mod neplăcut Domnului[289]. Așadar, bunătatea arătată față de cei răi este o trădare a adevărului și o cursă întinsă obștii, este deprinderea cu a fi nepăsător față de rele, fiindcă nu se împlinesc cele scrise: „De ce nu v-ați tânguit mai degrabă pentru ca să fie scos din mijlocul vostru cel care a făcut această faptă?"[290] În orice caz, în mod necesar se întâmplă ceea ce urmează: „Puțin aluat dospește toată frământătura"[291]. „Iar pe cei care păcătuiesc" – zice Apostolul – „mustră-i în fața tuturor!"; și îndată adaugă pricina, zicând: „Ca și ceilalți să se teamă"[292].

2. În general, cel care nu primește leacul dat lui de către proestos nu este în acord cu sine însuși. Căci, dacă nu acceptă să facă ascultare și își apără propria-i voință, de ce mai stă cu el? De ce îl are drept conducător al vieții sale? Cel care a acceptat odată pentru totdeauna să fie numărat în trupul obștii, dacă va fi fost aflat în urma unei judecăți amănunțite ca un vas al slujirii, chiar dacă i se va părea că porunca îi este peste puteri, să arunce vina pe seama celui care a dat porunci peste puteri; să arate supunere și ascultare până la moarte, amintindu-și că Domnul S-a făcut „ascultător până la moarte și, mai mult, moarte pe cruce"[293]. A te răzvrăti și a te contrazice sunt dovezi clare ale multor rele: o boală a credinței, îndoială în nădejde, mândrie și trufie a făpturii. Nimeni nu e nesupus fără ca, în primul rând, să-l disprețuiască pe cel care-i dă sfaturi. Pe de altă parte, cel care se încrede în făgăduințele lui Dumnezeu și are nădejde neclintită în acestea nu va da niciodată înapoi de la împlinirea poruncilor, oricât de grele ar fi ele, știind bine „că suferințele de acum nu sunt vrednice de asemănarea cu slava viitoare care ni se va descoperi"[294]. Iar cine este convins că cel care se smerește va fi înălțat[295] arată mai multă râvnă decât se așteaptă cel care a poruncit, știind „că o clipă ușoară de strâmtorare de acum ne aduce, mai presus de orice măsură, îndestulare veșnică de slavă"[296].

---

[289] *1 Regi* 3, 13.
[290] *1 Corinteni* 5, 2.
[291] *1 Corinteni* 5, 6.
[292] *1 Timotei* 5, 20.
[293] *Filipeni* 2, 8.
[294] *Romani* 8, 18.
[295] *Cf. Matei* 23, 12.
[296] *2 Corinteni* 4, 17.

Întrebarea XXIX

Despre cel care lucrează cu mândrie sau cârtind.

Răspuns

Lucrarea celui care cârteşte sau e găsit că-i mândru nu trebuie să fie pusă laolaltă cu cea făcută de cei smeriţi cu inima şi zdrobiţi cu duhul[297] şi în niciun caz să fie folosită de cei evlavioşi. „Căci ceea ce este înalt la oameni este urâciune înaintea lui Dumnezeu"[298]. Şi o altă poruncă a Apostolului spune: „Nici să nu cârtiţi, precum unii dintre ei au cârtit şi au fost nimiciţi de către nimicitor"[299], dar şi: „Nici cu părere de rău ori de silă"[300]. Așadar, lucrarea acestora nu e primită, asemenea unei jertfe pătate, astfel că nu e o faptă nevinovată amestecarea ei cu lucrul celorlalţi. Căci, dacă cei care au adus foc străin pe altar au îndurat o mânie atât de cumplită[301], cum nu este primejdios ca o lucrare făcută dintr-o simţire potrivnică lui Dumnezeu să fie socotită ca una dintre datoriile de a împlini poruncile Lui? Apostolul zice: „Ce părtășie există între dreptate și fărădelege? [...] sau care e partea credinciosului cu necredinciosul?"[302] De aceea se spune: „Cel nelegiuit care-mi jertfeşte un viţel este ca şi cum ar omorî un câine; iar cel care-Mi aduce cea mai aleasă făină este precum cel care aduce sângele de porc"[303]. De aceea, lucrările celui leneş şi ale celui care mereu întoarce vorba[304] trebuie îndepărtate din obște. Şi de această parte trebuie să se îngrijească întâistătătorii cu multă băgare de seamă, ca nici ei să nu încalce porunca celui care zice: „Cel care umbla pe cale neprihănită, acela Îmi slujea; nu va locui în mijlocul casei mele cel care se poartă cu trufie"[305]. Şi

---

[297] Cf. *Psalmul* 50, 17: πνεῦμα συντετριμμένον, καρδίαν συντετριμμένην.

[298] *Luca* 16, 15.

[299] *1 Corinteni* 10, 10.

[300] *2 Corinteni* 9, 7.

[301] Cf. *Levitic* 10, 1-2.

[302] *2 Corinteni* 6, 14-15.

[303] *Isaia* 66, 3.

[304] Altfel spus, care are obiceiul de a se contrazice.

[305] *Psalmul* 100, 8-9.

nici să nu-l întărească pe cel care amestecă păcatul cu porunca, iar prin trufia unei superiorități aparente sau prin lene își întinează lucrul când acesta cere osteneală, ca să nu stăruie în rătăcire, nepermițându-i, prin faptul că-i primește lucrarea, să ajungă la conștiința propriilor păcate. Prin urmare, întâistătătorul trebuie să fie încredințat că, dacă nu-și va îndruma fratele potrivit acestui cuvânt, atrage asupra sa mânie grea și de neocolit. Căci sângele aceluia va fi cerut din mâinile sale, precum scrie în Scriptură[306]. Și cel aflat sub ascultare să fie pregătit, așa încât să nu fie șovăielnic în fața niciunei porunci, nici de-ar fi cea mai rea, convins fiind că răsplata este multă în ceruri[307]. Nădejdea slavei să-l bucure pe cel aflat sub ascultare, ca lucrarea Domnului să fie înfăptuită cu toată bucuria și răbdarea.

Întrebarea XXX

Cu ce stare lăuntrică trebuie să se îngrijească proestosul de frați?

Răspuns

Întâistătătorul să nu se trufească din pricina rangului pe care îl are, ca nu cumva să cadă și el din fericirea smereniei[308] sau, „îngâmfându-se, să cadă în osânda diavolului"[309]. Mai degrabă să fie încredințat că purtarea de grijă față de cei mulți înseamnă slujirea celor mulți. Așa cum cel care slujește multor răniți și le curăță puroiul fiecărei răni, dându-le doctorii după însușirea bolii în cauză, nu ia slujirea drept un motiv pentru a se trufi, ba mai degrabă de smerenie, de neliniște și frământări, la fel, și chiar cu atât mai mult, cel căruia i s-a încredințat slujirea de a tămădui neputințele obștii trebuie să se gândească și să se lupte asemenea unui slujitor al tuturor și asemenea celui care dă socoteală pentru toți. Așa își va îndeplini scopul despre care a vorbit Domnul: „Dacă vrea cineva să fie primul între voi, să fie ultimul dintre toți și slujitorul tuturor"[310].

---

[306] *Iezechiel* 3, 18.
[307] Cf. *Matei* 5, 12.
[308] Cf. *Matei* 5, 3.
[309] 1 *Timotei* 3, 6.
[310] *Marcu* 9, 34.

Întrebarea XXXI

Că slujirea venită din partea proestosului trebuie primită.

Răspuns

De asemenea, cei care sunt simpli fraţi trebuie să accepte chiar şi slujirea trupească adusă de către cei socotiţi mai sporiţi din obşte. Cuvântul despre smerenie îl sfătuieşte pe cel mai mare să slujească și celui mai mic îi arată că nu este nepotrivit a fi slujit. Spre aceasta ne călăuzeşte pilda Domnului, Care n-a socotit ca pe ceva nevrednic să le spele picioarele ucenicilor Săi, tot așa cum ei n-au îndrăznit să se împotrivească acestui fapt. Dar și Petru, care, din multa evlavie pe care o avea, nu a acceptat aceasta la început, de îndată s-a întors la ascultare, fiind învățat ce primejdie urmează neascultării. Drept care, fratelui aflat sub ascultare să nu-i fie teamă că se abate de la scopul smereniei dacă cel mai mare îi slujește vreodată. Căci, adesea, slujirea i se aduce mai degrabă spre învățătură și spre a-i da un exemplu lămurit decât pentru nevoia sa grabnică. Așadar, să-și arate smerenia prin ascultare și urmarea exemplului. Să nu se împotrivească sub chipul smereniei și să nu facă dovada trufiei și îngâmfării! Căci a-i întoarce cuiva vorba arată încredere numai în propria putere și nesupunere; e mai degrabă dovada îngâmfării și a disprețului, nu a smereniei și supunerii întru toate. De aceea este nevoie să ne încredem în cel care a zis: „Îngăduindu-vă unii pe alții în dragoste"[311].

Întrebarea XXXII

Cum se cuvine să ne purtăm față de rudele cele după trup?

Răspuns

1. Se cuvine ca celor odată primiţi în obşte să nu le fie îngăduit de către proestos a fi tulburaţi de ceva. De asemenea, nici să plece dintre fraţi pe motiv că îşi vizitează rudele, şi astfel să-şi petreacă viaţa nesupravegheaţi, nici să le îngăduie să aibă

[311] *Efeseni* 4, 2.

griji de pe urma faptului că-și sprijină rudele trupești. Căci Scriptura respinge întru totul să se zică în obște „al meu" și „al tău": „Iar inima și sufletul celor care credeau erau una; și niciunul nu zicea că este al său ceva din cele ce-i aparțineau"[312]. Deci părinții sau frații trupești ai unuia dintre frați, dacă trăiesc potrivit poruncilor lui Dumnezeu, să fie cinstiți de către toți cei din obște ca niște părinți ori rude ale tuturor. Că zice Domnul: „Oricine face voia Tatălui Meu Celui din ceruri, acela Îmi este frate și soră și mamă"[313]. Socotim că a le purta lor de grijă trebuie să-i fie încredințat întâistătătorului obștii. Dar, dacă sunt înlănțuiți de cele ale vieții lumești, atunci nu avem niciun lucru în comun cu ei, noi care ne-am străduit să împlinim fără tulburare ceea ce e cuviincios și credincios față de Domnul. Fiindcă, pe lângă faptul că rudelor nu le aducem niciun folos, ne mai și umplem viața cu tulburări și neorânduială și ne dăm prilej de a păcătui. Prin urmare, să nu fie primiți nici cei care, fiindu-ne cândva rude, vin în vizită dacă disprețuiesc poruncile lui Dumnezeu și viața cucernică. În schimb, să fie ținuți ca unii care nu-L iubesc pe Domnul, Care zice: „Cel care nu Mă iubește nu păzește cuvintele Mele"[314]. „Ce părtășie există între dreptate și fărădelege? [...] sau care e partea credinciosului cu necredinciosul?"[315]

2. Mai cu seamă, trebuie să se străduiască să înlăture în orice chip, din calea acelora care se află încă în nevoința spre dobândirea virtuților, toate pricinile de a păcătui, dintre care cea mai mare este amintirea vieții trecute, ca nu cumva să pățească ce s-a spus: „S-au întors cu inimile lor în Egipt"[316]. Acest lucru se întâmplă de cele mai multe ori prin convorbirile dese cu rudele trupești. Așadar, nu trebuie să li se îngăduie în niciun fel nici rudei, nici străinului să adreseze fraților vreun cuvânt, decât dacă ne vom încredința în privința lor că poartă acea discuție pentru

---

312 *Fapte* 4, 32.
313 *Matei* 12, 50.
314 *Ioan* 14, 24.
315 2 *Corinteni* 6, 14-15.
316 Cf. *Numeri* 11, 5, 18; 14, 4. Ca multe altele, și episodul referitor la exodul evreilor din Egipt permite o lectură alegorică: Sfântul Vasile cel Mare vede în tentația evreilor de a se reîntoarce în Egipt pe cea a acelora care au luat calea ascezei și resimt nevoia de a-și revedea rudele.

zidirea și întărirea sufletelor. Iar dacă ar fi nevoie de o cuvântare pentru cei care au venit o singură dată, ea să fie ținută de către cei cărora li s-a încredințat darul vorbirii, ca unii care au puterea de a spune și de a asculta cu pricepere, spre întărirea credinței. Apostolul ne învăță lămurit că nu toți au puterea cuvântului, ci puțini au darul despre care spune: „Unuia i se dă prin Duhul cuvântul înțelepciunii, altuia, cuvântul cunoașterii"[317]; iar în alt loc: „Ca să fie puternic atât să îndemne întru învățătura sănătoasă, cât și să-i mustre pe cei care vorbesc împotriva ei"[318].

Întrebarea XXXIII

Care e modul potrivit de a vorbi cu surorile?

Răspuns

1. Cel care a renunțat o dată la căsătorie se va lepăda, firește, cu mult mai înainte de grijile despre care Apostolul zice că se preocupă cel căsătorit: cum să-i fie pe plac soției sale[319]. Și se va curăți întru totul de orice grijă pe care o are pentru a-i fi pe plac unei femei, temându-se de judecata Celui Care zice: „Dumnezeu a risipit oasele celor plăcuți de oameni"[320]. Așa că nu-și va îngădui să vorbească nici măcar cu un bărbat doar pentru a-i fi pe plac. Însă, din pricina grijii pe care fiecare e dator a o avea față de aproapele, după porunca lui Dumnezeu, va merge să-l întâlnească atunci când e necesar. Dar această întâlnire n-ar trebui să le fie îngăduită cu ușurință tuturor celor doresc asta, tot așa cum nu e potrivită orice vreme și nici orice loc pentru asta. Dar, dacă, după porunca Apostolului, nu vrem să fim un obstacol nici în calea iudeilor, nici în cea a elinilor, nici pentru Biserica lui Dumnezeu[321], dar vrem să le facem pe toate în chip cuviincios și după rânduială[322], spre zidire, trebuie să fie alese așa cum trebuie

[317] *1 Corinteni* 12, 8.
[318] *Tit* 1, 9.
[319] Cf. *1 Corinteni* 7, 33.
[320] *Psalmul* 52, 6.
[321] Cf. *1 Corinteni* 10, 32.
[322] Cf. *1 Corinteni* 14, 40.

persoana, timpul, necesitatea și locul. Prin toate acestea va fi spulberată orice umbră de bănuială rea. Cei care au fost aleși să se vadă unii cu alţii și să se sfătuiască cu privire la cele plăcute lui Dumnezeu, fie că ţin de nevoia trupului sau de grija pentru suflete, vor trebui să facă dovada cuviinţei și a cumpătării în orice împrejurare. Să fie nu mai puţin de doi din fiecare parte, fiindcă o singură persoană e mai lesne bănuită, ca să nu zic mai mult, și e mai neputincioasă în a dovedi cele spuse. Scriptura arată limpede că orice cuvânt trebuie să fie confirmat de doi sau trei martori[323]. Totuși să nu fie mai mult de trei, ca nu cumva să fie împiedicată râvna în osteneala făcută pentru porunca Domnului nostru Iisus Hristos.

2. Iar dacă va fi nevoie ca unii dintre ceilalţi membri ai obștii să vorbească sau să asculte ceva legat de o problemă personală, să nu meargă în persoană pentru a discuta unii cu alţii. Ci fraţii mai bătrâni să apeleze la surorile, de asemenea mai în vârstă, alese din obște pentru problemele legate de aceia, ca, prin mijlocirea lor, să le fie împlinită nevoia de a vorbi. Și, pe lângă celelalte, adică evlavia și smerenia arătate în toate, ei să fie și pricepuţi în a întreba și a răspunde, vrednici de încredere și destoinici în rânduirea aspectelor discutate, împlinind astfel vorbele: „Își va rândui cuvintele cu judecată"[324], pentru a fi plinită și nevoia celor care și-au pus toată încrederea în ei și să existe certitudine deplină în privinţa celor discutate între ei. Unii dintre ceilalţi să slujească și necesităţilor trupului, aleși fiind cu băgare de seamă, înaintaţi în vârstă și demni de cinste în înfăţișare și în purtări, ca nicio bănuială rea să nu ajungă să rănească vreo conștiinţă. „Și de ce să fie judecată libertatea mea de o altă conștiinţă?"[325]

Întrebarea XXXIV

Cum trebuie să fie cei care chivernisesc cele necesare în obște?

Răspuns

1. Firește că dintre cei care împart cele necesare înăuntru, adică în fiecare mănăstire, vor fi unii în stare să-i imite pe cei

[323] Cf. *Deuteronom* 19, 15; *Matei* 18, 16.
[324] *Psalmul* 111, 5.
[325] *1 Corinteni* 10, 29.

care făceau ce s-a zis în *Fapte*, anume că „se împărțea fiecăruia după cum avea nevoie"[326], îngrijindu-se cât mai mult să fie milostivi și îndelung-răbdători față de toți. Apoi să nu dea de bănuit cum că ar avea vreo simpatie sau ar fi părtinitori în privința unora, după îndemnul Apostolului, care zice: „Nefăcând nimic cu părtinire"[327], și, iarăși, cum că ar fi iubitori de ceartă, trăsătură pe care același Apostol o respinge ca fiind străină creștinilor, zicând: „Dacă cineva pare iubitor de ceartă, noi nu avem acest obicei, nici Bisericile lui Dumnezeu"[328]. Și acestea ca nu cumva să lipsească de cele necesare pe cei cu care sunt certați, în vreme ce altora să le dea din belșug, anume celor pe care se întâmplă să-i părtinească. Căci într-un caz ar fi vorba de ura de frați, în celălalt, de părtinire. Mai ales cea din urmă este de învinuit, pentru că din pricina ei este sfâșiată unitatea obștii, care vine din iubire, făcându-și loc, în schimb, bănuieli rele, invidie, vrajbe și trândăvie când vine vorba de muncă.

2. Așadar, din cauza celor spuse deja și a multor altora de felul acestora care se întâmplă, se impune ca aceia care împart în obște cele necesare să se curețe de părtinire și de iubirea de ceartă. Atât ei, cât și cei care săvârșesc o altă muncă cu scopul de a le sluji fraților sunt datori să fie conștienți în sinea lor de o asemenea stare sufletească și să arate o asemenea sârguință, ca și când n-ar sluji oamenilor, ci Domnului Însuși, Care, din multa bunătate, a socotit a-I fi Lui arătate cinstea și râvna vădită față de cei care I s-au dăruit, făgăduindu-le în schimb moștenirea Împărăției cerurilor. Căci zice: „Veniți, binecuvântații Părintelui meu, moșteniți Împărăția pregătită pentru voi de la întemeierea lumii! [...] Că, de vreme ce ați făcut unuia dintre acești frați mai mici ai Mei, Mie Mi-ați făcut"[329]. Dar, pe de altă parte, sunt datori să cunoască și primejdia nepăsării, amintindu-și de cel care spune: „Blestemat este oricine face lucrurile Domnului cu nepăsare"[330]. Nu doar că sunt izgoniți din Împărăție, ci vor primi și acea

---

[326] *Fapte* 4, 35.
[327] *1 Timotei* 5, 21.
[328] *1 Corinteni* 11, 16.
[329] *Matei* 25, 34-40.
[330] *Ieremia* 48, 10.

înfricoșătoare și înspăimântătoare sentință rostită de Domnul împotriva unora ca ei: „Mergeți de la Mine, blestemaților, în focul cel veșnic, pregătit diavolului și îngerilor lui!”[331] Așadar, dacă aceia care poartă de grijă și slujesc celorlalți primesc o răsplată atât de mare pentru sârguință și o asemenea pedeapsă pentru nepăsare, de câtă străduință au nevoie cei care au primit slujirea pentru a se arăta vrednici să fie numiți „frați ai Domnului”? Asta o știm din învățătura Domnului, Care zice: „Oricine face voia Tatălui meu Celui din ceruri, acesta îmi este și frate și soră și mamă”[332].

3. Cel care nu-și propune împlinirea voii lui Dumnezeu drept scop al întregii vieți, ca atunci când este sănătos să dovedească truda iubirii prin râvna față de lucrurile Domnului, iar când este neputincios să se arate îndurător și îndelung-răbdător cu bucurie, se află în primejdie. Prima și cea mai mare primejdie este aceea că se înstrăinează de Domnul și de părtășia cu frații săi, desprinzându-se chiar el, prin aceea că nu face voia lui Dumnezeu. A doua este că îndrăznește să se împărtășească în chip nevrednic de cele pregătite celor vrednici. De aceea, trebuie ca și în această privință să ne amintim de Apostolul care zice: „Însă, fiind împreună lucrători [cu El], vă îndemnăm să nu primiți în zadar harul lui Dumnezeu”[333]. Iar cei chemați în locul lor ca frați ai Domnului să nu batjocorească un asemenea har al lui Dumnezeu și nici să piardă o demnitate atât de însemnată prin nepurtarea de grijă față de voile lui Dumnezeu. Mai degrabă să asculte de același Apostol, care zice: „Vă rog eu, cel înlănțuit întru Domnul, să umblați în chip vrednic de chemarea cu care ați fost chemați!”[334]

Întrebarea XXXV

Dacă se cuvine să se înființeze mai multe obști în același sat.

Răspuns

1. Pilda mădularelor trupești, folosită de mai multe ori, ne poate lămuri întrebarea în mod folositor, de vreme ce cuvântarea

[331] *Matei* 24, 41.
[332] *Matei* 12, 50.
[333] 2 *Corinteni* 6, 1.
[334] *Efeseni* 4, 1.

a arătat deja că trupul care e gata să se potrivească bine și așa cum trebuie cu orice lucrare are nevoie de ochi și de limbă și de celelalte organe câte sunt necesare și foarte importante; dar e greu și dificil de găsit un suflet care să le poată fi ochi mai multora. Căci, dacă acribia în împlinirea virtuților cere ca proestosul obștii să fie prevăzător, vorbitor destoinic, cu trezvie, milostiv și să caute îndreptările lui Dumnezeu cu inimă desăvârșită, cum e cu putință ca în același sat să se găsească mai mulți dintre aceștia? Dar, dacă se întâmplă vreodată să se găsească doi sau trei – ceea ce nu-i ușor și nici n-am auzit să se fi întâmplat vreodată –, este cu mult mai bine să împartă unii cu alții grijile și să-și ușureze unii altora truda, astfel încât, atunci când unul e plecat ori nu are răgaz sau în alte asemenea împrejurări, după cum se întâmplă ca proestosul să plece din obște, să rămână celălalt spre a-i suplini lipsa. Or, dacă nu se întâmplă asta, cel de-al doilea să plece în altă obște care are nevoie de călăuzitor. Ne poate ajuta mult în scopul propus și experiența în lucrurile din afara obștii. Deci, precum cei pricepuți în meseriile obișnuite îi invidiază pe meșterii rivali, iar acest lucru în sine stârnește într-ascuns întrecere, tot așa se întâmplă de cele mai multe ori și într-o asemenea viețuire. Încep mai întâi prin a rivaliza în bine și se străduiesc să se întreacă unul pe celălalt fie în primirea străinilor, fie în sporirea numărului celor cu care împreună sihăstresc, fie în alte lucruri ca acestea, dar ajung să cadă în vrajbe. De aici, acelora dintre frați care vin să stea acolo li se întâmplă ca, în loc de odihnă, să aibă parte de multă îndoială și greutate, fiind împărțiți în gândurile lor: spre care obște trebuie să se îndrepte. Căci a-l prefera pe unul aduce durere celuilalt și a-i mulțumi pe ambii este cu neputință, mai ales când se întâmplă să fie grăbiți; iar celor care de la început s-au apropiat de viețuirea în obște le vor pricinui multă mâhnire, pentru că trebuie să-și aleagă proestoși ai vieții lor și, negreșit, pentru că trebuie să-i aleagă pe unii, iar pe alții să-i respingă.

2. Astfel, numaidecât, încă din prima zi, se întâmplă să fie vătămați prin trufie, pentru că nu se formează spre învățătură, ci se obișnuiesc să fie judecători și critici aspri ai obștii. Prin urmare, întrucât nu este niciun bine recunoscut în separarea locuințelor, dar neajunsuri sunt atâtea, despărțirea unora de alții este întru totul nefolositoare. Dacă s-ar întâmpla să se fi făcut

deja o altă locuință, ei bine, această situație trebuie să fie îndreptată cât mai grabnic, mai ales după cercetarea vătămărilor pricinuite. Stăruința în această judecată înseamnă, cât se poate de clar, iubirea de ceartă. Și Apostolul zice: „Dacă cineva pare că e iubitor de ceartă, noi nu avem acest obicei, și nici Bisericile lui Dumnezeu”[335]. Ce motiv ar putea spune că îi împiedică să se strângă laolaltă? Oare dobândirea celor necesare? Dar sunt mult mai ușor de agonisit în viețuirea de obște, pentru că o singură lampă, o singură vatră și toate cele asemenea pot fi îndestulătoare pentru toți. Și mai cu seamă în astfel de lucruri, ca în oricare altul, trebuie urmărită ușurința în orice chip, restrângând la cât mai puțin ce posedă dintre cele necesare. Apoi e nevoie și de mai multe persoane care să aducă în obște cele de trebuință atunci când sunt separați, în vreme ce, în cazul în care locuiesc împreună, e nevoie de jumătate din numărul lor. Cât de greu e de găsit un bărbat care să nu facă de ocară numele lui Hristos, ci face vrednică de mărturisirea sa întâlnirea cu cei din afara obștii atunci când călătorește, vă e cunoscut dinainte să vorbesc eu. Apoi, cum pot cei care stăruie în despărțire să-i zidească pe cei care viețuiesc în obște, fie prin a-i îndemna la pace, dacă ar fi nevoie vreodată, fie prin a-i îndemna la celelalte porunci, de vreme ce stârnesc bănuieli netrebnice în privința lor prin faptul că nu se află în unire? Și, pe lângă acestea, îl auzim pe Apostolul care le scrie filipenilor: „Împliniți-mi bucuria de a gândi la fel, având aceeași iubire, același suflet, aceeași gândire, și să nu faceți nimic din vrajbă ori slavă deșartă, ci din smerenie să vă socotiți unul pe altul mai presus de sine; și fiecare să nu le aibă în vedere numai pe ale sale, ci și pe ale celorlalți!”[336]

3. Ce dovadă mai mare de smerenie există decât aceea ca proestoșii obștilor să se supună unii altora? Deși sunt egali în privința darurilor duhovnicești, mai bună este lupta împotriva patimilor dusă împreună, după cum ne-a arătat Însuși Domnul, trimițându-i pe ucenici doi câte doi[337]. Și fiecare dintre ei va alege să se supună întru totul și cu bucurie celuilalt, aducându-și

[335] *1 Corinteni* 11, 16.
[336] *Filipeni* 2, 2-4.
[337] Cf. *Marcu* 6, 7.

aminte de Domnul, Care zice: „Cel care se smereşte pe sine se va înălţa”[338]. Dar, dacă se întâmplă ca unul să fie mai prejos decât altul, e mai de folos ca cel slab să fie ajutat de cel mai tare. Cum de nu e o neascultare vădită, dacă porunca Apostolului zice: „Fiecare să nu le aibă în vedere numai pe ale sale, ci şi pe ale celorlalţi”[339]? Socotesc că aceasta nu poate fi împlinită în despărţire, fiecare grup luând asupra lui doar grija pentru cei aflaţi între ei și înstrăinându-se de grija pentru ceilalți, fapt care, după cum am spus, se împotrivește limpede poruncii Apostolului. Mărturisesc aceasta și sfinții amintiți de multe ori în *Fapte*, despre care odată se scrie: „Inima și sufletul mulțimii celor care au crezut erau una”[340], altădată: „Toţi cei care au crezut erau laolaltă şi le aveau pe toate împreună”[341]. Se arată vădit că nu exista nicio despărțire între ei toţi, nici nu trăia fiecare după propria lui voie, ci toţi s-au aflat sub singura și aceeași purtare de grijă; și toate acestea într-un grup care număra cu totul cinci mii de persoane și în care, poate, după judecata omenească, nu erau puţine cele ce puteau împiedica viețuirea în unire. Acolo unde numărul celor care se află în fiecare sat scade tot mai mult, ce socoteală le îngăduie să se separe unii de alţii? Dacă e cu putinţă, nu doar cei din același sat să fie adunaţi în același loc, ci și mai multe obști, întemeiate în locuri diferite, să fie chivernisite de unica purtare de grijă a celor care le pot zidi fără abatere și cu înțelepciune pe toate în unitatea Duhului și în legătura păcii.

Întrebarea XXXVI

Despre cei care pleacă din obște.

Răspuns

Cei care odată au făgăduit unii față de alții faptul că vor viețui în același loc nu pot pleca fără motiv, pentru că a nu stărui în cele asupra căruia au hotărât poate avea două cauze: fie vătă-

---

[338] *Luca* 18, 14.
[339] *Filipeni* 2, 4.
[340] *Fapte* 4, 32.
[341] *Fapte* 2, 44.

marea suferită de pe urma viețuirii împreună, fie nestatornicia voinței celui schimbător. Prin urmare, cel care se desparte de frați pentru că a fost vătămat să nu ascundă în sine pricina, ci să dovedească vătămarea în chipul încredințat de Domnul, Care zice: „Dacă va fi păcătuit fratele tău, du-te, mustră-l doar între tine și el"[342] și celelalte. Și, dacă s-ar îndrepta ceea ce a cerut, i-a câștigat pe frați, iar viețuirea în comuniune cu ei nu o necinstește. Dar, dacă îi vede că stăruie în rău și nu primesc îndreptarea, să o arate celor în stare să judece unele ca acestea; și numai după mărturia mai multora să se despartă de ei. În acest caz, se va despărți nu de frați, ci de străini, pentru că Domnul îl aseamănă cu un păgân și cu un vameș pe cel care stăruie în rău. Căci zice despre unul ca acesta: „Să-ți fie ca un păgân și un vameș"[343]. Altminteri, dacă pleacă din obște din cauza propriei nesocotințe, să-și vindece singur propria neputință sau, dacă nu acceptă, să nu fie primit în [alte] obști. Iar dacă pentru vreo poruncă a Domnului fiecare se duce în alt loc, unii ca aceștia nu se despart, ci împlinesc rânduiala. Însă dreapta judecată nu îngăduie o altă pricină de despărțire a fraților. Mai întâi, fiindcă s-ar necinsti numele Domnului nostru Iisus Hristos, Care i-a adunat laolaltă; apoi, pentru că nici conștiința fiecăruia față de celălalt nu poate fi curățită, ci se vor bănui unul pe altul. Și acest fapt se împotrivește în mod clar poruncii Domnului, Care zice: „Dacă îți vei duce darul la altar și acolo îți vei aminti că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă-ți darul acolo, în fața altarului, și du-te mai întâi să te împaci cu fratele tău și abia apoi adu-ți darul!"[344]

Întrebarea XXXVII

Dacă lucrul trebuie neglijat sub pretextul rugăciunii și al cântării de psalmi și care sunt momentele potrivite pentru rugăciune; și, în primul rând, dacă se cuvine să se lucreze.

Răspuns

1. De vreme ce Domnul nostru Iisus Hristos spune: „Vrednic este", nu pur și simplu fiecare, nici oricine, ci „lucrătorul de

---

[342] *Matei* 18, 15.
[343] *Matei* 18, 17.
[344] *Matei* 5, 23-24.

hrana sa"[345], iar Apostolul ne poruncește să ne ostenim și să lucrăm cu mâinile noastre binele, ca să avem ce împărți celui care are nevoie[346], din acestea reiese limpede că trebuie să lucrăm cu sârguință. Căci nu se cuvine să aducem scopul cucerniciei ca pretext pentru a lenevi, nici pentru fuga de osteneală, ci să ne fie temei pentru a lupta, pentru a ne osteni mai mult și pentru a răbda încercările, ca să putem spune și noi: „În osteneală și trudă, adeseori în priveghere, în foame și sete"[347]. Un asemenea mod de viață ne este folositor nu doar pentru pedepsirea trupului, ci și pentru iubirea față de aproapele, ca prin noi Dumnezeu să dea îndestulare și celor mai slabi dintre frați, în chipul încredințat nouă de Apostol în *Fapte*, unde spune: „Pe toate vi le-am arătat, căci, ostenindu-vă astfel, trebuie să-i ajutați pe cei slabi"[348] și din nou: „Ca să aveți să împărțiți celui care are nevoie"[349], ca să ne învrednicim să auzim: „Veniți binecuvântații Tatălui Meu, moșteniți Împărăția pregătită vouă de la întemeierea lumii! Căci flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc, însetat am fost și Mi-ați dat să beau"[350].

2. Și ce nevoie mai e să spun cât de mare rău provoacă lenea, când Apostolul poruncește limpede ca cel care nu muncește nici să nu mănânce[351]? Astfel, după cum fiecăruia îi este necesară hrana zilnică, tot așa îi e necesar și lucrul după putința sa. Căci nu în zadar a scris Solomon spre laudă: „Pâine pentru care n-a trudit n-a mâncat"[352]. Și iarăși spune Apostolul despre sine: „Nici n-am mâncat pâine [primită] de la cineva în dar, ci, cu osteneală și trudă, am lucrat noapte și zi"[353], asta deși, pentru că vestea Evanghelia, putea să trăiască din Evanghelie[354]. Și Domnul apropie trândăvia cu viclenia când spune: „Slugă vicleană și leneșă"[355].

---

[345] *Matei* 10, 10.
[346] Cf. *Efeseni* 4, 28.
[347] 2 *Corinteni* 11, 27.
[348] *Fapte* 20, 35.
[349] *Efeseni* 4, 28.
[350] *Matei* 25, 34-35.
[351] Cf. 2 *Tesaloniceni* 3, 10.
[352] *Pilde* 31, 27.
[353] 2 *Tesaloniceni* 3, 8.
[354] Cf. 2 *Corinteni* 9, 14.
[355] *Matei* 25, 26.

De altfel, și înțeleptul Solomon, prin cele amintite, nu numai că îl laudă pe cel care muncește, ci-l și mustră pe cel leneș, asemănându-l cu viețuitoarele cele mai mici, zicând: „Mergi la furnică, leneșule!”[356] Așa încât trebuie să ne temem ca nu cumva să ni se pună dinainte aceasta în ziua judecății noastre, atunci când Cel Care ne-a dat putere pentru a lucra ne va cere munca pe măsura puterii noastre. Fiindcă zice Domnul: „Acelui căruia i s-a dat mult, mai mult i se va cere”[357]. Dar, pentru că unii, sub pretextul rugăciunilor și al cântării de psalmi, refuză munca, trebuie să se știe că pentru fiecare dintre celelalte îndeletniciri este o vreme potrivită, după cum spune *Ecclesiastul*: „Pentru orice lucru este un timp potrivit”[358]. Pentru rugăciune și pentru cântarea psalmilor, precum și pentru multe altele, orice vreme este potrivită, așa încât [Îl putem lăuda pe Domnul] în timp ce ne mișcăm mâinile pentru a munci, și chiar și cu limba – când e cu putință –, căci ne e mai de folos spre zidirea credinței; iar dacă nu e posibil să-L lăudăm pe Domnul cu inima în psalmi, imnuri și în cântări duhovnicești, precum este scris[359], rugăciunea să o împlinim în timp ce muncim, mulțumind Celui Care a dat mâinilor noastre putere pentru a munci și minții înțelepciune pentru a primi cunoștințele, Celui Care ne-a dăruit materialul din care sunt făcute uneltele și pe cel prelucrat în meșteșugurile pe care se întâmplă să le practicăm, în fine, rugându-ne ca lucrurile mâinilor noastre să fie îndreptate către țelul nostru, [acela] de a fi bineplăcuți înaintea lui Dumnezeu.

3. În acest fel dobândim statornicia și nerătăcirea minții, când la fiecare lucrare cerem de la Dumnezeu înlesnirea muncii și dăm mulțumire Celui Care ne-a dat putere de muncă și veghem la împlinirea scopului de a-I bineplăcea, așa cum am spus mai înainte. Căci, dacă toate acestea n-ar fi făcute astfel, cum pot fi valabile și una și alta dintre cele spuse de Apostol: „Rugați-vă neîncetat!”[360] și: „Am muncit noaptea și ziua”[361]? Dar nici pentru

---

[356] *Pilde* 6, 6.
[357] *Luca* 12, 48.
[358] *Ecclesiastul* 3, 1.
[359] Cf. *Coloseni* 3, 16.
[360] *1 Tesaloniceni* 5, 17.
[361] *2 Tesaloniceni* 3, 8.

faptul că a-I aduce mulțumire în orice clipă ni se poruncește chiar în Lege și este arătat ca fiind un lucru necesar vieții noastre, după fire și conform rațiunii, nu trebuie trecute cu vederea momentele pentru rugăciune stabilite în obști, deși nu le-am ales noi personal, fiindcă fiecare dintre ele are în sine propria lui aducere-aminte a bunătăților primite de la Dumnezeu. Prin urmare, s-a hotărât rugăciunea de dimineață, așa încât primele mișcări ale sufletului și ale minții să fie prinoase închinate lui Dumnezeu și să nu ne îngrijim de nimic altceva înainte de a ne fi veselit de cugetarea la Dumnezeu, după cum este scris: „Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu și m-am bucurat"[362]; și nici să ne mișcăm trupul pentru vreo muncă înainte de a face ceea ce s-a spus: „Către Tine Mă voi ruga, Doamne; și dimineața vei auzi glasul meu; dimineața voi sta înaintea Ta și mă vei vedea"[363]. Iarăși, la ceasul al treilea s-a stabilit să se ridice toți pentru rugăciune și să se adune obștea, chiar dacă se întâmplă ca unii frați să fie risipiți pentru alte lucrări. Și, aducându-ne aminte de darul Duhului, care a fost dat apostolilor la ceasul al treilea, să ne închinăm cu toții într-un gând, spre a ne face vrednici de primirea sfințirii, cerând să ne călăuzească El și să ne învețe spre ceea ce ne este de folos, conform spuselor psalmistului: „Inimă curată zidește întru mine, Dumnezeule, și duh drept înnoiește întru cele dinlăuntrul meu. Nu mă lepăda de la fața Ta și Duhul Tău Cel Sfânt nu-L lua de la mine. Dă-mi bucuria mântuirii Tale și cu duh stăpânitor mă întărește"[364]; și în alt loc: „Duhul Tău Cel bun să mă povățuiască la pământul dreptății"[365]. Și, în acest fel, să ne întoarcem la lucrările noastre.

4. Chiar dacă unii vor fi fiind lăsați mai departe din cauza naturii muncilor în care se sârguiesc sau a locurilor unde lucrează, sunt datori să împlinească neapărat acolo unde sunt toate cele hotărâte în obște, fără deosebire, căci zice Domnul: „Unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în

---

[362] *Psalmul* 76, 4.
[363] *Psalmul* 5, 3.
[364] *Psalmul* 50, 11-13.
[365] *Psalmul* 142, 10.

mijlocul lor"[366]. Iar la ceasul al șaselea am socotit că este necesară rugăciunea, conform pildei dată nouă de sfinții care spun: „Seara, dimineața și la amiază voi povesti, voi vesti și El va auzi glasul meu"[367], și, pentru a fi feriți de întâmplarea cea rea și de demonul de amiază[368], în același timp, să fie rostit și *Psalmul nouăzeci*. Apoi, ceasul al nouălea ne-a fost lăsat ca fiind de trebuință pentru rugăciune de către apostolii înșiși, în cartea *Faptelor*, unde se istorisește că Petru și Ioan au urcat la templu „în ceasul rugăciunii, al nouălea"[369]. Sfârșindu-se ziua, să dăm mulțumire pentru cele dăruite nouă de-a lungul ei sau pentru cele bune pe care le-am făcut și să mărturisim cele pe care le-am trecut cu vederea și păcatul ascuns pe care l-am săvârșit, ori voit, ori fără voie, ori chiar fără să știm, sau în cuvânt, sau cu fapta, sau în însăși inima noastră, pentru toate acestea cerând îndurare de la Dumnezeu prin rugăciune. Căci ne e de mare folos să le cercetăm pe cele trecute, ca să nu mai cădem iarăși în păcate asemănătoare. De aceea zice psalmistul: „De cele ce ziceți în inimile voastre căiți-vă în așternuturile voastre!"[370]

5. Și iarăși, când începe noaptea, să înălțăm cerere ca odihna să ne fie netulburată și izbăvită de năluciri; este necesar să se zică și în acest ceas *Psalmul nouăzeci*. Iar miezul nopții ne-a fost dat ca trebuincios pentru rugăciune de către Pavel și Sila, așa cum ne înfățișează istoria *Faptelor*, care afirmă: „La miezul nopții Pavel și Sila cântau imnuri lui Dumnezeu"[371], și psalmistul: „M-am trezit la miezul nopții ca să mă mărturisesc Ție pentru judecățile dreptății Tale"[372]. Trebuie să ne ridicăm încă o dată pentru rugăciune mai înainte de revărsatul zorilor, ca să nu ne prindă ziua dormind ori măcar stând în pat, după spusele: „Ochii mei au luat-o înaintea zorilor, ca să cugete cuvintele Tale"[373]. Niciunul dintre aceste momente nu trebuie trecute cu vederea de către cei care

---

[366] *Matei* 18, 20.
[367] *Psalmul* 54, 18.
[368] Cf. *Psalmul* 90, 5-6.
[369] *Fapte* 3, 1.
[370] *Psalmul* 4, 4.
[371] *Fapte* 16, 25.
[372] *Psalmul* 118, 62.
[373] *Psalmul* 118, 148.

au ales voit, cu băgare de seamă, să trăiască spre slava lui Dumnezeu și a Hristosului Său. Totuși cred că o diversitate și o felurime a grupării în ce privește rugăciunile și cântarea de psalmi la ceasurile stabilite ar fi folositoare și pentru aceea că sufletul se rătăcește adesea – nu știu cum – în monotonie și toropeală; dar, prin schimbarea și prin felurimea cântării de psalmi cu citirea rânduită la fiecare ceas, îi întinerește dorirea după Dumnezeu și trezvia i se înnoiește.

Întrebarea XXXVIII

Cuvântarea a arătat îndeajuns că de rugăciune nu ne putem lipsi și că e necesar să lucrăm; urmează să fim învățați care meșteșuguri sunt potrivite chemării noastre.

Răspuns

Rânduirea anumitor meșteșuguri pentru fiecare în parte nu este ușoară, fiindcă sunt căutate unele sau altele, după felul locurilor și după cum se potrivesc negoțului din fiecare ținut. Totuși alegerea acestora poate fi înfățișată după un criteriu general, și anume cele câte păstrează pacea și netulburarea vieții noastre și care nu cer multă osteneală pentru agonisirea materiei potrivite ori multe strădanii pentru vânzarea celor dobândite de pe urma lucrului, care nu presupun atâtea întâlniri necuviincioase ori vătămătoare cu bărbați sau cu femei; ci în toate trebuie să socotim că scopul nostru propriu pe care să-l avem în vedere este simplitatea și modestia, fugind de slujirea poftelor necugetate și vătămătoare ale oamenilor, prin care am munci pentru dobândirea celor căutate de ei. Astfel că în țesătorie trebuie să acceptăm să lucrăm ce s-a încetățenit în obișnuința vieții de fiecare zi, nu ce au născocit cei desfrânați pentru a-i vâna și a-i prinde în cursă pe tineri. La fel și în privința celor ce țin de cizmărie, ne vom pune meșteșugul în slujba celor care caută cele strict necesare nevoii lor. Zidăria, dulgheria, fierăria și agricultura sunt prin natura lor necesare vieții, aducând mult folos, și nu avem niciun motiv să le disprețuim. Cu toate astea, când ne pricinuiesc tulburări, fie risipesc unitatea vieții fraților, atunci, din

necesitate, să le evităm, preferând meșteșugurile care ne păstrează viața netulburată și statornică în Domnul și nici nu abat de la vremea potrivită pentru cântarea de psalmi, nici de la cea pentru rugăciune și nici de la restul bunei rânduieli pe cei care stăruie în deprinderea evlaviei. Dar, atunci când nu au nimic care să vatăme modul în care viețuim, sunt de preferat altora, și mai ales agricultura; fiindcă ea ne agonisește prin sine însăși cele necesare traiului și îi scapă pe agricultori de la a rătăci îndelung și de alergarea de colo până acolo – doar dacă, după cum am spus, nu abate asupra noastră tulburări și zbucium, fie din partea vecinilor, fie a celor care locuiesc împreună cu noi.

Întrebarea XXXIX

Cum trebuie vândute roadele muncii și cum se cuvine să călătorim [pentru aceasta].

Răspuns

Trebuie să ne străduim să nu negutătorim rodul muncii noastre undeva departe, nici să nu ne înfățișăm în public din pricina vânzării. Căci este mai cuviincioasă rămânerea într-un singur loc și mai folositoare spre zidirea tuturor și păzirea cu strășnicie a vieții de zi cu zi. Astfel că e mai bine să alegem chiar să scădem din preț, decât să călătorim peste hotare pentru un câștig mărunt. Iar dacă experiența ar arăta că acest lucru e cu neputință, să se aleagă locuri și orașe de bărbați evlavioși, așa încât călătoria noastră să nu devină neroditoare; și la adunările hotărâte să meargă împreună mai mulți dintre frați, fiecare aducând cele obținute din munca proprie. Și să fie trimiși împreună într-o singură călătorie, ca și drumul să fie parcurs în psalmi și rugăciuni, zidindu-se unii pe alții; când ajung în locul cu pricina, să-și aleagă aceleași adăposturi, pentru a se păzi unul pe altul, și să nu le scape niciun moment hotărât pentru rugăciune, nici din zi, nici din noapte; și, fiind mai mulți împreună, să treacă peste întâlnirile cu oameni lacomi și cu care nu e chip să te-nțelegi cu mai puțină pagubă decât dacă ar fi fost fiecare de unul singur.

Căci și cei mai violenți se feresc să aibă mulți martori ai nedreptății lor.

Întrebarea XL

Despre negoțul din timpul adunărilor.

Răspuns

Scriptura ne arată că nici negoțul care se face în locurile consacrate cinstirii mucenicilor nu este potrivit pentru noi. Căci nu li se cade creștinilor să se arate în asemenea locuri sau în cele dimprejur din altă pricină decât pentru a se ruga și a-și reaminti statornicia sfinților până la moarte pentru cucernicie, spre a fi îndemnați la o râvnă asemănătoare. Apoi, ar trebui să-și aducă aminte de mânia înfricoșătoare a Domnului, Care, deși pururea și pretutindeni blând și smerit cu inima, precum e scris[374], a îndreptat biciul[375] doar împotriva celor care vindeau și cumpărau în jurul templului, fiindcă negoțul preschimbase casa de rugăciune în peșteră de tâlhari. Și, dacă alții au apucat deja să strice obiceiul introdus printre sfinți și, în loc să se roage unii pentru alții, să se închine cu cei mai mulți, să plângă înaintea lui Dumnezeu ca să-Și potolească El mânia pentru păcatele lor, să-I mulțumească pentru binefaceri și să zidească prin cuvântul de mângâiere – fapt pe care îl știm, fiindcă îl mai păstrăm încă în amintire –, ei fac din acest prilej și din acest loc piață civică, bâlci și loc de negoț, nu înseamnă că și noi, mai departe, trebuie să le urmăm și să întărim cele necuviincioase prin participarea noastră la acelea. Se cuvine, dar, să imităm adunările din vremea Domnului nostru Iisus Hristos despre care se istorisește în Evanghelii și, totodată, să împlinim cele poruncite de Apostol, desăvârșind în acest fel aceste adunări. Că așa ne scrie: „Când vă adunați, fiecare dintre voi are un psalm, are o învățătură, are o descoperire, are o limbă, are o tălmăcire: toate să se facă spre zidire"[376].

---

[374] Cf. *Matei* 11, 29.
[375] Cf. *Ioan* 2, 15.
[376] *1 Corinteni* 14, 26.

Întrebarea XLI

Despre autoritate și ascultare.

Răspuns

1. Chiar și între meșteșugurile îngăduite, nu este cu folos să se încuviințeze fiecăruia să-l învețe pe cel pe care vrea el, ci pe cel care s-a hotărât că-i este potrivit. Căci acela care s-a lepădat de sine și și-a lăsat deoparte voia proprie nu face ce vrea, ci numai ceea ce i se poruncește. Nici rațiunea nu-i îngăduie să aleagă cu de la sine putere ce îi este de folos aceluia care a lăsat o dată călăuzirea vieții sale în voia altora, care îl rânduiesc spre lucrul pe care-l vor găsi de cuviință, în numele Domnului, că îi este potrivit. Cel care își alege lucrul după propria-i dorință se învinuiește pe sine, în primul rând din cauza iubirii de sine, apoi din cauză că râvnește la această îndeletnicire fie pentru slava lumească, fie pentru nădejdea de câștig, fie pentru vreun astfel de motiv, ori pentru că, fie din lene și trândăvie, preferă ceea ce e mai ușor. Faptul că se află în asemenea neajunsuri este o dovadă că încă nu s-a îndepărtat de răutatea patimilor. Cel care vrea să-și îndeplinească propriile dorințe nici nu s-a lepădat de sine, nici nu a renunțat la cele ale lumii, dacă e stăpânit de pofta de câștig și de slavă. Și nici nu și-a omorât mădularele cele pământești cel care nu rabdă osteneala muncii, ci mai degrabă dă dovadă de prețuire de sine prin faptul că socotește mai întemeiată judecata sa proprie decât părerea celor mai mulți.

Așadar, dacă cineva are un meșteșug care nu e osândit de comunitate, nu-i e de folos să îl părăsească, căci disprețuirea celor prezente ține de mintea nestatornică și de voința nesigură. Dacă nu are o meserie, să nu-și aleagă singur una, ci să accepte ce au hotărât cei mai mari, ca să rămână ascultător în toate. După cum s-a dovedit că e necuviincios ca fiecare să se încredințeze propriei voințe, tot astfel și a nu primi ce a fost hotărât de către alții este demn de osândă. Dar, și dacă ar avea vreunul o meserie, însă practicarea ei nu-i va fi pe plac obștii, să fie gata s-o lepede, arătând că la nimic dintre cele lumești nu ține cu patimă. Pentru că împlinirea propriilor voiri și gânduri este caracteristică celui

care nu are nădejde, după cum arată cuvântul Apostolului[377], în vreme ce ascultarea în toate e demnă de laudă, de vreme ce același Apostol îi laudă pe unii pentru că s-au dat pe sine înșiși mai întâi Domnului, apoi și nouă, prin voia lui Dumnezeu[378].

2. Prin urmare, fiecare trebuie să fie cu băgare de seamă la munca proprie și să se îngrijească cu drag de ea, ca și când s-ar afla sub privirile lui Dumnezeu, pentru a o împlini fără cusur, cu sârguință neobosită și cu cea mai atentă purtare de grijă, ca să aibă îndrăzneală să zică veșnic: „Iată, precum ochii robilor privesc la mâinile stăpânilor lor, tot așa privesc și ochii noștri la Domnul Dumnezeul nostru"[379], și să nu treacă de la o muncă la alta. Căci nici firea noastră nu poate duce la bun sfârșit mai multe lucrări deodată și e mai de folos împlinirea cu destoinicie a uneia singure decât începerea mai multora fără a le îndeplini. Căci a te împărți între mai multe îndeletniciri, precum și a trece de la una la alta, pe lângă faptul că înseamnă că nicio lucrare nu e dusă la capăt, mai arată și o ușurătate a purtării, fie că ea există de mai înainte sau, dacă nu, îi dă naștere. Iar dacă e nevoie vreodată, este potrivit ca cel care are îndemânare să le sară în ajutor altora care au alte meserii. Dar aceasta să nu se facă cu de la sine putere, ci numai atunci când suntem chemați. Deci să nu lucrăm luând-o înainte, ci după împrejurări, tot așa cum e și în privința mădularelor trupului: atunci când se întâmplă să ne obosească un picior, ne sprijinim în mână. Și, din nou, după cum a sări de la una la alta din voia proprie nu aduce niciun folos, tot așa a nu primi ce ți s-a poruncit este vrednic de judecată, ca nici să nu fie hrănită patima iubirii de sine, nici să nu fie stricată dreapta-măsură a ascultării și a supunerii.

Grija de unelte o poartă în primul rând meșterul din fiecare meserie. Totuși, dacă s-ar întâmpla vreodată să se treacă cu vederea vreuna, atunci, ca și cum ar fi o proprietate comună, să fie avută în grijă de către cei care o văd primii. Căci, deși întrebuințarea acestor unelte revine câte unuia, folosul de pe urma lor este comun. Faptul că cineva disprețuiește uneltele celor care

---

[377] Cf. *1 Tesaloniceni* 4, 12.

[378] Cf. *2 Corinteni* 8, 5.

[379] *Psalmul* 122, 2.

practică altă meserie ca pe unele care nu îl privesc arată că îi sunt străine. Dar nu se cuvine nici ca aceia care practică meşteşugurile să pretindă stăpânirea deplină asupra uneltelor, încât să nu-i îngăduie proestosului obştii să le folosească în ce scop ar voi, fie să-și încuviințeze ei înșiși să le vândă, sau să le schimbe, sau să le dea altora în vreun alt chip, ori să mai agonisească și altele pe lângă cele pe care le avea deja. Cel care a hotărât o dată că nu e stăpân nici măcar peste mâinile sale, ci a îngăduit altuia să le conducă lucrarea, cum ar putea unul ca acesta să făptuiască, urmând întocmai propriei hotărâri, dacă își menține dreptul de posesiune asupra uneltelor corespunzătoare meșteșugului său și se folosește de poziția de stăpânitor al lor?

Întrebarea XLII

Cu ce scop și cu ce stare lăuntrică trebuie să lucreze cei care muncesc?

Răspuns

1. Deci trebuie să se știe și că acela care lucrează este dator să muncească nu așa încât, prin lucrarea sa, să slujească nevoilor proprii, ci ca să împlinească porunca Domnului, Care zice: „Flămând am fost și Mi-ați dat să mănânc”[380] și celelalte. Căci a ne îngriji de noi înșine este întru totul oprit de către Domnul, de vreme ce a spus: „Nu vă îngrijiți pentru viața voastră de ce veți mânca, nici pentru trupul vostru cu ce vă veți îmbrăca”[381] și a adăugat: „Că pe toate acestea le caută păgânii”[382]. De aceea, în munca sa, fiecare trebuie să aibă drept scop slujirea celor aflați în nevoi, și nu folosul propriu. În acest fel va fugi de acuza iubirii de sine și va primi binecuvântarea iubirii de frate de la Domnul, Care zice: „Întrucât ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei foarte mici, Mie Mi-ați făcut”[383]. Și nimeni să nu considere că aceste

[380] *Matei* 25, 35.
[381] *Matei* 6, 25.
[382] *Matei* 6, 32.
[383] *Matei* 25, 40.

cuvinte ale noastre se împotrivesc Apostolului, care spune: „Ca să-și mănânce pâinea muncind”[384]. Li s-a spus aceasta celor care nu păzeau buna rânduială și celor leneși, pentru că e mai de preferat ca fiecare să slujească sieși și să nu ajungă povară altora decât să-și ducă viața în lene. Căci zice Apostolul: „Fiindcă am auzit că printre voi unii umblă fără rânduială, fără să lucreze ceva, ci iscodind [lucrările altora]; unora ca aceștia le poruncim și-i îndemnăm ca, muncind în liniște, să-și mănânce pâinea”[385]. Iar spusa: „Lucrând noapte și zi spre a nu împovăra pe cineva”[386] ne duce cu gândul la același înțeles, fiindcă Apostolul, din iubire frățească și spre a-i îndepărta pe cei care nu păzeau buna rânduială, s-a supus unor trude dincolo de ce îi era poruncit. Astfel că cel care se grăbește spre desăvârșire trebuie să muncească zi și noapte, ca să aibă să împartă celui aflat în nevoi[387].

2. Căci acela care își pune nădejdea fie în sine, fie în cel care a acceptat să poarte de grijă celor necesare traiului, sau cel care crede că munca proprie ori a celui apropiat lui e un mijloc îndestulător de trai, pentru că și-au pus nădejdea în om, sunt în primejdie să cadă în blestemul ce zice: „Blestemat e omul care își pune nădejdea în om și se va sprijini de carnea brațului, iar sufletul i se îndepărtează de Domnul”[388]. Așadar, prin cuvintele: „Cel care are nădejde în om” Scriptura ne poruncește să nu nădăjduim în celălalt, tot așa cum prin spusele: „Și va întări carnea brațului său” ne oprește de la a ne încrede în noi înșine; și una și alta sunt numite depărtare[389] de Domnul, adăugând apoi sfârșitul amândurora: „Căci va fi ca tamariscul[390] din deșert; și nu va vedea când vin cele bune”[391]. Prin urmare, Scriptura arată că a-ți pune

---

[384] 2 *Tesaloniceni* 3, 12.
[385] 2 *Tesaloniceni* 3, 11-12.
[386] 2 *Tesaloniceni* 3, 8.
[387] Cf. *Efeseni* 4, 28.
[388] *Ieremia* 17, 5.
[389] Am redat ἡ ἀποστασία prin „depărtare” pentru a păstra corespondența cu forma verbală folosită în versetul precedent – ἀποσταίη. Altfel, numele ar putea fi redat cu ușurință prin „lepădare, apostazie”.
[390] Cf. H.G. LIDDELL și R. SCOTT, *Greek-English Lexicon*, Claredon Press, Oxford, [9]1940, *s.v.*: una dintre speciile de arbori sau arbuști din familia *Tamaricaea*, originari din zonele secetoase ale Europei, Asiei și cele din Africa.
[391] *Ieremia* 17, 6.

nădejdea în sine sau în oricine altcineva înseamnă a te îndepărta de Domnul.

Întrebarea XLIII

Despre modul în care trebuie să muncim ni s-a explicat îndeajuns; în afară de asta, vom fi învățați de însuși mersul lucrurilor să descoperim și restul. Dar acum te rugăm să ne lămurești asupra a cum trebuie să fie proestosul obștii și cum să-i călăuzească pe cei care viețuiesc împreună cu el.

Răspuns

1. Am vorbit și despre această problemă, așa, pe scurt; dar, pentru că vreți – și bine faceți – ca această chestiune să fie explicată mai pe larg – pentru că, așa cum sunt conducătorul și căpetenia, tot astfel, de cele mai multe ori, e nevoit să fie și supusul –, nu se cuvine să trecem peste ea cu ușurință. Trebuie deci ca proestosul să-și aducă aminte de porunca Apostolului: „Fă-te pildă celor credincioși!"[392], să-și facă viața un exemplu cât se poate de limpede de împlinire a fiecărei porunci a lui Dumnezeu, ca să nu dea acelora pe care îi învață vreun motiv să socotească porunca Domnului ca fiind cu neputință de împlinit ori vrednică de dispreț. Așa că, în primul rând – și ăsta e lucrul cel dintâi –, trebuie să împlinească smerenia astfel, în dragostea lui Hristos, așa încât, chiar dacă el tace, exemplul faptelor sale să fie mai puternic în a-i învăța pe ceilalți decât orice cuvânt. Și, dacă linia de hotar a creștinismului este urmarea lui Hristos în măsura Întrupării Sale, pe potriva chemării fiecăruia, cei cărora li s-a încredințat călăuzirea mai multora sunt datori ca, prin mijlocirea lor, să-i facă pe cei mai slabi să sporească în asemănarea cu Hristos, conform spuselor fericitului Pavel: „Fiți următori ai mei, precum și eu sunt al lui Hristos"[393].

2. Cei dintâi, împlinind măsura smereniei dată de Domnul nostru Iisus Hristos, se cuvine să devină un model desăvârșit. Că zice Hristos: „Învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu

---

[392] *1 Timotei* 4, 12.
[393] *1 Corinteni* 11, 1.

inima"[394]. Deci blândețea felului de a fi și smerenia inimii să fie însușirile dintâi ale întâistătătorului. Și, dacă Domnul nu S-a rușinat să slujească robilor Lui, ci a primit să fie slujitor pământului și lutului pe care El Însuși l-a făcut și l-a preschimbat în om – căci zice: „Eu sunt în mijlocul vostru asemenea celui care slujește"[395] –, oare ce trebuie să facem noi pentru cei egali nouă în cinste, ca să putem crede că am ajuns să-L urmăm? Aceasta este una dintre însușirile pe care se cuvine să le aibă întâistătătorul. Mai apoi urmează: să fie îndurător și îndelung răbdător față de cei care, din lipsa de experiență, au trecut cu vederea ceva dintre cele cu care erau datori, nu ținând sub tăcere păcatele, ci răbdându-i cu blândețe pe cei care nu fac ascultare și împărțindu-le leacurile cu multă îndurare și cu măsură. Trebuie să fie destoinic în a găsi modul potrivit de a vindeca fiecare meteahnă, nu mustrând plin de iubire de sine, ci îndemnând și învățând cu blândețe, după cum este scris[396]; să fie mereu treaz cu privire la cele prezente, prevăzător în cele viitoare, în stare să se măsoare cu cei puternici, să poarte neputințele celor slabi; apoi trebuie să le poată face și spune pe toate spre desăvârșirea celor care viețuiesc împreună cu el, neluând întâietatea el singur, ci fiindu-i dată de întâistătătorii altor obști, după ce va fi fost pus la încercare cu privire la modul în care a viețuit până atunci. Pentru că se spune: „Și aceștia să fie puși la încercare mai întâi, și abia apoi, dacă sunt fără prihană, să fie făcuți diaconi"[397]. Tot așa, doar unuia ca acesta să i se dea întâietatea și el să întemeieze buna rânduială în obște, împărțind muncile potrivit îndemânării fiecăruia.

Întrebarea XLIV

Căror frați trebuie să le fie îngăduite călătoriile și cum trebuie aceștia întrebați când se întorc?

Răspuns

1. Călătoria să-i fie îngăduită numai celui care o poate împlini fără să-și vatăme sufletul și cu folos pentru cei cu care merge. Așa

---

[394] *Matei* 11, 29.
[395] *Luca* 22, 27.
[396] Cf. 2 *Timotei* 2, 25.
[397] 1 *Timotei* 2, 10.

încât, dacă nu s-ar găsi vreunul potrivit pentru a călători, e mai bine să îndurăm, neavând cele necesare, orice lipsuri și strâmtorare, și chiar până la moarte, decât ca, pentru o alinare trupească, să trecem cu vederea o vătămare sufletească de care suntem încredințați. Și Apostolul spune: „Căci pentru mine-i mai bine să mor decât să-mi zădărnicească cineva lauda"[398]. Și a zis acestea în privința celor care pot fi trecute cu vederea; prin urmare, cu cât mai mult în privința celor poruncite? Asta cu toate că legea iubirii nu lasă nemângâiată nici această ultimă situație. Dacă s-ar întâmpla ca într-o obşte să nu fie nimeni potrivit pentru a fi trimis în călătorie, atunci frații din vecinătate vor suplini această lipsă, făcând călătoriile împreună, nedespărțiți, ca cei slabi cu sufletul sau chiar bolnavi trupește să rămână teferi prin această tovărășie; și aceasta trebuie rânduită din bună vreme de către întâistătător, ca nu cumva să vină vremea în care să fie de-a dreptul cu neputință să găsească mijloacele care să le aducă mângâiere. Iar după ce s-a întors, cel care a fost plecat să fie cercetat cu privire la ce a făcut, cu ce fel de oameni s-a întâlnit, ce a vorbit cu ei, ce a gândit în sufletul său, dacă a petrecut toată ziua și toată noaptea în frica de Dumnezeu, ori dacă nu cumva s-a abătut de la cele hotărâte și a încălcat ceva dintre ele, fie s-a lăsat în voia împrejurărilor din afara obștii, fie a alunecat din cauza propriei nepăsări.

2. Ceea ce a fost dus la bun sfârșit să fie întărit prin laudă și ce e greșit să fie îndreptat cu învățătură potrivită și înțeleaptă. Căci, în felul acesta, și cei care călătoresc vor fi mai cu băgare de seamă, gândindu-se mereu că vor da socoteală la întoarcere, iar noi nu vom părea lipsiți de grijă față de viața lor atât timp cât sunt plecați. Istoria *Faptelor* ne arată că acest lucru le stătea în obicei și sfinților, învățându-ne cum Petru, atunci când s-a întors la Ierusalim, a dat seamă despre cum a fost în tovărășia păgânilor[399], cum Pavel și Barnaba, venind și adunând mulțimea, le-au vestit toate câte a făcut Dumnezeu cu ei; și iarăși, că a tăcut toată mulțimea și i-a ascultat pe Barnaba și Pavel povestind toate câte

[398] *1 Corinteni* 9, 15.
[399] Cf. *Fapte* 11, 5 ș.u.

a făcut Dumnezeu prin ei[400]. Oricum, e necesar să se mai știe și că frații trebuie să evite cu orice chip câștigurile de pe urma înșelării.

Întrebarea XLV

Că trebuie ca după proestos să fie și un altul care să poată purta de grijă fraților atunci când cel dintâi lipsește ori nu are răgaz.

Răspuns

1. Din cauză că se întâmplă adesea ca întâistătătorul să se despartă de obște, fie datorită unei neputințe trupești, fie că ar fi nevoie să plece, fie din pricina vreunei alte împrejurări, să fie și altcineva ales atât în urma cercetării de către proestos, cât și de către alții în stare să hotărască, pentru ca, atunci când cel dintâi lipsește, acesta să ia asupra sa grija față de frați. Astfel, cei de față să aibă parte de cuvânt de îndemn și mângâiere din partea unuia singur și obștea, prin plecarea proestosului, să nu cumva să capete o formă democratică[401], stricându-se regula și buna rânduială încredințată; să fie păzite însă cele hotărâte în urma cercetării, spre slava lui Dumnezeu. Cel ales să le răspundă cu pricepere străinilor veniți, ca cei care sunt în căutarea unei cuvântări să fie zidiți prin faptul că aceasta e adaptată la subiect, iar obștea fraților să nu fie rușinată[402]. Căci, dacă ar năvăli cu toții pentru a cuvânta, s-ar pricinui tulburare și ar fi un semn al neorânduielii, pentru că Apostolul n-a îngăduit ca cei învredniciți de darul învățăturii să vorbească mai mulți în același loc, atunci când a spus: „Iar dacă altuia i se va descoperi, cel dintâi să tacă"[403]; și, iarăși, a mustrat necuviința unei asemenea neorân-

---

[400] Cf. *Fapte* 15, 12.

[401] Adică ascultarea deplină față de proestos să fie înlocuită de existența posibilității ca fiecare membru al obștii să-și exercite dreptul de a-și manifesta părerea proprie. În egală măsură, Sfântul Vasile se teme de ohlocrație, forma exagerată a democrației, care, la rândul ei, nu-și are locul în modul de funcționare a unei asemenea comunități monastice.

[402] Obștea ar fi putut fi acoperită de rușine din cauza vreunei confuzii de care ar fi dat dovadă cel care predică, în cazul în care cuvântarea nu ar fi răspuns exact temei propuse de cei veniți din afară, de pelerini.

[403] *1 Corinteni* 14, 30.

duieli când spune: „Deci, dacă s-ar aduna Biserica toată laolaltă și toți ar grăi în limbi și ar intra neștiutori și necredincioși, nu vor zice oare că sunteți nebuni?"[404]

2. Și, dacă, din neștiință, străinul i-ar pune altuia întrebările, chiar dacă cel întrebat ar putea răspunde cu desăvârșire în locul fratelui său, totuși, pentru a păstra buna rânduială, să tacă, arătându-l în schimb pe cel căruia i-a fost încredințată această slujire, după cum au făcut Apostolii când se aflau în preajma Domnului, pentru ca întrebuințarea cuvântării să se facă în bună ordine și cu bună cuviință. Dacă pentru vindecarea trupurilor nu-i este dat oricui să folosească nici medicamente, nici bisturiul[405] asupra celor bolnavi, ci numai acela care și-a însușit această meserie timp îndelungat, prin experiență, prin practicarea tratamentelor și prin învățătura primită de la cei iscusiți în această artă, ce rost are să dea buzna oricine se nimerește și să administreze leacul prin cuvânt? În această slujire, chiar și cel mai mic amănunt trecut cu vederea aduce o mai mare pagubă. Într-o obște, unde nici împărțirea pâinii nu este îngăduită oricui s-ar nimeri, ci această slujire i se cuvine unuia singur – acelui căruia i-a fost încredințată după o atentă cercetare –, cum nu e cu mult mai necesar ca hrana duhovnicească să fie dată celor care o cer cu discernământ și cu atenție de către unul dintre frații cei mai potriviți pentru aceasta? Așa se face că e o dovadă de trufie ieșită din comun ca cel întrebat despre judecata lui Dumnezeu să îndrăznească să răspundă fără preget și la întâmplare și să nu-l arate pe fratele căruia i s-a încredințat slujirea cuvântului; el, pentru că e în toate iconom credincios și înțelept[406], a fost ales pentru a le da la bună vreme hrana duhovnicească[407] și pentru a-și rândui cuvintele cu judecată, după cum e scris[408]. Și, dacă celui care trebuie să răspundă i-ar scăpa ceva și altul ar observa asta, să nu se grăbească să-l mustre îndată, ci să-i spună părerea deoparte, fiindcă o asemenea întâmplare le poate da celor mai mici

---

[404] *1 Corinteni* 14, 23.

[405] În text: ὁ σίδηρος – „fier, unealtă, instrument din fier".

[406] Cf. *Matei* 24, 25; *Luca* 12, 42.

[407] Cf. *Luca* 12, 42.

[408] Cf. *Psalmul* 111, 5.

prilejul de a se înălța pe sine în fața celor mai mari; astfel, chiar dacă ar da un răspuns folositor, dar fără să aibă această slujire, este vrednic de epitimiile care se dau pentru neorânduială.

Întrebarea XLVI

Despre a nu ascunde păcatele fratelui și nici pe cele proprii.

Răspuns

Orice păcat trebuie mărturisit întâistătătorului, fie de către cel care a păcătuit, fie de către cei care au cunoștință de el, dacă ei singuri nu se vor putea vindeca, după cum a poruncit Domnul[409]. Căci răutatea tăinuită devine o boală netămăduită. Așadar, așa cum nu l-am putea numi binefăcător pe cel care lasă în trupul nostru cele aducătoare de moarte, ci mai curând pe acela care le scoate la iveală cu prețul durerii și prin tăiere, ca să arunce afară prin vărsare ceea ce vatămă sau ca, în general, odată descoperită boala, să fie recunoscut modul în care se impune a fi vindecată, tot așa, de bună seamă, a ascunde păcatul fratelui înseamnă să ne facem și noi părtași la moartea celui bolnav, după cum zice Scriptura: „Și boldul morții este păcatul"[410] și: „Mai bune sunt mustrările fățișe decât prietenia ascunsă"[411]. Prin urmare, nimeni să nu ia parte la tăinuirea păcatului altuia, ca să nu ajungă în loc de iubitor de frate ucigaș de frate, și nici pe al său să nu-l ascundă, fiindcă ni se spune: „Cel care nu se vindecă pe sine prin faptele sale e fratele celui care se nimicește pe sine"[412].

Întrebarea XLVII

Despre cei care nu acceptă cele hotărâte de proestos.

Răspuns

Iar cel care nu primește cele hotărâte de proestos trebuie să i se împotrivească în cuvânt, în public sau deoparte, numai dacă ar

---

409 Cf. *Matei* 18, 16-17.
410 *1 Corinteni* 15, 56.
411 *Pilde* 27, 5.
412 *Pilde* 18, 9.

avea cumva un motiv întemeiat, conform voii Scripturilor, sau altfel, tăcând, să facă ce i s-a poruncit. Iar dacă i-ar fi rușine, atunci să se folosească de alții ca mijlocitori pentru aceasta, ca, în caz că porunca primită ar fi contrară Scripturii, să se izbăvească pe sine însuși de vătămare, dar și pe frați. Însă, dacă se va dovedi că porunca a fost conformă cu Scriptura, scapă de o hotărâre deșartă și primejdioasă – Apostolul spune: „Căci cel care se îndoiește, de-ar mânca, e osândit fiindcă nu o face din credință" – și nu-i va face să alunece în neascultare pe frații mai simpli. Domnul spune: „Căci mai de folos i-ar fi să-și atârne de gât o piatră de moară și să se arunce în mare, decât să smintească pe unul dintre aceștia mai mici"[413]. Și, dacă, cu toate acestea, unii ar stărui în neascultare, cârtind pe ascuns și nefăcând cunoscut lucrul ce îi mâhnește, să fie alungați din obște ca unii care pricinuiesc îndoieli în obște, dărâmă deplina încredere în porunci și îi învață pe alții să fie neîncrezători și neascultători, de vreme ce Scriptura zice: „Scoate-l din adunare pe cel asemenea ciumei și împreună cu el va ieși vrajba!"[414]; încă o dată: „Scoateți-l dintre voi pe cel rău!"[415] și: „Puțin aluat dospește toată frământătura"[416].

Întrebarea XLVIII

Nu trebuie cercetate din curiozitate cele privitoare la modul de a administra al proestosului, ci fiecare să fie cu băgare de seamă la lucrul său.

Răspuns

Pentru ca nimeni să nu cadă cu ușurință în această patimă a îndoielii, spre vătămarea sa și a celorlalți, toți trebuie să vegheze în obște asupra acestui fapt: ca nimeni de la început să nu cerceteze cu de-amănuntul lucrările proestosului, nici să nu se amestece din curiozitate în cele ce se-ntâmplă, în afară de cei

---

[413] *Matei* 18, 6.
[414] *Pilde* 22, 10.
[415] *1 Corinteni* 5, 13.
[416] *1 Corinteni* 5, 6.

care prin treapta pe care se află şi prin pricepere sunt mai apropiaţi de întâistătător; proestosul va şi trebui să-i ia cu sine pe aceştia, pentru a se sfătui şi spre a chibzui în cele legate de problemele obştii, încredinţat fiind de îndemnul celui care spune: „Să le faci pe toate cu sfat!"[417] Căci, dacă i-am încredinţat ocârmuirea sufletelor noastre, ca unuia care-I va da socoteală lui Dumnezeu, este întru totul iraţional să nu ne încredem în el în privinţa celor mai neînsemnate şi să ne umplem de bănuieli nelalocul lor despre fratele nostru, ba să le dăm şi altora pricină de a face la fel. Pentru ca asta să nu se întâmple, fiecare în chemarea în care a fost chemat, în aceasta să rămână[418], dăruindu-se cu totul grijii pentru cele ce i-au fost încredinţate și să nu fie preocupat nicidecum de alte lucrări, urmând pilda sfinţilor ucenici ai Domnului, care, deşi întâlnirea cu femeia samarineancă putea să le dea de bănuit, totuşi, spune evanghelistul: „Nimeni n-a spus: «Ce cauţi?» ori: «Ce vorbeşti cu ea?»"[419]

Întrebarea XLIX

Despre neînțelegerile din obște.

Răspuns

Atunci când unii nu vor fi de acord cu privire la un anumit lucru, nu trebuie să se împotrivească celorlalţi certându-se, ci să lase judecata pe seama celor mai destoinici. Așa încât, pentru ca rânduiala să nu fie tulburată – cum ar fi dacă toţi ar întreba fără oprire – și nici să nu se nască prilej de flecăreală și de glume, trebuie să fie numit un frate încercat, care să poată aduce în fața obștii spre cercetare chestiunile pe marginea cărora s-ar certa vreunii ori să le înfățișeze întâistătătorului. În acest fel, examinarea întrebărilor va fi făcută în chip mai potrivit și mai înțelept. Căci, dacă în fiecare lucru e nevoie de cunoaștere și experienţă, cu atât mai mult în acestea. Şi, dacă nimeni nu încredinţează folosirea uneltelor celor fără experienţă, cu atât mai mult trebuie

[417] *Pilde* 31, 4.
[418] *Cf. 1 Corinteni* 20, 24.
[419] *Ioan* 4, 27.

îngăduită folosirea cuvintelor numai celor destoinici; doar ei vor fi în stare să socotească în chip drept locul și timpul potrivit și felul în care se pun întrebările, împotrivindu-se fără ceartă și cu înțelepciune, ascultând cu pricepere, și vor putea veghea cu acribie asupra lămuririi gâlcevilor, spre zidirea comunității.

Întrebarea L

Cum trebuie să mustre proestosul?

Răspuns

Proestosul să nu prescrie celor care au păcătuit epitimiile mânat fiind de vreo tulburare. Căci a-l mustra pe frate cu mânie și cu furie nu e totuna cu a-l elibera de păcat, ci înseamnă a te înlănțui pe tine însuți în păcate; de aceea zice Apostolul: „Povățuindu-i cu blândețe pe cei care îți stau împotrivă”[420]. Nici nu ar trebui să fie sever atunci când este disprețuit de cineva, iar când vede că un altul este tratat în același fel, ar trebui să se arate îngăduitor față de cel păcătos și, mai mult decât atât, în acest caz, ar trebui să fie mânios pe răul făcut. În acest fel va scăpa de bănuiala iubirii de sine și va dovedi că nu-l urăște pe cel păcătos, ci că disprețuiește păcatul. Căci, arătând râvnă pentru slava lui Dumnezeu, care este necinstită prin încălcarea poruncii, și mila iubirii de frați pentru mântuirea fratelui, care e primejduită prin păcat – căci „sufletul care păcătuiește, acesta va muri”[421] –, proestosul trebuie să pornească asupra oricărui păcat întocmai ca împotriva unui păcat și, prin asprimea pedepsei pe care o dă, să-și arate înflăcărarea sufletului.

Întrebarea LI

Cum trebuie îndreptată greșeala celui care a păcătuit?

Răspuns

Se cuvine ca acelora care sunt cuprinși de patimă proestosul să le aplice îndreptările după modelul medicinei: adică nemâ-

[420] 2 *Timotei* 2, 25.
[421] *Iezechiel* 18, 4.

niindu-se pe cei bolnavi, ci luptându-se cu boala și ridicându-se împotriva patimilor, de-ar fi nevoie, vindecând boala sufletului printr-un mod mai aspru de viață. De pildă, slava deșartă va fi vindecată prin întețirea ascultărilor care smeresc; vorbirea fără rost, prin tăcere; somnul fără măsură, prin privegherea în rugăciuni; trândăvia trupului, prin osteneli; mâncatul necuviincios, prin post; cârtirea, prin separarea de ceilalți; așa încât niciunul dintre frați să nu dorească să lucreze împreună cu el, iar munca săvârșită de el să n-o amestece cu lucrul altora – după cum s-a spus mai înainte –, decât dacă, prin pocăința primită fără rușine, acela s-ar arăta izbăvit de patimă. Și abia atunci este primită munca făcută cârtind. Rostul acestora a fost arătat îndeajuns mai înainte[422].

Întrebarea LII

Cum trebuie să fie primite epitimiile.

Răspuns

După cum am spus că proestosul trebuie să ofere fără patimă celor bolnavi vindecările, tot astfel, din nou, spun că se cuvine ca aceia care sunt vindecați să nu primească epitimiile cu dușmănie, nici să nu socotească drept tiranie grija pe care, din milostivire, proestosul o are pentru mântuirea sufletului său. Căci e rușinos ca cei bolnavi trupește să se încreadă într-atât în medici, încât și dacă taie, și dacă ard[423], și dacă fac leacuri amare îi socotesc binefăcători, iar noi să nu avem aceleași simțăminte față de vindecătorii sufletelor noastre, chiar și atunci când lucrează spre mântuirea noastră printr-un fel anevoios de-a viețui, de vreme ce Apostolul zice: „Și cine este cel care să mă înveselească, dacă nu cel întristat de mine?”[424]; și iarăși: „Căci, iată, chiar acest fapt că v-ați întristat după Dumnezeu câtă râvnă v-a pricinuit!”[425] Așa

---

[422] *V. Întrebarea XXIX.*

[423] De fapt este indicată operația realizată prin intermediul focului, deci: „cauterizează”.

[424] *2 Corinteni* 2, 2.

[425] *2 Corinteni* 7, 11.

încât, având în vedere rezultatul ultim, se cuvine ca pe cel care ne-a pricinuit întristarea cea potrivită cuvântului lui Dumnezeu să-l socotim binefăcător.

Întrebarea LIII

Cum îi vor îndrepta pe copiii care greșesc cei care-i învață meșteșugurile?

Răspuns

Trebuie ca învățătorii de meșteșuguri, dacă cumva învățăceii greșesc în acea meserie, să-i mustre deoparte pentru aceste greșeli și să le îndrepteze scăpările. Dar acelea dintre păcate care arată pervertirea caracterului, precum neascultarea, certurile, trândăvia în privința muncii, vorbirea fără rost, minciuna sau orice altceva de acest fel, care nu le sunt îngăduite celor cucernici, trebuie spuse aceluia care poartă de grijă bunei rânduieli în obște și mustrate dinaintea lui, așa încât el să conceapă măsura și felul în care să fie vindecate păcatele. Căci, dacă epitimia înseamnă tămăduirea sufletului, nu oricine poate să dea epitimii, tot așa cum nici să vindece, decât dacă proestosul însuși i-ar îngădui aceasta cuiva, dar numai după ce îl va fi cercetat îndelung.

Întrebarea LIV

Despre faptul că se cuvine ca proestoșii fiecărei obști să-și încredințeze unii altora cele pe care le întâmpină fiecare dintre ei.

Răspuns

E bine însă ca din vreme în vreme să se organizeze o adunare a fruntașilor fiecărei obști, conform locului și timpului convenit, în care își vor înfățișa unii altora lucrurile neobișnuite ce li s-au întâmplat, chestiunile anevoioase ale vieții morale și cum le-au dezlegat pe fiecare, așa încât, dacă vreunul a făcut ceva greșit, acest lucru să fie descoperit în chip vrednic de crezare prin

cercetarea făcută de mai mulţi; iar ceea ce a fost făcut bine să fie adeverit prin mărturia mai multora.

Întrebarea LV

Dacă întrebuinţarea medicinei corespunde cu scopul nostru, al cucerniciei.

Răspuns

1. Așa cum fiecare dintre meșteșuguri ne-a fost dăruit de Dumnezeu ca ajutor pentru slăbiciunea firii, ca, de pildă, agricultura, care ne-a fost dată fiindcă nu ne sunt de ajuns cele ce răsar de la sine din pământ pentru a ne împlini nevoile, ţesutul, fiindcă folosirea hainelor ne este necesară pentru a păstra bunacuviință și pentru a ne feri de vătămările aduse de vânt, și zidăria la fel, tot așa este și medicina. Pentru că trupul nostru predispus spre suferință[426] este supus feluritelor vătămări, unele care se abat asupra noastră din afară, altele, dinăuntru, care iau naștere din cauza mâncărurilor, și suferă de pe urma prisosinţei, dar și a lipsei, meșteșugul medicinei ne-a fost dăruit de Dumnezeu, Cel Care ne îndrumă întreaga viaţă, ca un model pentru vindecarea sufletească, învățându-ne să înlăturăm ceea ce e de prisos și să adăugăm ceea ce lipsește. Așa cum, dacă am fi trăit în raiul desfătării, nu am fi avut nevoie nicidecum de inventarea agriculturii și de truda pe care aceasta o cere, tot astfel, și dacă am fi rămas neatinși de suferință[427], după darul făcut nouă în momentul creaţiei, înaintea căderii, nu am fi avut nevoie de cele ce ţin de medicină pentru ajutor. Dar, după ce am fost izgoniţi din acest loc și am auzit: „În sudoarea feţei tale îţi vei mânca pâinea"[428], atunci, printr-o îndelungă încercare și trudă în lucrarea pământului, am creat meșteșugul agriculturii pentru mângâierea întristărilor care au urmat acelui blestem, Dumnezeu dăruindu-ne înţelegerea și priceperea acestui meșteșug. Tot astfel, de vreme

[426] În text: ἐμπαθές, căruia îi răspunde mai departe, opunându-i-se, ἀπαθείᾳ.
[427] În text: ἀπαθείᾳ.
[428] *Facere* 3, 19.

ce ni s-a poruncit să ne întoarcem iarăşi în pământul din care am fost luaţi, de vreme ce am fost legaţi de trupul care simte durere, osândit la pieire din pricina păcatului şi, de aceea, supus unor asemenea suferinţe, ni s-a dat şi ajutorul oferit de arta medicală, spre alinarea celor bolnavi, măcar în parte.

2. Căci ierburile potrivite pentru tămăduirea fiecărei boli n-au răsărit din pământ, aşa, de la sine, ci e clar că au răsărit din voia Creatorului, cu scopul de a ne folosi nouă. De aceea virtuțile naturale[429] care se află în rădăcini, în flori, în frunze, în fructe sau în sucuri sau cele câte despre care s-a descoperit că sunt de folos trupului din unele metale sau din mare sunt asemănătoare descoperirii celor de mâncat şi de băut. În schimb, creștinii trebuie să se ferească de ceea ce a impus prea multă chibzuință și prea multă osteneală, de ceea ce ne ține prea mult timp ocupaţi şi ar face ca întreaga noastră viaţa să se-nvârtă parcă în jurul grijii față de trup. Trebuie să ne dăm toată silința ca acest meșteșug al medicinei să fie folosit numai atunci când e nevoie, nu să-l socotim singura pricină a faptului că suntem bolnavi ori sănătoşi, ci să folosim cele legate de acest meşteşug spre slava lui Dumnezeu şi ca model al îngrijirii sufletelor. Dar, în lipsa vreunui ajutor de pe urma medicinei, să nu ne punem toată nădejdea în ea ca durerile să ne fie alinate, ci să ştim că Dumnezeu nu îngăduie să fim încercaţi mai mult decât putem îndura[430]; să ştim că, aşa cum odinioară, făcând tină, a uns şi a poruncit [orbului] să se spele în Siloam[431], altădată a fost de ajuns doar voia-I, spunând: „Vreau, curăţeşte-te!"[432], şi pe unii i-a lăsat să se lupte cu suferinţele, pentru a-i face mai pricepuţi prin ispitire, tot astfel şi în ce ne priveşte. Uneori Se atinge de noi într-ascuns, pe nevăzute, când socoteşte că e de folos pentru sufletele noastre; alteori binevoieşte să folosească şi ajutoare materiale pentru mângâierea suferinţelor noastre, ca, prin întârzierea vindecării, să statornicească în noi amintirea binefacerii primite sau pentru a ne oferi un model, după cum am spus, pentru purtarea de grijă față de

---

429 În text: φύσις.
430 Cf. *1 Corinteni* 10, 13.
431 Cf. *Ioan* 9, 6-7.
432 *Matei* 8, 3.

suflet. Precum în ce privește trupul este necesară îndepărtarea a ceea ce este străin și adăugarea a ceea ce lipsește, tot așa, și în ce privește sufletul nostru, se cuvine să înlăturăm ceea ce este străin și să primim ceea ce este propriu firii sale; căci Dumnezeu a făcut omul drept[433] și ne-a zidit pentru fapte bune, ca în ele să umblăm[434].

3. Și, precum acolo[435] răbdăm să fim tăiați, arși[436] și să luăm leacuri amare pentru vindecarea trupului, tot așa și aici trebuie să îngăduim tăierile cuvântului de mustrare și leacurile amare ale dojenilor. Celor care nu s-au lăsat îndreptați, cuvântul prorocesc, mustrându-i, le zice: „Oare nu mai e niciun balsam în Galaad? Sau nu-i niciun medic acolo? De ce nu s-a ridicat vindecarea feței poporului Meu?"[437] Și faptul că în bolile învechite vindecarea este așteptată vreme îndelungată și cu leacuri dureroase și felurite dovedește că e de datoria noastră să îndreptăm păcatele sufletului prin rugăciune stăruitoare și pocăință îndelungată, printr-o viețuire aspră, pe care Scriptura ne-o înfățișează drept suficientă pentru mântuire. Și, pentru că unii nu folosesc bine arta medicinei, nu trebuie să ne ferim de orice folos de pe urma ei. La fel cum nu trebuie să respingem toate meșteșugurile de-a valma dacă neînfrânații în plăceri se folosesc de meșteșugul bucătarului pentru ticluirea deliciilor de tot soiul sau de cel al brutarului sau al țesutului, depășind limitele strictului necesar. Dimpotrivă, prin folosirea lor corectă, să facem cunoscut ceea ce au stricat aceia. Tot așa și în privința medicinei, nu e drept să defăimăm darul medicinei primit de la Dumnezeu prin reaua ei întrebuințare. Căci a-ți pune nădejdea sănătății tale în mâinile medicilor este propriu dobitoacelor; și totuși îi vedem pe unii suferinzi nevoindu-se din cauza acestui fapt, ei care nu ezită să-i numească pe medici chiar salvatorii lor. Dar a fugi de foloasele venite de pe urma medicinei e semnul încăpățânării. Așa cum Iezechia n-a socotit turta de smochine cea dintâi cauză a vin-

[433] Cf. *Ecclesiastul* 7, 30.

[434] Cf. *Efeseni* 2, 10.

[435] „Acolo" face referire la folosirea medicinei, care se opune problemei avute acum în vedere, îngrijirea sufletului – „aici".

[436] Adică suferind incizii și cauterizări.

[437] *Ieremia* 8, 22.

decării[438], nici nu i-a atribuit vindecarea trupească, adăugând, în schimb, spre slava lui Dumnezeu, și o mulțumire pentru faptul că a creat smochinele, tot astfel și noi, primind necazurile de la Dumnezeu, Cel Care rânduiește viața noastră cu bunătate și cu înțelepciune, să cerem mai întâi de la El a cunoaște pricina pentru care abate asupra noastră loviturile, iar mai apoi izbăvirea de cele care ne aduc durerea și răbdarea, ca împreună cu încercarea să ne dea și calea de ieșire prin care să o putem îndura[439].

4. Astfel, darul vindecării, cel dat nouă fie prin vin amestecat cu ulei[440], ca în cazul celui care s-a pomenit între tâlhari, fie prin smochine, ca în cazul lui Iezechia[441], să-l primim cu mulțumire. Și nu trebuie să facem vreo deosebire, fie că Dumnezeu ne-ar purta de grijă în chip nevăzut, fie prin vreunul dintre mijloacele materiale. Acestea din urmă ne conduc adesea către o înțelegere mai rodnică a darului venit de la Dumnezeu. Și, de multe ori, căzând în boli pentru a fi pedepsiți, am fost osândiți să îndurăm o parte a pedepsei și vindecarea prin leacuri dureroase. Dreapta judecată nu ne sfătuiește să lepădăm nici tăierile, nici arderile, nici durerile provocate de leacuri cu gust înțepător și neplăcute, nici abținerea de la mâncare, nici măsurile unui regim strict, nici înfrânarea de la lucrurile vătămătoare. Trebuie păstrat drept scop – iarăși o spun – folosul sufletesc, mai ales că purtarea de grijă față de acesta o învățăm sub forma unei asemănări[442]. Și nu e deloc întâmplătoare primejdia de a cădea în rătăcire gândindu-ne că orice suferință are nevoie de ajutorul medicinei. Fiindcă nu orice boală pentru care vedem că medicina este uneori de folos are cauze naturale și nici nu vine asupra noastră din pricina unei diete greșite sau din orice alte pricini trupești. Adesea bolile sunt și pedepse pentru păcatele date nouă pentru a ne întoarce. Căci zice Scriptura: „Domnul îl ceartă pe cel pe care-l iubește”[443]; și: „De aceea mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit. Căci, dacă ne-am judeca noi înșine, nu am fi judecați. Dar,

---

[438] Cf. *4 Regi* 20, 7.
[439] Cf. *1 Corinteni* 10, 13.
[440] Cf. *Luca* 10, 34.
[441] Cf. *4 Regi* 20, 7.
[442] Mai exact, a unei analogii: tratarea trupului ca model al îngrijirii sufletului.
[443] *Pilde* 3, 12.

când suntem judecaţi de către Domnul, suntem mustraţi, ca să nu fim osândiţi laolaltă cu lumea"[444]. Prin urmare, când noi, cei care suntem de felul acesta, ne-am recunoscut păcatele, linişindu-ne şi lăsând la o parte ajutorul medicinei, se cuvine să răbdăm toate câte au venit asupra noastră – după spusele: „Voi răbda mânia Domnului, că am păcătuit faţă de El"[445] –, să arătăm că ne-am îndreptat prin aducerea roadelor vrednice de pocăinţă şi să ne aducem aminte de Domnul, Care zice: „Iată, te-ai făcut sănătos. Să nu mai păcătuieşti, ca să nu ţi se întâmple mai rău!"[446]

Dar boala mai vine uneori și la cererea celui rău; atunci Stăpânul iubitor de oameni Se avântă în luptă cu el ca și cum ar fi un mare luptător și îi nimicește trufia cea mare prin răbdarea până la sfârșit a robilor Săi, așa cum știm că s-a întâmplat cu Iov[447]. Sau sunt oferiți drept pildă de către Dumnezeu celor care nu rabdă chinurile tocmai aceia care pot îndura până la moarte suferințele, precum Lazăr; despre el, deși era acoperit de astfel de bube[448], nu e scris niciunde în Scriptură nici că ar fi cerut bogatului ceva, nici că ar fi fost nemulțumit de cele ce i se întâmplau. De aceea a și ajuns la odihna cea din sânul lui Avraam, ca unul care și le-a primit pe cele rele în viaţa sa[449]. Dar mai găsim și o altă pricină a bolilor, de care au parte sfinţii, ca în cazul Apostolului[450]: ca nu cumva să pară a depăși hotarul firii omeneşti și ca nimeni să nu creadă că ar avea ceva superior în firea sa – așa cum au păţit licaonienii, oferindu-i ghirlande şi tauri[451] –, era bolnav necontenit, pentru a i se dovedi firea omenească.

5. Ce câștig pot avea unii ca aceștia de pe urma medicinei? Nu cumva e mai degrabă o primejdie în cazul în care s-ar abate de la dreapta judecată pentru a se îngriji de trup? Fireşte, cei care din vina lor au mai căpătat o boală printr-un fel de-a vieţui

[444] *1 Corinteni* 11, 30-32.
[445] *Miheia* 7, 9.
[446] *Ioan* 5, 14.
[447] Cf. *Iov* 2, 6.
[448] Cf. *Luca* 16, 20.
[449] Cf. *Luca* 16, 22-25.
[450] Cf. *2 Corinteni* 12, 7-9.
[451] Cf. *Fapte* 14, 13.

nepotrivit ar trebui să se folosească de vindecarea trupului ca de un model și o pildă pentru grija față de suflet, după cum am spus mai înainte. Căci abținerea de la cele ce ne vătămă, conform regulilor medicinei, ne e de folos, la fel și alegerea celor folositoare ori păzirea celor prescrise. Și această trecere a trupului de la boală la sănătate să ne fie o mângâiere, ca să nu deznădăjduim în privința sufletului, ca și când nu s-ar mai putea reîntoarce din păcate, prin pocăință, la desăvârșirea[452] care îi e proprie. Prin urmare, nu trebuie să ne ferim cu orice chip de această artă, dar nici nu trebuie să ne punem toată nădejdea în ea. Ci, așa cum întrebuințăm agricultura, dar roadele I le cerem lui Dumnezeu, iar cârmaciului îi încredințăm cârma, însă ne rugăm lui Dumnezeu să plecăm teferi de pe mare, tot astfel și atunci când mergem la medic – dacă avem vreun motiv întemeiat –, dar nu încetăm să nădăjduim în Dumnezeu. Mie unuia mi se pare că acest meșteșug al medicinei contribuie – și nu puțin – la înfrânare, căci văd că interzice desfătările și mustră sațiul, iar feluritele soiuri de mâncare și preocuparea de prisos față de mirodenii le respinge, considerându-le ceva nefolositor; și, în general, numește sărăcia mamă a sănătății, așa încât, și în această privință, sfatul medicinei nu este pentru noi lipsit de folos.

În fine, fie că ne vom folosi vreodată de preceptele medicinei, fie că le vom respinge din vreunul dintre motivele menționate mai sus, scopul de a-I bineplăcea lui Dumnezeu să fie păstrat, să se tindă spre folosul sufletului și să se împlinească porunca Apostolului, care zice: „Așadar, fie că mâncați, fie că beți, fie că faceți altceva, pe toate să le faceți spre slava lui Dumnezeu!”[453]

---

[452] În text se regăsește termenul ἡ ὁλοκλερία, al cărui sens literal este: „plinătate, integritate”.

[453] *1 Corinteni* 10, 31.

REGULILE MICI

REGULILE MICI

Capitolele Regulilor mici

I. Dacă este permis sau de folos ca cineva să-și ia îngăduința de a face sau a spune cele pe care le socotește el bune, fără mărturia Scripturilor de Dumnezeu inspirate.

II. Ce mărturisire trebuie să ceară unii de la alții cei care voiesc să viețuiască același fel de viață potrivit [voii] lui Dumnezeu?

III. Cum îl vom întoarce pe cel care păcătuiește sau, dacă nu se întoarce, cum trebuie să îl avem pe el?

IV. Dacă i-ar strâmtora cineva pe frați pentru păcate mărunte, zicând că trebuie să se pocăiască, nu cumva este și el nemilostiv și dragostea o nimicește?

V. Cum trebuie să se pocăiască cineva pentru fiecare păcat și ce roade vrednice de pocăință trebuie să arate?

VI. Cine este acela care cu vorba mărturisește că se pocăiește, dar din păcat nu se îndreptează?

VII. Care este pedeapsa celor care apără pe cei care păcătuiesc.

VIII. Cum trebuie să fie primit cel care se pocăiește sincer?

IX. Cum trebuie să ne purtăm cu cel care păcătuiește și nu se pocăiește?

X. Cu ce fel de frică și cu ce fel de lacrimi trebuie să se lepede de păcate un biet suflet încărcat de păcate?

XI. Cum își va îndrepta cineva ura împotriva păcatelor.

XII. Cum este încredințat sufletul că i-a iertat Dumnezeu păcatele?

XIII. Dacă trebuie ca cel care a păcătuit după botez să deznădăjduiască de mântuirea lui, aflându-se în mulțime de răutăți, sau până la ce măsură păcătuind, mai poate nădăjdui în iubirea de oameni a lui Dumnezeu prin pocăință.

XIV. Prin ce roade trebuie dovedită adevărata pocăință?

XV. Ce înseamnă: „De câte ori îmi va greși fratele și eu îi

voi ierta lui" și care păcate ține de noi a le ierta?

XVI. Pentru ce uneori sufletul, fără osteneală, ca și cum ar fi cuprins de întristare, aproape de la sine se pocăiește, iar alteori este atât de nepăsător, încât, chiar de s-ar forța, nu se poate pocăi?

XVII. Dacă cineva are mintea la mâncare, dar apoi se osândește pe sine, oare și unul ca acesta este condamnat pentru a se fi preocupat de aceasta?

XVIII. Dacă trebuie ca aceluia care a greșit odată în obștea fraților să i se încredințeze vreo sarcină după multă asceză, și dacă da, care este aceasta?

XIX. Dacă este cineva bănuit de păcat, dar nu este vădit, trebuie oare să îl urmărim pentru a adeveri ceea ce s-a bănuit?

XX. Dacă trebuie ca acela care este cercetat pentru păcat să se ferească de comunitatea celor de altă credință sau să se deosebească și de cei care trăiesc păgânește.

XXI. De unde vin împrăștierea și gândurile deșarte și cum le putem îndrepta?

XXII. Din ce anume se iscă închipuirile necuviincioase visate noaptea?

XXIII. Ce cuvinte sunt socotite vorbire deșartă?

XXIV. Ce este batjocura?

XXV. Ce este clevetirea?

XXVI. Cel care grăiește de rău pe fratele sau cel care rabdă să audă clevetind de ce pedeapsă sunt vrednici?

XXVII. Dacă va cleveti cineva pe proestos, cum ne vom purta cu unul ca el?

XXVIII. Dacă cineva răspunde cu glas sfidător și vorbe îndrăznețe.

XXIX. Cum poate cineva să nu se mânie?

XXX. Cum vom tăia de la noi patima poftei rele?

XXXI. Dacă nu este îngăduit deloc să râzi.

XXXII. De unde vine somnul fără de vreme și fără măsură și cum să scăpăm de el?

XXXIII. Cum se vădește cel care vrea să placă oamenilor?

XXXIV. Cum se poate feri cineva de patima de a plăcea oamenilor?

XXXV. Cum se va recunoaște cel mândru și cum se va vindeca?

XXXVI. Dacă trebuie să căutăm cinstea.

XXXVII. În ce chip poate dobândi cel leneș râvnă în lucrarea poruncii?

XXXVIII. Dacă unui frate i s-ar porunci [un lucru] și el s-ar împotrivi, însă după aceea ar merge [să îl împlinească].

XXXIX. Dacă cineva, dând ascultare, mai apoi ar cârti.

XL. Dacă fratele va întrista pe vreun frate, cum trebuie să se îndrepteze?

XLI. Dacă nu suferă să-și ceară iertare.

XLII. Dacă cel care a mâhnit și-ar cere iertare, iar cel mâhnit nu ar voi să se împace.

XLIII. Cum trebuie cineva să se poarte cu cel care îl trezește din somn la rugăciunea de noapte?

XLIV. Dar dacă se va supăra totuși cel trezit sau va fi și mâniat, de ce pedeapsă este vrednic?

XLV. Despre cel care nu se preocupă de cunoașterea voilor lui Dumnezeu, să nu fie pedepsit mai mult decât cel care le-a cunoscut și nu le-a împlinit.

XLVI. Dacă cel care rabdă pe celălalt să săvârșească păcat este vinovat pentru păcat.

XLVII. Dacă trebuie să tăcem cu privire la cei care păcătuiesc.

XLVIII. Până la ce punct se judecă lăcomia?

XLIX. Ce este trufia?

L. Dacă cineva refuză haine mai scumpe, dar cumpără fie mantie, fie sandale cum voiește, deși ieftine, ca să i se potrivească bine, păcătuiește oare sau de ce patimă suferă unul ca acesta?

LI. Ce este „racá"?

LII. Cine este iubitorul de slavă deșartă și cine este cel care vrea să placă oamenilor?

LIII. Ce este întinarea trupului și ce este întinarea duhului și cum ne vom curăța de ele? Ce este sfințenia și cum o putem dobândi?

LIV. Ce este iubirea de sine și cum se cunoaște pe sine iubitorul de sine?

LV. Care este diferența între amărăciune, mânie, urgie și furie?

LVI. Cine este cel care cugetă cele înalte, cine este lăudărosul, trufașul, mândrul și îngâmfatul?

LVII. Dacă cineva ar avea vreo meteahnă neîndreptată și dacă, fiind condamnat fără încetare, mai rău se vatămă, trebuie oare mai degrabă să fie lăsat în pace?

LVIII. Numai cel care minte cu intenție se osândește, sau și cel care spune ceva complet neadevărat întru totul din neștiință?

LIX. Dacă cineva s-ar gândi numai să facă ceva, însă nu face, se judecă și acesta ca mincinos?

LX. Despre cel care s-ar hotărî să facă ceva dintre cele neplăcute lui Dumnezeu.

LXI. Dacă cineva nici nu poate lucra, nici nu vrea să învețe psalmii, ce trebuie să facem cu el?

LXII. Dacă cineva ar face ceea ce a făcut acela care a ascuns talantul, se condamnă?

LXIII. Dacă cineva ar face ceva și ar cârti precum aceia care au cârtit împotriva celor care au venit mai la urmă, se osândește?

LXIV. Ce înseamnă a sminti și cum ne vom feri de aceasta?

LXV. Cum poate cineva să țină adevărul în cele nedrepte?

LXVI. Ce este întrecerea și ce este rivalitatea?

LXVII. Ce este necurăția și ce este viciul?

LXVIII. Ce este propriu mâniei și ce este propriu indignării îndreptățite?

LXIX. Despre cel care nici nu mănâncă mai puțin decât ceilalți, nici nu are trupul nesănătos și se plânge că nu poate lucra.

LXX. Cum trebuie să ne purtăm cu cei care se folosesc rău de veșminte sau de încălțări?

LXXI. Sunt unii care caută mai mult ceea ce este mai plăcut dintre mâncăruri, iar alții vor mai degrabă ceea ce este mai mult spre săturare în loc de plăcut. Deci cum trebuie considerați aceștia?

LXXII. Dacă cineva, la masa cu frații, se întoarce în mod necuvios, mâncând și bând mai lacom, trebuie să fie mustrat?

LXXIII. Despre cel care mustră pe cel păcătos, dar nu din dorința de a-l îndrepta pe frate, ci din patima judecății aproapelui.

LXXIV. Despre cei care ies din obște și doresc să trăiască o viață sihăstrească.

LXXV. Dacă este potrivit să spunem că Satana este pricină a tot păcatul, [făcut] fie cu mintea, fie prin cuvânt, fie cu fapta.

LXXVI. Dacă trebuie să mintă cineva din vreo iconomie, pentru ceva ce ar părea folositor.

LXXVII. Ce este vicleșugul și ce este răul obicei?

LXXVIII. Cine sunt născocitorii de rele?

LXXIX. Dacă cineva se învinuiește pe sine neîncetat că se poartă aspru cu fratele, cum se va îndrepta?

LXXX. Din ce cauză se întâmplă ca cineva să lase cuge-

tele bune ale minții și grijile cele bineplăcute lui Dumnezeu?

LXXXI. Dacă trebuie să se canonisească la fel cei evlavioși și cei indiferenți.

LXXXII. De s-ar întâmpla ca femeile bătrâne să păcătuiască în același lucru ca și una mai tânără, dacă trebuie supuse aceleiași pedepse.

LXXXIII. Dacă cineva, săvârșind multe fapte bune, ar cădea numai într-un singur păcat, cum trebuie să ne purtăm cu el?

LXXXIV. Despre cel care are caracter nestăpânit și certăreț.

LXXXV. Dacă trebuie să avem ceva al nostru în obștea fraților.

LXXXVI. Dacă ar spune cineva că „nici nu primesc de la obștea fraților, nici nu dau, ci îmi sunt de ajuns ale mele", ce atitudine vom păstra față de el?

LXXXVII. Dacă este îngăduit oricui să își dea mantia veche sau încălțările unde voiește, după poruncă.

LXXXVIII. Ce este grija lumească?

LXXXIX. Fiindcă este scris: „Bogăția cuiva slujește la răscumpărarea sufletului lui", ce vom face noi, la care nu se află nicio bogăție?

XC. Dacă este îngăduit să avem veșmânt de noapte, fie de păr, fie de altceva.

XCI. Dacă un frate, neavând nimic al său, este rugat de cineva să îi dea haina pe care o poartă, ce trebuie să facă, mai ales dacă cel care cere ar fi gol?

XCII. Când Domnul a poruncit să vindem cele ce avem, ce trebuie să înțelegem când facem aceasta?

XCIII. Cel care a lăsat agoniseala și a făgăduit odată să nu aibă nimic al său cu ce gând trebuie să se folosească de cele necesare pentru viață, cum ar fi îmbrăcămintea și hrana?

XCIV. Despre cel care, lăsând în urmă impozite, vine în chinovia fraților.

XCV. Dacă este în interesul celor care abia au venit ca îndată să învețe din Scripturi.

XCVI. Dacă trebuie să îngăduim oricui vrea să învețe, să scrie sau să citească.

XCVII. Dacă cineva spune: „Voiesc să petrec la voi puțină vreme", se cade oare a-l primi?

XCVIII. Ce gând trebuie să aibă proestosul în cele ce le poruncește sau le rânduiește?

XCIX. Cu ce dispoziție trebuie să pedepsească cel care este pus să pedepsească?

C. Pe cei veniți din afară și care cer milostenie, cum îi vom lăsa să plece?

CI. Despre cel căruia i s-a încredințat administrarea lucrurilor și despre cei care cer cu împrumut.

CII. Despre cel care vrea să iasă afară din obștea fraților pentru vreun motiv oarecare.

CIII. Fiindcă se întâmplă uneori ca și bătrânul să se clatine, trebuie să fim învățați dacă ar trebui mustrat, cum și de către cine.

CIV. Cum trebuie să încredințăm sarcinile fraților?

CV. Dacă trebuie ca cei intrați de curând în obște să învețe de îndată meșteșugurile.

CVI. De care epitimii trebuie să ne folosim în obște pentru întoarcerea păcătoșilor?

CVII. Despre cel care spune că are dorință de a trăi în obște.

CVIII. Dacă se cuvine ca proestosul, în lipsa întâistătătoarei, să se adreseze vreunei surori în cele pentru zidirea credinței.

CIX. Dacă trebuie ca proestosul să vorbească des cu întâistătătoarea și mai ales dacă unii frați se vatămă din această pricină.

CX. Dacă trebuie ca atunci când o soră se spovedește preotului să fie și întâistătătoarea de față.

CXI. Dacă întâistătătoarea este îndreptățită să se mânie când duhovnicul poruncește să se facă ceva în obștea surorilor fără știrea ei.

CXII. Dacă cineva ar veni la viața după Dumnezeu, este potrivit ca proestosul să îl primească pe acesta fără cunoștința fraților?

CXIII. Dacă poate cel căruia i s-a încredințat grija sufletelor să păzească acele [cuvinte]: „De nu vă veți întoarce și nu veți fi ca pruncii aceștia”.

CXIV. Dacă se cuvine să ascultăm de oricine și orice ar porunci.

CXV. Cum trebuie să ne supunem unii altora?

CXVI. Cât de mult trebuie să fim ascultători?

CXVII. Cel care nu împlinește cele rânduite pentru porunca ce o are înainte în fiecare zi, dar caută să deprindă un meșteșug, de care patimă suferă și dacă trebuie să îl îngăduim?

CXVIII. Cel care se străduiește în poruncă și lucrează nu ceea ce îi este rânduit, ci ceea ce voiește, ce răsplată are?

CXIX. Dacă îi este îngăduit cuiva să lase lucrul ce i s-a încredințat și să caute altul.

CXX. Dacă trebuie să plece cineva fără îngăduința proestosului.

CXXI. Dacă este îngăduit să renunțe cineva la cele mai grele dintre lucruri.

CXXII. Dacă cineva, fiind pedepsit să nu primească binecuvântare, ar spune că „dacă nu primesc binecuvântare nu voi mânca", trebuie să fie răbdat?

CXXIII. Dacă cineva se supără că nu i s-a îngăduit să facă ceea ce nu putea să facă, fiind nepriceput, trebuie să îl răbdăm?

CXXIV. Dacă cineva, aflându-se din întâmplare undeva împreună cu ereticii sau cu elinii, se cuvine să mănânce cu ei sau să îi salute.

CXXV. Dacă cineva căruia i s-a încredințat o lucrare face ceva fără îngăduință împotriva lucrului ce i-a fost poruncit, trebuie să i se lase lucrarea?

CXXVI. Cum poate cineva să nu fie biruit de plăcerea mâncărurilor?

CXXVII. Spun unii că este cu neputință ca omul să nu se mânie.

CXXVIII. Dacă aceluia care voiește să se înfrâneze peste putere trebuie să i se îngăduie aceasta, chiar până într-acolo încât să fie împiedicat să împlinească ascultarea dată lui.

CXXIX. Despre cel care postește mult, la masa de obște neputând suferi mâncarea.

CXXX. Cum trebuie să postim când este nevoie de post?

CXXXI. Cel care nu mănâncă de unde mănâncă frații, ci caută altceva, procedează corect?

CXXXII. Cel care zice: „Această [mâncare] mă vatămă" și se întristează dacă nu i se dă altceva ce este?

CXXXIII. Dacă și cârtește pentru hrană.

CXXXIV. Dacă cineva, mâniindu-se, ar refuza să primească ceva dintre cele de trebuință.

CXXXV. Dacă trebuie ca cel care se ostenește stăruitor să caute ceva mai mult decât este obișnuit [a primi].

CXXXVI. Dacă este necesar să fie adunați toți la vremea prânzului. Pe cel care lipsește și vine după prânz cum îl vom trata?

CXXXVII. Dacă este bine să hotărască cineva să se abțină pentru câtva timp de la o mâncare anume sau băutură.

CXXXVIII. Dacă este îngăduit în obște să postească cineva sau să privegheze mai

mult decât alții, după propria-i voie.

CXXXIX. Prelungindu-se postul, devenim slabi pentru lucru. Așadar, ce este mai bine? A împiedica lucrul din pricina postului, sau a trece cu vederea postul pentru lucru?

CXL. Dacă cineva nu se înfrânează de la mâncăruri vătămătoare, ci, mâncând cu lăcomie, va cădea în vreo boală, trebuie să îi dăm îngrijire?

CXLI. Dacă trebuie să se afle străini în ateliere.

CXLII. Dacă trebuie ca lucrătorii să primească de la cineva o lucrare fără știrea celui rânduit cu grija acestora.

CXLIII. Cum trebuie să se îngrijească lucrătorii de uneltele încredințate lor?

CXLIV. Dacă cineva, din lipsă de grijă, pierde ceva sau dacă, din dispreț, îl întrebuințează în chip nepotrivit.

CXLV. Dacă ar împrumuta de la el ceva sau ar lua.

CXLVI. Dacă proestosul ar avea mare nevoie de ceva și ar căuta o unealtă de la el și el se va împotrivi.

CXLVII. Cel care se ocupă cu lucrul cămării sau al bucătăriei sau cu orice altceva dintre acestea, dacă nu ajunge să fie prezent la canonul psalmilor sau la rugăciune, nu își păgubește oare sufletul?

CXLVIII. Ce măsură a autorității are cel căruia i s-a încredințat spre administrare grija cămării?

CXLIX. Care este judecata iconomului dacă va face ceva căutând la fața omului sau din iubire de zavistie?

CL. Dar dacă nu ar purta de grijă pentru a da fratelui cele de trebuință?

CLI. Dacă este îngăduit începătorului să vorbească cu glas mare.

CLII. Despre cel care se ostenește peste putere în slujire.

CLIII. Cea căreia i s-a încredințat lâna cum trebuie să o aibă și cum să supravegheze pe lucrătoare?

CLIV. Dacă s-ar întâmpla să fie puțini frați lucrând împreună cu mai multe surori și de nevoie s-ar despărți unii de alții, împrăștiindu-se la lucru, este oare fără primejdie aceasta?

CLV. Cum trebuie să ne purtăm cu cei bolnavi din casa de oaspeți?

CLVI. Cel căruia i s-a încredințat grija cămării sau altceva asemănător trebuie pururea să aibă această grijă, sau să se mai schimbe?

CLVII. Cu ce dispoziție [sufletească] trebuie să-I slujim

lui Dumnezeu și, în general, ce este această dispoziție?

CLVIII. Cu ce dispoziție [sufletească] se cuvine să primească cineva canonul?

CLIX. Cum este cel care se întristează din pricina celui care îi dă canon?

CLX. Cu ce dispoziție [sufletească] suntem datori să ne supunem fraților?

CLXI. Cu ce fel de smerenie trebuie să primească cineva slujirea de la fratele?

CLXII. Ce fel de dragoste trebuie să avem între noi?

CLXIII. În ce chip ar putea cineva să se îndrepteze pe sine în dragostea aproapelui?

CLXIV. Ce înseamnă „nu judecați, ca să nu fiți judecați"?

CLXV. Cum va cunoaște cineva dacă este mișcat de râvnă pentru Dumnezeu împotriva fratelui care păcătuiește, sau de mânie?

CLXVI. Cu ce fel de dispoziție [sufletească] trebuie să-l ascultăm pe cel care ne silește la lucrarea poruncii?

CLXVII. Cum trebuie să fie sufletul învrednicit de lucrarea Domnului?

CLXVIII. Cu ce dispoziție sufletească trebuie să primim veșmântul sau încălțămintea, oricare ar fi?

CLXIX. Dacă unui frate mai tânăr i se poruncește să învețe ceva pe unul mai înaintat în vârstă, cum trebuie să se poarte cu el?

CLXX. Dacă trebuie să tratăm la fel pe cel care se îndreptează pe sine mai mult și pe cel care o face mai puțin.

CLXXI. Dacă cel mai mic se mâhnește fiindcă cel care este mai evlavios este cinstit mai mult, cum să ne purtăm cu el?

CLXXII. Cu ce frică, credință sau dispoziție a sufletului ne împărtășim cu trupul și sângele lui Hristos?

CLXXIII. Dacă se cuvine ca în ceasul când în casă se cântă psalmi să aibă loc și discuții?

CLXXIV. Cum poate cineva împlini poruncile Domnului din tot sufletul și cu toată inima?

CLXXV. Cum se arată cel care iubește pe fratele după porunca Domnului?

CLXXVI. Care sunt vrăjmașii pe care ni s-a poruncit să îi iubim?

CLXXVII. Cum sunt datori cei puternici să poarte neputințele celor neputincioși?

CLXXVIII. Ce înseamnă: „Purtați-vă poverile unii altora"?

CLXXIX. Cum ar putea cineva fără dragoste să dobân-

dească o așa de mare credință încât să mute și munții sau toate câte are să le dea săracilor sau să-și dea trupul său ca să fie ars?

CLXXX. Cu ce dispoziție și atenție trebuie să ascultăm cele ce ni se citesc în timpul mesei?

CLXXXI. Dacă sunt două obști apropiate, iar una ar fi săracă și cealaltă ar fi mai strâmtorată în privința milosteniilor, cum trebuie să se arate cea săracă față de cea care nu împarte bunurile?

CLXXXII. Din ce roade trebuie să se cerceteze cel care mustră cu compătimire pe fratele care greșește?

CLXXXIII. Dacă s-ar întâmpla ca unii care trăiesc în obștea fraților să se dezbine, este oare fără primejdie să ne purtăm față de ei cu îngăduință, pentru dragoste?

CLXXXIV. Cum poate cineva și atunci când mângâie și când mustră nu numai să se străduiască să vorbească rațional, ci să-și păstreze dispoziția cuvenită față de Dumnezeu și față de cei cu care vorbește?

CLXXXV. Dacă cineva, într-o convorbire, s-ar bucura văzând că ascultătorii sunt de acord cu cele spuse, cum se va cunoaște pe sine dacă se bucură dintr-o dispoziție bună sau de vreo patimă proprie?

CLXXXVI. Pentru care anume prieteni trebuie să ne punem sufletul?

CLXXXVII. Dacă trebuie să primim ceva de la rudele noastre după trup.

CLXXXVIII. Cum trebuie să-i vedem pe cei ai casei noastre sau pe cei care ne sunt rude și care au venit la noi?

CLXXXIX. Dacă ne roagă voind să ne aducă pe noi la ei acasă?

CXC. Dar dacă trebuie să-i miluiască pe cei ai săi după trup, dorind mântuirea lor?

CXCI. Cine este cel blând?

CXCII. Care este întristarea cea după Dumnezeu și care este cea după lume?

CXCIII. Care este bucuria în Domnul și ce suntem datori să facem ca să ne bucurăm?

CXCIV. Ce plângere să împlinim ca să fim învredniciți de fericirea de la Domnul?

CXCV. Cum le împlinește cineva pe toate spre slava lui Dumnezeu?

CXCVI. Cum mănâncă și bea cineva spre slava lui Dumnezeu?

CXCVII. Cum lucrează dreapta ca să nu știe stânga?

CXCVIII. Ce este smerenia și cum o putem dobândi?

CXCIX. Cum va putea fi cineva plin de râvnă să ajungă a se primejdui pentru porunca Domnului?

CC. Cei care s-au ostenit în lucrarea lui Dumnezeu cum pot fi de folos celor de curând sosiți?

CCI. Cum va ajunge cineva la neîmprăștierea [minții] la rugăciune?

CCII. Dacă este cu putință să se înfăptuiască neîmprăștierea în orice lucru și oricând și cum o va obține cineva?

CCIII. În faptele bune după porunca Domnului este o măsură pentru toți, sau unul are mai mult, iar altul mai puțin?

CCIV. Cum va fi cineva învrednicit a fi părtaș Duhului Sfânt?

CCV. Cine sunt „cei săraci cu duhul"?

CCVI. Fiindcă Domnul ne-a îndemnat să nu ne îngrijim ce vom mânca și ce vom bea sau ce vom îmbrăca, până unde merge porunca sau cum se poate înfăptui?

CCVII. Cu ce gând trebuie să se lucreze?

CCVIII. Dacă este bine, în general, să ne ostenim cu tăcerea.

CCIX. Cum vom putea să ne temem de judecățile lui Dumnezeu?

CCX. Ce înseamnă veșmântul împodobit lăsat de Apostolul?

CCXI. Care este măsura dragostei față de Dumnezeu?

CCXII. Cum se dobândește dragostea către Dumnezeu?

CCXIII. Care sunt semnele iubirii către Dumnezeu?

CCXIV. Bunătatea și milostenia prin ce se deosebesc una de alta?

CCXV. Cine este făcătorul de pace fericit de Domnul?

CCXVI. În ce lucru trebuie să ne întoarcem și să fim ca pruncii?

CCXVII. Cum să primim Împărăția lui Dumnezeu ca pruncii?

CCXVIII. Ce înțelegere se cuvine să cerem de la Dumnezeu sau cum putem fi învredniciți de aceasta?

CCXIX. Dacă vom primi o binefacere de la cineva, cum putem ca și Domnului să Îi aducem datorata mulțumire, curată și deplină, totodată plinind și față de binefăcător mulțumirea cu recunoștință, fără să scădem nimic, nici să întrecem măsura?

CCXX. Dacă trebuie să i se îngăduie oricui vrea să se întâlnească cu surori sau cine, când și cum se cuvine să se întâlnească cu ele?

CCXXI. De vreme ce Domnul ne-a învățat să ne rugăm ca să nu cădem în ispită, trebuie să ne rugăm să nu cădem în suferințe trupești?

CCXXII. Cine este pârâșul fiecăruia dintre noi și cum ne vom împăca cu el?

CCXXIII. Cel care voiește pentru vreun motiv bineplăcut lui Dumnezeu să postească, după cum se află că făceau și sfinții adeseori, ce va face dacă se va vădi, deși nu dorește?

CCXXIV. Dacă și acum mai sunt cei care lucrează de la ceasul întâi, iar alții de la ceasul al unsprezecelea, și cine sunt aceștia?

CCXXV. Fiindcă Domnul zice: „Oriunde sunt doi și trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor", cum putem și noi fi învredniciți de aceasta?

CCXXVI. Fiindcă Apostolul zice: „Ocărâți fiind, binecuvântăm, huliți fiind, ne rugăm", cel ocărât cum trebuie să binecuvânteze, iar cel hulit ce să se roage?

CCXXVII. Dacă trebuie ca fiecare să împărtășească și altora cele ce cugetă, sau trebuie să păstreze pentru sine, fiind convins că ceea ce face place lui Dumnezeu.

CCXXVIII. Dacă în fiecare lucru trebuie să facem voia celor care se smintesc, sau sunt unele pe care nu trebuie să le urmăm, chiar dacă unii se smintesc.

CCXXIX. Dacă trebuie să mărturisim tuturor, fără rușine, faptele cele oprite, sau numai unora, și cui anume.

CCXXX. Ce este închinarea și ce este închinarea duhovnicească?

CCXXXI. Dacă un frate viclenește împotriva mea și mă vrăjmășește și uneori și preotul, îmi este îngăduit oare să păzesc și în privința lui poruncile date mie împotriva vrăjmașului?

CCXXXII. Dacă cineva, fiind nedreptățit de altul, n-ar înfățișa aceasta nimănui, sub cuvântul îndelungii răbdării și al relei pătimiri, dar ar socoti să o lase judecății lui Dumnezeu, oare face acesta după porunca Domnului?

CCXXXIII. Dacă din toate faptele dreptății îi lipsește vreuna, pentru aceasta nu se mântuiește?

CCXXXIV. Cum vestește cineva „moartea Domnului"?

CCXXXV. Dacă este de folos a învăța multe din Scripturi.

CCXXXVI. Cei care au fost învredniciți să învețe cele patru Evanghelii cum trebuie să primească harul?

CCXXXVII. Care suflet se va îndrepta spre voia lui Dumnezeu?

CCXXXVIII. Dacă este cu putință să se cânte psalmi fără nicio întrerupere, sau să se citească, sau să se vorbească despre cuvintele lui Dumnezeu, astfel încât să nu fie niciun răgaz pentru nevoi mai necurate ale trupului.

CCXXXIX. Care este comoara cea bună și care este cea rea?

CCXL. Pentru ce s-a spus că este largă și lată calea ce duce la pierzanie?

CCXLI. Cum este „strâmtă ușa și îngustă calea care duce la viață" și cum intră prin ea cineva?

CCXLII. Ce înseamnă „cu iubire frățească, unii pe alții iubiți-vă"?

CCXLIII. Ce vrea să spună Apostolul prin: „Mâniați-vă, dar nu greșiți: soarele să nu apună peste mânia voastră" și în altă parte zicând: „Orice amărăciune și supărare și mânie să piară de la voi"?

CCXLIV. Ce înseamnă „dați loc mâniei"?

CCXLV. Cine este cel înțelept ca șarpele și curat ca porumbelul?

CCXLVI. Ce înseamnă „dragostea nu se poartă cu necuviință"?

CCXLVII. Care este lauda în Domnul și care cea oprită?

CCXLVIII. Dacă Domnul dă înțelepciune și de la fața Lui izvorăsc cunoștință și pricepere și „dacă prin Duhul Sfânt unuia îi dă cuvântul înțelepciunii, altuia cuvântul cunoștinței", cum mustră Domnul pe ucenici, zicând: „De acum și voi sunteți nepricepuți", și cum Apostolul îi învinuiește pe unii că sunt nepricepuți?

CCXLIX. Ce este cuvios și ce este drept?

CCL. Cum dă cineva cele sfinte câinilor și cum aruncă mărgăritare înaintea porcilor sau cum se întâmplă ceea ce se adaugă [la acestea]: „Ca nu cumva să le calce în picioare și, întorcându-se, să vă sfâșie"?

CCLI. Cum uneori Domnul ne oprește să purtăm pungă și traistă pe cale, iar alteori zice: „Acum însă cel care are o pungă să o ia, tot așa și traista, și cel care nu are sabie să-și vândă haina și să-și cumpere"?

CCLII. Ce este pâinea cea de toate zilele pentru care

suntem învățați să ne rugăm să ne fie dată în fiecare zi?

CCLIII. Ce este talantul sau cum îl vom înmulți?

CCLIV. Care sunt schimbătorii de bani la care, zise Domnul, „se cădea să-ți pui argintul"?

CCLV. Unde i s-a poruncit să plece celui care a auzit: „Ia ce este al tău și pleacă"?

CCLVI. Care este plata pe care o iau aceștia, la fel cu cei de la urmă?

CCLVII. Ce înseamnă „pleava ce se va arde cu foc nestins"?

CCLVIII. Cine este cel osândit de Apostolul, „cel care se vrea printr-o prefăcută smerenie și printr-o fățarnică închinare la îngeri" și celelalte?

CCLIX. Cine este „cel fierbinte cu duhul"?

CCLX. Fiindcă Apostolul spune uneori: „Nu fiți fără de minte", iar alteori adaugă: „Nu fiți înțelepți în ochii voștri", este cu putință să nu fie înțelept în ochii lui cel fără de minte?

CCLXI. Cum, cerând ceva, chiar și înșiși sfinții nu au primit de la Domnul?

CCLXII. Care este diferența dintre sărăcie și sărăcire și cum este adevărat ceea ce spune David: „Iar eu sărac sunt și sărman"?

CCLXIII. Ce vrea să ne învețe Domnul prin pildele la care adaugă: „Astfel, așadar, oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are nu poate să fie ucenicul Meu"?

CCLXIV. Ce este curăția?

CCLXV. Dacă numai către preoți a fost spus acel: „Deci, dacă îți vei aduce darul tău la altar" și celelalte?

CCLXVI. Ce este sarea pe care a poruncit Domnul să o avem?

CCLXVII. Dacă unii vor fi bătuți mult și alții puțin, cum spun unii că nu este sfârșit pedepsei?

CCLXVIII. În ce sens sunt unii numiți „fii ai neascultării" și „copii ai mâniei"?

CCLXIX. Fiindcă scris este: „Făcând voile trupului și ale cugetelor", oare altele sunt voile trupului și altele voile cugetelor și care sunt acestea?

CCLXX. Ce înseamnă „lipsiți fiind, dar nu deznădăjduiți"?

CCLXXI. Dacă pentru toate câte a păcătuit cineva află curățire prin milostenie.

CCLXXII. Fiindcă porunca Domnului este să nu ne îngrijim pentru ziua de mâine, cum putem cugeta porunca în mod corect?

CCLXXIII. Ce face cineva atunci când hulește împotriva Duhului Sfânt?

CCLXXIV. Cum se face cineva nebun în veacul acesta?

CCLXXV. Dacă poate împiedica Satana intenția unui sfânt?

CCLXXVI. Ce înseamnă ceea ce a fost spus de către Apostolul: „Ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu, ce este bun și plăcut și desăvârșit”?

CCLXXVII. Care este cămara în care poruncește Domnul să intre cel care se roagă?

CCLXXVIII. Cum se roagă duhul cuiva, iar mintea lui este neroditoare?

CCLXXIX. Ce înseamnă „cântați cu înțelegere”?

CCLXXX. Cine este cel curat cu inima?

CCLXXXI. Pe [sora] care nu vrea să cânte trebuie să o constrângem?

CCLXXXII. Cine sunt cei care zic: „Am mâncat înaintea Ta și am băut” și care aud: „Nu vă știu pe voi”?

CCLXXXIII. Dacă cel care face voia cuiva este părtaș cu acela.

CCLXXXIV. Dacă va sărăci o comunitate de frați din pricina împrejurărilor sau a bolii, este îngăduit a lua de la alții cele de trebuință? Și, dacă trebuie, de la cine să primească?

CCLXXXV. Dacă trebuie ca o comunitate de frați care face negoț cu alta să urmărească prețul adevărat al fiecărui lucru.

CCLXXXVI. Dacă trebuie ca pe cel care trăiește în comunitatea de frați și care a căzut în neputință trupească să-l ducem în arhondaric.

CCLXXXVII. Care sunt roadele vrednice de pocăință?

CCLXXXVIII. Dacă trebuie ca cel care voiește să își mărturisească păcatele lui să le mărturisească tuturor și oricui s-ar întâmpla, sau cui [anume]?

CCLXXXIX. Cel care se pocăiește pentru păcat, dar iarăși cade în același păcat, ce va face?

CCXC. Cum sporește cineva în lucrul Domnului mereu?

CCXCI. Ce este trestia strivită și feștila fumegândă? Și cum cineva pe una nu o va frânge, iar pe cealaltă nu o va stinge?

CCXCII. Dacă trebuie ca în comunitatea fraților să fie școală pentru copiii din lume.

CCXCIII. Cum trebuie să ne purtăm față de cei care se feresc de cele mai mari păcate, dar pe cele mici le fac cu indiferență?

CCXCIV. Din care pricină cade cineva din pomenirea neîncetată a [numelui] lui Dumnezeu?

CCXCV. Din ce semne se cunoaște cel [cu mintea] împrăștiată?

CCXCVI. Cum se va încredința sufletul că s-a curățit de păcat?

CCXCVII. Cum trebuie să ne întoarcem din păcate?

CCXCVIII. Dacă Scriptura îngăduie ca lucrurile bune să se facă după bunul plac al fiecăruia.

CCXCIX. Cum va fi încredinţat sufletul că este departe de iubirea de slavă?

CCC. Care este chipul pocăinţei când este vorba despre păcatele ascunse?

CCCI. Dar dacă ar spune cineva: „Nu mă va mustra conștiința”?

CCCII. Dacă trebuie, prin iconomie, să dăm [ajutor] celor lipsiți din afară?

CCCIII. Dacă în obște trebuie să se asculte de cele spuse de către toți?

CCCIV. Dacă rudele ar dori să dea ceva pentru cei încredințați obștii, trebuie să fie primit?

CCCV. Dacă trebuie să se primească [ceva] de la cei din afară, fie că îi sunt prieteni, fie că îi sunt rude.

CCCVI. În ce chip se dobândește neîmprăștierea [minții]?

CCCVII. Dacă trebuie să se înceapă cântarea psalmilor sau rugăciunea în mod alternativ.

CCCVIII. Dacă se cuvine ca cel care dă ceva obştii să fie răsplătit şi dacă trebuie ca răsplata să fie potrivită daniei.

CCCIX. Dacă se întâmplă cuiva cele obişnuite şi după fire, se cuvine oare să se apropie de Sfintele Daruri?

CCCX. Dacă se cuvine să se facă proscomidia într-o casă de obşte.

CCCXI. Dacă se cuvine să mergem în vizită când suntem chemaţi de cineva.

CCCXII. Dacă trebuie să îndemnăm la rugăciune pe mirenii care vin să ne viziteze.

CCCXIII. Dacă trebuie să lucrăm când ne vizitează cineva.

CCCXIV. Dacă i se cuvine creștinului sau dacă îi este îngăduit să se folosească de medici.

CCCXV. Ce diferență este între slava deșartă și iubirea de slavă?

CCCXVI. Prin ce strădanie se poate lepăda cineva de acestea?

CCCXVII. Care este măsura ascultării?

CCCXVIII. Dacă trebuie să ținem și să citim Scriptura cea de Dumnezeu insuflată.

Regulile mici[1]

Cuvânt înainte[2]

Iubitorul de oameni Dumnezeu, Cel Care l-a învățat pe om cunoștința[3], le poruncește prin Apostol celor cărora li s-a încredințat darul învățăturii să stăruie în învățătură[4], iar pe cei care încă au nevoie de zidirea în dumnezeieștile dogme îi îndeamnă prin Moise, zicând: „Întreabă pe tatăl tău și el îți va vesti ție, pe bătrânii tăi și ei îți vor spune"[5]. Este necesar ca noi, cei cărora ni s-a încredințat slujirea cuvântului, să fim gata în toată vremea pentru desăvârșirea sufletelor. Unele învățături suntem datori a le mărturisi cu tărie în public, înaintea Bisericii întregi, pe altele însă trebuie să le oferim noi înșine după puterea noastră, în parte, fiecăruia dintre cei care vin să întrebe atât în privința dreptei credințe, cât și cu privire la adevărul viețuirii potrivit cu Evanghelia Domnului nostru Iisus Hristos. Căci prin acestea două omul lui Dumnezeu se desăvârșește în deplină siguranță. Așadar, voi să nu lăsați nimic neroditor, să nu vă îngăduiți nicio lenevire, ci, alături de cele pe care le învățați în comun, întrebați și despre cele folositoare și orice învățătură a vieții să o aveți îndreptată spre ceea ce este de folos. Deci, dacă spre acestea ne-a adunat pe noi Dumnezeu – și multă liniște este aici, departe de zgomotele de afară –, nici noi să nu ne întoarcem spre vreo altă lucrare, nici să dăm somn trupurilor noastre, ci să petrecem par-

[1] Pentru realizarea acestei traduceri a fost folosită ediția: Βασιλείου Καισαρείας τοῦ Μεγάλου, *Ἅπαντα τὰ ἔργα, Ἀσκητικὰ Β*, Ὅροι κατ' ἐπιτομή, Ἕλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, 8, Πατερικαὶ Ἐκδόσεις „Γρηγόριος ὁ Παλαμάς", Θεσσαλονίκη, 1973.

[2] În unele manuscrise nu există acest *Cuvânt înainte*.

[3] Cf. *Psalmul* 93, 10.

[4] Cf. *Romani* 12, 7; 1 *Timotei* 1, 3.

[5] *Deuteronom* 32, 7.

tea din noapte care ne-a rămas cu grijă și cercetând cele necesare, plinind ceea ce a spus fericitul David, că „la Legea Domnului va cugeta ziua și noaptea”[6].

Întrebarea I

Dacă este permis sau de folos ca să-și ia cineva îngăduința de a face sau a spune cele pe care le socotește el bune, fără mărturia Scripturilor de Dumnezeu inspirate[7].

Răspuns

Domnul nostru Iisus Hristos zice despre Duhul Sfânt că „nu va vorbi de la Sine Însuși nimic, ci toate câte va auzi, pe acelea le va grăi”[8], iar despre Sine Însuși a zis: „Nu poate Fiul să facă de la Sine nimic”[9]; și iarăși: „Că Eu de la Mine Însumi nu am grăit, ci Tatăl Care M-a trimis pe Mine, Acela Mi-a dat poruncă ce să spun și ce să grăiesc. Și știu că porunca Lui este viață veșnică. Acelea pe care le grăiesc Eu, nu Eu le grăiesc, ci, precum Mi-a spus Mie Tatăl, așa grăiesc”[10]; așadar, cine a ajuns la o atât de mare nebunie încât să îndrăznească de la sine a cugeta ceva sau măcar a concepe în minte vreun gând, el care are nevoie de călăuzirea Bunului și Sfântului Duh ca să fie îndreptat pe calea adevărului cu mintea, cuvântul și fapta, acela este orb și umblă în întuneric, fără Soarele dreptății, Domnul nostru Iisus Hristos, Care luminează ca prin niște raze cu poruncile Sale. „Porunca Domnului, zice, lumină este, care luminează ochii.”[11] Căci dintre lucrurile și cuvintele care ne privesc pe noi, unele sunt transmise explicit de porunca Domnului în Sfânta Scriptură, iar altele sunt

---

[6] *Psalmul* 1, 2.

[7] De aici rezultă atenția pe care Sfântul Vasile o acordă Sfintelor Scripturi și locul pe care ele îl ocupă în ascetica basiliană. Această inspirație ascetică a Scripturilor va marca până târziu genul numit *erotapokriseis*, regăsindu-se și în *Întrebările și răspunsurile* Sfântului Maxim Mărturisitorul (*Quaestiones et dubia*), unde totuși aspectul hermeneutic prevalează asupra celui ascetic.

[8] *Ioan* 16, 13.

[9] *Ioan* 5, 19.

[10] *Ioan* 12, 49-50.

[11] *Psalmul* 18, 8.

trecute sub tăcere. Dar, cu privire la poruncile scrise, nu s-a dat nimănui nicio autoritate deplină, nici să facă ceva din cele oprite, nici să lase deoparte ceva dintre cele rânduite, fiindcă Domnul a poruncit odată şi a zis: „Şi vei păzi cuvântul pe care ţi l-am poruncit astăzi. Nu vei adăuga ceva la el, nici nu vei lăsa afară ceva din el"[12]. Căci este o înfricoşată aşteptare a judecăţii şi iuţimea focului „va mistui pe cei care vor îndrăzni unele ca acestea"[13]. Iar cu privire la cele trecute sub tăcere, Sfântul Pavel ne-a dat nouă dreptar, zicând: „Toate îmi sunt îngăduite, dar nu toate zidesc. Nimeni să nu caute ale sale, ci fiecare pe ale aproapelui"[14], astfel încât este necesar ca în tot cuvântul să fiţi supuşi fie lui Dumnezeu, potrivit poruncii Lui, fie unii altora, pentru porunca Lui. Căci scris este: „Supuşi unii altora, în frica lui Hristos"[15]. Şi Domnul zice: „Cel care voieşte să fie cel mai mare între voi să fie cel mai de pe urmă dintre toţi şi slujitor al tuturor"[16]; adică să fie străin de propriile lui voiri, după pilda Domnului Însuşi, Care zice: „M-am pogorât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Tatălui, Care M-a trimis"[17].

Întrebarea II

Ce mărturisire trebuie să ceară unii de la alţii cei care voiesc să vieţuiască acelaşi fel de viaţă potrivit [voii] lui Dumnezeu?

Răspuns

Cea pusă înainte oricui se apropie de Domnul, Care zice: „Cel care vrea să vină după Mine să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să-Mi urmeze Mie"[18]. Iar care este sensul fiecăreia dintre acestea s-a spus la întrebarea [pusă ucenicilor] despre Sine[19].

---

[12] *Deuteronom* 4, 2.
[13] *Evrei* 10, 27.
[14] *1 Corinteni* 10, 23-24.
[15] *Efeseni* 5, 21.
[16] *Marcu* 9, 35.
[17] *Ioan* 6, 38.
[18] *Matei* 16, 24.
[19] Sfântul capadocian se referă la întrebarea pe care Mântuitorul a adresat-o ucenicilor: „Cine zic oamenii că sunt Eu, Fiul Omului?" (cf. *Matei* 16, 13). În acelaşi

Întrebarea III

Cum îl vom întoarce pe cel care păcătuieşte sau, dacă nu se întoarce, cum trebuie să îl considerăm pe acesta?

Răspuns

Cum ni s-a poruncit nouă de către Domnul când a zis: „Dacă-ţi va greşi fratele tău, du-te şi mustră-l numai între tine şi el! Dacă te va asculta, ai câştigat pe fratele tău, iar de nu te va asculta, mai ia cu tine încă unul sau doi, ca pe mărturia a doi martori sau trei să se sprijine orice cuvânt. Dacă iar nu va asculta nici de ei, spune-l Bisericii, iar dacă nici de Biserică nu va asculta, să îţi fie ţie ca un păgân şi ca un vameş"[20]. Dacă aşa se va face, de ajuns îi va fi unui astfel de om pedeapsa aceasta dată de la mai mulţi[21], după cum spune Apostolul: „Mustră, ceartă, îndeamnă, cu toată îndelunga răbdare şi învăţătura"[22]. Şi iarăşi: „Şi dacă vreunul nu ascultă de cuvântul nostru prin epistolă, pe acela să-l însemnaţi şi să nu mai aveţi cu el niciun amestec, ca să-i fie ruşine"[23].

Întrebarea IV

Dacă i-ar strâmtora cineva pe fraţi pentru păcate mărunte, zicând că trebuie să se pocăiască, nu cumva este şi el nemilostiv şi nimiceşte dragostea?

Răspuns

De vreme ce Domnul ne-a încredinţat că „nicio iotă sau o cirtă din Lege nu va trece până ce vor fi toate"[24], dar a arătat că „pentru orice cuvânt deşert pe care îl vor grăi oamenii, vor da seamă în ziua judecăţii"[25], nimic nu trebuie dispreţuit ca neînsemnat. Căci „cel care dispreţuieşte un lucru va fi dispreţuit de acela"[26]. Altminteri, va îndrăzni cineva să numească neînsemnat

---

context, mai departe, Mântuitorul spune ce înseamnă luarea crucii şi a-l urma. La aceasta se referă răspunsul concis dat de Sfântul Vasile.

[20] *Matei* 18, 15-17.
[21] Cf. 2 *Corinteni* 2, 6.
[22] 2 *Timotei* 4, 2.
[23] 2 *Tesaloniceni* 3, 14.
[24] *Matei* 5, 18.
[25] *Matei* 12, 36.
[26] *Pilde* 13, 13.

un păcat, câtă vreme Apostolul a lămurit că prin orice călcare a legii pe Dumnezeu necinstești? Dacă „boldul morții este păcatul”[27] – nu unul sau altul, ci orice păcat[28], adică fără deosebire –, nemilostiv este cel care stă liniștit și nu mustră [pe aproapele]. Acesta se aseamănă aceluia care lasă veninul în cel mușcat de un șarpe veninos și nu îl scoate afară. Dar și dragostea o nimicește unul ca acesta. Căci este scris: „Cel care cruță toiagul îl urăște pe fiul său; iar cel care îl iubește îl pedepsește stăruitor”[29].

Întrebarea V

Cum trebuie să se pocăiască cineva pentru fiecare păcat și ce roade vrednice de pocăință trebuie să arate[30]*?*

Răspuns

Împărtășind starea sufletească a celui care a zis: „Nedreptatea am urât-o și am disprețuit-o”[31] și făcând cele spuse în *Psalmul șase* și în mulți alții și cele întărite de mărturia Apostolului despre aceia care se întristează de păcatul altuia așa cum vrea Dumnezeu. „Căci, iată, zice, însăși aceasta, că v-ați întristat după Dumnezeu, câtă sârguință v-a adus, ba încă și apărare, și mâhnire, și teamă, și dorință, și râvnă, și ispășire! Întru totul ați dovedit că voi înșivă sunteți curați în acest lucru.”[32] Și a înmulțit, precum Zaheu, fapta bună potrivnică acelui păcat.

Întrebarea VI

Ce fel de om este acela care cu vorba mărturisește că se căiește, dar cu fapta nu se leapădă de păcat?

Răspuns

Socotesc că despre omul de felul acesta s-a scris: „Dacă vrăjmașul tău se roagă de tine cu glas puternic, să nu-l crezi. Căci

[27] *1 Corinteni* 15, 56.

[28] Nu există păcate neglijabile. Toate păcatele, mari sau mici, sunt forme de încălcare a voii (exprimată în porunci) lui Dumnezeu și necinstire a Celui Care a dat poruncile (n. Pr. Vasile Răducă).

[29] *Pilde* 13, 24.

[30] Cf. *Regulile mari*, XVI, unde nu se întâlnește partea a doua a întrebării; este reluată însă în *Regulile mari*, XIX.

[31] *Psalmul* 118, 163.

[32] *2 Corinteni* 7, 11.

șapte urâciuni sunt în sufletul lui”[33]. Și în altă parte: „Precum câinele care s-a întors la vărsătura lui se înrăiește, la fel și omul care, mânat de propria-i răutate, s-a reîntors la păcatul lui”[34].

Întrebarea VII

Care este pedeapsa celor care apără pe cei care păcătuiesc?

Răspuns

E mai grea, cred, decât a aceluia despre care s-a spus că „mai de folos i-ar fi dacă și-ar lega de gât o piatră de moară și s-ar arunca în mare, decât să smintească pe unul din aceștia mici”[35]. Căci păcătosul nu dobândește nicidecum mustrare spre îndreptare, ci îndreptățire spre întărirea păcatului, și îi mai și îndeamnă pe alții la patimi asemănătoare, ca să se potrivească celui care-i dă lui dreptate, afară numai dacă acesta din urmă nu va arăta roade vrednice de pocăință, potrivit cu spusa Domnului: „Dacă ochiul tău cel drept te smintește, scoate-l și aruncă-l de la tine. Căci mai de folos îți este să pierzi unul din mădularele tale decât tot trupul tău să fie aruncat în gheenă”[36].

Întrebarea VIII

Cum trebuie să fie primit cel care se pocăiește sincer?

Răspuns

Cum a învățat Domnul, zicând: „Cheamă pe prieteni și pe vecini, spunând: «Bucurați-vă împreună cu mine că am găsit oaia cea pierdută!»”[37]

Întrebarea IX

Cum trebuie să ne purtăm cu acela care păcătuiește și nu se pocăiește?

---

[33] *Pilde* 26, 25.
[34] *Pilde* 26, 11.
[35] *Luca* 17, 2.
[36] *Matei* 5, 29.
[37] *Luca* 15, 6.

Răspuns

Așa cum a poruncit Domnul când a zis: „Iar de nu va asculta de Biserică, să îți fie ție ca un păgân și ca un vameș”[38]. Și cum ne-a învățat Apostolul când a scris: „Să vă feriți de orice frate care umblă fără rânduială și nu după învățătura primită de la noi”[39].

Întrebarea X

Cu ce fel de frică și cu ce fel de lacrimi trebuie să se lepede de păcate un biet suflet încărcat de păcate? Și cu ce fel de nădejde și cu ce țel să se apropie de Dumnezeu?

Răspuns

În primul rând, trebuie să i se facă silă de viața lui de mai înainte, ba chiar și de amintirea ei să fie dezgustat și să o disprețuiască. Căci s-a scris: „Nedreptatea am urât-o și am disprețuit-o, dar legea Ta am iubit-o”[40]. Iar în al doilea rând, trebuie să își ia drept învățător frica de amenințarea veșnicei judecăți și osânde, să înțeleagă că e vreme de lacrimi, vremea pocăinței, așa cum ne învață David în *Psalmul șase*; și să creadă cu tărie în curățirea păcatelor prin sângele lui Hristos, întru măreția milostivirii și prin mulțimea îndurărilor lui Dumnezeu, Care zice: „Dacă vor fi păcatele voastre cum e cârmâzul, ca zăpada le voi albi, și de vor fi ca purpura, ca lâna le voi albi”[41]. Și atunci, pentru că a căpătat putința și puterea de a bineplăcea lui Dumnezeu, va zice: „Seara se va sălășlui plângerea, iar dimineața bucuria [...]. Schimbat-ai plângerea mea în bucurie, rupt-ai sacul meu și m-ai încins cu veselie, ca slava mea să-Ți cânte Ție”[42]. Și astfel, apropiindu-se de El, Îi va cânta lui Dumnezeu, zicând: „Te voi slăvi, Doamne, că m-ai ocrotit și nu le-ai dat vrăjmașilor mei prilej de bucurie împotriva mea”[43].

---

[38] *Matei* 18, 17.
[39] 2 *Tesaloniceni* 3, 6.
[40] *Psalmul* 118, 163.
[41] *Isaia* 1, 18.
[42] *Psalmul* 29, 5, 11-12.
[43] *Psalmul* 29, 1.

Întrebarea XI

Cum își va îndrepta cineva ura împotriva păcatelor[44]*?*

Răspuns

Întotdeauna, din săvârşirea lucrului neplăcut şi care mâhneşte se naşte ura faţă de cauzele acestuia. Prin urmare, îndată ce-şi dă seama cineva cât de multe și cât de mari sunt relele care au drept cauză păcatele, pe loc și de la sine se aprinde de ură faţă de ele, precum a arătat cel care spune: „Nedreptatea am urât-o și am dispreţuit-o"[45].

Întrebarea XII

Cum este încredinţat sufletul că i-a iertat Dumnezeu păcatele?

Răspuns

Dacă sufletul se va vedea pe sine în starea celui care zice: „Nedreptatea am urât-o și am dispreţuit-o"[46]. Căci Dumnezeu, în ceea ce ţine de El, deja ne-a iertat păcatele trimiţând pe Unul-Născut Fiul Său. Dar, fiindcă David cântă mila și judecata[47] și mărturisește că Dumnezeu este milostiv și drept, trebuie ca spusele profeţilor și apostolilor în locurile despre pocăinţă să se refere și la noi, astfel ca judecăţile dreptăţii lui Dumnezeu să fie arătate și să se împlinească mila Lui în iertarea păcatelor.

Întrebarea XIII

Dacă trebuie ca acela care a păcătuit după botez să deznădăjduiască de mântuirea lui, aflându-se în mulţime de răutăţi, sau până la ce măsură păcătuind, mai poate nădăjdui în iubirea de oameni a lui Dumnezeu prin pocăinţă[48]*?*

---

[44] Altfel spus: cum poate ajunge cineva să dobândească ură împotriva păcatelor.

[45] *Psalmul* 118, 163.

[46] *Psalmul* 118, 163.

[47] Cf. *Psalmul* 100, 1.

[48] În întrebarea aceasta există în mod clar influenţa punctului de vedere general care a circulat în Biserică până la jumătatea veacului al treilea, anume că pentru anumite păcate nu există pocăinţă în această viaţă și că acela care a săvârșit asemenea

Răspuns

Dacă este cu putință a număra și a măsura mulțimea milelor lui Dumnezeu, atunci și deznădejdea să fie în comparație cu mulțimea păcatelor. Dar, dacă pe acestea [din urmă], pe cât pare, se întâmplă că le putem și măsura și număra, iar mila lui Dumnezeu și îndurările Lui este cu neputință a le măsura sau număra, atunci nu este timp de deznădăjduire, ci de recunoaștere a milei și de osândire a păcatelor, a căror dezlegare stă în sângele lui Hristos, precum este scris. Dar că nu trebuie să deznădăjduim învățăm din multe locuri și în multe chipuri, dar mai ales din parabola Domnului nostru Iisus Hristos cu privire la fiul care a luat de la tatăl său averea și a cheltuit-o în păcate. De câtă și de ce fel de sărbătoare s-a făcut vrednică pocăința lui, învățăm din înseși cuvintele Domnului. Și prin Isaia zice Dumnezeu: „De vor fi păcatele voastre cum e purpura, ca zăpada le voi albi, iar de vor fi roșii ca roșeața, ca lâna albă le voi face"[49] – lucru ce trebuie să știm că e adevărat numai dacă chipul pocăinței este dintr-o dispoziție sufletească[50] corespunzătoare, de dezgust față de păcat, după cum este scris în Vechiul și Noul Testament, și dacă rodul [pocăinței] este vrednic, așa cum s-a spus la întrebarea referitoare la aceasta[51].

Întrebarea XIV

Prin ce roade trebuie dovedită adevărata pocăință?

Răspuns

Purtarea celor care se pocăiesc, starea celor care se îndepărtează de păcate și strădania pentru roade vrednice de pocăință sunt expuse în locurile cuvenite[52].

---

păcate, pentru ele, trebuie să nădăjduiască în mila lui Dumnezeu în ziua judecății, punct de vedere greșit și condamnat. Vezi în această privință D'ALES, *L'Édit de Calliste*, Paris, 1914, p. 3 (notă Iorgu IVAN, col. PSB 18 (serie veche), Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1989, p. 321; de aici înainte vom nota cu n. I. Ivan și numărul paginii notele preluate după ediția anterioară din col. PSB).

[49] *Isaia* 1, 18.

[50] Ἡ διάθεσις – „dispoziție, înclinarea naturală a sufletului fie spre patimi, fie spre virtuți".

[51] Cf. *Regulile mici*, V.

[52] Cf. *Regulile mari*, III *et passim*.

Întrebarea XV

Ce înseamnă: „De câte ori îmi va greși fratele și eu îi voi ierta lui”[53] *și care păcate ține de noi a le ierta?*

Răspuns

Puterea de a ierta păcatele nu este dată în mod absolut, ci ține de ascultarea celui care se pocăiește și de unirea cu cel care poartă de grijă sufletului său. Căci scris este: „De se vor uni doi dintre voi pe pământ, tot lucrul pe care-l vor cere se va da lor de la Tatăl Meu, Care este în ceruri”[54]. Iar cât privește care anume păcate, nici nu se pune întrebarea, fiindcă Noul Testament ne arată că nu face nicio deosebire[55], ci făgăduiește iertare de orice păcat celor care se pocăiesc pe măsură, mai ales pentru că Însuși Domnul a făgăduit iertare pentru orice lucru[56].

Întrebarea XVI

Pentru ce uneori sufletul, fără osteneală, ca și cum ar fi cuprins de întristare, aproape de la sine se pocăiește, iar alteori este atât de nepăsător, încât, chiar de s-ar forța, nu se poate pocăi?

Răspuns

Această pocăință este darul lui Dumnezeu, fie pentru a trezi dorința ca sufletul care a gustat o dată din dulceața unei asemenea întristări să se străduiască a o statornici în suflet, fie pentru a arăta că sufletul, prin cea mai sârguitoare grijă, poate să fie pururea în stare de pocăință și pentru a nu lăsa nicio scuză celor care din lenevire o leapădă. Iar silința și neputința de a avea pocăință constituie uneori o mustrare pentru lipsa noastră de grijă din trecut – căci nu e cu putință ca vreunul care a trecut peste ceva neprevăzut să răzbească fără meditație și fără mai multă și neîntreruptă împreună-asceză –, alteori arată că sufletul

---

[53] *Matei* 18, 21.
[54] *Matei* 18, 19.
[55] Cf. *Regulile mici*, CCXCIII.
[56] Cf. *Matei* 18, 19.

este stăpânit de alte patimi și acestea nu-i îngăduie să se elibereze spre cele pe care le voiește, potrivit părerii Apostolului, care zice: „Eu sunt trupesc, vândut, rob păcatului. Căci nu fac ceea ce vreau, ci fac ceea ce urăsc”[57]. Și iarăși: „Dar acum nu mai fac eu aceasta, ci păcatul care locuiește în mine”[58]. Dar Dumnezeu a îngăduit să ni se întâmple nouă aceasta spre binele nostru: dacă, bineînțeles, prin cele pe care le pătimește fără de voie, sufletul ar ajunge la cunoașterea a ceea ce îl stăpânește și, cunoscându-se pe sine în cele prin care fără voie slujește păcatului, ar scăpa din cursa diavolului, aflând că mila lui Dumnezeu este gata să-i ajute pe cei care se pocăiesc cu sinceritate.

Întrebarea XVII

Dacă cineva are mintea la mâncare, dar apoi se osândește pe sine, oare și unul ca acesta este condamnat pentru a se fi preocupat de aceasta[59]*?*

Răspuns

Dacă cineva, în gând, își amintește de mâncare mai înainte de a-i fi foame, fără însă a se tulbura cu firea, este limpede că e o distragere a sufletului, care acuză o râvnă pentru cele prezente și nepăsarea cu privire la cele plăcute lui Dumnezeu, dar și așa este gata mila lui Dumnezeu. Căci, dacă cineva se osândește pe sine, pentru rațiunea pocăinței, se dezleagă de vină, și dacă se va păzi în rest de alunecare, amintindu-și de cuvântul Domnului, Care zice: „Iată te-ai făcut sănătos, să nu mai păcătuiești, ca să nu îți fie ție mai rău!”[60] Dar, dacă firea este silită și constrânsă de foame, iar simțirea mișcă gândul spre ea, dar cugetul biruiește prin sârguința pentru cele mai bune lucruri și prin luare-aminte, atunci gândul la mâncare nu mai este vrednic de osândă, ci devine biruință vrednică de laudă.

---

[57] *Romani* 7, 14-15.
[58] *Romani* 7, 17.
[59] Cf. *Matei* 6, 31.
[60] *Ioan* 5, 14.

Întrebarea XVIII

Dacă trebuie ca aceluia care a greșit odată în obștea fraților să i se încredințeze vreo sarcină, după multă asceză, și dacă da, care este aceasta?

Răspuns

Amintindu-ne de Apostolul care zice: „Să nu fiți pricină de sminteală nici pentru iudei, nici pentru elini, nici pentru Biserica lui Dumnezeu, precum și eu mă silesc să plac tuturor întru toate, căutând nu folosul meu, ci al celor mulți, ca să se mântuiască”[61], suntem datori să avem multă grijă, ca să nu punem vreo piedică Evangheliei lui Hristos și să nu devenim pricină de poticnire pentru cei slabi, nici să nu zidim pe cineva în răutate. De aceea, este necesar să luăm aminte și la aceștia și să-i punem la încercare, spre zidirea credinței și înaintarea oricărei virtuți în Hristos.

Întrebarea XIX

Dacă este cineva bănuit de păcat, dar nu este vădit, trebuie oare să îl urmărim pentru a adeveri ceea ce s-a bănuit?

Răspuns

Bănuielile cele rele, care vin dintr-o dispoziție sufletească răuvoitoare, sunt condamnate de Apostol[62]. Dar cel rânduit cu grija față de toți trebuie să îi supravegheze pe toți, și pe cel bănuit, cu dragostea și dorința vindecării lui, ca să se plinească ce s-a spus prin Apostol: „Ca să înfățișăm pe tot omul desăvârșit în Hristos Iisus”[63].

Întrebarea XX

Dacă trebuie ca acela care este cercetat pentru păcat să se ferească de comunitatea celor de altă credință sau să se deosebească și de cei care trăiesc păgânește.

---

[61] *1 Corinteni* 10, 32-33.
[62] Cf. *1 Timotei* 6, 4.
[63] *Coloseni* 1, 28.

Răspuns

De vreme ce Apostolul a zis: „Să vă feriți de orice frate care umblă în neorânduială și nu după predania pe care a primit-o de la noi”[64], în general, orice legătură, prin minte, prin cuvânt și prin faptă, cu orice lucru interzis este vătămătoare și periculoasă. Iar în privința celor cercetați pentru păcate, aceștia au nevoie de o și mai mare atenție. Mai întâi, fiindcă sufletul pentru care păcatul a devenit obișnuință este mai predispus spre păcat, cum se întâmplă în cele mai multe cazuri, iar apoi, fiindcă, așa cum față de cei slăbiți cu trupul grija și atenția sunt mai stăruitoare – fapt pentru care adeseori acestora li se refuză lucruri care sunt folositoare celor sănătoși –, la fel și cu privire la cei slăbiți la suflet, ei au nevoie de o mult mai mare grijă și pază. Dar cât de mare este vătămarea care vine din comuniunea cu cei care păcătuiesc, o arată însuși Apostolul, zicând cu referire la un astfel de subiect: „O mică frământătură dospește întregul aluat”[65]. Dar, dacă la cei șubrezi în cele morale așa de mare este vătămarea, ce trebuie să mai spunem despre cei care cred greșit[66] în Dumnezeu? Reaua lor învățătură nu îi lasă pe ei să se însănătoșească nici în celelalte lucruri, pentru aceasta încredințându-i dintr-odată patimilor de necinste, după cum s-a arătat pretutindeni și în cele spuse către romani despre aceștia astfel: „Și precum n-au încercat să aibă pe Dumnezeu în cunoștință, așa și Dumnezeu i-a lăsat la mintea lor fără judecată să facă cele ce nu se cuvin, plini fiind de toată nedreptatea, de desfrânare, de viclenie, de lăcomie, de răutate; plini de pizmă, de ucidere, de ceartă, de înșelăciune, de purtări rele, bârfitori, grăitori de rău, urâtori de Dumnezeu, ocărâtori, semeți, trufași, lăudăroși, născocitori de rele, nesupuși părinților, neînțelepți, călcători de cuvânt, fără dragoste, fără milă. Aceștia, deși au cunoscut dreapta orânduire a lui Dumnezeu, că cei ce fac unele ca acestea sunt vrednici de moarte, nu numai că fac ei acestea, ci le și încuviințează celor care le fac”[67].

---

[64] 2 *Tesaloniceni* 3, 6.

[65] *1 Corinteni* 5, 6.

[66] Sfântul Vasile vorbește aici despre κακοδοξία – „slăvirea greșită, rea, falsă a lui Dumnezeu”, opusă ortodoxiei, „dreapta și corecta cinstire a lui Dumnezeu”. Sfântul Vasile se referă aici la învățăturile eretice.

[67] *Romani* 1, 28-32.

Întrebarea XXI

De unde vin împrăștierea și gândurile deșarte și cum le putem îndrepta?

Răspuns

Împrăștierea vine din lenevirea minții, dacă nu este preocupată de ceea ce trebuie. Iar mintea se lenevește și este fără grijă din necredința în prezența lui Dumnezeu, Care cercetează inima și rărunchii. Căci, dacă ar crede aceasta, pururea ar plini spusa: „Domnul este înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin"[68]. Dar cel încredințat de aceasta și de cele asemenea nu va îndrăzni nicicând și nici nu va avea preocuparea de a cugeta nimic dintre cele care nu sunt de folos pentru zidirea credinței, chiar de ar părea bun, și cu atât mai puțin ceva dintre cele oprite și neplăcute lui Dumnezeu.

Întrebarea XXII

Din ce anume se iscă închipuirile necuviincioase visate noaptea?

Răspuns

Vin din mișcările dezordonate de peste zi ale sufletului. Dar, dacă sufletul își va păstra curăția, dedicându-se cercetării legilor lui Dumnezeu, și va fi preocupat neîncetat numai de lucrurile bune și plăcute Lui, tot astfel îi vor fi și visele.

Întrebarea XXIII

Ce cuvinte sunt socotite vorbire deșartă?

Răspuns

În general, orice cuvânt care nu contribuie la folosul nostru în Domnul este deșert. Și atât de mare este primejdia unui asemenea cuvânt, încât cel care vorbește, chiar dacă ar fi bun ceea ce spune, dacă nu o spune pentru zidirea credinței, nu numai că

---

[68] *Psalmul* 15, 8.

nu are certitudinea bunătății cuvântului său, ci riscă să întristeze Duhul Sfânt al lui Dumnezeu prin faptul de a nu fi folosit cuvântul spre zidire. Căci aceasta a învățat-o limpede Apostolul, când a zis: „Niciun cuvânt spurcat să nu iasă din gurile voastre, ci numai dacă este vreunul bun pentru întărirea credinței, ca să aducă folos ascultătorilor"[69]. Și adaugă aceasta: „Să nu întristați pe Duhul Sfânt al lui Dumnezeu, întru Care ați fost pecetluiți"[70]. Și ce nevoie mai este să spunem cât de mare rău e a-L întrista pe Duhul Cel Sfânt al lui Dumnezeu?

Întrebarea XXIV

Ce este batjocura?

Răspuns

Orice cuvânt spus cu intenția de a necinsti este batjocură, deși cuvântul în sine nu este socotit batjocoritor. Și aceasta este limpede din Evanghelie, care spune despre iudei că „L-au batjocorit pe El și I-au zis Lui: «Tu ești ucenicul Aceluia, noi, ai lui Moise»"[71].

Întrebarea XXV

Ce este clevetirea?

Răspuns

Cred că sunt două împrejurări în care este îngăduit a zice ceva rău despre cineva. Când cineva are trebuință să se sfătuiască împreună cu alții dintre cei încercați în privința aceasta, anume cum să fie îndreptat cel care a păcătuit, și, iarăși, când se ivește nevoia de a-i întări pe unii care, din neștiință, adeseori confundă pe unul rău, luându-l drept bun. Apostolul ne îndeamnă să nu ne amestecăm cu aceștia[72], ca nu cumva să-și prindă cineva în laț sufletul său. Căci îl aflăm pe însuși Apostolul făcând același lucru când îi scrie lui Timotei: „Alexandru făurarul mi-a făcut multe

---

[69] *Efeseni* 4, 29.
[70] *Efeseni* 4, 30.
[71] *Ioan* 9, 28.
[72] Cf. *2 Tesaloniceni* 3, 14.

rele [...]. De el păzeşte-te şi tu, pentru că s-a împotrivit foarte mult cuvintelor noastre”[73]. În afară de aceste necesităţi, cel care zice ceva rău despre altcineva cu scopul de a-l defăima şi a-l batjocori, acela este clevetitor, chiar dacă ar fi adevărat ceea ce ar spune.

Întrebarea XXVI

Cel care grăieşte de rău pe fratele sau cel care rabdă să audă clevetind de ce pedeapsă sunt vrednici?

Răspuns

Amândoi sunt vrednici de despărțirea de Biserică, fiindcă „pe cel care clevetește în ascuns pe aproapele său, pe acesta îl voi nimici”[74]. Și în altă parte se zice: „Nu asculta cu plăcere pe clevetitor, ca să nu fii aruncat afară”[75].

Întrebarea XXVII

Dacă va cleveti cineva pe proestos, cum ne vom purta cu unul ca el?

Răspuns

Această judecată reiese limpede din mânia lui Dumnezeu față de Miriam, care l-a clevetit pe Moise; deși Moise însuși s-a rugat pentru ea, Dumnezeu nu a lăsat nepedepsit păcatul ei[76].

Întrebarea XXVIII

Dacă răspunde vreunul altuia cu glas sfidător și vorbe îndrăznețe, iar când i se atrage luarea-aminte, spune „nu am nimic rău în inimă”, trebuie oare să îl credem?

Răspuns

Nu toate bolile sufletului sunt evidente pentru toți, nici chiar pentru cel bolnav, după cum nu sunt vădite nici toate bolile

---

[73] 2 *Timotei* 4, 14-15.
[74] *Psalmul* 100, 5.
[75] *Pilde* 20, 13.
[76] Cf. *Numeri* 12, 10.

trupului. Și după cum cei pricepuți în lecuirea trupului cunosc unele semne după care își dau seama de bolile ascunse care scapă chiar și simțirii bolnavului, tot astfel și în privința bolilor sufletului, chiar dacă nu-și dă seama de propria-i boală, cel care păcătuiește trebuie să dea crezare Domnului, Care l-a încredințat pe el și pe cei care sunt cu El că „omul cel rău din vistieria cea rea a inimii lui scoate cele rele"[77]. Omul cel rău se preface adesea că zice sau face binele, dar este cu neputință ca omul cel bun să se prefacă cum că zice ori face răul, „căci noi purtăm grijă de cele bune", spune Apostolul, „nu numai înaintea Domnului, ci și înaintea oamenilor"[78].

Întrebarea XXIX

Cum poate cineva să nu se mânie?

Răspuns

De va crede că Dumnezeu este atotvăzător și că Domnul este prezent pretutindeni și că el este văzut de Dumnezeu ca într-o oglindă, atunci nu se va mânia niciodată. Căci ce slujitor, chiar sub ochii stăpânului, va îndrăzni vreodată ceva neplăcut aceluia? Și chiar dacă nu așteaptă ascultare de la ceilalți, el însuși să fie mereu gata pentru ascultare, pe toți socotindu-i mai presus de el. Căci, dacă va cere ascultare de la alții pentru propriul folos, să știe că însuși cuvântul Domnului învață pe fiecare să fie slujitorul celorlalți. Iar dacă pedepsește neascultarea de vreo poruncă a Domnului, nu are nevoie de mânie, ci de milă și de compasiune, potrivit celui care zice: „Cine este slab și eu să nu fiu slab?"[79]

Întrebarea XXX

Cum vom tăia de la noi patima poftei rele?

Răspuns

Prin dorirea înfocată de a împlini voile lui Dumnezeu și printr-o astfel de dorință cum a arătat că avea cel care a zis: „Ju-

---

[77] *Matei* 12, 35.
[78] *Romani* 12, 17.
[79] 2 *Corinteni* 11, 29.

decățile Domnului sunt adevărate, toate îndreptățite. Dorite-s mai mult decât aurul și decât piatra cea de mare preț și mai dulci decât mierea și fagurele”[80]. Căci pururea dorirea celor superioare – oferind și putința și libertatea desfătării de cele dorite – ne silește să disprețuim și să ne scârbim de cele inferioare, după cum au învățat toți sfinții. Cu cât mai mult atunci [nu ne vom scârbi] de cele dobitocești și vrednice de rușine?

Întrebarea XXXI

Dacă nu este îngăduit deloc să râzi.

Răspuns

De vreme ce Domnul îi condamnă pe cei care râd acum[81], este limpede că pentru cel credincios nu este niciodată vreme de râs, mai ales pentru mulțimea celor care Îl tăgăduiesc pe Dumnezeu[82] prin călcarea legii, ei care sunt morți în păcat și pentru care trebuie să ne mâhnim și să plângem.

Întrebarea XXXII

De unde vine somnul fără de vreme și fără măsură și cum să scăpăm de el?

Răspuns

Când sufletul devine nepăsător cu privire la cugetările despre Dumnezeu și când disprețuim judecățile lui Dumnezeu. Dar scăpăm de somn când avem un cuget sincer și drept despre măreția lui Dumnezeu și dorirea voilor Lui, potrivit celui care zice: „Nu voi da somn ochilor mei și genelor mele dormitare și odihnă tâmplelor mele, până ce nu voi afla loc Domnului, locaș Dumnezeului lui Iacov”[83].

Întrebarea XXXIII

Cum se vădește cel care vrea să placă oamenilor?

---

[80] *Psalmul* 18, 10-11.
[81] Cf. *Luca* 6, 25.
[82] Cf. *Romani* 2, 23.
[83] *Psalmul* 131, 4-5.

Răspuns

Cel care vrea să placă oamenilor, pe de o parte, arată râvnă față de cei care îl laudă și, pe de altă parte, se arată zăbavnic față de cei care îl vorbesc de rău. Cel care voiește să placă lui Dumnezeu, acela va fi oriunde și oricând același, gata să plinească spusa: „Cu armele dreptății în dreapta ta și în stânga, în cinste și în necinste, în mustrări și în laude, când suntem socotiți înșelători și când suntem socotiți de bună credință”[84].

Întrebarea XXXIV

Cum se poate feri cineva de patima de a plăcea oamenilor și de a căuta cu dinadinsul laudele de la oameni?

Răspuns

Prin deplina credință în prezența lui Dumnezeu și prin preocuparea neabătută de nimic de a bineplăcea lui Dumnezeu și prin dorința aprinsă pentru fericirile Domnului. Căci nimeni, în fața stăpânului, nu va căuta să se facă plăcut mai mult celui împreună rob cu el, spre necinstirea stăpânului și spre propria-i condamnare.

Întrebarea XXXV

Cum se va recunoaște cel mândru și cum se va vindeca?

Răspuns

Se recunoaște din faptul că urmărește cele ce sunt mai presus de el, dar se vindecă dacă va crede în judecata celui care a spus: „Domnul celor mândri le stă împotrivă, iar celor smeriți le dă har”[85]. Trebuie știut, așadar, că, dacă cineva se teme de judecată, nu poate fi vindecat de patimă dacă nu leapădă toate lucrurile care țin de înălțarea cugetului, așa cum nu poate cineva uita o limbă sau vreo altă îndeletnicire dacă nu încetează total nu numai să facă ceva în acea meserie sau să vorbească în acea limbă, ci și dacă nu îi va

---

[84] *2 Corinteni* 6, 7-8.
[85] *Iacov* 4, 6.

auzi pe cei care o vorbesc și dacă nu îi va vedea lucrând pe cei care stăpânesc meseria. Același lucru trebuie să îl observăm și cu privire la orice răutate.

Întrebarea XXXVI

Dacă trebuie să căutăm cinstea.

Răspuns

Suntem învățați să dăm cinstire celui vrednic de cinste[86], dar să căutăm noi cinstea suntem opriți de Domnul, Care a zis: „Cum puteți voi să credeți, când primiți slavă de la alții și slava cea de la Unul Dumnezeu nu o căutați?"[87] Astfel încât a căuta cineva slava de la oameni este semnul necredinței și îndepărtarea de dreapta mărire a lui Dumnezeu, potrivit cu Apostolul, care a zis: „Dacă aș mai căuta să plac oamenilor, n-aș fi robul lui Dumnezeu"[88]. Dacă cei care au primit slava dată lor de oameni sunt osândiți astfel, negrăită va fi însă osânda celor care caută o slavă care nu li se cuvine.

Întrebarea XXXVII

În ce chip poate dobândi cel leneș râvnă în lucrarea poruncii?

Răspuns

Convins fiind de prezența Domnului Dumnezeu, Care vede toate, și de amenințarea împotriva omului leneș și de nădejdea marii răsplătiri de la Domnul, făgăduită prin Sfântul Apostol Pavel, că fiecare va primi plata după osteneala sa[89], și câte altele asemenea sunt scrise spre râvna fiecăruia, adică răbdarea spre slava lui Dumnezeu.

Întrebarea XXXVIII

Dacă unui frate i s-ar porunci [un lucru] și el s-ar împotrivi, însă după aceea ar merge [să îl împlinească].

---

[86] Cf. *Romani* 13, 7.
[87] *Ioan* 5, 44.
[88] *Galateni* 1, 10.
[89] Cf. *1 Corinteni* 3, 8.

Răspuns

În ceea ce privește faptul de a te împotrivi în cuvânt ca un potrivnic și a-i stârni și pe alții la aceasta, să știe că este vinovat de acea osândire, căci „tot omul rău ațâță răzvrătirea, dar Domnul trimite împotriva lui un înger fără milă”[90]. Să fie încredințat că nu omului îi răspunde împotrivă sau ascultă, ci lui Dumnezeu Însuși, Care a zis: „Cel care vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă și cel care se leapădă de voi de Mine se leapădă”[91]. Și, căindu-se, mai întâi să ceară iertare, și așa, dacă i se îngăduie, să facă lucrul[92].

Întrebarea XXXIX

Dar dacă cineva, dând ascultare, mai apoi ar cârti.

Răspuns

Fiindcă Apostolul spune: „Toate le faceți fără cârtire și fără șovăire”[93], cel care cârtește se înstrăinează de unirea fraților și lucrul lui nu le mai este de folos[94]. Este limpede că unul ca acesta suferă atât de boala necredinței[95], cât și de îndoiala nădejdii.

Întrebarea XL

Dacă fratele va întrista pe vreun frate, cum trebuie să se îndrepteze?

Răspuns

Dacă s-ar întrista astfel cum a zis Apostolul: „V-ați întristat pentru Dumnezeu, ca să nu suferiți din cauza noastră nicio pagubă”[96], nu are nevoie de îndreptare cel care provoacă întristarea, însă cel întristat trebuie să arate semnele întristării celei după

---

[90] *Pilde* 17, 11.
[91] *Luca* 10, 16.
[92] Cf. *Regulile mari*, XXIX, unde se vorbește despre ascultarea împlinită cu cârtire.
[93] *Filipeni* 2, 14.
[94] Cf. *Regulile mici*, XXXVIII.
[95] ’Απιστία este indicată drept cauză a oricărui păcat, fie a cârtelii (γογγυσμός), fie a mândriei, fiind pricină a păcatului în sine.
[96] *2 Corinteni* 7, 9.

Dumnezeu[97]. Iar dacă s-a întristat pentru alte lucruri decât pentru Dumnezeu, să-și aducă aminte de Apostolul care, întristându-se, zice: „Dacă fratele tău se va întrista pentru vreo mâncare, tu nu vei umbla potrivit dragostei”[98] și, recunoscând acest păcat, să plinească ceea ce a fost spus de către Domnul: „Deci, de-ți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi de te împacă mai întâi cu fratele tău și apoi vino de-ți adu darul tău!”[99]

Întrebarea XLI

Dacă cel care întristează nu suferă să-și ceară iertare.

Răspuns

Trebuie să plinim și noi cele spuse de Domnul despre cel care păcătuiește și nu se pocăiește: „Dacă nici de Biserică nu va asculta, să îți fie ție ca un păgân și un vameș!”[100]

Întrebarea XLII

Dacă cel care a mâhnit și-ar cere iertare, iar cel mâhnit nu ar voi să se împace.

Răspuns

Este limpede judecata Domnului în pilda despre slujitorul care, deși rugat, nu voia să îl păsuiască pe cel împreună-slujitor cu el. Dar, văzând celelalte slugi cele întâmplate, i-au descoperit domnului lor. Mâniindu-se domnul, a luat înapoi darul lui și l-a predat pe el chinuitorilor până ce va da înapoi ceea ce datora[101].

---

[97] Este întristarea pentru a fi nesocotit o poruncă dumnezeiască (cf. *Regulile mici*, CXCII).

[98] *Romani* 14, 15.

[99] *Matei* 5, 23-24.

[100] *Matei* 18, 17.

[101] Cf. *Matei* 18, 31-34.

Întrebarea XLIII

Cum trebuie cineva să se poarte cu cel care îl trezește din somn la rugăciunea de noapte?

Răspuns

Dacă ar cunoaște cineva paguba pe care o are din somn, fiindcă sufletul nici nu îl simte ca pe o pierdere, ar cunoaște deopotrivă și câștigul privegherii și, mai ales, slava care este mai presus de toate atunci când se apropie cineva de Dumnezeu în rugăciune, încât îl va privi pe cel care îl trezește, fie la rugăciune, fie la vreo altă poruncă, drept un binefăcător care îi dăruiește lucruri mari și mai presus de toată dorirea.

Întrebarea XLIV

Dar dacă se va supăra totuși cel trezit sau va fi și mâniat, de ce pedeapsă este vrednic?

Răspuns

Deopotrivă de afurisanie scurtă[102] și oprire de la bucate, căci, dacă ar putea cunoaște, priveghind, de câte lucruri și de câte bunătăți se lipsește pe sine cu atâta nesimțire, oare nu îndată s-ar întoarce și s-ar bucura deplin de harul celui care spune: „Adusu-mi-am aminte de Dumnezeu și s-a bucurat duhul meu"[103]? Dar, dacă rămâne nesimțitor, să fie tăiat ca un mădular putred și stricat al trupului. Căci a fost scris: „Este mai bine să pierzi unul dintre mădularele tale, ca să nu fie întreg trupul tău aruncat în gheenă"[104].

Întrebarea XLV

Dacă cineva, auzindu-L pe Domnul zicând: „Dar slujitorul care cunoaște voia stăpânului său și nu o împlinește și nici nu este pregătit pentru voia lui va fi pedepsit cu multe bătăi; însă cel care nu cunoaște voia lui Dumnezeu, chiar vrednic de multe bătăi, va fi cruțat"[105], nu se va preocupa sub acest motiv de cunoașterea voilor lui Dumnezeu, are unul ca acesta parte de mângâiere?

---

[102] Cf. Epitimia a 4-a pentru cel care insultă sau contrazice; Sfântul Vasile prevede îndepărtarea de la Împărtășanie timp de o săptămână (n. I. Ivan, p. 334).
[103] *Psalmul* 76, 4.
[104] *Matei* 5, 30.
[105] *Luca* 12, 47-48.

Răspuns

Este limpede că unul ca acesta care invocă ignoranța nu scapă nicidecum de judecata păcatului făptuit. Căci Domnul spune: „Dacă nu aș fi venit și nu le-aș fi grăit, păcat nu ar avea; dar acum, după ce am venit și am grăit, nu au dezvinovățire pentru păcatul lor”[106], fiindcă Sfânta Scriptură vestește voia lui Dumnezeu pretutindeni și tuturor. Astfel încât nu se socotește nicidecum deopotrivă cu cei care nu au cunoscut cuvântul Scripturii, ci mai tare va fi osândit, cu aceia despre care este scris: „Ca a unei vipere surde care își astupă urechile ei, care nu va auzi glasul descântătoarelor, al vrăjitorului care vrăjește cu iscusință”[107]. Așadar, și cel rânduit cu iconomia cuvântului, dacă se va lenevi să îl vestească, se va osândi ca un ucigaș, precum este scris[108].

Întrebarea XLVI

Dacă cel care rabdă pe celălalt să săvârșească păcat este vinovat pentru păcat.

Răspuns

Această pedeapsă este vădită din cuvintele Domnului, Care a zis către Pilat: „Cel care M-a dat ție mai mare păcat are”[109]. Căci e limpede de aici că și Pilat, răbdând pe cei care L-au predat, are păcat, deși mai mic. Și Adam, care a răbdat [păcatul] Evei, arată limpede aceasta; de asemenea și Eva, care a răbdat [păcatul] șarpelui. Căci niciunul dintre aceștia nu a rămas nepedepsit ca nevinovat[110]. Și însăși mânia lui Dumnezeu împotriva lor arată aceasta, dacă cercetăm cu atenție; dar, fiindcă Adam, în loc de a-și cere iertare, a zis: „Femeia pe care mi-ai dat-o cu mine, aceea mi-a dat și am mâncat”, Dumnezeu i-a răspuns: „Fiindcă ai ascul-

---

[106] *Ioan* 15, 22.

[107] *Psalmul* 57, 4-5.

[108] Cf. *Iezechiel* 33, 8.

[109] *Ioan* 19, 11.

[110] Sfântul Vasile cel Mare vrea să spună că toți au fost pedepsiți, deși s-au dezvinovățit. Pilat din Pont s-a spălat pe mâini, Adam a învinuit pe Eva, Eva pe șarpe, dar toți au fost pedepsiți ca vinovați. Acesta este sensul pe care îl implică termenul ἀθῷος („nevinovat”) în acest context.

tat de glasul femeii tale și ai mâncat din pomul din care îți poruncisem ca numai din acesta să nu mănânci, blestemat este pământul pentru tine în toate lucrurile tale”[111] și celelalte.

Întrebarea XLVII

Dacă trebuie să tăcem cu privire la cei care păcătuiesc.

Răspuns

Că nu trebuie este limpede din poruncile Domnului, Care zice atât în Vechiul Testament: „Să mustri cu mustrare pe aproapele tău, ca să nu porți păcat pentru el”[112], cât și în Evanghelie[113]: „De-ți va greși ție fratele tău, mergi, mustră-l numai între tine și el. Și de te va asculta, ai câștigat pe fratele tău. Iar de nu te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul. Și de nu-i va asculta pe ei, spune-l Bisericii. Iar de nu va asculta nici de Biserică, să îți fie ție ca un păgân și ca un vameș”[114]. Dar cât de mare este vina acestui păcat o putem cunoaște mai întâi din afirmația Domnului, Care zice în general: „Cel care nu crede în Fiul nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste dânsul”[115], apoi și din istorisirile aduse în Vechiul și Noul Testament. Căci, iată, când Ahar[116] a furat limba de aur și veșmântul, mânia lui Dumnezeu s-a abătut asupra întregului popor, cu toate că poporul nu cunoștea nici păcatul, nici pe cel care păcătuise, până când a fost vădit cel menționat mai sus și a pătimit acea înfricoșătoare pierzanie împreună cu toate ale sale[117]. Dar Eli, deși nu a tăcut cu privire la propriii fii, care erau fii răi, și de multe ori îi sfătuia

---

[111] *Facere* 3, 12, 17.

[112] *Levitic* 19, 17.

[113] Particulele μέν și δεν nu marchează aici opoziția, ci unitatea interioară a celor două Testamente, a căror concordanță o mijlocește Domnul, unicul Revelator. El este legătura între cele două Testamente, interpretul lor și revelatorul unuia în celălalt. Această temă a apologeticii creștine din primele secole este încă actuală pentru Sfântul Vasile; cf. *Regulile mici*, CCVII.

[114] *Matei* 18, 15-17.

[115] *Ioan* 3, 36.

[116] În Biblia sinodală, acest personaj poartă numele de Acan, fiul lui Zerah.

[117] Cf. *Iosua* 7, 21-26.

zicând: „Nu, fiii mei, nu lucruri bune aud despre voi"[118] și, mai mult, prin cuvânt le arăta necuviința păcatului și că nu vor scăpa de judecată, fiindcă nu i-a pedepsit deplin, nici nu a arătat cuvenita râvnă împotriva lor, atât de mult a stârnit mânia lui Dumnezeu, încât poporul a fost pierdut pentru fiii lui și însuși Chivotul Legii a fost luat de către cei de alt neam și Eli însuși a fost ucis cu o moarte vrednică de plâns din pricina lor. Dar, dacă împotriva celor care nu cunoșteau pe cel care păcătuise și împotriva celor care au încercat să împiedice păcatul și care au mărturisit împotriva lui atât de mult s-a aprins mânia lui Dumnezeu, ce ar spune cineva despre cei care, deși îl cunosc, tac? Aceștia, dacă nu arată cele spuse de Apostol către corinteni: „Pentru ce nu ați plâns mai bine, ca să fie scos din mijlocul vostru cel care a făcut această faptă?"[119] și celelalte mărturisite de el acelorași când scria: „Iată, dar, aceasta, că v-ați întristat după Dumnezeu, câtă sârguință v-a adus, câtă apărare, câtă dezvinovățire, câtă frică, și dorință, și râvnă, și ispășire! Întru totul ați dovedit că voi înșivă sunteți curați în acest lucru"[120], se pun în primejdie, așadar, întru totul și acum la fel, cu aceeași pierzanie sau și mai rău, toți cei care îl rabdă pe păcătos, după cum mai rău este pedepsit cel care necinstește pe Domnul decât cel care încalcă Legea lui Moise și cel care îndrăznește același lucru ca și acela care mai înainte de el a păcătuit și a fost osândit. „Căci de șapte ori a fost pedepsit cel din Cain, dar cel din Lameh, de șaptezeci de ori câte șapte."[121]

Întrebarea XLVIII

Până la ce punct se judecă lăcomia?

Răspuns

Ori de câte ori cineva depășește limita Legii. Iar a depăși limita Legii înseamnă, potrivit Vechiului Testament, a avea grijă mai mult de sine însuși decât de aproapele, căci este scris: „Vei

---

[118] *1 Regi* 2, 24.
[119] *1 Corinteni* 5, 2.
[120] *2 Corinteni* 7, 11.
[121] *Facere* 4, 24.

iubi pe aproapele tău ca pe tine însuți"[122]. Potrivit Evangheliei, [lăcomia] înseamnă a se strădui cineva pentru sine însuși mai mult decât cer nevoile zilei prezente, precum cel care a auzit: „Nebune, în această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Și cele ce ai pregătit ale cui vor fi?"[123] La acestea adaugă într-o manieră mai generală: „Astfel se întâmplă cu cel care își adună comoară sieși și nu se îmbogățește în Dumnezeu".

Întrebarea XLIX

Ce este trufia[124]?

Răspuns

Tot ceea ce se ia nu din necesitate, ci pentru împodobire, cade sub pedeapsa trufiei.

Întrebarea L

Dacă cineva refuză haine mai scumpe, dar cumpără fie mantie, fie sandale cum voiește, deși ieftine, ca să i se potrivească bine, păcătuiește oare sau de ce patimă suferă unul ca acesta?

Răspuns

Cel care vrea să-și împodobească hainele pentru a plăcea oamenilor este limpede că suferă de boala de a plăcea oamenilor și, ca urmare, se desparte și acesta de Dumnezeu și suferă de patima trufiei deșarte, încrezându-se în cele josnice.

Întrebarea LI

Ce este „racă"[125]?

Răspuns

Este un cuvânt popular de insultă mai blândă, folosit față de cei ai casei.

---

[122] *Levitic* 19, 18.

[123] *Luca* 12, 20-21.

[124] Τὸ περπερεύεσθαι, formă nominală a verbului περπερεύομαι, care are sensul de „a se mândri", „a se arăta pe sine cu ostentație celorlalți".

[125] ῾Ρακά – ebraism expresiv care marchează dispreţul; cf. *Matei* 5, 22.

Întrebarea LII

Din cuvântul Apostolului, odată: „Să nu umblăm după slavă deșartă" și altădată: „Nu slujind numai când sunt cu ochii pe voi, ca cei care caută să placă oamenilor[126]"[127], cine este iubitorul de slavă deșartă și cine este cel care vrea să placă oamenilor?

Răspuns

Socotim că iubitor de slavă este cel care face sau spune ceva doar pentru slava cea din lume, care vine de la cei care îl văd sau îl ascultă. Iar cel care voiește a plăcea oamenilor este acela care face voia vreunui alt om spre a-i fi pe plac, chiar de ar fi și un lucru de necinste.

Întrebarea LIII

Ce este întinarea trupului și ce este întinarea duhului[128] și cum ne vom curăța de ele? Ce este sfințenia și cum o putem dobândi?

Răspuns

Întinarea trupului ar fi atunci când ne amestecăm cu cei care săvârșesc lucruri oprite, iar a sufletului atunci când suntem indiferenți față de cei care cugetă sau fac asemenea lucruri. Însă fiecare se curățește când ia aminte la Apostol, care zice: „Cu unul ca acesta nici să nu mâncați"[129] și celelalte asemenea, sau când pătimește ceea ce s-a spus de către David: „Mâhnire m-a cuprins din pricina păcătoșilor care părăsesc legea Ta"[130]. O astfel de întristare este asemenea cu cea arătată de corinteni când au fost învinuiți că sunt indiferenți față de cel păcătos, ei înșiși dovedindu-se curați în acel lucru. Iar sfințenia este a ne preda lui Dumnezeu cu toată puterea și în toată vremea, fără încetare, prin grija și strădania de a-I plăcea Lui, fiindcă ceea ce este cu meteahnă nu este primit spre jertfă[131] și ceea ce a fost adus odată jertfă lui

---

[126] Ἡ ἀνθρωπαρέσκεια – „dorința de a plăcea oamenilor".
[127] *Coloseni* 3, 22; *Efeseni* 6, 6.
[128] Cf. 2 *Corinteni* 7, 1.
[129] *1 Corinteni* 5, 11.
[130] *Psalmul* 118, 53.
[131] Cf. *Levitic* 22, 17-25.

Dumnezeu este necuviincios și plin de îndrăzneală a-l trage spre folosul omenesc și de obște.

Întrebarea LIV

Ce este iubirea de sine și cum se va recunoaște pe sine iubitorul de sine[132]?

Răspuns

Multe sunt exprimate figurat, prin catahreză[133], cum ar fi: „Cel care își iubește sufletul său îl va pierde și cel care își urăște sufletul său în lumea aceasta îl va păstra spre viața veșnică"[134]. Iubitor de sine înseamnă, așadar, un om care se iubește pe sine. Dar acesta este [lesne] de recunoscut, deoarece săvârșește pentru sine cele pe care le face, chiar dacă ar împlini aceasta din porunca altuia. Căci, dacă trece cu vederea, de dragul propriei tihne, să împlinească nevoia sufletească ori trupească a unui frate, atunci devine evidentă și pentru ceilalți răutatea iubirii de sine, care duce la pierzanie.

Întrebarea LV

Care este diferența între amărăciune, mânie, urgie[135] și furie?

Răspuns

Diferența dintre mânie și urgie constă în dispoziție [sufletească] și imbold, fiindcă cel mâniat are patima numai ca dispoziție [sufletească], după cum arată cel care zice: „Mâniați-vă, dar nu greșiți!"[136], iar cel aprins de urgie arată ceva și mai mult, căci „mânia lor, zice, după asemănarea șarpelui"[137] și „Irod urgisea pe locuitorii din Tir și Sidon"[138]. Iar ceea ce este mai pu-

[132] Cf. *2 Timotei* 3, 2.
[133] Figură de stil care constă în transferarea înțelesului unui cuvânt asupra altui cuvânt cu înțeles apropiat.
[134] *Ioan* 12, 25.
[135] Cf. *Efeseni* 4, 31.
[136] *Efeseni* 4, 26.
[137] *Psalmul* 57, 4.
[138] *Fapte* 12, 20.

ternic decât imboldul urgiei se numește furie. Amărăciunea arată cea mai cumplită pregătire a răutății.

Întrebarea LVI

Fiindcă Domnul arată că „cel care se înalță pe sine se va smeri"[139], *fiindcă Apostolul poruncește: „Să nu cugetați cele înalte"*[140] *și fiindcă în altă parte zice: „Lăudăroși, trufași [...] îngâmfați"*[141] *și iarăși: „Dragostea nu se trufește"*[142], *cine este cel care cugetă cele înalte, cine este lăudărosul, trufașul, mândrul și îngâmfatul?*

Răspuns

Cel care cugetă cele înalte ar fi cel care se înalță pe sine, care se trufește și se îngâmfă cu privire la faptele lui față de cei prezenți, după chipul fariseului[143], și care nu se adună laolaltă cu cei smeriți. Acesta ar putea fi numit și îngâmfat, potrivit cu învinuirea adusă corintenilor[144]. Cel trufaș este cel care nu trăiește potrivit legilor, nici nu voiește a umbla „după același dreptar, nici nu gândește la fel"[145], ci își cugetă propria cale a dreptății și credinței. Mândrul este cel care se laudă în fața celor prezenți și se străduiește să pară mai mult decât ceea ce este. Iar îngâmfatul vine imediat după cel mândru, fiind foarte apropiat de acesta, potrivit Apostolului care zice: „Acela e un îngâmfat, care nu știe nimic"[146].

Întrebarea LVII

Dacă cineva ar avea vreo meteahnă neîndreptată și dacă, fiind condamnat fără încetare, mai rău se vatămă, trebuie oare mai degrabă să fie lăsat în pace?

---

[139] *Luca* 18, 14.
[140] *Romani* 12, 16.
[141] 2 *Timotei* 3, 2-4.
[142] 1 *Corinteni* 13, 4.
[143] Cf. *Luca* 18, 11.
[144] Cf. 1 *Corinteni* 5, 2.
[145] *Filipeni* 3, 16.
[146] 1 *Timotei* 6, 4.

Răspuns

Aceasta s-a spus și în altă parte[147], că a întoarce pe cei care păcătuiesc necesită îndelungă răbdare, după pilda arătată de Domnul. Dacă nu îi vor fi lui de ajuns pentru întoarcere osândirea și pedepsirea celor mai mulți, cum s-a întâmplat în cazul corintianului, trebuie să îl privești pe acesta ca pe un păgân. A-l păstra cu sine pe cel osândit de Domnul nu este un lucru sigur pentru nimeni, cât timp Domnul spune că este mai bine ca cineva să piardă un ochi, o mână sau un picior, dar să intre în Împărăție, decât să își cruțe cineva vreunul dintre acestea și întreg să fie aruncat în gheena focului, unde este plângerea și scrâșnirea dinților[148], iar Apostolul mărturisește că „puțin aluat dospește toată frământătura"[149].

Întrebarea LVIII

Numai cel care minte cu intenție se osândește, sau și cel care spune ceva complet neadevărat întru totul din neștiință?

Răspuns

Este limpede că pedeapsa Domnului este și împotriva celor care greșesc din neștiință, căci zice: „Și sluga aceea care n-a știut, dar a făcut fapte vrednice de bătaie, va fi bătută puțin"[150].

Întrebarea LIX

Dacă cineva s-ar gândi numai să facă ceva, însă nu face, se judecă și acesta ca mincinos?

Răspuns

Dacă ceea ce s-a gândit să facă nu este în acord cu porunca lui Dumnezeu, nu numai ca mincinos, ci și ca neascultător se condamnă. „Căci Dumnezeu cercetează inima și rărunchii."[151]

---

147 V. *Regulile mici*, III.
148 *Cf. Matei* 5, 29-30.
149 *1 Corinteni* 5, 6.
150 *Luca* 12, 48.
151 *Psalmul* 7, 9.

Întrebarea LX

Dacă cineva, purtat de prejudecată, s-ar hotărî să facă ceva dintre cele neplăcute lui Dumnezeu, ce ar trebui mai degrabă să hotărască: să se întoarcă de la rău, sau să săvârşească păcatul din teamă de minciună?

Răspuns

De vreme ce Apostolul zice: „Nu că suntem destoinici să cugetăm ceva de la noi înşine"[152] şi Însuşi Domnul mărturiseşte: „Nu pot Eu să fac de la Mine nimic"[153] şi iarăşi: „Cuvintele pe care vi le spun nu le vorbesc de la Mine"[154] şi în altă parte zice: „M-am pogorât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui Care M-a trimis pe Mine"[155], trebuie deci să se pocăiască unul ca acesta, mai întâi fiindcă de la el însuşi a îndrăznit să hotărască ceva, orice ar fi acel lucru; căci nu trebuie să facă de la sine nimic, nici bune de ar fi. Apoi, şi mai cu seamă fiindcă nu s-a temut să hotărască ceva împotriva a ceea ce este plăcut lui Dumnezeu. Iar că trebuie să se întoarcă din hotărârea de a lucra ceva împotriva poruncii lui Dumnezeu, venită de pe urma unei prejudecăţi, o arată limpede Apostolul Petru, care a hotărât, învoindu-se cu prejudecata, că „nu îmi vei spăla picioarele în veac". Dar când L-a auzit pe Domnul lămurindu-i: „Dacă nu îţi voi spăla picioarele, nu ai parte cu Mine", îndată, răzgândindu-se, a zis: „Doamne, spală-mi nu numai picioarele mele, ci şi mâinile şi capul!"[156]

Întrebarea LXI

Dacă cineva nici nu poate lucra, nici nu vrea să înveţe psalmii[157], ce trebuie să facem cu el?

Răspuns

Fiindcă Domnul spune în pilda despre smochinul neroditor: „Taie-l pe el, pentru ce să rămână nelucrat şi pământul?"[158],

---

[152] *2 Corinteni* 3, 5.
[153] *Ioan* 5, 19.
[154] *Ioan* 14, 10.
[155] *Ioan* 6, 38.
[156] *Ioan* 13, 8-9.
[157] Cf. *Regulile mici*, CCXXXV şi CCLXXXI.
[158] *Luca* 13, 7.

trebuie însă să îi acordăm toată grija, iar dacă nu rabdă, atunci se cuvine să fie respectată și pentru el porunca rânduită pentru cel care stăruie în păcat. Căci și cel care nu lucrează binele se judecă laolaltă cu diavolul și îngerii lui.

Întrebarea LXII

Dacă cineva ar face ceea ce a făcut acela care a ascuns talantul, se condamnă?

Răspuns

Cel care ține harul lui Dumnezeu numai spre propria lui desfătare și nu va lucra pentru alții se va osândi precum cel care și-a ascuns talantul.

Întrebarea LXIII

Dacă cineva ar face ceva și ar cârti precum cei care au cârtit împotriva celor care au venit mai la urmă, se osândește?

Răspuns

Fiecare se osândește pentru propriul păcat, deci și cei care au cârtit, pentru cârteală. Dar alții de multe ori cârtesc pentru alte motive. Așa sunt cei lacomi, care își fac din pântece dumnezeu; cârtesc fiindcă le lipsesc cele pentru săturare. Iar alții, fiindcă au fost prețuiți la fel cu cei de la urmă, dau dovadă de invidie, însoțitoarea uciderii, și, în sfârșit, alții pentru altceva.

Întrebarea LXIV

Fiindcă Domnul nostru Iisus Hristos zice: „Mai bine i-ar fi lui să i se atârne o piatră de moară în jurul gâtului și să fie aruncat în mare, decât să smintească pe unul din acești mici care cred în Mine"[159], ce înseamnă a sminti și cum ne vom feri să nu vină asupra noastră o astfel de înfricoșată pedeapsă?

[159] *Matei* 18, 6.

Răspuns

Sminteşte oricine calcă Legea prin cuvânt sau prin faptă şi îl face şi pe altul să facă fărădelege – precum şarpele pe Eva, iar Eva pe Adam – sau cel care împiedică pe cineva să facă voia lui Dumnezeu – precum Petru pe Domnul zicând: „Fie-Ți milă de Tine, Doamne, să nu Ți se întâmple Ție aceasta", care a auzit: „Înapoia Mea satană, sminteală Îmi ești, că nu cugeți cele ale lui Dumnezeu, ci pe cele ale oamenilor"[160]. Sau cel care întăreşte cugetul celui slab spre ceva dintre cele oprite, potrivit cu cele scrise de Apostolul, care zice: „Căci, dacă cineva te-ar vedea pe tine, cel care ai cunoștință, șezând la masă în templul idolilor, oare conștiința lui, slab fiind el, nu se va întări să mănânce din cele jertfite idolilor?", la care adaugă: „De aceea, dacă o mâncare sminteşte pe fratele meu, nu voi mânca în veac carne, ca să nu aduc sminteală fratelui meu"[161]. Așadar, se face sminteală din mai multe motive. Căci, fie că sminteala provine de la cel care sminteşte, fie de la cel care se smintește. Și în acestea iarăși sunt diferite chipuri: căci, uneori, din lipsa de experiență a unuia sau a altuia se produce sminteală, iar alteori, când răutatea celor care se smintesc devine vădită din dreapta tâlcuire a cuvântului. Și în fapte este la fel. Căci cel care smintește o face fie că împlinește vreo poruncă a lui Dumnezeu, fie că se folosește fără frică de cele care sunt în puterea lui. Așadar, oamenii se vatămă pentru fapte după poruncă și se smintesc de ele, precum se sminteau unii în Evanghelie pentru fapte sau cuvinte spuse de Domnul după voia Tatălui; trebuie să amintim și pe Domnul, că a fost judecat pentru ele, fiindcă ucenicii, apropiindu-se, I-au zis Acestuia: „Știi că fariseii, auzind cuvântul, s-au scandalizat?"[162] Către aceștia zice: „Orice pom care nu aduce roadă, Tatăl Meu Cel din ceruri îl va smulge. Lăsați-i pe ei; sunt călăuze oarbe orbilor; și dacă orb pe orb va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă"[163]. Și multe asemenea cu acestea și în Evanghelii și la Apostol ar putea găsi oricine. Dacă se vatămă cineva în privința celor ce stau sub puterea

[160] *Matei* 16, 22-23.
[161] *1 Corinteni* 8, 10, 13.
[162] *Matei* 15, 12.
[163] *Matei* 15, 13-14.

noastră și se smintește, atunci trebuie să-i vină în minte cuvintele Domnului către Petru, Care zice: „Așadar, fiii sunt scutiți. Ci, ca să nu-i smintim pe ei, mergând la mare, aruncă undița, și peștele care va ieși întâi ia-l, și, deschizându-i gura, vei găsi un stater. Ia-l și dă-l lor pentru Mine și pentru tine”[164]. Și în *Epistolele către Corinteni* ale Apostolului, în care zice: „Nu voi mânca carne în veac, ca să nu smintesc pe aproapele meu”[165]; și iarăși: „Bine este să nu mănânci carne și să nu bei vin, nici să faci ceva de care fratele tău se poticnește, se smintește sau slăbește”[166]. Cât de înfricoșător este ca pentru cele ce par că sunt în stăpânirea noastră să trecem cu vederea pe fratele care se smintește în acestea, o arată porunca Domnului care oprește cu totul orice chip al smintelii și zice: „Vedeți să nu disprețuiți pe unul dintre aceștia mici, că zic vouă: îngerii lor în ceruri pururea văd fața Tatălui Meu, Care este în ceruri”[167]. Mărturisește însă și Apostolul când zice odată: „Ci mai degrabă judecați aceasta: să nu dați fratelui prilej de poticnire și sminteală”[168], iar altădată, printr-o pregătire mai mare, oprind ceea ce smintește, despre care zice: „Căci, dacă cineva te-ar vedea pe tine, cel care ai cunoștință, șezând la masă în templul idolilor, oare conștiința lui, slab fiind el, nu se va întări să mănânce din cele jertfite idolilor? Și va pieri prin cunoștința ta cel slab, fratele tău, pentru care a murit Hristos”[169]. La care adaugă: „Și așa, păcătuind împotriva fraților și lovind conștiința lor slabă, păcătuiți față de Hristos. De aceea, dacă o mâncare smintește pe fratele meu, nu voi mânca în veac carne, ca să nu aduc sminteală fratelui meu”[170]. Și în altă parte, zicând: „Sau numai eu și Barnaba nu avem dreptul de a nu lucra?”; și apoi spune, adăugând: „Dar nu ne-am folosit de acest drept, ci toate le răbdăm ca să nu punem piedică Evangheliei lui Hristos”[171]. Dacă atât de înfricoșătoare se arată a fi smintirea fratelui în privința celor aflate în puterea

---

[164] *Matei* 17, 26-27.
[165] *1 Corinteni* 8, 13.
[166] *Romani* 14, 21.
[167] *Matei* 18, 10.
[168] *Romani* 14, 13.
[169] *1 Corinteni* 8, 10-11.
[170] *1 Corinteni* 8, 12-13.
[171] *1 Corinteni* 9, 6, 12.

noastră, ce ar spune cineva despre cei care smintesc în cele ce sunt oprite a le face și a le spune? Și mai ales când se arată că cel care sminteşte are o cunoştinţă mai mare sau este rânduit într-o treaptă preoţească[172]. Căci acesta trebuie să fie ca un dreptar şi un model pentru ceilalţi, iar dacă va trece cu vederea ceva mic din cele scrise, fie ar lucra ceva din cele oprite sau ar lăsa deoparte vreo poruncă sau va trece sub tăcere ceva dintre acestea, va avea pedeapsa şi numai în aceasta, că sângele păcătosului din mâinile lui se va cere[173].

Întrebarea LXV

Cum poate cineva să țină adevărul în cele nedrepte[174]?

Răspuns

Ori de câte ori cineva s-ar folosi rău de bunurile date de la Dumnezeu, după propriile voiri, ceea ce și Apostolul a dezaprobat, zicând: „Căci nu suntem ca cei mulți, care strică cuvântul lui Dumnezeu"[175]; și iarăși: „Căci niciodată nu ne-am arătat cu cuvinte de lingușire, după cum știți, nici cu ascunse porniri de lăcomie. Dumnezeu îmi este martor. Nici n-am căutat slavă de la oameni, nici de la voi, nici de la alții"[176].

Întrebarea LXVI

Ce este întrecerea și ce este rivalitatea?

Răspuns

Întrecerea este atunci când cineva se străduiește să facă ceva ca să nu se arate mai prejos decât alții, iar rivalitatea este a face ceva demonstrativ sau din slavă deșartă și a rivaliza cu alții și a-i stârni spre a face asemenea. Căci și Apostolul, amintind uneori de rivalitate, o așază împreună cu slava deșartă, zicând: „Nu

---

[172] V. *Regulile mici*, CCXXXI, CCLXV.
[173] Cf. *Iezechiel* 3, 18.
[174] Cf. *Romani* 1, 18.
[175] *2 Corinteni* 2, 17.
[176] *1 Tesaloniceni* 2, 5-6.

faceți nimic din duh de ceartă, nici din slavă deșartă"[177], iar alteori, punând slava deșartă întâi, după aceasta adaugă și cearta sau rivalitatea, numind-o prin alt nume: „Să nu fim iubitori de mărire deșartă, pizmuindu-ne unii pe alții"[178].

Întrebarea LXVII

Ce este necurăția și ce este viciul[179]?

Răspuns

Ce este necurăția o arată Legea când folosește cuvântul pentru cele ce ni se întâmplă din necesitățile firii, fără voia noastră; iar viciul mi se pare că l-a arătat preaînțeleptul Solomon când îl numește plăcut și fără durere, fiindcă viciul este o dispoziție a sufletului care nu are sau nu suportă durerea luptei, după cum și neînfrânarea[180] este când cineva nu are stăpânire asupra plăcerilor care îl tulbură.

Întrebarea LXVIII

Ce este propriu mâniei și ce este propriu indignării îndreptățite, și cum de multe ori, începând cu o simplă indignare, ne aflăm mâniindu-ne?

Răspuns

Mâniei îi este proprie pornirea sufletului de a cugeta rău împotriva celui care l-a supărat, iar indignării îi este propriu scopul îndreptării cu bună știință a celui care a greșit, prin manifestarea dezaprobării față de ceea ce s-a făcut. Însă faptul că un suflet începe să cadă din bine în rău nu este de neconceput. Căci multe lucruri asemănătoare ar putea afla cineva. De aceea trebuie să își amintească de Scriptura de Dumnezeu insuflată, care zice: „Pe

---

[177] *Filipeni* 2, 3.
[178] *Galateni* 5, 26.
[179] În text apare termenul pe care Biblia sinodală îl redă prin „nerușinare" (v. *Galateni* 5, 19).
[180] Ἡ ἀκρασία, termen căruia i se opune ἐγκρατεία – „stăpânirea de sine, înfrânarea".

cărare pusu-mi-au pietre de poticneală”[181]; și iarăși: „Iar când se luptă cineva la jocuri, nu ia cununa dacă nu se luptă după legile jocului”[182]. Să ne păzim pretutindeni de lipsa de măsură, de vremea neprielnică, de neorânduială. Căci, adesea, din pricina fiecăreia dintre cele spuse, ceea ce părea bun cade în rău.

Întrebarea LXIX

Cum trebuie să ne purtăm cu cel care invocă neputința la lucru, deși nu mănâncă mai puțin decât ceilalți, nici nu este răpus de vreo boală, nici nu se știe despre el că ar fi suferind?

Răspuns

Orice pretext de lenevire este pricină de păcătuire. Căci trebuie arătată osteneală până la moarte, precum și răbdare. Că lenevirea se osândește laolaltă cu viclenia este limpede din cuvintele Domnului, Care zice: „Slugă vicleană și leneșă”[183].

Întrebarea LXX

Cum trebuie să ne purtăm cu cei care se folosesc rău de veșminte sau de încălțări; căci cel învinuit îl bănuiește de zgârcenie pe cel care îl mustră și de cârtire. Dar, dacă stăruie în acestea și după al doilea și al treilea îndemn pe măsură, ce trebuie să i se facă?

Răspuns

Apostolul leapădă folosirea rea, zicând: „Și cei care se folosesc de lumea aceasta, ca și cum nu s-ar folosi de ea”[184]. Căci măsura folosirii [unui lucru] este necesitatea strictă a folosirii [acelui lucru], iar ceea ce este peste strictul necesar are fie boala lăcomiei, fie a iubirii de plăceri, fie a slavei deșarte. Iar cel care stăruie în păcat are judecata celui care nu se pocăiește.

---

[181] *Psalmul* 139, 6.
[182] 2 *Timotei* 2, 5.
[183] *Matei* 25, 26.
[184] 1 *Corinteni* 7, 31.

Întrebarea LXXI

Sunt unii care caută mai mult ceea ce este mai plăcut dintre mâncăruri, iar alții vor mai degrabă ceea ce este mai mult spre săturare în loc de plăcut. Deci cum trebuie considerați aceștia?

Răspuns

Toți sunt bolnavi. Unii suferă de iubirea de plăceri, iar alții de lăcomie. Nici iubitorul de plăceri, nici lacomul nu sunt în afară de osândă în privința unor asemenea fapte. Trebuie, așadar, să li se poarte de grijă cu compătimire pentru vindecarea patimii. Iar dacă nu se vindecă de boală, este limpede că au judecata celor care nu se pocăiesc.

Întrebarea LXXII

Dacă cineva, la masa cu frații, se poartă necuviincios, mâncând și bând mai lacom, trebuie să fie mustrat?

Răspuns

Unul ca acesta nu păzește porunca Apostolului, care zice: „Fie mâncați, fie beți, fie faceți altceva, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți”[185]; și iarăși: „Dar toate să se facă cu bună-cuviință și după rânduială”[186]. Și are nevoie de îndreptare, afară numai dacă nu este constrâns de vreo osteneală sau nu este silit la aceasta de vreo grabă, dar chiar și atunci trebuie păzită cu sârguință buna-cuviință.

Întrebarea LXXIII

Acela care mustră pe păcătos, dar nu din dorința de a-l îndrepta pe frate, ci din patima judecății aproapelui, cum trebuie să fie îndreptat, dacă, după mai multe îndemnuri, stăruie în aceeași patimă?

Răspuns

Ca un iubitor de sine și iubitor de stăpânire să fie socotit unul ca acesta și să i se arate modul îndreptării după adevărata evlavie

---

[185] 1 Corinteni 10, 31.
[186] 1 Corinteni 14, 40.

față de Dumnezeu[187]. Iar dacă stăruie în aceeași răutate, este clar că pedeapsa [care i se cuvine] este la fel cu a celor nepocăiți.

Întrebarea LXXIV

Cerem să fim învățați din Scriptură dacă trebuie să îi înlăturăm pe cei ieșiți din obște și care vor să trăiască o viață sihăstrească sau să urmeze aceluiași scop al evlaviei împreună cu mai puțini!

Răspuns

De multe ori, Domnul a zis: „Fiul de la Sine nu face nimic"[188]; „Și M-am pogorât din cer nu ca să fac voia Mea, ci ca să fac voia Tatălui Meu, Care M-a trimis"[189]; și Apostolul mărturisește: „Fiindcă trupul poftește împotriva duhului, iar duhul împotriva trupului; căci acestea se împotrivesc unul altuia, ca să nu faceți cele ce ați voi"[190]. Dar pentru acestea am răspuns pe larg în cele spuse la *Regulile mari*[191].

Întrebarea LXXV

Dacă este potrivit să spunem că Satana este pricină a tot păcatul, [făcut] fie cu mintea, fie prin cuvânt, fie cu fapta.

Răspuns

În general, socotesc că Satana, de la el însuși, nu poate fi pricină a vreunui păcat, dar, folosindu-se uneori de dorințele firești ale trupului, alteori de patimi neîngăduite, prin acestea încearcă să îi aducă la propriile patimi pe cei care nu se pot stăpâni. Căci se folosește de cele trupești, după cum a încercat și împotriva Domnului să facă, fiindcă a simțit că Acesta a flămânzit, când I-a zis: „Dacă ești Fiul lui Dumnezeu, zi ca pietrele acestea să se facă pâini"[192]; iar de patimi oprite se folosește ca în privința lui Iuda:

---

[187] Ἡ θεοσεβεία.
[188] *Ioan* 5, 19.
[189] *Ioan* 6, 38.
[190] *Galateni* 5, 17.
[191] Aici Sfântul Vasile se referă la Întrebarea VII din *Regulile mari*, unde se scoate în evidență vrednicia vieții chinoviale (n. I. Ivan, p. 349).
[192] *Matei* 4, 3.

fiindcă a aflat că acesta suferea de iubirea de argint, s-a folosit de această patimă și l-a tras pe iubitorul de arginți în căderea trădării pentru treizeci de arginți. Că cele rele cresc și de la noi înșine, o arată Domnul limpede: „Din inimile voastre, zice, ies cugetele rele”[193]. Dar se întâmplă aceasta fiindcă lasă nelucrate, din nepăsare, semințele cele firești ale celor bune, precum se spune în *Pilde*: „Omul cel fără de minte este ca un ogor și ca o vie. Dacă îl lași pe el, se va usca și-l va acoperi iarba și se face părăsit”[194]. În mod necesar, urmează ca în acest suflet înțelenit și părăsit dintr-o asemenea nepurtare de grijă să răsară spini și mărăcini și să pătimească spusa: „Așteptam să îmi facă struguri, dar ea a rodit spini”[195]. Despre acest suflet se spune: „Și a sădit o vie de soi bun”[196], care se tâlcuiește „aleasă”. Asemenea cu aceasta ar găsi cineva și la Ieremia, care zice din fața Domnului: „Eu te-am sădit ca pe o viță de soi, adevărată toată, cum dar te-ai prefăcut în ramură sălbatică de viță străină?”[197]

Întrebarea LXXVI

Dacă trebuie să mintă cineva din vreo iconomie, pentru ceva ce ar părea folositor.

Răspuns

Hotărârea Domnului n-a îngăduit aceasta când a spus odată că minciuna este de la diavol[198], nefăcând nicio deosebire între minciuni. Dar și Apostolul mărturisește: „Și de ar lupta cineva, nu se încununează dacă nu va lupta după lege”[199].

Întrebarea LXXVII

Ce este vicleșugul și ce este răul obicei[200]?

---

[193] *Matei* 15, 19.
[194] *Pilde* 24, 30-31.
[195] *Isaia* 5, 4.
[196] *Isaia* 5, 2.
[197] *Ieremia* 2, 21.
[198] Cf. *Ioan* 8, 44.
[199] 2 *Timotei* 2, 5.
[200] Cf. *Romani* 1, 29.

Răspuns

Obiceiul rău este, pe cât socotesc, această primă și ascunsă răutate a caracterului, iar vicleșugul este o faptă spre uneltire, când cineva, închipuind ceva drept bun, și aceasta ca o capcană întinsă de cineva, ar lucra prin aceasta cele ale uneltirii.

Întrebarea LXXVIII

Cine sunt născocitorii de rele[201]?

Răspuns

Sunt cei care, pe lângă relele obișnuite și cunoscute celor mai mulți, închipuie și află și altele.

Întrebarea LXXIX

Dacă cineva se învinuiește pe sine neîncetat că se poartă aspru cu fratele, cum se va îndrepta?

Răspuns

Lucrul se întâmplă, cum e de la sine înțeles, fie dintr-un sentiment de superioritate închipuit, fie dintr-o întristare care vine din scăderile celor datori să fie drepți. Ceva potrivnic unui bine nădăjduit provoacă întristare și rănește sufletul și mai tare. Este nevoie de o grijă mai mare pentru ca, în primul rând, să punem piedică patimii mândriei, iar în al doilea rând, să arătăm milostivire mai înainte de indignare, prin sfătuire și îndemn. Dacă însă acest mod de vindecare se dovedește nelucrător, din pricina răutății patimii care zace ascunsă, atunci ne vom folosi și de puterea indignării cu compătimire pentru folosul și îndreptarea păcătosului, dar la vreme potrivită și rațional.

Întrebarea LXXX

Din ce cauză se întâmplă ca cineva să lase cugetele bune ale minții și grijile cele bineplăcute lui Dumnezeu și cum să facem să nu pătimim aceasta?

---

[201] Cf. *Romani* 1, 30.

Răspuns

Fiindcă David zice: „Dormitat-a sufletul meu din trândăvie”[202], este limpede că aceasta se întâmplă din trândăvia sufletului și nesimțire[203]. Căci de sufletul care priveghează și care este cu luare-aminte nu se depărtează cugetul bun și grija pentru Dumnezeu, ci sufletul vede că nu este lipsit de acestea. Așadar, dacă ochiul trupului nu este de ajuns ca să contemple chiar și numai puține fapturi, nici nu se satură văzându-le o singură dată, ci chiar dacă ar privi mereu același lucru, nu ar înceta totuși să privească, cu cât mai mult ochiul sufletului, dacă ar priveghea și ar fi cu luare-aminte, nu s-ar sătura să contemple minunile și judecățile lui Dumnezeu! Căci „judecățile Tale adânc mare”[204] și, în altă parte: „Minunată este știința Ta, mai presus de mine; este înaltă și n-o pot ajunge”[205] și multe asemenea. Dar, dacă îi lipsește sufletului cugetul bun, e limpede că îi lipsește luminarea. Nu pentru că lipsește ceea ce luminează, ci pentru că dormitează ceea ce era dator să lumineze.

Întrebarea LXXXI

Dacă trebuie să se canonisească la fel cel evlavios și cel indiferent când amândoi se află în același păcat.

Răspuns

Dacă vom cerceta cu atenție dispoziția [sufletească] a celui care păcătuiește și chipul păcatului, vom cunoaște și felul canonului. Căci, deși pare să fie același păcat, atât al celui indiferent, cât și al celui evlavios, totuși diferența dintre ei este mare. Căci evlaviosul, de vreme ce este evlavios, se luptă și se sârguiește pentru a bineplăcea lui Dumnezeu; dar, dintr-o întâmplare nefericită sau aproape fără să vrea, se clatină și cade, pe când cel indiferent, necrezând nici în sine, nici în Dumnezeu și nefăcând

---

[202] *Psalmul* 118, 28.

[203] ‛Η ἀναισθησία; referitor la această categorie spirituală la Sfântul Vasile, a se vedea și *Regulile mici*, CXXI, CXL, CCCI.

[204] *Psalmul* 35, 6.

[205] *Psalmul* 138, 6.

nicio diferență între a păcătui și a fi drept, după cum îl arată chiar numele[206], este bolnav de cele dintâi și mai mari rele: fie înfruntarea lui Dumnezeu, fie necredința că există Dumnezeu. Căci acestea două sunt pricinile pentru care sufletul păcătuiește, după cum mărturisește Scriptura, zicând o dată: „Zis-a călcătorul de lege în sinea lui pentru a păcătui că nu este frica de Dumnezeu înaintea ochilor lui"[207]; iar altă dată: „Zis-a cel nebun în inima sa: «Nu este Dumnezeu!» Stricatu-s-au oamenii și urâți s-au făcut întru îndeletnicirile lor"[208]. Fie că a înfruntat pe Dumnezeu și pentru aceasta a păcătuit, fie neagă faptul că există Dumnezeu și pentru aceasta se strică în îndeletnicirile lui, deși ar părea că mărturisește, cum zice Scriptura: „Mărturisesc că Îl cunosc pe Dumnezeu, dar cu faptele lor Îl tăgăduiesc"[209]. Astfel stând lucrurile, și felul canonului socotesc că trebuie să fie potrivit acestor diferențe dintre oameni. Căci evlaviosul, oarecum, are nevoie de ajutor ocazional și numai în acel lucru în care a căzut trebuie să rabde pedeapsa; dar indiferentul, stricându-și toată frumusețea sufletului și suferind de aceleași răutăți în general, fie ca unul care înfruntă, fie, ca să spunem așa, ca necredincios, trebuie deplâns, îndreptat și mustrat, până ce poate fi convins fie că Dumnezeu este judecător drept și să se teamă, fie de-a dreptul că există Dumnezeu și să se cutremure. Trebuie să știe, de asemenea, că scăderile evlavioșilor sunt de multe ori și din iconomie spre folos, Dumnezeu îngăduind uneori să cadă spre tămăduirea mândriei preconcepute, cum sunt spusa lui Petru[210] și cele întâmplate cu el.

Întrebarea LXXXII

Fiindcă este scris: „Pe femeile bătrâne îndeamnă-le ca pe niște mame"[211], dacă s-ar întâmpla ca femeile bătrâne să păcătuiască în același lucru ca și una mai tânără, trebuie supuse aceleiași pedepse?

---

[206] ʽΑδιάφορος – „indiferent, neglijent, nepăsător"; διαφορά – „diferență, deosebire".
[207] *Psalmul* 35, 1.
[208] *Psalmul* 13, 1.
[209] *Tit* 1, 16.
[210] Cf. *Matei* 26, 33: „Dacă toți se vor sminti întru Tine, eu niciodată nu mă voi sminti" – afirmație văzută ca expresie a mândriei.
[211] *1 Timotei* 5, 2.

Răspuns

Apostolul a învățat să cinstim pe femeile bătrâne ca pe niște mame, iar nu ca pe unele care au făcut ceva vrednic de pedeapsă. Dar, dacă s-ar întâmpla cândva ca vreo bătrână să greșească același lucru ca una mai tânără, trebuie mai întâi să se observe defectele naturale ale vârstei și, astfel, să se statornicească măsura canonului potrivit fiecărei vârste. Spre exemplu, pentru bătrână este aproape firească încetineala, dar nu și pentru cea tânără, după cum împrăștierea, tulburarea, îndrăzneala și altele asemenea sunt firești pentru cea tânără, dar nu și pentru bătrână. Și se pare că la aceasta contribuie și fierbințeala naturală datorată vârstei tinereții. Astfel încât aceeași greșeală, încetineala, de pildă, este vrednică de un canon mai greu pentru cea tânără, nefiind deloc potrivită vârstei. Iar același păcat – împrăștierea, îndrăzneala sau tulburarea – o face mai vrednică de pedeapsă pe cea bătrână, fiindcă ea este ajutată de însăși vârsta pentru blândețe și liniștire. Pe lângă acestea, trebuie cercetat felul păcatului pentru fiecare persoană și, astfel, modul vindecării să se aducă printr-un canon potrivit.

Întrebarea LXXXIII

Dacă cineva, săvârșind multe fapte bune, ar cădea numai într-un singur păcat, cum trebuie să ne purtăm cu el?

Răspuns

Ca Domnul cu Petru.

Întrebarea LXXXIV

Dacă cineva, având un caracter nestăpânit și certăreț și fiind mustrat pentru aceasta, ar spune că Dumnezeu i-a făcut și pe cei buni și pe cei răi, zice bine?

Răspuns

Acest cuget i-a osândit pe unii ca eretici odinioară. Și este un cuget hulitor și necuvios și face sufletul să alunece ușor spre

păcat, încât fie se îndreaptă, fie este scos din mijlocul fraților[212], ca să nu fie acel „puțin aluat care dospește toată frământătura”[213].

Întrebarea LXXXV

Dacă trebuie să avem ceva al nostru în obștea fraților.

Răspuns

Acest lucru este potrivnic mărturiei din *Faptele Apostolilor* despre cei credincioși, în care este scris: „Și nimeni nu zicea că este al său ceva din averea lui”[214]. Iar cel care zice că este ceva al său se înstrăinează pe sine de Biserica lui Dumnezeu și de dragostea Domnului, Care ne-a învățat prin faptă și cuvânt să ne punem și sufletul pentru prieteni, iar nu numai pe cele din afară[215].

Întrebarea LXXXVI

Dacă ar spune cineva că „nici nu primesc de la obștea fraților, nici nu dau nimic, ci îmi sunt de ajuns ale mele”, ce atitudine vom păstra față de el?

Răspuns

Dacă nu răbdăm învățătura Domnului, Care zice: „Iubiți-vă unii pe alții, precum și Eu v-am iubit pe voi”[216], să răbdăm atunci pe Apostolul, care zice: „Scoateți-l afară pe cel rău din mijlocul vostru”[217], ca să nu fie acel „puțin aluat care dospește toată frământătura”[218].

---

[212] *Cf. 1 Corinteni* 5, 2.

[213] *1 Corinteni* 5, 6.

[214] *Fapte* 4, 32.

[215] Averea personală, după Sfântul Vasile, este bună în sine și trebuie să aibă drept scop ușurarea nevoilor creștinului; în niciun caz nu îi este îngăduit monahului să depindă de ea, dator fiind el să trăiască după principiile vieții chinovitice, unde orice distragere a sufletului este interzisă. Vezi *Regulile mici*, IX, XCII, CVII, CLXXXVII, CCCIV, CCCV, CCCVIII; *Epistola 284* (n. I. Ivan).

[216] *Ioan* 13, 34.

[217] *1 Corinteni* 5, 13.

[218] *1 Corinteni* 5, 6.

Întrebarea LXXXVII

Dacă este îngăduit oricui să își dea mantia veche sau încălțările unde voiește, după poruncă[219].

Răspuns

A da sau a primi, chiar și după poruncă, nu sunt ale oricui, ci ale aceluia căruia, după încercare, i s-a încredințat demnitatea de iconom. Astfel încât numai acesta, la vremea potrivită, va da fiecăruia și va primi fie vechi, fie nou.

Întrebarea LXXXVIII

Ce este grija lumească?

Răspuns

Orice grijă, chiar dacă nu ar părea dintre cele oprite, dar care nu ar înlesni evlavia față de Dumnezeu, este lumească.

Întrebarea LXXXIX

Fiindcă este scris: „Bogăția cuiva slujește la răscumpărarea sufletului lui”[220]*, ce vom face noi, la care nu se află nicio bogăție?*

Răspuns

Dacă am cercetat aceasta și nu am reușit [să o înțelegem], să ne aducem aminte totuși de răspunsul Domnului către Petru, care era tulburat de același gând și care a zis: „Iată noi am lăsat toate și Ți-am urmat Ție. Cu noi oare ce va fi?”[221] [Iar Domnul] le-a răspuns astfel: „Și oricine a lăsat case, sau frați, sau surori, sau tată, sau mamă, sau femeie, sau copii, sau țarine, pentru numele Meu, însutit va lua înapoi și va moșteni viața veșnică”[222]. Dar, dacă din trândăvie nu am făcut aceasta, să arătăm măcar acum osteneală! Dacă nu este nici vreme, nici putere, să ne

---

[219] V. *Regulile mici*, XCI.
[220] *Pilde* 13, 8.
[221] *Matei* 19, 27.
[222] *Matei* 19, 29.

mângâie pe noi Apostolul, care zice: „Nu caut cele ale voastre, ci pe voi”[223].

Întrebarea XC

Dacă este îngăduit să avem veşmânt de noapte, fie de păr, fie de altceva.

Răspuns

Pentru folosirea veşmântului de păr sunt vremuri bine rânduite. Căci nu se poartă pentru o trebuinţă a trupului, ci pentru ostenirea şi smerirea sufletului[224]. Dar, cum este oprită posesia a două haine, fiecare să socotească pentru sine dacă folosirea hainei de păr poate fi îngăduită fără motivul amintit mai sus.

Întrebarea XCI

Dacă un frate, neavând nimic al său, este rugat de cineva să îi dea haina pe care o poartă, ce trebuie să facă, mai ales dacă cel care cere ar fi gol?

Răspuns

Fie gol, fie viclean, ori cere din nevoie, ori din lăcomie, s-a spus odată că a da sau a primi nu sunt ale oricui, ci ale celui căruia i s-a încredinţat, după cercare, această iconomie. Şi să păzească acele [cuvinte]: „Fiecare, în ceea ce a fost chemat, în aceea să rămână”[225].

Întrebarea XCII

Când Domnul a poruncit să vindem cele ce avem, ce trebuie să înţelegem când facem aceasta: că aceste averi vatămă prin natura lor sau că din cauza acestora avem parte de împrăştierea sufletului?

---

[223] *2 Corinteni* 12, 14.
[224] Cf. *Regulile mari*, XXII; *Epistola* 150, 3.
[225] *1 Corinteni* 7, 20.

Răspuns

Despre aceasta trebuie spus că orice avere, dacă ar fi în ea însăși un rău, nu ar fi zidirea lui Dumnezeu. Căci „orice zidire a lui Dumnezeu este bună și nimic nu este de lepădat”[226]. Apoi, porunca Domnului nu este de a arunca averile ca fiind rele și a fugi de ele, ci ne-a învățat să le împărțim. Și cineva va fi osândit nu fiindcă a avut averi, ci fiindcă a cugetat rău cu privire la ele și nu s-a folosit bine de ele. Căci dispoziția nepătimașă și sănătoasă [a sufletului] cu privire la ele și administrarea lor potrivit cu porunca Domnului ne aduc multe lucruri folositoare și necesare, iar uneori chiar curățirea de păcatele proprii, fiindcă este scris: „Dați mai întâi milostenie din cele ce aveți și, iată, toate vă sunt curate”[227], iar alteori moștenirea Împărăției cerurilor și dobândirea comorii celei neîmpuținate, după cum spune în alt loc: „Nu te teme, turmă mică, pentru că Tatăl vostru a binevoit să vă dea vouă Împărăția. Vindeți averile voastre și dați milostenie; faceți-vă pungi care nu se învechesc, comoară neîmpuținată în ceruri”[228].

Întrebarea XCIII

Cel care a lăsat agoniseala și a făgăduit odată să nu aibă nimic al său cu ce gând trebuie să se folosească de cele necesare pentru viață, cum ar fi îmbrăcămintea și hrana?

Răspuns

Amintindu-și, potrivit celor scrise, că Dumnezeu este Cel Care dă hrană la tot trupul[229]. Însă este nevoie de grijă, ca să fie, ca lucrător al lui Dumnezeu, vrednic de hrana Lui, aceasta nefiind în puterea lui, ci în puterea celui rânduit cu aceeași grijă a administrării, la vreme potrivită și cu măsură, precum s-a scris: „Se dădea fiecăruia după cum avea trebuință”[230].

---

[226] *1 Timotei* 4, 4.
[227] *Luca* 11, 41.
[228] *Luca* 12, 32-33.
[229] Cf. *Psalmul* 135, 25.
[230] *Fapte* 4, 35.

Întrebarea XCIV

Dacă cineva, lăsând în urmă impozite[231], ar veni în chinovia fraților, iar cei ai casei lui ar fi împresurați, fiindcă li se cer [bani] pentru el, oare nu atrage aceasta pedeapsă și vătămare fie asupra lui însuși, fie asupra celor care l-au primit?

Răspuns

Domnul nostru Iisus Hristos, celor care întrebau dacă se cuvine a da sau nu dajdie Cezarului, le-a răspuns: „Arătați-mi un dinar. Al cui este chipul și înscrisul?" Când aceștia au zis: „Al Cezarului", atunci le-a răspuns: „Dați deci Cezarului ce este al Cezarului și lui Dumnezeu ce este al lui Dumnezeu"[232]. Din aceasta reiese limpede că au arătat că sunt supuși poruncilor Cezarului aceia la care s-au aflat cele ale Cezarului și, dacă ar veni cineva în obștea fraților aducând cu sine ceva dintre cele ale Cezarului, este dator să plătească impozite. Dar, dacă a plecat lăsând toate alor săi, nicio pedeapsă nu se impune nici pentru el, nici pentru cei care l-au primit.

Întrebarea XCV

Dacă este în interesul celor care abia au venit ca îndată să învețe din Scripturi.

Răspuns

Și această întrebare să își afle răspunsul în cele spuse mai înainte[233]! Căci este potrivit și necesar ca fiecare să învețe din Scriptura cea insuflată de Dumnezeu pentru folosul fiecăruia, spre întărirea în evlavie și ca să nu se obișnuiască cu învățăturile omenești.

---

[231] În veacul al IV-lea luaseră proporții considerabile fenomenul abandonării lumii și intrarea în viața monahală a datornicilor insolvabili sau a infractorilor căutați de autorități. Regulile monastice vor stabili cu claritate obligația novicelui de a-și pune în ordine toate afacerile seculare înainte de a intra în mănăstire.

[232] *Luca* 20, 22-25.

[233] Referitor la această temă, a se vedea și Întrebările CCXXXV și CCXXXVI.

Întrebarea XCVI

Dacă trebuie să îngăduim oricui vrea să învețe să scrie sau să citească.

Răspuns

Fiindcă Apostolul spune: „Ca să nu faceți cele ce voiți"[234], este vătămător să i se îngăduie cuiva ceea ce a ales, după propria-i voie, în orice lucru; în schimb, trebuie să accepte ceea ce a fost încuviințat de către proestos, chiar dacă ar fi ceva nedorit. Dar acestuia i se potrivește și învinuirea de necredință, fiindcă spune Domnul: „Fiți gata, că nu știți ceasul în care vine Fiul Omului"[235]. Este limpede că el își rânduiește dinainte soroacele vieții.

Întrebarea XCVII

Dacă cineva spune: „Voiesc să petrec la voi puțină vreme", se cade oare a-l primi?

Răspuns

Fiindcă Domnul zice: „Pe cel care vine la Mine nu-l voi scoate afară"[236] și Apostolul a istorisit: „Din cauza fraților mincinoși, care veniseră, furișându-se, să iscodească libertatea noastră pe care o avem în Hristos Iisus, ca să ne robească, cărora nici măcar un ceas nu ne-am plecat cu supunere, pentru ca adevărul Evangheliei să rămână neclintit la voi"[237], este potrivit a i se îngădui lui intrarea, chiar cu riscul nereușitei; căci de multe ori, după ce s-a folosit un timp, s-a dedicat pentru toată viața petrecerii plăcute lui Dumnezeu; dar și pentru arătarea exactă a modului nostru de viață oricui ar avea bănuieli străine despre noi. Însă este necesar să-i arătăm acestuia o atenție mult mai în amănunt, pentru a fi dovedit limpede adevărul și pentru a fi înlăturată bănuiala oricărei indiferențe din partea noastră. Astfel și noi vom

---

[234] *Galateni* 5, 17.
[235] *Luca* 12, 40.
[236] *Ioan* 6, 37.
[237] *Galateni* 2, 4-5.

bineplăcea lui Dumnezeu, iar acela fie se va folosi, fie se va mustra.

Întrebarea XCVIII

Ce gând trebuie să aibă proestosul în cele ce le porunceşte sau le rânduieşte?

Răspuns

În fața lui Dumnezeu trebuie să fie ca un slujitor al lui Hristos și iconom al tainelor lui Dumnezeu[238], temându-se ca nu cumva să spună sau să rânduiască ceva împotriva voii lui Dumnezeu, mărturisită în Scripturi, și să fie aflat martor mincinos al lui Dumnezeu și fur de cele sfinte, prin faptul că introduce ceva străin de învățătura lui Hristos sau că lasă la o parte ceva dintre cele plăcute lui Dumnezeu. Iar față de frați să fie „așa precum o doică care are grijă de fiii săi"[239], binevoind a-i împărtăși fiecăruia ceea ce este plăcut lui Dumnezeu și tuturor ceea ce este folositor nu numai după Evanghelia lui Dumnezeu, ci însuși sufletul său să îl dea, potrivit cu porunca Domnului și Dumnezeului nostru Iisus Hristos, Care zice: „Poruncă nouă vă dau vouă: să vă iubiți unul pe altul, precum și Eu v-am iubit pe voi"[240] și: „Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca să își pună cineva sufletul lui pentru prietenii lui"[241].

Întrebarea XCIX

Cu ce dispoziție trebuie să pedepsească cel care este pus să pedepsească?

Răspuns

Înaintea lui Dumnezeu, să arate rânduiala lui David, care zice: „Văzut-am pe cei nepricepuți și mă sfârșeam, că n-au păzit poruncile Tale"[242]. Iar față de cei pedepsiți, să aibă dispoziția pe

[238] Cf. *1 Corinteni* 4, 1.
[239] *1 Tesaloniceni* 2, 7.
[240] *Ioan* 13, 34.
[241] *Ioan* 15, 13.
[242] *Psalmul* 118, 158.

care ar lua-o un părinte sau un medic îngrijind pe propriul fiu, cu înțelegere și milostivire, după pricepere, căci mai cu seamă atunci când [copilul] ar suferi, felul îngrijirii necesită osteneală.

Întrebarea C

Pe cei veniți din afară și care cer milostenie, cum îi vom lăsa să plece și dacă fiecare dintre cei care ar voi se cuvine să dea pâine sau orice altceva, sau trebuie și pentru aceasta rânduit cineva?

Răspuns

Fiindcă Domnul a zis: „Nu se cuvine să iei pâinea copiilor și să o arunci câinilor" și a arătat aceasta, că „și câinii mănâncă din firimiturile ce cad de la masa stăpânilor lor"[243], cel rânduit cu dania către săraci să facă aceasta după cercare. Iar cel care face aceasta împotriva părerii aceluia să fie pedepsit ca un stricător al bunei rânduieli, până ce învață să-și vadă locul său, fiindcă Apostolul zice: „Fiecare în ceea ce a fost chemat, fraților, în aceea să rămână!"[244]

Întrebarea CI

Cel căruia i s-a încredințat administrarea lucrurilor afierosite Domnului trebuie să împlinească cuvintele: „Celui care cere de la tine dă-i și de la cel care vrea să împrumute de la tine nu întoarce fața"[245]?

Răspuns

„Celui care cere de la tine dă-i și de la cel ce vrea să împrumute de la tine nu întoarce fața" – se spune ca o ispitire, precum o arată urmarea celor legate de aceasta. Și celor vicleni trebuie să li se impună porunca, dar nu ca un lucru de căpătâi, ci potrivit cu împrejurările. Căci de căpetenie este porunca Domnului: „Vinde tot ceea ce ai și dă săracilor"[246]; „Vindeți averile voastre și dați

[243] *Matei* 15, 26-27.
[244] *1 Corinteni* 7, 24.
[245] *Matei* 5, 42.
[246] *Matei* 19, 21.

milostenie”[247]. Dar, dacă nu este fără primejdie să dăm unora ceea ce era rânduit pentru alții, fiindcă Domnul spune că: „Nu am fost trimis decât la oile cele pierdute ale casei lui Israel”[248] și: „Nu este bine a lua pâinea fiilor și a o arunca câinilor”[249], de ce să nu judece fiecare pentru sine ceea ce este drept?

Întrebarea CII

Dacă trebuie sau nu să reținem cu sfătuire pe cel care vrea să iasă afară din obștea fraților pentru vreun motiv oarecare, iar dacă trebuie, prin care sfaturi anume?

Răspuns

Fiindcă Domnul a zis: „Pe cel care vine la Mine nu îl voi scoate afară”[250] și iarăși: „Nu cei sănătoși au trebuință de medic, ci cei bolnavi”[251] și în altă parte: „Cine dintre voi, având o sută de oi, dacă se va rătăci una dintre ele, nu lasă pe celelalte nouăzeci și nouă și, mergând, caută pe cea pierdută până ce o va găsi?”[252], trebuie ca în orice mod să ne îngrijim de cel bolnav și să ne sârguim ca membrul desprins[253] – ca să zic așa – să-l realipim. Dar, dacă stăruie în vreun fel de răutate, trebuie să îl părăsim ca pe un străin. Căci este scris: „Orice răsad pe care nu l-a sădit Tatăl Meu Cel din ceruri se va smulge din rădăcină. Lăsați-i pe ei; orbi sunt”[254].

Întrebarea CIII

Că trebuie să ne supunem celor mai bătrâni până la moarte, aceasta deja am fost învățați, dar, fiindcă se întâmplă uneori ca și bătrânul să alunece, avem nevoie să fim învățați dacă ar trebui mustrat, cum și de către cine. Iar dacă ar respinge mustrarea, ce trebuie să se facă?

---

[247] *Luca* 12, 33.
[248] *Matei* 15, 24.
[249] *Matei* 15, 26.
[250] *Ioan* 6, 37.
[251] *Matei* 9, 12.
[252] *Matei* 18, 12; *Luca* 15, 4.
[253] Literal: „mădularul dezarticulat, luxat”.
[254] *Matei* 15, 13-14.

Răspuns

Despre aceasta se spune limpede în răspunsul din *Regulile mari*[255].

Întrebarea CIV

Cum trebuie să încredințăm sarcinile fraților? Numai proestosul face cercarea, sau și frații hotărăsc prin vot? La fel și în privința surorilor.

Răspuns

Dacă despre cele ce cugetă fiecare în sine suntem învățați că trebuie să le încredințăm altora, cu cât mai mult unele ca acestea trebuie să se facă prin punerea la încercare a celor pricepuți la astfel de lucruri? Fiindcă administrarea lucrurilor lui Dumnezeu potrivit [voii] Lui trebuie încredințată celor care deja au dat dovadă că pot să se ocupe de aceasta în mod bineplăcut Lui. Și, în general, în orice lucru, proestosul este dator a-și aminti de Sfânta Scriptură, care zice: „Toate cu sfătuire să se facă"[256].

Întrebarea CV

Dacă trebuie ca cei intrați de curând în obște să învețe de îndată meșteșugurile.

Răspuns

Proestoșii fac cercarea.

Întrebarea CVI

De care epitimii trebuie să ne folosim în obște pentru întoarcerea păcătoșilor?

Răspuns

Să se cunoască din cercarea proestoșilor durata și felul epitimiilor, potrivit cu vârsta trupului, cu deprinderea sufletului și deosebirea păcatului.

---

[255] V. Întrebarea XXVII.
[256] *Pilde* 24, 4.

Întrebarea CVII

Dacă cineva ar spune că are dorință de a trăi în obște, dar, din pricina grijii față de rudele după trup sau din pricina impozitelor[257], adeseori este împiedicat să se dedice cu totul unei astfel de vieți, trebuie să i se îngăduie acestuia intrarea în obștea fraților?

Răspuns

A tăia dorința cea bună nu este, desigur, fără primejdie, dar nici nu este sigur a-i da prilej celui care intră să se ocupe cu lucruri din afară și străine unei vieți după Dumnezeu. Dar, dacă, intrând, se dedică pe sine celor dinlăuntru, neaducând cu sine nimic din cele din afară, mai bună nădejde are.

Întrebarea CVIII

Dacă se cuvine ca proestosul, în lipsa întâistătătoarei, să se adreseze vreunei surori în cele pentru zidirea credinței.

Răspuns

În acestea nu păzește porunca Apostolului, care zice: „Toate să fie cu bunăcuviință și după rânduială"[258].

Întrebarea CIX

Dacă trebuie ca proestosul să vorbească des cu întâistătătoarea și mai ales dacă unii frați se vatămă din această pricină.

Răspuns

Deși Apostolul zice: „Pentru ce să fie judecată libertatea mea de conștiința altuia?"[259], e bine totuși să îl imite pe acesta când spune: „Nu m-am folosit de acest drept, ca să nu punem vreo piedică Evangheliei lui Hristos"[260] și atât cât este cu putință să rărim convorbirile și să le punem capăt cât mai repede.

---

[257] Cf. *Regulile mici*, LXXXV.
[258] *1 Corinteni* 14, 40.
[259] *1 Corinteni* 10, 29.
[260] *1 Corinteni* 9, 12.

Întrebarea CX

Dacă trebuie ca atunci când o soră se spovedește preotului să fie și întâistătătoarea[261] de față?

Răspuns

Este mai potrivită și mai evlavioasă mărturisirea la preot împreună cu întâistătătoarea, preotul putând să arate întru cunoștință chipul pocăinței și al îndreptării.

Întrebarea CXI

Dacă întâistătătoarea este îndreptățită să se mânie când duhovnicul poruncește să se facă ceva în obștea surorilor fără știrea ei.

Răspuns

Foarte mult.

Întrebarea CXII

Dacă cineva ar veni la viața după Dumnezeu, este potrivit ca proestosul să îl primească pe acesta fără cunoștința fraților, sau mai întâi să le aducă și lor la cunoștință?

Răspuns

Domnul nostru, în privința celui care se pocăiește, învață să fie chemați laolaltă prietenii și vecinii. Astfel încât este mult mai bine ca cel venit să fie primit cu știrea tuturor fraților, ca să se bucure împreună și să se roage împreună cu el.

Întrebarea CXIII

Dacă poate cel căruia i s-a încredințat grija sufletelor să păzească acele [cuvinte]: „De nu vă veți întoarce și nu veți fi ca pruncii aceștia"[262], de vreme ce are în grijă multe persoane diferite.

---

[261] Sfântul Vasile utilizează aici pentru preot termenul πρεσβύτερος, iar pentru întâistătătoare, πρεσβυτέρα. Explicația este simplă: conducătorii comunității de monahi și de monahii erau aleși dintre cei mai în vârstă. Întâistătătorul monahilor era și hirotonit, purtând grija spirituală a celor două comunități.

[262] *Matei* 18, 3.

Răspuns

Fiindcă Solomon cel preaînțelept zice: „Vreme este pentru toate”[263], trebuie să se știe că este vreme potrivită pentru smerenie și autoritate, pentru mustrare și mângâiere, pentru cruțare și îndrăzneală, bunătate și asprime și, pe scurt, pentru orice lucru. Așa încât se cuvine să arătăm cele ale smereniei și să-i imităm în smerenie pe prunci[264] mai ales atunci când este prilej pentru cinstirea altora și pentru îndatoririle față de alții sau pentru slujirea trupului sau îngrijirea lui, așa cum a învățat Domnul; alteori este nevoie să ne folosim de autoritatea pe care a dat-o Domnul pentru zidire, și nu spre pieire, când nevoia cere îndrăznire. Și în vremea mângâierii se cuvine să arătăm bunătate, în vremea asprimii să arătăm râvnă și tot așa cu fiecare din toate celelalte.

Întrebarea CXIV

Când Domnul poruncește: „Dacă cineva îți cere să mergi cu el o milă, mergi cu el două”[265] și când Apostolul învață: „Supuneți-vă unul altuia în frica lui Hristos”[266], se cuvine să ascultăm întru totul celui care poruncește, oricui și orice ar fi?

Răspuns

Diferența între cei care poruncesc nu trebuie cu niciun chip să vatăme ascultarea celor cărora li se poruncește, căci și Moise a ascultat de Ietro, care i-a dat sfaturi bune[267]. De vreme ce deosebirea între cele poruncite nu este mică (căci unele sunt potrivnice poruncii Domnului, adică o strică pe ea și o întinează de multe ori prin amestecarea a ceea ce este oprit, iar altele sunt în acord cu porunca, iar altele, deși în aparență nu sunt în acord cu ea, totuși o sprijină și o ajută), este necesar să ne amintim de Apostolul care zice: „Profețiile să nu le disprețuiți, încercați toate,

---

[263] *Ecclesiastul* 3, 1.
[264] Cf. *Matei* 18, 3.
[265] *Matei* 5, 41.
[266] *Efeseni* 5, 21.
[267] Cf. *Ieșire* 18, 19; v. și *Ieșire* 18, 24: „Și a ascultat Moise glasul socrului său și a făcut toate câte i-a zis”.

ţineţi ce este bine, feriţi-vă de orice înfăţişare a răutăţii"[268]; şi iarăşi: „Şi toată trufia care se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu şi tot gândul îl robim, spre ascultarea lui Hristos"[269]. Astfel încât, dacă ni s-ar porunci ceva în acord cu porunca Domnului sau ceva ce o sprijină, trebuie să o primim şi mai plini de râvnă şi cu mai multă grijă, ca pe voia lui Dumnezeu, plinind cuvântul Apostolului: „Să ne îngăduim[270] unii pe alţii în dragostea lui Hristos"[271]. Iar când ni se porunceşte ceva împotriva poruncii lui Dumnezeu, care o strică sau o întinează, este prilej să spunem: „Trebuie ca mai degrabă să ascultăm de Dumnezeu decât de oameni"[272], amintindu-ne de Domnul, Care zice: „Iar după un străin ele nu vor merge, ci vor fugi de el, pentru că nu cunosc glasul străinilor"[273], fiindcă Apostolul îndrăzneşte, pentru întărirea noastră, să înfrunte pe îngeri, despre care zice: „Dar chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o, să fie anatema!"[274] Din acestea suntem învăţaţi că, chiar de-ar fi cineva rudă de sânge şi nemaiauzit de vestit, cel care pune piedică împotriva a ceea ce a fost poruncit de Domnul sau ar încuraja să se facă ceea ce a fost oprit de El trebuie evitat şi detestat de fiecare dintre aceia care Îl iubesc pe Domnul.

Întrebarea CXV

Cum trebuie să ne supunem unii altora?

Răspuns

Ca robii stăpânilor lor, potrivit cu porunca Domnului: „Cel care voieşte să fie mai mare peste voi să fie cel mai de pe urmă şi rob tuturor"[275], la care adaugă încă şi mai convingător: „Precum

---

268 *1 Tesaloniceni* 5, 20-22.

269 *2 Corinteni* 10, 5.

270 ' Ανεχόμενοι; verbul ἀνέχω înseamnă „a răbda, a îndura, a suporta", dar Sfântul Vasile foloseşte în această lucrare, în general, termenul cu sensul de „a asculta, a se supune".

271 *Efeseni* 4, 2.

272 *Fapte* 5, 29.

273 *Ioan* 10, 5.

274 *Galateni* 1, 8.

275 *Marcu* 10, 44.

Fiul Omului nu a venit să I se slujească, ci să slujească"[276], dar și [potrivit] spusei Apostolului: „Din pricina iubirii Duhului slujiți-vă unii pe alții"[277].

Întrebarea CXVI

Cât de mult trebuie să fim ascultători pentru a bineplăcea lui Dumnezeu?

Răspuns

Apostolul a arătat-o, propunându-ne nouă ascultarea Domnului: „Făcându-Se ascultător până la moarte, și încă moarte pe cruce"[278], și mai înainte de aceasta zicând: „Gândul acesta să fie în voi, care era și în Hristos Iisus"[279].

Întrebarea CXVII

Cel care nu împlinește cele rânduite pentru porunca ce o are înainte în fiecare zi, dar caută să deprindă un meșteșug, de care patimă suferă și dacă trebuie să îl îngăduim?

Răspuns

Unul ca acesta este și înfumurat și plin de sine și necredincios, fiindcă nu s-a temut de judecata Domnului, Care zice: „Fiți pregătiți, că nu știți ziua, nici ceasul în care vine Fiul Omului!"[280] Căci, dacă cineva așteaptă pe Domnul în fiecare zi și în fiecare ceas, se străduiește să nu lase nicio zi să treacă în lenevie, fără să facă nimic mai mult[281]. Iar dacă ar fi rânduit să învețe vreun meșteșug, atunci din ascultare să-și aibă câștigul de a fi bineplăcut lui Dumnezeu, iar nu pe cel de a fi osândit, care vine în urma necumpătării.

---

[276] *Marcu* 10, 45.
[277] Cf. *Galateni* 5, 13.
[278] *Filipeni* 2, 8.
[279] *Filipeni* 2, 5.
[280] *Matei* 25, 13.
[281] Sfântul Vasile condamnă aici pasivismul deprimant motivat de fobiile apocaliptice.

Întrebarea CXVIII

Cel care se străduiește în poruncă și lucrează nu ceea ce îi este rânduit, ci ceea ce voiește, ce răsplată are?

Răspuns

A vanității. Dar, fiindcă Apostolul zice: „Fiecare dintre noi să caute să placă aproapelui său la ce este bine spre zidire"[282] și mai convingător [fiind] în ceea ce adaugă: „Că Hristos n-a căutat plăcerea Sa"[283], cel plin de sine trebuie să cunoască primejdia care-l așteaptă. Dar este mustrat unul ca acesta și ca nesupus.

Întrebarea CXIX

Dacă îi este îngăduit cuiva să lase lucrul ce i s-a încredințat și să caute altul.

Răspuns

După cum s-a spus mai sus, măsura ascultării fiind până la moarte, cel care renunță la ceea ce i s-a încredințat și caută altceva mai întâi strică porunca ascultării și este limpede că nu se leapădă de sine. Apoi se face pricină de mai multe rele, și pentru sine, și pentru ceilalți. Căci deschide ușa împotrivirii pentru mulți și se obișnuiește și el cu ea. Și fiindcă nu poate oricine să pună la încercare ceea ce este bine, de multe ori se întâmplă că alege un lucru vătămător. Dar creează și rele bănuieli fraților, ca și cum ar fi fost mai dinainte pregătit pentru lucrul pe care îl caută, sau pentru cei cu care trebuie să lucreze împreună. Astfel încât, în general, a nu asculta este rădăcina multor și mari rele. Dar, dacă socotește că are vreo pricină să lase lucrul, să arate aceasta proestoșilor și să îl lase la cercarea acelora.

Întrebarea CXX

Dacă trebuie să plece cineva fără îngăduința proestosului.

---

282 *Romani* 15, 2.
283 *Romani* 15, 3.

Răspuns

Fiindcă Domnul a zis: „Şi Eu n-am venit de la Mine, ci adevărat este Cel Care M-a trimis pe Mine"[284], cu cât mai mult fiecare dintre noi nu trebuie să îşi îngăduie aceasta? Căci cel care îşi ia singur îngăduinţa este limpede că suferă de boala părerii de sine şi este supus osândei Domnului, Care zice: „Căci ceea ce la oameni este înalt înaintea lui Dumnezeu este urâciune"[285]. Şi, în general, este vinovat oricine îşi îngăduie ceva sieşi.

Întrebarea CXXI

Dacă este îngăduit să renunţe cineva la cele mai grele dintre lucruri.

Răspuns

Cel care are dragoste sinceră faţă de Dumnezeu şi are credinţă în răsplătirea de la Domnul nu se mulţumeşte numai cu cele ce face, ci caută să şi adauge şi doreşte mai mult. Şi chiar dacă ar părea că face ceva peste putere, nu rămâne fără grijă, ca şi cum ar fi împlinit măsura, ci luptă mereu ca unul care nu şi-a împlinit datoria, auzind pe Domnul, Care porunceşte: „Când veţi face toate cele poruncite vouă, să ziceţi: «Slugi netrebnice suntem, pentru că am făcut ceea ce eram datori să facem»"[286]. Iar Apostolul, pentru care lumea s-a răstignit şi el pentru lume[287], nu se ruşinează să zică: „Eu încă nu socotesc să o fi cucerit[288]. Dar una fac: uitând cele ce sunt în urma mea şi tinzând către cele dinainte, alerg la ţintă, la răsplata chemării de sus a lui Dumnezeu, întru Hristos Iisus"[289]. Acela care, deşi avea dreptul, vestind Evanghelia, să trăiască din Evanghelie[290], zice: „Cu muncă şi cu trudă am lucrat noaptea şi ziua ca să nu împovărăm pe nimeni

---

[284] *Ioan* 7, 28.
[285] *Luca* 16, 15.
[286] *Luca* 17, 10.
[287] Cf. *Galateni* 6, 14.
[288] Apostolul se referă la desăvârşire.
[289] *Filipeni* 3, 13-14.
[290] Cf. 2 *Corinteni* 9, 14.

dintre voi. Nu doar că n-avem putere, ci ca să ne dăm pe noi înșine pildă vouă, spre a ne urma"[291]. Cine, așadar, ar putea fi nesimțitor și necredincios și s-ar mulțumi vreodată cu ceea ce a făcut deja sau ar renunța la ceva, ca fiind mai greu sau ostenitor?

Întrebarea CXXII

Dacă cineva, fiind pedepsit să nu primească binecuvântare[292], ar spune că „dacă nu primesc binecuvântare nu voi mânca", trebuie să fie răbdat?

Răspuns

Dacă greșeala lui a fost socotită vrednică de o asemenea pedeapsă încât și de la mâncare să fie oprit, cel care pedepsește va cerceta aceasta. Dacă cineva va fi pedepsit ca nevrednic de binecuvântare și, fiindu-i îngăduit să mănânce, nu ascultă, să fie judecat ca un necredincios în această pricină și ca un certăreț. Totodată să se cunoască pe sine și să recunoască faptul că nu se vindecă pe sine de caută un atare lucru cu tot dinadinsul, ci păcat la păcat adaugă.

Întrebarea CXXIII

Dacă cineva se întristează că nu i s-a îngăduit să facă ce nu putea să facă, fiind nepriceput, trebuie să îl răbdăm?

Răspuns

Despre aceasta se spune de multe ori că, în general, este împotriva unei rațiuni sănătoase să se folosească cineva de propria voie sau să își îngăduie sieși ceva. Și a nu se supune cercării celor mai mulți atrage după sine primejdia necredinței și a împotrivirii.

Întrebarea CXXIV

Dacă cineva, aflându-se din întâmplare undeva împreună cu ereticii sau cu elinii, se cuvine să mănânce cu ei sau să îi salute.

---

[291] 2 *Tesaloniceni* 3, 8-9.
[292] Aici se face referire la binecuvântarea bisericească.

Răspuns

Salutarea aceasta, adică datina comună, Domnul nu o interzice nicăieri deloc, zicând: „Dacă iubiți numai pe cei care vă iubesc, ce mare lucru faceți? Oare nu și păgânii fac așa?”[293] Dar cu privire la a mânca împreună cu ei, avem poruncă de la Apostol în care împrejurări trebuie să evităm aceasta, fiindcă zice: „V-am scris în epistolă să nu vă amestecați cu desfrânații. Dar nu am spus, desigur, despre desfrânații acestei lumi, sau despre lacomi, sau despre răpitori, sau despre închinătorii la idoli, căci altfel ar trebui să ieșiți afară din lume. Dar eu v-am scris acum să nu vă amestecați cu vreunul care, numindu-se frate, va fi desfrânat, sau lacom, sau închinător la idoli, sau ocărâtor, sau bețiv, sau răpitor. Cu unul ca acesta nici să nu ședeți la masă”[294].

Întrebarea CXXV

Dacă cineva căruia i s-a încredințat o lucrare face ceva fără îngăduință împotriva lucrului ce i s-a poruncit sau peste ce i-a fost rânduit, trebuie să i se lase lucrarea?

Răspuns

În general, faptul de a-și lua cineva ceva pentru sine nu place lui Dumnezeu și nici nu se cuvine, nici nu e de folos pentru cei care s-au sârguit să păstreze legătura păcii. Dacă ar rămâne în necuviința lui, este mai de folos să i se ia lucrarea. Căci nu păzește porunca celui care a zis: „Fiecare în ceea ce a fost chemat, în aceea să rămână”[295], încă și mai cu îndemn: „Să nu cugete despre sine mai mult decât trebuie să cugete fiecare spre a fi înțelept, precum Dumnezeu i-a împărțit măsura credinței”[296].

Întrebarea CXXVI

Cum poate cineva să nu fie biruit de plăcerea mâncărurilor?

---

[293] *Matei* 5, 47.
[294] *1 Corinteni* 5, 9-11.
[295] *1 Corinteni* 7, 24.
[296] *Romani* 12, 3.

Răspuns

Judecând să aibă pururea drept călăuză și dascăl rațiunea folosului pentru cele pe care le primește spre trebuință, fie plăcute, fie neplăcute.

Întrebarea CXXVII

Spun unii că este cu neputință ca omul să nu se mânie.

Răspuns

Chiar de este cu putință ostașului să se mânie în prezența împăratului, nici așa nu are sens ceea ce s-a spus. Deci, dacă fața unui om, care este de aceeași cinste prin fire, împiedică patima prin superioritatea rangului, cu cât mai mult dacă cineva este încredințat că Dumnezeu îi privește toate mișcările? Căci cu mult mai bine Dumnezeu, Care cercetează inimile și rărunchii, vede mișcările sufletului decât vede omul cele de dinaintea lui.

Întrebarea CXXVIII

Dacă aceluia care voiește să se înfrâneze peste putere trebuie să i se îngăduie aceasta, chiar până acolo încât să fie împiedicat să împlinească ascultarea dată lui.

Răspuns

Întrebarea, mi se pare mie, nu este pusă corect. Căci înfrânarea nu constă în depărtarea de bucate în chip necugetat, în care stă necruțarea trupului atât de condamnată de Apostol[297], ci în desăvârșita depărtare de propriile voiri. Cât de mare este pericolul de a cădea din porunca Domnului din pricina propriei voințe este limpede din cele spuse de către Apostol: „Făcând voile trupului și ale cugetului, eram, și după fire, fii ai mâniei”[298].

---

[297] Cf. *Coloseni* 2, 23.

[298] *Efeseni* 2, 3.

Întrebarea CXXIX

Cel care postește mult, la masa de obște neputând suferi mâncarea comună, ce trebuie să aleagă mai degrabă: să postească împreună cu frații și să mănânce cu ei, sau, pentru că a postit fără măsură, are trebuință de alte bucate la masă?

Răspuns

Vremea postului nu este voia fiecăruia, ci este trebuința celor cuvenite evlaviei, precum și *Faptele Apostolilor*[299] o istorisesc și cum învățăm de la alesul David[300]. Dacă deci cineva ar posti după această rânduială, ar fi și învrednicit să-i fie cu putință: „Credincios este cel care a făgăduit"[301].

Întrebarea CXXX

Cum trebuie să postim când este nevoie de post pentru ceva dintre cele căutate pentru evlavie, din constrângere, sau din râvnă?

Răspuns

Fiindcă Domnul spune: „Fericiți cei flămânzi și însetați de dreptate"[302], tot ceea ce se săvârșește spre evlavie, dar nu este și din dorința noastră și cu râvnă, este cu primejdie, încât cel care nu postește cu râvnă face aceasta nu fără primejdie. Iar a posti în vreme de nevoie este necesar, fiindcă Apostolul, între alte lucrări bine-împlinite ale sale, ne-o istorisește și pe aceasta, spre învățătura noastră: „De multe ori în post, în privegheri [...]"[303].

Întrebarea CXXXI

Cel care nu mănâncă de unde mănâncă frații, ci caută altceva, procedează corect?

Răspuns

În general, a căuta hrană este împotriva poruncii, fiindcă Domnul spune: „Și voi să nu căutați ce veți mânca sau ce veți bea

---

[299] Cf. *Fapte* 13, 2-3.
[300] Cf. *Psalmul* 34, 13.
[301] *Evrei* 10, 23.
[302] *Matei* 5, 6.
[303] 2 *Corinteni* 11, 27.

și nu fiți îngrijorați"[304] și apoi adăugând în chip și mai uimitor: „Căci acestea le caută neamurile"[305]. Dar celui cu rânduială i se cade a împlini cu sârguință aceasta: „Se dădea fiecăruia cât avea trebuință"[306].

Întrebarea CXXXII

Cel care zice: „Această [mâncare] mă vatămă" și se întristează dacă nu i se dă altceva ce este?

Răspuns

Se pare că acesta nu s-a încredințat de nădejdea lui Lazăr[307], nici nu a cunoscut dragostea celui căruia îi este încredințată grija față de toți. În general, nu trebuie să își îngăduie fiecare judecata, nici cu privire la ceea ce este vătămător sau folositor, nici pentru sine, ci acela căruia i s-a rânduit să judece trebuințele fiecăruia, fiindcă el caută, în primul rând, ceea ce este de folos pentru suflet și, în al doilea rând, cele de trebuință pentru trup, rânduind potrivit voii lui Dumnezeu.

Întrebarea CXXXIII

Dacă și cârtește pentru hrană.

Răspuns

Are pedeapsa celui care a cârtit în pustie[308]. Căci zice Apostolul: „Nici să nu cârtiți, precum au cârtit unii dintre ei și au fost nimiciți de către pierzătorul"[309].

Întrebarea CXXXIV

Dacă cineva, mâniindu-se, ar refuza să primească ceva dintre cele de trebuință.

[304] *Luca* 12, 29.
[305] *Luca* 12, 30.
[306] *Fapte* 4, 35.
[307] Cf. *Luca* 16, 20.
[308] Cf. *Numeri* 11, 1.
[309] *1 Corinteni* 10, 10.

Răspuns

Vrednic este unul ca acesta să nu primească nimic, chiar și dacă ar cere, până ce proestosul nu îl va încerca să vadă dacă s-a vindecat de patimă sau, mai bine zis, de patimi.

Întrebarea CXXXV

Dacă trebuie ca cel care se ostenește stăruitor să caute ceva mai mult decât este obișnuit [a primi].

Răspuns

Dacă își ia asupra sa osteneala pentru răsplata de la Dumnezeu, nu trebuie să caute aici mângâierea ostenelii, ci să se pregătească pentru răsplătirea de la Domnul, știind că, la fel cu plata pentru osteneală, tot așa va fi învrednicit de Iubitorul de oameni Dumnezeu și de mângâierea pentru strâmtorare. Așadar, cel rânduit să plinească aceasta: „Se dădea fiecăruia după trebuință”[310] trebuie să cunoască pe fiecare dintre cei ostenitori[311] și să se îngrijească pe cât se cuvine.

Întrebarea CXXXVI

Este necesar să fie adunați toți la vremea prânzului? Și pe cel care lipsește și vine după prânz cum îl vom trata?

Răspuns

Dacă lipsește ca urmare a unei nevoi de pe urma locului ori a lucrului, ca unul care păzește porunca celui care zice: „Fiecare în ceea ce este chemat, în aceea să rămână”[312], cel căruia i s-a încredințat buna rânduială a obștii, cercetându-l, îl va ierta. Dar, dacă ar fi putut ajunge la timp și nu s-a grăbit, deși cunoștea vina lenevirii, să rămână nemâncat până la același ceas al zilei următoare.

---

[310] *Fapte* 4, 35.
[311] Cf. *Regulile mici*, XIX.
[312] *1 Corinteni* 7, 24.

Întrebarea CXXXVII

Dacă este bine să hotărască cineva să se abțină pentru câtva timp de la o mâncare anume sau băutură.

Răspuns

Fiindcă Domnul a zis: „Nu am venit să fac voia Mea, ci voia Celui Care M-a trimis”[313], este nesigură orice hotărâre luată din propria voie, ceea ce și David afirma: „Juratu-m-am și m-am hotărât să păzesc judecățile dreptății Tale”[314], nu voile mele.

Întrebarea CXXXVIII

Dacă este îngăduit în obște să postească cineva sau să privegheze mai mult decât alții, după propria-i voie.

Răspuns

Fiindcă Domnul spune: „M-am pogorât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Tatălui Meu, Care M-a trimis”[315], orice om ar săvârși ceva după voia proprie, lucrul pe care l-a săvârșit îi aparține, dar este străin de evlavie și mă tem ca nu cumva să audă de la Dumnezeu, pentru Care a părut că împlinește [acel lucru]: „Atrasă vei fi către el și el te va stăpâni”[316]. Iar faptul de a voi mai mult decât alții, prin comparație cu ei, chiar în lucrurile bune, este patima iubirii de zavistie, care se întâmplă din cauza slavei deșarte, ceea ce și Apostolul, oprind, arată: „Nu îndrăznim să ne numărăm sau să ne asemănăm cu unii care se laudă singuri”[317]. De aceea, lăsând propria voie și faptul de a părea că vrem să facem ceva mai mult decât ceilalți, trebuie să dăm crezare Apostolului, care îndeamnă și zice: „Fie că mâncați, fie că beți, fie orice altceva faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți”[318]. Căci iubirea de zavistie și slava deșartă și iubirea de sine sunt

---

[313] *Ioan* 6, 38.
[314] *Psalmul* 118, 106.
[315] *Ioan* 6, 38.
[316] *Facere* 3, 16.
[317] 2 *Corinteni* 10, 12.
[318] 1 *Corinteni* 10, 31.

mereu străine de cei care luptă după lege lupta cea bună. Pentru aceea zice uneori: „Să nu fim iubitori de slavă deșartă"[319], iar alteori: „Dacă cineva pare iubitor de ceartă, noi un astfel de obicei nu avem și nici Bisericile lui Dumnezeu"[320] și în altă parte: „Datori suntem [...] să nu căutăm plăcerea noastră"[321], la care adaugă mai cu dinadinsul: „Că și Hristos n-a căutat plăcerea Sa"[322]. Dacă cineva socotește că are nevoie de mai mult fie în post, fie în priveghere, fie în orice altceva, să descopere aceasta celor cărora li s-a încredințat grija obștii, pentru ce anume socotește că are nevoie de mai mult și să păzească ceea ce este hotărât de aceștia. Căci de multe ori va trebui să facă mai degrabă în alt chip ceea ce este potrivit nevoii lui.

Întrebarea CXXXIX

Prelungindu-se postul, devenim slabi pentru lucru. Așadar, ce este mai bine? A împiedica lucrul din pricina postului, sau a trece cu vederea postul pentru lucru?

Răspuns

Trebuie să primim și postul, și să mâncăm după rânduială cu evlavie, pentru ca, atunci când ar trebui să ne îndeplinim prin post porunca Domnului, să postim, dar, când iarăși porunca lui Dumnezeu ar cere hrana ca să ne întărim trupul, să mâncăm nu ca niște lacomi, ci ca lucrători ai lui Dumnezeu. Căci trebuie păzită spusa Apostolului: „Fie mâncați, fie beți, fie altceva faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți"[323].

Întrebarea CXL

Dacă cineva nu se înfrânează de la mâncăruri vătămătoare, ci, mâncând cu lăcomie, va cădea în vreo boală, trebuie să îi dăm îngrijire?

---

[319] *Galateni* 5, 26.
[320] *1 Corinteni* 11, 16.
[321] *Romani* 15, 1.
[322] *Romani* 15, 3.
[323] *1 Corinteni* 10, 31.

Răspuns

În mod vădit, neînfrânarea are răutate. Este, prin urmare, necesar mai întâi să ne îngrijim și de această patimă, ca să fie vindecată. Iubitorul de oameni, voind să arate cât de mare rău este faptul de a nu se înfrâna cineva, a lăsat adeseori sufletul și trupul în patima neînfrânării și să se folosească de cele vătămătoare, dacă s-ar putea astfel ca, printr-o boală a trupului, pe care o rabdă din neînfrânare, să ajungă la simțirea propriei vătămări și astfel să fie călăuzit la toată înfrânarea. Iar grija pentru trup, în cazul vătămărilor care vin din neînfrânare, trebuie avută după rațiune și cu bunătate, dar nu fără punerea la încercare, ci cu multă atenție, ca nu cumva, în îngrijirea trupului, sufletul să rămână nevindecat; astfel încât, dacă ar vedea cineva pe vreunul dintre aceștia că învață, din îngrijirea trupului și să se îngrijească de suflet în patimile proprii, să i se dea acestuia îngrijirea trupească. Dar, dacă, primind îngrijirea trupului, s-ar arăta disprețuitor față de suflet, este mai bine ca unul ca acesta să fie lăsat în durerile pe care le îndură din pricina propriei lui neînfrânări, dacă astfel ar putea, cu timpul, să ajungă la simțirea și la grija veșnicei osânde, ca să reia și grija pentru sănătatea sufletului: „Judecați fiind de Domnul, suntem pedepsiți, ca nu cumva să fim osândiți împreună cu lumea”[324].

Întrebarea CXLI

Dacă trebuie să se afle străini în ateliere sau și unii dintre cei de aici care și-au părăsit locul lor.

Răspuns

În afară de cel căruia i-a fost încredințată supravegherea atelierelor sau organizarea lucrărilor, celui care va fi aflat făcând aceasta, ca unul care strică buna rânduială a armoniei membrilor, să i se oprească intrarea nemijlocită. Să fie așezat, drept pedeapsă, într-un loc de încercare și să i se dea de lucru mai ostenitor și fără pauze, cu mai mare strădanie decât cea obișnuită, până ce

[324] *1 Corinteni* 11, 32.

învaţă să păzească spusa Apostolului: „Fiecare în ceea ce a fost chemat, în aceea să rămână”[325].

Întrebarea CXLII

Dacă trebuie ca lucrătorii să primească de la cineva o lucrare fără știrea celui rânduit cu grija acestora.

Răspuns

Fiecare, atât cel care dă de lucru, cât și cel care primește, să fie supus judecății furului sau a celui care se însoțește cu furul.

Întrebarea CXLIII

Cum trebuie să se îngrijească lucrătorii de uneltele încredințate lor?

Răspuns

Mai întâi, ca unele care au fost afierosite și închinate lui Dumnezeu; apoi, ca unii care nu pot să arate fără acestea neobosita râvnă datorată.

Întrebarea CXLIV

Dacă cineva, din lipsă de grijă, pierde ceva sau dacă, din dispreț, îl întrebuințează în chip nepotrivit.

Răspuns

Cel care întrebuințează în chip nepotrivit [acel lucru] să fie pedepsit ca necinstitor de cele sfinte, iar cel ce pierde, ca pricină pentru necinstire, fiindcă toate lucrurile [din obște] sunt afierosite și sfințite lui Dumnezeu.

Întrebarea CXLV

Dacă ar împrumuta ceva cuiva cu de la sine putere sau chiar ar lua vreun lucru.

---

[325] *1 Corinteni 7, 24.*

Răspuns

Să se judece ca îndrăzneț și obraznic. Căci aceasta este numai grija celui rânduit și a celui care se ocupă cu administrarea.

Întrebarea CXLVI

Dacă proestosul ar avea mare nevoie de ceva și ar cere o unealtă de la el și el se va împotrivi.

Răspuns

Cum va putea să se împotrivească proestosului, căruia îi aparține și grija uneltelor, cel care s-a dedicat pe sine și mădularele sale slujirii altora, în dragostea lui Hristos?

Întrebarea CXLVII

Cel care se ocupă cu lucrul cămării sau al bucătăriei sau cu orice altceva dintre acestea, dacă nu ajunge să fie prezent la canonul psalmilor sau la rugăciune, nu își păgubește oare sufletul?

Răspuns

Fiecare în lucrul său își păzește propriul canon, ca mădularul în trup, și se păgubește cel care neglijează ceea ce i s-a rânduit și se pune în primejdie, mai cu seamă atunci când uneltește împotriva comunității. Așa încât să împlinească în cuget ceea ce s-a scris: „Lăudând și cântând Domnului în inimile voastre”[326]. Deși cu trupul nu este împreună cu ceilalți, să nu se facă nicio deosebire, plinind ceea ce s-a spus: „Fiecare în ceea ce a fost chemat, în aceea să rămână”[327]. Dar trebuie să se asigure ca nu cumva, putând cineva să împlinească la vreme ceea ce îi era rânduit, spre pildă altora, să se scuze cu ocupația lucrului, spre căderea celorlalți, și să cadă în judecata celor nepăsători.

Întrebarea CXLVIII

Ce măsură a autorității are cel căruia i s-a încredințat spre administrare grija chelăriei?

---

[326] *Efeseni* 5, 19.
[327] *1 Corinteni* 7, 24.

Răspuns

În legătură cu cel căruia i s-a încredințat după punerea la încercare această responsabilitate, să își aducă aminte de Însuși Domnul, Care zice: „Nu pot eu să fac de la Mine nimic”[328], iar privitor la cei pe care i-a primit în grijă, să dea fiecăruia după trebuință. Căci este scris: „Să se dea fiecăruia cât are trebuință”[329]. Iar acest cuvânt să fie pentru toți cei cărora li s-au încredințat asemenea griji.

Întrebarea CXLIX

Care este judecata iconomului dacă va face ceva căutând la fața omului sau din iubire de zavistie?

Răspuns

Fiindcă Apostolul zice să nu facem nimic din părtinire[330], iar alteori hotărăște: „Dacă cineva pare că este certăreț, noi nu avem asemenea obicei, nici Bisericile lui Dumnezeu”[331], să fie recunoscut unul ca acesta ca străin de Bisericile lui Dumnezeu până ce se va îndrepta. Trebuie, așadar, să se cerceteze cu multă atenție în ce are iscusință fiecare și astfel să se încredințeze orice lucrare, pentru ca nici cei care încredințează cuiva vreun lucru nepotrivit să nu se osândească drept răi iconomi ai sufletelor și ai poruncilor Domnului, nici cei cărora li se încredințează să nu pară a afla de aici scuză pentru a păcătui.

Întrebarea CL

Dar dacă nu ar purta de grijă pentru a da fratelui cele de trebuință?

Răspuns

Această judecată reiese limpede din cuvintele Domnului, Care zice: „Duceți-vă de la mine, blestemaților, în focul cel veș-

[328] *Ioan* 5, 30.
[329] *Fapte* 4, 35.
[330] Cf. *1 Timotei* 5, 21.
[331] *1 Corinteni* 11, 16.

nic, cel gătit diavolului și îngerilor lui. Căci flămând am fost și nu mi-ați dat să mănânc; însetat am fost și nu mi-ați dat să beau"[332] și celelalte; de asemenea: „Blestemat este tot cel ce face lucrurile Domnului cu nepăsare"[333].

Întrebarea CLI

Dacă este îngăduit începătorului să vorbească cu glas mare.

Răspuns

Măsura glasului o stabilește trebuința ascultătorilor. Așadar, dacă este un glas mai mic, mai încet, este aproape de șoptit și vrednic de condamnare. Dar dacă este mai tare decât trebuie, ascultătorul putând să îl audă și dacă ar vorbi mai liniștit, atunci ar deveni strigăt și se condamnă, afară numai dacă moleșeala ascultătorului nu ne-ar conduce pe noi la necesitatea de a ne folosi de strigăt, ca și cum am trezi pe cineva din somn. Căci aceasta și Domnul o face, cum istorisește evanghelistul: „Iisus însă Și-a ridicat glasul și a zis: «Cel care crede în Mine nu crede în Mine, ci în Cel Care M-a trimis pe Mine»"[334].

Întrebarea CLII

Dacă cineva, plinindu-și slujirea de fiecare zi la bucătărie, ar face ceva peste putere, încât l-ar împiedica pe el de la lucrul obișnuit pentru câteva zile, trebuie să i se mai rânduiască o astfel de slujire?

Răspuns

Se zice că trebuie ca acela căruia i s-a încredințat administrarea lucrărilor să le rânduiască poruncile cu socoteală celor ce lucrează, în funcție de putere și de iscusință, ca să nu audă: „Cel care pune osteneală peste poruncă"[335]. Dar cel ce lucrează nu

[332] *Matei* 25, 41-42.
[333] *Ieremia* 48, 10, în varianta *Septuagintei*.
[334] *Ioan* 12, 44.
[335] *Psalmul* 93, 20.

trebuie să se împotrivească, fiindcă ascultarea trebuie împlinită până la moarte[336].

Întrebarea CLIII

Cea căreia i s-a încredințat lâna cum trebuie să o aibă și cum să le supravegheze pe lucrătoare?

Răspuns

Lâna trebuie să fie încredințată ca un depozit al lui Dumnezeu, fiind administrată și împărțită fiecărei surori fără ceartă și fără părtinire.

Întrebarea CLIV

Dacă s-ar întâmpla să fie puțini frați lucrând împreună cu mai multe surori[337] și de nevoie s-ar despărți unii de alții, împrăștiindu-se la lucru, este oare fără primejdie aceasta?

Răspuns

Dacă grija pentru porunca Domnului este mărturisită și lucrată cu osteneală după [voia lui] Dumnezeu, prin fiecare lucrare a lucrătorilor se împlinește faptul de a bineplăcea lui Dumnezeu, iar unirea unora cu alții se realizează în faptul de a fi toți într-un suflet, una cugetând și plinind spusa Apostolului: „Căci, deși cu trupul sunt departe, cu duhul însă sunt împreună cu voi"[338].

Întrebarea CLV

Fiindcă suntem învățați ca cei care slujim celor bolnavi din bolniță[339] să slujim cu o astfel de dispoziție ca și cum am sluji fraților Domnului, dacă cel care slujește nu ar fi astfel, cum trebuie să ne purtăm cu el?

Răspuns

Fiindcă Domnul a zis: „Oricine face voia Tatălui Meu Celui din ceruri, acesta este fratele Meu și sora Mea și maica Mea"[340],

---

336 Cf. *Regulile mari*, XXVIII; *Regulile mici*, CXVI.
337 Cf. *Regulile mari*, XXXIII.
338 *Coloseni* 2, 5.
339 Cf. *Regulile mici*, CLXXXVI.
340 *Matei* 12, 50.

iar dacă nu este cineva astfel, se arată ca păcătuind, vrednic fiind de spusa aceea: „Cel care săvârșește păcat rob este păcatului”[341], el are mai întâi nevoie de încurajare și instruire din partea proestosului. Dacă va rămâne în aceleași, este limpede că asupra lui este judecata Domnului, Care adaugă: „Robul nu rămâne în casă”[342]; [precum arată] și îndemnul Apostolului: „Scoateți afară pe cel viclean dintre voi”[343]. Căci astfel nu va fi deosebire între cei care slujesc și va fi întărire pentru cei care viețuiesc împreună.

Întrebarea CLVI

Cel căruia i s-a încredințat grija cămării sau altceva asemănător trebuie pururea să aibă această grijă, sau să mai fie schimbat?

Răspuns

Dacă ține cunoștința bunei rânduieli și strășnicia canonului, a-l schimba este de prisos sau mai degrabă greu. Însă este nevoie să aibă un însoțitor, dator să-și însușească în parte această grijă, ca nu cumva, când se ivește cerința unui urmaș, aflându-ne în încurcătură, să ne tulburăm, pentru că adeseori suntem siliți să aducem la această lucrare pe cineva care nu are iscusința necesară, astfel încât se întâmplă ca, de nevoie, din pricina lipsei de experiență a aceluia, să se strice și disciplina și să se-ntrerupă buna rânduială cea după rațiune.

Întrebarea CLVII

Cu ce dispoziție [sufletească] trebuie să slujim lui Dumnezeu și, în general, ce este această dispoziție?

Răspuns

Cred că dispoziția cea bună este dorința puternică, fără saț și nestrămutată de a bineplăcea lui Dumnezeu. Și aceasta se înfăptuiește în contemplarea înțeleaptă și neîncetată a splendorii slăvitelor lucrări ale lui Dumnezeu, prin cugete de recunoștință și

---

[341] *Ioan* 8, 34.
[342] *Ioan* 8, 35.
[343] *1 Corinteni* 5, 13.

prin pomenirea neîncetată a bunătăților dăruite nouă de la Dumnezeu. Prin acestea se împlinește în suflet acel: „Îl vei iubi pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, și din toată puterea ta, și din tot cugetul tău”[344], conform celui care a zis: „Cum dorește cerbul izvoarele apelor, așa te dorește sufletul meu pe Tine, Dumnezeule”[345]. Cu o asemenea dispoziție trebuie să slujim lui Dumnezeu, plinind ceea ce s-a spus de către Apostol: „Cine ne va despărți pe noi de dragostea lui Hristos? Necazul, sau strâmtorarea, sau prigoana, sau foametea, sau lipsa de îmbrăcăminte, sau primejdia, sau sabia?”[346] și celelalte.

Întrebarea CLVIII

Cu ce dispoziție [sufletească] se cuvine să primească cineva canonul?

Răspuns

Cu dispoziția cuvenită unui fiu bolnav și care luptă pentru a trăi, îngrijit fiind de tată și de medic, chiar dacă modul îngrijirii ar fi amar și chinuitor; se cuvine să fie încrezător în dragostea și experiența celui care dă canonul și cu dorința tămăduirii.

Întrebarea CLIX

Cum este cel care se întristează din pricina celui ce îi dă canon?

Răspuns

Nici nu a cunoscut pericolul păcatului și, mai ales, păcatul față de Dumnezeu, nici câștigul pocăinței, nici nu a crezut în cel care spune: „Cel care își iubește copilul său îl ceartă la vreme”[347]. Și s-a făcut pe sine străin de folosul celui care zice: „Certa-mă-va dreptul cu milă și mă va mustra”[348]. Și vătămător este unul ca acesta pentru obște, făcând delăsători pe frații care luptă.

[344] *Marcu* 12, 30.
[345] *Psalmul* 41, 1.
[346] *Romani* 8, 35.
[347] *Pilde* 13, 24.
[348] *Psalmul* 140, 5.

Întrebarea CLX

Cu ce dispoziție [sufletească] suntem datori să ne supunem fraților?

Răspuns

Ca [slujind] Însuși Domnului, aducând slujire Celui Care a spus: „Întrucât ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei mai mici, Mie Îmi faceți”[349]. Contribuie la împlinirea acestei dispoziții și faptul că cei slujiți sunt oameni de același fel. De aceea, trebuie ca proestoșii să se îngrijească mai sârguincios de ei, ca nu cumva să fie ca niște iubitori ai trupului, robiți pântecelui și plăcerilor, ci ca iubitorii de Dumnezeu și de Hristos, și prin desăvârșită răbdare să devină lauda lui Hristos, spre rușinarea diavolului, precum dreptul Iov.

Întrebarea CLXI

Cu ce fel de smerenie trebuie să primească cineva slujirea de la fratele?

Răspuns

Cum primește robul de la stăpân și așa cum a arătat Apostolul Petru când Domnul îi slujea, de unde învățăm și pericolul celor care nu primesc slujirea.

Întrebarea CLXII

Ce fel de dragoste trebuie să avem între noi?

Răspuns

Aceea pe care a arătat-o și a învățat-o Domnul când zice: „Iubiți-vă unii pe alții, precum și Eu v-am iubit! Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca să-și pună cineva sufletul lui pentru prietenii săi”[350]. Deci, dacă și sufletul trebuie să îl punem, cu cât mai mult este necesar să arătăm râvnă în lucrurile

---

[349] *Matei* 25, 40.
[350] *Ioan* 15, 12-13.

mai mărunte, iar nu în îndatoririle omenești, ci cu scopul de a bineplăcea lui Dumnezeu spre folosul fiecăruia!

Întrebarea CLXIII

În ce chip ar putea cineva să se îndrepteze pe sine în dragostea aproapelui?

Răspuns

Mai întâi să se teamă de judecata celor care calcă porunca Domnului, de vreme ce El a spus: „Cel care nu ascultă de Fiul nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el"[351]; apoi căutând viața veșnică, fiindcă „porunca Lui este viață veșnică"[352], dar cea dintâi și cea mai mare poruncă este: „Îl vei iubi pe Domnul Dumnezeul tău din toată inima ta, din tot cugetul tău și din toată puterea ta"[353] și a doua asemenea acesteia: „Iubește pe aproapele tău ca pe tine însuți"[354]; și dorind să se asemene Domnului, Care zice: „Poruncă nouă dau vouă, ca să vă iubiți unii pe alții, așa cum și eu v-am iubit pe voi"[355] și încă multe asemenea cugete, fiindcă, dacă fratele este binefăcător, îi datorăm acestuia chiar și omenește dragostea pe care și elinii o păzesc, precum Domnul arată în Evanghelii, zicând: „Și dacă iubiți pe cei care vă iubesc, ce plată aveți? Căci și păcătoșii îi iubesc pe cei care-i iubesc pe ei"[356]. Dar dacă [fratele] este răufăcător, chiar și așa, nu numai pentru poruncă, suntem datori a-l iubi ca pe un binefăcător de mai mari daruri, crezând Domnului, Care a spus: „Fericiți veți fi când vă vor ocărî pe voi și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind pentru Mine. Bucurați-vă și vă veseliți că plata voastră multă este în ceruri"[357].

Întrebarea CLXIV

Ce înseamnă „nu judecați, ca să nu fiți judecați"[358]?

---

351 *Ioan* 3, 36.
352 *Ioan* 12, 50.
353 *Matei* 22, 37.
354 *Matei* 22, 39.
355 *Ioan* 13, 34.
356 *Luca* 6, 32.
357 *Matei* 5, 11-12.
358 *Luca* 6, 37.

Răspuns

Fiindcă Domnul o dată zice: „Nu judecați, ca să nu fiți judecați", iar altă dată poruncește să judecăm cu dreaptă judecată[359], nu suntem împiedicați în general a judeca, ci suntem învățați deosebirea dintre felurile de judecăți. În care situații trebuie să judecăm și în care nu, ne învață limpede Apostolul, cu privire la cele ce stau în puterea fiecăruia și care nu sunt poruncite de Scriptură: „Iar tu, pentru ce judeci pe aproapele tău?"[360]; și iarăși: „Să nu ne judecăm unii pe alții"[361]; iar cu privire la cele neplăcute lui Dumnezeu, i-a condamnat pe cei care nu judecă și el însuși de la sine aduce judecată prin cele ce zice: „Ci eu, deși departe cu trupul, însă de față cu duhul, am și judecat ca și cum aș fi de față pe cel care a făcut una ca aceasta. În numele Domnului nostru Iisus Hristos adunându-vă voi și duhul meu, cu puterea Domnului nostru Iisus Hristos, să dați pe unul ca acesta Satanei, spre pieirea trupului, ca duhul să se mântuiască în ziua Domnului nostru Iisus Hristos"[362]. Încât, chiar dacă ceva stă în puterea noastră sau adeseori este nevădit, nu trebuie să îl judecăm pe fratele cu privire la aceasta, potrivit celor spuse de Apostol despre cele neștiute: „De aceea, nu judecați ceva înainte de vreme, până ce nu va veni Domnul, Care va lumina cele ascunse ale întunericului și va vădi sfaturile inimilor"[363]. Dar trebuie neapărat să ținem partea judecăților lui Dumnezeu, ca nu cumva cel care tace să își atragă mânia lui Dumnezeu. Afară numai dacă cineva, făcând același lucru cu cel învinuit, ar fi fără de îndrăznire în a-l judeca pe fratele, auzindu-L pe Domnul Care zice: „Scoate mai întâi bârna din ochiul tău și apoi vei vedea să scoți paiul din ochiul fratelui tău"[364].

Întrebarea CLXV

Cum va cunoaște cineva dacă este mișcat de râvnă pentru Dumnezeu împotriva fratelui care păcătuiește, sau de mânie?

---

[359] *Ioan* 7, 24.
[360] *Romani* 14, 10.
[361] *Romani* 14, 13.
[362] *1 Corinteni* 5, 3-5.
[363] *1 Corinteni* 4, 5.
[364] *Matei* 7, 5.

Răspuns

Dacă împotriva oricărui păcat pătimește ceea ce este scris: „Topitu-m-a râvna casei Tale, că au uitat cuvintele Tale vrăjmașii mei”[365], este limpede râvna pentru Dumnezeu. Dar și aici este nevoie de o iconomie cu pricepere, spre zidirea credinței. Dar când nu există mai dinainte în suflet o dispoziție care să îl miște, atunci mișcarea devine anormală și scopul evlaviei către Dumnezeu nu mai este păstrat prin nimic.

Întrebarea CLXVI

Cu ce fel de dispoziție [sufletească] trebuie să-l ascultăm pe cel care ne silește la lucrarea poruncii?

Răspuns

Cu dispoziția cu care copilul cuprins de foame ascultă de doica ce îl cheamă la masă și așa cum orice om, dorind să trăiască, se supune celui care îi dă cele necesare vieții; și, mai cu seamă, cu atât mai mult cu cât viața veșnică este preferabilă vieții de aici. Căci „porunca Domnului este viață veșnică”[366]. Ceea ce este pâinea pentru bucate, aceasta este lucrul pentru împlinirea poruncii, fiindcă iarăși zice Domnul: „Mâncarea Mea este să fac voia Tatălui Meu, Cel Care M-a trimis pe Mine”[367].

Întrebarea CLXVII

Cum trebuie să fie sufletul învrednicit să se ocupe de lucrarea Domnului?

Răspuns

Așa cum era cel care a spus: „Cine sunt eu, Doamne, Doamne, și ce este casa mea, că m-ai iubit?”[368] și împlinind ceea ce s-a scris: „Mulțumind cu bucurie Tatălui, Celui Care ne-a învrednicit pe noi să luăm parte la moștenirea sfinților întru lumină. El ne-a

---

365 *Psalmul* 118, 139.
366 *Ioan* 12, 50.
367 *Ioan* 4, 34.
368 2 *Regi* 7, 18, în versiunea *Septuagintei*.

izbăvit pe noi de sub puterea întunericului și ne-a strămutat în Împărăția Fiului iubirii Sale"[369].

Întrebarea CLXVIII

Cu ce dispoziție sufletească trebuie să primim veșmântul[370] sau încălțămintea, oricare ar fi?

Răspuns

Dacă este de o măsură mai mică sau mai mare decât vârsta, să arate nevoia cu o potrivită cuviință. Iar dacă i se pare că este ieftină sau dacă nu este nouă, să își aducă aminte de Domnul, Care zice: „Vrednic este" – dar nu oricine, ci – „lucrătorul de hrana lui"[371]. Și să se judece singur, pe sine, dacă a făcut ceva pentru poruncile Domnului și pentru cele făgăduite după vrednicie, și atunci nu va mai căuta nimic altceva, ci va avea luptă cu privire la cea dată, fiindcă a primit ceva mai presus de vrednicie. Căci cele spuse despre hrană trebuie socotite de regulă pentru orice lucru spre folosul trupului.

Întrebarea CLXIX

Dacă unui frate mai tânăr i se poruncește să învețe ceva pe unul mai înaintat în vârstă, cum trebuie să se poarte cu el?

Răspuns

Ca unul care împlinește slujirea după porunca Stăpânului Dumnezeu, temându-se să nu cadă în judecata celui care zice: „Blestemat este cel ce face lucrul Domnului cu lenevire"[372], dar întărindu-se, ca nu cumva, orbit fiind, să cadă sub osânda diavolului[373] – adică în mândrie.

---

[369] *Coloseni* 1, 12-13.
[370] V. *Regulile mari*, XXII; *Regulile mici*, XC.
[371] *Matei* 10, 10.
[372] *Ieremia* 31, 10.
[373] Cf. *1 Timotei* 3, 6.

Întrebarea CLXX

Dacă trebuie să tratăm la fel pe cel care se îndreptează pe sine mai mult și pe cel care o face mai puțin.

Răspuns

Ceea ce Domnul a hotărât pentru iertarea păcatelor, zicând: „I se iartă păcatele ei cele multe, fiindcă mult a iubit. Iar cui se iartă puțin, puțin iubește”[374], și ceea ce a rânduit Apostolul despre preoți, zicând: „Preoții care își țin bine dregătoria să se învrednicească de îndoită cinste, mai ales cei care se ostenesc cu cuvântul și cu învățătura”[375], aceasta cred că este potrivit a păzi pentru toți aceștia.

Întrebarea CLXXI

Dacă cel mai mic se mâhnește[376] fiindcă cel care este mai evlavios este cinstit mai mult, cum să ne purtăm cu el?

Răspuns

Unul ca acesta este limpede că se condamnă pentru răutate, după pilda Evangheliei în care Domnul zice către cei care se mâhnesc astfel, fiindcă unii au fost prețuiți la fel cu ei: „Pentru ce este ochiul tău rău, că eu sunt bun?”[377] Și este limpede că peste acesta și unii ca aceștia este judecata lui Dumnezeu, cum arată profetul, care zice: „Defăimat să fie înaintea Lui cel care viclenește, iar pe cei care se tem de Domnul îi slăvește”[378].

Întrebarea CLXXII

Cu ce frică, credință sau dispoziție a sufletului ne împărtășim cu trupul și sângele lui Hristos[379]?

---

[374] *Luca* 7, 47.
[375] *1 Timotei* 5, 17.
[376] V. *Regulile mici*, CLXIX.
[377] *Matei* 20, 15.
[378] *Psalmul* 14, 4.
[379] V. *Regulile mici*, CIX, CX.

Răspuns

Apostolul ne învață frica, zicând: „Cel care mănâncă și bea cu nevrednicie osândă își mănâncă și bea"[380]. Iar încredințarea ne-o aduce credința în cuvintele Domnului, Care a spus: „Acesta este Trupul Meu, care pentru voi se dă. Faceți aceasta întru pomenirea Mea"[381], și în mărturia lui Ioan, care înfățișează mai întâi slava Cuvântului și apoi adaugă modul Întrupării, când zice: „Cuvântul trup S-a făcut și S-a sălășluit întru noi și am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr"[382], și în cuvântul Apostolului, care a scris: „Care, Dumnezeu fiind în chip, n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu. Ci S-a deșertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor și la înfățișare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, și încă moarte pe cruce"[383].

Așadar, când sufletul [unuia] va crede acestor cuvinte și unora ca acestea și atâtor altora, va învăța măreția slavei și se va minuna de covârșirea smereniei și ascultării. De vreme ce [Fiul], pentru viața noastră, a dat atât de mult ascultare Tatălui, încât a ajuns până la moarte, socotesc că unul ca acesta își va îndrepta dispoziția sufletului spre iubirea față de Dumnezeu și Tatăl, „Care pe Însuși Fiul Său nu L-a crutat, ci L-a dat morții pentru noi toți"[384], și spre iubirea față de Unul-Născut Fiul Lui, Care a ascultat până la moarte pentru izbăvirea și mântuirea noastră. Și astfel poate împlini cuvântul Apostolului, care a statornicit aceasta ca un dreptar celor care își tămăduiesc conștiința lor cea bună când zice: „Căci dragostea lui Hristos ne stăpânește pe noi, care socotim aceasta, că, dacă unul a murit pentru toți, au murit deci toți. Și a murit pentru toți, ca cei care trăiesc să nu mai trăiască pentru ei înșiși, ci pentru Acela Care pentru ei a murit și a înviat"[385]. Aceasta este dispoziția și pregătirea pe care trebuie să o aibă cel care se împărtășește din pâine.

---

[380] *1 Corinteni* 11, 29.
[381] *Luca* 22, 19.
[382] *Ioan* 1, 14.
[383] *Filipeni* 2, 6-8.
[384] *Romani* 8, 32.
[385] *2 Corinteni* 5, 14-15.

Întrebarea CLXXIII

Dacă se cuvine ca în ceasul când în casă se cântă psalmi să aibă loc și discuții.

Răspuns

Nu se cuvine, afară numai de cei cărora li s-a încredințat grija și paza bunei rânduieli și administrarea lucrurilor, și aceasta numai dacă este absolut necesar și nici atunci fără băgare de seamă, ci având în vedere locul și rânduiala, cuvioșia și liniștea. În rest, pentru toți ceilalți este necesară tăcerea. Căci dacă, în vremea predicii și a [cuvântului] celor cărora li s-a încredințat cuvântul de învățătură, proestosul se cuvine să tacă, altuia fiindu-i rânduit cuvântul descoperirii[386], cu cât mai mult în vremea psalmodiei tăcerea este necesară celor mulți!

Întrebarea CLXXIV

Cum poate cineva împlini poruncile Domnului din tot sufletul și cu toată inima?

Răspuns

Prin fire, trăirea a ceea ce este plăcut și folositor și însăși această așteptare a unui lucru dorit și plăcut creează în suflet dispoziția și dorirea pentru el. Dacă cineva va urî și se va scârbi de nedreptate și se va curăți de tot păcatul – căci, așa cum trupul suferă din pricina bolii de lipsa poftei de mâncare și dezgust față de bucate, la fel și sufletul suferă de lenevire și trândăvie față de îndreptările lui Dumnezeu – și dacă ar fi încredințat că porunca lui Dumnezeu este viață veșnică și toate cele făgăduite celor care o păzesc pe ea sunt adevărate, se împlinește în el dispoziția celui care zice: „Judecățile Domnului sunt adevărate, toate îndreptățite. Dorite sunt mai mult decât aurul și decât piatra cea de mare preț și mai dulci decât mierea și fagurele. Că robul tău le păzește pe ele și, în paza lor, răsplătire multă are"[387].

---

[386] Cf. *1 Corinteni* 14, 30.

[387] *Psalmul* 18, 10-12.

Întrebarea CLXXV

Cum se arată cel care iubește pe fratele după porunca Domnului și cum se mustră acela care nu îl iubește astfel?

Răspuns

Acestea două sunt însușirile proprii ale dragostei: mâhnirea și tulburarea pentru acelea din pricina cărora se vatămă cel care iubește, dar și bucuria și tulburarea pentru folosul lui. Fericit este, așadar, cel care plânge pentru cel care a păcătuit, pentru care primejdia este înfricoșată[388], și care se bucură pentru cel care se îndreptează, al cărui câștig este neasemuit, precum s-a scris. Căci mărturisește și Pavel Apostolul, zicând: „Dacă un singur mădular suferă, toate mădularele suferă împreună" după rațiune, adică în virtutea dragostei în Hristos, „și dacă un mădular este cinstit" după scop, adică pentru a bineplăcea lui Dumnezeu, „toate mădularele se bucură împreună"[389]. Așadar, este limpede că acela care nu are această dispoziție sufletească nu iubește pe frate.

Întrebarea CLXXVI

Care sunt vrăjmașii pe care ni s-a poruncit să îi iubim[390] și cum îi vom iubi pe vrăjmași: numai prin faceri de bine către ei, sau și prin însăși dispoziția sufletului? Și dacă este cu putință aceasta.

Răspuns

Vătămarea și uneltirea îi sunt proprii vrăjmașului. Cel care vatămă pe cineva în vreun chip se numește vrăjmaș, dar mai ales cel care păcătuiește. Căci el, în măsura în care depinde de el, vatămă în felurite chipuri și uneltește împotriva celui care este cu el sau împotriva celui cu care se întâlnește. Fiindcă omul este alcătuit din suflet și trup, după suflet să îi iubim pe unii ca aceștia, mustrându-i însă și sfătuindu-i și în orice chip aducându-i la pocăință, iar după trup să le facem bine, atunci când au nevoie

---

388 Cf. *Matei* 5, 4.
389 *1 Corinteni* 12, 26.
390 Cf. *Matei* 5, 44.

de cele necesare pentru a trăi. Că dragostea constă în dispoziție sufletească este limpede oricui. Iar că este cu putință a arătat și a învățat Domnul, înfățișând dragostea Tatălui și dragostea Sa în ascultarea până la moarte, în dragostea față de vrăjmași, nu doar față de prieteni, după cum mărturisește Apostolul, zicând: „Dar Dumnezeu Își arată dragostea Lui față de noi prin aceea că, pentru noi, Hristos a murit când eram încă păcătoși”[391]. Și Domnul ne îndeamnă pe noi la aceasta când spune: „Fiți, dar, următori ai lui Dumnezeu ca niște fii iubiți și umblați întru iubire, precum și Hristos ne-a iubit pe noi și S-a dat pe Sine pentru noi prinos și jertfă lui Dumnezeu”[392]. Dar nu ar fi poruncit aceasta Cel bun și drept dacă nu ne-ar fi dat și puterea de a plini, fapt pe care l-a arătat că se află și în fire, ca o constrângere. Fiindcă și animalele iubesc pe binefăcătorii lor din fire. Ce mare bine ne fac prietenii în comparație cu vrăjmașii? Căci aceștia din urmă ne agonisesc nouă fericirea Domnului, Care zice: „Fericiți veți fi când vă vor ocărî și vă vor prigoni și vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, mințind pentru Mine. Bucurați-vă și vă veseliți, că plata voastră multă este în ceruri”[393].

Întrebarea CLXXVII

Cum sunt datori cei puternici să poarte neputințele celor neputincioși[394]?

Răspuns

Dacă a purta înseamnă a ridica și a vindeca potrivit cu ceea ce s-a scris: „Acesta neputințele noastre le-a luat și bolile noastre le-a purtat”[395], nu în faptul de a le lua pe acestea asupra Sa, ci în a vindeca pe cei care sufereau de ele, și aici se potrivește chipul pocăinței și rațiunea ei, prin care cei slabi vor fi vindecați prin purtarea de grijă a celor mai tari.

---

[391] *Romani* 5, 8.
[392] *Efeseni* 5, 1-2.
[393] *Matei* 5, 11-12.
[394] *Cf. Romani* 15, 1.
[395] *Isaia* 53, 4; *Matei* 8, 17.

Întrebarea CLXXVIII

Ce înseamnă: „Purtați-vă poverile unii altora"[396] și ce lege vom plini făcând aceasta?

Răspuns

Răspunsul este același ca și cel de mai înainte. Căci „povară" este păcatul, care trage sufletul în jos, în prăpastia iadului, pe care îl înlăturăm unii de la alții și îl purtăm, aducând pe păcătoși la pocăință. Iar „a purta" este îndeobște folosit în unele ținuturi pentru „a înlătura", după cum de la mulți am auzit de multe ori. Și vom împlini legea lui Hristos, Care zice: „Nu am venit să chem pe cei drepți la pocăință, ci pe cei păcătoși"[397] și nouă legiuindu-ne: „Dacă păcătuiește fratele tău, mergi, mustră-l pe el! Dacă te va asculta, iată, ai câștigat pe fratele tău"[398].

Întrebarea CLXXIX

Cum ar putea cineva fără dragoste să dobândească o așa de mare credință încât să mute și munții sau să dea săracilor toate câte are sau să-și dea trupul său ca să fie ars[399]?

Răspuns

Dacă ne vom aminti de Domnul, Care zice: „Căci fac acestea ca să fie văzuți de oameni"[400], și de răspunsul Lui – „Nu știu de unde sunteți"[401] – către cei care spun: „Doamne, Doamne, oare nu în numele Tău am prorocit și nu în numele Tău am scos demoni și nu în numele Tău minuni multe am făcut?"[402], nu fiindcă au mințit, ci fiindcă s-au folosit de harul lui Dumnezeu după propria lor voie, lucru străin de dragostea față de El, atunci fără greutate putem înțelege cele spuse. Iar a primi harul sau darul lui Dumnezeu și a fi nevrednic de ele nu e nimic neobișnuit. Căci

---

396 *Galateni* 6, 2.
397 *Marcu* 2, 17.
398 *Matei* 18, 15.
399 *1 Corinteni* 13, 2-3.
400 *Matei* 23, 5.
401 *Luca* 13, 27.
402 *Matei* 7, 22.

Dumnezeu, în bunătatea Sa și îndelunga Lui răbdare, face să răsară soarele Lui și peste cei răi, și peste cei buni[403]. Dar, de multe ori, aceasta este și spre folosul celui care primește harul Lui, dacă, rușinându-se de bunătatea lui Dumnezeu, s-ar întoarce spre grija de a bineplăcea Lui și spre folosul altora, după spusa Apostolului: „Unii, e drept, vestesc pe Hristos din pizmă și din duh de ceartă, alții însă din bunăvoință", la care adaugă după puțin: „Nimic altceva decât că, fie din fățărie, fie în adevăr, Hristos Se propovăduiește, și întru aceasta mă bucur"[404].

Întrebarea CLXXX

Cu ce dispoziție și atenție trebuie să ascultăm cele ce ni se citesc în timpul mesei[405]?

Răspuns

Cu o plăcere mai mare decât cea cu care mâncăm sau bem, ca mintea să se arate neîmprăștiată în plăceri trupești, bucurându-se mai mult de cuvintele Domnului, potrivit cu dispoziția celui care spune: „Mai dulci decât mierea și fagurele"[406].

Întrebarea CLXXXI

Dacă sunt două obști apropiate, iar una ar fi săracă și cealaltă ar fi mai strâmtorată în privința milosteniilor, cum trebuie să se arate cea săracă față de cea care nu împarte bunurile?

Răspuns

Cei care au fost învățați în dragostea lui Hristos să își pună și sufletul lor pentru ceilalți cum ar putea fi zgârciți pentru trup? Ca și cum ar fi uitat cuvintele: „Flămând am fost și nu Mi-ați dat să mănânc"[407] și celelalte. Dacă se va întâmpla aceasta, cei săraci

---

[403] Cf. *Matei* 5, 45.
[404] *Filipeni* 1, 15, 18.
[405] Sfântul Ioan Casian, în cartea sa *Convorbiri cu părinții*, spune că obiceiul acesta provine din Capadocia.
[406] *Psalmul* 18, 11.
[407] *Matei* 25, 42.

trebuie să aibă îndelungă răbdare în credința mângâierii în veacul viitor, urmându-l pe Lazăr.

Întrebarea CLXXXII

Din ce roade trebuie să se cerceteze cel care mustră cu compătimire pe fratele care greșește?

Răspuns

Mai întâi se cuvine a cerceta aceasta din alesele roade ale compătimirii arătate potrivit cu ceea ce s-a spus de către Apostol: „Dacă un singur mădular suferă, toate celelalte mădulare suferă împreună”[408] și „Cine se sminteşte, și eu să nu ard?”[409]. Iar apoi, dacă se mâhneşte într-atât pentru fiecare păcat săvârşit de toți cei care greşesc, atât față de el, cât și față de altul, de asemenea se întristează și plânge și mustrând, ca nu cumva să-și strice modul de viață dat lui de către Domnul.

Întrebarea CLXXXIII

Dacă s-ar întâmpla ca unii care trăiesc în obștea fraților să se dezbine, este oare fără primejdie să ne purtăm față de ei cu îngăduință, pentru dragoste?

Răspuns

Fiindcă Domnul zice: „Dă, Părinte, ca așa cum Eu și Tu una suntem, la fel și aceştia una să fie întru Noi”[410] și Apostolul scrie: „Într-un suflet, una cugetând”[411] și istorisindu-se în *Fapte*: „Iar inima și sufletul celor care au crezut erau una”[412], cei dezbinați sunt străini de cele spuse. Dar dragostea cea după rațiune păzeşte spusa: „Cel care iubește pedepsește cu grijă”[413]. Iar dragostea care nu este după rațiune, oricare ar fi, este respinsă de Dom-

---

[408] *1 Corinteni* 12, 26.
[409] *2 Corinteni* 11, 29.
[410] *Ioan* 17, 21.
[411] *Filipeni* 2, 2.
[412] *Fapte* 4, 32.
[413] *Pilde* 13, 24.

nul, Care zice: „Cel care iubește pe tatăl sau pe mama sa mai presus de Mine nu este vrednic de Mine”[414].

Întrebarea CLXXXIV

Cum poate cineva și atunci când mângâie și când mustră nu numai să se străduiască să vorbească rațional, ci să-și păstreze dispoziția cuvenită față de Dumnezeu și față de cei cu care vorbește?

Răspuns

Dacă cineva își va aminti de Apostolul care spune: „Așa să ne socotească pe noi fiecare om: ca slujitori ai lui Hristos și ca iconomi ai tainelor lui Dumnezeu”[415], nu folosește de la sine vreo știință proprie, ci plinește, cu frică și cutremur față de Dumnezeu, slujirea Lui prin purtarea de grijă față de sufletele răscumpărate prin sângele lui Hristos, potrivit cu cel care zice: „Astfel vorbim, nu ca să plăcem oamenilor, ci lui Dumnezeu, Care încearcă inimile noastre”[416], și cu o dispoziție de milă față de cei care ascultă plinind ceea ce s-a spus: „Noi am fost blânzi în mijlocul vostru, așa precum o doică îngrijește pe fiii ei. Astfel, iubindu-vă, eram bucuroși să vă dăm nu numai Evanghelia lui Dumnezeu, ci chiar și sufletele noastre, pentru că am ajuns să vă iubim”[417].

Întrebarea CLXXXV

Dacă cineva, într-o convorbire, s-ar bucura văzând că ascultătorii sunt de acord cu cele spuse, cum se va cunoaște pe sine dacă se bucură dintr-o dispoziție bună sau din vreo patimă proprie?

Răspuns

Dacă bucuria va consta numai în laude, este limpede că acela este mișcat de propria patimă. Dar dacă, aflând că cei care îl

---

[414] *Matei* 10, 37.
[415] *1 Corinteni* 4, 1.
[416] *1 Tesaloniceni* 2, 4.
[417] *1 Tesaloniceni* 2, 7-8.

laudă au înțeles cele spuse, se va bucura de nădejdea ascultării pe care a sădit-o, iar apoi, interesându-se de a lucrat cu vreun folos, fie se va bucura găsind în aceștia fapte pe potriva laudelor, fie se va întrista văzând că cei care l-au lăudat nu s-au folosit cu nimic; atunci să dea mulțumire lui Dumnezeu că a fost învrednicit să făptuiască asemenea unui iubitor de Dumnezeu și de frați, nu ca să caute slava sa, ci slava lui Dumnezeu și zidirea fraților.

Întrebarea CLXXXVI

Fiindcă învățăm să avem o asemenea dragoste încât și sufletul să îl punem pentru prieteni, trebuie să aflăm pentru care anume prieteni trebuie să facem aceasta.

Răspuns

Dispoziția (sau modul) acestui chip de îndreptare sunt diferite. Căci, adeseori, unele lucruri trebuie să le primim pentru păcătoși și altele trebuie să ne ostenim [a le face] pentru drepți. Așadar, am fost învățați că trebuie să arătăm dragoste până la moarte atât pentru cei drepți, cât și pentru cei păcătoși: „Dar Dumnezeu Își arată dragostea față de noi prin aceea că pentru noi Hristos a murit când noi eram încă păcătoși”[418]. Iar către sfinți Apostolul zice: „Așa precum o doică îngrijește pe fiii săi; astfel, iubindu-vă, eram bucuroși să vă dăm nu numai Evanghelia lui Dumnezeu, ci chiar și sufletele noastre, pentru că ne-ați devenit iubiți”[419].

Întrebarea CLXXXVII

Dacă trebuie să primim ceva de la rudele noastre după trup.

Răspuns

Este necesar ca rudele să dea și să nu ia nimic de la cei care vin la Domnul, ca să nu cadă în judecata furtului de lucruri sfinte. Totuși a cheltui acestea în văzul celor cărora li se pare că le-au adus devine adeseori pricină de îngâmfare pentru aceia, iar

[418] *Romani* 5, 8.
[419] *1 Tesaloniceni* 2, 7-8.

celor săraci care au venit la viața aceasta, pricină de întristare[420]. Încât se întâmplă acel lucru pentru care au fost învinuiți corintenii de Apostol, care zice: „Îi rușinați pe cei care nu au”[421]. Dacă cel căruia i s-a încredințat grija Bisericilor dintr-un loc ar fi credincios și capabil să chiverniseacă în chip înțelept, să i se aducă acestuia, după pilda din *Faptele Apostolilor*, cele pe care le aduceau și le puneau la picioarele apostolilor[422]. Dar, dacă a administra unele ca acestea nu este dat tuturor, ci numai unora care au fost rânduiți spre aceasta, după cercare, și ceea ce s-a dat de către rudenii tot el va rândui după cum va socoti de cuviință.

Întrebarea CLXXXVIII

Cum trebuie să-i vedem pe cei ai casei noastre sau pe cei care ne sunt rude[423] și care au venit la noi?

Răspuns

Așa cum a arătat Domnul și a învățat când I s-a vestit: „Iată, mama ta și frații Tăi stau afară și vor să te vadă”, răspunzându-le dojenitor: „Cine este mama Mea și cine sunt frații Mei? [...] Căci oricine face voia Tatălui Meu Care este în ceruri, acela este fratele Meu și sora Mea și mama Mea”[424].

Întrebarea CLXXXIX

Dacă ne roagă voind să ne aducă pe noi la ei acasă, trebuie oare să le dăm ascultare?

Răspuns

Dacă este pentru zidirea credinței, să fie trimis cel care poate astfel pleca, după cercare. Dar, dacă e pentru pricini omenești, să audă pe Domnul răspunzând către cel care a zis: „Îngăduie-mi să rânduiesc cele din casa mea. [...] Nimeni care pune mâna pe plug

---

420 Cf. *Regulile mari*, XXIX; *Regulile mici*, LXXXV.
421 *1 Corinteni* 11, 22.
422 Cf. *Fapte* 4, 34.
423 Cf. *Regulile mari*, XXXII.
424 *Matei* 12, 47-50; *Luca* 8, 20-21.

și se uită îndărăt nu este potrivit pentru Împărăția lui Dumnezeu"[425]. Dacă pentru cel care a voit doar să își ia rămas bun se cuvine o astfel de judecată, ce trebuie să mai spunem despre unul ca acesta?

Întrebarea CXC

Dar dacă trebuie să-i miluiască pe cei ai săi după trup, dorind mântuirea lor?

Răspuns

Cel care s-a născut din Duhul, după cuvântul Domnului, primind putere să devină fiu al lui Dumnezeu, se rușinează de înrudirea cea după trup și îi recunoaște drept rude pe cei de aceeași credință cu el, mărturisiți de Domnul, Care zice: „Mama mea și frații mei sunt aceștia care ascultă cuvântul lui Dumnezeu și-l împlinesc"[426]. Și să îi miluiască acesta pe toți cei depărtați de Domnul și pe rudele după trup, dar ca pe toți. Iar dacă cineva, pătimind mai mult decât acestea pentru ei, socotește că are apărător al propriei pătimiri pe Apostolul care zice: „Căci mă rog să fiu eu însumi anatema de la Hristos pentru frații mei, cei de un neam cu mine după trup"[427], să știe unul ca acesta din cele ce urmează că aici Apostolul cinstește nu rudenia cea după trup, ci pe Israel și legămintele cele alese ale lui Dumnezeu cu el. Nici fiindcă israeliții erau rudeniile lui, ci fiindcă rudeniile lui după trup erau israeliți și fiindcă aceștia au fost învredniciți de atâtea și atâtea de la Dumnezeu. Fiindcă ale lor erau înfierea și slava, ale lor și legea și slujirea, fiindcă ale lor erau testamentele și făgăduințele, ai lor părinții, fiindcă din ei era și Hristos Însuși după trup, într-atât de mult se cinstește mântuirea lor; nu privind la rudenie, ci la Întruparea Domnului pentru dânșii, Care zice: „Nu sunt trimis decât la oile cele pierdute ale casei lui Israel"[428].

---

425 *Luca* 9, 61-62.
426 *Luca* 8, 21.
427 *Romani* 9, 3.
428 *Matei* 15, 24.

Întrebarea CXCI

Cine este cel blând[429]?

Răspuns

Cel nestrămutat în judecățile lucrurilor făcute cu sârguință pentru a bineplăcea lui Dumnezeu.

Întrebarea CXCII

Care este întristarea cea după Dumnezeu și care este cea după lume[430]?

Răspuns

Întristarea cea după Dumnezeu este atunci când cineva se întristează pentru trecerea cu vederea a unei porunci a lui Dumnezeu, potrivit cu ceea ce este scris: „Mâhnire m-a cuprins din pricina păcătoșilor care părăsesc legea Ta”[431]; iar cea după lume, când ceva omenesc și vrednic de lume ar fi ceea ce întristează.

Întrebarea CXCIII

Care este bucuria în Domnul și ce suntem datori să facem ca să ne bucurăm?

Răspuns

A ne bucura de cele ce se întâmplă potrivit poruncii Domnului, spre slava lui Dumnezeu, este bucurie în Domnul. Așadar, când facem poruncile Domnului sau pătimim ceva pentru numele Domnului, trebuie să ne bucurăm, și aceasta împreună cu alții.

Întrebarea CXCIV

Ce plângere să împlinim ca să fim învredniciți de fericirea de la Domnul[432]?

---

429 Cf. *Matei* 5, 5.
430 Cf. 2 *Corinteni* 7, 10.
431 *Psalmul* 118, 53.
432 Cf. *Matei* 5, 4.

Răspuns

Această întrebare se cuprinde în [ceea ce s-a spus despre] întristarea cea după Dumnezeu: când plângem pentru cei care păcătuiesc, adică pentru necinstirea lui Dumnezeu - fiindcă, prin călcarea legii, cineva Îl necinstește pe Dumnezeu -, sau pentru cei care se primejduiesc în păcat - „căci sufletul care păcătuiește va muri”[433] -, lucrăm asemenea celui care a zis: „Și să plâng pe mulți care mai înainte au păcătuit”[434].

Întrebarea CXCV

Cum le împlinește cineva pe toate spre slava lui Dumnezeu[435]?

Răspuns

Odată ce ar face toate pentru Dumnezeu, după porunca Lui, și nu ar căuta întru nimic laudele de la oameni și pretutindeni și-ar aduce aminte de Domnul, Care zice: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri”[436].

Întrebarea CXCVI

Cum mănâncă și bea cineva spre slava lui Dumnezeu[437]?

Răspuns

Prin amintirea Binefăcătorului său și printr-o astfel de dispoziție a sufletului mărturisită în starea trupului, anume că nu mănâncă fără grijă, ci ca sub privirea lui Dumnezeu, încă și prin a privi masa nu ca un rob al pântecelui, care mănâncă din plăcere, ci ca un slujitor al lui Dumnezeu, pentru întărirea lui în cele făptuite după porunca lui Hristos.

---

[433] *Iezechiel* 18, 4.
[434] 2 *Corinteni* 12, 21.
[435] Cf. 1 *Corinteni* 10, 31.
[436] *Matei* 5, 16.
[437] Cf. 1 *Corinteni* 10, 31.

Întrebarea CXCVII

Cum lucrează dreapta ca să nu știe stânga[438]?

Răspuns

Când mintea, printr-o dorință neabătută și fierbinte de a bineplăcea lui Dumnezeu, luptă ca să nu cadă din ceea ce se cuvine ei, atunci luptă după lege. Atunci nu primește gând de la nimic, nici de la un mădular, nici de la nimic altceva, afară numai de la ceea ce este folositor pentru țelul ei, așa cum un meșter, în lucrarea lui, caută numai la unealta care îi trebuie.

Întrebarea CXCVIII

Ce este smerenia și cum o putem dobândi?

Răspuns

Smerenia este faptul de a crede că toți sunt mai presus de tine, potrivit cu rânduiala arătată de Apostol. Dar oricine o poate dobândi dacă, mai întâi, își amintește de porunca Domnului, Care zice: „Învățați de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima"[439] – ceea ce de multe ori, în multe chipuri, a arătat și a învățat –, și dacă va crede făgăduinței Lui: „Cel care se smerește pe sine se va înălța"[440]; apoi, dacă se va dedica neîncetat și egal strădaniilor smereniei și dacă în orice lucru va cugeta și se va exersa în cele ale smereniei. Fiindcă numai așa va putea, prin neîncetată smerită cugetare, să dobândească deprinderea smereniei, așa cum obișnuiește să se întâmple și în [învățarea] meseriilor. Acest chip al îndreptării se află în dobândirea oricărei virtuți după porunca Domnului nostru Iisus Hristos.

Întrebarea CXCIX

Cum va putea fi cineva plin de râvnă să ajungă a se primejdui pentru porunca Domnului?

---

438 Cf. *Matei* 6, 3.
439 *Matei* 11, 29.
440 *Luca* 14, 11.

Răspuns

Mai întâi, amintindu-și că Însuși Domnul, pentru noi, L-a ascultat pe Tatăl până la moarte[441]; apoi, fiind încredințat de puterea poruncii, după cum este scris, că ea este viață veșnică[442]; și, în sfârșit, crezând Domnului, Care spune: „Cel care va voi să-și scape sufletul său îl va pierde, iar cine va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va scăpa”[443].

Întrebarea CC

Cei care s-au ostenit în lucrarea lui Dumnezeu cum pot fi de folos celor de curând sosiți?

Răspuns

Dacă sunt puternici la trup, să se arate prin strădania neobosită și prin a se da pe sine pildă în toată fapta cea bună, iar dacă sunt neputincioși, printr-o astfel de stare a sufletului, încât să arate prin înfățișarea lor și prin orice mișcare încredințarea că Dumnezeu vede toate și că este prezent, și prin însușirile iubirii enumerate de Apostolul, care zice: „Dragostea îndelung rabdă, dragostea este binevoitoare, nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul, nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată”[444]. Căci acestea toate sunt cu putință a fi înfăptuite într-un trup neputincios.

Întrebarea CCI

Cum va ajunge cineva la neîmprăștierea [minții] la rugăciune?

Răspuns

Crezând deplin că Dumnezeu Se află dinaintea ochilor lui. Căci, dacă, văzând pe un conducător sau un proestos și grăind cu

---

441 Cf. *Filipeni* 2, 8.
442 Cf. *Ioan* 12, 50.
443 *Marcu* 8, 35.
444 *1 Corinteni* 13, 4-8.

el, are privirea neabătută, cu cât mai mult cel care se roagă lui Dumnezeu va avea mintea neîmprăștiată de la Cel Care cercetează inimile și rărunchii, plinind ce s-a scris: „Ridicând mâini sfinte, fără mânie și cugete rele"[445].

Întrebarea CCII

Dacă este cu putință să se înfăptuiască neîmprăștierea [minții] în orice lucru și oricând și cum o va obține cineva?

Răspuns

Că este cu putință a arătat-o cel care zice: „Ochii mei pururea spre Domnul"[446] și: „Văzut-am pe Domnul înaintea mea pururea, pentru că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin"[447]. Cum este cu putință, ni se spune mai înainte: prin faptul de a nu da prilej de lenevire sufletului de la cugetarea la Dumnezeu și de la lucrările lui Dumnezeu și de la darurile Lui, precum și de la mărturisirea și mulțumirea pentru toate.

Întrebarea CCIII

În faptele bune după porunca Domnului este o măsură pentru toți, sau unul are mai mult, iar altul mai puțin?

Răspuns

Că nu este o măsură pentru toți, ci unuia i se încredințează și face mai mult, iar altuia mai puțin, este limpede din cuvintele Domnului, când zice: „Iar sămânța semănată în pământ bun este cel care aude cuvântul și-l înțelege, deci care aduce rod și face: unul o sută, altul șaizeci, altul treizeci"[448]; ceea ce se află și la cei care au primit talanții. „Căci unuia i-a dat cinci talanți, altuia doi, iar altuia unul."[449]

Întrebarea CCIV

Cum va fi cineva învrednicit a fi părtaș Duhului Sfânt?

---

[445] *2 Timotei* 2, 8.
[446] *Psalmul* 24, 15.
[447] *Psalmul* 15, 8.
[448] *Matei* 13, 23.
[449] *Matei* 25, 15.

Răspuns

Domnul nostru Iisus Hristos ne-a învățat, zicând: „Dacă Mă iubiți, păziți poruncile Mele. Și Eu Îl voi ruga pe Tatăl și alt Mângâietor vă va trimite, ca să rămână cu voi până în veac, Duhul adevărului, pe Care lumea nu poate să Îl primească”[450]. Până ce, așadar, nu vom ține toate poruncile Domnului, nici nu vom fi astfel încât să se mărturisească de către El despre noi: „Voi nu sunteți din lumea aceasta”[451], să nu așteptăm să fim învredniciți de Duhul Sfânt.

Întrebarea CCV

Cine sunt „cei săraci cu duhul”[452]?

Răspuns

Fiindcă Domnul a zis cândva: „Cuvintele pe care le-am spus vouă duh sunt și viață sunt”[453], iar altădată: „Duhul Sfânt vă va învăța pe voi toate și vă va aminti toate câte v-am spus”[454], „căci nu va vorbi”, zice, „de la Sine Însuși, ci toate câte va auzi de la Mine, pe acestea le va grăi”[455], cei săraci cu duhul sunt nu cei care pentru altă pricină au sărăcit, ci cei care au sărăcit pentru învățătura Domnului, Care zice: „Mergi și vinde toate câte ai și dă săracilor”[456]. Dar, dacă cineva s-ar întâmpla să fie sărac, dacă va primi sărăcia și o va chivernisi după voia lui Dumnezeu, precum săracul Lazăr, nici acesta nu va fi străin de fericire[457].

Întrebarea CCVI

Fiindcă Domnul ne-a îndemnat să nu ne îngrijim de ce vom mânca și ce vom bea sau cu ce ne vom îmbrăca[458], până unde merge porunca sau cum se poate înfăptui?

---

[450] *Ioan* 14, 15-17.
[451] *Ioan* 15, 19.
[452] *Matei* 5, 3.
[453] *Ioan* 6, 63.
[454] *Ioan* 14, 26.
[455] *Ioan* 16, 13.
[456] *Matei* 19, 21.
[457] Cf. *Luca* 16, 20.
[458] Cf. *Matei* 6, 31.

Răspuns

Porunca este până la moarte, precum toată porunca, fiindcă și Domnul a ascultat până la moarte, dar se împlinește numai prin credință în Dumnezeu. Domnul, oprindu-ne să ne facem griji, leagă porunca de făgăduință, zicând: „Căci știe Tatăl vostru din ceruri că aveți trebuință mai înainte să cereți voi de la El”[459]. Astfel era Apostolul care zicea: „Căci ne-am socotit pe noi ca osândiți la moarte, ca să nu ne punem încrederea în noi, ci în Dumnezeu, Cel Care înviază pe cei morți”[460], potrivit cu judecata și pregătirea sufletului, murind în fiecare zi, dar păzit prin bunăvoința Tatălui. De aceea, cu îndrăznire spunea: „Ca fiind pe pragul morții, și iată că trăim”[461]. Dar ne ajută la această alegere și strădania aprinsă pentru porunca Domnului și dorința nesățioasă, de care fiind cuprins, nu are niciun răgaz să se împrăștie cu mintea pentru trebuința trupului.

Întrebarea CCVII

Deci, dacă nu trebuie să ne îngrijim pentru cele necesare vieții, existând și o altă poruncă a Domnului, Care zice: „Lucrați nu pentru hrana cea pieritoare”[462], este de prisos să se lucreze?

Răspuns

Însuși Domnul, în fiecare loc, a lămurit porunca Sa. Căci într-un loc, oprindu-ne a căuta cele necesare vieții, a zis: „Nu căutați ce veți mânca sau ce veți bea, căci acestea toate le caută neamurile”[463], poruncind: „Căutați mai întâi Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui”[464]. Dar cum trebuie să căutăm, a arătat prin cei vrednici. Altundeva, când a oprit lucrul pentru hrana cea pieritoare, a învățat să ne ostenim pentru hrana care duce la viața veșnică, lucru pe care El Însuși iarăși l-a arătat într-un alt loc, zicând: „Mâncarea Mea este să fac voia Tatălui Celui Care M-a

---

[459] *Matei* 6, 8.
[460] *2 Corinteni* 1, 9.
[461] *2 Corinteni* 6, 9.
[462] *Ioan* 6, 27.
[463] *Luca* 12, 29-30.
[464] *Matei* 6, 33.

trimis pe Mine"[465]. Dar, dacă voia lui Dumnezeu este să hrănim pe cel flămând, să potolim setea celui însetat, pe cel gol să îl îmbrăcăm și celelalte, este necesar ca în toate să îl imităm pe Apostolul care zice: „Toate vi le-am arătat, ca, astfel ostenindu-vă, să ajutați pe cei slabi"[466] și să ascultăm pe cel care învață: „Ci mai vârtos să se ostenească lucrând cu mâinile sale lucrul cel bun, ca să aibă să dea și celui ce nu are"[467]. Așadar, astfel, din acestea care ne-au fost încredințate nouă de Domnul prin Evanghelii și prin Apostol, e limpede că este oprit cu totul a ne îngriji sau a lucra pentru sine. Dar, după porunca Domnului, trebuie să ne îngrijim de trebuința aproapelui și a lucra mai cu sârg, mai curând fiindcă Domnul primește ca pentru Sine strădania pentru cei închinați Lui și făgăduiește pentru aceasta Împărăția cerurilor.

Întrebarea CCVIII

Dacă este bine, în general, să ne ostenim cu tăcerea[468].

Răspuns

Binele tăcerii se vădește în raport cu vremea și cu persoana, precum am fost învățați de Scripturile inspirate de Dumnezeu. În raport cu vremea, ca atunci când spune: „Dar în vremea aceea cel înțelept va tăcea, că este vreme rea"[469]; și iarăși: „Pus-am gurii mele pază când a stat păcătosul împotriva mea"[470]. Iar în raport cu persoana, ca atunci când scrie Apostolul: „Iar dacă se va descoperi ceva altuia care este așezat, să tacă cel dintâi"[471]; și iarăși: „Femeile voastre să tacă în Biserică"[472]. Iar celor mai nestăpâniți la limbă și care nu pot păzi aceasta: „Din gura voastră să nu iasă niciun cuvânt rău, ci numai ce este bun spre zidirea credinței"[473] tăcerea desăvârșită le e necesară, până ce se vor vindeca prin ea

---

465 *Ioan* 4, 34.
466 *Fapte* 20, 35.
467 *Efeseni* 4, 28.
468 *Regulile mari*, XIII.
469 *Amos* 5, 13.
470 *Psalmul* 38, 2.
471 *1 Corinteni* 14, 30.
472 *1 Corinteni* 14, 34.
473 *Efeseni* 4, 29.

de patima vorbirii fără minte și vor putea să învețe în acest răstimp când, ce și cum să vorbească, pentru ca, așa cum este scris, „Să dea har celor care ascultă”[474].

Întrebarea CCIX

Cum vom putea să ne temem de judecățile lui Dumnezeu?

Răspuns

Prin fire, așteptarea unui lucru primejdios provoacă teamă. Căci la fel ne temem și de fiarele sălbatice, și de dregători, așteptându-ne la o experiență rea din partea acestora. Așadar, dacă cineva va crede că sunt adevărate amenințările Domnului și așteaptă înfricoșata și cumplita lor cercare, se teme de judecățile lui Dumnezeu.

Întrebarea CCX

Ce înseamnă veșmântul împodobit lăsat de Apostol?

Răspuns

Folosirea cuviincioasă pentru un scop anume, potrivită vremii, locului, persoanei, necesității. Căci rațiunea însăși nu recomandă aceeași îmbrăcăminte în vreme de iarnă și vară, nici aceleași haine celui care se odihnește și celui care lucrează, celui care slujește și celui care îngrijește bolnavii, ostașului și omului simplu, bărbatului și femeii.

Întrebarea CCXI

Care este măsura dragostei față de Dumnezeu?

Răspuns

Ca sufletul să tindă pururea spre împlinirea voii lui Dumnezeu, mai presus de puterea sa, după scopul și dorința slavei Lui.

Întrebarea CCXII

Cum se dobândește dragostea către Dumnezeu?

---

[474] *Efeseni* 4, 29.

Răspuns

Dacă ajungem cu bună ştiinţă şi cu recunoştinţă să ne încredinţăm de binefacerile Lui, lucru care există şi la animale. Căci vedem că şi câinii îl iubesc numai pe cel care le dă pâine. Dar aflăm aceasta şi din cuvintele spuse – ca o învinuire a poporului lui Israel – către profetul Isaia, astfel: „Născut-am feciori şi i-am crescut, dar ei s-au răzvrătit împotriva Mea. Boul își cunoaște stăpânul său și asinul ieslea domnului său, dar Israel nu Mă cunoaște; poporul Meu nu Mă pricepe"[475]. Căci, așa cum pentru bou și măgar, din binefacerea hrănirii, dragostea se naște de la sine, la fel și noi, dacă primim binefacerile cu inimă simțitoare și cu recunoştinţă, cum nu Îl vom iubi pe Dumnezeu, dătătorul atâtor și atâtor binefaceri? Această dispoziție o avem prin fire, ca să spun așa, și ia naştere într-un suflet sănătos fără să fie învăţată de la nimeni.

Întrebarea CCXIII

Care sunt semnele iubirii către Dumnezeu?

Răspuns

Însuși Domnul ne-a învățat pe noi, zicând: „Dacă Mă iubiți pe Mine, țineți poruncile Mele"[476].

Întrebarea CCXIV

Bunătatea și milostenia[477] prin ce se deosebesc una de alta?

Răspuns

Fiindcă David spune uneori: „Bun este Domnul cu toți"[478] și „bun este bărbatul care se îndură și împrumută"[479], iar alteori: „Fă bine, Doamne, celor buni!"[480], și Ieremia: „Bun este Domnul

---

[475] *Isaia* 1, 2-3.
[476] *Ioan* 14, 15.
[477] *Galateni* 5, 22.
[478] *Psalmul* 144, 9.
[479] *Psalmul* 111, 5.
[480] *Psalmul* 124, 4.

cu cei care se încred în El"[481], mi se pare că bunătatea este mai largă, spre binefacerea celor care au nevoie de ea în orice chip, iar milostenia este mai restrânsă, folosindu-se de rațiunile dreptății în facerile de bine[482].

Întrebarea CCXV

Cine este făcătorul de pace fericit de Domnul[483]?

Răspuns

Cel care lucrează împreună cu Domnul, potrivit Apostolului, care zice: „În numele lui Hristos, ne înfățișăm ca mijlocitori, ca și cum Însuși Dumnezeu v-ar îndemna prin noi. Vă rugăm, în numele lui Hristos, împăcați-vă cu Dumnezeu!"[484]; și iarăși: „Deci, fiind îndreptați din credință, avem pace cu Dumnezeu, prin Domnul nostru Iisus Hristos"[485]. Căci pacea avută altminteri este lepădată de Domnul, Care zice: „Pacea Mea dau vouă, nu precum dă lumea vă dau Eu"[486].

Întrebarea CCXVI

În ce lucru trebuie să ne întoarcem și să fim ca pruncii[487]?

Răspuns

Această pericopă a Evangheliei ne învață pe noi, arătându-ne scopul pentru care s-a spus aceasta, încât să nu caute cineva înălțimea, ci egalitatea cea prin fire, și să iubească a fi egal cu cei care par mai mici în ceva. Căci astfel sunt și copiii unul față de altul, nefiind deloc obișnuiți cu răutatea celor cu care se află în legătură.

---

481 *Plângerile lui Ieremia* 3, 25.

482 Bunătatea este mai largă în sensul că se acordă fără nicio restricție sau rezervă oricui are nevoie, dar milostenia impune restricții după rațiunile dreptății, acordându-li-se numai celor vrednici.

483 Cf. *Matei* 5, 9.

484 *2 Corinteni* 5, 20.

485 *Romani* 5, 1.

486 *Ioan* 14, 27.

487 Cf. *Matei* 18, 3.

Întrebarea CCXVII

Cum să primim Împărăţia lui Dumnezeu ca pruncii?

Răspuns

Dacă devenim astfel pentru învăţătura Domnului, adică precum este pruncul în învăţătura lui: necontrazicând, nici îndreptăţindu-se în faţa dascălului, ci primind încrezător şi supus cele învăţate.

Întrebarea CCXVIII

Ce înţelegere se cuvine să cerem de la Dumnezeu sau cum putem fi învredniciţi de aceasta?

Răspuns

Înţelegerea aceasta o învăţăm de la Dumnezeu, prin profetul care spune: „Să nu se laude cel înţelept cu înţelepciunea lui, să nu se laude cel puternic cu puterea sa, nici cel bogat să nu se laude cu bogăţia sa; ci numai în aceasta să se laude cineva, că pricepe şi Mă cunoaşte că Eu sunt Domnul"[488] şi prin Apostolul care zice: „Ci înţelegeţi care este voia Domnului"[489]. Dar putem fi învredniciţi de aceasta dacă vom împlini ceea ce s-a scris: „Opriţi-vă şi cunoaşteţi că Eu sunt Dumnezeu"[490] şi de vom crede că este adevărat orice cuvânt al lui Dumnezeu. „Căci, dacă nu veţi crede, zice, nici nu veţi înţelege."[491]

Întrebarea CCXIX

Dacă vom primi o binefacere de la cineva, cum putem ca şi Domnului să Îi aducem datorata mulţumire, curată şi deplină, totodată plinind şi faţă de binefăcător mulţumirea cu recunoştinţă, fără să scădem nimic, nici să întrecem măsura?

---

[488] *Ieremia* 9, 23-24.
[489] *Efeseni* 5, 17.
[490] *Psalmul* 45, 11.
[491] *Isaia* 7, 9, în versiunea *Septuagintei*.

Răspuns

Dacă suntem pe deplin încredinţaţi că Dumnezeu este începătorul şi desăvârşirea[492] oricărui bine, îl vom recunoaşte în binefăcător pe slujitorul binefacerii de la Dumnezeu.

Întrebarea CCXX

Dacă trebuie să i se îngăduie oricui vrea să se întâlnească cu surori, sau cine, când și cum se cuvine să se întâlnească cu ele?

Răspuns

Despre acestea se spune în *Regulile cele mari*, că nici bărbat cu bărbat nu se cuvine să vorbească simplu, cu de la sine putere, așa cum se întâmplă, ci numai cel care poate, după cercare, să se folosească pe sine și să folosească și pe alții, cu atât mai mult cu femeile. Iar dacă cineva își amintește de Domnul, Care zice: „Pentru tot cuvântul deșert pe care îl vor vorbi oamenii, vor da socoteală în ziua judecății"[493], acela se teme de asemenea judecată în orice lucru și crede Apostolului, care spune: „Fie mâncați, fie beți, fie orice alt lucru faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți"[494] și în altă parte: „Toate să fie spre zidire"[495], și nu rabdă a face ceva în deșert și fără folos. Iar legat de acel „cine, când și cum", să se cerceteze timpul, locul și persoana, de la care să nu fie nici măcar bănuiala a ceva rău, iar neprihănirea să fie păzită de toți și întâlnirea să fie pentru zidirea credinței. Dar Cuvântul nu îngăduie să nu se întâlnească nicio singură persoană cu alta, căci, zice, „doi sunt mai buni decât unul"[496] și, totodată, mai vrednici de crezare. „Vai de cel singur, fiindcă, de va cădea, nu este cine să-l ridice!"[497]

---

[492] Cf. *Evrei* 12, 2.
[493] *Matei* 12, 36.
[494] *1 Corinteni* 10, 31.
[495] *1 Corinteni* 14, 26.
[496] *Ecclesiastul* 4, 9.
[497] *Ecclesiastul* 4, 10.

Întrebarea CCXXI

De vreme ce Domnul ne-a învățat să ne rugăm ca să nu cădem în ispită[498], trebuie să ne rugăm să nu cădem în suferințe trupești? Iar de va cădea cineva, cum îi va trece?

Răspuns

Nu deosebește felul ispitei, ci a poruncit în general: „Rugați-vă, ca să nu cădeți în ispită!"[499] Dar, dacă a căzut cineva în ispită, trebuie să ceară de la Domnul să poată răbda[500] căderea, ca să se împlinească nouă aceasta: „Cel care va răbda până la sfârșit, acela se va mântui"[501].

Întrebarea CCXXII

Cine este pârâșul[502] fiecăruia dintre noi și cum ne vom împăca cu el?

Răspuns

În mod vădit, aici Domnul numește „pârâș" pe cel care încearcă să ia ceva dintre cele ce ne aparțin[503]. Ne împăcăm cu el dacă vom păzi porunca Domnului, Care zice: „Celui care vrea să se judece cu tine și să-ți ia haina, lasă-i și cămașa!"[504] Și la fel pentru orice lucru ca acesta.

Întrebarea CCXXIII

Fiindcă Domnul a zis: „Tu însă, când postești, unge capul tău și fața ta o spală, ca să nu te arăți oamenilor că postești"[505], cel care voiește să postească pentru vreun motiv bineplăcut lui Dumnezeu, după cum se află că făceau și sfinții adeseori, ce va face dacă se va vădi, deși nu dorește?

---

[498] Cf. *Luca* 22, 40.
[499] *Luca* 22, 40.
[500] Cf. *1 Corinteni* 10, 13.
[501] *Matei* 24, 13.
[502] Reclamantul în cadrul unui proces.
[503] Cf. *Matei* 5, 25.
[504] *Matei* 5, 40.
[505] *Matei* 6, 17-18.

Răspuns

Porunca aceasta este pentru cei care se străduiau să împlinească porunca lui Dumnezeu spre a fi văzuți de oameni, ca ei să se vindece de patima de a plăcea oamenilor. Dar când porunca Domnului este împlinită spre slava lui Dumnezeu, prin fire are neputința de a rămâne ascunsă celor iubitori de Dumnezeu, ceea ce Domnul a arătat, zicând: „Nu poate o cetate aflată pe vârf de munte să se ascundă. Nici nu aprind făclie și o pun sub obroc”[506] și celelalte.

Întrebarea CCXXIV

Dacă și acum mai sunt cei care lucrează de la ceasul întâi, iar alții de la ceasul al unsprezecelea, și cine sunt aceștia[507]?

Răspuns

Aceasta este cunoscută tuturor nemijlocit din cele istorisite în Sfânta Scriptură de Dumnezeu insuflată, că sunt mulți, după mărturia Apostolului, care învață Sfintele Scripturi încă din pruncie, iar alții, precum Corneliu[508], folosindu-se în mod sănătos de mișcările naturale ale sufletului, amână dobândirea cunoștinței desăvârșite, din pricina lipsei de învățători. „Căci cum vor crede de nu vor auzi?”[509] Dacă, așadar, s-ar întâmpla să fie unii, precum Corneliu, care nu au făcut niciun rău și, în dorința desăvârșirii, arată sincer faptele bune care le sunt cu putință și care le sunt ajunse la cunoștință, acestora Dumnezeu le dăruiește cele pe care le-a dăruit și lui Corneliu, nepunându-le la socoteală vremea trecută în nelucrare, spre învinuire, fiindcă aceasta nu s-a întâmplat din pricina lor. Dar [lui Dumnezeu] Îi este de ajuns dorința lor, arătată prin cele înfăptuite cu sârg la vremea potrivită și prin cele săvârșite la sfârșit, cu mai mare sârguință.

Întrebarea CCXXV

Fiindcă Domnul zice: „Oriunde sunt doi și trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor”[510], cum putem fi învredniciți și noi de aceasta?

---

506 *Matei* 5, 14-15.
507 Cf. *Matei* 20, 1 ș.u.
508 Cf. *Fapte* 10, 2.
509 *Romani* 10, 14.
510 *Matei* 18, 20.

Răspuns

Cei adunați în numele cuiva trebuie să cunoască foarte bine scopul celui care i-a adunat și să se potrivească pe ei înșiși acestuia, ca să afle harul de a bineplăcea și să nu cadă sub judecata răutății sau a trândăviei. Căci, așa cum cei chemați de cineva, dacă scopul celui care cheamă este secerișul, se pregătesc pentru aceasta, iar dacă scopul este de a construi, vin pregătiți pentru zidărie, la fel și noi, cei chemați de Domnul, trebuie să ne amintim de Apostolul care zice: „De aceea vă îndemn eu, cel întemnițat pentru Domnul, să umblați cu vrednicie, după chemarea cu care ați fost chemați, cu toată smerenia și blândețea, cu îndelungă răbdare, îngăduindu-vă unii pe alții în iubire, silindu-vă să păziți unitatea Duhului întru legătura păcii. Este un trup și un Duh, precum ați fost chemați la o singură nădejde a chemării voastre”[511]. Dar Domnul ne pune dinainte mai limpede totul prin făgăduința unui singur lucru: „Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvântul Meu și Tatăl Meu îl va iubi și vom veni la el și vom face locaș la el”[512]. Așadar, așa cum la unul ca acesta se face locaș din păzirea poruncilor, la fel este și în mijlocul a doi sau trei dacă se pregătesc pentru împlinirea voii Lui. Iar cei care nu sunt vrednici de chemare, nici nu se adună pentru voia Domnului, chiar dacă par să se adune cu același scop, în numele Domnului, vor auzi: „Pentru ce îmi ziceți: «Doamne, Doamne!» și nu faceți cele ce spun?”[513]

Întrebarea CCXXVI

Fiindcă Apostolul zice: „Ocărâți fiind, binecuvântăm, huliți fiind, ne rugăm”[514], cel ocărât cum trebuie să binecuvânteze, iar cel hulit ce să se roage?

Răspuns

În general, cred că Apostolul aici ne învață din cele pătimite de el, să răbdăm răutățile și să răsplătim cu bine pe cei care ne

---

[511] *Efeseni* 4, 1-4.
[512] *Ioan* 14, 23.
[513] *Luca* 6, 46.
[514] 1 *Corinteni* 4, 12.

fac rău, astfel încât să facem aceasta nu numai cu privire la cel care ocărăşte, ci cu privire la oricine ne face rău, plinind ce s-a spus: „Nu te lăsa biruit de rău, ci biruieşte răul cu binele”[515]. Iar pe „a ruga”, Scriptura îl foloseşte nu în sensul obişnuit al cuvântului, ci pentru a întări inima în credinţa adevărului, precum în: „Mângâiaţi, mângâiaţi pe poporul Meu, zice Domnul”[516]. Şi Apostolul spune: „Doresc mult să vă văd, ca să vă împărtăşesc vreun dar duhovnicesc, spre întărirea voastră. Și aceasta ca să mă mângâi împreună cu voi prin credința noastră laolaltă, a voastră și a mea”[517]. Și în altă parte: „Dar Dumnezeu, Cel Care mângâie pe cei smeriți, ne-a mângâiat pe noi cu venirea lui Tit”[518].

Întrebarea CCXXVII

Dacă trebuie ca fiecare să împărtășească și altora cele ce cugetă, sau trebuie să păstreze pentru sine, fiind convins că ceea ce face place lui Dumnezeu.

Răspuns

Amintindu-ne de hotărârea lui Dumnezeu, Care zice prin profet: „Vai de cei care sunt înțelepți în ochii lor și pricepuți înaintea lor!”[519], și de Apostolul care zice: „Doresc mult să vă văd, ca să vă împărtășesc vreun dar duhovnicesc, spre întărirea voastră. Și aceasta ca să mă mângâi împreună cu voi prin credința noastră laolaltă, a voastră și a mea”[520], socotesc că este necesar să ne descoperim cugetele noastre celor de un suflet cu noi și care au făcut dovada credinței și înțelepciunii, ca să fie îndreptată înșelarea sau să se întărească mai mult ceea ce este drept, iar noi să scăpăm de judecata zisă mai înainte, aceea de a fi înțelepți în ochii noștri.

Întrebarea CCXXVIII

Dacă în fiecare lucru trebuie să facem voia celor care se smintesc, sau sunt unele pe care nu trebuie să le urmăm, chiar dacă unii se smintesc.

---

515 *Romani* 12, 21.
516 *Isaia* 40, 1.
517 *Romani* 1, 11-12.
518 2 *Corinteni* 7, 6.
519 *Isaia* 5, 21.
520 *Romani* 1, 11-12.

Răspuns

Fiind întrebați, am arătat clar diferența dintre acestea la locul potrivit[521] și am dat răspuns amănunțit despre acest lucru, pe cât ne-a fost cu putință.

Întrebarea CCXXIX

Dacă trebuie să mărturisim tuturor, fără rușine, faptele cele oprite, sau numai unora, și cui anume.

Răspuns

Mărturisirea păcatelor are aceeași rațiune pe care o are și vădirea patimilor trupești. Căci, așa cum oamenii nu mărturisesc tuturor patimile trupului, nici oricui s-ar întâmpla, ci numai celor încercați în vindecarea lor, la fel și mărturisirea păcatelor trebuie să se facă numai acelora care pot să le vindece, potrivit cu ceea ce s-a scris: „Voi, cei tari, purtați neputințele celor slabi"[522], adică să le ridicați prin purtare de grijă.

Întrebarea CCXXX

Ce este închinarea și ce este închinarea duhovnicească[523]?

Răspuns

Închinarea este, precum socotesc, slujirea după rânduială, neîncetată și neîmprăștiată față de cel închinat. Iar diferența dintre închinarea duhovnicească și cea necuvântătoare ne-o înfățișează Apostolul, care zice uneori: „Știți că, pe când erați păgâni, vă duceați la idolii cei muți ca și cum erați mânați"[524], iar alteori: „Să înfățișați trupurile voastre jertfă vie, sfântă, bineplăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească"[525]. Căci acela care este mânat slujește cu închinare necuvântătoare, ca unul care nu este sub îndemnul cuvântului și nu este mișcat de propria voie și aplecare, ci este dus prin autoritatea celui care

---

[521] Cf. *Regulile mici*, LXIV.
[522] *Romani* 15, 1.
[523] Cf. *Romani* 12, 1.
[524] *1 Corinteni* 12, 2.
[525] *Romani* 12, 1.

Întrebarea CCXXXIV

Cum vestește cineva „moartea Domnului"[536]?

Răspuns

Așa cum Domnul a învățat, zicând: „Dacă cineva vine după Mine, să se lepede de sine și să-și ia crucea"[537], și Apostolul propovăduiește, mărturisind: „Pentru mine lumea este răstignită și eu pentru lume"[538]. Lucru pe care primindu-l, mărturisim chiar la botez: „Câți în Hristos ne-am botezat întru moartea Lui ne-am botezat"[539], la care adaugă, tâlcuind, ce înseamnă a fi botezat întru moartea Domnului, anume că „omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu El, ca să se nimicească trupul păcatului, pentru a nu mai fi robi păcatului"[540], curățindu-ne de orice atașament pătimaș față de viața aceasta, pentru a deveni vrednici de mărturia Apostolului, care zice: „Căci voi ați murit și viața voastră este ascunsă cu Hristos întru Dumnezeu"[541], astfel încât să îndrăznim să spunem aceasta: „Vine stăpânitorul lumii acesteia și în Mine nimic nu are"[542].

Întrebarea CCXXXV

Dacă este de folos a învăța multe din Scripturi[543].

Răspuns

Fiind în general două categorii de frați, unii cărora li s-a încredințat conducerea și alții cărora li s-a rânduit supunerea și ascultarea, cu diferite harisme, cred că cel căruia i s-a încredințat grija și îndrumarea celor mai mulți trebuie să știe și să învețe toate, pentru ca pe toți să îi învețe voile lui Dumnezeu, fiecăruia arătându-i ceea ce i se cade. Iar referitor la ceilalți, amintindu-și

536 *1 Corinteni* 11, 26.
537 *Matei* 16, 24; *Luca* 14, 26.
538 *Galateni* 6, 14.
539 *Romani* 6, 3.
540 *Romani* 6, 6.
541 *Coloseni* 3, 3.
542 *Ioan* 14, 30.
543 Cf. *Regulile mici*, XCVI.

de Apostolul, care zice: „Să nu cugete despre sine mai mult decât trebuie să cugete, ci fiecare să cugete spre a fi înțelept, precum Dumnezeu i-a împărțit fiecăruia”[544]. Să facă și să învețe cu râvnă cele rânduite lui, nelucrând nimic în plus, ca să se facă vrednic de glasul Domnului, Care a zis: „Vino, slugă bună și credincioasă: peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune”[545].

Întrebarea CCXXXVI

Cei care au fost învredniciți să învețe cele patru Evanghelii cum trebuie să primească harul?

Răspuns

Fiindcă Domnul a hotărât că „oricui i s-a încredințat mult, mai mult i se va cere”[546], aceia sunt datori și mai mult să se teamă și să se străduiască, precum și Apostolul învață, zicând: „Fiind împreună-lucrători cu Hristos, vă îndemnăm să nu primiți în zadar harul lui Dumnezeu”[547]. Aceasta se întâmplă dacă vom crede în Domnul, Care zice: „Când știți acestea, fericiți veți fi dacă le veți face”[548].

Întrebarea CCXXXVII

Care suflet se va îndrepta spre voia lui Dumnezeu?

Răspuns

Cel care a primit învățătura Domnului, Care zice: „Dacă cineva vine la Mine, să se lepede de sine, să-și ia crucea sa și să-Mi urmeze Mie”[549]. Dacă cineva nu va reuși să se lepede de sine și să-și ia crucea, va afla multe piedici în a urma Domnului, piedici care vin de la el însuși.

---

544 *Romani* 12, 3.
545 *Matei* 25, 21.
546 *Luca* 12, 48.
547 *2 Corinteni* 6, 1.
548 *Ioan* 13, 17.
549 *Matei* 16, 24.

Întrebarea CCXXXVIII

Dacă este cu putință să se cânte psalmi fără nicio întrerupere, sau să se citească, sau să se vorbească despre cuvintele lui Dumnezeu, astfel încât să nu fie niciun răgaz pentru nevoile mai necurate ale trupului.

Răspuns

Aceasta Apostolul ne rânduiește, zicând: „Toate cu bună cuviință și în bună rânduială să se facă"[550]. Așa încât trebuie să ne preocupăm mai ales de buna cuviință și buna rânduială după timp și după loc.

Întrebarea CCXXXIX

Care este comoara cea bună și care este cea rea?

Răspuns

Cugetarea oricărei virtuți în Hristos spre slava lui Dumnezeu este comoara cea bună, iar cugetarea răutății celor oprite de Domnul este comoara cea rea. Din acestea ies la iveală, după cuvântul Domnului[551], în cuvintele și faptele fiecăruia, fie cele rele, fie cele bune.

Întrebarea CCXL

Pentru ce s-a spus că este largă și lată calea care duce la pierzanie[552]?

Răspuns

Domnul, pentru iubirea Sa de oameni, S-a folosit de numirile și cuvintele lucrurilor cunoscute pentru înfățișarea adevărului dogmelor. Prin urmare, așa cum abaterea de la calea cea dreaptă pe țarină are multă lățime, la fel, zice Domnul, cel care se abate de la calea ce duce la Împărăția cerului se află în multa lățime a

---

[550] *1 Corinteni* 14, 40.
[551] Cf. *Matei* 12, 35.
[552] Cf. *Matei* 7, 13.

înșelării. Căci același lucru este lățimea și lărgimea. Fiindcă și printre cei învățați în știința din afară „latului" i se spune „larg". Așadar, spațiul [care rămâne în afara căii], adică locul înșelării, al cărei sfârșit este pieirea, este larg.

Întrebarea CCXLI

Cum este „strâmtă ușa și îngustă calea care duce la viață"[553] *și cum intră prin ea cineva?*

Răspuns

Iarăși, și aici „strâmt" și „îngust" nu arată lucruri diferite unul față de celălalt, ci strâmtoarea prezintă o sporire a îngustimii, căci, pe măsură ce calea se strâmtează, aceasta devine mai îngustă, adică îl strâmtorează pe cel care umblă pe ea din ambele părți, încât orice abatere, fie la dreapta, fie la stânga, este periculoasă, așa cum pe o punte râul care curge pe dedesubt l-ar primi pe cel care s-ar abate. De aceea zice David: „Pe cărare, pietre de poticneală mi-au pus mie"[554]. Trebuie, așadar, ca acela care și-a propus să intre în viață pe calea cea strâmtă și îngustă să se păzească de orice abatere și orice îndepărtare de poruncile Domnului, plinind ceea ce s-a scris: „Să nu te abați nici la dreapta, nici la stânga"[555].

Întrebarea CCXLII

Ce înseamnă „cu iubire frățească, unii pe alții iubiți-vă"[556]*?*

Răspuns

Râvna frățească este numită astfel după mărimea dragostei, dacă acela care iubește este plin de dorință și are dragoste fierbinte față de cel iubit. Deci, pentru ca iubirea de frați să nu fie fățarnică, ci lăuntrică și fierbinte, s-a spus: „Cu iubire frățească, iubiți-vă unii pe alții!"[557]

---

553 *Matei* 7, 14.
554 *Psalmul* 139, 6.
555 *Fapte* 4, 27.
556 *Romani* 12, 10.
557 *Romani* 12, 10.

Întrebarea CCXLIII

Ce vrea să spună Apostolul prin: „Mâniați-vă, dar nu greșiți: soarele să nu apună peste mânia voastră"[558] *și în altă parte zicând: „Orice amărăciune și supărare și mânie să piară de la voi"*[559]*?*

Răspuns

Socotesc că Apostolul folosește cuvântul după pilda Domnului. Căci, așa cum în Evanghelie Domnul a spus mai întâi: „S-a spus celor din vechime"[560], apoi adaugă: „Iar Eu vă spun vouă"[561], așa și aici Apostolul, mai întâi amintind cuvântul Vechiului Testament și cele ce li s-au spus atunci: „Mâniați-vă, dar nu greșiți!"[562], după puțin adaugă de la el cele ce se potriveau pentru noi, zicând: „Orice amărăciune și supărare și mânie să piară de la voi"[563].

Întrebarea CCXLIV

Ce înseamnă „dați loc mâniei"[564]*?*

Răspuns

Fie: „Să nu vă împotriviți răului, cum este scris, și celui care te lovește peste obrazul drept întoarce-i-l și pe celălalt"[565] și restul, fie: „Când vă vor prigoni pe voi într-o cetate, fugiți în alta"[566].

Întrebarea CCXLV

Cine este cel înțelept ca șarpele și curat ca porumbelul[567]*?*

Răspuns

Înțelept ca șarpele este cel care rânduiește învățătura cu prudență și cu înțelegerea lucrului cu putință și a bunei îndrumări

---

[558] *Efeseni* 4, 26.
[559] *Efeseni* 4, 31.
[560] *Matei* 5, 21.
[561] *Matei* 5, 22.
[562] *Psalmul* 4, 4; *Efeseni* 4, 26.
[563] *Efeseni* 4, 31.
[564] *Romani* 12, 19.
[565] *Matei* 5, 39.
[566] *Matei* 10, 23.
[567] Cf. *Matei* 10, 16.

spre buna încredințare a celor care ascultă. Iar curat ca porumbelul este cel care nu primește niciun gând de a se împotrivi celui care uneltește, răbdând răul prin facerea de bine, potrivit cu porunca Apostolului: „Voi însă nu pregetați să faceți binele”[568]. Căci Domnul, trimițând pe ucenicii Săi la propovăduire, acestea le poruncește, ca acolo unde era trebuință de înțelepciune pentru a convinge și de răbdare față de cei care unelteau, pentru ca acolo unde șarpele a știut să se apropie de om ca să-i vorbească într-un mod mai ademenitor și mai convingător pentru a-l depărta de Dumnezeu și a-l duce în păcat[569], acolo și noi să alegem și persoana, și locul, și timpul și în orice mod să rânduim cuvintele cu discernământ pentru a-i depărta de păcat și a-i readuce la Dumnezeu. Iar răbdarea în ispite să o ținem până la sfârșit, precum este scris[570].

Întrebarea CCXLVI

Ce înseamnă „dragostea nu se poartă cu necuviință”[571]?

Răspuns

Același lucru cu a spune: nu cade din cuviința care îi e proprie. Iar cuviința dragostei o reprezintă însușirile dragostei enumerate de Apostolul în același loc.

Întrebarea CCXLVII

Fiindcă Scriptura spune: „Nu vă lăudați și cuvinte trufașe să nu iasă din gura voastră”[572] și Apostolul mărturisește: „Ceea ce grăiesc, nu după Dumnezeu grăiesc, ci ca purtat de nesăbuință, în această stare de laudă”[573] și iarăși: „M-am făcut ca unul fără de minte, lăudându-mă”[574], iar alteori fiindcă îngăduie lauda: „Cel care se laudă în Domnul să se laude”[575], care este lauda în Domnul și care este cea oprită?

---

[568] *2 Tesaloniceni* 3, 13.
[569] Cf. *Facere* 3, 1.
[570] Cf. *Matei* 24, 13.
[571] *1 Corinteni* 13, 5.
[572] *1 Regi* 2, 3.
[573] *2 Corinteni* 11, 17.
[574] *2 Corinteni* 12, 11.
[575] *2 Corinteni* 10, 17.

Răspuns

Este limpede că împotrivirea Apostolului este față de patimi. Căci nu ca să se îndreptățească pe sine spune acestea, ci ca să fie respinse îndrăznirea mândriei unora și înfumurarea. Dar laudă în Domnul este când cineva nu atribuie faptele sale bune sieși, ci Domnului, zicând: „Toate le pot în Iisus Hristos, Cel Care mă întărește”[576]. Iar lauda oprită ar avea un înțeles îndoit: „Căci se laudă păcătosul cu poftele sufletului lui”[577]; și: „Pentru ce se fălește întru răutate cel puternic”[578]; sau potrivit cuvântului: „Fac acestea ca să fie văzuți de oameni”[579], voind să fie lăudați pentru cele pe care le fac, ca și cum s-ar lăuda cu cele făcute. Unii ca aceștia ar putea fi socotiți și hoți de lucruri sfinte, fiindcă își însușesc darurile lui Dumnezeu, răpind slava datorată lui Dumnezeu pentru ei înșiși.

Întrebarea CCXLVIII

Dacă Domnul dă înțelepciune și de la fața Lui izvorăsc cunoștință și pricepere[580] și dacă „prin Duhul Sfânt unuia îi dă cuvântul înțelepciunii, altuia cuvântul cunoașterii”[581], cum mustră Domnul pe ucenici, zicând că „de acum și voi sunteți nepricepuți”[582], și cum Apostolul învinuiește pe unii că sunt nepricepuți[583]?

Răspuns

Dacă cineva ar cunoaște bunătatea lui Dumnezeu, Care vrea ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină[584], și dacă a învățat purtarea de grijă a Duhului Sfânt în împărțirea și lucrarea dumnezeieștilor daruri, acesta ar cunoaște că încetineala înțelegerii nu vine din încetineala Binefăcătorului, ci

[576] *Filipeni* 4, 13.
[577] *Psalmul* 9, 24.
[578] *Psalmul* 51, 3.
[579] *Matei* 23, 5.
[580] Cf. *Pilde* 2, 6.
[581] *1 Corinteni* 12, 8.
[582] *Matei* 15, 16.
[583] Cf. *Romani* 1, 31.
[584] Cf. *1 Timotei* 2, 4.

din necredința celor care au primit binefacerea. Și cel nepriceput este mustrat pe bună dreptate, ca acela care închide ochii când răsare soarele, ca să petreacă în întuneric, și nu privește în sus ca să se lumineze.

Întrebarea CCXLIX

Ce este cuvios și ce este drept[585]?

Răspuns

Cred că este cuvios ceea ce este cuvenit sau datorat de la cei mai de jos celui superior, potrivit cu rațiunea ierarhiei, iar drept este ceea ce se dă fiecăruia după vrednicia faptelor sale. Și pentru cel cuvios, recunoștința și răsplata sunt numai pentru cele mai bune fapte, iar pentru drept, și pentru încercarea și răsplătirea celor rele.

Întrebarea CCL

Cum dă cineva cele sfinte câinilor și cum aruncă mărgăritare înaintea porcilor sau cum se întâmplă ceea ce se adaugă [la acestea]: „Ca nu cumva să le calce în picioare și, întorcându-se, să vă sfâșie"[586]?

Răspuns

În mod limpede, Apostolul ne transmite nouă [înțelesul] celor spuse de către el iudeilor, adăugând: „Tu, care te lauzi cu legea, Îl necinstești pe Dumnezeu prin călcarea legii?"[587] Așadar, Domnul oprește aici necinstirea cu care necinstim cuvintele sfinte ale Sale prin călcarea legii. De pe urma acestei călcări de lege se întâmplă ca și cei din afara credinței să considere ca demne de dispreț învățăturile Domnului și chiar pentru acelea să se ridice împotriva noastră cu mai multă îndrăznire, ca și cum l-ar sfâșia, prin reproșurile cu care mustră, pe cel care a călcat legea.

---

585 Cf. *Tit* 1, 8.
586 *Matei* 7, 6.
587 *Romani* 2, 23.

Întrebarea CCLI

Cum uneori Domnul ne oprește să purtăm pungă și traistă pe cale[588]*, iar alteori zice: „Acum însă cel care are o pungă să o ia, tot așa și traista, și cel care nu are sabie să-și vândă haina și să-și cumpere"*[589]*?*

Răspuns

Aceasta o lămurește Însuși Domnul, zicând: „Trebuie să se împlinească întru Mine Scriptura aceasta: «Și cu cei fără de lege S-a socotit»"[590]. Căci, îndată după ce s-a împlinit profeția cu privire la sabie, îi spune lui Petru: „Întoarce sabia ta la locul ei, că toți cei care scot sabia de sabie vor pieri!"[591], ca să nu fie poruncă: „Acum cine are pungă să o ia"[592], adică „o va lua" – fiindcă astfel este scris în multe dintre copiile manuscrise[593] –, ci profeție, fiindcă Domnul a spus mai dinainte că apostolii, uitând de darurile și legea Domnului, aveau să îndrăznească [să apuce] sabia. Faptul că Scriptura adeseori se folosește de modul imperativ al vorbirii, în locul celui profetic, se arată limpede în mai multe locuri, cum este cazul acestuia: „Să fie copiii lui orfani"[594] și „Diavolul să stea de-a dreapta lui"[595] și altele asemenea.

Întrebarea CCLII

Care este pâinea cea de toate zilele[596] *pentru care suntem învățați să ne rugăm să ne fie dată în fiecare zi?*

Răspuns

Când lucrătorul își amintește de Domnul, Care zice: „Nu vă îngrijiți pentru sufletul vostru de ce veți bea sau de ce veți mân-

---

[588] Cf. *Luca* 10, 4.
[589] *Luca* 22, 36.
[590] *Luca* 22, 37; *Isaia* 53, 12.
[591] *Matei* 26, 52.
[592] *Luca* 22, 36.
[593] Ale Noului Testament. Observație interesantă a Sfântului Vasile (n. red.).
[594] *Psalmul* 108, 8.
[595] *Psalmul* 108, 5.
[596] Cf. *Matei* 6, 11.

ca"[597], dar și de Apostolul, care ne îndeamnă la lucru, ca să avem ce da celor care au nevoie[598], nu pentru folosul propriu, și lucrează pentru porunca Domnului – fiindcă „vrednic este lucrătorul de hrana lui"[599] –, atunci și pâinea cea de toate zilele, adică cea de care avem nevoie în fiecare zi pentru întreținerea ființei noastre, nu o încredințează lui însuși[600], ci se roagă lui Dumnezeu pentru ea; și, arătând nevoia lui, așa mănâncă ce îi este dat de cel rânduit, ca, după punerea la încercare, să împlinească în fiecare zi aceasta: „Dădea fiecăruia după cum avea trebuință"[601].

Întrebarea CCLIII

Ce este talantul și cum îl vom înmulți[602]?

Răspuns

Cred că pilda a fost spusă pentru orice dar al lui Dumnezeu, pentru ca fiecare, după ce va fi pus la încercare dacă are har de la Dumnezeu, să îl înmulțească spre facerea de bine și aducând folos mai multora. Căci nimeni nu este lipsit de împărtășirea de bunătatea lui Dumnezeu.

Întrebarea CCLIV

Care sunt schimbătorii de bani[603] la care, zise Domnul, „se cădea să-ți pui argintul"[604]?

Răspuns

Pildele nu împlinesc cele istorisite doar prin forma [lor din afară], ci călăuzesc mintea la faptul însuși. Așadar, așa cum banii

---

597 *Matei* 6, 25.
598 Cf. *Efeseni* 4, 28.
599 *Matei* 10, 10.
600 Propriei puteri.
601 *Fapte* 4, 35.
602 Cf. *Matei* 25, 15.
603 Literalmente, textul spune „masă a schimbătorilor de bani, bancă" – ἡ τράπεζα. Opțiunea traducătorului este validă în virtutea unei interpretări metonimic conferite acestui termen, dar și a faptului că este urmat de ultima parte a versetului de la *Matei* 25, 27, unde cei în cauză erau „zarafii" – τραπεζῖται (n. red.).
604 *Matei* 25, 27.

au rânduiala de a fi dați schimbătorilor de bani pentru câștig – căci sunt, se știe, precum în Alexandria, cei care primesc și fac acest lucru –, tot așa este necesar ca cel care a primit un har să îl transmită celor care au nevoie de el sau să împlinească acea spusă a Apostolului despre cuvânt: „Acestea le încredințează unor oameni credincioși, care vor fi destoinici să învețe și pe alții"[605]. Căci nu numai cu privire la cuvânt a luat naștere obiceiul de a face aceasta, ci cu privire la orice lucru, fiindcă unii au puterea, iar alții au primit priceperea chivernisirii.

Întrebarea CCLV

Unde i s-a poruncit să plece celui care a auzit: „Ia ce este al tău și pleacă"[606]?

Răspuns

Poate acolo unde li s-a poruncit să plece și celor de-a stânga, care au fost mustrați pentru lenevirea în faptele bune. Căci oricine pizmuiește pe aproapele este mai rău decât leneșul, pentru că Scriptura, în multe locuri, are obiceiul să așeze pizma împreună cu uciderea[607].

Întrebarea CCLVI

Care este plata pe care o iau aceștia, la fel cu cei de la urmă[608]?

Răspuns

Poate că faptul de a nu fi învinuit pentru faptele bune pe care le-a făcut cineva este comun tuturor celor ascultători. Căci încununarea este proprie celor care au luptat lupta cea bună după lege, sfârșind cursa, păzind credința[609] în dragostea lui Hristos, Domnul nostru. Dar se poate ca răsplată stabilită să fie și cele însutite pe care Domnul a făgăduit că le vor primi la vreme cei care vor lăsa toate pentru porunca Lui, cele ale vieții prezente

[605] 2 *Timotei* 2, 2.
[606] *Matei* 20, 14.
[607] Cf. *Romani* 1, 29; *Galateni* 5, 21.
[608] Cf. *Matei* 20, 14.
[609] Cf. 2 *Timotei* 4, 7.

adică, astfel încât [îndemnul] „ia ale tale”[610] să fie spus pentru aceasta. Dar, fiindcă aceștia s-au vătămat de patima pizmei, crezând că s-au ostenit mai mult decât cei care s-au bucurat de plată egală, nu vor moșteni și viața veșnică, ci, primind acum pe cele însutite, în veacul viitor se vor osândi pentru pizmă și vor auzi aceasta: „Pleacă!”[611]

Întrebarea CCLVII

Ce înseamnă „pleava care se va arde cu foc nestins”[612]?

Răspuns

Sunt cei care le ajută celor vrednici de Împărăția cerurilor așa cum face pleava pentru grâu. Însă aceștia nu fac aceasta urmând dragostea față de Dumnezeu și față de aproapele, nici în darurile duhovnicești, nici în faptele bune după trup, și astfel rămân nedesăvârșiți.

Întrebarea CCLVIII

Cine este cel osândit de Apostolul, „cel care caută printr-o prefăcută smerenie și printr-o fățarnică închinare la îngeri”[613] și celelalte?

Răspuns

Ceea ce urmează lămurește, cred, subiectul cercetat în acest loc. Căci, continuând, vorbește despre necruțarea trupului[614]; aceștia sunt maniheii[615] și cei asemenea cu dânșii.

---

[610] *Matei* 20, 14.
[611] *Matei* 20, 14.
[612] *Matei* 3, 12.
[613] *Coloseni* 2, 18.
[614] Cf. *Coloseni* 2, 23.
[615] Maniheismul a fost o erezie creștină dualistă sau chiar o nouă religie, propagată de Manes-Mani (216-277 d.Hr.), filosof persan, care, pretinzând a fi în posesia unor revelații secrete, se considera a fi ultimul „trimis”, întruchiparea fizică a Paracletului. Ca sistem gnostic, maniheismul susține dualismul radical ontologic între cele două principii eterne, binele și răul, care se opun în cursul istoriei, într-o confruntare fără sfârșit. Organizată ca o nouă religie, „religia luminii”, având cărți, cult și ierarhie, mișcarea maniheistă a fost obiectul unor represalii și persecuții crunte. În secolele IV-V se răspândește în China și în Europa Occidentală.

Întrebarea CCLIX

Cine este „cel fierbinte cu duhul"[616]?

Răspuns

Cel care face voia lui Dumnezeu printr-o râvnă aprinsă, dorință nesățioasă și strădanie neobosită, întru dragostea lui Iisus Hristos, Domnul nostru, potrivit cu ceea ce s-a scris: „Întru poruncile Lui va voi foarte"[617].

Întrebarea CCLX

Fiindcă Apostolul spune uneori: „Nu fiți fără de minte"[618], iar alteori adaugă: „Nu fiți înțelepți în ochii voștri"[619], este cu putință să nu fie înțelept în ochii lui cel fără de minte?

Răspuns

Fiecare poruncă are propria ei mărginire. La „nu fiți fără de minte" adaugă: „Ci pricepeți care este voia lui Dumnezeu"; iar la „nu fiți înțelepți în ochii voștri" adaugă: „Teme-te de Dumnezeu și abate-te de la tot răul!"[620] Astfel încât cel fără de minte este cel care nu pricepe voia lui Dumnezeu, iar înțelept în ochii săi este oricine se folosește de cugetele proprii și nu urmează, potrivit credinței, cuvintele lui Dumnezeu. Dacă cineva nu vrea să fie nici fără de minte, nici înțelept în ochii săi, trebuie să priceapă voia lui Dumnezeu prin credința în El și, în frica lui Dumnezeu, să îl imite pe Apostolul care zice: „Surpăm iscodirile minții și toată trufia care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu și robim tot gândul spre ascultarea lui Hristos"[621].

Întrebarea CCLXI

Deși Domnul a făgăduit: „Toate câte cereți în rugăciune să credeți că le veți lua"[622] și iarăși: „Dacă doi dintre voi se vor învoi pe

---

[616] *Romani* 12, 11.
[617] *Psalmul* 111, 1.
[618] *Efeseni* 5, 17.
[619] *Romani* 12, 16.
[620] *Fapte* 3, 7.
[621] 2 *Corinteni* 10, 4-5.
[622] *Matei* 21, 22.

pământ asupra unui lucru pe care îl vor cere, se va da lor"[623], cum, cerând ceva, chiar înșiși sfinții nu au primit? Precum și Apostolul a zis: „Pentru aceasta, de trei ori am rugat pe Domnul ca să depărteze de la mine"[624] și nu i s-a plinit cererea, la fel și profetul Ieremia și însuși Moise.

Răspuns

De vreme ce Domnul nostru Iisus Hristos a zis în rugăciune: „Dacă este cu putință, treacă de la Mine paharul acesta"[625], apoi adăugând: „Dar nu voia Mea, ci voia Ta să se facă"[626], trebuie mai întâi să știm că nu ni se îngăduie să cerem orice voim, fiindcă nu știm întotdeauna ce ne este de folos să cerem. „Căci nu știm nici să ne rugăm cum trebuie."[627] Astfel încât trebuie să facem cererile cu multă grijă, după voința lui Dumnezeu, iar dacă nu vor fi auzite, trebuie să știm că e nevoie fie de răbdare, fie de stăruință, după pilda Domnului, prin care am fost învățați că trebuie totdeauna să ne rugăm și să nu ne supărăm; și, în alt loc, s-a spus de către El: „Pentru stăruința lui, sculându-se, îi va da cât îi trebuie"[628]; [și încă este nevoie] fie de îndreptare și de sârguință, potrivit cu ceea ce s-a zis de către Dumnezeu prin profet, pentru fiecare: „Când ridicați mâinile voastre către Mine, Eu Îmi voi întoarce ochii de la voi, și când înmulțiți rugăciunile voastre, nu le ascult. Mâinile voastre sunt pline de sânge; spălați-vă, curățiți-vă!"[629] și celelalte.

Iar de faptul că și acum se întâmplă aceasta și mâinile multora sunt pline de sânge, nu trebuie nicidecum să se îndoiască cei care cred în judecata înfricoșată a lui Dumnezeu care s-a arătat împotriva aceluia căruia i s-a poruncit să vestească poporului, dar care a tăcut, zicând El că „sângele păcătosului din mâna supraveghetorului se va cere"[630]. Apostolul ne-a încredințat că acest

[623] *Matei* 18, 19.
[624] *2 Corinteni* 12, 8.
[625] *Matei* 26, 39.
[626] *Luca* 22, 42.
[627] *Romani* 8, 26.
[628] *Luca* 11, 8.
[629] *Isaia* 1, 15-16.
[630] *Iezechiel* 3, 18.

lucru este adevărat și neabătut, spunând: „Curat sunt de sângele tuturor. Căci nu m-am ferit să vă vestesc toată voia lui Dumnezeu”[631]. Dar, dacă numai tăcând ne aflăm răspunzători de sângele păcătoșilor, ce ar spune cineva despre cei care vorbesc sau fac ceva care sminteşte pe alții? Dar se întâmplă și ca pentru nevrednicia celui care cere să nu se împlinească cererea, cum s-a întâmplat și cu David, care se ruga pentru a zidi casă lui Dumnezeu și a fost împiedicat. Căci el nu s-a făcut străin de a bineplăcea lui Dumnezeu, dar nu a fost socotit vrednic și de lucrul acela. Dar și Ieremia pare să nu fi fost ascultat, din pricina răutății celor pentru care se ruga. Iar, adeseori, ne trece timpul când trebuia să facem cererea din pricina lenevirii, iar apoi ne aflăm cerând ceva neprielnic și în zadar. Iar cu privire la spusa: „De trei ori am rugat pe Domnul, ca să depărteze de la mine”[632], trebuie să se știe că, în privința necazurilor, a celor din afară și a durerilor trupești, multe și diferite sunt pricinile lui Dumnezeu, fie că le aduce asupra noastră, fie că le îngăduie pentru o iconomie mai bună decât eliberarea din acestea. Așadar, dacă cineva ar putea cunoaște că trebuie ca prin rugăciune și cerere să scape din necaz, rugându-se, este ascultat, asemenea celor doi orbi din Evanghelie[633], cei zece leproși[634] și mulți alții. Dar, dacă cineva n-ar cunoaște pricina pentru care a căzut în vreo ispită – fiindcă adeseori trebuie ca și prin răbdare să fie înțeles scopul celor venite asupra sa – și, trebuind să rabde până la sfârșit, s-ar strădui să îndure suferința, nu este ascultat, fiindcă nu este în acord cu scopul iubirii de oameni a lui Dumnezeu.

Însă cu privire la „dacă doi dintre voi se adună în numele Meu”, această spusă o lămurește însăși pericopa. Căci cuvântul îi privește pe cel care îl mustră pe păcătos și pe cel mustrat; căci, fiindcă Dumnezeu nu voiește moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu[635], dacă cel care este mustrat are sufletul străpuns și smerit și vine în întâmpinarea celui care îl mustră cu pri-

---

[631] *Fapte* 20, 26-27.
[632] 2 *Corinteni* 12, 8.
[633] Cf. *Matei* 9, 27.
[634] Cf. *Luca* 17, 12.
[635] Cf. *Iezechiel* 33, 11.

vire la orice lucru, mai exact cu privire la orice păcat, va primi iertare de la iubitorul de oameni Dumnezeu, dacă o va cere. Dar, dacă cel mustrat nu va fi unit în cuget cu cel care mustră, iertare nu va fi, ci legătură potrivit celor adăugate, fiindcă: „Oricâte veți dezlega pe pământ vor fi legate și în ceruri”[636]. Astfel se împlinește judecata aceea că, „dacă nu va asculta nici de biserică cel mustrat, să îți fie ție ca un păgân și ca un vameș”[637].

Întrebarea CCLXII

Fiindcă Scriptura așază sărăcia și sărăcirea printre cele vrednice de laudă, ca în: „Fericiți cei săraci”[638], precum și în: „Dorința săracilor a auzit-o Domnul”[639] și iarăși: „Săracul și sărmanul să laude numele Tău”[640], care este diferența dintre sărăcie și sărăcire și cum este adevărat ceea ce spune David: „Iar eu sărac sunt și sărman”[641]?

Răspuns

Amintindu-ne de Apostolul, care zice despre Domnul: „Că pentru noi a sărăcit, bogat fiind”[642], socotesc că este sărăcit cel care din bogăție a venit la lipsă, iar sărman este cel care, de la început fiind în lipsă, și-a chibzuit o asemenea stare în mod bineplăcut lui Dumnezeu. Iar David mărturisește că este sărac și sărman, spunând aceasta probabil despre persoana Domnului, El fiind numit sărac potrivit spusei: „Că pentru noi a sărăcit, bogat fiind”[643]; L-a numit sărman fiindcă, după trup, nu era fiul unui bogat, ci fiul teslarului[644]. Dar, desigur, și mai ales fiindcă știa, potrivit lui Iov[645], să nu păzească avuția lui, nici să considere ceva

[636] *Matei* 18, 18.
[637] *Matei* 18, 17.
[638] *Matei* 5, 3.
[639] *Psalmul* 9, 37.
[640] *Psalmul* 73, 22.
[641] *Psalmul* 39, 23.
[642] *2 Corinteni* 8, 9.
[643] *2 Corinteni* 8, 9.
[644] Cf. *Matei* 13, 55.
[645] Cf. *Iov* 1, 21.

ca fiind al său, ci să le rânduiască pe toate potrivit voii lui Dumnezeu.

Întrebarea CCLXIII

Ce vrea Domnul să ne învețe prin pildele la care adaugă: „Astfel, așadar, oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are nu poate să fie ucenicul Meu"[646]? Căci, dacă cel care vrea să zidească turn sau să se lupte cu un alt împărat trebuie să se pregătească fie pentru zidire, fie pentru război, iar dacă ar fi neputincios, îi este îngăduit fie să nu pună temelie de la început, fie să se roage pentru pace, prin urmare, oare și cel care voiește să devină ucenic al Domnului trebuie să se lepede de toate și, dacă va afla că îi este greu [să facă] acest lucru, îi este îngăduit ca de la început să nu se facă ucenic al Domnului?

Răspuns

Scopul Domnului în aceste pilde este nu acela de a da putere să devină [cineva] ucenic al Domnului sau nu, ci să arate că este cu neputință a bineplăcea înaintea lui Dumnezeu în împrăștierile sufletului, în care este primejduit să fie ușor prins de înșelăciunile diavolului și să fie batjocorit cu râs și ocări din pricina neîmplinirii celor ce păreau că sunt urmărite cu râvnă. Aceasta rugându-se și profetul să nu pătimească, a zis: „Ca nu cumva să se bucure de mine vrăjmașii mei; și, când s-au clătinat picioarele mele, împotriva mea s-au semețit"[647].

Întrebarea CCLXIV

Fiindcă Apostolul zice: „Ca să fiți curați"[648] și iarăși: „Ci ca din curăție"[649], ce este curăția?

Răspuns

Găsesc de cuviință că este curat lucrul neamestecat și adunat și îndreptat doar spre evlavie și curățit întru totul de orice îi este

---

646 *Luca* 14, 33.
647 *Psalmul* 37, 16.
648 *Filipeni* 1, 10.
649 2 *Corinteni* 2, 17.

potrivnic. Dar nu îndreptat numai [către evlavie], ci și spre cele căutate cu acribie pentru împlinirea acestui scop, în orice timp și în orice lucru, astfel încât cel rânduit spre săvârşirea unui lucru cu niciun chip să nu se împrăștie [cu mintea] nici pentru cele mai apropiate dintre faptele bune. Lucrul rezultă din ceea ce spune mai întâi [Apostolul], căci spusei „ca din curăție", i se adaugă aceasta: „Ci ca de la Dumnezeu grăim înaintea lui Dumnezeu, în Hristos"[650], iar cele spuse în al doilea rând se lămuresc din: „Să nu cugete cineva mai mult decât trebuie să cugete, ci să cugete fiecare spre a fi înțelept, după măsura credinței pe care i-a împărțit-o Dumnezeu fiecăruia"[651] și din cele adăugate la acestea.

Întrebarea CCLXV

Dacă numai pentru preoți s-a spus: „Dacă îți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aminti că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău!"[652], sau pentru noi toți? Și cum poate fiecare dintre noi să-și aducă darul la altar?

Răspuns

Firesc ar fi să se înțeleagă că s-a spus aceasta în mod special și ca îndreptar pentru preoți, fiindcă s-a scris: „Iar voi veți fi numiți preoți ai Domnului, slujitori ai lui Dumnezeu"[653]; și: „Jertfa de laudă Mă va slăvi"[654]; și iarăși: „Jertfa lui Dumnezeu, duhul umilit"[655]. Iar Apostolul zice: „Să înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bineplăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească"[656]. Însă fiecare dintre acestea toate este comun tuturor și fiecare dintre noi trebuie să împlinească un asemenea lucru.

---

[650] *2 Corinteni* 2, 17.
[651] *Romani* 12, 3.
[652] *Matei* 5, 23-24.
[653] *Isaia* 61, 6.
[654] *Psalmul* 49, 24.
[655] *Psalmul* 50, 18.
[656] *Romani* 12, 1.

Întrebarea CCLXVI

Ce este sarea pe care a poruncit Domnul să o avem când a zis: „Aveți sare întru voi și trăiți în pace unii cu alții”[657]? De asemenea, și Apostolul zice: „Vorba voastră să fie tot timpul cu har, dreasă cu sare”[658].

Răspuns

Și aici sensul este limpede prin legăturile fiecărui rând. Căci din cuvintele Domnului învățăm să nu dăm nicio pricină de despărțire și de înstrăinare, ci să ne păstrăm pururea în legătura păcii și unitatea Duhului[659]. Iar din cuvintele Apostolului, amintindu-și cineva de cel care a zis: „Oare poate cineva mânca pâine fără sare? Oare e vreun gust și în vorbe deșarte?”[660], va fi învățat să-și rânduiască vorbele spre zidirea credinței, „ca să dea har celor care ascultă”[661], folosindu-se de vremea potrivită și de buna rânduială, pentru a-i face pe cei care ascultă încă și mai ascultători.

Întrebarea CCLXVII

Dacă unii vor fi bătuți mult și alții puțin[662], cum spun unii că nu este sfârșit pedepsei?

Răspuns

Cele care par a fi îndoielnice și spuse în chip tainic în unele locuri ale Scripturii insuflate de Dumnezeu sunt lămurite de cele mărturisite deschis în alte locuri; fiindcă Domnul uneori arată că „aceștia vor fi trimiși în munca cea veșnică”[663], iar în altă parte pe alții îi trimite „în focul cel veșnic, cel gătit diavolilor și îngerilor lui”[664] și în altă parte numește [acest loc] „focul gheenei” și adaugă: „Unde viermele lor nu moare și focul nu se stinge”[665];

---

[657] *Marcu* 9, 50.
[658] *Coloseni* 4, 6.
[659] Cf. *Efeseni* 4, 3.
[660] *Iov* 6, 6.
[661] *Efeseni* 4, 29.
[662] Cf. *Luca* 12, 47-48.
[663] *Matei* 25, 46.
[664] *Matei* 25, 41.
[665] *Marcu* 9, 47-48.

încă și mai înainte a grăit despre acestea prin profet: „Că viermele lor nu va muri și focul lor nu se va stinge”[666]. Acestea și altele ca acestea aflându-se în multe locuri ale Scripturii insuflate de Dumnezeu, este numai și numai o uneltire a diavolului faptul că mulți oameni, ca și cum ar uita atâtea și atâtea cuvinte și oprelişti ale Domnului, își pun sfârșit pedepsei, ca să îndrăznească și mai mult spre păcat. Căci, dacă va fi vreodată sfârșit pedepsei veșnice, va fi sfârșit și vieții veșnice. Iar dacă nu primim să cugetăm aceasta cu privire la viața veșnică, ce pricină avem a da sfârșit pedepsei veșnice? Căci adăugarea [cuvântului] „veșnic” se face, în egală măsură, pentru fiecare dintre acestea două. „Căci aceștia vor merge la osânda cea veșnică, iar drepții la viață veșnică.”[667] Așadar, de vreme ce acestea sunt mărturisite astfel, trebuie să se știe că și „va fi bătut mult” și „va fi bătut puțin”[668] arată nu sfârșitul, ci diferența pedepsei. Căci, dacă Dumnezeu este judecător drept nu numai pentru cei buni, ci și pentru cei răi, răsplătind fiecăruia după faptele lui, unul poate fi vrednic de focul nestins, și în acesta arzând mai mult sau mai puțin, iar altul de viermele cel care nu moare, și chinuit de acesta mai mult sau mai puţin, după vrednicia fiecăruia, altul poate fi vrednic de gheena care pururea are felurite pedepse, iar altul de întunericul cel mai din afară, unde unul este numai în plângere, iar altul este și în scrâșnirea dinților, care se face prin intensitatea chinurilor. Și „întunericul cel mai din afară” arată că există unul și mai dinlăuntru. Și expresia „în adâncul iadului”, spusă în *Pilde*[669], arată că sunt unii care sălășluiesc numai în iad, nu și în adâncul iadului, pedeapsa fiindu-le mai ușoară. Aceasta ar putea fi spusă și cu privire la pătimirile trupului. Căci cineva care suferă de febră are parte, mai mult decât semnele acesteia, și de alte suferințe, în vreme ce altcineva suferă doar de febră, și acesta nu asemenea aceluia; altul, deși nu are febră, are parte de suferințe de pe urma altui membru al trupului. Dar și acesta, iarăși, [pătimește] mai mult sau mai puțin decât altul. Domnul spune aceasta, adică

---

666 *Isaia* 66, 24.
667 *Matei* 25, 46.
668 *Luca* 12, 47-48.
669 *Pilde* 9, 18.

„mult” și „puțin”[670], și după obișnuita folosire a cuvintelor, precum și altele de felul acesta. Căci știm că, adeseori, acest chip al cuvântului se înțelege și pentru patimile de care suferă cineva, ca atunci când spunem despre cineva că suferă numai de friguri sau suferă numai de ochi, minunându-ne că a suferit atât și că a răbdat atâtea necazuri. Așa încât a bate mult și puțin, iarăși zic, nu se referă la întinderea sau împlinirea timpului, ci la deosebirea pedepsei.

Întrebarea CCLXVIII

În ce sens unii sunt numiți „fii ai neascultării”[671] și „copii ai mâniei”[672]?

Răspuns

Domnul știa că fiii și copiii cuiva sunt numiți cei care fac voile aceluia, fie el bun, fie rău. Căci, „dacă ați fi fii ai lui Avraam, ați face faptele lui Avraam”[673]; și iarăși „Voi sunteți de la tatăl vostru, diavolul, și poftele lui voiți să le faceți”[674]. Astfel încât și „fiul neascultării” este cel care lucrează cele ale neascultării. Dar, desigur, așa cum diavol se numește nu numai păcătosul, ci însuși păcatul, din pricina faptului că, după cum cred, s-a făcut începător al păcatului, la fel și neascultarea însăși se numește diavol din aceeași pricină. Dar copil al mâniei este oricine s-a făcut pe sine vrednic de mânie. Căci, așa cum pe cei vrednici de Domnul și pe cei care fac faptele luminii și ale zilei Apostolul i-a numit fii ai luminii și fii ai zilei[675], la fel este potrivit să gândim și spusa: „Eram copii ai mâniei”[676]. Trebuie, așadar, să știm că fiul neascultării este însuși copilul mâniei, fiindcă Domnul a arătat clar că „cel care nu crede în Fiul nu va vedea viață, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el”[677].

---

670 *Luca* 12, 47-48.
671 *Efeseni* 5, 6.
672 *Efeseni* 2, 3.
673 *Ioan* 8, 39.
674 *Ioan* 8, 44.
675 Cf. *1 Tesaloniceni* 5, 5.
676 *Efeseni* 2, 3.
677 *Ioan* 3, 36.

Întrebarea CCLXIX

Fiindcă scris este: „Făcând voile trupului și ale cugetelor”[678], oare altele sunt voile trupului și altele voile cugetelor și care sunt acestea?

Răspuns

Voile trupului le înșiră Apostolul în alt loc, numindu-le pe fiecare în parte, zicând: „Vădite sunt faptele trupului; și ele sunt: adulter, desfrânare, necurăție, destrăbălare, închinare la idoli, fermecătorie, vrajbe, certuri, zavistii, mânii, gâlcevi, dezbinări, eresuri, pizmuiri, ucideri, bețiі, petreceri și cele asemenea acestora”[679]; și în altă parte, mai cuprinzător: „Cugetul trupului este potrivnic lui Dumnezeu, căci nu se supune legii lui Dumnezeu, fiindcă nici nu poate”[680]. Iar voile cugetelor ar putea fi gândurile care nu sunt mărturisite de Scriptură, cum sunt acelea despre care s-a spus: „Noi surpăm iscodirile minții și orice trufie care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu”[681], și toate gândurile nesupuse le robim spre ascultarea lui Hristos. De aceea este necesar și sigur să păzim pururea și pretutindeni ceea ce s-a spus de către David: „Și îndreptările Tale, sfatul meu”[682].

Întrebarea CCLXX

Ce înseamnă „lipsiți fiind, dar nu deznădăjduiți”[683]?

Răspuns

Apostolul, arătându-și convingerea în credința cea în Dumnezeu din comparația cu gândirea omenească, pune alături pe fiecare dintre cele ce sunt cuprinse în acest loc astfel: căci, după cugetul omenesc, zice: „Întru toate fiind întristați”, dar, potrivit cu încrederea în Dumnezeu, adaugă: „Dar nu strâmtorați”; și iarăși, potrivit cugetului omenesc, spune: „Lipsiți fiind”, iar după

---

678 *Efeseni* 2, 3.
679 *Galateni* 5, 19-21.
680 *Romani* 8, 7.
681 *2 Corinteni* 10, 5.
682 *Psalmul* 118, 24.
683 *2 Corinteni* 4, 8.

credința în Dumnezeu: „Dar nu deznădăjduiți" și celelalte asemenea. Tot așa sunt și cele zise de el altundeva: „Ca fiind pe pragul morții, deși iată trăim [...] ca niște săraci, dar pe mulți îmbogățind, ca unii care nu au nimic, dar pe toate le stăpânesc"[684].

Întrebarea CCLXXI

Fiindcă Domnul spune: „În afară de acestea, dați milostenie și iată toate vă sunt curate"[685], pentru toate câte a păcătuit cineva află curățire prin milostenie?

Răspuns

Chiar urmarea lucrurilor expuse mai înainte lămurește ceea ce s-a zis. Căci mai înainte de aceasta a spus: „Voi curățiți partea cea din afară a paharului, iar partea cea dinlăuntru este plină de răpire și viclenie"[686], apoi a adăugat astfel: „În afară de acestea, dați milostenie și iată toate vă sunt curate", adică toate acestea pe care le greșim răpind și lăcomindu-ne și viclenind. Dar arată aceasta și Zaheu, zicând: „Iată, jumătate din averea mea o dau săracilor și, dacă am nedreptățit pe cineva cu ceva, întorc înapoi împătrit"[687]. Astfel încât toate păcatele de acest fel, care pot fi dezlegate și pentru care trebuie să dăm îndărăt înmulțit, se curăță în acest mod. Și zic în acest mod nu fiindcă numai aceasta e de ajuns pentru curățire, ci este nevoie în primul rând de mila lui Dumnezeu și de sângele lui Hristos, întru care avem izbăvire[688] de toate celelalte, aducând roade vrednice de pocăință potrivit fiecăruia[689].

Întrebarea CCLXXII

Fiindcă porunca Domnului este să nu ne îngrijim pentru ziua de mâine[690], cum putem cugeta porunca în mod corect? Căci vedem că avem multă sârguință pentru cele de trebuință, încât punem deoparte și pe cele care pot să ne ajungă mai multă vreme.

---

684 *2 Corinteni* 6, 9-10.
685 *Luca* 11, 41.
686 *Luca* 11, 39.
687 *Luca* 19, 8.
688 Cf. *Efeseni* 1, 7.
689 Cf. *Luca* 3, 8.
690 Cf. *Matei* 6, 34.

Răspuns

Cel care a primit învățătura Domnului, Care zice: „Căutați mai întâi Împărăția cerurilor și dreptatea Lui”[691], și este convins de adevărul făgăduinței care spune: „Și toate celelalte se vor adăuga vouă”[692], acela nu își distruge sufletul în grijile vieții, care înăbușă cuvântul și îl fac fără rod. Ci, luptând cu lupta cea bună a bunei plăceri către Dumnezeu, crede Domnului, Care zice: „Vrednic este lucrătorul de hrana lui”[693], și nu se ostenește mai mult pentru aceasta. Dar lucrează și se îngrijește nu pentru sine însuși, ci pentru porunca lui Hristos, după cum a arătat și învățat Apostolul, zicând: „Toate vi le-am arătat, căci, ostenindu-vă astfel, trebuie să ajutați pe cei slabi”[694]. Căci de îngrijirea de sine este vinovată iubirea de sine, iar faptul de a se îngriji și lucra pentru poruncă este lauda dispoziției de iubire pentru Hristos și pentru frate.

Întrebarea CCLXXIII

Ce face cineva atunci când hulește împotriva Duhului Sfânt[695]*?*

Răspuns

Din hula de atunci cu care fariseii huleau, împotriva cărora s-a și hotărât pedeapsa aceasta, reiese în mod limpede că și acum hulește împotriva Duhului Sfânt acela care atribuie celui potrivnic lucrările și roadele Duhului Sfânt; același lucru pătimim și mulți dintre noi când, adeseori, pe cel sârguitor îl numim, ignorând primejdia, plin de slavă deșartă, iar celui care arată râvna cea bună îi atribuim, mințind, mânie și altele asemenea spunem, în chip mincinos, din bănuieli viclene.

Întrebarea CCLXXIV

Cum se face cineva nebun în veacul acesta[696]*?*

---

[691] *Matei* 6, 33.
[692] *Matei* 6, 33.
[693] *Matei* 10, 10.
[694] *Fapte* 20, 35.
[695] Cf. *Marcu* 3, 29.
[696] Cf. *1 Corinteni* 3, 18.

Răspuns

Dacă se va teme de judecata lui Dumnezeu, Care zice: „Vai celor înțelepți în ochii lor și pricepuți înaintea lor”[697], și dacă va imita pe cel care a zis: „Ca un dobitoc m-am făcut înaintea Ta”[698] și lepădând orice părere de înțelepciune, ca nu cumva să judece el mai întâi ceva ca bun după propriile gânduri, nici să cugete ceva de la început, mai înainte de a se obișnui cu porunca Domnului, pentru a plăcea lui Dumnezeu fie cu fapta, fie în cuvânt, fie cu dorința, cum zice Apostolul: „Și o astfel de încredere avem prin Hristos către Dumnezeu. Nu că de la noi înșine suntem destoinici să cugetăm ceva ca de la noi înșine, ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu”[699], Care îl învață pe om cunoștința[700], precum este scris.

Întrebarea CCLXXV

Dacă poate împiedica Satana intenția unui sfânt, fiindcă scris este: „Eu, Pavel, am plănuit să vin odată și de două ori, dar ne-a împiedicat pe noi Satana”[701].

Răspuns

Dintre faptele bune în Domnul, unele se împlinesc prin intenție și prin judecata sufletului, iar altele se lucrează prin trup, fie prin strădanie, fie prin răbdare. Căci pe toate câte sunt în intenția sufletului sau în judecata lui, pe acestea nu este cu putință Satanei a le împiedica cu niciun chip. Iar în cele făptuite prin energiile trupului, adeseori îngăduie Dumnezeu să se facă împiedicare spre încercarea și mustrarea celui împiedicat, pentru ca, fie abătându-se de la intenția cea bună, se va mustra, ca cei semănați pe pietre, care pentru puțină vreme au primit cuvântul cu bucurie, dar, întâmplându-se vreun necaz, îndată s-au lepădat[702], fie va rămâne întru cele bune, ca să se arate în râvna faptelor

---

[697] *Isaia* 5, 21.
[698] *Psalmul* 72, 22.
[699] *2 Corinteni* 3, 4-5.
[700] Cf. *Psalmul* 93, 10.
[701] *1 Tesaloniceni* 2, 18.
[702] Cf. *Luca* 8, 13.

bune, precum însuși Apostolul, care, de multe ori intenționând să plece către romani și fiind împiedicat, precum însuși mărturisește[703], totuși nu a încetat să dorească aceasta, până ce și-a dus la îndeplinire ceea ce plănuise. Iar cu răbdare, precum Iov, care, pătimind atâtea de la diavolul, de care era silit să spună ceva hulitor sau să nu fie mulțumitor față de Dumnezeu, până la cele mai de pe urmă nenorociri, nu s-a îndepărtat de judecata evlavioasă și de la a cugeta sănătos despre Dumnezeu. Căci despre el scris este: „În toate acestea nimic nu a păcătuit Iov cu buzele lui înaintea lui Dumnezeu și nu a rostit nicio hulă împotriva lui Dumnezeu”[704].

Întrebarea CCLXXVI

Ce înseamnă ceea ce a fost spus de către Apostolul: „Ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu, ce este bun și plăcut și desăvârșit”[705]?

Răspuns

Multe sunt cele pe care Dumnezeu le voiește: unele în îndelungă răbdare și bunătate, care sunt și se numesc „bune”, iar altele, prin mânie, pentru păcatele noastre, sunt și se numesc „rele”. Căci zice: „Eu sunt Cel Care face pace și zidesc cele rele”[706]. Dar „rele” înseamnă nu cele pentru care suntem noi pedepsiți, ci cele prin care devenim înțelepți. Căci cele care aduc înțelepciune și care ne aduc la pocăință prin necazuri se împlinesc spre bine. Căci toate câte le vrea Dumnezeu, îndelung răbdând și bun fiind, pe acestea trebuie ca și noi să le voim și să le imităm. „Fiți milostivi, precum și Tatăl vostru Cel din ceruri milostiv este!”[707] Și Apostolul zice: „Fiți următori ai lui Dumnezeu, ca niște fii iubiți, și umblați în iubire, precum și Hristos ne-a iubit pe noi!”[708] Iar toate câte prin mânie le aduce asupra noastră pen-

---

703 Cf. *Romani* 1, 13.
704 *Iov* 1, 22.
705 *Romani* 12, 2.
706 *Isaia* 45, 7.
707 *Luca* 6, 36.
708 *Efeseni* 5, 1-2.

tru păcatele noastre, cele numite „rele”, precum spuneam, din pricina răutății, nouă nu ne este îngăduit cu niciun chip să le facem. Chiar dacă este voia lui Dumnezeu ca oamenii să fie nimiciți prin foamete, ciumă sau război sau orice altceva dintre acestea, nu trebuie să slujim acestei voințe. Căci pentru asemenea lucruri Dumnezeu Se folosește și de slujitori răi, fiindcă: „Trimis-a asupra lor urgia mâniei Lui; mânie, urgie și necaz trimis-a prin îngeri nimicitori”[709].

Așadar, mai întâi trebuie să cercetăm care este voia cea bună a lui Dumnezeu, și apoi, când aflăm ce e bine, trebuie să cercetăm dacă acest bine este și plăcut lui Dumnezeu. Pentru că există ceva care, prin însăși rațiunea sa, este și voia lui Dumnezeu, și bun. Dar, când nu se înfăptuiește de către persoana potrivită sau la vreme potrivită, nu este deloc și bineplăcut lui Dumnezeu. De pildă, a-I aduce jertfă era și voia lui Dumnezeu și bine, dar nu era și plăcut lui Dumnezeu ca aceia din jurul lui Datan și Aviron[710] să o facă. Și iarăși, este și voia lui Dumnezeu și bine a face milostenie, dar a o face pentru a fi slăvit de oameni[711] nu este și plăcut lui Dumnezeu. Și iarăși, era și voia lui Dumnezeu și bine ca ucenicii să vestească de pe case ceea ce auzeau cu urechile[712], dar să spună ceva mai înainte de vreme nu era plăcut lui Dumnezeu: „Nimănui să nu spuneți ceea ce ați văzut, până când Fiul Omului Se va scula din morți”[713]. Și, în general, toată voia cea bună a lui Dumnezeu atunci este și bineplăcută, când se împlinește despre ea ceea ce s-a spus de Apostol: „Toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți”[714] și „toate să se facă cu cuviință și cu rânduială”[715]. Și iarăși, când un lucru ar fi potrivit voinței lui Dumnezeu și ar mai fi bun și plăcut [pentru noi], nici așa nu trebuie să fim fără grijă, ci să ne ostenim și să ne îngrijim pentru ca lucrul acesta să fie desăvârșit și fără nicio lipsă, uneori după măsura a ceea ce se face, dacă se face după poruncă, alteori după măsura puterii celui

---

709 *Psalmul* 77, 49.
710 Cf. *Numeri* 16, 1.
711 Cf. *Matei* 6, 2.
712 Cf. *Matei* 10, 27.
713 *Matei* 17, 9.
714 *1 Corinteni* 10, 31.
715 *1 Corinteni* 14, 40.

care săvârşeşte acest lucru. Căci „Îl vei iubi pe Domnul Dumnezeul tău din tot sufletul tău, din toată puterea ta și din tot cugetul tău, iar pe aproapele tău ca pe tine însuți"[716], după cum ne-a învățat Domnul și în Evanghelia după Ioan. Și la fel cu orice poruncă, precum este scris: „Fericită este sluga pe care, venind domnul ei, o va afla făcând astfel"[717].

Întrebarea CCLXXVII

Care este cămara în care poruncește Domnul să intre cel care se roagă?

Răspuns

Numim „cămară", de obicei, o casă separată și goală, în care punem cele pe care vrem să le depozităm sau în care este cu putință să ne ascundem, potrivit cu ceea ce s-a spus și de către profet: „Mergi, poporul meu, intră în cămara ta, ascunde-te!"[718] Dar puterea poruncii o lămurește subiectul, căci cuvântul este [îndreptat către] cei bolnavi de patima de a plăcea oamenilor. Încât, dacă cineva este tulburat de această patimă, bine face retrăgându-se în rugăciune și în singurătate, până ce va putea să dobândească deprinderea celui care nu ia aminte la laudele cele de la oameni, ci să privească numai la Dumnezeu, potrivit celui care zice: „Iată, precum sunt ochii robilor la mâinile stăpânilor lor, precum sunt ochii slujnicei la mâinile stăpânei sale, așa sunt ochii noştri către Domnul Dumnezeul nostru"[719]. Dar, dacă cineva, prin harul lui Dumnezeu, se curăță de acea patimă, nu mai are nevoie să ascundă binele, ceea ce Însuși Domnul învață, zicând: „Nu poate o cetate care stă pe vârf de munte să se ascundă. Nici nu aprind făclie și o pun sub obroc, ci în sfeşnic, și luminează tuturor celor din casă. Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, așa încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri"[720]. Același înțeles îl au

---

[716] *Marcu* 12, 30.
[717] *Matei* 24, 46.
[718] *Isaia* 26, 20.
[719] *Psalmul* 122, 2.
[720] *Matei* 5, 14-16.

și cele cu privire la milostenie și post, care sunt în același loc, și, în general, cu privire la tot lucrul evlaviei.

Întrebarea CCLXXVIII

Cum se roagă duhul cuiva, iar mintea lui este neroditoare[721]*?*

Răspuns

Aceasta s-a spus despre cei care rostesc rugăciuni într-o limbă necunoscută ascultătorilor. Căci zice: „Dacă mă rog într-o limbă străină, duhul meu se roagă, dar mintea este neroditoare"[722]. Când cuvintele rugăciunii ar fi necunoscute celor prezenți, mintea celui care se roagă este neroditoare, cu nimic folosindu-se. Dar, când cei de față înțeleg rugăciunea cu mintea, care poate să îi folosească pe cei care ascultă, atunci cel care se roagă are ca rod îmbunătățirea celor care s-au folosit; la fel și în privința oricărei rostiri a cuvintelor lui Dumnezeu; căci scris este: „Dar numai dacă e vreun cuvânt bun spre zidirea credinței"[723].

Întrebarea CCLXXIX

Ce înseamnă „cântați cu înțelegere"[724]*?*

Răspuns

Ceea ce este pentru mâncăruri simțul calității fiecărui fel de mâncare, aceasta este înțelegerea pentru cuvintele Sfintei Scripturi. Căci zice: „Cerul gurii gustă bucatele, iar mintea deosebește cuvintele"[725]. Așadar, dacă cineva își deschide sufletul către sensul fiecărui cuvânt, după cum își deschide gustul către calitatea fiecărui fel de mâncare, ar împlini porunca ce spune: „Cântați cu înțelegere".

Întrebarea CCLXXX

Cine este cel curat cu inima[726]*?*

---

[721] Cf. *1 Corinteni* 14, 14.
[722] *1 Corinteni* 14, 14.
[723] *Efeseni* 4, 29.
[724] *Psalmul* 46, 7.
[725] *Iov* 12, 11.
[726] Cf. *Matei* 5, 8.

Răspuns

Cel care nu se lasă stăpânit de sine însuși, cel care nu trece cu vederea porunca lui Dumnezeu, nici nu o lasă deoparte, nici nu o neglijează[727].

Întrebarea CCLXXXI

Pe [sora] care nu vrea să cânte trebuie să o constrângem[728]?

Răspuns

Dacă nu vine să cânte din râvnă și dacă nu arată în ea dispoziția celui care zice: „Cât sunt de dulci limbii mele cuvintele Tale, mai mult decât mierea în gura mea!"[729] și dacă nu socotește lenevirea o mare pagubă, fie să fie îndreptată, fie să fie scoasă afară, ca nu cumva puțin aluat să strice frământătura întreagă[730].

Întrebarea CCLXXXII

Cine sunt cei care zic: „Am mâncat înaintea Ta și am băut" și care aud: „Nu vă știu pe voi"[731]?

Răspuns

Poate că sunt aceia pe care i-a descris Apostolul ca și când ar fi vorba despre propria persoană, zicând: „De aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor [...] și dacă aș avea toată cunoștința și toată credința; și dacă aș împărți toată avuția mea și de aș da trupul meu ca să fie ars, iar dragoste nu am, nimic nu-mi folosește"[732] – lucru pe care Apostolul l-a învățat de la Domnul, Care a zis despre unii: „Căci fac toate ca să fie văzuți de oameni"[733]. „Adevărat, adevărat vă spun vouă că și-au luat plata lor."[734] Căci

---

[727] V. *Regulile mici*, CCXCVI. Potrivit Sfântului Vasile, poruncile trebuie respectate în ansamblul lor, fără excepție.

[728] Cel care a pus întrebările trebuie să fi fost un proestos care avea în grijă două mănăstiri, una de frați și alta de surori.

[729] *Psalmul* 118, 103.

[730] Cf. *Galateni* 5, 9.

[731] *Luca* 13, 26-27.

[732] *1 Corinteni* 13, 1-3.

[733] *Matei* 23, 5.

[734] *Matei* 6, 2.

ceea ce nu este [înfăptuit] pentru dragostea față de Dumnezeu, ci pentru lauda de la oameni, oricum ar fi, nu află lauda evlaviei, ci are judecata plăcerii oamenilor și a iubirii de sine, a iubirii de zavistie și a pizmei sau a oricărei alte pricini din acestea. De aceea Domnul o numește și faptă a nedreptății, zicând către cei care au spus: „Am mâncat înaintea Ta" și cele ce urmează: „Depărtați-vă de la Mine, toți lucrătorii nedreptății!"[735] Căci cum nu vor fi lucrători ai nedreptății toți cei care se folosesc de darurile lui Dumnezeu spre lucrarea propriilor plăceri? Așa cum erau aceia despre care zice Apostolul: „Căci nu suntem precum cei mulți care neguțătoresc cuvântul lui Dumnezeu"[736] și iarăși: „Socotesc evlavia un mijloc de câștig"[737] și multe asemenea, de care Apostolul ne-a arătat că era curat prin cele spuse: „Nu căutând să plăcem oamenilor, ci lui Dumnezeu, Care ne încearcă inimile. Căci niciodată nu ne-am arătat cu cuvinte de lingușire, după cum știți, nici cu porniri ascunse de lăcomie. Dumnezeu îmi este martor. Nici n-am căutat slavă de la oameni, nici de la voi, nici de la alții"[738].

Întrebarea CCLXXXIII

Dacă cel care face voia cuiva este părtaș cu acela.

Răspuns

De credem în Domnul, Care zice: „Oricine face păcat este rob păcatului"[739] și iarăși: „Voi sunteți de la tatăl vostru, diavolul, și poftele tatălui vostru voiți să le faceți"[740], știm că nu doar părtaș, ci stăpân și tată al lui îl socotește pe acela al cărui lucru îl face, după glasul Domnului. Dar și Apostolul mărturisește limpede aceasta, zicând: „Oare nu știți că celui care vă dați ca robi spre ascultare, sunteți robi aceluia căruia vă supuneți: fie ai păcatului spre moarte, fie ai ascultării spre dreptate?"[741]

---

[735] *Luca* 13, 26-27.
[736] 2 *Corinteni* 2, 17.
[737] 1 *Timotei* 6, 5.
[738] 1 *Tesaloniceni* 2, 4-6.
[739] *Ioan* 8, 34.
[740] *Ioan* 8, 44.
[741] *Romani* 6, 16.

Întrebarea CCLXXXIV

Dacă va sărăci o comunitate de frați din pricina împrejurărilor sau a bolii, este îngăduit a lua de la alții cele de trebuință? Și, dacă trebuie, de la cine să primească?

Răspuns

Cel care își amintește de Domnul, Care a zis: „Întrucât ați făcut unuia dintre aceștia mai mici, Mie Mi-ați făcut”[742], fiind cu multă grijă și multă osteneală și îngrijire, se face vrednic de a fi rânduit frate al Domnului. Deci, dacă cineva ar fi unul dintre aceștia, să nu șovăie luând, ci să mulțumească! Iar de la cine trebuie să primim, când și cum, cel rânduit cu purtarea de grijă obștească este dator să hotărască, amintindu-și de David, care zice: „Și untdelemnul păcătoșilor să nu ungă capul meu”[743] și iarăși: „Cel care umbla pe cale fără prihană, acela îmi slujea”[744].

Întrebarea CCLXXXV

Dacă trebuie ca o comunitate de frați care face negoț cu alta să urmărească prețul adevărat al fiecărui lucru[745].

Răspuns

Dacă Scriptura îngăduie ca frații între ei să cumpere unii de la alții și să vândă unii altora, nu am ce spune. Și suntem învățați să ne împărtășim unii altora cele spre trebuință, potrivit cu ceea ce s-a scris: „Prisosința voastră să împlinească lipsa acelora, pentru ca și prisosința lor să plinească lipsa voastră, spre a fi potrivire”[746]. Dar, dacă se întâmplă vreodată o asemenea nevoie, trebuie ca cel care cumpără să fie mai atent ca nu cumva să dea un preț mai mic decât prețuiește [în mod real acel lucru]. Amândoi să își amintească de cel care zice: „Nu e bine să păgubești pe omul drept”[747].

---

742 *Matei* 25, 40.
743 *Psalmul* 140, 5.
744 *Psalmul* 100, 8.
745 Cf. *Regulile mari*, XXXIX.
746 2 *Corinteni* 8, 13-14.
747 *Pilde* 17, 26.

Întrebarea CCLXXXVI

Dacă trebuie ca pe cel care trăiește în comunitatea de frați și care a căzut în neputință trupească să-l ducem în arhondaric.

Răspuns

E necesar a se avea în vedere locul și scopul fiecăruia pentru folosul de obște, spre slava lui Dumnezeu.

Întrebarea CCLXXXVII

Care sunt roadele vrednice de pocăință[748]?

Răspuns

Faptele dreptății cele potrivnice păcatului, pe care cel care se pocăiește este dator a le rodi, plinind spusa: „Aducând roadă în orice lucru bun"[749].

Întrebarea CCLXXXVIII

Dacă trebuie ca cel care voiește să își mărturisească păcatele lui să le mărturisească tuturor și oricui s-ar întâmpla, sau cui [anume]?

Răspuns

Scopul iubirii de oameni a lui Dumnezeu cu privire la cei care păcătuiesc este evident, potrivit celor scrise: „Nu voiesc moartea păcătosului, ci să se întoarcă și să fie viu"[750]. Fiindcă și modul întoarcerii trebuie să fie pe potriva păcatului și fiindcă este necesar să aducă și roade vrednice de pocăință, după cum este scris: „Faceți roade vrednice de pocăință", ca nu cumva să se înfăptuiască amenințarea adăugată la aceasta, din pricina lipsei roadelor: „Căci orice pom care nu aduce roade vrednice de pocăință se taie și se aruncă în foc"[751], este necesar să mărturisească păcatele celor

[748] Cf. *Matei* 3, 8.
[749] *Coloseni* 1, 10.
[750] *Iezechiel* 33, 11.
[751] *Luca* 3, 8-9.

cărora li s-a încredinţat iconomia tainelor lui Dumnezeu[752]. Căci la fel făceau şi cei vechi care se pocăiau pe vremea sfinţilor. Căci este scris în *Evanghelie* că îşi mărturiseau păcatele lor Sfântului Ioan Botezătorul[753], iar în *Fapte* este scris că se mărturiseau Apostolilor, de care toţi erau şi botezaţi[754].

Întrebarea CCLXXXIX

Cel care se pocăieşte pentru păcat,
dar iarăşi cade în acelaşi păcat, ce va face?

Răspuns

Faptul că s-a pocăit cândva şi iarăşi a făcut acelaşi păcat este semn că nu a curăţit deplin cea dintâi pricină a păcatului aceluia, din care ca dintr-o rădăcină, iarăşi, inevitabil, au crescut aceleaşi. Căci, aşa cum, dacă cineva ar vrea să taie mlădiţele unui pom, rădăcina rămasă iarăşi odrăsleşte aceleaşi nu mai puţin, tot aşa, fiindcă unele dintre păcate nu îşi au începutul de la ele însele, ci cresc din altele, cel care vrea să se curăţească de ele trebuie să smulgă cele dintâi pricini ale acelor păcate. Astfel, cearta sau pizma nu au început de la ele însele, ci încolţesc din iubirea de slavă. Căci cel care caută slava deşartă de la oameni se ceartă cu cel bine văzut sau pizmuieşte pe cel care îl întrece în vază. Aşadar, dacă cineva a fost cuprins odată de pizmă sau de ceartă şi iarăşi va cădea în acestea, să ştie că pricina dintâi a pizmei sau zavistiei este slava deşartă, care îl îmbolnăveşte în adânc. Şi trebuie să se tămăduiască de patima iubirii de slavă prin lucrarea celor contrare patimii, prin nevoinţa smereniei – şi nevoinţa smereniei este îndeletnicirea cu lucruri fără însemnătate –, pentru ca astfel, fiind mereu în dispoziţia smereniei, să nu mai cadă în odrăslirile iubirii de slavă de mai înainte. Şi tot aşa cu fiecare dintre păcatele asemenea.

Întrebarea CCXC

Cum sporeşte cineva în lucrul Domnului mereu[755]?

---

[752] Cf. *1 Corinteni* 4, 1.
[753] Cf. *Matei* 3, 6.
[754] Cf. *Fapte* 19, 18.
[755] Cf. ...

Răspuns

Fie înmulțind harul dat lui prin folosul și sporirea celor care au primit binefacerile lui, fie arătând strădanie întru lucrarea Domnului mai multă în comparație cu ostenelile omenești.

Întrebarea CCXCI

Ce sunt trestia strivită și feștila fumegândă? Și cum cineva pe una nu o va frânge, iar pe cealaltă nu o va stinge[756]*?*

Răspuns

Trestie strivită socotesc că este cel care, deși aflat într-o patimă oarecare, împlinește porunca lui Dumnezeu, pe care nu trebuie să îl frângem sau să îl tăiem, ci mai degrabă să îl vindecăm, precum Domnul a învățat, zicând: „Luați aminte ca milostenia voastră să nu o faceți înaintea oamenilor, ca să fiți văzuți de ei”[757]. Și Apostolul ne îndeamnă, zicând: „Pe toate faceți-le fără cârtiri și fără îndoieli”[758], și în altă parte: „Nu faceți nimic din duh de ceartă, nici din slavă deșartă”[759]. Iar feștilă fumegândă este când cineva ar face porunca nu din dorință aprinsă și desăvârșită râvnă, ci cu mai multă lenevire și moleșeală, pe care iarăși nu trebuie să îl oprim, ci să îl trezim, mai degrabă, prin amintirea judecăților lui Dumnezeu și a făgăduințelor Lui.

Întrebarea CCXCII

Dacă trebuie ca în comunitatea fraților să fie școală pentru copiii din lume[760]*.*

Răspuns

Fiindcă Apostolul a zis: „Părinților, nu-i întărâtați pe copii spre mânie, ci creșteți-i întru învățătura și certarea Domnului”[761],

[756] Cf. *Matei* 12, 20.
[757] *Matei* 6, 1.
[758] *Filipeni* 2, 14.
[759] *Filipeni* 2, 3.
[760] Cf. *Regulile mari*, XV.
[761] *Efeseni* 6, 4.

cei care îi aduc în acest scop să îi aducă, iar dacă cei care îi primesc au convingerea că pot să crească pe cei aduși în învățătura și certarea Domnului, să păzească ceea ce s-a poruncit de către Domnul, Care a zis: „Lăsați copiii să vină la Mine și nu îi opriți, căci a unora ca aceștia este Împărăția lui Dumnezeu!”[762] Dar fără un asemenea scop și asemenea nădejde, aceasta nu este nici lucru plăcut lui Dumnezeu, și nici nouă nu ne este cuvenit, nici folositor.

Întrebarea CCXCIII

Cum trebuie să ne purtăm față de cei care se feresc de cele mai mari păcate, dar pe cele mici le fac cu indiferență?

Răspuns

Mai întâi trebuie știut că în Noul Testament nu se află această diferență. Există o singură hotărâre cu privire la toate păcatele, fiindcă Domnul a zis: „Cel care săvârșește păcat este rob păcatului”[763]; și iarăși: „Cuvântul pe care l-am grăit, acela îl va judeca în ziua cea de apoi”[764]; și cum Sfântul Ioan strigă: „Cel care nu a crezut în Fiul nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el”[765], neascultarea își are amenințarea nu în diferența păcatelor, ci în nesupunere. Dar, în general, dacă ne îngăduim să vorbim de păcate mici sau mari, trebuie nedezmințit să fie acceptat de către fiecare faptul că mare este cel care stăpânește pe fiecare și mic, cel pe care fiecare îl stăpânește; precum e la atleți: cel care biruiește este mai puternic, iar cel biruit este mai slab decât cel care l-a învins, oricine ar fi. Trebuie, așadar, ca în privința oricărui păcătos și în orice păcat să păzim judecata Domnului, Care zice: „De-ți va greși ție fratele tău, mergi, mustră-l numai între tine și el! Și de te va asculta, ai câștigat pe fratele tău. Iar de nu te va asculta, ia cu tine încă unul sau doi, ca din gura a doi sau trei martori să se statornicească tot cuvântul. Și de nu-i va asculta pe ei, spune-l Bisericii; iar de nu va asculta

[762] *Luca* 18, 16.
[763] *Ioan* 8, 34.
[764] *Ioan* 12, 48.
[765] *Ioan* 3, 36.

nici de Biserică, să îți fie ție ca un păgân și ca un vameș"[766]. Dar în privința tuturor acestora să se păzească ceea ce s-a spus de Apostol: „Pentru ce nu v-ați întristat mai curând, ca să fie scos din mijlocul vostru cel care a săvârșit această faptă?"[767] Căci trebuie ca îndelunga răbdare și milostivirea să fie urmate de asprime.

Întrebarea CCXCIV

Din care pricină cade cineva din pomenirea neîncetată a [numelui] lui Dumnezeu?

Răspuns

Dacă cineva uită de binefacerile lui Dumnezeu și dacă se află nerecunoscător față de binefăcător.

Întrebarea CCXCV

Din ce semne se cunoaște cel [cu mintea] împrăștiată?

Răspuns

Când este nepăsător față de a fi bineplăcut lui Dumnezeu, fiindcă profetul a zis: „Văzut-am pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin"[768].

Întrebarea CCXCVI

Cum se va încredința sufletul că s-a curățit de păcat?

Răspuns

Dacă va afla cineva în sine însuși dispoziția lui David, care zice: „Nedreptatea am urât-o și am disprețuit-o"[769], sau dacă va afla că a dobândit întru sine îndemnul de la Apostol, care zice: „Omorâți mădularele voastre cele pământești: desfrânarea, necurăția, patima, pofta rea și lăcomia, care este închinare la idoli, pentru care vine mânia lui Dumnezeu"[770]. Apoi, extinzând

---

766 *Matei* 18, 15-17.
767 *1 Corinteni* 5, 2.
768 *Psalmul* 15, 8.
769 *Psalmul* 118, 163.
770 *Coloseni* 3, 5-6.

această judecată asupra oricărui păcat, a adăugat: „Peste fiii neascultării", ca să poată spune că „nu s-a lipit de mine inimă îndărătnică; pe cel rău, care se depărta de mine, nu l-am cunoscut"[771]. Dar se va recunoaşte cineva pe sine ca fiind într-o asemenea dispoziţie dacă va avea aceeaşi înfricoşată compătimire cu a sfinţilor faţă de păcătoşi, fiindcă David spune: „Văzut-am pe cei nepricepuţi şi mă sfârşeam că n-au păzit cuvintele Tale"[772]. Iar Apostolul zice: „Cine este slab, şi eu să nu fiu slab? Cine se sminteşte, şi eu să nu ard?"[773] Căci, dacă, după adevărul cuvântului, sufletul este mai bun decât trupul, dar vedem că în privinţa trupului orice întinăciune ne scârbeşte şi ne îngreţoşează şi că vederea oricărui zbucium şi oricărei uneltiri lucrează în inimă mâhnire şi întristare, cu cât mai mult iubitorul de Hristos şi iubitorul de frate nu trebuie să sufere cele mai sus amintite pentru cei păcătoşi când vede sufletul păcătoşilor rănit şi sfâşiat ca de nişte fiare sălbatice şi arătând însângerat şi plin de putreziciune! Fiindcă şi David spune: „Că fărădelegile mele au covârşit capul meu, ca o sarcină grea apăsat-au peste mine. Stricatu-s-au şi au putrezit rănile mele de la faţa nebuniei mele. Chinuitu-m-am şi m-am gârbovit până în sfârşit, toată ziua mâhnindu-mă umblam"[774], iar Apostolul zice: „Boldul morţii este păcatul"[775]. Aşadar, când cineva îşi află sufletul său într-o asemenea stare – după cum am spus la început –, în privinţa propriilor păcate sau a celor străine, atunci să fie încredinţat că s-a curăţit de păcat.

Întrebarea CCXCVII

Cum trebuie să ne întoarcem din păcate?

Răspuns

Râvnind dispoziţia [sufletească] a lui David, care cel dintâi a zis: „Că fărădelegea mea eu o cunosc şi păcatul meu de la Tine nu s-a ascuns. Eu am zis: «Mărturisi-voi fărădelegea mea Domnului»"[776]; iar apoi în descrierea stării din *Psalmul şase* şi în alţii, în

[771] *Psalmul* 100, 5.
[772] *Psalmul* 118, 158.
[773] *2 Corinteni* 11, 29.
[774] *Psalmul* 37, 4-6.
[775] *1 Corinteni* 15, 56.
[776] *Psalmul* 31, 5-6.

multe chipuri. Dar [luând seama] și la cele învățate prin Apostolul, pe care le-a mărturisit către corinteni despre păcatul străin, zicând: „Întristarea cea după Dumnezeu aduce pocăință spre mântuire, fără părere de rău” și apoi adăugând caracteristicile întristării: „Că iată însăși aceasta, că v-ați întristat după Dumnezeu, câtă sârguință v-a adus, ba încă și dezvinovățire și mâhnire și teamă și dorință și râvnă și ispășire! Întru totul ați dovedit că voi înșivă sunteți curați în acest lucru”[777]. Așa încât din toate acestea este limpede nu numai că trebuie să ne întoarcem din păcat și să suferim acestea pentru păcătoși, ci și de păcătoși trebuie să ne ținem departe, lucru arătat și de David când a zis: „Depărtați-vă de mine toți cei care lucrați fărădelegea”[778], iar Apostolul ne îndeamnă nici să nu mâncăm cu unul ca acesta[779].

Întrebarea CCXCVIII

Dacă Scriptura îngăduie ca lucrurile bune să se facă după bunul plac al fiecăruia.

Răspuns

Cel care place sieși omului place. Căci, om fiind, caută să placă oamenilor. Așadar, după cum „blestemat este omul care are nădejdea în om și își face sprijin din trup omenesc”[780], fapt care arată și încredere în sine, la care se adaugă: „Și al cărui suflet se îndepărtează de Domnul”[781], la fel și cel care place altuia sau face ceva spre propria-i plăcere cade din evlavie și cade în patima de a plăcea oamenilor. „Fac toate, zice Domnul, pentru a fi văzuți de oameni. Adevărat, adevărat vă spun vouă: și-au luat plata lor.”[782] Dar și Apostolul mărturisește: „Dacă aș plăcea încă oamenilor, nu aș fi rob al lui Hristos”[783]. Însă în Scriptura de Dumnezeu insuflată se găsește o amenințare încă și mai cumplită, care zice: „Dumnezeu a risipit oasele celor care plac oamenilor”[784].

---

[777] *2 Corinteni* 7, 10-11.
[778] *Psalmul* 6, 8.
[779] Cf. *1 Corinteni* 5, 11.
[780] *Ieremia* 17, 5.
[781] *Ieremia* 17, 5.
[782] *Matei* 6, 5; 23, 5.
[783] *Galateni* 1, 10.
[784] *Psalmul* 52, 6.

Întrebarea CCXCIX

Cum va fi încredințat sufletul că este departe de iubirea de slavă?

Răspuns

Când va urma Domnului, Care zice: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri"[785], și Apostolului, care îndeamnă: „Fie beți, fie mâncați, fie orice altceva faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți"[786]; pentru ca cel evlavios, necăutând nici slava de acum și nici pe cea viitoare, prețuind mai presus de toate iubirea față de Dumnezeu, să aibă îndrăznire să spună, pe lângă cele dinainte: „Nici cele de acum, nici cele ce vor fi [...] nu vor putea să ne despartă pe noi de dragostea lui Dumnezeu, cea întru Hristos Iisus, Domnul nostru"[787]. Și [când va urma] Însuși Domnului nostru Iisus Hristos, Care zice: „Căci Eu nu caut slava Mea"[788] și: „Cel care de la sine grăiește își caută slava sa, iar cel care caută slava celui care l-a trimis pe el, acela este adevărat și nu este întru el nedreptate"[789].

Întrebarea CCC

Care este chipul pocăinței când este vorba despre păcatele ascunse?

Răspuns

Modul întoarcerii este arătat limpede în acea întrebare în care se cerea răspuns despre chipul întoarcerii de la păcate[790]. Iar cu privire la faptul că este vorba despre [păcatul] cel nevăzut, să ne amintim de cuvintele Domnului, [Care spune] că „nimic nu este ascuns care să nu se vădească"[791] și că „din prisosul inimii vorbește gura"[792].

---

[785] *Matei* 5, 16.
[786] *1 Corinteni* 10, 31.
[787] *Romani* 8, 38-39.
[788] *Ioan* 8, 50.
[789] *Ioan* 7, 18.
[790] Adică răspunsul corespunzător unei întrebări anterioare – v. *Regulile mici*, CCXCVII.
[791] *Matei* 10, 26.
[792] *Matei* 12, 34.

Întrebarea CCCI

Dar dacă ar spune cineva: „Nu mă va mustra conștiința”?

Răspuns

Aceasta se întâmplă și cu privire la patimile trupești. Căci multe sunt patimile pe care nu le simt cei bolnavi. Ci se încred mai degrabă în observaţiile medicilor decât să dea atenție lipsei lor de simțire. La fel și în privința patimilor sufletului, adică a păcatelor, chiar dacă cineva nu îl recunoaște pe al său, neluându-și în seamă păcatul, trebuie să se încreadă mai cu osârdie în cei care pot vedea mai mult cele ale aceluia. Fiindcă aceasta au arătat-o Sfinții Apostoli înșiși când, având convingerea sincerităţii dispoziției lor [sufletești] faţă de Domnul și auzind: „Unul dintre voi Mă va vinde”, s-au încrezut mai mult în cuvântul Domnului și au întrebat toți: „Nu cumva eu sunt, Doamne?”[793] Dar încă și mai clar ne învață pe noi Sfântul Petru, care, din aprinsă smerenie, se ferea de slujirea Stăpânului și Dumnezeului și Învățătorului, dar, din încredințarea în adevărul cuvintelor Domnului, auzind: „Dacă nu te voi spăla, nu vei avea parte cu Mine”, zice: „Nu numai picioarele, ci și mâinile și capul”[794].

Întrebarea CCCII

Dacă trebuie, prin iconomie, să dăm [ajutor] celor lipsiți din afară?

Răspuns

Fiindcă Domnul a zis: „Nu sunt trimis decât numai la oile cele pierdute ale casei lui Israel”[795] și: „Nu este bine a lua pâinea fiilor și a o arunca câinilor”[796], cele rânduite pentru cei închinaţi lui Dumnezeu nu se cuvine să le cheltuim pentru oricine. Dar, dacă este cu putință să fie și ceea ce s-a spus de către femeia lăudată pentru credința ei: „Da, Doamne, dar și câinii mănâncă din firimiturile care cad de la masa stăpânilor lor”[797], atunci să fie

---

[793] *Matei* 26, 21-22.
[794] *Ioan* 13, 8-9.
[795] *Matei* 15, 24.
[796] *Matei* 15, 26.
[797] *Matei* 15, 27.

supus încercării iconomului cu acordul obștii și al întâistătătorilor, ca, din prisosință, soarele, după cum este scris, să răsară peste cei răi și peste cei buni[798].

Întrebarea CCCIII

Dacă în obște trebuie să se asculte de cele spuse de către toți.

Răspuns

Întrebarea aceasta prezintă multă dificultate în răspuns. Mai întâi, fiindcă este vădit semn de neorânduială ca toți să aibă ceva de spus, fiindcă Apostolul a zis: „Iar prorocii să vorbească doi sau trei, iar ceilalți să judece”[799]. Și fiindcă tot el a stabilit, în împărțirile harismelor, aceeași rânduială pentru fiecare dintre cei care vorbesc când a zis: „Fiecăruia Dumnezeu i-a împărțit măsura credinței”[800] și în pilda mădularelor trupului arată că partea celui care vorbește este pusă deoparte, distingând și mai precis, când spune: „Dacă unul învață, să se sârguiască la învățătură, dacă îndeamnă, să fie la îndemnare”[801] și celelalte. Așa încât este limpede din acestea că nu sunt toate îngăduite tuturor, ci fiecare să rămână în propria chemare și să împlinească mai cu grijă ceea ce i s-a încredințat lui de către Domnul. Așadar, trebuie ca proestosului obștii și celui care poruncește tuturor să li se încredințeze această grijă, după multă încercare, și să vegheze, cum se cuvine, pentru fiecare cu grijă, pentru ca, în mod bineplăcut lui Dumnezeu și potrivit cu strădania și puterea fiecăruia, să poruncească și să rânduiască pentru folosul de obște. Iar ascultătorii, păzite fiind buna rânduială și ascultarea, cunoscându-și propria măsură, să își amintească de Domnul, Care zice: „Oile Mele ascultă glasul Meu și Eu le cunosc pe ele și ele vin după Mine. Și Eu le dau lor viață veșnică”[802] și mai înainte zicând: „Iar după un străin ele nu vor merge, ci vor fugi de el, fiindcă nu cunosc glasul străinilor”[803].

---

798 Cf. *Matei* 5, 45.
799 *1 Corinteni* 14, 29.
800 *Romani* 12, 3.
801 *Romani* 12, 7-8.
802 *Ioan* 10, 27-28.
803 *Ioan* 10, 5.

Apostolul zice: „Iar de învață cineva altă învățătură și nu se ține de cuvintele cele sănătoase ale Domnului nostru Iisus Hristos și de învățătura cea după dreapta credință, acela e un îngâmfat care nu știe nimic"[804], iar după cele întâmplate adaugă: „Depărtează-te de unii ca aceștia"[805]; și iarăși în altă parte: „Prorociile să nu le disprețuiți. Toate să le încercați; țineți ce este bine, feriți-vă de orice înfățișare a răului"[806]. Încât, dacă ceea ce se spune este după porunca Domnului sau care îndreptează spre porunca Domnului, chiar dacă ar fi amenințarea morții, trebuie să-i dăm ascultare. Dar, dacă este ceva împotriva poruncii sau care aduce știrbire poruncii, și înger din cer dac-ar fi sau cineva dintre apostoli ar porunci, chiar de ar avea făgăduința vieții, chiar sub amenințarea morții, nu trebuie să-i dăm ascultare cu niciun chip, fiindcă Apostolul zice: „Dar, chiar dacă noi sau un înger din cer v-ar vesti altă Evanghelie decât aceea pe care v-am vestit-o, să fie anatema!"[807]

Întrebarea CCCIV

Dacă rudele ar dori să dea ceva pentru cei încredințați obștii, trebuie să fie primit?

Răspuns

Grija și cercetarea acestei [probleme] sunt lăsate proestosului. Însă, după părerea mea, cred că mai degrabă neprimirea acestor daruri este pricină de sminteală mai mică pentru cei mai mulți și este mai folositoare spre zidirea credinței. Căci din primire, mai întâi, se întâmplă adeseori că se aduce batjocură obștii, apoi se dă pricină de înfumurare rudeniei celor pentru care s-a adus darul; pe lângă acestea, că potrivit cu ceea ce s-a spus de către Apostolul despre cei care mănâncă și beau ale lor în obște este aceasta: „Rușinați pe cei ce nu au"[808] și încă multe asemenea. Dar, fiindcă acestea sunt pretexte pentru păcat, este

---

[804] *1 Timotei* 6, 3-4.
[805] *1 Timotei* 6, 5.
[806] *1 Tesaloniceni* 5, 20-22.
[807] *Galateni* 1, 8.
[808] *1 Corinteni* 11, 22.

bine să nu se primească astfel de daruri, dar se îngăduie proestosului să cerceteze și de la cine trebuie să se primească și cum trebuie să fie administrate.

Întrebarea CCCV

Dacă trebuie să se primească [ceva] de la cei din afară, fie că îi sunt prieteni, fie că îi sunt rude.

Răspuns

Această întrebare are aceeași putere cu întrebarea: dacă trebuie să se primească ceva de la rude[809].

Întrebarea CCCVI

În ce chip se dobândește neîmprăștierea [minții]?

Răspuns

Dacă cineva dobândește cugetul alesului David, care zice uneori: „Văzut-am pe Domnul înaintea mea pururea, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin"[810], iar alteori: „Ochii mei pururea către Domnul, că El va scoate din laț picioarele mele"[811] și altă dată: „Iată, precum sunt ochii robilor la mâinile stăpânilor lor, precum sunt ochii slujnicei la mâinile stăpânei sale, așa sunt ochii noștri către Domnul Dumnezeul nostru până ce Se va milostivi spre noi"[812]. Și pentru ca printr-un exemplu mic să ne îngrijim a dobândi cu mai multă râvnă pe cele mai mari, fiecare să judece în sine cum este el înaintea celor de față, chiar de ar fi de aceeași cinste cu el, cum să se străduiască să-și dobândească nevinovăția și prin felul în care stă și prin mers și prin mișcarea oricărui membru al trupului, dar și prin vorbire. Așa cum în legăturile cu oamenii ne străduim să le păzim pe cele exterioare[813] în bună cuviință, la fel, și încă mult mai mult, dacă cineva este încredințat că Îl are veghetor pe Dumnezeu, Cel Care

---

[809] Cf. *Regulile mici*, CCCIV.
[810] *Psalmul* 15, 8.
[811] *Psalmul* 24, 16.
[812] *Psalmul* 122, 2.
[813] Adică ținuta noastră exterioară.

cercetează inimă și rărunchi[814], potrivit cu cele scrise, și pe Fiul lui Dumnezeu Cel Unul-Născut, Care împlinește făgăduința: „Că unde sunt doi sau trei adunați în numele Meu, acolo sunt și Eu în mijlocul lor"[815], și pe Duhul Sfânt, Care stă de față și împarte darurile și lucrează[816], și pe îngerii păzitori ai fiecăruia, potrivit celor spuse de Domnul: „Vedeți să nu sminitiți pe vreunul dintre aceștia mici, căci vă zic vouă că îngerii lor, în ceruri, pururea văd fața Tatălui Meu Cel din ceruri"[817]. Atunci duce o luptă sporită și mai puternică ca să dobândească evlavia cea bineplăcută și astfel neîmprăștierea [minții] se întărește mai puternic și mai sigur, dar încă și dacă s-ar strădui să plinească acel: „Binecuvânta-voi pe Domnul în toată vremea: pururea lauda Lui în gura mea"[818] și: „Va cugeta la legea Lui ziua și noaptea"[819], ca mintea, prin continua și neîncetata cugetare și contemplare a voințelor și a slăvirilor lui Dumnezeu, să nu afle prilej de împrăștiere.

Întrebarea CCCVII

Dacă trebuie să se înceapă cântarea psalmilor sau rugăciunea în mod alternativ.

Răspuns

Astfel, în privința multora care sunt vrednici [la cântare], să se respecte buna rânduială, ca nu cumva lucrul să fie socotit fără valoare și fără importanță, dar nici faptul că sunt socotiți egali să nu dea unei persoane prilej de mândrie, pe de o parte, iar celeilalte prilej de dispreț față de ceilalți, pe de altă parte.

Întrebarea CCCVIII

Dacă se cuvine ca cel care dă ceva obștii să fie răsplătit și dacă trebuie ca răsplata să fie potrivită daniei.

[814] Cf. *Psalmul* 7, 10.
[815] *Matei* 18, 20.
[816] Cf. *1 Corinteni* 12, 11.
[817] *Matei* 18, 10.
[818] *Psalmul* 33, 1.
[819] Cf. *Psalmul* 1, 2.

Răspuns

Această întrebare este cu totul omenească. Dacă trebuie să se dea dovadă de recunoștință, să fie în puterea iconomului a hotărî dacă se primesc cele date sau dacă i se răsplătește celui care a dat.

Întrebarea CCCIX

Dacă se întâmplă cuiva cele obișnuite și după fire, se cuvine oare să se apropie de Sfintele Daruri?

Răspuns

Apostolul a arătat că cel care s-a îngropat împreună cu Hristos la botez[820] este mai bun decât firea și decât obiceiul, spunând în locul [scripturistic] privitor la botezul cu apă, după cele aflate înainte: „Cunoscând aceasta, că omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu El ca să se nimicească trupul păcatului, pentru a nu mai fi robi ai păcatului"[821], iar în altă parte sfătuind: „Omorâți mădularele voastre cele pământești: desfrânarea, necurăția, patima, pofta rea și lăcomia, care este închinare la idoli, prin care vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultării"[822]. Iar alteori, statornicind, spune: „Iar cei care sunt ai lui Hristos Iisus și-au răstignit trupul împreună cu patimile și cu poftele"[823]. Dar eu știu că acestea au fost dobândite prin harul lui Hristos și pentru bărbați, și pentru femei, prin credința sinceră în Domnul. Dar învățăm și din Vechiul Testament că a fi într-o necurăție oarecare și a se apropia de sfintele daruri este [lucru vrednic] de cea mai înfricoșătoare judecată. Iar dacă aici este ceva mai mult decât templul, mai înfricoșător ne va pedepsi pe noi, Apostolul zicând: „Cel care mănâncă și bea cu nevrednicie osândă își mănâncă și bea"[824].

Întrebarea CCCX

Dacă se cuvine să se facă proscomidia într-o casă de obște.

[820] *Cf. Romani* 6, 4.
[821] *Romani* 6, 6.
[822] *Coloseni* 3, 4-5.
[823] *Galateni* 5, 24.
[824] *1 Corinteni* 11, 29.

Răspuns

Așa cum Cuvântul nu îngăduie să se aducă niciun vas de obște în cele sfinte, tot așa nu este îngăduit nici a săvârși cele sfinte în casă de obște, fiindcă Vechiul Testament nu permite cu nici un chip un asemenea lucru, prin porunca lui Dumnezeu, fiindcă Domnul spune: „Mai mult decât templul este aici"[825] și fiindcă Apostolul zice: „Nu aveți, oare, case ca să mâncați și să beți? Ce să vă zic? Să vă laud? Întru aceasta nu vă laud. Căci eu de la Domnul am primit ceea ce v-am dat și vouă"[826] și celelalte. Din acestea învățăm ca nici nu trebuie să mâncăm și să bem la ospățul cel de obște în biserică, și nici cina cea dumnezeiască să nu o disprețuim în casă de obște, afară numai dacă va fi nevoie și dacă s-ar alege vreun un loc mai curat sau o casă la vremea rânduită.

Întrebarea CCCXI

Dacă se cuvine să mergem în vizită când suntem chemați de cineva.

Răspuns

A cerceta pe unii este plăcut lui Dumnezeu, dar trebuie ca cel care face o vizită să fie înțelept în a asculta și priceput în răspunsuri, plinind spusa: „Vorba voastră să fie totdeauna plăcută, dreasă cu sare, ca să știți cum trebuie să răspundeți fiecăruia"[827]. Dar a face vizite la rude sau la prieteni este un lucru străin de făgăduința noastră.

Întrebarea CCCXII

Dacă trebuie să îndemnăm la rugăciune pe mirenii care vin să ne viziteze.

Răspuns

Dacă sunt iubitori de Dumnezeu, acest lucru e potrivit, fiindcă Apostolul scrie acestora: „Rugați-vă și pentru mine, ca să mi se

---

[825] *Matei* 12, 6.
[826] *1 Corinteni* 11, 22-23.
[827] *Coloseni* 4, 6.

dea mie cuvânt, când voi deschide gura mea, să fac cunoscută cu îndrăzneală taina Evangheliei”[828].

Întrebarea CCCXIII

Dacă trebuie să lucrăm când ne vizitează cineva.

Răspuns

Pentru cele datorate din prietenie față de cei care vin, nu trebuie să se întrerupă nimic dintre cele care sunt după poruncă, afară numai dacă vreo grijă sufletească ar fi mai presus decât strădania trupească, după porunca Domnului, fiindcă Sfinții Apostoli spun în *Fapte*: „Nu este plăcut lui Dumnezeu ca noi să lăsăm deoparte cuvântul lui Dumnezeu și să slujim la mese”[829].

Întrebarea CCCXIV[830]

Dacă i se cuvine creștinului sau dacă îi este îngăduit să se folosească de medici.

Răspuns

Fiindcă Sfânta și de Dumnezeu inspirata Scriptură istorisește despre regele Iezechia că, îmbolnăvindu-se, a auzit de la Dumnezeu prin profetul [Isaia]: „Ia o turtă de smochine și pune-o pe rană”[831] și despre [regele] Asa că, cercetând pe medici în boala sa, a mâniat pe Dumnezeu, știu că nu este o singură pricină, nici aceeași pricină pentru bolile trupești, iar alteori, pentru altă pricină, Dumnezeu ori iartă, ori provoacă suferințe.

Căci, fie[832] pentru ca vreunul, drept fiind, să fie vădit și să strălucească precum Iov, căruia i s-a spus de la Dumnezeu, Care i-a luat apărarea, înfățișându-i și pricina pentru care a fost predat

---

[828] *Efeseni* 6, 19.

[829] *Fapte* 6, 2.

[830] În două dintre manuscrisele textului, pe lângă cele 313 întrebări consemnate de ediția J.P. Migne (vol. 31), sunt atestate alte 5 întrebări. Luând drept criteriu unitatea de conținut, acestea din urmă au fost incluse în edițiile mai noi ale *Regulilor mici* (cf. J. GRIBOMONT, *Histoire du texte des Ascétiques de S. Basile*, Louvain, 1953, pp. 180-186).

[831] *4 Regi* 20, 7.

[832] Urmează dezvoltarea ideii anterioare printr-o înșiruire schematică a posibilelor cauze ale bolii.

ispitei: „Crezi tu că Mă osândești, ca să te arăţi tu drept?”[833], fie ca, prin răbdarea necazurilor, să fie învrednicit de mângâierea cea din veacul viitor, precum Lazăr, despre care Avraam zice că a primit cele rele în viața lui și de aceea „aici se mângâie”[834], fie ca cineva, fiind în păcate și tăinuind multe, să fie mustrat prin boală, potrivit cu ceea ce a spus Apostolul: „Cel care mănâncă și bea cu nevrednicie osândă își mănâncă și bea, de aceea mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit”[835]; sau, pedepsit fiind, ca să se întoarcă: „Dar, fiind judecaţi de Domnul, suntem pedepsiți, ca să nu fim osândiți împreună cu lumea”[836]. Dar, fiindcă unii, pătimind, nu s-au folosit, profetul, mirându-se de înverșunarea lor în răutate, zice: „Tu îi biciuiești, și ei nu simt durerea. Tu îi pierzi, și ei nu vor să ia învățătură”[837]; fie pentru ca, în exemplul bolii trupului, răutatea păcatelor să fie descoperită păcătosului însuși, care adeseori nu o cunoaște, nici nu a ajuns la cercetarea de sine [a propriilor păcate] și nici nu își simte propriile rele, cum este cazul paraliticului către care Domnul zice în Evanghelie: „Vezi, te-ai făcut sănătos. Să nu mai păcătuiești, ca să nu îți fie ție mai rău”[838]. Dar, adeseori, bolile sunt și spre arătarea bunătății și a puterii lui Dumnezeu, ca să fie slăvit Dumnezeu, cum s-a întâmplat cu orbul din naștere, despre care Domnul, fiind întrebat: „Cine a păcătuit, acesta sau părinții lui, de s-a născut orb?”, răspunde: „Nici el n-a păcătuit, nici părinții lui, ci ca să se arate în el lucrările lui Dumnezeu”[839]. Dar, adeseori, și pentru convingerea firii omenești, ca dovadă a puterii lui Dumnezeu, este îngăduită boala trupului, precum zice însuși Apostolul: „Și ca să nu mă trufesc cu măreția descoperirilor, datu-mi-s-a mie un ghimpe în trup, un înger al Satanei, să mă bată peste obraz”[840].

Așadar, când cineva, căzând în vreo boală pentru vreuna din pricinile amintite, ar cerceta pe medici, ca și cum ar nesocoti

[833] *Iov* 40, 8.
[834] *Luca* 16, 25.
[835] *1 Corinteni* 11, 29.
[836] *1 Corinteni* 11, 32.
[837] *Ieremia* 5, 3.
[838] *Ioan* 5, 14.
[839] *Ioan* 9, 2-3.
[840] *2 Corinteni* 12, 7.

judecata lui Dumnezeu, străduindu-se în zadar, atunci acesta Îl mânie pe Dumnezeu; dar dacă vreodată ar fi necesar ca sufletul să fie învățat prin îngrijirea trupului, adică faptul că primește învățătura Domnului spre tămăduirea propriilor patimi, tot așa cum cel bolnav primește sfatul medicului, atunci socotesc că este îngăduit să se aducă îngrijire celui bolnav cu trupul și să i se arate folosul acestei îngrijiri pentru vindecarea sufletului, lucru pe care Domnul l-a reproșat celor care nu s-au folosit de această îngrijire, zicând: „Au doară nu mai este balsam în Galaad? Au doară nu mai este acolo medic? De ce, dar, nu se vindecă fiica poporului Meu?"[841], pentru ca, din compararea strădaniei pentru ceva mai neînsemnat, [precum trupul], să apară mai înfricoșătoare neglijența față de ceva mai însemnat, [precum sufletul]. Căci Domnul știa să Se folosească de pilde mai mici pentru înfățișarea celor mai mari, iar câteodată Se folosea și de cei răi, ca în pilda cu „trebuie să se roage totdeauna"[842].

Întrebarea CCCXV

Ce diferență este între slava deșartă și iubirea de slavă?

Răspuns

Socotesc că slava deșartă este a căuta slavă prin lucruri deșarte. Iar iubirea de slavă este a face un lucru important și apreciat spre slava proprie, iar nu spre slava lui Dumnezeu, cum spune Domnul: „Așa să lumineze lumina voastră înaintea oamenilor, încât să vadă faptele voastre cele bune și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri"[843] și cum poruncește Apostolul: „Ori mâncați, ori beți, ori altceva faceți, toate spre slava lui Dumnezeu să le faceți"[844].

Întrebarea CCCXVI

Prin ce strădanie se poate lepăda cineva de acestea?

---

[841] *Ieremia 8, 22.*
[842] *V. Luca 18, 1.*
[843] *Matei 5, 16.*
[844] *1 Corinteni 10, 31.*

Răspuns

Prin credinţa în măreţia celor făgăduite, precum spune Apostolul: „Pătimirile vremii de acum nu sunt vrednice de mărirea care ni se va descoperi"[845] şi: „Cele ce se văd sunt trecătoare, cele ce nu se văd sunt veşnice"[846].

Întrebarea CCCXVII

Care este măsura ascultării?

Răspuns

Moartea, fiindcă Apostolul zicea despre Însuși Domnul nostru Iisus Hristos că S-a făcut ascultător până la moarte[847], pentru ca, dacă ar fi o poruncă grea, care se împlinește pentru evlavie, chiar dacă ar fi sub amenințarea morții, cineva să considere mai de dorit să moară pentru poruncă decât să nu poarte de grijă poruncii de frica morții, după cum mărturisește Apostolul însuși că „și-a pus în primejdie viața, ca să împlinească lipsa voastră în slujirea mea"[848].

Întrebarea CCCXVIII

Dacă trebuie să ținem și să citim Scriptura cea de Dumnezeu insuflată.

Răspuns

Întrebarea aceasta este cuprinsă în prima întrebare.

---

845 *Romani* 8, 18.
846 2 *Corinteni* 4, 18.
847 Cf. *Filipeni* 2, 8.
848 *Filipeni* 2, 30.

CUVINTE ASCETICE

Introducere la *Cuvintele ascetice* ale Sfântului Vasile cel Mare

Opera ascetică[1] sau scrierile canonice (*Ἀσκητικά*) ale Sfântului Vasile cel Mare se constituie astăzi într-un corpus larg, niciodată același de-a lungul timpului[2], ce include, în afară de *Cuvintele ascetice*, următoarele scrieri[3]: *Regulile mari*, *Regulile mici* (sau *Capitolele Regulilor mici*), *Regulile morale*[4], *Epitimiile*, *Constituțiile ascetice*, precum și câteva scrisori[5] cu caracter „ascetic". În sens restrâns, *Ἀσκητικά* se referă la acele scrieri de dimensiuni mici cu conținut „ascetic", în număr de șapte[6], pe care

---

[1] Uzul epitetului „ascetic" în limba română îl poate trimite pe cititor în cu totul altă parte decât la ceea ce înseamnă el aplicat la acest corpus de scrieri ale Sfântului Vasile cel Mare, dar atât sintagma grecească originală, transmisă încă din Antichitate fie sub forma *Ἀσκητικὴ βίβλος*, fie, mai simplu, sub forma *Ἀσκητικά*, cât și consacrarea termenului în literatura teologică de specialitate din spațiul românesc (și nu numai) cu această conotație specială ne determină și pe noi să păstrăm acest uz special al epitetului „ascetic". Prin „opera ascetică" sau „scrierile ascetice" trebuie să înțelegem deci colecția de scrieri (ale Sfântului Vasile cel Mare) care conțin reguli și îndemnuri pentru monahi. Totuși, nu de puține ori, prin extrapolare, aceste seturi de reguli și îndemnuri sunt adresate de Sfântul Vasile creștinilor, în general.

[2] Vezi *Monitum* la scrierile adunate sub titlul *Ἀσκητικά* din *Migne*, *PG* 31, 617-618.

[3] Redăm titlurile în traducerea lor în limba română, utilizată pe scară largă în literatura teologică. De asemenea, nu ne propunem să expunem aici problema paternității acestor scrieri, a cărei rezolvare este departe de a se fi încheiat, întrucât, pe de o parte, *grammatici certant*, iar pe de altă parte, încă nu dispunem de o ediție critică, în sensul filologiei moderne, a acestui corpus de texte.

[4] După alte împărțiri ale operei Sfântului Vasile cel Mare, *Regulile morale* s-ar constitui într-un corpus separat de cel al operei ascetice, în ceea ce s-ar putea numi *Scrieri morale*, alături de tratatul *Despre feciorie*.

[5] Vezi amănunte în „Studiul introductiv" al lui Iorgu D. Ivan la traducerea sa din *Asceticele* Sfântului Vasile cel Mare, PSB 18, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1978, pp. 20-21. De asemenea, vezi și *Εἰσαγωγή* a lui Κωνσταντίνος Καρακόλης, traducătorul și comentatorul ediției *ΕΠΕ*, care mărturisește (nota 28, p. 18) că a preluat atât „Introducerea", cât și comentariile la text din cartea lui W.K.L. CLARKE, *The Ascetic Works of Saint Basil*, London, 1925.

[6] Datorită titlului pe care îl poartă trei dintre aceste scrieri (*Ἀσκητικὸς λόγος Α'*, *Β'* și *Γ'*), dar și în urma confuziei generate de suprapunerea sensului restrâns al titlului *Ἀσκητικά* peste sensul lui larg (cel care include și *Regulile mari*, *Regulile mici* etc.), uneori dintre *Cuvintele ascetice* sunt omise cele care nu poartă titlul explicit de *Ἀσκητικὸς λόγος*, numărul lor fiind restrâns, prin omisiune, la trei.

le-am intitulat, generic: *Cuvinte ascetice*. Le menționăm în ordinea în care le-am preluat din ediția greacă[7]: *Cuvânt despre judecata lui Dumnezeu* (*Λόγος περὶ κρίματος Θεοῦ*), *Cuvânt despre credință* (*Λόγος περὶ πίστεως*), *Prolog la scrierile ascetice* (*Ἀσκητικὴ προδιατύπωσις*)[8], *Întâiul cuvânt ascetic și povățuire pentru renunțarea la viața [lumească] și pentru desăvârșirea duhovnicească* (*Λόγος ἀσκητικὸς Α' καὶ παραίνεσις περὶ ἀποταγῆς βίου καὶ τελειώσεως πνευματικῆς*), *Al doilea cuvânt ascetic* (*Λόγος ἀσκητικὸς Β'*), *Al treilea cuvânt ascetic* (*Λόγος ἀσκητικὸς Γ'*) și *Cuvânt despre asceză. Cum trebuie să se pregătească monahul* (*Λόγος περὶ ἀσκήσεως· πῶς δεῖ κοσμεῖσθαι τὸν μοναχόν*). Nu putem data cu precizie redactarea fiecăreia dintre scrierile „ascetice" ale Sfântului Vasile cel Mare, dar, ținând cont de anumite amănunte biografice ale Sfântului[9], putem spune că primele scrieri de acest tip au fost scrise între anii 362-365. În continuare, redăm pe scurt conținutul celor șapte scrieri reunite sub titlul *Cuvinte ascetice*:

1. În *Cuvântul despre judecata lui Dumnezeu*, Sfântul Vasile, după ce își exprimă mâhnirea pentru dezbinările care existau în Biserică din pricina mândriei unora dintre conducători, care urmăreau să-și impună părerea lor greșită, și nu adevărata învățătură propovăduită de Sfinții Apostoli, explică mai multe texte din Vechiul și din Noul Testament, prin care se arată cât de vinovați se fac cei care strică armonia și unitatea Bisericii. Totodată, Sfântul Vasile arată și asprimea pedepselor trimise de Dumnezeu pentru neascultare și pentru lipsa pocăinței și a îndreptării. Avertizând, mai ales cu exemple din Sfânta Scriptură, asupra neîntârziatei judecăți și pedepse a lui Dumnezeu, Sfântul Vasile le cere creștinilor, în acord cu Sfintele Scripturi, ascultare deplină față de toate poruncile lui Dumnezeu. Cel care încalcă una din cele mai mici porunci date de Dumnezeu se face deopotrivă de vinovat ca și cel care încalcă toate poruncile.

2. *Cuvântul despre credință* este o expunere în scris a credinței, adresată monahilor care i-au cerut Sfântului Vasile anume acest lucru. Întâi de toate, Sfântul Vasile arată că sunt diferite

---

[7] Vezi *infra*, la „Notă asupra traducerii".
[8] Pentru traducerea acestui titlu, vezi nota de la începutul traducerii respective.
[9] Vezi amănunte în „Introducerea" ediției grecești, pp. 9-10.

metode pentru expunerea dreptei credințe: o metodă va fi folosită atunci când se adresează ereticilor și altă metodă, mai simplă, va fi folosită față de cei care nu s-au abătut de la dreapta credință, dar doresc să afle aceasta de la cei care, prin harul cu care au fost încredințați, au ajuns să cunoască bine Scripturile și sunt în măsură să le și explice în mod limpede, întărindu-i astfel pe destinatarii expunerii în convingerea și în hotărârea lor de a păstra și a mărturisi, în continuare, dreapta învățătură. Astfel, Sfântul Vasile expune simplu învățătura Bisericii despre Persoanele Sfintei Treimi, așa cum avea să fie formulată și definitivată la primele două Sinoade Ecumenice. Sfântul Vasile nu se sfiește să facă aluzie la faptul că el însuși a fost acuzat că s-ar fi abătut de la dreapta învățătură (ceea ce l-a și determinat să se explice prin tratatul său *Despre Sfântul Duh*). Expunerea despre credință se sprijină pe citate din Sfânta Scriptură și caută să evite acele cuvinte care pot introduce în discurs nuanțe străine de duhul Scripturii (ξένον νοῦν). Este subliniat mai cu seamă faptul că nu este posibilă o înțelegere deplină a tainelor dumnezeiești în această viață, fiindcă, prin natura sa, omul are puteri limitate.

Sfântul Vasile îi îndeamnă pe monahii care îi ceruseră să le scrie despre credință să nu se lase ademeniți în dispute nefolositoare, spunându-le: „De aceea, vă îndemn stăruitor și vă rog să încetați căutarea voastră cea de prisos și certurile necuviincioase, mulțumindu-vă cu cele spuse de către sfinți și de către Însuși Domnul". Totodată, revine asupra distincției pe care o făcuse la începutul expunerii cu privire la metodele diferite ce pot fi folosite atunci când se vorbește despre aceleași lucruri, atrăgându-le atenția în cazul în care ar întâlni chiar la el asemenea deosebiri: „Am socotit un lucru de trebuință și de căderea noastră ca, în cele din urmă, să înfățișăm aceste lucruri și să vă facem cunoscut gândul nostru [Cuvioșiei] Voastre și, prin [Cuvioșia] Voastră, [celorlalți] frați întru Hristos, spre deplina încredințare a [Cuvioșiei] Voastre și a lor, în numele Domnului nostru Iisus Hristos, pentru ca nicicum mintea unora să nu se amețească din pricina modului diferit în care le-am înfățișat, când într-un fel, când într-altul, fiindcă întotdeauna am fost nevoiți să stăm împotriva închipuirilor adăugate de către cei care se ridică împotriva adevărului,

și ca nu cumva unii să se tulbure din pricina vrăjmășiei celor care vor să ne pună în cârcă învățături străine sau să-și asmută, în chip mincinos, propriile patimi asupra chibzuinței noastre, ca să pună mâna pe cei mai slabi în credință. De aceștia și [Cuvioșia] Voastră trebuie să vă păziți, ca de unii străini de credința și de dragostea evanghelică și apostolică". Ca și în alte împrejurări, în încheierea *Cuvântului despre credință*, Sfântul Vasile anunță și tema asupra căreia va da lămuriri în continuare (în *[Regulile] morale*), arătând și metoda de lucru pe care o va folosi.

3. *Prologul la scrierile ascetice* – o scriere scurtă, de numai trei paragrafe – îi dă prilejul Sfântului Vasile să-l compare pe monah cu ostașul, întâi pentru a arăta de câtă ascultare trebuie să dea dovadă un călugăr, iar apoi pentru a-l face să înțeleagă că nu are a se îngriji nici de îmbrăcăminte, nici de mâncare, nici de locuință. Grija de căpătâi a călugărului trebuie să fie participarea la rugăciune la orele stabilite, iar în al doilea rând, el trebuie să se străduiască să-și ducă la îndeplinire ascultările rânduite, după pregătirea și după puterea fizică pe care o are fiecare.

4. În *Cel dintâi cuvânt ascetic*, se arată la început cât de temeinic trebuie să reflecteze cel care dorește să îmbrățișeze viața monahală, pentru că nu sunt ușoare nici condițiile ce trebuie îndeplinite înainte de intrarea în monahism – desprinderea de avere, care trebuie împărțită săracilor, și renunțarea la căsătorie și la toate plăcerile lumești –, nici cele care trebuie îndeplinite după intrarea în monahism: deplina sărăcie, nemaiavând dreptul la niciun bun material personal, fecioria neîntinată și, mai ales, ascultarea desăvârșită, care poate merge până la moarte, după exemplul Mântuitorului. Sfântul Vasile acordă un rol important îndrumătorului duhovnicesc căruia i se încredințează cel care dorește să intre în monahism. Virtuțile și tactul îndrumătorului îi vor fi de mult folos celui care se pregătește pentru monahism, cu condiția ca acesta să fie ascultător, îndeplinind tot ceea ce i se va cere și nefăcând nimic pe ascuns. Sfântul Vasile descrie multe dintre capcanele pe care le pot întâmpina monahii la începutul vieții pe care și-au ales-o, insistând asupra patimii lăcomiei, ca fiind „o puternică otravă" și „cea dintâi pricină a relelor", și aducând multe exemple din Sfintele Scripturi în sprijinul celor spuse.

5. În *Cel de-al doilea cuvânt ascetic*, Sfântul Vasile, după ce arată că omul a fost făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, dar păcatul a urâțit frumusețea chipului, atrăgând sufletul spre pofte nestăpânite, îndeamnă, pentru redobândirea chipului lui Dumnezeu, la o stăruitoare grijă ca sufletul nostru să rămână tare și neabătut în fața năvălirilor ispitelor. La această străduință poate deveni împreună-lucrătoare fecioria. Sfântul Vasile cel Mare insistă și asupra răspunderii pe care și-o asumă cel care alege viața monahală în locul căsătoriei – „lucru îngăduit și legiuit" –, o revenire la viața de dinainte făcându-se vinovată de „pângărire a trupului închinat lui Dumnezeu prin făgăduință". În acest *Al doilea cuvânt ascetic*, Sfântul Vasile dă și cele mai multe amănunte legate de organizarea unei obști: de la numărul de membri dintr-o mănăstire, organizarea pe grupe a unei mănăstiri sau ierarhizarea ascultării, până la detalii legate de repartizarea bunurilor materiale în funcție de anumite nevoi. Tot aici, Sfântul Vasile adaugă și pedepsele pe care trebuie să le primească cei găsiți vinovați de diverse abateri.

6. În *Cel de-al treilea cuvânt ascetic*, Sfântul Vasile subliniază că cel care se apropie de viața ascetică trebuie, întâi de toate, să se elibereze de tot ce este pătimaș și material, așa cum „cei care intră să facă baie se dezbracă de orice îmbrăcăminte". Scopul este acela de a constitui o viață obștească, în care „să fie o singură inimă în toți, o singură voință, o singură dorință și [...] toată obștea mănăstirii să fie un singur trup, alcătuit din mădulare diferite". Dar, fiindcă obiceiurile oamenilor sunt felurite și nu gândesc toți oamenii la fel cu privire la cele folositoare, ca să nu se creeze dezordine, dacă fiecare ar trăi după voia lui, Sfântul Vasile scoate în evidență importanța stareţului, ca fiind deasupra tuturor în cele ce țin de organizare. Dar acesta, după mărturia comună, trebuie să-i depășească pe toți ceilalți în înțelepciune, statornicie și viață petrecută în asceză, pentru ca virtutea lui să devină bun comun al tuturor celor care-l urmează. După ce a fost preferat unul în cadrul obștii, vor înceta toate voile proprii și toți vor asculta, din acel moment, de voia stareţului. Adevărata și deplina ascultare față de stareț se arată în aceasta: nu numai să se țină departe de cele necuviincioase, ci chiar pe cele vrednice de

laudă să nu le săvârşească fără aprobarea stareţului. Toţi trebuie să manifeste iubire egală unii faţă de alţii. În obştea fraţilor să nu apară niciun fel de rivalitate sau, dimpotrivă, prietenii aparte; pentru că din rivalitate se naşte vrăjmăşia, iar din prieteniile aparte iau naştere bănuieli şi invidii. Plecare din mănăstire să nu existe, în afară de ieşirile rânduite şi necesare. De bună seamă, adaugă Sfântul Vasile cel Mare, recomandările şi rânduielile privitoare la vieţuirea în mănăstirile de călugări sunt la fel de valabile şi în mănăstirile de maici.

7. În ultimul şi cel mai scurt dintre cele şapte *Cuvinte ascetice* (*Cuvânt despre asceză. Cum trebuie să se pregătească monahul*), Sfântul Vasile enumeră, într-o sinteză clară, pe de o parte, faptele care l-ar putea duce pe monah la desăvârşire, iar pe de altă parte, relele care l-ar putea duce la pierzare. De asemenea, Sfântul Vasile arată cum trebuie să se raporteze monahul la Dumnezeu, atât în calitatea de fiu, cât şi în cea de rob. Întregul discurs este străbătut de citate sau aluzii la citate şi la episoade biblice, care vin să întărească seria de îndemnuri, pozitive sau negative, pe care Sfântul Vasile le scrie pentru monahi şi pe care le încheie prin înşirarea răsplăţilor viitoare, pregătite celor care păzesc poruncile lui Dumnezeu.

Notă asupra traducerii *Cuvintelor ascetice* ale Sfântului Vasile cel Mare

Traducerea *Cuvintelor ascetice* pe care o propunem cititorilor români în cadrul proiectului de traducere integrală a operei Sfântului Vasile cel Mare, găzduit de noua serie a colecţiei *Părinţi şi Scriitori Bisericeşti* a Patriarhiei Române, în lipsa unei ediţii critice propriu-zise, urmează textul celei mai recente ediţii a acestor texte, aflate în cuprinsul celui de-al optulea volum al *Scrierilor* Sfântului Vasile din cadrul colecţiei „Ἕλληνες Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας" (în continuare, abreviat ΕΠΕ): Βασιλείου Καισαρείας τοῦ Μεγάλου, *Ἅπαντα τὰ ἔργα, Ἀσκητικὰ Α'*, Εἰσαγωγή, κείμενον, μετάφρασις καὶ σχόλια ὑπὸ Κωνσταντίνου Καρακόλη, *ΕΠΕ*, 8, Πατερικαὶ Ἐκδόσεις „Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς", Θεσσα-

λονίκη, 1973, pp. 19-163. Ediția ΕΠΕ a preluat textul original din ediția *PG* (J.-P. MIGNE, *Patrologiae Cursus Completus. Series Graeca*, volumul 31), pe care am consultat-o, de asemenea, pentru a verifica anumite particularități sau aparente obscurități lingvistice, precum și eventualele scolii filologice ce însoțesc textul original. Pe alocuri, am operat și câteva corecturi ale textului grecesc, pe care nu le-am menționat în note, fiind vorba de evidente erori de tipar, și nu de editare propriu-zisă a textului. Trebuie să atragem atenția binevoitorului cititor că ordinea celor șapte *Cuvinte ascetice*, ca, de altfel, a tuturor scrierilor ascetice ale Sfântului Vasile cel Mare, diferă în cele două ediții menționate. Pentru noua traducere românească, am preferat ordinea propusă de ediția ΕΠΕ, ca și împărțirea în paragrafe, pe care am preluat-o ca atare din aceeași ediție, cu rare excepții impuse de conținut.

Cât privește traducerea propriu-zisă, în lipsa unei traductologii patristice în limba română, am urmat modelul de traducere literală pe care l-am învățat cât am putut mai bine de la dascălii noștri, fără a scăpa însă din vedere specificul bisericesc al acestor scrieri. Ne-am abătut de la literalitate numai acolo unde era necesar, adică în locurile în care textul original grecesc, generos și suplu, totodată, nu se lăsa strâmtat de măsura procustiană a limbii române, care oferea, în schimb, o paletă mult mai largă de expresii idiomatice sau de posibilități combinatorii mai mult sau mai puțin echivalente cu slovele eline bogate în conținut. Astfel, nu arareori, pentru a evita o dezagreabilă nepotrivire de cuvinte din limba română, am fost nevoiți să redăm singularul din original cu pluralul echivalentului din limba română, sau invers. Din aceleași rațiuni, am recurs adesea în traducere la transferul morfosintactic și chiar la parafrază, cel din urmă refugiu, chiar dacă rușinos și neputincios, al traducătorului. De bună seamă, am încercat să evităm tendința și ispita oricărui traducător de a înfrumuseța în limba-țintă textul propriu-zis al autorului, chiar acolo unde scriitura textului-sursă lasă de dorit în plan estetic, cel puțin după canoanele esteticii moderne.

Pentru verificarea traducerii, am apelat, pe rând, dar nu în mod consecvent, la versiunea latinească ce însoțește în paralel

textul grecesc din ediţia lui J.-P. Migne, la versiunea în neogreacă a lui Κωνσταντίνος Καρακόλης, din ediţia ΕΠΕ, precum şi la precedenta versiune românească a lui Iorgu D. Ivan, din prima serie a colecţiei *Părinţi şi Scriitori Bisericeşti*: SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *Scrieri. Partea a doua: Asceticele*, traducere, introducere, indici şi note de Prof. Iorgu D. Ivan, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1989. Comparaţia pe care am făcut-o cu prilejul acestei verificări ne-a adus şi o serie de lămuriri cu privire la intertextualitatea traducerilor menţionate, oferindu-ne, în câteva notabile situaţii, şi fericite soluţii de traducere. Astfel, am găsit de cuviinţă, pe de o parte, să preluăm ca atare unele soluţii de traducere binevenite ale lui Iorgu D. Ivan, iar pe de altă parte, să calchiem în limba română soluţiile oferite de traducătorii în limba latină, respectiv în neogreacă, acolo unde limba română părea că nu găseşte un echivalent literal demn de originalul grecesc. Nu am fi găsit calea către o traducere potrivită fără ajutorul a trei importante dicţionare: G.W.H. LAMPE, *A Patristic Greek Lexicon*, 13th ed., Oxford, 2000; E.A. SOPHOCLES, *Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods*, Georg Olms Verlag, Hildesheim - New York, 1975; G. IOANIDU, *Dicţionaru elino-românesku*, tradusu dupe al lui Skarlatu D. Bizantie, Bukureşti, Tipografia Statului, 1864. În special acesta din urmă, în ciuda vechimii pe care o are, ne-a oferit nu doar lumina înţelegerii unor termeni (patristici) greceşti, ci şi termenii echivalenţi potriviţi în limba română.

Întrucât „Introducerile" lui Κωνσταντίνος Καρακόλης (ediţia ΕΠΕ) şi a lui Iorgu D. Ivan sunt bine documentate şi atent întocmite, mica noastră „Introducere" ce precede traducerea celor şapte *Cuvinte ascetice* este constituită, în cea mai mare parte, din fragmente preluate ca atare din cele două „Introduceri", în special a lui Iorgu D. Ivan, prelucrate şi adaptate într-o oarecare măsură. La fel am procedat şi cu o parte a notelor de subsol, chiar dacă majoritatea notelor filologice (de traducător) îmi aparţin, purtând, între paranteze, menţiunea „n. trad."

Cât priveşte citatele biblice, am urmat cât mai fidel textul original, care, adesea, nu coincide în totalitate cu textul original din ediţiile consacrate ale Bibliei. Acolo unde a fost posibil, am redat traducerea sinodală (*Biblia sau Sfânta Scriptură*, tipărită sub îndrumarea şi cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte

Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2006) și/sau cea jubiliară a Sfântului Sinod (Î.P.S. Bartolomeu, în *Biblia sau Sfânta Scriptură*, ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001). Nu arareori, pentru a reda o versiune optimă a citatelor biblice în limba română, am consultat *Biblia de la București* (*Biblia adecă Dumnezeiasca Scriptură Veache și Noauă*, tipărită întîia oară la 1688 în timpul lui Șerban Vodă Cantacuzino, Domnul Țării Românești. Retipărită după 300 de ani în facsimil și transcriere, cu aprobarea Sfîntului Sinod și cu binecuvântarea Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1988), precum și volumele apărute până în prezent din ediția *Septuaginta*, versiunea „NEC" (*Septuaginta*, coord. Cristian Bădiliță, Dan Slușanschi, Francisca Băltăceanu și Monica Broșteanu, Iași, New Europe College/Polirom, 2005). Trimiterile citatelor și aluziilor la pasajele biblice le-am preluat din ediția ЕПЕ, dar, pe alocuri, am adăugat noi înșine anumite trimiteri evidente către textul biblic, dar care în ediția ЕПЕ lipseau.

În sfârșit, în privința ortografiei traducerii de față, ne-am conformat cerințelor editurii de a urma propunerile reformei ortografice din anul 1992, cele referitoare la grafemele [î] și [â], respectiv la forma verbală „sunt" pentru ceea ce limba română a moștenit din latină sub forma „sînt" (< lat. pop. *sintunt*). În schimb, în lipsa unor reglementări ferme în ceea ce privește pronumele și adjectivele referitoare la Dumnezeu, am ales ca pe acestea să le redăm cu inițială majusculă.

Astfel, nădăjduim ca, prin această nouă tălmăcire în limba română a *Cuvintelor ascetice* ale Sfântului Vasile cel Mare, să oferim cititorilor interesați o versiune accesibilă a acestor scrieri patristice deopotrivă de utile și de plăcute, o versiune întâi de toate fidelă originalului și care, prin forma pe care o îmbracă, să nu se abată de la canoanele dezvoltării limbii române literare, dar care să și apere buna tradiție a limbajului bisericesc specific Răsăritului Ortodox.

Octavian GORDON

Cuvinte ascetice

I

Cuvânt despre judecata lui Dumnezeu

1. Din bunătatea și din iubirea de oameni a Bunului Dumnezeu, prin harul Domnului nostru Iisus Hristos și cu lucrarea Sfântului Duh, izbăvit fiind din vechea înșelăciune[10] a celor din afară[11] și crescut de la bun început de părinți creștini, am învățat de la ei încă din pruncie[12] Sfintele Scripturi, care m-au călăuzit spre cunoașterea adevărului. Iar când m-am făcut bărbat[13] și am avut adesea parte de călătorii[14], ocupându-mă, așa cum era firesc, cu multe treburi, între felurite meserii și științe, am cunoscut o așa de mare înțelegere între cei care se îndeletniceau temeinic cu fiecare din acestea, dar numai în Biserica lui Dumnezeu, pentru care Hristos a murit și peste care Sfântul Duh S-a revărsat cu îmbelșugare, am văzut o adâncă și nemăsurată dezbinare, și a unora față de ceilalți, și în înțelegerea Sfintelor Scripturi. Și, lucru mai înfricoșător decât toate, [i-am văzut] chiar pe întâi-stătătorii ei într-o așa de mare neînțelegere între ei, și la cuget, și la simțire, împotrivindu-se atât de tare unii altora în privința poruncilor Domnului nostru Iisus Hristos, sfâșiind fără milă Biserica lui Hristos și răscolind fără cruțare turma Lui, încât și cu ei se împlinește acum, ca odinioară, când s-au ivit pe lume anomeii[15], cuvântul: „Și dintre voi înșivă se vor ridica bărbați, grăind lucruri sucite, ca să-i tragă pe ucenici în urma lor"[16].

---

[10] Literal: „din înșelăciunea cea după tradiție" (n. trad.).

[11] Adică a neamurilor, a păgânilor; cf. *1 Timotei* 3, 7.

[12] Cf. *2 Timotei* 3, 15.

[13] Cf. *1 Corinteni* 13, 11.

[14] Sfântul Vasile s-a întors de la Atena în Cezareea în anul 356, după care, până în anul 358, a călătorit mult în Egipt, Siria și Mesopotamia.

[15] Anomeii erau eretici arieni din veacul al IV-lea, trăgându-și numele de la învățătura pe care o îmbrățișau, cum că Fiul lui Dumnezeu n-ar fi de aceeași ființă cu Tatăl (ἀνόμοιος – „ne-asemenea, diferit"). Primul lor conducător a fost Aetios, după care au fost călăuziți de Eunomie, împotriva căruia Sfântul Vasile a scris cinci cărți.

[16] *Fapte* 20, 30.

2. Acestea și alte asemenea văzând și cumpănind care este și de unde [vine] pricina unui asemenea rău, la început mă găseam ca într-un întuneric adânc și, ca și cum aș fi fost prins într-un jug, înclinam ba într-o parte, ba într-alta: când un lucru mă trăgea de partea lui într-un fel, din pricina obișnuinței de multe veacuri a oamenilor, când mă împingea iarăși în alt fel, fiindcă recunoșteam adevărul din dumnezeieștile Scripturi. Și, cum sufeream eu aceasta de multă vreme și mă căzneam să aflu pricina de care vorbeam, mi-a venit în minte cartea *Judecătorilor*, unde se povestește că fiecare făcea ce i se părea că este drept, arătând și pricina [acestui lucru], zicând că „în zilele acelea nu era rege în Israel”[17]. Aducându-mi deci aminte de acestea, am socotit că acel lucru – pe care a-l zice este, poate, înfricoșător și neobișnuit, dar cu totul adevărat ca să-l înțelegem – [se potrivește] și pentru cele de acum: anume că această dezbinare și luptă a celor din Biserică se întâmplă și acum din pricina lepădării de Unul, Marele, Adevăratul și Singurul Împărat și Dumnezeu, fiindcă fiecare se îndepărtează de învățătura Domnului nostru Iisus Hristos și pretinde [să-și impună] părerile și propriile canoane în chip samavolnic[18], voind mai degrabă să fie stăpân împotriva Domnului, decât să fie stăpânit de către Domnul.

Deci, cugetând eu acestea și îngrozindu-mă de prea multa necredință[19], cercetând mai în amănunt, m-am încredințat cu atât mai mult și din lucrurile [ce se întâmplă] în viață că motivul pe care tocmai l-am amintit este adevărat. Căci am văzut că toată buna rânduială a mulțimii și înțelegerea se mențin atâta timp cât toți se supun unui singur conducător, în timp ce dezbinarea și răzvrătirea, ba chiar și poliarhia, își au obârșia în anarhie. Eu am văzut odată un roi de albine conducându-se după legea firii și supunându-se, în bună rânduială, reginei lor[20]. Și multe asemenea am văzut, multe am auzit; iar cei care se îndeletnicesc cu

---

[17] *Judecători* 21, 25.

[18] Literal: „prin puterea sa absolută” (n. trad.).

[19] Literal, ἀσέβεια s-ar traduce prin „ne-cucernicie, lipsă de evlavie” către Dumnezeu (n. trad.).

[20] În original: „regelui lor” (n. trad.). Sfântul Vasile nutrea o dragoste deosebită față de natură. Câțiva ani mai târziu, Elpidios din Cezareea menționează că a trăit între frați ca un mic rege în mijlocul albinelor.

aceste lucruri ştiu şi mai multe, aşa încât ceea ce am spus se adevereşte şi de către aceştia. Căci, dacă buna rânduială laolaltă cu înţelegerea sunt proprii celor care au o singură ascultare[21] şi care se supun unui singur rege, atunci toată dezbinarea şi [toată] răzvrătirea sunt semne ale anarhiei. Aşadar, potrivit aceluiaşi temei, o asemenea neînţelegere, şi faţă de poruncile Domnului, şi a unora faţă de ceilalţi, care se găseşte şi în noi, poate fi dovada fie a îndepărtării adevăratului Împărat, după cuvântul: „Numai să fie scos din drum cel care o ţine pe loc"[22], fie a tăgăduirii Lui, după cuvântul: „Zis-a cel nebun în inima lui: nu este Dumnezeu"[23]; la care [Psalmistul] adaugă, ca un semn sau ca o dovadă: „Stricatu-s-au şi urâţi s-au făcut întru fărădelegi"[24].

3. Aşadar, aici cuvântul [Scripturii] a arătat că răutatea vădită este ca un însemn al acestei necredinţe cuibărite pe ascuns în suflet. Şi, într-adevăr, Fericitul Apostol Pavel, mai vârtos aducându-i la frica de judecăţile lui Dumnezeu pe cei care şi-au dat inima spre pierzare, statorniceşte drept pedeapsă ca cei care nu s-au îngrijit de adevărata cunoaştere a lui Dumnezeu să fie osândiţi. Căci ce zice? „Şi aşa cum n-au încercat să-L aibă pe Dumnezeu în conştiinţa lor, Dumnezeu i-a lăsat la mintea lor necugetată, să facă cele ce nu se cade, plini fiind de toată nedreptatea, viclenia, lăcomia, răutatea, plini de invidie şi de celelalte."[25] Şi cred că Apostolul a cugetat această judecată nu de la sine (căci Îl avea pe Hristos vorbind întru el), ci călăuzit fiind de acele cuvinte ale Lui, prin care zice că de aceea le vorbeşte mulţimilor în pilde[26], ca ei să nu cuprindă cu mintea dumnezeieştile taine ale Evangheliei, fiindcă au ajuns de şi-au închis ochii lor şi cu urechile greu au auzit şi inima lor neînţelegătoare s-a învârtoşat, ca să fie pedepsiţi cu suferinţa nevederii lucrurilor însemnate; aceştia au ajuns la întuneric cu bună vrerea lor, fiindcă şi-au orbit ochiul sufletului. David, temându-se să nu pătimească aceasta, a zis: „Luminează ochii mei, ca nu cumva să adorm întru moarte"[27].

---

[21] Literal: „care-şi aţintesc privirile către o singură ascultare" (n. trad.).
[22] 2 *Tesaloniceni* 2, 7.
[23] *Psalmul* 13, 1; *Psalmul* 52, 2.
[24] *Psalmul* 52, 2.
[25] *Romani* 1, 28-29.
[26] *Matei* 13, 13 ş.u.
[27] *Psalmul* 12, 4.

Așadar, din acestea și din altele asemenea, m-am gândit că e limpede că, în general, răutatea patimilor așază în noi o cunoaștere necugetată din pricina necunoașterii de Dumnezeu, dar mai cu seamă că neînțelegerile dintre cei mai mulți oameni se datorează faptului că ne-am făcut pe noi înșine nevrednici de ocrotirea Domnului. Iar dacă vreodată aș vrea să merg să cercetez o astfel de viață, n-aș putea să măsor mărimea unei asemenea nesimțiri sau neghiobii sau sminteli, sau, din pricina covârșirii răutății, n-aș avea ce să spun.

Căci, dacă și la animale găsim o înțelegere a unora față de altele atât de bine întocmită, datorită supunerii față de conducătorul lor, ce am putea noi să spunem, de vreme ce ne găsim într-o dezbinare atât de mare a unora față de alții și într-o împotrivire atât de crâncenă față de poruncile Domnului? Nu ne gândim oare că toate acestea au fost rânduite acum de Bunul Dumnezeu spre învățătura și întoarcerea noastră, iar în marea și înfricoșătoarea zi a Judecății vor fi înfățișate spre rușinarea și osândirea celor care nu se vor fi îndreptat, de către Acela Care a și zis și va zice întotdeauna: „Boul își cunoaște stăpânul, iar asinul ieslea domnului său; dar Israel nu Mă cunoaște și poporul Meu nu Mă pricepe”[28] și multe alte asemenea? Iar ceea ce s-a spus de către Apostolul, că „dacă un mădular suferă, toate mădularele suferă împreună cu el; și dacă un mădular este slăvit, toate mădularele se bucură împreună cu el”[29]; precum și: „Ca să nu fie dezbinare în trup, ci ca mădularele să se îngrijească deopotrivă unele de altele”[30], mișcate, de bună seamă, de un singur suflet ce se sălășluiește în ele, pentru ce a fost rânduit așa? Eu cred că [de aceea s-a dat], ca ascultarea de felul acesta și buna rânduială să fie păstrată cu mult mai mult în Biserica lui Dumnezeu, către care s-a zis: „Voi sunteți trupul lui Hristos și mădulare fiecare în parte”[31], fiindcă, de bună seamă, Singurul și Adevăratul Cap, Care este Hristos, cârmuiește și unește pe fiecare cu celălalt, spre bună înțelegere. La aceștia însă nici buna înțelegere nu propășește, nici

---

[28] *Isaia* 1, 3.
[29] 1 *Corinteni* 12, 26.
[30] 1 *Corinteni* 12, 25.
[31] 1 *Corinteni* 12, 27.

legătura păcii nu e păstrată[32], nici duhul blândeții[33] nu e păzit[34], ci se găsește și dezbinare, și vrajbă, și invidie[35]. Ar fi un lucru de mare îndrăzneală să-i numești pe unii ca aceștia mădulare ale lui Hristos sau să spui că sunt conduși de El, dar nu-ți trebuie multă minte[36] să spui cu îndrăznire[37] că acolo stăpânește și împărățește cugetul trupului[38], după glasul Apostolului, care spune hotărât că „celui căruia vă dați pe voi înșivă robi spre supunere, sunteți robi ai aceluia căruia vă supuneți"[39], descriind apoi lămurit trăsăturile acestui cuget, atunci când zice: „Căci, atunci când se află în voi invidie și vrajbă și dezbinări, nu sunteți oare trupești?", învățând limpede, totodată, și urmările grave ale acestora, și nepotrivirea lor cu cinstirea adusă lui Dumnezeu, zicând: „Cugetul trupului este vrăjmășie împotriva lui Dumnezeu; căci nu se supune legii lui Dumnezeu, căci nici nu poate"[40], fiindcă zice Domnul: „Nimeni nu poate sluji la doi domni"[41].

4. Apoi, de vreme ce Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu, Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Hristos, prin Care toate s-au făcut, strigă: „M-am pogorât din cer, nu ca să fac voia Mea, ci voia Tatălui, a Celui care M-a trimis pe Mine"[42] și: „De la Mine nu fac nimic"[43] și: „Am primit poruncă ce să spun și ce să vorbesc"[44] și de vreme ce Duhul Sfânt, Care împarte mari și minunate harisme și lucrează toate în toți, spune că de la El [nu face] nimic, ci numai cele ce aude de la Domnul[45], oare nu este nevoie cu mult mai mult ca întreaga Biserică a lui Dumnezeu să se străduiască să

---

[32] Cf. *Efeseni* 4, 3.
[33] Literal: „blândețea în duh" (n. trad.).
[34] Cf. *1 Corinteni* 4, 21.
[35] Cf. *1 Corinteni* 3, 3; *Galateni* 5, 20.
[36] Literal: „[ține] de o minte simplă"; cu alte cuvinte: „este la mintea cocoșului" (n. trad.).
[37] Sfântul Vasile opune „îndrăznirea" sau „obrăznicia" (τολμή) acelei „îndrăzneli pozitive" (παῤῥησία), care presupune, așa cum o indică și etimologia cuvântului, libertatea și curajul de a vorbi (în fața lui Dumnezeu) (n. trad.).
[38] Cf. *Romani* 8, 6.
[39] *Romani* 6, 16. Am păstrat în traducere și anacolutul din original (n. trad.).
[40] *Romani* 8, 7.
[41] *Matei* 6, 24.
[42] *Ioan* 6, 38.
[43] *Ioan* 8, 28.
[44] *Ioan* 12, 49.
[45] Cf. *Ioan* 16, 13-14.

păzească unitatea Duhului întru legătura păcii și să împlinească ceea ce s-a spus în *Fapte*, că „inima și sufletul mulțimii celor ce au crezut erau una”[46]? Negreșit că niciunul nu-și impunea propria voie, ci toți laolaltă căutau, întru Unul Duhul Sfânt, voia Domnului Iisus Hristos, Cel Care zice: „M-am pogorât din cer, nu ca să fac voia Mea, ci voia Tatălui, a Celui Care M-a trimis pe Mine”[47], către Care grăiește: „Dar nu numai pentru aceștia Mă rog, ci și pentru cei ce cred în Mine, prin cuvântul lor, ca toți să fie una”[48]. În temeiul acestor [cuvinte] și al multora altele pe care le-am trecut sub tăcere, încredințat fiind lămurit și de netăgăduit că este nevoie de bună înțelegere în toată Biserica lui Dumnezeu deopotrivă, după voia lui Hristos, în Duhul Sfânt, și că neascultarea[49] față de Dumnezeu, prin dezbinarea unora față de ceilalți, este primejdioasă și pierzătoare („Căci cel care nu ascultă de Fiul”, zice, „nu va vedea viața, ci mânia lui Dumnezeu rămâne peste el”[50]), la urmă am socotit de cuviință să cercetez următorul lucru: care păcate pot fi iertate de Dumnezeu[51] și pentru câte și ce fel de păcate se face cineva vinovat de judecata nesupunerii. Luând deci în mâini dumnezeieștile Scripturi, găsesc în Vechiul și în Noul Legământ că nesupunerea față de Dumnezeu se judecă lămurit nu după mulțimea păcatelor, nici după mărimea lor, ci numai după călcarea vreunei porunci, iar judecata se face împotriva oricărei neascultări a lui Dumnezeu; citind în Vechiul [Legământ] despre acel înfricoșător sfârșit al lui Ahar[52] sau despre povestea celui care aduna lemne în zi de Sabat[53], n-am găsit nicicum că vreunul din ei ar fi păcătuit vreodată în vreun fel împotriva lui Dumnezeu și nici că ar fi nedreptățit pe vreun om, nici cu mult, nici cu puțin. Ci unul este pedepsit fără înduplecare

---

[46] *Fapte* 4, 32.
[47] *Ioan* 6, 38.
[48] *Ioan* 17, 20-21.
[49] Am tradus ἀπείθεια prin „neascultare”, pentru că așa s-a încetățenit în limbajul teologic, sub presiunea terminologiei biblice. Mai jos însă, vom traduce același termen prin „nesupunere” (ceea ce reprezintă echivalentul exact al lui ἀπείθεια), pentru a-l distinge de παρακοή („neascultare”), folosit în același context (n. trad.).
[50] *Ioan* 3, 36.
[51] Literal: „ce iertare a păcatelor poate fi la Dumnezeu” (n. trad.).
[52] *Iosua* cap. 7.
[53] *Numeri* 15, 32 ș.u.

pentru cea dintâi și singura adunare a lemnelor, neaflând nici loc de pocăință; căci, la porunca lui Dumnezeu, îndată a fost ucis cu pietre de tot poporul; celălalt, fiindcă doar a furat ceva din bunurile care încă nici nu fuseseră aduse la adunare și nici nu fuseseră primite de către cei care rânduiesc asemenea lucruri, s-a făcut vinovat de moarte nu numai el, ci și soția și copiii lui, iar pe lângă acestea a fost nimicit chiar și cortul lui, dimpreună cu toată averea lui. Căci era gata-gata ca răul păcatului să mistuie, ca un foc, tot poporul, chiar fără ca acesta să fi cunoscut întâmplarea și fără să fi avut legătură cu cel care păcătuise, dacă, pe de o parte, poporul, simțind mânia lui Dumnezeu, nu s-ar fi căit deîndată de căderea bărbaților uciși, iar pe de altă parte, Iosua al lui Navi n-ar fi căzut [cu fața la pământ] laolaltă cu bătrânii, presărându-și țărână pe cap, și dacă astfel vinovatul, descoperit prin sorți, nu și-ar fi ispășit vina despre care am vorbit.

5. Dar poate va spune cineva că aceștia erau bănuiți, pe bună dreptate, și de alte păcate, de la care au fost osândiți și pentru acestea[54], dar că Sfânta Scriptură le amintește doar pe acestea, ca fiind mai însemnate și mai vrednice de moarte. Dar, chiar dacă un asemenea om ar avea îndrăzneala să adauge ceva [la Sfânta Scriptură] sau să scoată ceva, oare n-o va învinui și pe Maria, sora lui Moise, de mulțimea păcatelor, pe ea, a cărei virtute socot că n-a rămas ascunsă niciunuia dintre credincioși? Aceasta, fiindcă a spus ceva împotriva lui Moise doar ca învinuire – iar lucrul acela era adevărat (căci zice: „Și-a luat femeie etiopiancă"[55]) –, a primit încercarea urgiei atât de înverșunate a lui Dumnezeu, încât nu i s-a iertat pedeapsa păcatului nici chiar la rugămintea lui Moise. Așadar, când îl văd pe același Moise, pe slujitorul acela mare al lui Dumnezeu, pe cel care s-a învrednicit de o atât de mare și însemnată cinste de la Dumnezeu și care a fost adesea mărturisit de El, așa încât a auzit [cuvintele]: „Te cunosc mai mult decât pe toți și ai aflat har înaintea Mea"[56]; când văd că acesta, când se certau pentru apă, pentru niciun alt motiv decât că i-a zis poporului care murmura din pricina lipsei apei: „Oare

---

[54] Păcatele amintite în Sfânta Scriptură (n. trad.).

[55] *Numeri* 12, 1 ș.u.

[56] *Ieșire* 33, 12.

din stânca asta vă vom scoate vouă apă?”[57], doar pentru acest motiv a primit deîndată amenințarea că nu vor intra în Țara Făgăduinței, care era pe-atunci de căpătâi între [toate] făgăduințele făcute iudeilor; când îl văd pe acesta rugându-se și nedobândind iertare; când văd că n-a fost învrednicit, pentru isprăvile [lui] atât de mari, de niciun pic de iertare pentru acea vorbă neînsemnată, cu adevărat văd „asprimea lui Dumnezeu”[58], după [cuvântul] Apostolului, și sunt cu adevărat încredințat de adevărul [cuvântului]: „Dacă dreptul abia se mântuiește, necredinciosul și păcătosul unde se vor arăta?”[59]

Dar pentru ce spun eu acestea? Când aud acea înfricoșătoare hotărâre a lui Dumnezeu, pe care o arată chiar și împotriva celui care a încălcat, din neștiință, o singură poruncă, nu am cum să mă înfricoșez cum se cuvine de însemnătatea mâniei Lui. Căci stă scris: „De va păcătui cineva[60] săvârșind împotriva uneia dintre poruncile Domnului lucruri care nu trebuie săvârșite și nu-și dă seama [că a făptuit o greșeală], acela se va face vinovat și va purta [povara] păcatului său. [Atunci] va aduce preotului un berbec fără meteahnă din turma de oi, prețuit în argint potrivit vinei sale. Iar preotul va face împăcare pentru el, pentru păcatul în care a căzut el din neștiință și i se va ierta. Căci a săvârșit păcat înaintea Domnului”[61].

Iar dacă judecata este atât de neînduplecată pentru cei [care au greșit] din neștiință, iar pentru curățire este necesară jertfa, pe care și dreptul Iov mărturisește că o aducea pentru fiii lui[62], ce ar putea spune cineva despre cei care păcătuiesc cu bună știință sau despre cei care n-au nicio neliniște cu privire la aceste [păcate]? Și, ca să nu părem că ne clădim o viziune asupra urgiei [lui Dumnezeu îndreptată] împotriva acestora, cu judecăți potrivite doar pentru acest lucru, este necesar să ne aducem aminte din nou de acea Scriptură de Dumnezeu însuflată, care este de ajuns să ne arate pentru acum, printr-o singură istorisire, judecata celor de

---

[57] *Numeri* 20, 10.
[58] *Romani* 11, 22.
[59] *1 Petru* 4, 18.
[60] Literal: „de va greși vreun suflet” (n. trad.).
[61] *Levitic* 5, 17-19.
[62] *Iov* 1, 5.

felul acesta, zicând: „Iar fiii preotului Eli – fii netrebnici”[63]. Şi, purtându-se ei astfel, fiindcă tatăl lor nu s-a pornit cu mai multă înverşunare împotriva lor, a stârnit o atât de cruntă mânie în îndelungă răbdarea lui Dumnezeu, încât, răsculându-se cei de alt neam, fiii lui au fost omorâţi de aceştia în război, într-o singură zi, şi tot poporul a fost înfrânt, murind destui dintre ei. Şi s-au întâmplat şi cu Chivotul Sfântului Legământ al lui Dumnezeu lucruri nemaiauzite până atunci: acest [Chivot], pe care nu le era îngăduit să-l atingă nici israeliţii, nici chiar toţi preoţii întotdeauna, şi care nu putea fi adăpostit în orice loc, la întâmplare, ajunge să fie purtat de mâinile păgânilor de colo până colo şi să fie aşezat în templele idolilor, în loc [să fie aşezat în locuri] sfinte. Din aceste lucruri, putem să ne dăm seama cât de mare s-a întâmplat să fie râsul şi batjocura celor de alt neam, chiar împotriva numelui lui Dumnezeu. În afară de acestea, stă scris că însuşi Eli a avut parte de un sfârşit vrednic de toată mila, după ce a primit ameninţarea că până şi urmaşii[64] lui vor fi îndepărtaţi din cinul preoţesc, ceea ce s-a şi întâmplat.

6. Astfel de nenorociri s-au abătut peste popor. Astfel de necazuri a pătimit tatăl pentru fărădelegea fiilor şi, cu toate că n-a fost învinuit niciodată de nimic pentru propria lui viaţă, n-a răbdat ca fiii lui să rămână nepăsători, ci-i îndemna adesea să nu stăruiască în [păcate] asemănătoare, zicând: „Nu, copiii mei, nu; nu sunt bune veştile pe care eu le aud despre voi”[65]. Şi, dovedindu-le mai hotărât mărimea păcatului, le-a înfăţişat mai înfricoşătoare primejdia, spunând: „Căci, dacă, greşind, va greşi omul faţă de [alt] om, se vor ruga pentru el lui Dumnezeu; dar dacă va păcătui faţă de Dumnezeu, cine se va ruga pentru el?”[66] Totuşi, fiindcă, aşa cum spuneam, n-a arătat râvna cuvenită împotriva lor, s-au întâmplat cele despre care am vorbit.

Aşadar, astfel de judecăţi împotriva a toată neascultarea găsesc foarte multe în Vechiul Legământ; dar când mă întorc iarăşi la Noul [Legământ], unde Domnul nostru Iisus Hristos n-a

[63] *1 Regi* 2, 12. Literal: „iar fiii preotului Eli – nişte ciume de fii” (n. trad.).
[64] Literal: „sămânţa”.
[65] *1 Regi* 2, 24.
[66] *1 Regi* 2, 25.

dezlegat de pedeapsă [păcatele săvârşite] din neştiinţă, ci a întins şi mai tare ameninţarea împotriva [păcatelor săvârşite] cu bună ştiinţă, pentru care a spus: „Iar sluga aceea care a ştiut voia stăpânului şi nu s-a pregătit, nici n-a făcut după voia lui, va fi bătută mult. Şi cea care n-a ştiut, dar a făcut lucruri vrednice de bătaie, va fi bătută puţin”[67]; când aflu de asemenea hotărâri ale Însuşi Fiului lui Dumnezeu Celui Unul-Născut, precum şi de mânia Sfinţilor Apostoli împotriva celor care păcătuiesc, şi [când văd] că aceste pătimiri atât de mari şi însemnate ale celor care au păcătuit, fie şi o singură dată, nu sunt mai puţine decât cele din Vechiul [Legământ] despre care am vorbit, ba mai degrabă sunt mai multe, atunci înţeleg asprimea judecăţii. Fiindcă „celui căruia i s-a încredinţat mult, mai mult i se va cere”[68].

Iată, dar, că şi fericitul Pavel arată deopotrivă vrednicia chemării noastre şi urgia împotriva oricărui păcat, zicând: „Căci armele luptei noastre nu sunt trupeşti, ci puternice înaintea lui Dumnezeu, spre surparea întăriturilor, surpând noi iscodirile minţii şi toată trufia[69] care se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu şi robind tot gândul, spre ascultarea lui Hristos”; dar nu [zice] numai [atât], ci adaugă: „Şi gata fiind să pedepsim toată neascultarea”[70].

Este posibil atunci ca cel care cercetează cu mai multă băgare de seamă fiecare din cele spuse să cunoască mai exact înţelesul dumnezeieştii Scripturi, fiindcă [aceasta] n-a îngăduit ca sufletul vreunuia dintre noi să rătăcească, alunecând spre păcat cu tot felul de idei amăgitoare, socotind că unele păcate se pedepsesc, iar altele se lasă nepedepsite. Dar ce zice? „Surpând iscodirile minţii şi toată trufia care se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu”, astfel încât orice păcat, din pricina nesocotirii poruncii lui Dumnezeu, este numit „trufie care se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu”, lucru ce este înfăţişat mai lămurit în cartea *Numerelor*. Căci Dumnezeu, după ce a înşirat păcatele [săvârşite] fără voie şi a rânduit jertfe pentru acestea, a trebuit să

---

[67] *Luca* 12, 47-48.
[68] *Luca* 12, 48.
[69] La origine, ὕψωμα însemna orice „loc înălţat”, după care ajunge să aibă sensul de „înălţare”, apoi „înălţare de sine, trufie” (n. trad.).
[70] 2 *Corinteni* 10, 4-6.

dea poporului legile care se cădeau și pentru [păcatele săvârșite] cu bună știință. Și începe astfel, zicând: „Iar dacă cineva, fie dintre băștinași, fie dintre venetici, va săvârși [ceva] cu mâna trufașă" (numind „mână trufașă" îndrăzneala celor care păcătuiesc cu bună știință, așa cum Apostolul o numește „trufie care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu"), acela deci „Îl hulește pe Dumnezeu, iar sufletul acela va fi stârpit din mijlocul poporului său. Fiindcă a nesocotit cuvântul Domnului și a călcat poruncile Lui; cu totul se va stârpi[71] sufletul acela; iar păcatul său este întru el"[72].

7. Trebuie aici să fim cu luare-aminte la aceea că, dacă sufletul acela nu se va stârpi cu totul, păcatul lui nu [rămâne] numai în el, ci [se întinde] și la cei care nu dovedesc râvna cea bună, așa cum s-a scris în mai multe locuri [din Scriptură] și cum s-a întâmplat adesea. Și, ca să învățăm din cele mici teama pentru lucrurile mai însemnate, să cercetăm cu luare-aminte urgia abătută asupra celor care nu ascultă de preot sau de judecător, așa cum se petrece în *Deuteronom*. Zice, așadar: „Iar omul care se va semeți până într-acolo încât să nu asculte de preotul care stă și slujește înaintea numelui Domnului Dumnezeului tău sau de judecătorul care va fi în zilele acelea, omul acela să moară; și [astfel] vei stârpi răul din Israel. Și tot poporul, auzind, se va înfricoșa și nu se vor mai păgâni"[73]. În fața acestora, e firesc deci să pricepem cum, dacă ești mișcat în toată puterea cuvântului, te poate cuprinde o și mai înfricoșătoare spaimă.

Apoi zice: „Și robind tot gândul, spre ascultarea lui Hristos"[74]. „Tot gândul", nu „acesta" sau „acela". „Și gata fiind să pedepsim"[75]: și aici, din nou, nu [zice] „aceasta" sau „aceea", ci: „Toată neascultarea". Așadar, ne-a amăgit obiceiul [nostru] cel rău; datina sucită a oamenilor ne-a fost pricină de mari rele, de la unele

---

[71] Literal: „cu stârpire se va stârpi" (n. trad.).

[72] *Numeri* 15, 30-31.

[73] *Deuteronom* 17, 12-13. „Nu se vor mai păgâni" (soluția propusă de Î.P.S. Bartolomeu, în *Biblia sau Sfânta Scriptură*, ediție jubiliară a Sfântului Sinod, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2001): verbul ἀσεβέω înseamnă, propriu-zis, „a se purta cu necuviință" sau „a fi necredincios" (n. trad.).

[74] *2 Corinteni* 10, 5.

[75] *2 Corinteni* 10, 6.

păcate cerând – chipurile! – socoteală, iar pe altele alegându-le cu ușurătate[76], prefăcându-se că le urgisește cumplit pe unele, cum ar fi uciderea, desfrâul și cele de acest fel, în timp ce pe altele nu le socotește vrednice nici măcar de cea mai măruntă dojană, cum ar fi mânia, sau ocara, sau beția, sau lăcomia și cele de felul acesta. Împotriva tuturor acestora, în altă parte, Pavel, cel care vorbește întru Hristos, a dat aceeași osândă, zicând că: „Cei care săvârșesc unele ca acestea sunt vrednici de moarte"[77]. Iar acolo unde este surpată toată trufia care se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu și unde tot cugetul este robit, spre ascultarea lui Hristos[78], și unde, de asemenea, este pedepsită orice neascultare, acolo nimic nu este lăsat nesurpat, nimic nepedepsit, nimic nu e lăsat deoparte, în afara ascultării de Hristos. Căci Apostolul Pavel a arătat că împotriva oricărei neascultări există îndeobște o foarte mare necinstire de Dumnezeu, zicând aceasta: „Tu, care te fălești cu Legea, Îl necinstești pe Dumnezeu prin călcarea Legii"[79]. Dar oare nu sunt acestea doar cuvinte, iar nu fapte? Iată deci: în Corint, cel care o ținea pe femeia tatălui său, fără să fie pârât pentru altceva, decât numai pentru această [fărădelege], a fost dat în mâinile Satanei spre uciderea[80] trupului lui[81], până ce vina îi va fi îndreptată prin roade vrednice de pocăință, dar nu numai el, ci, totodată, aruncă[82] acele învinuiri asupra întregii Biserici, fiindcă nu s-a ridicat împotriva păcatului: „Ce vreți? Să vin la voi cu varga?"[83] Și, după puțin: „Iar voi v-ați semețit, în loc mai degrabă să fi fost cuprinși de jale, pentru ca cel care a înfăptuit aceasta să fie scos din mijlocul vostru"[84].

Dar ce [să mai spun] despre Anania, cel din *Faptele [Apostolilor]*[85]? Ce alt rău se găsește că a făcut, în afară de lucrul acela [cunoscut]? Cum deci se arată vrednic de o așa de mare urgie?

---

[76] Literal: „fără discernământ".
[77] *Romani* 1, 32.
[78] Cf. 2 *Corinteni* 10, 4-6.
[79] *Romani* 2, 23.
[80] Literal: „spre distrugerea" (n. trad.).
[81] *1 Corinteni* 5, 1-4.
[82] Subiectul este Apostolul Pavel (n. trad.).
[83] *1 Corinteni* 4, 21.
[84] *1 Corinteni* 5, 2.
[85] *Fapte* cap. 5.

Acela, vânzându-și propria avere, a adus banii și i-a pus la picioarele Apostolilor, luând pe furiș o parte din preț; pentru aceasta, chiar în ceasul acela, este pedepsit cu moartea, împreună cu soția lui, neînvrednicindu-se nici măcar să afle cuvintele pocăinței pentru păcatul lui, neaflând nici timp să se lase străpuns la inimă de durere pentru fapta lui și neprimind nici îngăduință să se pocăiască. Dar slujbașul acestei atât de aspre și însemnate judecăți și slujitorul acestei atât de crunte mânii a lui Dumnezeu, fericitul Petru, cel mai prețuit dintre toți ucenicii și singurul care a fost mărturisit și fericit mai mult decât ceilalți, cel căruia i s-au încredințat cheile Împărăției cerurilor[86], când aude de la Domnul: „Dacă nu te voi spăla, nu ai parte de Mine"[87], oare ce inimă, fie ea și una de piatră, nu o va rușina, făcând-o să se teamă și să tremure în fața judecăților lui Dumnezeu? Iar acestea [i le-a zis] fără ca el să dea dovadă de niciun păcat și de niciun dispreț [față de Dumnezeu], ci mai degrabă aducând cinstire fără de seamăn către Stăpânul și arătând evlavia cuvenită unui rob și ucenic. Căci, văzându-L pe Dumnezeul și Domnul lui și al tuturora, pe Împăratul și pe Stăpânul, pe Învățătorul și pe Mântuitorul, și toate [acestea] laolaltă, încingându-Se cu ștergarul, în chip de slujitor, și voind să-i spele picioarele, îndată, ajungând la conștiința propriei lui nevrednicii și înspăimântându-se de vrednicia Celui Care Se apropia de el, a strigat: „Doamne, Tu să-mi speli mie picioarele?"; și iarăși: „Nu-mi vei spăla picioarele în veac!"[88] Din această pricină, este întâmpinat cu o amenințare atât de cumplită, încât, dacă n-ar fi înțeles deîndată adevărul cuvintelor Domnului și nu și-ar fi îndreptat împotrivirea cuvintelor prin ascultare, nimic din cele amintite mai înainte nu i-ar fi fost de-ajuns să-i îndrepteze neascultarea de atunci, nici izbânzile lui, nici fericirile și darurile și făgăduințele de la Domnul, nici chiar descoperirea acestei atât de mari și atât de însemnate bunăvoiri a lui Dumnezeu și Tatălui față de Fiul Cel Unul-Născut.

8. Dar, dacă aș vrea să înșir toate câte le găsesc în Vechiul și în Noul Legământ, nu-mi va ajunge timpul să le povestesc de-

---

[86] *Matei* 16, 17 ș.u.
[87] *Ioan* 13, 8.
[88] *Ioan* 13, 6, 8.

grabă. Iar când ajung la înseși cuvintele Domnului nostru Iisus Hristos din Evanghelie, la cele pe care le va rosti când va judeca viii și morții, [cuvinte] care, în rândul credincioșilor, sunt mai vrednice de crezare decât orice povestire și decât orice alt cuvânt lămuritor, sunt încredințat din acelea că este multă nevoie, ca să zic așa, de supunere în toate față de Dumnezeu și că celor care nu se pocăiesc pentru nesupunerea lor față de poruncile [Domnului] nu le rămâne niciun fel de iertare. Doar dacă nu avem altceva să cutezăm [a spune] sau să născocim împotriva unor încredințări atât de netăinuite, atât de lămurite și de slobode: „Căci cerul și pământul", zice, „vor trece, dar cuvintele Mele nu vor trece"[89]. Aici nu este deosebire, nu este părtinire, nicidecum nu rămâne ceva de prisos. N-a zis „acestea" sau „acelea", ci „cuvintele Mele" – toate laolaltă, de bună seamă – „nu vor trece". Căci stă scris: „Credincios este Domnul întru toate cuvintele Lui"[90], fie că oprește de la ceva, fie că poruncește, fie că făgăduiește, fie că amenință; fie atunci când cineva săvârșește ceva din cele oprite, fie când trece cu vederea poruncile. Că nepăsarea pentru faptele bune este osândită la fel cu înfăptuirea celor rele ne-o arată îndeajuns și ne încredințează pe deplin, măcar pentru sufletul care nu suferă de necredință întru totul, judecata [Domnului] pentru [greșeala] lui Petru, despre care am vorbit mai înainte. Acesta, deși n-a săvârșit niciun lucru neîngăduit și nici n-a trecut cu vederea vreo poruncă de felul celor care-l învinovățesc pe împricinat[91] de lenevire sau de dispreț, ci doar, fiindcă s-a sfiit să primească slujirea și cinstea din partea Stăpânului, a fost întâmpinat cu o amenințare așa de cumplită, de care n-ar fi scăpat dacă n-ar fi preîntâmpinat mânia [lui Dumnezeu] printr-o îndreptare neîntârziată și hotărâtă.

Dar, fiindcă Bunul și Milostivul Dumnezeu, prin îndelungă-răbdarea Sa asupra noastră, a binevoit să ne arate adesea și prin multe exemple același lucru, pentru ca, din mulțimea și din

[89] *Matei* 24, 35.

[90] *Psalmul* 144, 13. În originalul grec al textului scripturistic, nu apare termenul πᾶσι, dar Sfântul Vasile îl folosește în citat, în sprijinul demonstrației pe care vrea să o facă. Totuși, în textul *Vulgatei*, apare: *in omnibus verbis Suis* (n. trad.)

[91] Literal: „pe cel care trece cu vederea" (n. trad.).

înşiruirea lor, sufletul să nu se zăvorască în sine şi să nu fie copleşit niciodată şi să poată să se scuture de obiceiul cel îndelungat al fărădelegii, pentru clipa de faţă este necesar să amintesc doar de aceia care, în marea şi înfricoşătoarea zi a Judecăţii, vor sta[92] de-a stânga Domnului nostru Iisus Hristos. Către aceştia, Cel Care a primit de la Tatăl toată puterea judecăţii şi Care va veni să lumineze cele ascunse ale întunericului şi să dea în vileag dorinţele [cele ascunse] ale inimilor va zice: „Duceţi-vă de la Mine, blestemaţilor, în focul cel veşnic, cel gătit diavolului şi îngerilor lui!"[93] Şi va adăuga şi vina, nu că aţi ucis – zicând –, nici că aţi fost desfrânaţi, nici că aţi minţit, nici că aţi nedreptăţit pe cineva şi nici că aţi săvârşit altceva dintre lucrurile oprite, chiar şi unul foarte mic, ci că nu v-aţi îngrijit de lucrurile bune. „Căci", zice, „flământ am fost şi nu Mi-aţi dat să mănânc; însetat am fost şi nu Mi-aţi dat să beau; străin am fost şi nu M-aţi primit; gol şi nu M-aţi îmbrăcat; bolnav şi în temniţă şi nu M-aţi cercetat."[94]

Acestea şi altele asemenea învăţând din Scripturile cele de Dumnezeu însuflate, cu harul Bunului Dumnezeu, „Cel Care voieşte ca toţi oamenii să se mântuiască şi la cunoştinţa adevărului să vină"[95] şi Care îl învaţă pe om cunoaşterea, şi înţelegând mult-înfricoşătoarea pricină a neînţelegerii multor [oameni], şi a lor între ei, şi cea faţă de poruncile Domnului nostru Iisus Hristos, pricepând acea înfricoşătoare vină a acestei cumplite fărădelegi şi învăţând că orice neascultare este pedepsită deopotrivă prin atoatejudecata lui Dumnezeu, luând aminte şi la acea înfricoşătoare osândă, cea asupra celor care nu păcătuiesc, dar care au parte de mânia [lui Dumnezeu], pentru că n-au arătat râvna cea bună împotriva celor care au păcătuit, deşi adesea nici nu şi-au dat seama de păcat, am socotit necesar, chiar dacă într-un târziu, fiindcă-i aşteptam întotdeauna pe cei care au dus aceeaşi luptă a cinstirii de Dumnezeu şi fiindcă nu aveam încredere doar în mine însumi, [cel puţin] nu în afara timpului cuvenit şi la repezeală, să înfăţişez acum, culegând din Scripturile cele de Dum-

---

[92] În textul original, se succed mai multe verbe la imperfect sau aorist, pe care am preferat însă să le traducem cu viitorul, întrucât, în limba română, vorbirea în termeni eshatologici este mai firească la viitor (n. trad.).

[93] *Matei* 25, 41.

[94] *Matei* 25, 42-43.

[95] *1 Timotei* 2, 4.

nezeu însuflate, atât cât sunt eu în stare, potrivit rugăciunilor obşteşti, spre a le aduce aminte celor ce duc lupta cinstirii de Dumnezeu, şi cele bineplăcute lui Dumnezeu, şi cele ce nu-I sunt pe plac, ca să ne învrednicim, cu harul Domnului nostru Iisus Hristos şi cu învăţătura Sfântului Duh, să ne îndepărtăm şi de obiceiul propriilor noastre voinţe, şi de păzirea datinilor omeneşti, şi să urmăm Evangheliei Fericitului Dumnezeu Iisus Hristos, Domnul nostru, şi, chiar din clipa de acum, să ne petrecem viaţa în chip bineplăcut Lui, printr-o mai vârtoasă îndepărtare a noastră de cele ce ne-au fost oprite şi printr-o mai râvnitoare silinţă pentru cele ce ne-au fost îngăduite, ca să putem să fugim, în veacul viitor al nemuririi, de mânia ce va veni asupra fiilor neascultării şi să fim găsiţi vrednici de viaţa cea veşnică şi de Împărăţia cerească, cea făgăduită de Domnul Iisus Hristos tuturor „celor care păzesc Legământul Lui şi îşi aduc aminte de poruncile Lui, ca să le îndeplinească”[96].

Şi, aducându-mi aminte de Apostolul care zice: „În Hristos Iisus, nici tăierea-împrejur nu are putere, nici netăierea-împrejur, ci credinţa lucrătoare prin iubire”[97], am socotit potrivit şi necesar, în acelaşi timp, să înfăţişez mai întâi credinţa cea vindecătoare şi cuvioasa învăţătură despre Tatăl şi despre Fiul şi despre Sfântul Duh, şi apoi să adaug *[Regulile] morale.*

II
Cuvânt despre credinţă

1. Când, cu harul Bunului Dumnezeu, m-am încredinţat că porunca Cuvioşiei Voastre[98] este vrednică de iubirea Voastră pentru Dumnezeu în Hristos, [poruncă] prin care aţi cerut de la

---

[96] *Psalmul* 102, 18.

[97] *Galateni* 5, 6.

[98] Iorgu D. Ivan, în „Studiul introductiv” la traducerea sa din *Asceticele* Sfântului Vasile cel Mare, PSB 18, p. 27, precum şi Κωνσταντίνος Καρακόλης, în „Studiul introductiv” al ediţiei din colecţia ΕΠΕ, vol. 8, p. 10, arată – pesemne pe baza pluralului „voi”/„vostru” din text – că această scurtă expunere a credinţei se adresează unui grup de monahi care i-au cerut anume să scrie despre acest subiect. Totuşi, Sfântul Vasile cel Mare scrie într-o perioadă în care folosirea pluralului de politeţe era deja curentă, iar expresia ὑμετέρα εὐλάβεια („Cuvioşia Voastră”) era folosită deja ca titlu onorific. Putem presupune că era vorba, într-adevăr, de un grup de monahi, dar care i se adresaseră Sfântului Vasile printr-un singur reprezentant (n. trad.).

noi o mărturisire scrisă a credinței celei drepte[99], la început, cunoscându-mi smerenia și slăbiciunea, am șovăit dacă răspund sau nu; dar, când mi-am amintit de Apostolul, care zice: „Îngăduindu-vă unii pe alții în iubire"[100], și iarăși: „Căci cu inima se crede spre dreptate, iar cu gura se mărturisește spre mântuire"[101], am socotit că nu este lipsit de primejdie să vă stau împotrivă și să trec sub tăcere mântuitoarea mărturisire, având deplină nădejde către Dumnezeu, prin Hristos, precum este scris: „Nu că suntem noi destoinici să cugetăm ceva de la noi înșine, ci destoinicia noastră este de la Dumnezeu"[102], Cel Care i-a învrednicit atunci pe aceia, iar acum pe noi – iar aceasta prin Sfinția Voastră[103] – să fim slujitori ai Noului Legământ, nu ai literei, ci ai Duhului[104]. Dar chiar Sfinția Voastră știți prea bine că însușirea proprie a slujitorului credincios aceasta este: ca pe cele ce i-au fost încredințate spre chivernisire de către Stăpânul cel Bun, pentru cei care slujesc împreună cu el, pe acestea să le păstreze neatinse pentru ei, fără prefăcătorie și fără înșelare. La fel și eu, dator sunt ca pe cele ce le-am învățat din Scriptura cea de Dumnezeu însuflată, pe acestea să vi le înfățișez, după cum Îi este bineplăcut lui Dumnezeu, pentru folosul obștesc.

Căci, dacă Însuși Domnul, întru Care Tatăl a binevoit, „în Care sunt ascunse toate comorile înțelepciunii și ale cunoștinței"[105], Care a primit toată puterea și toată judecata de la Tatăl, zice: „Mi-a dat poruncă ce să spun și ce să vorbesc" și iarăși: „Deci cele ce Eu grăiesc, precum Mi-a zis Mie Tatăl, așa grăiesc"[106], iar Duhul Sfânt nu vorbește de la El Însuși, ci câte aude de la Acela, pe acelea le spune, cu cât este mai evlavios și, totodată, mai ne-

---

[99] Termenul grecesc εὐσεβῆς poate fi tradus, de obicei, prin „cucernic, cuvios", dar în cazul de față, ca determinant al termenului πίστις, este de preferat traducerea prin „cea dreaptă" (n. trad.).

[100] *Efeseni* 4, 2.

[101] *Romani* 10, 10.

[102] *2 Corinteni* 3, 5.

[103] Literal: „voi înșivă", pluralul funcționând ca formulă de politețe. Pentru că, în limba română, sintagma „voi înșivă", chiar scrisă cu majuscule, nu se întâlnește cu această valență, am preferat înlocuirea ei printr-o formulă potrivită acestui tip de exprimare (n. trad.).

[104] Cf. *2 Corinteni* 3, 6.

[105] *Coloseni* 2, 3.

[106] *Ioan* 12, 49-50.

primejdios pentru noi să cugetăm și să facem aceasta în numele Domnului nostru Iisus Hristos?

Deci, câtă vreme a fost nevoie să lupt împotriva ereziilor ce se înalță din vreme-n vreme, urmând pilda înaintașilor, am socotit că este pe măsura dezbinării date de necredința semănată de diavol să împiedic, sau chiar să nimicesc, prin cuvinte opuse[107], blasfemiile aduse; altădată, prin alte [cuvinte], potrivit nevoii celor bolnavi[108], acestea adesea neîntâlnindu-se în Scripturi[109], și totuși fără să fie străine de duhul evlavios al Scripturii, pentru că nici Apostolul [Pavel] nu s-a dat înapoi să se folosească adesea de cuvinte elinești pentru a-și îndeplini scopul.

Acum însă am socotit că se potrivește cu scopul comun, al nostru și al Vostru deopotrivă, să împlinesc, cu simplitatea credinței celei sănătoase, porunca ce vine din iubirea Voastră întru Hristos[110], spunând cele ce am învățat din Scriptura cea de Dumnezeu însuflată, ferindu-mă[111] însă de acele cuvinte și denumiri[112] care nu se întâlnesc cuvânt cu cuvânt în dumnezeiasca Scriptură, deși păstrează înțelesul întipărit în Scriptură, iar pe acelea care, în afară de faptul că sună ciudat, adaugă și un sens străin nouă și pe care nu le poți găsi propovăduite de către sfinții [de dinainte], părăsindu-le cu totul, ca pe niște [cuvinte] străine și nepotrivite cu dreapta credință.

Așadar, credința este acceptarea fără șovăială a celor auzite, în deplină încredințare pentru adevărul celor propovăduite prin harul lui Dumnezeu, cea pe care a dovedit-o Avraam, mărturisind că „nu s-a îndoit, prin necredință, ci s-a întărit în credință, dând slavă lui Dumnezeu și încredințându-se că ceea ce i-a făgăduit are putere să și îndeplinească"[113]. Iar dacă, pe de o parte,

---

[107] Opuse cuvintelor folosite de eretici (n. trad.).

[108] Literal: „după cum silește nevoia celor care bolesc" (n. trad.).

[109] Literal: „nescrise". Adesea, termenul grecesc ἄγραφος înseamnă nu doar „nescris", ci „neconsemnat în Sfintele Scripturi", adică „propriu Tradiției vii a Bisericii". Vezi și E.A. SOPHOCLES, *Greek Lexicon of the Roman and Byzantine Periods*, Georg Olms Verlag, Hildesheim - New York, 1975 (n. trad.).

[110] Literal: „porunca iubirii Voastre întru Hristos" (n. trad.).

[111] Participiul φειδόμενος poate fi tradus și prin „folosind cu zgârcenie", „întrebuințând cu reținere" (n. trad.).

[112] Literal: „substantive și verbe" (n. trad.).

[113] *Romani* 4, 20-21.

„Domnul este credincios în toate cuvintele Lui”[114] şi, pe de altă parte, „vrednice de crezare sunt toate poruncile Lui, întărite în veacul veacului, plăsmuite întru adevăr şi dreptate”[115], [atunci] vădită cădere de la credinţă şi vină de trufie este fie să necinsteşti ceva din cele scrise, fie să adaugi ceva din cele nescrise, fiindcă Domnul nostru Iisus Hristos zice: „Oile Mele ascultă glasul Meu”, iar mai înainte a zis: „Iar după un străin nu vor merge, ci vor fugi de el, fiindcă glasul străinilor nu îl cunosc”[116]; iar Apostolul, [dând] pilde din viaţa oamenilor[117], mai straşnic opreşte să adaugi sau să scoţi ceva din Scripturile cele de Dumnezeu însuflate, prin care grăieşte: „Nimeni nu strică nici măcar testamentul întărit al vreunui om, şi nici nu adaugă ceva”[118].

2. Aşadar, am hotărât astfel să ne ferim, acum şi de-a pururea, de orice cuvânt şi de orice cugetare străină de învăţătura Domnului şi de scopul pe care ni l-am propus şi noi, şi [Cuvioşia] Voastră, aşa cum am spus mai înainte, care se deosebeşte mult de acele presupuneri[119] care ne-au determinat să scriem sau să rostim ceva, când într-un fel, când într-altul. Fiindcă atunci ne străduiam să dovedim erezia şi să răsturnăm uneltirile diavolului, iar acum avem în vedere simpla mărturisire şi afirmare a credinţei celei sănătoase. Aşadar, nu se potriveşte acum cuvântului nostru acelaşi tipar. Căci, după cum omul care se porneşte la luptă nu poate lua în mâini aceleaşi unelte ca şi cel care lucrează pământul (căci într-un fel sunt uneltele celor care se ostenesc la adăpost [de primejdii], pentru a-şi asigura traiul, şi într-alt fel sunt armăturile celor rânduiţi la luptă), tot astfel cel chemat să susţină învăţătura cea sănătoasă şi cel care-i înfruntă pe cei care vorbesc împotrivă nu pot spune aceleaşi lucruri. Căci unul este genul cuvântului demonstrativ, şi altul este genul cuvântului apologetic[120]. Una este simplitatea celor care mărturisesc dreapta cre-

---

[114] *Psalmul* 144, 13.
[115] *Psalmul* 110, 7-8.
[116] *Ioan* 10, 27, 5.
[117] Literal: „cu pildă omenească” (n. trad.).
[118] *Galateni* 3, 15.
[119] Ale ereticilor (n. trad.).
[120] Sfântul Vasile cel Mare adaugă discursului elemente de retorică dificil de tradus în limba română, subliniind, inclusiv prin jocul de cuvinte bazat pe figura de stil numită „paregmenon” (ὁ παρακαλῶν – παρακλητικοῦ, respectiv ὁ ἐλέγχων – ἐλεγκτικοῦ), cele două tipuri de discurs: ὁ παρακλητικὸς λόγος (discursul de-

dinţă în pace, şi alta este sudoarea celor care ţin piept împotrivirilor ştiinţei mincinoase[121]. Aşa încât, rânduindu-ne în acest fel cuvintele, cu bună judecată, să ne putem folosi de ele în orice împrejurare potrivit fie cu apărarea, fie cu zidirea credinţei: uneori împotrivindu-ne cu mai multă îndârjire celor care încearcă să o nimicească prin uneltirile diavolului, alteori lămurind-o cu mai multă simplitate şi prietenie celor care vor să se sălăşluiască într-însa, nefăcând nimic altceva decât cele spuse de Apostolul: „Ca să ştiţi cum trebuie să răspundeţi fiecăruia"[122].

Dar, înainte să trecem la însăşi mărturisirea credinţei, merită să subliniem şi următorul lucru: că nu este cu putinţă ca măreţia şi slava lui Dumnezeu, fiind şi necuprinse de cuvânt şi neajunse cu mintea, să fie înfăţişate sau înţelese într-un singur cuvânt sau într-un singur cuget; ci prin mai multe [cuvinte], şi acelea potrivite pe înţelesul nostru, de-abia le-a vorbit în chip tainic celor curaţi la inimă Scriptura de Dumnezeu însuflată, ca printr-o oglindă[123]. Căci [vederea lui Dumnezeu] faţă către faţă şi cunoaşterea desăvârşită se vor da celor vrednici, potrivit făgăduinţei, în veacul ce va să fie; acum însă, chiar de-ar fi cineva Pavel, chiar de-ar fi Petru, vede cu adevărat cele ce vede, şi nu rătăceşte, nici nu-şi închipuie; şi totuşi vede prin oglindă şi în ghicitură şi le primeşte acum cu mulţumire în parte, dar nădăjduieşte [că le va primi] desăvârşit cu mare bucurie[124] în viitor. De aceasta ne încredinţează Apostolul Pavel, potrivindu-şi cuvântul în acest chip: după cum, „când eram copil" – adică atunci când încă învăţam temeiurile de început ale cuvintelor lui Dumnezeu –, „vorbeam ca un copil, cugetam ca un copil, judecam ca un copil; dar, de vreme ce m-am făcut bărbat" şi mă silesc să ajung „la măsura vârstei plinătăţii lui Hristos"[125], „am lepădat cele ale copilului"[126]. Şi atât de mare îmi erau propăşirea şi îmbunătăţirea în înțele-

---

monstrativ, de exortaţie, cuvântul mărturisitor, în cazul nostru) şi ὁ ἐλεγκτικὸς λόγος (discursul de respingere a ereziilor, cuvântul apologetic) (n. trad.).

[121] Cf. *1 Timotei* 6, 20.

[122] *Coloseni* 4, 6.

[123] Cf. *1 Corinteni* 13, 12.

[124] În originalul grecesc, este un joc de cuvinte între εὐχαρίστως („cu mulţumire") şi περιχαρῶς („cu mare bucurie, cuprins de bucurie") (n. trad.).

[125] *Efeseni* 4, 13.

[126] *1 Corinteni* 13, 11.

gerea celor dumnezeieşti, încât cunoştinţele [pe care le-am dobândit] în credinţa iudaică ajungeau să semene cu mişcările de cuget ale copilului, în timp ce cunoaşterea cea prin Evanghelie se potrivea unui bărbat desăvârşit în toate. Astfel, în comparaţie cu acea cunoaştere care se va descoperi celor vrednici în veacul ce va să fie, ceea ce pare acum desăvârşit în cunoaştere este atât de mărunt şi de nedesluşit, încât se îndepărtează de limpezimea [cunoaşterii] din veacul ce va să fie mai mult sau [cel puţin] tot atât cât se îndepărtează vederea „în oglindă şi în ghicitură"[127] de cea faţă către faţă. Întăresc aceasta şi ucenicii Domnului, alături de fericitul Petru şi de Ioan, care ne încredinţează şi ei, prin propăşire şi prin înaintarea continuă înspre mai bine în această viaţă, că măreţia cunoaşterii hărăzite în veacul viitor nu este [deloc] neînsemnată[128]. Aceştia, după ce s-au arătat vrednici de a fi aleşi de Domnul, de vieţuirea împreună cu El, de trimiterea la apostolat, de împărtăşirea harismelor duhovniceşti, după ce au auzit: „Vi s-a dat să cunoaşteţi tainele Împărăţiei cerurilor"[129], după o asemenea cunoaştere, după descoperirea lucrurilor care pentru ceilalţi erau tăinuite, mai apoi, în preajma pătimirii Domnului, aud totuşi: „Încă multe am a vă spune, dar nu le puteţi purta acum"[130].

3. Din acestea şi din altele asemenea, învăţăm că Scriptura de Dumnezeu insuflată ştie că, pe cât de nemărginită este cunoaşterea[131], pe atât îi este cu neputinţă firii omeneşti să ajungă la tainele dumnezeieşti în [veacul] de acum, fiindcă, pe măsură ce fiecare sporeşte [în cunoaştere], adăugând din ce în ce mai mult, [această cunoaştere] este lăsată în urma întregului, după cuviinţă, până să vină ceea ce este desăvârşit, când ceea ce este [cunoscut] în parte va fi zădărnicit. Aşadar, nici nu este îndeajuns un singur nume ca să înfăţişezi laolaltă toate însuşirile slavei lui Dumnezeu, şi nici nu poate fi întrebuinţat, fără primejdie, fiecare [nume] în parte, luat din întreg; căci, dacă ar rosti cineva „Dum-

---

[127] *1 Corinteni* 13, 12.
[128] Literal: „că surplusul cunoaşterii hărăzite în veacul viitor nu este mai mic" (n. trad.).
[129] *Matei* 13, 11.
[130] *Ioan* 16, 12.
[131] Literal: „ştie că nemărginitul cunoaşterii este atât de mare" (n. trad.).

nezeu", n-a cuprins [ideea de] „Tată", iar când zici „Tată", lipsește [ideea de] „Făcător". Și iarăși, din acestea lipsește [ideea de] bunătate, înțelepciune, putere și toate câte sunt consemnate în Sfânta Scriptură. Și iarăși, dacă luăm [noțiunea de] „tată" ca întreg, după propria noastră întrebuințare, și o aplicăm la Dumnezeu, săvârșim o fărădelege: căci duce cu gândul la patimă, sămânță procreatoare[132], neștiință, slăbiciune și câte și mai câte. La fel și [noțiunea de] „făcător", căci [duce cu gândul] la nevoia de timp, materie, unelte, mână de lucru[133]; de toate acestea cugetarea cucernică despre Dumnezeu trebuie să se păstreze curată, atât cât îi este omului cu putință; căci, chiar dacă toate cugetele s-ar uni ca să cerceteze și toate limbile ar alerga ca să propovăduiască laolaltă [cele dumnezeiești], nimeni n-ar putea atinge această culme, după cuviință. Această înțelegere a lucrurilor ne-o înfățișează lămurit și Solomon, preaînțeleptul, spunând: „Am zis: «Mă voi înțelepți»; dar ea[134] s-a îndepărtat de mine mai mult decât era"[135], nu prin aceea că [înțelepciunea] fuge, ci prin faptul că necuprinderea ei se arată mai cu seamă acelora cărora cunoașterea li se adaugă cu prisosință, prin harul lui Dumnezeu. Așadar, Scriptura de Dumnezeu însuflată întrebuințează cu necesitate mai multe cuvinte și denumiri pentru a înfățișa o parte a slavei dumnezeiești, și aceasta în chip tainic. Noi însă, fiindcă sunteți presați de timp, n-avem nici putere, nici răgaz ca să adunăm acum toate câte s-au spus pretutindeni în Scriptură despre Tatăl și despre Fiul și despre Sfântul Duh; dar, dacă înfățișăm câte puțin din toate, socotim că și acestea sunt de-ajuns pentru conștiința Voastră[136], ca să arate, pe de o parte, că gândirea noastră izvorăște din Scripturi, iar pe de altă parte, să căpătați încredere deplină în noi, atât Sfinția Voastră, cât și [alții] care voiesc [să o

[132] Literal: „scurgere a spermei" (n. trad.).
[133] Literal: „ajutor" (n. trad.).
[134] Înțelepciunea (n. trad.).
[135] *Ecclesiastul* 7, 23-24.
[136] Originalul ediției ΕΠΕ indică lecțiunea τῇ ἡμετέρᾳ συνειδήσει, dar textul ediției din *PG* oferă varianta ὑμετέρᾳ, susținută atât de traducerea în limba latină, de pe coloana alăturată a aceleiași ediții, cât și de traducerea în neogreacă din ediția ΕΠΕ. Cel mai probabil, lecțiunea ἡμετέρᾳ este o eroare de tipar, datorată omofoniei, în pronunția neogrecească, a celor două pronu-me/adjective pronominale (n. trad.).

afle]. Căci, după cum cele multe arată că avem o singură înțelegere dreaptă a lucrurilor, tot așa, socot eu, cel binevoitor recunoaște dreapta [cugetare] și din puține.

4. Credem deci și mărturisim Un Singur Dumnezeu Adevărat și Bun și Tată peste toate Stăpânitor, din Care sunt toate, pe Dumnezeul și Tatăl Domnului nostru și Dumnezeului Iisus Hristos.

Și [mărturisim] pe Singurul Unul-Născut Fiul Lui, Domnul și Dumnezeul nostru Iisus Hristos, Singurul Adevărat, prin Care s-au făcut toate[137], atât cele văzute, cât și cele nevăzute, și întru Care toate se țin laolaltă[138]; Care „întru început era la Dumnezeu și Dumnezeu era"[139]; și apoi, după Scriptură, „pe pământ S-a arătat și cu oamenii a petrecut"[140]; „Care, deși era în chipul lui Dumnezeu, n-a socotit o știrbire a fi El întocmai cu Dumnezeu, ci S-a deșertat pe Sine" și, prin nașterea cea din Fecioară, „luând chip de rob și aflându-Se la înfățișare ca un om", a împlinit toate câte erau scrise pentru El și despre El, după porunca Tatălui, „făcându-Se ascultător până la moarte, și încă moarte pe cruce"[141]. Și, înviind a treia zi din morți, după Scripturi[142], S-a arătat Sfinților Săi Ucenici și celorlalți, precum s-a scris, S-a înălțat la ceruri și șade de-a dreapta Tatălui, de unde va veni la sfârșitul acestui veac, să-i învieze pe toți[143] și să-i răsplătească fiecăruia după fapta lui, fiindcă cei drepți vor fi luați împreună cu El la viață veșnică și în Împărăția cerurilor, iar cei păcătoși vor fi judecați spre osândă veșnică[144], „unde viermele lor nu moare și focul nu se stinge"[145].

Și [mărturisim] pe Unul Sfântul Duh, Mângâietorul, întru Care am fost pecetluiți pentru Ziua Răscumpărării[146], „Duhul

---

[137] Cf. *Ioan* 1, 3.
[138] Cf. *Coloseni* 1, 17.
[139] *Ioan* 1, 1-2.
[140] *Baruh* 3, 38.
[141] *Filipeni* 2, 6-8.
[142] Cf. *1 Corinteni* 15, 4.
[143] Cf. *Ioan* 6, 39, 44, 54.
[144] Cf. *Matei* 25, 46.
[145] *Marcu* 9, 44, 46, 48.
[146] Cf. *Efeseni* 4, 30.

adevărului"[147], „Duhul înfierii, prin Care strigăm: «Avva, Părinte!»"[148], Cel Care, după cum voiește, împarte și lucrează harismele fiecăruia după trebuință[149]; Cel Care învață și amintește toate câte aude de la Fiul[150]; Cel Bun și Călăuzitor spre tot adevărul[151] și Care-i sprijină pe toți credincioșii spre cunoaștere temeinică, spre mărturisire dreaptă, spre slujire cuvioasă și spre închinare duhovnicească și adevărată lui Dumnezeu-Tatăl[152] și Fiului Acestuia Unul-Născut și Domnului și Dumnezeului nostru Iisus Hristos și [Duhului] Însuși; fiecare nume ne deslușește lămurit însușirea Celui numit, iar despre Fiecare dintre Cei numiți sunt arătate cu evlavie toate acele însușiri deosebitoare: [numele] Tatălui cu însușirea Tatălui, [numele] Fiului cu însușirea Fiului, [numele] Sfântului Duh cu însușirea proprie Lui; nici Sfântul Duh nezicând nimic de la El Însuși, nici Fiul nefăcând ceva de la El Însuși; și Tatăl Îl trimite pe Fiul, iar Fiul Îl trimite pe Duhul Sfânt.

Astfel cugetăm și astfel botezăm în Treimea Cea deoființă, după porunca Însuși Domnului nostru Iisus Hristos, Care zice: „Mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit"[153]. Pe acestea păzindu-le, ne arătăm dragostea pentru El și ne învrednicim „să rămânem întru ea"[154], precum este scris, iar dacă nu le păzim, dovedim contrariul. Căci „cel care nu Mă iubește, zice Domnul, nu păzește cuvintele Mele"[155], și iarăși: „Cel care ține poruncile Mele și le păzește, acela este cel care Mă iubește"[156].

5. Dar mai mult mă minunez, fiindcă, deși Însuși Domnul nostru Iisus Hristos zice: „Nu vă bucurați pentru că duhurile vi se supun; ci bucurați-vă că numele voastre sunt scrise în ceruri"[157],

---

[147] *Ioan* 14, 17.
[148] *Romani* 8, 15.
[149] Cf. *1 Corinteni* 12, 11.
[150] Cf. *Ioan* 14, 26.
[151] Cf. *Ioan* 16, 13.
[152] Cf. *Ioan* 4, 23.
[153] *Matei* 28, 19-20.
[154] *1 Ioan* 2, 6.
[155] *Ioan* 14, 23.
[156] *Ioan* 14, 21.
[157] *Luca* 10, 20.

și iarăși: „Întru aceasta vor cunoaște toți că sunteți ucenicii Mei, dacă veți avea dragoste unii față de alții”[158], de unde Apostolul, arătând nevoia de dragoste întru toate, vestește zicând: „De-aș grăi în limbile oamenilor și ale îngerilor, iar dragoste nu am, făcutu-m-am aramă sunătoare și chimval răsunător; și de-aș avea darul prorociei și tainele toate le-aș cunoaște și toată știința, și de-aș avea credința toată, încât să pot muta munții din loc, iar dragoste nu am, nimic nu sunt”[159] și, după puțin: „Fie ele prorociile: vor fi nimicite; fie ele limbile: înceta-vor; fie ea știința: va fi nimicită”[160] și celelalte, la care adaugă: „Acum însă rămân credința, nădejdea, dragostea, acestea trei; dar mai mare decât acestea e dragostea”[161]; cu toate că acestea și altele asemenea au fost rânduite de către Domnul și de Apostolul, mă minunez, zic, cum de au oamenii atâta râvnă și patimă pentru cele ce vor fi nimicite și pentru cele care vor înceta, în timp ce pentru cele care dăinuie, și mai ales pentru dragoste, care-i mai mare decât toate, pentru cea care-l definește pe creștin, nu numai că nu arată ei înșiși niciun fel de preocupare, ci li se împotrivesc și celor care își arată strădania și, luptând împotriva lor, împlinesc ceea ce s-a spus: „Nici ei nu intră, iar pe cei care intră îi opresc să intre”[162].

De aceea, vă îndemn stăruitor și vă rog să încetați căutarea voastră cea de prisos și certurile[163] necuviincioase, mulțumindu-vă cu cele spuse de către sfinți și de către Însuși Domnul, cugetând cele vrednice de chemarea [Voastră] cea cerească și având purtări vrednice de Evanghelia lui Hristos, în nădejdea vieții veșnice și a Împărăției cerești, cea pregătită tuturor celor care păzesc poruncile lui Dumnezeu și Tatăl, cele după Evanghelia Fericitului Dumnezeu Iisus Hristos, Domnul nostru, în Duhul Sfânt și în adevăr. Îndemnați fiind de Cuvioșia Voastră, am socotit un lucru de trebuință și de căderea noastră ca, în cele din urmă, să înfățișăm aceste lucruri și să vă facem cunoscut gândul nostru [Cuvioșiei] Voastre și, prin [Cuvioșia] Voastră, [celorlalți] frați

---

[158] *Ioan* 13, 35.
[159] *1 Corinteni* 13, 1-2.
[160] *1 Corinteni* 13, 8.
[161] *1 Corinteni* 13, 13.
[162] Citat adaptat aproximativ al versetului de la *Matei* 23, 13.
[163] Literal: „disputa cuvintelor” (n. trad.).

întru Hristos, spre deplina încredințare a [Cuvioșiei] Voastre și a lor, în numele Domnului nostru Iisus Hristos, pentru ca nicicum mintea unora să nu se amețească din pricina modului diferit în care le-am înfățișat, când într-un fel, când într-altul, fiindcă întotdeauna am fost nevoiți să stăm împotriva închipuirilor adăugate de către cei care se ridică împotriva adevărului, și ca nu cumva unii să se tulbure din pricina vrăjmășiei celor care vor să ne pună în seamă învățături străine sau să-și asmută, în chip mincinos, propriile patimi asupra chibzuinței noastre, ca să pună mâna pe cei mai slabi în credință[164]. De aceștia și [Cuvioșia] Voastră trebuie să vă păziți, ca de unii străini de credința și de dragostea evanghelică și apostolică, amintindu-vă de Apostolul, care zice: „Dar, și dacă noi sau vreun înger din cer v-ar propovădui altceva decât ceea ce v-am binevestit noi, anatema să fie!"[165], ca să păziți și acea [poruncă]: „Feriți-vă de prorocii mincinoși!"[166] și: „Feriți-vă de orice frate care umblă în neorânduială, și nu după predania pe care ați primit-o de la noi!"[167] Să ne ținem de pilda sfinților, ca fiind „zidiți pe temelia apostolilor și a prorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind Însuși Domnul nostru Iisus Hristos, întru Care toată zidirea, bine-ncheiată laolaltă, crește, spre a fi locaș sfânt în Domnul"[168]. „Și Dumnezeul păcii să vă sfințească pe voi desăvârșiți și întregul vostru duh și suflet și trup să fie păzit fără prihană, întru venirea Domnului nostru Iisus Hristos! Credincios este Dumnezeu, Cel Care vă cheamă. El o va face"[169] dacă vom păzi poruncile Lui, prin harul lui Hristos, în Duhul Sfânt.

6. Socotind că, pentru acum, cele despre credința cea sănătoasă au fost spuse îndeajuns în cele de până acum, să ne dăm silința ca, de acum înainte, în numele Domnului nostru Iisus Hristos, să ne îndeplinim făgăduința în ceea ce privește *[Regulile] morale*. Așadar, toate câte le găsim până acum risipite în Noul Legământ pe ici, pe colo, dintre cele oprite sau dintre cele osân-

---

[164] Literal: „cei mai simpli" (n. trad.).
[165] *Galateni* 1, 8.
[166] *Matei* 7, 15.
[167] 2 *Tesaloniceni* 3, 6.
[168] *Efeseni* 2, 20-21.
[169] 1 *Tesaloniceni* 5, 23-24.

dite, ne-am străduit să le adunăm, după cât ne este în putere, în *Reguli* pe capitole, pentru a putea fi lesne de înţeles celor care vor [să le studieze], adăugând la fiecare *Regulă* şi numărul capitolelor[170] scripturistice cuprinse în ea, fie din *Evanghelie*, fie din *Apostol* sau din *Faptele [Apostolilor]*, pentru ca cel care citeşte *Regula* şi vede alături primul număr – dacă s-ar întâmpla – sau al doilea, luând apoi în mâini însăşi Scriptura şi cercetând capitolul potrivit cu numărul despre care am vorbit mai înainte, să găsească astfel mărturia [scripturistică] la care face referire *Regula*. La început deci voiam să adaug la *Regulile [morale]* şi versetele din Vechiul Legământ care se potrivesc cu fiecare verset din Noul [Legământ]; dar, fiindcă nevoia era grabnică, întrucât fraţii întru Hristos ne-au cerut acum cu mult mai straşnic cele făgăduite mai demult, mi-am amintit[171] de cel care a spus: „Dă-i prilej celui înţelept şi va fi şi mai înţelept"[172]. Aşa încât cel care doreşte, dacă găseşte îndestul prilej în cele înfăţişate, are putinţa să ia în mâini Vechiul Legământ şi să cunoască de unul singur armonia ce se găseşte în toate cărţile Scripturii de Dumnezeu însuflate, de altminteri pentru cei credincioşi şi pe deplin încredinţaţi de adevărul cuvintelor Domnului fiind îndeajuns fie şi un singur cuvânt. De aceea, am socotit îndestulător ca şi pe cele ce se găsesc în Noul Legământ să le înfăţişez nu pe toate, ci câte puţin din toate.

III
Prolog la scrierile ascetice[173]

1. Bune sunt legile pe care le dă împăratul supuşilor, dar de mai mare însemnătate şi mai împărăteşti sunt poruncile pe care le dă ostaşilor. Aşadar, cel care râvneşte la cinstea cea mare şi de

---

[170] „Capitolul" era o unitate a împărţirii convenţionale a Sfintei Scripturi, de dimensiuni mai mari decât versetele şi mai mici decât capitolele de astăzi.

[171] În întreg tratatul *Despre credinţă*, Sfântul Vasile cel Mare foloseşte când singularul, când pluralul (politicos, de cancelarie, al maiestăţii) persoanei I, oscilând chiar în interiorul aceleiaşi fraze, cum este cea de faţă. Din fidelitate faţă de original, am preferat să păstrăm în traducere această fluctuaţie gramaticală (n. trad.).

[172] *Pilde* 9, 9.

[173] Traducerea literală a titlului original ar fi: „Premergătoare înfăţişare ascetică" (n. trad.).

sus[174], cel care voieşte să stea de-a pururi aproape de Hristos, cel care aude acel măreţ glas: „Dacă-Mi slujeşte cineva, să-Mi urmeze. Şi unde sunt Eu, acolo să fie şi slujitorul Meu"[175] să ia aminte la [acestea], ca şi cum i-ar fi date nişte porunci ostăşeşti. Unde este Împăratul Hristos? În cer, de bună seamă. Într-acolo se cuvine, ostaşule, să-ţi îndrepţi calea! Uită cu totul de toată odihna cea pământească! Niciun ostaş nu-şi zideşte casă, nici nu-şi agoniseşte ogoare, nici nu se încurcă cu felurite îndeletniciri aducătoare de averi. „Niciun ostaş nu se amestecă în treburile vieţii dacă vrea să-i fie pe plac celui care l-a înscris la oaste."[176] Ostaşul are hrană împărătească; nu trebuie să-şi facă rost sieşi de hrană şi nici să se preocupe de aceasta. Pretutindeni are la supuşi o uşă deschisă[177], din porunca împăratului. Nu trebuie să-şi facă griji pentru casă; adăpostul îi este în pieţe, hrană are după trebuinţă, băutura lui este apa, iar somnul – atât cât i-a fost lăsat de la fire. Iar călătorii şi stări de veghe are îndestul; răbdare statornică în faţa arşiţei şi în faţa gerului; lupte împotriva duşmanilor; primejdii până-n pânzele albe; adesea, dacă este cazul, [are parte de] moarte; dar moartea este una plină de mărire, iar cinstirea şi darurile sunt împărăteşti. Viaţa îi este plină de osteneli în războaie, dar strălucitoare în timp de pace. Premiul vitejiei şi cununa celui care şi-a dus viaţa ca un om de ispravă[178] sunt să i se încredinţeze dregătorii, să fie numit prieten al împăratului, să-i şadă în preajmă, să se bucure de o bună primire[179], să fie cinstit de mâna împăratului, să fie primul între supuşi şi să mijlocească pentru prietenii lui din afară, oricare dintre ei ar voi.

2. Hai, aşadar, ostaş al lui Hristos, luând pilde mărunte din faptele omeneşti, ia aminte la bunătăţile veşnice! Să ai în faţă o viaţă fără casă, fără cetate şi fără avuţii. Să fii slobod, dezlegat de toate grijile lumeşti; să nu te înlănţuie dorinţa de femeie, nici grija de copil. Căci acest lucru este cu neputinţă în oastea cea

---

[174] Cf. *Filipeni* 3, 14.

[175] *Ioan* 12, 26.

[176] 2 *Timotei* 2, 4.

[177] Literal: „casă deschisă" (n. trad.).

[178] Literal: „care şi-a dus viaţa în chip frumos, în fapte de ispravă" (n. trad.).

[179] În original, δεξίωσις trimite la un gest protocolar de bună primire la curtea imperială, prin apucarea de mâna dreaptă (δεξιά) (n. trad.).

dumnezeiască. „Căci armele oştirii noastre nu sunt trupeşti, ci puternice înaintea lui Dumnezeu"[180]. Firea trupului nu te biruie, şi nici nu te înăbuşă fără ca tu să vrei; nu te face ostatic din om liber. Nu căuta să laşi în urmă copii pe acest pământ, ci [caută] să-i înalţi la cer; nu [căuta] să te uneşti într-o căsătorie trupească, ci râvneşte la unirea duhovnicească, [căutând] să călăuzeşti suflete şi să naşti prunci duhovniceşti. Urmează pilda Mirelui ceresc: nimiceşte răzvrătirile nevăzuţilor vrăjmaşi; luptă împotriva începătoriilor şi a puterilor[181], izgonindu-le mai întâi din propriul tău suflet, ca să nu-şi găsească în tine un moştenitor, apoi din sufletul celor care aleargă la tine şi te pun dinaintea lor căpetenie şi apărător în luptă, al celor care sunt păziţi prin cuvântul tău. Nimiceşte urzelile care se răzvrătesc împotriva credinţei lui Hristos; luptă împotriva cugetului necuviincios şi viclean, prin cuvântul evlaviei, căci zice [Apostolul]: „Surpând socotinţele minţii şi toată trufia care se înalţă împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu"[182]. Şi, mai ales, ai încredere în mâna Marelui Împărat, cea care-i îngrozeşte şi-i întoarce pe fugă pe vrăjmaşi, fie şi numai când se arată; iar dacă [El] ar dori ca tu să te arăţi destoinic [trecând] prin primejdii şi dacă voieşte ca oştirea Lui să se năpustească asupra oştirii vrăjmaşe, atunci tu, pregătit fiind, să fii nebiruit în faţa oricărei suferinţe şi neclintit cu sufletul în faţa primejdiei, gata să te muţi din pământ în pământ şi din mare-n mare. Căci zice [Domnul]: „Când vă vor prigoni, fugiţi dintr-o cetate într-alta"[183]. Şi când ar fi nevoie să fii chemat la judecată şi să stai înaintea dregătorilor, să înduri răzvrătirile gloatelor, să vezi căutătura înfricoşătoare şi să auzi glasul aspru al călăului, să rabzi grozavul chip al instrumentelor de tortură, să fii pus la cazne şi să lupţi până la moarte, în faţa tuturor acestora să nu te lepezi de credinţă[184], avându-L în faţa ochilor pe Hristos, Care a pătimit[185] din [toate] acestea pentru tine, ştiind că şi tu trebuie să pătimeşti din acestea pentru Hristos, şi întru acestea vei fi bi-

---

[180] *2 Corinteni* 10, 4.

[181] Cf. *Romani* 8, 38; *Efeseni* 6, 12 etc.

[182] *1 Corinteni* 10, 5.

[183] Cf. *Matei* 10, 23; 23, 34.

[184] Literal: „să nu devii nesupus"; limbajul folosit ţine, în continuare, de sfera militară, deşi acum Sfântul Vasile se referă la lupta monahilor (n. trad.).

[185] Literal: „care S-a angajat la [toate] acestea"; la fel şi în propoziţia următoare: „şi tu trebuie să te angajezi la acestea" (n. trad.).

ruitor. Căci urmezi Biruitorului Împărat, Care vrea să te faci părtaş biruinţei Lui. Căci, chiar dacă vei muri, nu vei fi învins, ci abia atunci vei învinge în chip desăvârşit, când vei păzi pentru tine însuţi adevărul neştirbit până la sfârşit şi îndrăznirea cea pentru adevăr îţi va fi nestrămutată.

3. Şi vei călători de la moarte la viaţă veşnică, de la ocara [venită] din partea oamenilor la cinstirea cea de la Dumnezeu; şi de la necazurile şi pedepsele din lume la odihna veşnică, cea împreună cu îngerii. Pământul nu te-a primit ca pe un cetăţean, dar cerul te va primi[186]; lumea te-a prigonit, dar te vor purta îngerii, ca să stai alături de Hristos; şi vei fi numit prieten şi vei auzi preadorita laudă: „Bine, slugă bună şi credincioasă!"[187], oştean viteaz şi imitator al Stăpânului, următor al Împăratului, Eu te voi răsplăti cu darurile Mele; Eu îţi voi asculta cuvintele, fiindcă şi tu [le-ai ascultat] pe ale Mele. Vei cere mântuirea fraţilor osteniţi, iar pentru tovarăşii tăi întru credinţă şi pentru cei părtaşi ai tainelor dragostei cele sfinte, vei primi de la Împăratul împărtăşirea bunătăţilor; şi vei dănţui cu dănţuire veşnică şi vei purta cunună în mijlocul îngerilor, împărăţind peste [toată] zidirea sub Împărat şi dăinuind în veci în chip fericit laolaltă cu ceata celor fericiţi[188].

Dar, dacă ar voi să te lase în lume şi după luptele [pe care le vei da], ca să te lupţi în felurite multe alte lupte şi să-i izbăveşti pe mulţi din războaiele nevăzute şi din cele văzute, slava ta va fi mare şi pe pământ şi vei fi cinstit de către prieteni, iar [aceştia] vor găsi în tine un bun călăuzitor, ajutător şi mijlocitor. Ei te vor hrăni ca pe un bun ostaş; ei te vor cinsti ca pe un viteaz de seamă; ei îţi vor întinde mâna şi te vor primi „ca pe un înger al lui Dumnezeu", după cum spune Pavel, „ca pe Iisus Hristos"[189]. Acestea şi altele asemenea sunt pildele slujirii la oastea dumnezeiască.

Cuvântul nu se adresează numai bărbaţilor. Căci şi femeia slujeşte la oastea lui Hristos, fiind primită la oaste pentru băr-

[186] În original există o diferenţă de nuanţă între cele două verbe care au la bază înţelesul de „a primi": ἀποδέχομαι şi ὑποδέχομαι. Cel de-al doilea implică şi o nuanţă de afecţiune prietenească, superioară deci primului, care exprimă primirea cu mulţumire din partea cuiva (n. trad.).

[187] *Matei* 25, 21, 23.

[188] Literal: „ceata fericirii", metonimic (n. trad.).

[189] *Galateni* 4, 14.

băția ei sufletească, și nu alungată de-acolo pentru slăbiciunea trupului, și multe femei s-au dovedit nu mai puțin viteze decât bărbații. Ba sunt unele care s-au dovedit mai destoinice decât bărbații. Dintre acestea sunt cele care alcătuiesc ceata fecioarelor[190]. Dintre acestea sunt cele care strălucesc în luptele mărturisirii și în biruințele muceniciei. Însuși Domnului I-au urmat, cât a fost pe pământ, nu numai bărbați, ci și femei, iar lucrarea publică a Mântuitorului a fost săvârșită și prin unii, și prin alții.

De vreme ce pentru cei care slujesc în oastea lui Hristos au fost hărăzite asemenea [răsplăți] și de așa mult preț, să o dorească și părinții pentru fiii lor, și mamele pentru fiicele lor! Să-și aducă vlăstarele, bucurându-se de nădejdea celor veșnice, la care vor fi părtași copiii lor împreună cu ei, râvnind să-i aibă călăuze și buni mijlocitori înaintea lui Hristos! Și să nu ne fie frică pentru copii și nici să nu ne temem dacă vor suferi, ci să ne veselim că vor fi cinstiți cu mărire. Să-I aducem Domnului cele ce sunt date de El, ca să ne facem părtași la izbânda copiilor, aducându-ne pe noi înșine împreună cu ei și stând și noi, alături de ei, înaintea [lui Dumnezeu]. Celor care arată atâta râvnă și celor care se luptă în felul acesta cineva le-ar putea rosti prea bine din [cântarea] Psalmistului: „Binecuvântați să fiți de Domnul, Cel Care a făcut cerul și pământul!”[191] și, ca și Moise, se va ruga pentru ei: „Binecuvântează, Doamne, lucrările lor, sfarmă trufia celor care se ridică împotriva lor!”[192] Purtați-vă cu bărbăție ca niște viteji, străbateți cu vitejie drumul [ce duce] la cununile veșnice, întru Hristos Iisus, Domnul nostru, Căruia I se cuvine slava în veci. Amin.

IV
Întâiul cuvânt ascetic și povățuire pentru renunțarea la viața [lumească] și pentru desăvârșirea duhovnicească

1. „Veniți la Mine, toți cei osteniți și împovărați, și Eu vă voi odihni pe voi!”[193] zice glasul dumnezeiesc, înțelegând, în chip tainic, fie odihna de acolo, fie pe cea de aici. De altminteri, [acest

---

[190] Din nou figură metonimică; literal: „ceata fecioriei” (n. trad.).

[191] *Psalmul* 113, 23.

[192] Cf. *Deuteronom* 33, 11.

[193] *Matei* 11, 28.

glas] ne cheamă, îndemnându-ne, pe de o parte, să lepădăm de la noi povara avuțiilor, păstrându-le pentru cei care au nevoie de ele, iar pe de altă parte, azvârlind departe de noi, prin facerea de bine și prin mărturisire, mulțimea[194] păcatelor abătute asupra noastră din această pricină, să alergăm către viața purtătoare de cruce a monahilor. Așadar, cel care a ales să I se supună lui Hristos și zorește către viața în sărăcie și fără frământări – de acesta cu adevărat trebuie să ne minunăm și pe acesta trebuie să-l fericim. Dar, vă rog, să nu facă [cineva] aceasta fără cercare[195] și nici să-și închipuie [că poate duce] o viață fără suferință sau [că poate dobândi] mântuirea fără luptă, ci mai degrabă să se deprindă dinainte pentru a izbândi în răbdarea suferințelor trupești și duhovnicești, ca nu cumva, angajându-se la lupte neașteptate și, prin urmare, fiind neputincios în fața încercărilor care vin asupră-i cu împotrivire, să fie aflat făcând cale-ntoarsă către cele de la care plecase, cu rușine și batjocură, întorcându-se la viața [de dinainte] cu sufletul osândit[196] și făcându-se sminteală multora, făcând să le încolțească tuturor în suflet gândul că viețuirea întru Hristos este un lucru cu neputință de înfăptuit[197], primejdie pe care o știți toți cei care citiți [Sfintele] Evanghelii, în care zice glasul dumnezeiesc: „Mai bine îi este aceluia să i se atârne de gât o piatră de moară și să fie aruncat în mare, decât să smintească pe unul dintre aceștia mai mici”[198]. Căci nu va fi judecat doar pentru vina dezertării, ci și pentru pierderea celor pe care i-a răscolit, chiar dacă pare că se convinge pe sine, prin îndreptățiri smintite, că, făptuind binele în viața [lumească], Îl va îndupleca pe Dumnezeu, ceea ce îi este cu neputință. Căci, dacă nu are putere să rabde luptele vrăjmașului în viața în care, datorită lipsei frământărilor, nu cade așa ușor în păcat[199], cum va putea oare să săvârșească ceva virtuos în viața în care păcatele sunt multe și în

---

[194] La origine, ἑσμός însemna „roi de albine” (n. trad.).

[195] ’Αδοκιμάστως poate însemna și „fără cercare, fără a trece printr-o perioadă de probă”, dar și: „în chip necugetat, fără a reflecta adânc la ceva” (n. trad.).

[196] Literal: „cu osândirea sufletului” (n. trad.).

[197] Literal: „gândul neputinței viețuirii întru Hristos” (n. trad.).

[198] Cf. *Matei* 18, 6; *Marcu* 9, 42.

[199] În original: βίος δυσαμάρτητος. Epitetul este foarte rar, la Sfântul Vasile înregistrându-se cea de-a doua ocurență din toată literatura greacă. Prima îi aparține lui Vettius Valens, un astrolog din veacul al doilea după Hristos, dar acolo referirea se face la cei născuți sub semnul zodiacal al Capricornului, și nu la βίος, așa cum îl găsim la Sfântul Vasile cel Mare (n. trad.).

care e stăpânit de vrăjmaş? Dar, chiar dacă socoate cineva că-şi îndreaptă propria viaţă, nu va scăpa de vina părăsirii lui Hristos, după cum sunt înfăţişaţi şi ucenicii în Evanghelie, despre care dumnezeiescul evanghelist spune: „Şi mulţi dintre ucenici au dat înapoi şi nu mai umblau împreună cu Iisus, zicând: «Greu este cuvântul Lui, cine poate să-l asculte?»"[200]

Căci din această pricină şi Iubitorul de oameni Dumnezeu, îngrijindu-Se de mântuirea noastră, a împărţit vieţuirea oamenilor în două [feluri de] vieţi, mă refer la căsătorie şi la feciorie, pentru ca cel care nu poate să ducă lupta fecioriei să-şi ia în căsătorie o femeie, bine ştiind că i se va cere răspuns de cumpătare, de sfinţenie şi de asemănare cu sfinţii [care au trăit] în căsătorie şi în creşterea de prunci; unul ca acesta era, în Vechiul Legământ, Avraam, cel care se mândrea că Dumnezeu l-a ales, jertfindu-i-l pe singurul său fiu fără să se lase cuprins de milă, şi care avea uşile cortului lui larg deschise, gata să-i găzduiască pe cei care aveau să-i vină-n ospeţie. Căci nu a auzit: „Vinde-ţi averile şi dă-le săracilor!"[201] Şi mai mari decât acestea a dovedit Iov şi mulţi alţii, ca David şi Samuel. Iar în Noul Legământ, unul ca acesta a fost Petru, precum şi ceilalţi Apostoli. Căci fiecărui om i se vor cere roadele iubirii de Dumnezeu şi de aproapele şi fiecare va plăti pentru vina încălcării acestor porunci şi a tuturor [celorlalte]. Precum arată şi Domnul în Evanghelii, zicând: „Cel care-şi iubeşte pe tatăl său ori pe mama sa mai mult decât pe Mine nu este vrednic de Mine"[202] şi: „Cel care nu urăşte pe tatăl său şi pe mamă, pe femeie şi pe copii, chiar şi viaţa sa, [acela] nu poate fi ucenicul Meu"[203].

2. Oare nu ţi se pare că Evangheliile au fost date şi pentru cei căsătoriţi[204]? Iată, ţi s-a arătat limpede că ascultarea faţă de Evanghelie se va cere de la noi toţi, şi de la monahi, şi de la cei căsătoriţi. Căci de-ajuns îi va fi celui care se căsătoreşte iertarea

---

[200] Cf. *Ioan* 6, 60, 66.
[201] *Matei* 19, 21.
[202] *Matei* 10, 37.
[203] *Luca* 14, 26.
[204] Literal: „pentru cei care s-au însoţit cu femeie". Sfântul Vasile foloseşte primul termenul ὑπογυναίος, care apare aici ca un *hapax legomenon*, locul de faţă fiind citat încă de trei ori, în perioada medie a epocii bizantine: două citate la cronicarul Gheorghe Monahul, iar al treilea la Constantin VII Porfirogenetul (n. trad.).

neînfrânării, a dorinței și a împreunării cu femeia; dar celelalte porunci, rânduite la fel pentru toți, nu vor fi lipsite de primejdie pentru cei care le încalcă. Căci și Hristos, binevestind poruncile Tatălui, le-a dat celor din lume[205]; iar dacă se întâmpla uneori să fie întrebat aparte de către ucenicii Lui, le răspundea, mărturisind și zicând: „Cele ce vă spun vouă le spun tuturor”[206].

Așadar, să nu fi fără griji, tu[207], cel care ai ales însoțirea cu femeie, ca și cum ai avea dreptul să îmbrățișezi lumea. Căci, pentru dobândirea mântuirii, ai trebuință de mai multe osteneli și de pază, de vreme ce ți-ai ales să locuiești în mijlocul curselor și în împărăția puterilor răzvrătite, având dinainte întărâtările păcatelor și clintindu-ți toate simțirile, noaptea și ziua deopotrivă, pentru râvnirea lor. Să știi, prin urmare, că nu poți fugi pe ascuns de lupta [care se dă] împotriva celui răzvrătit, nici nu vei dobândi biruința asupra lui, fără multele osteneli [ce se află] în păzirea învățăturilor evanghelice. Căci cum vei putea să refuzi lupta cu dușmanul atâta vreme cât te lupți în arenă[208]? Această [arenă] întruchipează tot pământul de sub cer, în care – învățăm din cartea lui Iov – acesta[209] dă târcoale și umblă ca un câine turbat, căutând pe cine să înghită[210]. Dacă totuși refuzi lupta împotriva potrivnicului, strămută-te în cealaltă lume, în care acesta nu este[211]; și vei putea refuza lupta împotriva lui și ți se va îngădui nelucrarea, fără primejdie, a învățăturilor evanghelice. Iar dacă aceasta-ți este cu neputință, grăbește-te să înveți să lupți împotriva lui, învățând din Scripturi meșteșugul luptelor, ca nu cumva, biruit fiind de el din nepricepere, să fii aruncat în focul cel veșnic. Iar acestea s-au spus totuși în treacăt, pentru cei care,

---

[205] Adică tuturor oamenilor, nu numai celor aleși, așa cum reiese și din fraza următoare.

[206] *Marcu* 13, 37.

[207] Literal: „măi, acesta” (n. trad.).

[208] Literal: „groapa cu nisip”. Este vorba de acel loc săpat sau înconjurat cu un șanț, unde atleții își exersau luptele (n. trad.).

[209] Adică vrăjmașul (n. trad.).

[210] Cf. *Iov* 1, 7; *1 Petru* 5, 8.

[211] Sfântul Vasile se referă la viețuirea chinovitică. Mai jos, el vorbește despre viața cerească și viața îngerească a monahilor. Acest punct de vedere – că monahul este eliberat de cursele diavolului – se află în opoziție cu concepția care predomina în Egipt, și anume că pustiul este locul prin excelență al luptelor cu dracii.

căsătoriţi fiind, uită, fără primejdie, să păzească poruncile lui Hristos.

Tu însă, iubitor al cereştilor orânduieli şi înfăptuitor al vieţuirii îngereşti, care îţi doreşti să ajungi împreună-ostaş cu sfinţii ucenici ai lui Hristos, întăreşte-te pe tine însuţi pentru răbdarea suferinţelor şi adaugă-te cu bărbăţie la ceata monahilor! Iar la începutul lepădării [de lume], fii curajos, ca să nu fi tras în jos de slăbiciunea pentru rudeniile tale cele după trup, întărit fiind prin aceea că dai pe cele muritoare în schimbul celor nemuritoare. Şi când te vei despărţi de avuţiile care-ţi aparţin, fii neînduplecat, încredinţat că ţi le arvuneşti în ceruri, ascunzându-le în sânurile săracilor, dar aflându-le la Dumnezeu cu dobândă multă. Să nu te laşi cuprins de întristare[212] atunci când te vei smulge din mijlocul prietenilor şi al cunoscuţilor, fiindcă te uneşti cu Hristos, Cel Care S-a răstignit pentru tine; ce prieten mai bun socoţi că putem avea? Iar când, cu împreună-lucrarea lui Dumnezeu, îţi vei birui vrăjmaşul la prima încleştare[213], să nu te azvârli ca pe unul dintre vasele cele fără preţ; căci deja, prin renunţarea la lucrurile pământești, ți-ai câştigat preţuire dinaintea lui Hristos. Ci, cu multă înţelepciune şi agerime a minţii, caută să-ţi găsești un îndrumător statornic al vieţuirii tale, care să ştie să-i călăuzească bine pe cei care merg către Dumnezeu, bogat[214] în virtuţi, având mărturia iubirii lui Dumnezeu din propriile fapte, având cunoaştere a dumnezeieştilor Scripturi, neschimbător, neiubitor de argint, necopleşit de griji, liniştit, plăcut lui Dumnezeu, iubitor de săraci, nemânios, care nu ţine minte răul, mult-lucrător pentru zidirea celor care se apropie de el, nedoritor de slavă deşartă, netrufaş, nerâvnitor de linguşire, neclintit, care nimic nu cinsteşte mai mult decât pe Dumnezeu. Iar dacă-l găseşti pe unul ca acesta, încredinţează-i-te lui, lepădându-ţi toată voia şi azvâr-

[212] Literal: „să nu devii cuprins de întristare". Termenul περιθλιβής este un alt *hapax legomenon* al Sfântului Vasile cel Mare (n. trad.).

[213] Literal: „la primul pumn" (n. trad.).

[214] Participiul verbului κομάω înseamnă, propriu-zis, „cel care are păr lung", de unde, prin extensie, ajunge să însemne „cel care se făleşte" cu ceva. În acest context însă, participiul aceluiaşi verb se referă, de bună seamă, la bogăţia de virtuţi cu care trebuie să fie înzestrat îndrumătorul duhovnicesc al monahilor care intră în viaţa chinovitică. Ar putea fi şi o aluzie, prin joc de cuvinte, la părul lung pe care-l are un monah care vieţuieşte de multă vreme într-o mănăstire (n. trad.).

lind-o afară, ca să fii aflat ca un vas curat, păstrând bunătățile așezate înlăuntrul tău, spre lauda și slava ta. Căci, dacă lași în tine ceva din patimile pe care le-ai avut înainte înlăuntrul tău, prefăcând în vin oțetit bunătățile așezate în tine, vei fi azvârlit afară, ca unul din vasele nefolositoare.

3. Iată și cea de-a doua luptă împotriva potrivnicului mântuirii noastre. Căci bune sunt învățăturile primite de la învățătorii cei buni; și, negreșit, cele [primite de la învățătorii] cei răi sunt rele. Căci, când vicleanul nostru potrivnic nu izbutește să ne facă să rămânem la neorânduiala și în stricăciunea lumii, se silește să ne facă să ne încredințăm pe noi înșine nu unei vieți drepte sau unui bărbat care să ne atragă atenția[215] asupra tuturor păcatelor noastre și să le îndrepte, ci unuia iubitor de slavă și care își îndreptățește propriile lui patimi, sub pretextul pogorământului făcut celor care au aceeași viețuire ca și el, pentru ca, aducându-ne astfel iarăși, pe nesimțite, la nenumărate patimi[216], să ne țintuiască sub propriile legături ale păcatului[217].

Dacă însă te încredințezi unui bărbat înzestrat cu multe virtuți, te vei face moștenitor al bogățiilor care sunt în el și vei fi peste măsură de fericit înaintea lui Dumnezeu și a oamenilor. Iar dacă, voind să-ți cruți trupul, îți vei căuta un învățător îngăduitor[218] față de patimile dinlăuntrul tău sau, mai bine zis, pe unul care se năruie împreună cu tine[219], zadarnic duci lupta renunțării, încredințându-te unei vieți pătimașe, ajutându-te de o călăuză oarbă și înaintând înspre groapă. „Căci, dacă orb pe orb va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă."[220] Căci „destul îi este ucenicului să fie ca învățătorul său"[221]. Al lui Dumnezeu este cu-

---

[215] Literal: „să ne aducă sub ochi" (n. trad.).

[216] Literal: „făcându-ne iarăși înmiit-pătimitori". Sfântul Vasile este primul autor patristic care folosește adjectivul μυριοπαθής, reluat mult mai târziu, în secolul al XI-lea, de către Ioannes Rhetor, într-o formă substantivată a neutrului: τὸ μυριοπαθές (n. trad.).

[217] Am preferat să păstrăm, în traducere, figura de stil a *hypallagei*, deși uneori se practică modelul de traducere *ad sensum*: „sub legăturile propriilor noastre patimi". Suntem de părere însă că figurile retorice din textul original trebuie păstrate și în textul traducerii, în măsura în care limba-țintă o permite (n. trad.).

[218] Literal: „dispus la concesii" (n. trad.).

[219] Literal: „împreună cu tine căzător" (n. trad.).

[220] *Matei* 15, 14.

[221] *Matei* 10, 25.

vântul și nu va cădea. Trebuie să-ți duci viața după legea luptei, iar de nu, nu vei primi cununa, după cum a zis Apostolul: „Chiar dacă cineva ia parte la luptă[222], nu primește cununa decât dacă se luptă potrivit legilor luptei”[223].

4. Așadar, dacă, prin harul lui Dumnezeu, găsești (căci, în orice caz, dacă vei căuta, vei găsi) un învățător de fapte bune, fii cu băgare de seamă să nu săvârșești nimic împotriva voinței[224] lui. Căci orice lucru se face fără el este un soi de hoție și furt de cele sfinte, care duce la moarte, nu la vreun folos, chiar dacă ți s-ar părea ție a fi un lucru bun. Căci, dacă-i bun, pentru ce pricină se face într-ascuns, iar nu pe față? Întreabă-ți cugetul, care te învață prin uneltiri să furi, [săvârșind] cele bune; căci prin neascultări „bune” – vezi, Doamne! –, îți pregătește fapte rele. Nu încerca să îndrepți rostirile magice ale celor mușcați de șarpe, nepriceput fiind la farmece, ca nu cumva, atrăgând din nou șerpii și încolăcit de ei din toate părțile și deci neputând să le stai împotrivă, să fii nimicit de ei fără iertare. Nu te bizui pe noblețea trupului[225] și nu căuta măriri; căci „[omul] trupesc nu primește cele ale Duhului”[226]. Nu te lăsa ispitit să falsifici[227] ceva din cele obișnuite ale adevărului[228] și, din pricina propriei tale moliciuni, să-i împiedici pe cei care se luptă, iar în tine să îngrămădești povara păcatelor, nici având un așternut mai moale, nici prin îmbrăcăminte sau prin încălțăminte, nici prin vreun alt fel de înfățișare, nici prin felurimea bucatelor, nici stând la masă dincolo de vremea renunțării tale [la cele lumești][229], nici prin felul în care

---

[222] Este vorba de jocurile atletice (n. trad.).

[223] 2 *Timotei* 2, 5.

[224] În afară de „părere”, „(bună) socotință”, γνώμη înseamnă și „voință” a cuiva. Aici, autorul are în vedere faptul de a cere voie, de a cere binecuvântarea îndrumătorului (n. trad.).

[225] Literal: „noblețea cărnii” (n. trad.).

[226] Citatul din *1 Corinteni* 2, 14 este inexact, textul biblic original opunând pe omul duhovnicesc (πνευματικός) celui ψυχικός (anevoie de tradus; versiunea sinodală traduce prin „firesc”, iar Biblia de la 1688 traduce prin „sufletesc”), și nu celui trupesc (σαρκικός), ca în textul de față (n. trad.).

[227] În original, verbul folosit este foarte expresiv, referindu-se, concret, la „a bate monede false” (n. trad.).

[228] Literal: „ceva din cele ce, în mod obișnuit, [sunt] ale adevărului” (n. trad.).

[229] Adică mai mult timp decât se cuvine să stai la masă, odată cu renunțarea la cele lumești (n. trad.).

stai sau te așezi, nici printr-o muncă[230] mai odihnitoare și mai curată. Căci toate acestea, nu doar dacă le vei avea, ci și numai dacă le vei râvni, nu vor avea bune urmări. Căci, dacă nu vei înțelege degrabă că sunt uneltiri diavolești și nu le vei smulge din inima ta, ele îți pregătesc căderea din viețuirea întru Hristos. Dar, socotindu-te înlăuntrul tău a fi mai necinstit și mai păcătos decât toți oamenii, străin și pribeag și luat în grijă de milă de către cei care au renunțat la lume înaintea ta, silește-te să fii ultimul dintre toți și slujitor al tuturor[231]! Căci acestea îți vor aduce adevărata slavă și cinste, nu acelea.

Având urechi deschise spre ascultare și mâini gata să ducă la îndeplinire cele pe care le asculți, să ai gura tăcută și inima ațintită la cele din jur! Să fii zăbavnic la îndelunga-vorbire[232], dar priceput și știutor spre ascultările mântuitoare ale dumnezeieștilor Scripturi. Amară gustare să-ți fie ascultarea poveștilor lumești și faguri de miere istorisirile bărbaților cuvioși. Grăbește-te să-i iei drept pildă pe cei care s-au deprins dinainte cu mlădierea propriei lor firi și nu aștepta să te învețe cineva în privința fiecărui lucru! Luptă-te să ajungi la cele mai mari dintre virtuți[233], iar pe cele mai mici să nu le treci cu vederea! Căderea nu ți-o disprețui, chiar dacă fapta este mai mică decât orice piatră de poticnire, ci aleargă degrabă la îndreptarea prin pocăință, chiar dacă mulți săvârșesc multe păcate, și mici, și mai mari, și rămân nepocăiți. Nu te face judecător al căderilor celorlalți. Căci au un Judecător Drept, „Care va răsplăti fiecăruia după faptele lui"[234]. Tu stăpânește ce-i al tău și, pe cât îți stă în putere, ușurează-ți propria povară. Căci cel care-și îngreuiază povara, acela o va și purta. Pocăința este mântuire; iar sminteala este moartea pocăinței.

5. Ascunde-te de oamenii prefăcuți; dar lui Dumnezeu arată-te cât mai des. Leapădă-te de orice ieșire în lume, atât cât ține de tine, fugind de veselia[235] inimii tale. Căci ai ieșit din mănăs-

[230] Este vorba de lucrul făcut cu mâna; în original: ἐργόχειρον (n. trad.).

[231] Cf. *Marcu* 9, 35.

[232] Literal: „să fii nelucrător la vorbirea nelucrătoare" (n. trad.).

[233] Cf. *Filipeni* 3, 14.

[234] *Romani* 2, 6.

[235] Literal: „veseliile" (n. trad.).

tire[236]? Ai lăsat la o parte înfrânarea, ai pătruns în lume, ai dat peste femeia desfrânată, care, după ce-ţi va fermeca auzul cu vorbe provocatoare, ochii cu frumuseţea chipului ei, gustul cu mâncăruri îmbietoare, te va atrage la ea ca într-o undiţă. Apoi, după ce se va ghemui în braţele tale şi te va strânge la pieptul ei, îţi va înmuia de tot tăria dorinţei de înfrânare; şi astfel, trăgându-te pe nesimţite de la vieţuirea întru virtute, te va strica de tot. Iar dacă vei putea vreodată, cu ajutorul lui Dumnezeu, să scapi din mrejele uneia de felul acesta, te vei întoarce la mănăstire, dar nu acelaşi, ci slăbit şi îmbolnăvit, nerâvnitor de vreo faptă de virtute şi neputând să te întorci la starea de dinainte decât după multă vreme. Căci, prin gândurile [pe care le vei avea], te va strâmtora dorinţa după fiecare din cele două vieţuiri şi [doar] cu multă osteneală vei putea să-i dai sufletului răsplata biruinţei.

Dacă totuşi ţi se întâmplă ca, printr-o oarecare împrejurare, să pleci departe de mănăstire[237], după ce te vei fi încins cu platoşa temerii de Dumnezeu şi vei fi luat în mâini dragostea lui Hristos, biruind cu toată stăpânirea de sine năvălirile plăcerilor, să te-ntorci degrabă, îndată ce-ţi vei fi terminat treaba, fără să zăboveşti, ci ajutându-te de aripile iuţi pe drumul de întoarcere, precum porumbelul fără de răutate, zorind spre corabia care te-a trimis, purtând în gură milostivirile[238] lui Hristos şi încredinţându-ţi astfel gândurile cele dinlăuntru că este cu neputinţă să-ţi găseşti în orice alt loc odihna mântuitoare.

Tânăr fiind, fie la trup, fie la minte, fereşte-te să-ţi petreci timpul împreună cu cei de aceeaşi vârstă şi fugi de ei ca de văpaie. Căci vrăjmaşul pe mulţi i-a pârjolit prin aceştia şi i-a dat în focul cel veşnic, aruncându-i, printr-o dragoste chipurile duhov-

---

[236] După toate probabilităţile, termenul latinesc *cella* („chilie") pătrunde în limba greacă (κέλλα) în secolul al IV-lea, fiind împrumutat din registrul latinei creştine. La Sfântul Vasile cel Mare, cuvântul κέλλα nu apare decât în această scriere ascetică, de mai multe ori (în capitolele 5, 9 şi 10), în contexte care lasă loc interpretării cu sensul de „mănăstire" (n. trad.).

[237] Aici nu este vorba de îndepărtarea monahului de chilie/mănăstire din proprie voinţă, aşa cum apare la prima vedere, fiindcă aceasta ar fi în afara duhului Sfântului Vasile.

[238] În original, autorul recurge la jocul de cuvinte între paronimele ἐλαία („măslină, ramură de măslin"), amintind de episodul trimiterii porumbelului de pe corabia lui Noe, şi ἐλέη, pluralul lui ἔλεος („milă, milostivire") (n. trad.).

nicească, în spurcata prăpastie a celor cinci cetăți[239]. Iar pe cei scăpați din mare și din toată furtuna și valul, deși se găseau fără griji la țărmuri, i-a azvârlit în adâncul mării, cu corăbii și cu oameni cu tot. La mese[240], așază-te mult departe de cel de-o vârstă cu tine[241]. Când te duci la culcare, nu-ți așeza hainele în vecinătate cu ale lui, ci mai degrabă să ai alături, la mijloc, un bătrân. Iar când îți vorbește sau cântă psalmi înaintea ta, răspunde-i plecându-ți capul în jos, ca nu cumva, ațintindu-ți privirea asupra feței lui, să primești de la semănătorul vrăjmaș sămânța dorinței și să culegi pârga stricăciunii și a pierzării. În casă sau într-un loc în care n-are cine să vadă faptele voastre, să nu fi găsit împreună cu el, sub pretextul cercetării cuvintelor dumnezeiești sau al cine-știe-cărei neapărate trebuințe. Căci nimic nu este mai trebuincios decât sufletul, pentru care Hristos a murit. Nu te încrede în gândul viclean care-ți vâră în minte că acest lucru este lipsit de ispită, încredințându-te că însuși acest [gând] este o ispită, din îndelunga experiență a celor care au căzut și care ți-au arătat acestea lămurit.

6. Crede cuvintelor mele izvorâte dintr-o inimă frățească. Îndreaptă-te către bătrâni la care e greu de ajuns, care, prin cuvintele [lor] pilduitoare, îi întăresc[242] pe tineri pentru fapte virtuoase, dar nicidecum nu-i vatămă prin înfățișarea lor. „Cu toată veghea păzește-ți inima!”[243] Căci, așa cum hoții pândesc aurul neîncetat, ziua și noaptea, și îl fură pe neașteptate, fără să-ți dai seama, vezi să nu te înșele vrăjmașul cu păcatul strămoșului și să te azvârle îndată afară din raiul desfătării. Căci cel care i-a răpit viața lui Adam, [înșelându-l] să fure hrana, și a încercat să-L

---

[239] Literal: „al cetățenilor celor cinci state”. Autorul face referire la acea Πεντάπολις, statul compus din cinci orașe. Acestea erau, pentru dorieni, Lindos, Ialysos, Kamiros, Eos și Knidos; dar, prin extensie, pentru Palestina: Sodoma, Gomora, Aoma, Zeboim și Zoar (n. trad.).

[240] Nu este sigur că e vorba de mese. Termenul original, καθέδρα, se poate referi și la orice adunare unde se stă jos. Am urmat însă opțiunea de traducere a lui Κωνσταντίνος Καρακόλης, urmată îndeaproape de traducerea românească a lui Iorgu D. Ivan (n. trad.).

[241] Literal: „departe de acesta”, contextul însă indicând că autorul se referă la cei de vârstă tânără, în legătură cu frazele precedente (n. trad.).

[242] Termenul ἀλείφουσι din original se referă la atleți.

[243] *Pilde* 4, 23.

doboare și pe Iisus[244] cu atât mai mult nu se va sfii să-ți toarne în pahar cea dintâi pricină a relelor, bine știind că aceasta este o puternică otravă. Căci patima lăcomiei pântecelui nu-i făcută să-și arate puterea în mulțimea bucatelor, ci în poftă și puțina gustare. Dacă, așadar, pofta de a gusta câte puțin va izbuti să te înrobească patimii lăcomiei pântecelui, te va da morții fără mare osteneală. Căci, precum o apă oarecare, împărțită de la natură în mai multe brațe, face ca tot locul dimprejurul acelor brațe de apă să fie mănos, tot așa și patima lăcomiei pântecelui, dacă ți se va înfiripa în inimă, adăpându-ți toate simțurile, va sădi înlăuntrul tău o pădure a răutății și va face din sufletul tău sălaș al fiarelor.

Căci eu pe mulți i-am văzut stăpâniți de patimi și apoi vindecându-se, dar, dintre toți, nu știu pe niciunul lacom de pântece sau care să aibă patima mâncatului pe ascuns, ci fie s-au rupt cu totul de viața cumpătată și lumea i-a prăpădit de tot, fie au încercat să se ascundă printre cei cumpătați și, din împătimirea plăcerilor, se țin laolaltă în luptă cu diavolul. Căci aceștia sunt mincinoși, mult-juruitori[245], sperjuri, răzvrătiți, răzbunători[246], țipători[247], mâncători pe ascuns[248], neciopliți[249], trăind în dezmierdări, nemulțumiți cu propria lor soartă, iscoditori, cărora le plac lucrurile săvârșite în întuneric, lucrând de bunăvoie împotriva a toată viețuirea întru virtute[250]. Căci, ca să-și acopere patima lăcomiei pântecelui, cad în puzderia răutăților: aceștia, după cum se înfățișează în afară, se află printre cei mântuiți, dar, după fapte, se află printre cei osândiți.

7. Aceasta[251] l-a încredințat pe Adam morții și a adus pieirea în lume, din pricina plăcerii pântecelui. Noe a fost batjocorit,

---

[244] Este vorba de momentul în care diavolul L-a ispitit pe Iisus cu prefacerea pietrelor în pâini.

[245] Adică „obișnuiți a face multe jurăminte” (n. trad.).

[246] Literal: „care întorc înapoi lovitura primită” (n. trad.).

[247] Este vorba de cei care strigă în gura mare, nemulțumiți cu ceea ce au. Termenul ἀνακρακτής (pl. ἀνακρακταί) este *hapax legomenon* (n. trad.).

[248] Literal: „care neagă că au mâncat”. Prin folosirea termenului ἀρνησίφαγος, autorul continuă seria cuvintelor *hapax legomena* (n. trad.).

[249] Literal: „care nu sunt liberi”. Sensul de „necioplit” vine de la identificarea acestor oameni fără libertate (interioară) cu sclavii proveniți dintre barbari (n. trad.).

[250] Din nou două *hapax legomena*: σκοτεινοχαρής („căruia îi plac cele ale întunericului”) și ἀντεργάτης („lucrător împotrivă”) (n. trad.).

[251] Lăcomia pântecelui (n. trad.).

Ham a fost blestemat[252]. Isav pierde dreptul de întâi-născut și se înrudește cu canaaniții[253], Lot se căsătorește cu fiica sa, ajungând propriul lui cumnat și socru: tatăl [fetei ajunge] bărbatul [ei], iar bunicul tată, disprețuind din amândouă laturile legile firii. Aceasta l-a făcut și pe Israel închinător la idoli[254] și le-a făcut să le cadă mădularele în pustie. Aceasta și pe unul dintre proroci, care fusese trimis de Dumnezeu spre mustrarea unui rege răufăcător, l-a făcut hrana unei fiare sălbatice. Iar cel pe care regele Ieroboam, cu toată puterea lui de rege, n-a putut să se răzbune, acela, prins de amăgirea pântecelui, are parte de o moarte vrednică de milă[255]. Daniel însă, bărbat cuprins de multe dorințe[256], stăpânindu-și pântecele, a înfrânt regatul haldeilor[257], făcându-se surpătorul idolilor[258] și ucigătorul șarpelui[259], îmblânzitorul leilor[260], înainte-vestitor al Întrupării[261] lui Dumnezeu și tâlcuitor al tainelor celor ascunse[262]. Cei trei tineri, arătându-se mai presus de plăcerea pântecelui, au disprețuit mânia regelui și, fără să fie cuprinși de spaimă, au nesocotit cuptorul acela înfricoșător care ardea[263], pe care regele Nabucodonosor a poruncit să-l încingă. Statuia de aur ce închipuia un zeu au dovedit-o nelucrătoare și, luând-o ca pradă pe aceea pe care Satana o pregătise vreme îndelungată, spre defăimarea slavei lui Dumnezeu, I-au adus-o Stăpânului lor. L-au făcut pe acest rege din cale-afară de vrăjmaș și pe toată oștirea [pornită] împotriva lui Dumnezeu să-L laude, laolaltă cu toată zidirea[264], pe Dumnezeu. Și, ca să spun totul într-un cuvânt, dacă-ți vei stăpâni pântecele, vei avea sălaș în Rai; iar dacă nu ți-l vei stăpâni, te-ai făcut zădărnicie[265] a morții.

---

[252] Cf. *Facere* 9, 22-25.
[253] Cf. *Facere* 36, 2.
[254] Literal: „închinător la un idol" (n. trad.).
[255] Cf. *3 Regi* 13, 24.
[256] Cf. *Daniel* 9, 23; 10, 11-19. Literal: „bărbatul dorințelor" (n. trad.).
[257] Cf. *Daniel* 5, 29.
[258] Cf. *Daniel* 14, 21.
[259] Cf. *Daniel* 14, 26.
[260] Cf. *Daniel* 6, 22.
[261] Cf. *Daniel* 9, 24 ș.u. Ἐνανθρώπησις, care s-ar echivala, literal, cu „înomenire", este tradus de cele mai multe ori în literatura română bisericească prin „întrupare" (n. trad.).
[262] Cf. *Daniel* 7-8.
[263] Cf. *Daniel* 3, 21.
[264] Adică „împreună cu tot poporul" (n. trad.).
[265] Propriu-zis, παρανάλωμα înseamnă „cheltuială făcută în zadar" (n. trad.).

8. Fă-te comoară credincioasă a virtuților, iar cheia să-ți fie glasul[266] părintelui tău duhovnicesc. Aceasta să-ți deschidă gura ca să te hrănești cu pâine, aceasta să ți-o și închidă. Nu-l primi sfătuitor pe șarpe, fiindcă acesta vrea să prade, în loc [să dea] sfaturi bune. Ferește-te de păcatul mâncării pe ascuns, fie și pentru o simplă gustare[267]. Căci, dacă va avea putere să te abată în lucrurile mici, te aruncă în luptă și te va ține în ferecături. Nu-ți pleca urechea către oricine care vorbește și nu răspunde tuturor celor care pălăvrăgesc lucruri ce n-au legătură cu scopul ascezei. Fă-te ascultător învățăturilor celor bune și veghează asupra inimii tale, îngrijindu-te de ele[268]. Ferește-ți urechile de poveștile lumești, ca să nu-ți pătezi sufletul cu stropi de noroi. Nu te sili să tragi cu urechea[269] la ce vorbesc alții și nici nu-ți băga capul în mijlocul celor care vorbesc laolaltă, pentru ca nici tu să nu fi luat în râs și nici pe ei să nu-i faci clevetitori. Nu fi iscoditor și nu pofti să le vezi pe toate, ca să nu amesteci puroiul patimilor în cugetul tău. Cu folos să privești, cu folos să asculți, cu folos să vorbești, cu folos să răspunzi. Nu te obrăznici să te așezi lângă unul mai mare decât tine. Chiar dacă ești rugat, nu te așeza împreună cu el[270], ci, uitându-te împrejur încoace și încolo, caută să-ți găsești un loc de rang mai mic, ca să te slăvească Dumnezeu pentru smerenia ta.

Dacă ești întrebat [ceva], răspunde cu vorbă cuvenită și smerită; dacă nu ești întrebat, păstrează liniștea. Dacă este întrebat altul, leagă-ți gura, ca nu cumva limba ta, înghesuită din pricina inimii tale năvalnice, fugind pe ascuns, să lovească pe careva dintre cei care se desăvârșesc în asceză și să te arunce în lanțurile osândei. Iar când ești așezat, să nu stai picior peste picior; căci aceasta este [semn] de neluare-aminte și de mândrie a sufletului. Când vorbești cu unul mai mic decât tine sau dacă te întreabă ceva, nu-i da răspunsurile cu nepăsare, disprețuindu-l pe fratele tău, spre defăimarea lui Dumnezeu. Căci „cel care-l necinstește

[266] Literal: „limba” (n. trad.).
[267] Literal: „până la gustarea limbii” (n. trad.).
[268] Literal: „în grija de ele” (n. trad.).
[269] Din nou un *hapax*: ἐνακροᾶσθαι (n. trad.).
[270] Literal: „nu te face împreună-șezător cu el” (n. trad.).

pe sărac, defaimă pe Cel Care l-a făcut", zice *Pilda [lui Solomon]*[271]. Să-ți salte cuvântul rugăciunii înaintea celorlalte vorbe ale tale, întărindu-ți dragostea față de aproapele. [Același cuvânt de rugăciune] să-l așezi și la mijlocul, și la sfârșitul convorbirii tale [cu el], având chipul voios, ca să-l înveselești pe cel care vorbește cu tine.

În orice înfăptuire a aproapelui tău, bucură-te și slăvește-L pe Dumnezeu; căci ale tale sunt înfăptuirile lui, după cum și [înfăptuirile] tale sunt ale lui. Îndepărtează-te de cele dintâi locuri și de cele dintâi scaune în adunări[272] și caută locul cel din urmă, ca să auzi mai degrabă: „Prietene, mută-te mai sus!"[273] La masă, să nu se agite mâna ta cea stângă și nici să se facă stăpână asupra celei drepte. Mai degrabă să nu facă nimic; iar dacă nu [poate], să se pună în slujba celei drepte. De fiecare dată când ești chemat la rugăciune, gura ta să glăsuiască mai încet și ține-te de canon până la sfârșitul rugăciunii, având în minte că mare pagubă vei avea dacă părăsești [locul de rugăciune]. Căci, dacă, atunci când mănânci spre a-ți întări trupul, cu anevoie te ridici de la masă înainte să te saturi după trebuință – și nu vei face aceasta ușor decât dacă ești nevoit –, cu cât mai mult trebuie să te ții de hrana duhovnicească și să-ți întărești, prin rugăciune, sufletul tău? Căci tot atât cât este cerul mai presus decât pământul și cele din cer decât cele de pe pământ, așa este și sufletul mai presus de trup.

9. Sufletul este chip[274] al cerului; căci în el sălășluiește Domnul. Trupul este însă din pământ, în care sălășluiesc cei muritori și animalele necuvântătoare. Așadar, rânduiește-ți nevoile trupului după vremea rugăciunii[275] și fii gata să nu te supui gândului care te smulge de la canon. Căci dracii au obiceiul ca, la vremea rugăciunii, sub pretextul unei pricini chipurile binecuvântate, să ne silească să ne retragem, ca să ne depărteze de mântuitoarea rugăciune. Să nu spui, sub fals pretext, „Vai, capul meu!", „Vai, burta mea!", aducându-ți-i [pe aceștia] martori nevăzuți ai unei

---

[271] Cf. *Pilde* 17, 5. În cartea *Pildelor*, verbul este „a-și bate joc" în loc de „a necinsti" (n. trad.).
[272] Cf. *Matei* 23, 6.
[273] *Luca* 14, 10.
[274] În original: μίμημα – „imitație" (n. trad.).
[275] Literal: „ajustează-ți nevoile trupului la ceasurile rugăciunilor" (n. trad.).

dureri închipuite și părăsind, de dragul odihnei, osteneala privegherii. Ci, mai degrabă, să înalți[276] rugăciuni tainice, pe care le vede Dumnezeu întru ascuns și-ți va răsplăti ție pe față[277]. Adună-ți câștig de viețuire aleasă, ca să afli bogăția ascunsă în ziua necazului.

În zilele slujirii tale[278], pe lângă osteneala trupului, rânduiește-ți[279] și un cuvânt de mângâiere, ca să-ți arăți iubirea față de cei pe care-i slujești[280], pentru ca slujirea ta să fie bineprimită, dreasă cu sare. Sa nu lași să facă altul lucrurile încredințate ție, ca să nu se ia de la tine plata și să se dea altuia și să nu fie cinstit altul întru bogăția ta, în timp ce tu te vei smeri. Îndeplinește lucrările slujirii tale în chip cinstit și sârguincios, ca și cum I-ai sluji lui Hristos. Căci, zice [Scriptura], „blestemat să fie tot cel care face lucrurile Domnului cu nebăgare de seamă!"[281] Teme-te – ca și când te-ar urmări Dumnezeu – de reaua întrebuințare [care vine] din prisos și din dispreț, chiar dacă slujirile din mâinile tale ți se par a fi de mică însemnătate. Mare este lucrarea slujirii și primitoare a Împărăției cerurilor. Căci este mreajă a virtuților, purtând în ea toate poruncile lui Dumnezeu: și întâi de toate smerenia cea cu totul virtuoasă și care atrage după sine belșugul bunătăților, iar apoi aceasta: „Flămând am fost, și Mi-ați dat să mănânc; însetat am fost, și Mi-ați dat să beau; străin și bolnav și în temniță, și Mi-ați slujit"[282]. Și mai ales când datoria este îndeplinită în cuget smerit, fără trufie, fără mânie și fără murmur.

---

[276] Literal: „să ai" (n. trad.).

[277] Cf. *Matei* 6, 4. Sintagma ἐν φανερῷ („pe față"), redată în unele traduceri românești prin expresia „la arătare", nu apare decât în textul bizantin al Noului Testament, reprezentat de cele două ediții de referință: *The New Testament in the Original Greek. Byzantine Textform*, compiled and arranged by William G. Pierpont & Maurice A. Robinson, Southborough, Massachusetts, Chilton Book Publishing, 2005, respectiv *Ἡ Καινὴ Διαθήκη*, κατὰ τὴν ἔκδοση τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἔτους 1904, ἔκδοση ἱερᾶς Μεγίστης Μονῆς Βατοπαιδίου, Ἅγιον Ὄρος, 2008 (n. trad.).

[278] Sfântul Vasile se referă, probabil, la slujirea călugărilor de la arhondaric. Cf. și *Regulile mici*, CLV și CCLXXXVI.

[279] Literal: „să ai" (n. trad.).

[280] Literal: „pentru iubirea celor slujiți" (n. trad.).

[281] *Ieremia* 31, 10. Citatul apare în versiunea sinodală (și în alte versiuni românești) la *Ieremia* 48, 10, așa cum se regăsește și în *Vulgata* (n. trad.).

[282] Cf. *Matei* 25, 35-36.

Fii râvnitor al celor care viețuiesc drept, iar faptele lor scrie-le în inima ta. Căci binele este [un lucru] rar; de aceea și puțini sunt cei care intră în Împărăția cerurilor. Să nu socotești că toți cei din mănăstire se mântuiesc, și răi, și buni. Căci nu așa stau lucrurile. Căci mulți se apropie de viața virtuoasă, dar puțini își iau asupră-le jugul ei. Căci a celor care năvălesc este Împărăția cerurilor și „cei care năvălesc pun mâna pe ea”[283]. Din Evanghelie este cuvântul. A numit „năvală” înfrângerea trupului, pe care o rabdă de bunăvoie ucenicii lui Hristos, prin tăierea propriilor voințe, prin renunțarea la odihna trupului și prin păzirea tuturor poruncilor lui Hristos. Dacă vrei deci să răpești Împărăția lui Dumnezeu, fă-te năvălitor; supune-ți grumazul tău jugului slujirii[284] lui Hristos. Strânge gura jugului în jurul gâtului tău; iar jugul să-ți strivească grumazul. Fă-ți-l mai ușor prin osteneala virtuților, cu postul, cu privegherile, cu ascultarea, cu isihia, cu psalmodiile, cu rugăciunile, cu lacrimile, cu lucrul de mână, cu răbdarea oricărui necaz care vine asupră-ți și de la draci, și de la oameni.

10. Să nu te convingă cu timpul gândul trufaș de a da înapoi de la osteneli, ca nu cumva, prins fără de veste în fața ușilor ieșirii[285] dezbrăcat de virtuți, să te afli în afara porților Împărăției. Să nu te înfumureze treapta [pe care o ai] în cler, ci mai degrabă să te smerească. Căci propășirea sufletului [este] propășirea smereniei: scăpătarea și starea de necinste din trufie se nasc. Cu cât s-ar întâmpla să te apropii de treptele ierarhice mai înalte, cu atât [mai mult] smerește-te pe tine însuți, înfricoșându-te de pilda fiilor lui Aaron. Cunoașterea cinstirii de Dumnezeu [este] cunoașterea smereniei și a blândeții. Smerenia [este] imitarea lui Hristos; iar trufia și îndrăzneala[286] și nerușinarea [sunt] imitare[287]

---

[283] *Matei* 11, 12.

[284] Aici, cuvântul „slujire” traduce grecescul δουλεία, față de mai sus, unde redă termenii διακονία și διακόνημα (n. trad.).

[285] „Ieșirea” din viață. Ἔξοδος este folosit adesea în literatura creștină cu sensul de moarte (n. trad.).

[286] În general, termenul παῤῥησία („îndrăznire”) este folosit în literatura patristică în sens pozitiv, fiind acea stare la care ajunge sfântul în relația sa cu Dumnezeu, astfel încât „îndrăznește” să-I ceară orice, cu credința că i se va da (cf. și *Matei* 7, 7; *Marcu* 11, 24; *Luca* 11, 9; *Ioan* 16, 24). În contextul de față totuși, termenul παῤῥησία are sensul lui τόλμα/τόλμησις (n. trad.).

[287] În originalul grecesc, sunt doi termeni pe care i-am tradus prin „imitare”: μίμησις și μίμημα, primul („imitarea sau urmarea lui Hristos”) desemnând acțiunea în

a diavolului. Fă-te imitator al lui Hristos, și nu al antihristului; al lui Dumnezeu, și nu al potrivnicului lui Dumnezeu; al Stăpânului, și nu al fugarului; al Celui Milostiv, și nu al celui fără de milă; al Iubitorului de oameni, și nu al urâtorului de oameni; al celor din cămara de nuntă, și nu al celor din întuneric. Nu te grăbi să dai porunci fraților, ca să nu așezi povara păcatelor altuia pe grumazul tău. Lucrarea de fiecare zi având-o în cuget, compar-o cu cea de dinaintea ei și caută s-o îmbunătățești[288]. Înaintează în virtuți, ca să ajungi [mai] aproape de îngeri. Zăbovește în mănăstire nu zile sau nopți, ci vreme de mulți ani, aducându-ți aminte de Stăpânul în zi și în noapte, imitându-i pe Heruvimi. Dacă astfel vei începe și tot astfel vei și sfârși, călătorind pe calea cea strâmtă[289] în vremea cea scurtă a sihăstriei[290] tale, cu harul lui Dumnezeu vei pătrunde în Rai, întru strălucirea făcliei sufletului, veselindu-te împreună cu Hristos, în vecii vecilor. Amin.

V
Al doilea cuvânt ascetic

1. Omul a fost făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu[291], iar păcatul a stricat frumusețea chipului, trăgând sufletul înspre pătimașe pofte. Dar Dumnezeu, Cel Care l-a făcut pe om, este Viața cea veșnică. Așadar, cel care a nimicit asemănarea cu Dumnezeu a nimicit [și] legătura [lui] de rudenie cu viața, iar cel care este în afara lui Dumnezeu nu are cum să fie în viața cea fericită. Să ne întoarcem deci la harul dintru început, de care ne-am înstrăinat prin păcat. Și iarăși să ne împodobim pe noi înșine după chipul lui Dumnezeu, făcându-ne asemenea Ziditorului prin nepătimire[292]. Căci cel care a imitat starea de nepătimire a

---

sine, văzută ca durată în toată desfășurarea ei, în timp ce al doilea reprezintă rezultatul (aici negativ) al acțiunii (n. trad.).

[288] Literal: „caută spre îmbunătățire" (n. trad.).

[289] Literal: „pe calea cea strâmtorată" (n. trad.).

[290] În original, ἄσκησις („asceză") (n. trad.).

[291] Cf. *Facere* 1, 26.

[292] Nepătimirea (ἡ ἀπάθεια) era învățătura caracteristică a stoicilor. Păcatul îi face pe oameni „pătimitori" (ἐμπαθεῖς) și nimicește chipul lui Dumnezeu din ei. Dumnezeu este nepătimitor (ἀπαθής) și, prin urmare, restabilirea sau refacerea chipului lui Dumnezeu în om presupune această stare de nepătimire.

firii dumnezeiești asupra lui însuși, atât cât este cu putință, acela a reînnoit chipul lui Dumnezeu în propriul său suflet. Iar cel care s-a asemănat cu Dumnezeu în felul despre care am spus a dobândit negreșit și asemănarea vieții dumnezeiești, rămânând pentru totdeauna întru fericirea veșnică.

Așadar, dacă, prin nepătimire, dobândim iarăși chipul lui Dumnezeu, iar asemănarea cu Dumnezeu ne dăruiește viață neîntreruptă, lepădând orice altă grijă, să arătăm o astfel de strădanie, încât sufletul nostru să nu fie înrobit niciodată de nicio patimă, iar cugetul nostru să rămână neclintit și nebiruit în năvala ispitelor, ca să ne facem părtași ai fericirii dumnezeiești[293]. Împreună-lucrătoare cu această strădanie este fecioria, pentru cei care caută acest dar cu bună chibzuială. Căci darul fecioriei se agonisește[294] nu numai în renunțarea la nașterea de copii[295], ci este necesar ca întreaga viață[296] și purtare [a omului] să fie ținute în feciorie, arătând nestricăciunea celui necăsătorit cu prilejul oricărei îndeletniciri. Căci omul poate să fie desfrânat și prin cuvânt, poate săvârși adulter și cu privirea, poate să se necinstească și să primească în inima sa necurăția și prin auz și poate cădea din hotarele cumpătării și prin lipsa de măsură la mâncare și la băutură. Căci cel care în toate acestea se păzește pe sine în înfrânare, în rânduiala fecioriei, cu adevărat arată în sine desăvârșit harul fecioriei, înfăptuit în toate.

2. Prin urmare, dacă dorim ca pecetea sufletului nostru să fie împodobită prin nepătimire, după asemănarea cu Dumnezeu, ca, prin aceasta, să ni se adauge și veșnicia vieții, să luăm aminte la noi înșine, ca nu cumva, săvârșind vreun lucru nevrednic de făgăduința [pe care am făcut-o], să ajungem la vina lui Anania[297]. Căci, la început, lui Anania i-a fost îngăduit să nu-I făgăduiască lui Dumnezeu țarina [pe care o avea], dar, după ce, căutând la slava omenească, I-a închinat țarina lui Dumnezeu, prin fägă-

---

[293] Cf. 2 *Petru* 1, 4.

[294] Literal: „se îndreptează" sau „se întocmește" (n. trad.).

[295] Literal: „în faptul de a se feri de nașterea de copii" (n. trad.).

[296] În original, autorul se referă atât la βίος („viața biologică"), cât și la ζωή („felul în care viețuiești" sau „petrecerea vieții"), incomod de redat cursiv în limba română, motiv pentru care am preferat hendiada în traducere (n. trad.).

[297] Cf. *Fapte* 5.

duință, ca să fie admirat de oameni pentru dărnicia sa, dar și-a însușit pe furiș din câștig, a stârnit într-atâta mânia Domnului asupra lui – [mânie] al cărei slujitor era Petru –, încât n-a mai aflat nici răgaz de pocăință.

Așadar, înaintea făgăduinței pentru o viață sfântă, celui care voiește îi stă în putință să urmeze viața obișnuită[298] și să aleagă unirea prin căsătorie[299] – lucru îngăduit și legiuit –, dar, dacă [cineva], prin propria lui mărturisire, s-a făgăduit pe sine [lui Dumnezeu], se cuvine să se păstreze pe sine pentru Dumnezeu, ca pe un sfânt prinos, ca să nu se facă vinovat de ierosilie[300], pângărindu-și din nou trupul închinat lui Dumnezeu prin făgăduință, cu slujirea vieții de zi cu zi. Spun aceasta având în vedere nu doar un singur fel de patimă, cum socotesc unii, care-și păstrează starea de feciorie doar prin păzirea trupului, ci [înțelegând] orice fel de pornire pătimașă, [așa încât] cel care are de gând să se păstreze pentru Dumnezeu să nu se pângărească cu niciuna dintre patimile lumești: mânia, invidia, ranchiuna, minciuna, mândria, ușurătatea[301], vorbirea la vreme necuvenită, lenevirea la rugăciune, dorința după cele ce nu există, nepăsarea față de porunci, împodobirea hainelor, înfrumusețarea feței, întâlnirile și vorbirea ce se iscă în afara a ceea ce se cuvine și este necesar. Toate acestea trebuie să le păzească cu străşnicie acela care s-a închinat pe sine lui Dumnezeu, așa încât mică este deosebirea între primejdia de a cădea într-unul dintr-acestea și aceea de a te afla într-unul dintre păcatele oprite. Căci toate câte se nasc prin patimă întinează întrucâtva curăția sufletului și te împiedică [în drumul] spre viața întru Dumnezeu.

---

[298] Am ales să traducem aici βίος prin sintagma „viața obișnuită" din rațiunea de a reda opoziția care în limba greacă este marcată suplimentar prin epitetul „sfânt" (pentru primul termen al comparației implicite) și de a da o anumită cursivitate expresiei echivalente din limba română (n. trad.).

[299] Literal: „și să se dea pe sine unirii prin căsătorie" (n. trad.).

[300] Ierosilia este furtul sau batjocorirea de cele sfinte, folosirea celor sfinte (fie că e vorba de slujbe, fie că e vorba de obiecte folosite în biserică) în scopuri lumești. Ierosilia îmbracă diferite forme, de la falsa împărtășire sau slujirea cu potirul gol, până la defăimarea celor sfinte cu voință și cu știință, hula împotriva Duhului Sfânt (n. trad.).

[301] Termenul grecesc μετεωρισμός poate avea mai multe interpretări, cea mai apropiată de înțelesul originar, etimologic, fiind cea de „înălțare de sine". Dicționarul lui Sophocles menționează însă și sensul de „levity, amusement, jesting", indicând la exemple chiar acest loc din scrierile Sfântului Vasile cel Mare (n. trad.).

Acestea deci trebuie să le aibă în vedere cel care s-a retras din viața lumească, ca să nu întineze în niciun fel vasul lui Dumnezeu, adică pe sine, prin întrebuințarea pătimașă [a lui]. Și mai ales trebuie să se gândească la faptul că, trecând hotarele firii omenești, cel care a ales viața îngerilor s-a strămutat pe sine înspre viețuirea netrupească. Căci semnul propriu al firii îngerești acesta este: să fie sloboziți de unirea prin căsătorie, să nu-și îndrepte privirea către niciun alt fel de frumusețe, ci să caute țintă numai spre fața lui Dumnezeu. Așadar, cel care s-a învrednicit a trece în ceata îngerilor, dacă s-ar întina cu patimi omenești, se aseamănă cu blana leopardului, al cărei păr nu e nici cu totul alb, nici în întregime negru, ci, împestrițată fiind prin amestecarea culorilor diferite, nu este socotită nici între cele negre, nici între cele albe. Să fie deci aceste [cuvinte] ca un îndemn obștesc pentru cei care au ales viața înfrânării și a sfințeniei[302].

3. Dar, fiindcă trebuie să dăm lămuriri întocmai despre fiecare lucru în parte, suntem nevoiți să amintim câte puțin și despre acestea.

Cei care s-au îndepărtat de viața comună și se ostenesc pentru viața dumnezeiască[303] să nu se nevoiască în asceză de unii singuri. Căci se cuvine ca această viață să fie întărită prin martori, așa încât să fie în afară de [orice] bănuială rea. Și, după cum legea duhovnicească cere ca cei care mănâncă paștile cele de taină să nu fie mai puțin de zece[304], la fel și aici trebuie ca numărul celor care se nevoiesc laolaltă în viețuirea duhovnicească să fie mai degrabă mai mare decât mai mic de zece. Unul singur să fie rânduit cârmuitor al vieții trăite în bună cuviință[305], ales dintre ceilalți prin cercetarea vieții, a caracterului și a deplinei lui purtări de om așezat[306], adăugându-se la alegere și întâietatea vârstei. Căci,

[302] Vezi *supra*: „viața îngerilor".

[303] Literal: „mai dumnezeiască" (n. trad.).

[304] După obiceiul iudaic, cei care mâncau paștile trebuiau să fie în număr de cel puțin zece. În altă ediție [a textului grecesc], apare varianta „doisprezece", care pare a fi cea corectă.

[305] Literal: „cârmuitor al purtării de bună cuviință a vieții" (n. trad.).

[306] Literal: „a întregii [lui] purtări așezate". Epitetul κόσμιος păstrează ceva din înțelesul originar al etimonului său, κόσμος (originar – „ordine, bună întocmire, frumusețe, podoabă" și abia mai târziu „lume"), însemnând, în contextul de față, „bine întocmit, bine așezat" (n. trad.).

în firea oamenilor, ceea ce este mai vechi este aducător de mai multă cinstire. Acesta să aibă o putere așa de mare, iar frații să i se supună de bunăvoie, numai în ascultare și în smerenie, încât nimeni din adunare să nu poată să se împotrivească voinței lui atunci când hotărăște ceva din cele care ajută la dreapta cumpătare și la buna chivernisire a vieții. Dar, după cum spune Apostolul să nu se împotrivească [cineva] stăpânirilor rânduite de Dumnezeu (căci cei care se împotrivesc rânduielii lui Dumnezeu vor fi osândiți)[307], tot așa și aici se cuvine ca ceilalți frați să fie încredințați că întâistătătorului i-a fost dată o asemenea putere – dar nu la întâmplare, ci după voia lui Dumnezeu –, așa încât propășirea după [voia lui] Dumnezeu să nu fie împiedicată [de nimic], acela povățuind tot ceea ce este de folos pentru suflet și trebuincios, iar aceștia primind cu supunere sfaturile cele bune.

Așadar, de vreme ce se cuvine ca obștea [fraților] să fie ascultătoare și supusă în orice chip stareţului, trebuie, înainte de toate, ca povățuitorul acestui fel de a viețui să fie ales în așa fel încât viața lui să fie pildă a tot binele pentru cei care stau cu privirea țintă spre el, iar el, așa cum zice Apostolul, să fie cumpătat, înțelept, cu bune purtări și destoinic a-i învăța pe alții[308]. Eu cred că astfel trebuie cercetată viața lui, nu numai dacă este înaintat în vârstă – căci se poate ca și în părul cărunt și în pielea zbârcită [omul] să fie tânăr[309] după caracter –, ci mai cu seamă dacă felul de a fi și caracterul l-au încărunțit prin buna lui purtare, așa încât tot ceea ce spune sau face acesta să fie lege și pravilă pentru obște. Cei care duc o astfel de viață se cade să fie cu luare-aminte și în privința mâncării, așa cum povățuiește Apostolul, ca, lucrând cu dreaptă cumpătare cu mâinile, să mănânce propria lor pâine[310]. Iar lucrul se cuvine să fie înfăptuit în

---

[307] Cf. *Romani* 13, 1-2.

[308] Seria de epitete se subordonează, gramatical, substantivului „viață", dar, întrucât semantismul acestei serii de calificative se raportează în mod evident la „stareț", am preferat în traducere transferul morfosintactic către acesta din urmă (n. trad.).

[309] În acest context, verbul νεωτερίζω are un sens aparte, fiindcă, încă din perioada clasică, același verb înseamnă „a inova, a aduce ceva nou" sau chiar „a unelti ceva împotriva stăpânirii, a înfăptui o răscoală" (cf. sensul sintagmei din limba latină *novae res*). Sensul pe care îl are aici νεωτερίζω poate fi apropiat de ceea ce dicționarul lui Sophocles înregistrează în dreptul substantivului derivat νεωτερισμός, „youthfulness", întâlnit și în *Testamentul celor 12 Patriarhi* (n. trad.).

[310] Cf. *2 Tesaloniceni* 3, 12.

preajma unui bătrân cunoscut pentru sfințenia sa, care va împărți lucrurile mâinilor lor după nevoile pe care situația le cere, așa încât și porunca dată – de a ne agonisi hrana cu sudoare și cu trudă[311] – să fie dusă la îndeplinire și buna chivernisire să rămână desăvârșită[312] și neștirbită, ca să nu aibă aceștia nevoie să dea de știre tuturor despre lipsurile vieții [lor].

Iar cel mai bun hotar și canon al înfrânării acesta să fie: să nu căutăm nici la dezmierdări, nici la caznele trupului[313], ci să ne ferim de lipsa de măsură în amândouă, pentru ca [trupul nostru] nici să nu se tulbure de prea multe pofte, nici, bolnăvicios fiind, să nu ajungă neputincios pentru îndeplinirea poruncilor. Căci sufletul este vătămat deopotrivă din amândouă [părțile][314]: și când trupul este nesupus, avântându-se[315] spre pofte nelalocul lor, sub pretextul bunei dispoziții, și atunci când, slăbit, și moleșit, și nemișcat, este cuprins de dureri. Căci, într-o astfel de stare a trupului, sufletul nu se îndeamnă să privească slobod către cele de sus, ci fără să vrea este preocupat de simțirea durerii și, umilit, se pleacă sub caznele trupului.

4. Așadar, folosirea [lucrurilor] să fie pe potriva nevoii, iar vinul să nu fie de disprețuit, dacă se ia spre vindecare[316], dar nici să nu fie râvnit fără nevoie; la fel și toate celelalte [lucruri], de asemenea, să slujească nevoilor, și nu dorințelor celor care se nevoiesc în asceză. Vremea de rugăciune să fie întreaga viață, dar mai cu seamă, fiindcă este nevoie ca încordarea din timpul psalmodiei și al îngenuncherii să se odihnească la oarece răstimpuri, trebuie să urmăm ceasurile rânduite de către sfinți spre rugăciune. Căci zice marele David că „la miezul nopții m-am sculat, ca să Te laud pentru judecățile dreptății Tale"[317], pe care știm că l-au urmat și Pavel și Sila, lăudându-L pe Dumnezeu în temniță, la

---

[311] Cf. *Facere* 3, 19.

[312] Literal: „impecabilă" (n. trad.).

[313] Κακοπάθεια (literal: „reaua pătimire") se referă la supunerea trupului la un regim de viață aspră (n. trad.).

[314] Literal: „Vătămarea i se adaugă sufletului deopotrivă din amândouă [părțile]" (n. trad.).

[315] Literal: „sărind pârleazul" (n. trad.).

[316] În capitolul al XIX-lea al *Regulilor mari*, se face referire la folosirea vinului de către cei care sufereau de stomac.

[317] *Psalmul* 118, 62.

miezul nopții[318]. La fel spune același proroc: „Seara și dimineața și la amiază”[319]. Dar și Pogorârea Sfântului Duh se întâmplă în ceasul al treilea, după cum am învățat din *Faptele [Apostolilor]*, când, fiindcă fariseii îi batjocoreau pe ucenici pentru vorbirea lor în limbi felurite[320], Petru a spus că cei care grăiesc acestea nu sunt beți; căci este ceasul al treilea[321]. Iar ceasul al nouălea ne amintește de pătimirea Stăpânului, care s-a săvârșit pentru viața noastră. Dar, fiindcă spune David că „de șapte ori în zi Te-am lăudat pentru judecățile dreptății Tale”[322], iar răstimpurile rânduite pentru rugăciune nu împlinesc numărul de șapte al rugăciunilor, trebuie să împărțim în două rugăciunea amiezii: o parte înainte de luarea mesei, iar cealaltă după masă, ca să putem și noi să-L lăudăm pe Dumnezeu, după rânduială, „de șapte ori în zi”, în tot răstimpul zilei.

Intrările în mănăstiri să fie închise pentru femei, iar bărbații să nu intre toți, ci doar aceia care au primit încredințare de la stareț să intre. Căci adesea nesimțirea celui care intră [în mănăstire] este urmată în inimi de cuvinte nepotrivite și de povestiri nefolositoare și, de la niște cuvinte zadarnice, ajunge iute la cugetări zadarnice și nefolositoare. De aceea, să fie lege de obște ca numai starețul să fie întrebat și să răspundă [la acele întrebări] pentru care se cade să se iște vreun cuvânt, după trebuință, iar ceilalți să nu le răspundă celor care sporovăiesc în pălăvrăgeli fără rost, ca să nu fie târâți și ei înspre vorbăria nelucrătoare.

5. Toți să aibă o singură cămară de obște și nimic să nu fie numit „al meu”: nici haină, nici încălțăminte, nici vreun alt lucru de neapărată trebuință pentru trup, ci folosirea [acestor lucruri] să se facă din încuviințarea starețului, ca fiecare să se folosească [de ce are nevoie] din bunurile obștești, după porunca starețului. Iar legea iubirii nu îngăduie prietenii și tovărășii aparte în această împreună-viețuire. Căci, fără doar și poate, simpatiile care se nasc în sânul unui grup vatămă în multe privințe armonia

[318] Cf. *Fapte* 16, 25.
[319] *Psalmul* 54, 18.
[320] Literal: „pentru lucrarea împestrițată a limbilor” (n. trad.).
[321] Cf. *Fapte* 2, 15.
[322] *Psalmul* 118, 164.

obştească. Acum se cuvine ca toţi să se privească între ei cu aceeaşi măsură a bunăvoinţei[323] şi să păstreze o singură măsură a iubirii pentru întreaga obşte. Iar dacă va fi găsit cineva că se poartă cu mai multă dragoste faţă de vreun frate călugăr, sau faţă de vreo rudă, sau faţă de altcineva, din te miri ce motiv, [acela] să fie pedepsit[324], ca unul care vatămă obştea. Căci prisosul în arătarea bunăvoinţei faţă de o anumită persoană poartă o mare vină: [aceea] a lipsirii celorlalţi.

Iar pedeapsa celui găsit vinovat de vreo greșeală să fie pe măsura vinii: fie să fie oprit de la a sta împreună [cu fraţii] la psalmodie, fie să nu fie primit în comuniunea rugăciunii, fie să fie alungat de la mesele de obşte[325]; cu acestea, dar și potrivit cu mărimea greşelii, cel însărcinat să se îngrijească de buna rânduială obştească va hotărî pedeapsa pentru cel care a păcătuit. Slujirea în obşte să se facă la răstimpuri, câte doi [fraţi], pe rând, îndeplinind toate treburile cerute de împrejurări, pentru ca şi răsplata smereniei să fie obştească şi nimeni să nu poată să-i întreacă pe fraţii din mănăstire în bine, şi toţi deopotrivă să aibă parte de aceeaşi odihnă. Căci, dacă munceşti[326] cu rândul şi te odihneşti cu rândul, osteneala trece pe nesimţite pentru cei care trudesc. Stareţul obştii are şi puterea să-i trimită cu treburi în afară[327] pe cei pe care-i socoate el de cuviinţă şi să le poruncească celor cărora va voi el să aibă grijă de mănăstire, dar şi să rămână înăuntru. Căci adesea, în trupurile tinere, chiar şi atunci când există o râvnă aprinsă pentru osteneala ce vine din înfrânare, înfloreşte oarecum strălucirea vârstei şi se naşte o pornire spre patimă în sufletele celor din preajmă. Aşadar, dacă cineva se simte tânăr după floarea trupului, să-şi ascundă această bună dispoziţie până când înfăţişarea[328] îi ajunge la starea cuvenită.

---

[323] Literal, în acest context, διάθεσις înseamnă „dispoziţie de a sări în ajutorul cuiva". Pentru cursivitatea frazei, am preluat soluţia lexicală la care a recurs Iorgu D. Ivan (n. trad.).

[324] Sensul iniţial al verbului σωφρονίζω este de „a înţelepţi pe cineva", de la adjectivul σώφρων – „înţelept". Alunecarea de sens a acestui verb este similară cu schimbarea semantică mai recentă a verbului românesc „a pedepsi", care provine dintr-o formă flexionară neogrecească a verbului παιδεύω – „a educa" (n. trad.).

[325] Literal: „să fie alungat de la participarea la hrana obştească" (n. trad.).

[326] Literal: „te osteneşti, oboseşti" (n. trad.).

[327] Literal: „să-i trimită în călătorii trebuincioase în afara [mănăstirii]" (n. trad.).

[328] Τὸ φαινόμενον – „ceea ce se vede, ceea ce se arată", în contextul de faţă fiind vorba de „felul cum arată cineva" (n. trad.).

Să nu fie la aceştia[329] niciun semn de mânie, sau de ranchiună, sau de invidie, sau de vrajbă, nici vreun gest sau vreo mişcare; nici vorbă, nici împotrivire a ochilor sau înfăţişare a feţei, nici orice altceva l-ar face pe cel împreună-vieţuitor să se pornească cu mânie. Iar dacă se va întâmpla ca cineva să cadă într-unul din aceste [păcate], faptul că va fi pătimit vreun neajuns înainte nu este destul pentru îndreptăţirea greşelii în care se află. Căci răul, în orice vreme ar îndrăzni [cineva] să-l înfăptuiască, tot rău este.

Jurământul de orice fel să fie scos afară din tabăra călugărilor[330], iar înclinarea capului și încuviințarea cu glasul să fie socotită în loc de jurământ și pentru cel care vorbește, și pentru cel care ascultă. Iar dacă cineva nu se încrede în simpla adeverire, își osândește propria lui conștiință, ca unul care n-a izbutit să fie nemincinos în cuvânt, și, de aceea, să fie așezat de către stareț în rândul celor care au greșit și să fie pedepsit cu pedeapsă vindecătoare.

După ce trece ziua și tot lucrul ajunge la sfârșit – și cel trupesc și cel duhovnicesc –, se cuvine ca, înainte de odihnă, fiecare să-și cerceteze conștiința în inima sa. Iar dacă a săvârșit ceva ce nu trebuie, fie cu gândul la cele oprite, fie cu vreun cuvânt necuvenit, fie cu lenevirea la rugăciune, fie cu starea de nepăsare[331] la psalmodie, fie cu dorirea după viața lumească, să nu ascundă păcatul, ci să-l destăinuiască obștii, ca patima celui care s-a întâmplat să cadă într-un asemenea rău să fie vindecată prin rugăciunea obștească[332].

---

[329] Adică la călugări (n. trad.).

[330] Literal: „din tabăra celor care se nevoiesc prin asceză, a celor care practică asceza" (n. trad.).

[331] „Starea de nepăsare" este una din posibilele traduceri ale termenului grecesc ἀκηδία (acea stare de trândăvie, nepăsare, lipsă de chef, moleșeală, melancolie, tristețe sau împietrirea inimii), redată, de asemenea, prin împrumutul neologic „acedie". Totuși, în textul de față, termenul folosit este ἀκηδιασμός, un *hapax legomenon*, derivat al verbului ἀκηδιάω („a fi trândav/nepăsător/melancolic etc."), având același înțeles ca și ἀκηδία (n. trad.).

[332] Vezi *Regulile mari*, XXVI, XLIV și XLVI; *Regulile mici*, CX, CCXXIX și CCLXXXVIII.

VI
Al treilea cuvânt ascetic

1. Viața ascetică are un singur scop: mântuirea sufletului; și spre îndeplinirea acestui țel trebuie să lucreze împreună toate câte sunt [omenește] cu putință, pentru ca astfel porunca lui Dumnezeu să fie păzită cu frică. Căci aceste porunci ale lui Dumnezeu nu țintesc spre nimic altceva, decât spre mântuirea celui care li se supune. Deci, după cum cei care intră să facă baie se dezbracă de orice îmbrăcăminte, tot așa trebuie ca cei care se îndreaptă către viața ascetică, dezbrăcați de tot veșmântul lumesc[333], să-și petreacă viața în bună chibzuială[334]. Așadar, lucrul care trebuie făcut întâi și de care creștinul trebuie să se îngrijească mai cu seamă este să se dezbrace de patimile răutății, cele amestecate și de multe feluri, prin care se întinează sufletul; în al doilea rând, cel care țintește spre viețuirea înaltă trebuie să fie în stare să se despartă de averile lui, fiindcă neliniștea și grija[335] pentru bunurile materiale aduc în suflet mult zbucium.

Așadar, când mai mulți [oameni] care țintesc spre același scop al mântuirii au primit să viețuiască laolaltă, trebuie să fie îndeplinită, întâi de toate, această [cerință]: să fie o singură inimă în toți, o singură voință, o singură dorință și, după cum rânduiește Apostolul, toată obștea mănăstirii să fie un singur trup, alcătuit din mădulare diferite[336]. Aceasta nu poate fi înfăptuită altcumva decât dacă este îndeplinită următoarea [condiție]: să nu fie numit vreun lucru „al cuiva", după o anumită împărțeală, nici haină, nici vas, nici vreun alt lucru dintre cele ce sunt de trebuință pentru viața obștească, ca fiecare dintre acestea să fie pentru nevoile [comune], și nu al celui care le-a dobândit [odinioară]. Și, după cum o haină mică nu se potrivește unui trup mai mare și

---

333 Literal: „dezbrăcați de toată materia lumească" (n. trad.).

334 Literal: „să se facă părtași vieții conforme cu filosofia". Este singurul loc din *Scrierile ascetice* unde întâlnim termenul φιλοσοφία (n. trad.).

335 Prin aceste cuvinte am redat doi termeni din limba greacă aflați într-o cvasi-sinonimitate: φροντίς și ἐπιμέλεια. Totuși, în timp ce semantica primului termen se leagă de preocupările (excesive) ale minții, cel de-al doilea se referă mai degrabă la concretul preocupărilor (n. trad.).

336 Cf. *1 Corinteni* 12, 12.

niciunui trup mai mic o haină mai mare, ci cea care i se potriveşte fiecăruia, aceea este şi folositoare şi potrivită, la fel este şi cu toate celelalte: patul, aşternuturile, haina călduroasă, încălţămintea se cuvine să fie ale celui care are nevoie de ele, nu ale celui care le-a dobândit. Căci, aşa cum nu cel sănătos, ci cel suferind se foloseşte de leacuri, tot astfel, de acele lucruri născocite pentru confort nu se foloseşte cel care trăieşte în dezmierdări, ci acela care are nevoie de confort.

2. Dar, fiindcă obiceiurile oamenilor sunt diferite şi nu toţi gândesc la fel despre cele folositoare, ca să nu se işte vreo neorânduială, fiindcă fiecare ar vieţui după propria lui voie, se cuvine ca cel care a dat dovadă că se deosebeşte de ceilalţi prin înţelepciune, statornicie şi viaţă desăvârşită, acela să fie pus să-i călăuzească pe ceilalţi, pentru ca ceea ce se află în el să ajungă bunul obştesc al tuturor celor care îl urmează. Căci, după cum, dacă mai mulţi pictori zugrăvesc linia unui singur chip, toate icoanele se vor asemăna unele cu altele datorită asemănării lor cu unul singur, aşa e şi cu multele obiceiuri: dacă ar căuta să urmeze un singur model, linia cea bună a vieţii va străluci tuturor deopotrivă. Aşadar, dacă este ales unul singur, vor conteni toate voile proprii şi toţi cei de sub el se vor modela după ceea ce se află dinaintea lor, ascultând de porunca Apostolului, care statorniceşte ca tot sufletul să se supună stăpânirilor de deasupra şi [spune] că cei care li se împotrivesc îşi vor lua osânda[337].

Dar adevărata şi deplina ascultare a supuşilor faţă de cel care-i călăuzeşte în aceasta se arată: nu numai că se ţin departe de cele necuviincioase, după sfatul stareţului, ci şi că nici pe cele [vrednice] de laudă nu le săvârşesc fără ştirea aceluia. Căci cumpătarea şi toată osteneala trupească sunt de folos cu ceva. Dar, dacă cineva ar face ceea ce-i place, urmând propriile lui porniri, şi nu se supune sfaturilor stareţului, păcatul [lui] va fi mai mare decât fapta săvârşită. „Căci cel care se împotriveşte stăpânirii se împotriveşte rânduielii lui Dumnezeu”[338], iar răsplata ascultării este mai mare decât săvârşirea înfrânării.

---

[337] Cf. *Romani* 13, 1-2.

[338] *Romani* 13, 2.

Astfel, trebuie ca dragostea unora către alţii să fie obştească şi egală, aşa cum, după fire, omul are [aceeaşi grijă] pentru fiecare dintre mădularele sale, dorindu-şi, de asemenea, sănătate pentru întregul trup, fiindcă şi suferinţa fiecărui mădular provoacă egală neplăcere trupului. Deci, aşa cum în noi înşine durerea fiecăruia dintre mădularele bolnave cuprinde în aceeaşi măsură întreg trupul, şi totuşi unele mădulare sunt mai de preţ decât altele – căci nu avem o [suferinţă] egală la ochi ca şi la degetul de la picior, chiar dacă durerea este aceeaşi –, la fel se cuvine ca fiecare să arate bunăvoinţă egală şi dragoste[339] egală faţă de toţi cei care vieţuiesc în obşte, dar să li se dea mai multă cinstire, pe drept cuvânt, celor mai vrednici. Şi, fiindcă avem datoria negreşit să ne iubim unii pe alţii cu aceeaşi măsură[340], este o nedreptate ca în vieţuirea de obşte să se găsească grupuri-grupuri şi să se ia masa aparte. Căci cel care îl iubeşte pe unul mai mult decât pe ceilalţi se face vinovat de faptul că nu are pentru ceilalţi dragoste desăvârşită. Tot aşa, trebuie deci ca şi cearta necuviincioasă şi prieteniile aparte să fie îndepărtate din obşte. Căci din ceartă ia naştere duşmănia, iar din prieteniile şi tovărăşiile aparte se nasc bănuieli şi invidii. Căci pretutindeni lipsa egalităţii este pentru cei mai mici început şi prilej de invidie şi de duşmănie. De aceea am şi luat poruncă de la Domnul să imităm bunătatea Celui Care face soarele să răsară deopotrivă peste cei drepţi şi peste cei nedrepţi[341].

Aşadar, după cum Dumnezeu le dă tuturor obştească împărtăşire de lumină, la fel şi cei care-I urmează lui Dumnezeu să reverse asupra tuturor raza iubirii [lor], în chip obştesc şi cu aceeaşi dăruire. Căci, acolo unde lipseşte iubirea, negreşit pătrunde în locul ei ura. Iar dacă „Dumnezeu este iubire"[342], după cum zice Ioan, fără nicio îndoială că ura este diavolul. Aşadar, după cum cel care are dragostea Îl are pe Dumnezeu, astfel şi cel care are ura îl hrăneşte în el pe diavolul. De aceea, se cade ca

[339] Literal: „din partea fiecăruia să existe aceeaşi dispoziţie de împreună-pătimire şi aceeaşi legătură de dragoste" (n. trad.).

[340] Literal: „cu aceeaşi măsură a dispoziţiei [de a iubi]" (n. trad.).

[341] Cf. *Matei* 5, 45.

[342] *1 Ioan* 4, 16.

dragostea să fie egală și aceeași pentru toți de către toți, dar fiecăruia să i se arate cinstire după cuviință. La cei care s-au înrudit unii cu alții în felul acesta[343], rudelor după trup să nu li se arate nicidecum mai multă dragoste[344], și nici chiar de ar fi fratele cuiva după trup, sau fiul, sau fiica, legătura[345] sângelui să nu arate mai multă prietenie față de rudeniile lui decât față de ceilalți. Căci cel care în acestea slujește firii se face vinovat de faptul că încă nu s-a lepădat cu desăvârșire de fire, ci este stăpânit în continuare de trup. Iar vorbirea fără rost și ușurătatea necuvenită [care se naște] stând la vorbă unii cu alții să nu aibă loc[346]. Dar, dacă este ceva folositor spre zidirea sufletelor, numai aceasta se cuvine să se vorbească, iar aceste lucruri folositoare să fie spuse în bună rânduială, la vremea cuvenită, de către acele persoane cărora le-a fost îngăduit să vorbească. Iar dacă ar fi vorba de vreunul dintre cei de mai jos, să aștepte îndemnul celui mai mare. Șușotirile, șoaptele la ureche și semnele făcute din cap, toate acestea să fie îndepărtate [din obște], fiindcă șușotirile dau bănuiala de bârfă[347], iar semnele făcute din cap îi pot arăta fratelui că unelteşti pe ascuns [împotriva lui]. Iar lucrurile de felul acesta sunt început al urii și al bănuielii. Și când este nevoie ca cineva să le vorbească altora, măsura vocii să se facă după trebuință, așa încât celui care se află în apropiere să i se vorbească cu glas mai domol, iar cel care se află mai departe să fie strigat cu glas mai puternic. În obște să nu se întâmple ca cel care dă vreun îndemn sau poruncește vreun lucru să strige cu glas puternic și năprasnic, fiind un lucru necuvenit. Plecarea din mănăstire[348], în afara ieșirilor rânduite și necesare, nu este [îngăduită].

Și, fiindcă obștile nu sunt numai de bărbați, ci și de maici[349], toate cele câte s-au spus vor fi comune și acestora, și acelora. Un lucru trebuie însă știut: anume că viața în obștile de maici cere o

---

[343] Adică în viața duhovnicească, la mănăstire (n. trad.).

[344] Literal: „înrudirea trupească să nu aibă nimic mai mult din cele ale dragostei" (n. trad.).

[345] Literal: „comuniunea" (n. trad.).

[346] Literal: „să fie interzisă" (n. trad.).

[347] Literal: „de vorbire împotriva cuiva" (n. trad.).

[348] În text este folosit termenul ἀσκητέριον, adică „schit" sau „sihăstrie".

[349] Literal: „de fecioare" (n. trad.).

mai mare și mai multă bună cuviință, lipsire de avere, [păstrare] a liniștii, săvârșire a ascultării și a iubirii frățești, bună rânduială în privința plecărilor [din mănăstire], înfrânare la vorbă, prietenie a uneia față de cealaltă și să nu facă grupuri-grupulețe. Căci, în toate acestea, viața maicilor trebuie să se înfăptuiască cu mai multă râvnă.

Cea căreia i s-a încredințat buna rânduială să nu ceară de la surori să se facă plăcute și nici să nu se străduiască să li se facă plăcută acelora prin îndeplinirea dorințelor, ci întotdeauna să fie înconjurată de prețuire, teamă și respect. Căci trebuie să știe că ea va da socoteală în fața lui Dumnezeu pentru păcatele obștii[350]. Și niciuna dintre cele din obște să nu ceară ceea ce este plăcut din partea stareței, ci ceea ce este folositor și de trebuință; și nici să nu comenteze în legătură cu poruncile primite – căci un obicei de felul acesta pregătește și aduce după sine anarhia –, ci, după cum primim poruncile Domnului fără să le cercetăm, știind că „toată Scriptura este de Dumnezeu însuflată și spre folos"[351], așa și obștea surorilor să primească poruncile stareței fără să le judece, urmând sfaturile ei cu toată silința, nu cu părere de rău sau de nevoie[352], pentru ca ascultarea să poată să le fie răsplătită. Dar să primească nu numai acele învățături date spre buna rânduială, ci, chiar dacă învățătoarea le-ar opri să postească, sau le-ar îndemna să mănânce hrană întăritoare[353], sau orice altceva le-ar povățui să facă spre ușurarea din osteneli, dacă nevoia o cere, pe toate deopotrivă să le săvârșească, încredințate fiind că ceea ce spune ea este lege. Iar dacă nevoia cere să aibă loc vreo discuție în legătură cu ceva din cele de trebuință, fie cu vreun bărbat, fie cu cel care are grijă [de treburile gospodărești ale mănăstirii], fie cu vreun altul care ar putea să fie de folos cu ceva pentru lucrul căutat, se cuvine ca stareța să ia cuvântul, fiind de față împreună cu ea și una sau două maici[354], pentru care, da-

---

[350] Literal: „pentru cele săvârșite în obște pe de-alături de ceea ce trebuie" (n. trad.).

[351] 2 *Timotei* 3, 16.

[352] Adică nu cu sentimentul că sunt constrânse să îndeplinească acea poruncă (n. trad.).

[353] În original este folosit termenul μετάληψις, care implică și nuanța de „schimbare", de „trecere" de la un tip de hrană la altul (n. trad.).

[354] Am preferat traducerea termenului ἀδελφή (în original: μιᾶς ἢ δευτέρας ἐκ τῶν ἀδελφῶν) prin „maici", și nu prin „surori", pentru a respecta nuanța dată de precizările contextului (n. trad.).

torită vieții [curate] și vârstei [înaintate], este neprimejdios să vorbească cu vreun [bărbat] față către față. Iar dacă vreuna [dintre maici] s-a gândit la ceva folositor pentru ea însăși, să lase aceasta în seama stareței și ceea ce e de vorbit prin aceea să se vorbească.

VII
Cuvânt despre asceză
Cum trebuie să se pregătească monahul

1. Monahul trebuie, înainte de toate, să aibă o viață lipsită de cele materiale, singurătate a trupului, cumpătare a înfățișării, glas potrivit și cuvânt cu bună măsură, să nu facă tărăboi pentru hrană și băutură[355] și să mănânce în liniște; în fața celor mai vârstnici să tacă, iar pe cei mai înțelepți să-i asculte; față de cei deopotrivă cu el să aibă dragoste, iar pe cei mai mici să-i povățuiască cu dragoste; de cei pătimași și trupești și neastâmpărați[356] să se îndepărteze; să gândească mai mult, dar să vorbească puțin; să nu fie îndrăzneț în cuvânt și nici să nu-i prisosească vorbirea; să nu aibă pornire spre râs, să aibă o înfățișare sfioasă, privirea să și-o ațintească în jos, dar sufletul în sus; să nu se împotrivească cu vorbe de împotrivire, să fie supus; să lucreze cu mâinile și să-și amintească întotdeauna de sfârșit, să se bucure întru nădejde, în suferință să fie răbdător, să se roage neîncetat[357], să mulțumească pentru orice lucru, să fie smerit față de toți, să urască trufia, să fie înfrânat și să-și păzească inima de cugetările viclene, să-și adune comoară în cer[358] prin [păzirea] poruncilor, să se judece pe sine pentru cugetările și pentru faptele de fiecare zi, să nu se amestece în treburi lumești și în vorbirea de prisos; să nu pună mult preț[359] pe viața celor trândavi, ci să râvnească la viața Sfinților Părinți; să se bucure împreună cu cei care săvârșesc virtutea[360] și

[355] Literal: „hrană și băutură fără zarvă" (n. trad.).
[356] Propriu-zis, e vorba de cei care ard de nerăbdare să se amestece în multe (n. trad).
[357] Cf. *Romani* 12, 12.
[358] Cf. *Matei* 6, 20.
[359] Literal: „să nu-și dea prea multă silință [să imite]" (n. trad.).
[360] Cu cei care săvârșesc fapte virtuoase (n. trad.).

să nu-i invidieze; să pătimească împreună cu cei care pătimesc și să plângă împreună cu ei, să-i jeluiască tare, dar nicidecum să nu-i judece; să nu-l ocărască pe cel care se întoarce de la păcat și nicicând să nu se îndreptățească pe sine[361]; înainte de toate, să mărturisească în fața lui Dumnezeu și a oamenilor că este păcătos, să-i povățuiască pe cei lipsiți de rânduială, să-i încurajeze pe cei slabi de inimă, să-i slujească pe cei bolnavi[362], să spele picioarele sfinților[363], să se îngrijească de [legea] ospeției și a iubirii de frați, să petreacă în bună pace cu cei de o credință cu el, pe cel căzut în erezie să-l întoarcă înapoi [la credință], să citească cărțile canonice, iar de cele apocrife nicidecum să nu se atingă, să nu poarte discuții despre Tatăl, Fiul și Sfântul Duh, ci să simtă în cuget și să mărturisească cu îndrăzneală Treimea Cea nezidită și deoființă, iar celor care întreabă să le spună că trebuie să fim botezați [în numele Treimii], așa cum am primit din străbuni[364], să credem în Ea, așa cum am fost botezați, și să O preamărim, așa cum am fost încredințați[365].

Să se îndeletnicească cu fapte și cu vorbe frumoase, să nu se jure deloc, să nu dea bani cu dobândă[366] și nici grâu, sau vin, sau ulei cu adaos[367]; să se țină departe de desfrâu[368], de beție [și] de grijile vieții, să nu vorbească cu viclenie și nicidecum să nu spună [vorbe rele] împotriva cuiva; să nu defăimeze și nicidecum să nu asculte cu plăcere vorbe de defăimare; să nu dea crezare grabnic

[361] Este posibil ca textul să fi suferit o modificare de-a lungul copierilor succesive ale manuscriselor, în sensul adăugării unui ἐ ψιλόν în fața pronumelui αὐτόν, așa încât textul original să fi fost μηδέποτε δικαιοῦν αὐτόν, și nu μηδέποτε δικαιοῦν ἑαυτόν, așa cum ni s-a transmis. Astfel, sensul acestei secvențe de text ar fi putut să fie: „dar nicicând să nu-i justifice păcatul", ceea ce ar consuna cu fraza precedentă. Totuși o astfel de interpretare a textului nu poate fi pusă în valoare decât dacă este susținută și de rezultatele unei cercetări de critică textuală (n. trad.).

[362] Cf. *1 Tesaloniceni* 5, 14.

[363] „Sfinți" cu sensul de „creștini" (n. trad.).

[364] Așa cum ni s-a transmis prin Tradiție (n. trad.).

[365] Mărturisirea de credință de la Botez este formularea pe scurt a credinței și temelia preaslăvirii lui Dumnezeu.

[366] Cf. *Psalmul* 14, 4-5.

[367] Cu pretenția de i se restitui mai mult decât a dat (n. trad.).

[368] La origine, κραιπάλη înseamnă „beție", dar mai apoi, prin generalizare, ajunge să însemne „desfrâu". Preferăm traducerea prin „desfrâu" și pentru că, în secvența imediat următoare, avem termenul μέθη – „beție" (n. trad.).

[celor ce se spun] împotriva cuiva, să nu asuprească la mânie, să nu se lase stăpânit de tristețe[369], să nu se mânie în zadar împotriva aproapelui, să nu țină mânie împotriva cuiva, să nu răsplătească răul cu rău; mai degrabă să se lase ocărât decât să ocărască, să fie lovit decât să lovească, să fie nedreptățit decât să nedreptățească, să fie păgubit decât să păgubească.

2. Dar, înainte de toate, monahul trebuie să se înfrâneze de la întâlnirea cu femei și de la băutură[370], fiindcă „vinul și femeile îi vor îndepărta pe cei înțelepți"[371]; și, atunci când, după puteri, îndeplinește poruncile Domnului, să nu se poarte cu nepăsare, ci să primească de la El răsplata și lauda și să dorească dobândirea vieții veșnice, iar spusa lui David să o aibă întotdeauna în fața ochilor și să zică: „Văzut-am mai înainte pe Domnul înaintea mea pururi, că de-a dreapta mea este, ca să nu mă clatin"[372]. Și, ca fiu, să-L iubească pe Dumnezeu din toată inima și tăria și cugetul și puterea, iar ca rob, să-L cinstească cu evlavie și să se teamă de El, să I se supună și, cu frică și cu cutremur, să lucreze la mântuirea sa[373]; să fie fierbinte cu duhul[374], să fie înveșmântat cu armătura Sfântului Duh[375] și să alerge, dar nu fără țintă, și să se bată[376], dar nu ca și cum ar lovi în aer[377], și să-l biruiască pe vrăjmaș cu slăbiciunea trupului și cu sărăcia sufletului și toate cele poruncite să le săvârșească, numindu-se pe sine netrebnic[378]; să-I mulțumească lui Dumnezeu Celui Sfânt și Slăvit și Înfricoșător și să nu facă nimic din duh de ceartă și pentru slava deșartă[379], ci pentru Dumnezeu și pentru bună-plăcerea Lui, „că Dumnezeu a risipit oasele celor care plac oamenilor"[380].

---

[369] În original, termenul ἀθυμία este mult mai expresiv, fiind, în acest context, mai degrabă echivalentul sintagmei românești „inimă rea" (n. trad.).

[370] În original: οἰνοποσία (n. trad.).

[371] *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 19, 2.

[372] *Psalmul* 15, 8.

[373] Cf. *Filipeni* 2, 12.

[374] Cf. *Romani* 12, 11.

[375] Cf. *Efeseni* 6, 11.

[376] Literal: „să lovească cu pumnul", desigur, în înțelesul figurat (n. trad.).

[377] Cf. *1 Corinteni* 9, 26.

[378] Cf. *Luca* 17, 10.

[379] Cf. *Filipeni* 2, 3.

[380] *Psalmul* 52, 7.

Să nu se fălească nicidecum, nici laude de sine să nu rostească și nici să nu asculte cu plăcere laudele aduse de altul; toate slujirile să le îndeplinească în taină și să nu le facă spre lauda oamenilor, ci să caute laudă numai de la Dumnezeu, având în minte înfricoșătoarea și slăvita Lui a doua Venire, strămutarea cea de aici, bunurile pregătite celor drepți și, de asemenea, „focul gătit diavolului și îngerilor lui"[381]. Pe lângă toate acestea, să-și aducă aminte de cuvântul Apostolului: „Că patimile din vremea de acum nu sunt vrednice de slava care ni se va descoperi"[382]. Și să proorocească împreună cu David: „Celor care păzesc poruncile Lui răsplătire multă"[383], plată multă și cununile dreptății, corturile cele veșnice, viață fără de sfârșit, bucurie nespusă, neștirbită ședere lângă Tatăl și Fiul și Sfântul Duh, Dumnezeul Cel Adevărat din ceruri, vedere [a lui Dumnezeu] față către față, dănțuire împreună cu îngerii, cu Părinții, cu patriarhii, cu prorocii, cu apostolii și cu mucenicii și cu mărturisitorii și cu cei care din veac I-au bineplăcut lui Dumnezeu, împreună cu care să râvnim să fim aflați laolaltă, cu harul Domnului nostru Iisus Hristos, Căruia [I se cuvin] slava și puterea în vecii vecilor. Amin

[381] *Matei* 25, 41.
[382] *Romani* 8, 18.
[383] Cf. *Psalmul* 18, 12.

CONSTITUȚII ASCETICE

Notă asupra traducerii

În privinţa titlului acestei scrieri, manuscrisele prezintă câteva diferenţe (v. nota 55 la textul *Constituţiilor* din ediţia lui J.P. MIGNE, *PG* 31, Brepolis, Turnhout, 1961, col. 1321-1322; v. şi Paul J. FEDWICK, *Bibliotheca Basiliana Vniversalis: A Study of the Manuscript Tradition of the Works of Basil of Caesarea*, vol. III [The Ascetica, *Contra Eunomium 1-3, Ad Amphilochium de Spiritu Sancto*, Dubia et spuria, with supplements to volumes I-II], Brepols, Turnhout, 1997, pp. 737, 739, 740, 742, 743). În marea majoritate a codicelor se regăseşte în titlu sintagma Ἀσκητικαὶ διατάξεις (în manuscrisele *Constituţiilor* din recensiunea *S* sintagma este la singular; în codicele ce cuprind versiunea *N* ea este înlocuită cu λόγοι – „cuvinte", iar în *M* cu λόγος – „cuvânt"), care a fost transpusă în limba latină prin *Constitutiones asceticae* sau *monasticae*. Această variantă latinească a influenţat forma titlului acestei lucrări din majoritatea limbilor moderne. Termenul grecesc διάταξις (la fel şi latinescul *constitutio*, cu care a fost echivalat) se traduce prin „dispunere" (*e.g.* a trupelor), „aranjare", „organizare" (*e.g.* a treburilor private sau publice), „dispoziţie" (*e.g.* testamentară), „decizie" (*e.g.* a unui judecător), „rânduială", „orânduire", „aşezământ" (arh.). Acestor sensuri li se adaugă înţelesul politico-juridic specializat de „set de norme" sau „constituţie", înţeleasă ca lege prin care se reglementează organizarea şi funcţionarea statului în ansamblu sau doar a unor aspecte ale vieţii publice (*e.g.* *Constituţia* atribuită lui Licurg; constituţiile/decretele imperiale ale împăraţilor romani şi bizantini ş.a.), de unde sensul concret de „edict", „decret" ş.a. Cf. H.G. LIDDELL, R. SCOTT, H.S. JONES, *A Greek-English Lexicon* (prescurtat în continuare *LSJ*), Clarendon Press, Oxford, ^{9}1996, p. 414; Peter G.W. GLARE (ed.), *Oxford Latin Dictionary*, Oxford University Press, New York, ^{2}1982, pp. 420-421. Tocmai din cauza acestei varietăţi

de sensuri, este necesară o atitudine precaută în utilizarea titlului deja consacrat în limba română, acela de *Constituții ascetice*, deoarece termenul de „constituție" are în limba română contemporană un sens preponderent politico-juridic, de lege (scrisă) fundamentală de organizare a statului. Prin urmare, o posibilă traducere a titlului mai apropiată de sensul original al termenilor ar fi „Dispoziții ascetice" sau „Rânduieli pentru nevoința ascetică". Totodată, trebuie remarcat faptul că termenul διατάξεις este nearticulat, considerăm, neîntâmplător, arătându-se prin aceasta intenția alcătuitorului acestor „principii de viață pentru cei care s-au consacrat nevoințelor ascetice" de a indica caracterul lor non-exhaustiv.

În legătură cu cel de-al doilea termen al titlului (adjectivul ἀσκητικαί), verbul de la care această formă adjectivală derivă este ἀσκεῖν, verb care cunoaște o evoluție semantică aparte. Inițial, termenul desemna efortul artistic de modelare a unei materii prime; apoi, el a început să fie folosit cu preponderență pentru a indica antrenamentul sportivilor, de unde traducerea prin „a practica", „a (se) exersa", „a (se) antrena". Odată cu filosofii stoici, ἀσκεῖν este preluat în vocabularul etic pentru a desemna acțiunea de temperare și de disciplinare a afectelor. Cu acest sens este folosit termenul și în literatura creștină timpurie, la Clement Alexandrinul și Origen. În textele creștine, ἀσκεῖν este întâlnit cel mai adesea cu înțelesul de asumare a unui exercițiu spiritual, de aceea posibile traduceri ale sale sunt „a cultiva (*e.g.* sufletul)", „a disciplina", „a practica (*e.g.* o virtute)". Astfel, în urma întrebuințării sale frecvente pentru a indica practicarea și exersarea virtuților monastice, verbul ajunge să se specializeze cu sensul de „a practica asceza", „a duce o viață ascetică", „a se nevoi". În acest caz, verbul păstrează din semnificațiile originale (mai ales cele legate de exercițiile fizice ale atletului) ideea unei efort susținut, care are o dublă orientare: renunțarea la aspectele negative care îi îngreunează creșterea spirituală și, concomitent, întărirea continuă și statornicirea în bine. Pentru evoluția termenului, v. Pierre CHANTRAINE, *Dictionnaire étymologique de la langue grecque. Histoire des mots*, vol. I, Éditions Klincksieck, Paris, 1968, p. 124; G.W.H. LAMPE (ed.), *A Patristic Greek Lexicon*

(abreviat în continuare LAMPE), Oxford University Press, Oxford, 1961, p. 243.

În ceea ce priveşte autenticitatea textului, au existat de-a lungul timpului diverse opinii şi controverse. Principalele motive pentru care s-au ridicat uneori semne de întrebare în legătură cu paternitatea basiliană a *Constituţiilor* sunt, în ordinea importanţei, următoarele: a) modul în care sunt asociate viaţa cenobitică şi viaţa solitară, în condiţiile în care, în general, în scrierile sale ascetice majore, Sfântul Vasile se arată favorabil vieţii cenobitice şi dezaprobă viaţa solitară – *e.g. Regulile mari*, VII; *Regulile mici*, LXXIV; în plus, în nicio altă operă a Sfântului Vasile nu se tratează explicit despre viaţa solitară; b) atitudinea faţă de anumite probleme concrete din viaţa monahală este mult mai puţin severă şi mai moderată în textul *Constituţiilor* decât în *Regulile* Sfântului Vasile – *e.g.* în privinţa separării monahilor de părinţi şi rude, cf. *Regulile mici*, CXC, şi *Constituţiile ascetice*, XX; în ceea ce priveşte posibilitatea de a părăsi comunitatea monahală, cf. *Regulile mari*, XLIV; *Regulile mici*, CLXXXIX şi *Constituţiile ascetice*, VII ş.a.; c) Sfânta Scriptură este mult mai puţin citată în *Constituţii* decât în restul corpusului ascetic basilian, unde textul scripturistic are o pondere covârşitoare; d) în denumirea conducătorilor comunităţilor monahale, în *Constituţii* găsim termeni tehnici neatestaţi la Sfântul Vasile ş.a. De altfel, legat de acest ultim punct, este bine ştiut că la Sfântul Vasile nu întâlnim o terminologie specializată, pentru diversele realităţi ale vieţii monastice, în timp ce în *Constituţii* aceasta e bine dezvoltată (*e.g.* „ascet", „mănăstire", „povăţuitor" ş.a.). Şi invers, se constată că în *Constituţii* lipsesc anumite formulări şi expresii tipic basiliene (mai ales formulele de introducere a textelor scripturistice). Toate aceste elemente i-au determinat pe unii autori antici sau moderni să considere acest text neautentic. Istoricul bisericesc Sozomen este, în general, considerat primul dintre cei care au contestat autenticitatea scrierii, prin ceea ce afirmă la un moment dat în cartea a III-a a *Istoriei* sale. Vorbind despre personalităţile duhovniceşti din timpul domniei fiilor lui Constantin cel

Mare, Sozomen amintește și de Eustatie de Sevasta[1], spunând, printre altele, că există unele persoane care susțin că „lucrarea ascetică” (ἀσκητικὴ βίβλος), atribuită în mod tradițional lui „Vasile Capadocianul”, ar fi, în realitate, opera acestui Eustatie; există însă și voci care sunt de părere că prin sintagma ἀσκητικὴ βίβλος Sozomen ar înțelege, mai degrabă, *Regulile* părintelui capadocian, și nu mai puțin cunoscutele *Constituții*; a se vedea, în acest sens, W.K. Lowther CLARKE, *St. Basil the Great: a Study in Monasticism*, Cambrige University Press, Cambrige, 1913, p. 79; J. GRIBOMONT, *Histoire du texte des Ascétiques de S. Basile*, în: *Bibliothèque du Muséon* 32, Louvain, 1953, p. 263). Cel care a apărat energic paternitatea basiliană a textului este Sfântul Teodor Studitul (†826), așa cum se poate observa într-o scolie atribuită lui. Această apologie a textului precedă numeroase manuscrise ale *Constituțiilor*, fiind preluată inclusiv în *PG* 31, 1319B-D. Pe baza conținutului ideatic și a formei de exprimare, pe baza atitudinii ferme și autoritare a autorului, pe baza tradiției receptării pozitive anterioare a textului, Sfântul Teodor Studitul respinge vehement părerea formulată de istoricul Sozomen (Sfântul Teodor nu îl numește explicit, ci amintește doar de „unul dintre istoriografi” – τινα τῶν ἱστοριογράφων) și, implicit, punerea sub semnul întrebării a paternității basiliene a textului. Autoritatea Sfântului Teodor a făcut ca începând cu secolul al IX-lea autenticitatea textului să nu mai fie pusă în discuție pentru o lungă perioadă de timp. De altfel, Mănăstirea Studion, condusă mult timp de Sfântul Teodor, a avut, așa cum s-a putut remarca deja, un rol important în copierea și transmiterea acestui text, numeroase manuscrise care conțin corpusul ascetic basilian, în care sunt incluse și *Constituțiile*, provenind din această mănăstire. Acceptarea (unanimă?) a paternității Sfântului Vasile asupra textului s-a prelungit însă doar până în secolul al XVIII-lea, când părintele benedictin Julien Garnier (†1725), editorul primei ediții integrale a operelor Sfântului Vasile, îi contestă din nou autenticitatea, pe baza unei critici paralele textuale și, în special, pornind de la di-

[1] SOZOMEN, *Historia ecclesiastica*, 3, 14, 31: *Histoire ecclésiastique*, tome II (*Livres III-IV*), în: col. *Sources Chrétiennes* (prescurtat în continuare *SC*), 418, éd. crit. de Joseph Bidez, Les Éditions du Cerf, Paris, 1996, p. 132.

ferențele stilistice dintre *Constituții* și *Reguli* (v. *Praefatio* [§XI]: *Pars quinta, in qua ostenditur utrasque regulas et constitutiones monasticas uni et eidem auctori tribui non debere*] la vol. al II-lea al ediției complete a operelor Sfântului Vasile: Τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν Βασιλείου, ἀρχιεπισκόπου Καισαρείας Καππαδοκίας, Τὰ εὑρισκόμενα πάντα = *Sancti patris nostri Basilii, Caesarae Cappadociae archiepiscopi, opera omnia*, tomus secundus, Typis et sumptibus Joannis-Baptistae Coignard, Paris, 1722, pp. XLV-LX), el atribuind-o, asemenea lui Sozomen, lui Eustatie de Sevasta. Întrebările și argumentele sale, deși, în general, plauzibile, nu i-au putut convinge pe toți cercetătorii de după el. Îndeobște, astăzi este acceptată opinia formulată de Garnier conform căreia diferențele (amintite și de noi în debutul acestei note) dintre *Constituții* și restul corpusului ascetic basilian conduc la concluzia că textul ar fi neautentic. În schimb, atribuirea acestui text lui Eustatie de Sevasta din partea lui Garnier este, de cele mai multe ori, considerată astăzi greu de susținut. De aceea, numeroși patrologi și cercetători moderni consideră că această lucrare aparține grupului de texte *spuria* ale Sfântului Vasile (a se vedea, de exemplu, P. DE GUCHTENEERE, *Les „Constitutions ascétiques" attribuées à saint Basile. État des questions* (text dactilografiat), Louvain, 1954 (din păcate, nu am avut acces direct la acest text fundamental pentru studiul *Constituțiilor*, la care fac referire numeroși alți cercetători în studiile lor); Jean Gribomont, afirmă în „In tomum 31 *Patrologiae Graecae* ad editionem operum rhetoricorum, asceticorum, liturgicorum Sancti Basilii Magni introductio", p. 12, ca postfață a vol. XXXI al *PG*, Brepols, Turnhout, 1961: „Constituțiile nu trebuie nicidecum atribuite Sfântului Vasile, chiar dacă Sfântul Teodor Studitul le socotea autentice"; Stylianos Papadopoulos le numără și el între lucrările neautentice: *Patrologie*, vol. II/2 (Secolul IV: Răsărit și Apus), trad. de Adrian Marinescu, Ed. Bizantină, București, 2012, p. 102; Johannes Quasten, afirmă că „originea acestei ultime lucrări [*Constitutiones asceticae*, subl. ns.] rămâne incertă. În primul ei capitol se poate remarca o evidentă influență mesaliană": *Patrologia*, vol. III, Christian Classics, Allen, 1959, p. 213; P. Fedwick consideră că textul *Constituțiilor* era cunoscut în Palestina în

timpul vieţii Cuviosului Isaia Pustnicul (†489) sau chiar înainte de el, fiind probabil compus în Palestina înainte de sfârşitul sec. al V-lea (Paul J. FEDWICK, „The Translations of Works of Basil Before 1400", în: *Basil of Caesarea: Christian, Humanist, Ascetic: A Sixteen-Hundredth Anniversary Symposium*, P.J. FEDWICK, vol. II, Pontifical Institute of Mediaeval Studies, Toronto, 1981, p. 448 şi nota 7, p. 440; Pr. Ioan G. Coman consideră şi el *Constituţiile* neautentice; v. *Patrologia*, Sfânta Mânăstire Dervent, [2]2000, p. 112. Cert este că, în pofida tuturor acestor critici bazate pe diferenţele reale amintite mai sus, lectura în paralel a *Regulilor* şi a *Constituţiilor* demonstrează numeroase afinităţi între cele două texte. De aceea, se poate spune cu siguranţă că în textul *Constituţiilor* se reflectă pe deplin gândirea şi experienţa duhovnicească a părintelui capadocian, această operă putând fi considerată dacă nu un text de origine basiliană, cel puţin un text de tradiţie basiliană. În cel de-al doilea caz, importanţa şi valoarea *Constituţiilor* nu ar scădea, deoarece am avea, în această situaţie, o mărturie autentică a modului în care a fost percepută contribuţia complexă a Sfântului Vasile, a felului în care opera şi personalitatea duhovnicească a Sfântului Vasile a influenţat dezvoltarea imediată a monahismului şi o mărturie a modului în care s-au raportat monahii din epocile imediat următoare la opera şi gândirea sfântului părinte.

În legătură cu tradiția manuscrisă și variantele de text ale *Constituțiilor*, călugărul benedictin Jean Gribomont semnalează existența, în total, a șapte recensiuni, prezentate aici în ordinea și cu denumirea cu care apar la Gribomont. Există o versiune mai veche, numită *V* (*Vulgata*); alta cu mici diferențe în privința titlului operei, denumită de Gribomont *V'*; alta numită *N* (aceasta provine, cel mai probabil, din mănăstirea calabreză a Cuviosului Nil de la Rossano [†1005]); o recensiune *W* (un nume convențional dat de Gribomont pentru o serie de manuscrise târzii ce conțin o variantă de text similară cu cea editată în *PG* 31: 34 capitole precedate de un prolog, ceea ce reprezintă o combinare a tradiţiilor prezentate deja, *V* şi *N*); o alta *S* (*Studita*, numită astfel pentru că numeroase manuscrise din această recensiune provin din Mănăstirea Studion, printre care poate fi amintit, ca

fiind cel mai cunoscut și apreciat manuscris din această tradiție, *Codex Mosquensis 117*, care datează din anul 880); o recensiune *O* (*Orientalis* – reprezintă, cel mai probabil, cea mai veche tradiție de manuscrise ce conțin texte ascetice basiliene) și *M* (*Misogyna*, numită așa pentru că în manuscrisele din această recensiune există tendința de a exclude dintre regulile basiliene pe cele care se referă la femei). Aceste recensiuni diferă, în principal, în ceea ce privește ordinea capitolelor sau omisiunea unora dintre ele. Cele mai multe probleme de text se întâlnesc în concluzie (*i.e.* finalul capitolului XXXIV) și în forma capitolului XIX. Cf. descrierea acestor recensiuni, precum și particularitățile fiecăreia dintre ele, la Jean GRIBOMONT, *Histoire du texte...*, pp. 304-305; P.J. FEDWICK, *Bibliotheca Basiliana Vniuersalis*, vol. III, pp. 736-743 (Fedwick consideră că *V* și *V′* fac parte din aceeași tradiție, având doar un titlu diferit, de aceea, în opinia sa, numărul recensiunilor pentru *Constituții* s-ar reduce la șase: *S*, *V*, *W*, *O*, *N* și *M*; vezi în acest sens și nota 22 din volumul său, p. 736). Ediția *Migne* folosește pentru *Constituții* un număr de patru codice, care provin din două dintre familiile de manuscrise amintite. Acestea sunt, cu denumirea veche și nouă: *Regius 1824* (numit în notele din *PG* *Regius primus*) = *Parisinus graecus 476*, din sec. al X-lea (cuprinde un text din familia numită *N*); *Regius 1908* (în *PG* este numit *Regius secundus*) = *Paris. gr. 505*, din sec. al XII-lea (din familia de manuscrise care reproduc o variantă *V*); *Regius 2288* (numit în *PG* *Regius tertius*) = *Paris. gr. 504*, din sec. al XII-lea (reproduce versiunea *V*), care a servit la realizarea ediției princeps; *Regius 2895* (în notele *PG* este numit *Regius quartus*) = *Paris. gr. 964*, din sec. al XI-lea (varianta *V*). Pe lângă aceste manuscrise, în notele *PG* se face adesea trimitere și la alte două codice, la *Codex Colbertinus* (*i.e. Paris. gr. 502*, din sec. al XII-lea, cu recensiunea *N*) și, mai rar, la *Codex Vossii* (*i.e Leiden gr. 1*, de la sfârșitul sec. al X-lea – începutul sec. al XI-lea; cuprinde varianta de text notată *N*). În limba română, *Constituțiile* au fost tălmăcite parțial sau integral în repetate rânduri, fiind unul din textele ascetice care s-a bucurat de un viu interes. Mitropolitul Nestor Vornicescu s-a ocupat de inventarierea și prezentarea succintă a tuturor traducerilor (de până în anul 1979) din opera

Sfântului Vasile în spaţiul românesc (v. †Nestor VORNICESCU, „Opere ale Sfântului Vasile cel Mare în literatura noastră bisericească", în: *Ortodoxia*, anul XXXI (1979), nr. 1 (ian.-mart.), pp. 28-48). Primele traduceri româneşti din *Constituţii* sunt produsul „Şcolii paisiene", posibil, printr-un intermediar slav care i-ar fi aparţinut chiar Sfântului Paisie Velicicovschi. Astfel, în sec. al XVIII-lea apar primele astfel de traduceri păstrate în manuscris. Printre acestea se numără o traducere importantă semnată de monahul Vitalie, un ucenic al Sfântului Paisie (v. manuscrisul rom. 952 din Biblioteca Academiei Române - sfârşitul sec. al XVIII-lea, f. 6-94v). Pentru alte traduceri din sec. al XVIII-lea şi al XIX-lea, păstrate tot în manuscris, v. †Nestor VORNICESCU, „Opere ale Sfântului Vasile ...", pp. 33-34, 38-40; P.J. FEDWICK, *Bibliotheca Basiliana Vniuersalis*, vol. III, pp. 333-334, 337-339. Tot în ultimele decenii ale sec. al XVIII-lea, în Transilvania, Samuil Micu Clain transpune „pe românie" *Constituţiile* într-o traducere care cunoaşte mai multe transcrieri revizuiri făcute de autor, datate astfel: prima variantă, cel mai probabil, din 1768, a doua din 1780 şi ultima din preajma anului 1800. Pentru aceste texte, vezi manuscrisele rom. 535 (1768?), 410 (1780) şi 536 (1804?), din Biblioteca Filialei din Cluj a Academiei Române; Pr. Ion BUNEA, „Scrieri patristice traduse de Samuil Micu Clain", în: *BOR*, anul XCIV (1976), nr. 9-12 (sept.-dec.), pp. 985-986; †Nestor VORNICESCU, „Opere ale Sfântului Vasile ...", pp. 34-35). Prima dată, *Constituţiile* sunt publicate fragmentar (capitolele XVIII-XIX, XXI-XXIV, XXVI-XXXIV), fără o precizare a traducătorului, în volumul *Adunare a cuvintelor celor pentru ascultare ... şi Viaţa stareţului Paisie dela Neamţu*, Mănăstirea Neamţ, 1817, pp. 31-89. Ulterior, în anul 1826, acestea sunt traduse integral şi publicate în *Cuvinte puţine oarecare din ceale multe ale celor întru sfinţi părinţilor noştri Vasilie celui Mare şi Grigorie Cuvântătoriului de Dumnezeu, tîlmăcite din limba Elinnească şi acum întîi tipărite, în zilele prealuminatului şi prea înălţatului nostru Domn Grigorie Dimitriu Ghica Voevod, spre folosul neamului nostru, în Bucureşti în sfînta Mitropolie, la anul 1826 de Matthei Băbeanul Tipograful*, pp. 89^{v}-110. Chiar dacă în foaia de titlu nu se aminteşte nimic de traducătorul textelor cuprinse în volum, din prefaţa intitulată *Cătră cititoriul* (p. 2) se

poate deduce că cel ce a tradus *Constituțiile* este însuși Sfântul Grigorie Dascălul. În plus, simpla comparare a textului acestei traduceri cu cel publicat anterior în 1817, la Neamț, ne poate conduce la concluzia că amândouă tălmăcirile (care prezintă între ele doar câteva mici diferențe) sunt opera aceluiași traducător, în persoana ierodiaconului, pe atunci, Grigorie (Dascălul). Această ultimă traducere a fost apoi retipărită de † Vladimir de Repta în volumul *A celui întru sfinți părintelui nostru Vasilie Arhiepiscopul Chesariei Capadochiei. Aședĕmênturi călugăresci cătră cei ce se nevoiesc în vieața de obsce și deosebi*, Tipografia Societății Bucovinene, Cernăuți, 1898, pp. 3-79. În sec. al XX-lea textul a fost retradus în volumul *Sf. Vasile cel Mare, Scrieri*, partea a II-a (*Asceticele*), în: *Părinți și Scriitori Bisericești* (în continuare prescurtat PSB) 18, trad., introd., indici și note de Iorgu D. Ivan, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1989, pp. 469-528; republicat, cu unele revizuiri, în extrasul *Cele trei cuvinte ascetice, Constituțiile ascetice, Epistole ascetice*, Editura Institutului Biblic și de Misiune Ortodoxă, București, 2009, pp. 55-154.

Nicolae Mogage

Constituții ascetice[2]

ale celui între sfinți, Părintele nostru Vasile, arhiepiscopul Cezareii Capadociei, pentru cei care se nevoiesc în asceză într-o chinovie[3] ori de unii singuri

Cuvânt înainte

1. După ce ai îmbrățișat filosofia[4] cea după Hristos și ți-ai ridicat cugetul mai presus și de poftele, și de plăcerile, și de grijile lumești și te-ai străduit să îți îndepărtezi și să îți abați cu orice chip gândul de la patimile trupești, ai purtat de multe ori multe discuții cu noi, căutând să afli în ce fel ar trebui dusă la bun sfârșit lupta pe care ai început-o deja, fără să fii cuprins în niciun fel de poftele trupești, care trec prin mijlocirea corpului asupra sufletului; [căutând să afli] și care este primul [lucru] asupra căruia trebuie să veghezi cel mai tare și care [este al doilea] după [acest] prim [lucru]; apoi, pe care din cele bune trebuie să le râvnești, așa încât, pe de o parte, să eviți, printr-o veghere atentă, săvârșirea lucrurilor necuvenite, iar, pe de altă parte, să reușești, prin râvna [ta], înfăptuirea celor bune.

---

[2] Traducerea de față este realizată după textul grecesc din *PG* 31, 1321-1428, reeditat (cu unele corecturi, mai ales ale erorilor tipografice din *PG*) în colecția Βιβλιοτήκη Ἑλλήνων Πατέρων καὶ Ἐκκλησιαστικῶν Συγγραφέων, τόμος νζ', Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήναι, 1978, pp. 15-65.

[3] Termenul κοινοβίῳ (cel mai probabil o substantivizare a adjectivului κοινόβιος – „care trăiește la un loc/în comuniune [cu alții]") înseamnă „viețuire într-o comunitate", „viață de obște", ajungând să capete înțelesul tehnic de „chinovie", „obște", comunitate de asceți care au un mod comun de viață și care respectă un program comun.

[4] În scrierile Părinților Bisericii observăm, în general, o tendință de specializare și restrângere a înțelesului cuvântului φιλοσοφία la sensul de „viață în Hristos", conformă cu Evanghelia. Această „filosofie creștină" este identificată apoi cu modul desăvârșit de aplicare a principiilor evanghelice – viața ascetică, asumată, în special, de monahi, aceasta fiind considerată adevărata înțelepciune și filosofie.

După aceea însă ai cerut să-ți ajungă și într-o formă scrisă expunerea sfatului nostru cu privire la această [problemă]. Din acest motiv am fost și noi împinși să nu trecem cu vederea râvna ta cea bună, ci să o sprijinim și să o întărim, cum se poate, și prin povețele [venite] din partea noastră, dar nu pentru că ar fi de ajuns pentru subiectul [în discuție] cuvântul oferit [de noi], ci pentru ca nu cumva să ascundem [cuvântul] care se află [în noi] sub tăcere, ca sub o movilă [de pământ], și pentru ca, prin aceasta, să fugim de pedeapsa care îl amenință pe cel care a ascuns talantul în pământ[5].

Ei bine, de multe ori, pentru oameni, un prilej al dorinței de plăceri și griji lumești[6] este, neîndoielnic, căsătoria; căci nu ar putea găsi cineva [vreo altă dorință], care să fie sădită în natura trupului, mai intensă și mai aprigă decât dorința părții femeiești față de bărbați sau, față de femei, a părții bărbătești; și pe bună dreptate, fiindcă [această dorință] există în mod natural în vederea procreării urmașilor. Întrucât [căsătoria] are un rol atât de important, era de așteptat să îi fie adus în sprijin și [acest] impuls mai puternic. [Așa cum] nici [nu ar putea găsi cineva] griji care se abat asupra oamenilor mai grele decât cele care roiesc deodată pe deasupra ca urmare a unirii conjugale, după cum spune Pavel: „Cel ce s-a căsătorit se preocupă de cele ale lumii"[7], fiind împovărat de griji. Într-adevăr, cel care este singur poate să se ocupe doar de sine însuși și de propriile nevoi ale trupului sau poate ar putea să le și disprețuiască, întrucât poate cu ușurință să se convingă pe sine însuși înspre aceasta. Dimpotrivă, cel care poartă grijă de soție și copii nu mai e stăpân pe propria sa voie, ci este

---

[5] Cf. *Matei* 25, 25.

[6] Prima etapă în căutarea liniștii (ἡσυχία) – atât de necesară vieții contemplative a ascetului – este detașarea de orice distragere și risipire a minții: „Pe cel care încă nu-i unit prin legătura căsătoriei îl tulbură [adeseori] furia patimilor, pofte greu de potolit și tot felul de dorințe trupești primejdioase, pe câtă vreme pe cel care trăiește în legătura familială îl ia în primire un alt vârtej de griji ..." (Sfântul Vasile cel Mare, *Epistole*, trad. de Pr. T. Bodogae, ed. rev. de Tudor Teoteoi, în: col. PSB 3 (serie nouă), Editura Basilica a Patriarhiei Române, București, 2010, pp. 31-32.); *Regulile mari*, V, 1, unde, de asemenea, Sfântul Vasile citează din 1 *Corinteni* 7, 33, așa cum se va întâmpla mai jos și în textul nostru. La fel ca în textele citate, și în aceste rânduri se observă cum căsătoria nu este denigrată, ci doar scoasă în evidență ideea că, față de căsătorie, celibatul prezintă un avantaj prin aceea că este lipsit de grijile variate pe care le presupune viața de familie.

[7] 1 *Corinteni* 7, 33.

constrâns să săvârşească pentru ea lucruri care țin de plăceri şi, ocupându-se de îngrijirea copiilor, [este constrâns] să se afunde într-un noian mare de griji, pe care, pentru ca să le prezint cu de-amănuntul, ar fi necesar un timp mai îndelungat decât se poate în momentul de față.

2. Prin urmare, cel care năzuieşte să fie liber de legăturile lumii a fugit de căsătorie ca de nişte cătuşe şi, fugind de ea, şi-a închinat viața lui Dumnezeu şi a făgăduit curăție[8], astfel că lui nu-i mai este îngăduită întoarcerea la căsătorie[9], ci [trebuie] să se angajeze cu orice chip în luptele pentru [păstrarea] curăției, înfruntând din răsputeri firea şi impulsurile ei mai violente. Căci atunci când unul ca acesta a ajuns să fie îndrăgostit de Dumnezeu, tânjind să dobândească, cât de puțin măcar, din nepătimirea Aceluia şi dorind să guste din sfințenia şi din seninătatea şi liniştea şi din blândețea cea duhovnicească, precum şi din desfătarea şi din bucuria care se nasc din ele, [ei bine, după aceea,] pe de o parte, îşi dă toată silința să-şi țină gândurile departe de orice patimă materială şi trupească care-i tulbură sufletul şi, pe de altă parte, cercetează îndeaproape cele dumnezeieşti cu un ochi al sufletului curat şi neumbrit [de ceva], umplându-se cu nesaț de lumina [care vine] de acolo.

După ce şi-a exersat sufletul până [a ajuns] la o asemenea stare şi aşezare [lăuntrică], intră într-o strânsă familiaritate cu Dumnezeu, în virtutea asemănării sale [cu El] – atât cât e ea cu putință –, şi Îi devine drag şi preadorit, deoarece, într-adevăr, a făcut față unei lupte mari şi greu de dus şi a fost în stare, cu cugetul neatins de îmbinarea [sa] cu materia şi ținut departe de amestecul cu patimile trupeşti, să stea de vorbă cu Dumnezeu.

Este deci atât [un lucru] potrivit, cât şi o firească urmare ca cel care s-a ridicat prin asceza despre care s-a vorbit deja către o astfel de stare [sufletească] să nu fie din nou tras în jos de răzvrătirile [care vin din partea] cărnii spre împărtăşirea de patimile ei, nici ca ochiul sufletului [său], atunci când întâmpină aburii care se ridică de acolo, să fie cumva învăluit ca într-o ceață foarte

---

[8] Cf. *Regulile mari*, XV, 4.

[9] Pentru gravitatea încălcării de către un ascet a făgăduinței sale şi a revenirii la forma de viață anterioară, v. *Regulile mari*, XIV.

groasă şi [nici ca] privirea gândului [său], odată înţepată de fumul patimilor, să decadă de la contemplarea dumnezeiască şi duhovnicească.

Capitolul I

Despre necesitatea de a pune rugăciunea înaintea tuturor.

1. Orice faptă, iubitule, şi orice cuvânt al Mântuitorului nostru Iisus Hristos este o lege pentru evlavie şi pentru virtute. Tocmai pentru aceasta S-a şi făcut om, pentru ca, zugrăvindu-ne ca într-un tablou evlavia şi virtutea, fiecare [bărbat] şi fiecare [femeie] privindu-l, să tindem, după putere, spre model. Căci pentru aceasta poartă El trupul nostru, pentru ca să imităm[10] şi noi, pe cât posibil, purtarea Lui. Deci tu, când asculţi un cuvânt sau [ceva despre] vreo faptă de-a Lui, nu le asculta neglijent sau superficial sau ca şi cum ar fi ceva întâmplător, ci pătrunde în adâncul celor contemplate, [adică] devino părtaş [adevărurilor] care ţi-au fost încredinţate în chip tainic.

Astfel, Marta[11], pe de o parte, Îl primeşte pe Domnul sub [acoperişul casei sale], iar Maria, pe de altă parte, stă aşezată la picioarele Lui. În [fiecare din] cele două surori [se află] o râvnă bună; totuşi separă lucrurile: Marta slujea, pregătind cele [necesare] pentru a ieşi în întâmpinarea nevoii Lui trupeşti, iar Maria, şezând la picioarele Lui, asculta cuvintele Sale. Aşadar, una oferea o clipă de odihnă părţii [Lui] văzute, iar alta se punea în slujba a ceea ce era nevăzut; căci Cel de faţă era cu adevărat şi om şi Dumnezeu. Acelaşi Stăpân a primit râvna ambelor femei. Însă Marta, împovărată de muncă, Îl ruga pe Domnul să mijlocească [pentru ea], ca să o primească drept ajutor în slujire pe sora sa. „Spune-i", zice, „ca, ridicându-se, să slujească dimpreună cu mine!" Iar Domnul [i-a răspuns]: „Marto, Marto, te îngrijorezi şi te frământi pentru multe [lucruri], însă este nevoie de unul singur. Într-adevăr, Maria şi-a ales partea cea bună, care nu va fi

[10] Sfântul Vasile defineşte drept normă absolută sau scop (ὅρος) al vieţii creştine „urmarea lui Hristos în măsura Întrupării Sale" (*Regulile mari*, XLIII, 1).
[11] Următoarele paragrafe fac trimitere la episodul descris în *Luca* 10, 38-42.

luată de la ea"[12]. Căci nu pentru aceasta suntem de față, [anume] pentru ca să ne odihnim pe paturi și să ne hrănim pântecele, ci suntem de față ca să vă hrănim cu cuvântul adevărului[13] și cu contemplarea tainelor[14]. Pe una, așadar, nu a întors-o de la [treburile] [pe care] le făcea, în schimb, pe cealaltă a lăudat-o pentru [lucrurile] [de care] se preocupa.

Privește-mi deci cele două dispoziții simbolizate de cele două femei: prima, ca una care a ales slujirea aceea mai trupească, este inferioară, atâta doar că și aceasta este foarte folositoare; iar cealaltă, ca una care s-a ridicat la contemplarea tainelor, este superioară și mai duhovnicească. Pe acestea, tu cel care asculți, ia-le în sens duhovnicesc și alege ce voiești [din cele două]! Dacă vrei să slujești, slujește în numele lui Hristos, căci El spunea: „În măsura în care ați făcut unuia dintre acești frați ai Mei foarte mici, Mie Mi-ați făcut"[15]. Astfel că și dacă primești pe străini și dacă alini pe cei săraci și dacă te apleci asupra celor cuprinși de durere și dacă întinzi o mână de ajutor celor aflați la ananghie sau în vreo nenorocire și dacă te pui în slujba celor bolnavi, pe toate [acestea] le primește Hristos [ca și cum ar fi făcute] pentru El Însuși. Dacă însă vrei să o imiți pe Maria, care a lăsat deoparte slujirea trupului, dar care s-a ridicat la contemplarea celor spirituale, ține-te cu adevărat de acest lucru: lasă deoparte trupul, renunță la cultivarea pământului, la gătit și la pregătirea [bucatelor]; așază-te la picioarele Domnului și ascultă cuvintele Lui ca să ajungi părtaș tainelor dumnezeirii. Căci contemplarea învățăturilor lui Iisus întrece slujirea trupului.

2. Ai primit, așadar, iubitule, pildele și argumentarea. Urmează cu zel ce vrei: fii ori un slujitor al celor săraci, ori îndrăgostit de învățăturile lui Hristos. Dacă însă ești în stare să le urmezi cu zel pe amândouă, dobândește de la fiecare din cele două rodul mântuirii. Totuși primul ca importanță este cuvântul duhovnicesc, iar toate celelalte sunt de o însemnătate mai mică, căci „Maria", spune [Mântuitorul], „și-a ales partea cea bună"[16].

---

[12] *Luca* 10, 41-42.

[13] Sintagma apare în 2 *Corinteni* 6, 7; *Efeseni* 1, 13; *Coloseni* 1, 5; 2 *Timotei* 2, 15; *Iacov* 1, 18. Ea este întâlnită și mai jos, în cap. XXIV, 1.

[14] Cf. *Matei* 13, 11.

[15] *Matei* 25, 40.

[16] *Luca* 10, 42.

Iar dacă vrei și tu să fii un inițiat în tainele lui Hristos, să te așezi mai întâi la picioarele Lui, să primești apoi Evanghelia Lui, să lași în urmă întregul tău mod de viață [de mai înainte] și să-ți petreci în continuare [viața] fără griji. Să uiți însă chiar de propriul tău trup și astfel să fii în stare să intri, prin contemplații, într-un dialog cu El, ca să urmezi cu zel pe Maria și să culegi drept rod slava cea preaînaltă.

Iar când te rogi, ia aminte să nu ceri unele în locul altora și [astfel] să mânii pe Domnul: nu averi, nu slavă omenească, nu putere, nimic altceva din cele trecătoare; ci cere Împărăția lui Dumnezeu, iar pe toate cele [necesare] pentru nevoia trupului ți le va oferi El, precum zice Însuși Domnul: „Căutați Împărăția lui Dumnezeu și dreptatea Lui, iar toate acestea vi se vor adăuga”[17]. Însă două sunt, iubitule, felurile rugăciunii: primul [îl reprezintă rugăciunea] de slăvire [făcută] cu smerită cugetare, iar al doilea [fel], care este mai prejos, [este rugăciunea] de cerere. Așadar, când te rogi, să nu ajungi imediat la cerere; altfel, îți dai în vileag singur intenția, cum că te-ai ruga lui Dumnezeu [doar] pentru că ești strâmtorat de nevoia [ta].

Deci, când [îți] începi rugăciunea, lasă-te de-o parte pe tine însuți, pe femeie, pe copii; părăsește pământul, treci dincolo de cer: lasă de-o parte orice creatură văzută și nevăzută și începe cu slăvirea Celui Care le-a făcut pe toate. Și, când Îl vei slăvi, nu lăsa mintea să rătăcească de colo colo, nu înșira basme în felul grecilor, ci culege [cuvinte] din Sfintele Scripturi și spune: „Te binecuvântez, Doamne, Îndelung răbdătorule și Îndurate[18], Care mă

[17] *Matei* 6, 33.

[18] Sensul etimologic al adjectivului ἀνεξίκακος (format de la radicalul verbului ἀνέχεσθαι – „a îndura”, „a răbda” și κακόν – „răul”) este „care îndură răutatea”, „tolerant”, „indulgent”. Substantivul corespondent, ἀνεξικακία, „capacitatea de a suporta (un) rău(l)”, „îndurare”, „îngăduință”, „indulgență”, este, alături de μακροθυμία și ὑπομονή, unul din termenii vocabularului grecesc al răbdării. În *Constituții* se întâlnesc toate cele trei cuvinte: ἀνεξικακία de 4 ori (mai jos, în pct. 3 al acestui capitol; de două ori în cap. IV, 5; cap. XIII); μακροθυμία apare de 4 ori (de două ori în cap. IV, 5; de două ori în cap. XXIX); ὑπομονή de 3 ori (I, 6, 7; XXI, 3). Acești trei termeni sunt asemănători ca înțeles, dar totuși nu sunt echivalenți. Într-o scurtă analiză textuală a ocurențelor acestor cuvinte (analiza se limitează asupra lui ἀνεξικακία și a lui ὑπομονή) în opera Sfântului Ioan Gură de Aur, cercetătoarea Francesca Barone sublinia nuanțele specifice fiecăruia dintre aceste concepte – afirmații care se verifică și în cazul *Constituțiilor* (v. Francesca P. BARONE, „Le vocabulaire de la patience chez Jean Chrysostome: les mots ἀνεξικακία et ὑπομονή”, în: *Revue de philologie, de littérature et d'histoire anciennes*,

rabzi îndelung în fiecare zi când greșesc și Care ne-ai dat nouă tuturor putința de a ne pocăi. Căci din această pricină taci și ne înduri, Doamne, pentru ca să Te slăvim pe Tine, Cel Care iconomisești[19] în felurite chipuri mântuirea neamului nostru: odată prin înfricoșări, altădată prin îndemnuri, odată prin profeți, mai apoi cercetându-ne prin venirea Hristosului Tău[20]. Căci Tu ne-ai plăsmuit pe noi, și nu noi[21]. Tu ești Dumnezeul nostru".

3. După ce [L-]ai slăvit, așa cum poți, [în cuvinte] din Scripturi și ai înălțat laudă către Dumnezeu, începe atunci cu cuget smerit și spune: „Eu, Doamne, nu sunt vrednic să vorbesc înaintea Ta, deoarece sunt tare păcătos". Și chiar dacă nu te știi pe tine însuți vinovat de ceva josnic, [totuși] așa se cuvine să vorbești, căci nimeni nu este fără de păcat, decât numai singur Dumnezeu. Într-adevăr, multe păcate săvârșind, de cele mai multe nici nu ne dăm seama. Din această cauză zice Apostolul: „De nimic nu mă știu vinovat, dar nu am fost îndreptat prin aceasta"[22], ceea ce înseamnă: „Multe păcate săvârșesc, și nu îmi dau seama [de ele]". De aceea și profetul zice: „Cine își va da seama de greșelile [sale]?"[23] Prin urmare, nu minți atunci când spui despre tine însuți că ești păcătos. Căci, dacă îți dai seama [că ești păcătos], păcătuiești tocmai prin însuși faptul de a spune: „Eu nu sunt un păcătos". Dimpotrivă, mai bine spune: „Sunt mai păcătos decât toți păcătoșii, întrucât încalc dumnezeiasca poruncă ce [ne] în-

---

LXXXI, 2007, 1, pp. 5-12). În primul rând, este demonstrabil că μακροθυμία exprimă, de obicei, îndelunga răbdare a lui Dumnezeu, pe care oamenii trebuie să încerce să o imite în propria lor viață. Pe de altă parte, în ceea ce privește ceilalți doi termeni, se constată din analiza textelor Sfântului Ioan, dar și din textul *Constituțiilor*, că ἀνεξικακία este răbdarea cuiva care nu răspunde cu rău la rău, nu păstrează amintirea unei nedreptăți suferite, care își stăpânește mânia și nu se răzbună. Ea este îndreptată, în general, față de persoane. În schimb, ὑπομονή are drept obiect diverse situații, evenimente sau stări (cum ar fi pericolele de orice fel, intemperiile, bolile, sărăcia sau alte probleme cu care se poate confrunta cineva).

[19] Verbul οἰκονομεῖν (tradus aici) și substantivul corespondent οἰκονομία (ambii termeni au o bună reprezentare în acest text) acoperă o paletă semantică foarte amplă, ceea ce pune în dificultate traducătorul. Οἰκονομία este adesea echivalat prin termeni diferiți, aparent fără o legătură între ei: „gospodărirea unei case", „chivernisire", „economisire", „administrare", „distribuire", „adaptare", „subterfugiu", „tact", „plan", „Întruparea (Mântuitorului)" ș.a.

[20] Cf. *Evrei* 1, 1-2.

[21] Cf. *Psalmul* 99, 3 (*LXX*).

[22] *1 Corinteni* 4, 4.

[23] *Psalmul* 18, 13 (*LXX*).

deamnă: «Când veți fi isprăvit cu bine toate, spuneți: 'Suntem niște slugi nefolositoare, căci am făcut [cele] pe care suntem datori să le facem'[24]»". Așa trebuie să gândești tu tot timpul, că: „Nu sunt bun de nimic". Și din nou [se spune]: „Socotindu-vă cu cuget smerit unul pe celălalt mai presus de sine însuși"[25]. Roagă-te, dar, lui Dumnezeu cu teamă și cu cuget smerit.

Deci, după ce [ți-]ai lungit mărturisirea smeritei [tale] cugetări, să spui și [aceste cuvinte]: „Îți mulțumesc, Doamne, că mi-ai răbdat îndelung greșelile și că m-ai lăsat până acum nepedepsit; fiindcă eu eram de multă vreme vrednic de a suferi multe primejdii și de a fi îndepărtat de la fața Ta, însă iubirea Ta de oameni cea îndurătoare a fost îndelung răbdătoare față de mine. Îți mulțumesc, chiar dacă nu sunt în stare prin mine însumi să[-Ți] mulțumesc pentru îndurarea Ta [față de mine]".

Și după ce ai împlinit cele două părți [ale rugăciunii], slăvirea și smerita-cugetare, abia apoi cere ceea ce trebuie să ceri: nu bogăție – după cum am spus deja mai înainte –, nu slavă pământească, nu sănătate a trupului; căci El te-a plăsmuit pe tine și se preocupă de mântuirea ta și știe cum să fie de folos fiecăruia, fie să însănătoșească, fie să aducă boala; ci cere, așa cum ți s-a poruncit, Împărăția lui Dumnezeu[26]. Căci de nevoia trupului tău, după cum am zis mai sus, El Însuși se va îngriji. Fiindcă Împăratul nostru este foarte înalt și Se supără dacă cineva I-ar cere ceva neînsemnat [sau] careva dintre noi Îi aduce o cerere pentru [lucruri] care nu se cuvin. Deci ferește-te ca prin rugăciunea ta să aduci asupra ta vreo supărare, cerând pentru tine [numai] cele vrednice de Împăratul Dumnezeu!

Iar atunci când ceri cele vrednice de Dumnezeu, să nu renunți până când nu [le] primești. Căci, arătând într-un mod indirect aceasta, Domnul zice în Evanghelie: „Cine dintre voi va avea un prieten și va merge la el în miez de noapte și îi va spune: «Prietene, împrumută-mi trei pâini, deoarece mi-a venit de pe cale un prieten și nu am ce să-i pun înainte!», iar acela dinăuntru i-ar răspunde: «Nu mă necăji, căci ușa a fost deja închisă, iar

[24] *Luca* 17, 10.
[25] *Filipeni* 2, 3.
[26] Cf. *Matei* 6, 33.

copiii mei dimpreună cu mine suntem în pat! Nu pot să mă scol să-ți dau»? Vă spun: chiar dacă, sculându-se, nu-i va da pentru faptul că-i este prieten, totuși, din pricina îndrăznelii[27] lui, sculându-se, îi va da lui [cele] de care are nevoie"[28].

4. O pildă ne dă Însuși Domnul ca să ne învețe să fim tari și stăruitori în credință. Căci El ia o pildă de la om pentru om ca să înveți să nu te lași înfrânt niciodată; pentru ca, atunci când ceri și nu primești, să nu renunți până nu primești, [bineînțeles] numai dacă, așa cum am spus deja mai înainte, ceri [cele] pe care Dumnezeu le voiește. Și să nu spui: „Sunt păcătos și [de aceea] nu sunt ascultat". Căci pentru ca să nu-ți pierzi încrederea, pentru aceasta zice: „Chiar dacă nu-i va da pentru faptul că-i este prieten, totuși îi va da lui [cele] de care are nevoie pentru îndrăzneala lui"[29]. De altfel, chiar dacă ar trece și o lună, chiar și anul, chiar și un răstimp de trei, chiar și de patru ani, ba chiar și mai mulți ani [dacă ar trece] până să primești [ceea ce ceri], să nu dai înapoi, ci cere cu credință, înfăptuind tot timpul binele.

Căci, adeseori, câte unul din noi în tinerețe s-a străduit să-și însușească cumpătarea, dar după aceea s-a strecurat pe nesimțite plăcerea, au fost puse în mișcare poftele firii, a slăbit rugăciunea, s-a abătut asupra tinereții vinul, a dispărut cumpătarea și el a devenit un altfel de om față de celălalt [de dinainte]. Așa apar schimbările, din cauza faptului că patimilor nu li se stă împotrivă cu un cuget neclintit.

De aceea, trebuie ca, pe de o parte, [fiecare] să facă tot ce ține de el, iar, pe de altă parte, să strige către Dumnezeu, ca să lupte alături de el. Căci, dacă cineva, prin ușurătatea[30] [sa], se dedă

---

[27] Am tradus ἀναίδεια printr-un termen românesc care are, în general, o conotație pozitivă („îndrăzneală"), deși studiile biblice moderne au remarcat că, în conformitate cu înțelesul termenului în toate celelalte ocurențe din literatura greacă (cel puțin, de până la sfârșitul sec. al IV-lea d.Hr.), ἀναίδεια nu poate avea decât o conotație negativă: „nerușinare", „obrăznicie", „insistență nepoliticoasă". V. de exemplu: John NOLLAND, *Luke 9:21-18:34*, în: *Word Biblical Commentary* 35b, Word Book, Dallas, 1993, pp. 621-627. Această opțiune de traducere urmărește însă să fie în consonanță cu interpretarea pozitivă pe care o întâlnim în paragraful următor. Aceeași interpretare se regăsește și la SFÂNTUL CLEMENT ALEXANDRINUL, *Quis dives salvetur*, 42, 19.

[28] *Luca* 11, 5-8.

[29] *Luca* 11, 8.

[30] Substantivul tradus aici prin „ușurătate" (χαυνότης) are o evoluție semantică similară cu a adjectivului de la care este format (χαῦνος – „poros", „spongios", „afânat",

poftelor și se predă singur dușmanilor, lui nu i se alătură Dumnezeu în luptă și nici nu-l ascultă, pentru că el s-a înstrăinat mai înainte de Dumnezeu prin păcatul [său]. Căci acela care vrea să fie ajutat de Dumnezeu nu neglijează cele pe care se cuvine să le [facă]. Iar cel care nu neglijează ceea ce se cuvine [să facă] nu este neglijat vreodată de ajutorul dumnezeiesc în luptă. E nevoie deci să nu fie învinuit în nicio privință de propria conștiință și [numai] așa să cheme ajutorul dumnezeiesc; însă nu [trebuie] să [îl] cheme cu nepăsare, nici cu mintea risipită ici și colo. Fiindcă unul ca acesta nu numai că nu va primi ceea ce cere, ci mai curând va mânia pe Stăpânul. Pentru că, dacă cineva, atunci când stă înaintea unui conducător și vorbește [cu el], stă cu multă teamă în picioare, având și ochiul din afară și pe cel dinăuntru, al sufletului, nerisipit, nu se primejduiește niciodată, cu cât mai mult e nevoie să stai înaintea lui Dumnezeu cu teamă și cu cutremur, având toată mintea îndreptată numai spre El și nicăieri altundeva? Pentru că El nu vede, precum oamenii, numai pe omul cel din afară, ci îl pătrunde cu privirea și pe cel dinăuntru. Deci, dacă stai în fața lui Dumnezeu așa cum trebuie și dacă din partea ta faci tot ce ține de tine, să nu te îndepărtezi până când nu primești ceea ce ceri.

Iar dacă ești învinovățit de conștiința ta, cum că ești disprețuitor, și [dacă] stai la rugăciune [cu mintea] risipită, când ai putea să stai nerisipit, să nu cutezi să stai înaintea lui Dumnezeu, ca să nu-ți devină rugăciunea un păcat[31]. Dacă însă, fiind slăbit de tot de pe urma păcatului, nu poți să te rogi fără a fi distras într-o parte sau alta, sforțează-te, atât cât poți, și stăruie stând înaintea lui Dumnezeu, având mintea [îndreptată] spre El și adunând-o spre ea însăși, și Dumnezeu îți va arăta îngăduință; fiindcă tu nu ești în stare să stai înaintea lui Dumnezeu cum se cuvine nu din dispreț [față de El], ci din slăbiciune. Iar dacă te sforțezi așa spre

---

„găunos", „sec", „vid", de unde, cu o valoare figurată, el înseamnă „lipsit de consistență", „zadarnic", „frivol", „ușuratic" ș.a.). Astfel, el poate fi tradus prin „găunoșie", atât la propriu, cât și la figurat (această variantă este întâlnită în traducerea românească a lucrării *Despre Fericiri* a Sfântului Grigorie de Nyssa; în vol. *Scrieri I*, în: PSB 29, traducere de Pr. D. Stăniloae, Pr. I. Buga, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1982, p. 339), „lipsă de consistență / trăinicie", „moliciune", „slăbiciune", „vanitate" („umflare", în aceeași traducere; p. 340) ș.a.

[31] Cf. *Psalmul* 108, 7 (*LXX*).

orice faptă bună, să nu te îndepărtezi până când nu primești ceea ce ceri, ci bate cu îndelungă răbdare la ușa Lui, cerând ceea ce ceri. „Căci oricine cere primește", zice, „și cel care caută găsește și celui ce bate i se va deschide."[32] Căci ce altceva vrei să dobândești, dacă nu numai mântuirea cea după Dumnezeu?

5. Vrei să înveți, iubitule, cum răbdau îndelung sfinții și nu deznădăjduiau? Pe Avraam Dumnezeu l-a chemat de tânăr și l-a strămutat din ținutul asirienilor[33] în Palestina, zicându-i: „Ție îți voi da ținutul acesta și seminției tale de după tine[34] și ca stelele cerului așa [de numeroasă] va fi seminția ta, încât nu va putea fi numărată pe de-a-ntregul"[35]. Și a trecut un mare număr de ani și s-a stins firea lui, iar la uși [bătea] sfârșitul și [totuși] nu a spus: „Doamne, mereu îmi făgăduiești copii și îmi prevestești că voi fi părinte al tuturor popoarelor[36]; [însă] moarte sunt mișcările firii din pricina bătrâneții mele, iar Sarra, femeia mea, nu mai poate aștepta ceva firesc pentru o femeie din pricina bătrâneții[37]. Așa că e mincinoasă făgăduința. Căci ce nădejde [mai] avem [noi], doi bătrâni?" Nu a spus acestea, nici nu i-a trecut prin minte, ci rămânea neclintit în credință; îmbătrânea cu vârsta, însă nădejdea [sa] întinerea. Și, pe de o parte, trupul său începea să-și piardă vlaga și pricinuia deznădejde, pe de altă parte însă, credința întărea[38] și sufletul și trupul. „E Dumnezeu", zice, „Cel Care a făgăduit, Stăpânul firii, și nu se poate să se întâmple altfel [decât a spus]. El este Cel Care face cu putință pe cele ce sunt cu neputință, pentru că le face pe toate și le preschimbă cum vrea." Imită [deci] credința lui Avraam! Când firea a slăbit și [când] mișcările s-au stins, atunci a prins viață făgăduința lui Dumnezeu. Primește deci [aceste] pilde!

Noi, dimpotrivă, ne rugăm timp de un an și [apoi] dăm înapoi; postim doi ani și [apoi] ne oprim. Să nu slăbim, dar, [în

---

[32] *Luca* 11, 10.
[33] Cf. *Facere* 11, 28.
[34] Cf. *Facere* 13, 15-16.
[35] *Facere* 15, 5.
[36] Cf. *Facere* 17, 5.
[37] Cf. *Facere* 17, 17; 18, 11.
[38] Autorul folosește aici un alt termen din sfera anatomică, verbul νευροῦν, un denominativ de la νεῦρον („nerv"). Sensul inițial al verbului este „a încorda nervii/mușchii", de unde „a întări".

încrederea] față de făgăduința lui Dumnezeu. Căci Cel Care i-a făgăduit și aceluia[39] că va înmulți seminția lui ne-a făgăduit și nouă, celor ce-I cerem, că ne va oferi ceea ce cerem; fiindcă spune: „Veniți la Mine toți cei ce sunteți osteniți și ați fost împovărați, și Eu vă voi odihni"[40]. Pentru că, pe când tu erai departe de El, fiindu-I milă de tine pentru că erai și ostenit și împovărat cu povara foarte grea a păcatului, te-a chemat la Sine pentru a te ușura de povară și a-ți dărui pe mai departe odihnă. Și tu nu crezi Lui? Numai că, negreșit, și dacă am vrea să tăcem, vom fi învinuiți de conștiința noastră. Căci noi nu suntem neîncrezători în El pentru că n-ar avea puterea de a ne da odihnă, ci ne dăm în lături de la a lua asupra noastră jugul Lui cel plăcut și ușor[41] și de la a intra prin poarta cea strâmtă în Împărăția cerurilor. În schimb, alegem mai degrabă să purtăm povara păcatelor și să mergem, prin patimile [născute] din plăcere, pe calea cea lată și să intrăm pe poarta cea largă spre pierzanie[42].

„Dar", [cineva poate] zice, „de multe ori am cerut și nu am primit." Cu siguranță că ai cerut rău sau cu necredință sau [cu mintea] risipită sau [le-ai cerut] pe cele care nu-ți sunt folositoare ție. Iar dacă de multe ori le-ai cerut și pe cele care[-ți] sunt folositoare, totuși nu ai stăruit [și de aceea nu le-ai primit]. Căci a fost scris: „Întru răbdarea voastră să vă câștigați[43] sufletele"[44]; și: „Cel ce va răbda până la capăt, acesta va fi mântuit"[45].

6. Dumnezeu cunoaște inima celor care se roagă. „De ce, atunci", zice [iarăși, poate, cineva], „are Dumnezeu nevoie de cererea noastră? Oare nu cunoaște [lucrurile] de care avem nevoie?

---

[39] *I.e.* lui Avraam.

[40] *Matei* 11, 28.

[41] Cf. *Matei* 11, 30.

[42] Cf. *Matei* 7, 13.

[43] Forma verbală din acest citat este un imperativ aorist mediu (κτήσασθε), pe care traducerea de față încearcă să îl redea ca atare. Această variantă se regăsește în majoritatea manuscriselor cu autoritate și a edițiilor NT (inclusiv ediția clasică Nestle-Aland; v. *NA27*, p. 230; ea este întâlnită astfel și în textele Părinților greci ai Bisericii: v. *The New Testament in the original Greek: Byzantine textform*, Maurice A. Robinson, William G. Pierpont (ed.), Chilton Book Publishing, Southborough, 2005, p. 180), deși există și unele manuscrise care atestă aici o formă de viitor (κτήσεσθε) sau o variantă κτησώσετε, în locul imperativului aorist. Cf. aparatul critic al ediției Nestle-Aland, *NA27*, p. 230.

[44] *Luca* 21, 19.

[45] *Matei* 10, 22.

Ce nevoie mai e atunci de cerere?” Cunoaşte Dumnezeu [cele] de care avem trebuinţă[46] şi ni le oferă din belşug pe toate cele care ţin de trup, spre desfătarea [noastră][47], şi, Bun fiind, „trimite ploaie şi peste cei drepţi şi [peste] cei nedrepţi” şi „face să răsară soarele Său şi peste cei răi şi peste cei buni”, chiar înainte ca noi să-I fi cerut; dar credinţa şi izbânzile virtuţii şi Împărăţia cerurilor nu le primeşti dacă nu le ceri cu multă trudă şi stăruinţă. Căci trebuie ca mai întâi să le doreşti, iar după ce le-ai dorit, [trebuie] să le cauţi cu adevărat, cu credinţă şi cu răbdare, făcând [şi tu] tot ce ţine de tine, fără să fii învinuit în nicio privinţă de propria conştiinţă că ai cere fie cu nebăgare de seamă, fie cu nepăsare, şi să le primeşti atunci când vrea Domnul; pentru că El cunoaşte mai bine decât tine cele ce-ţi folosesc şi, poate, din acest motiv întârzie să-ţi dea [ceea ce ceri], căutând să te deprindă în chip iscusit cu stăruinţa faţă de El, pentru ca să ştii ce înseamnă un dar al lui Dumnezeu şi pentru ca să păzeşti cu teamă ceea ce [ţi] s-a dat. Căci tot ceea ce dobândește cineva cu multă osteneală, îşi dă toată silinţa să păstreze, ca nu cumva, pierzându-l, să piardă şi multa sa osteneală şi, dispreţuind harul[48] lui Dumnezeu, să nu ajungă nevrednic de viaţa cea veşnică. Pentru că ce i-a folosit lui Solomon că a primit degrabă harul înţelepciunii[49] şi l-a pierdut [mai apoi]?

7. Deci nu te descuraja[50] dacă nu primeşti degrabă ceea ce ceri. Căci, dacă Bunul Stăpân ar şti că, primind degrabă harul, nu îl vei pierde, ar fi pregătit să [ţi-l] dea chiar şi înainte ca tu să I-l fi cerut. Acum însă face aceasta [tocmai] pentru că are grijă de tine. Căci, dacă cel care a primit talantul şi l-a păstrat ca atare a fost pedepsit pentru că nu a câştigat nimic cu el[51], cu cât mai mult va fi pedepsit cel care l-a pierdut? Prin urmare, înţelegând acestea,

---

[46] Cf. *Matei* 6, 8-32.

[47] Cf. *1 Timotei* 6, 17.

[48] Pe lângă echivalarea cea mai frecventă a cuvântului χάρις cu românescul „har”, înţeles ca energie dumnezeiască oferită în dar omului, trebuie să avem în vedere faptul că în anumite situaţii contextul ne sugerează deopotrivă şi posibilitatea de a înţelege şi traduce acest concept printr-unul din sensurile sale nespecializate, cum ar fi: „farmec”, „graţie” sau „favoare”, „generozitate”, „dărnicie”. În acest pasaj, considerăm potrivită, pe lângă varianta din text, şi traducerea lui χάρις prin „generozitate”.

[49] Cf. *3 Regi* 3, 5 ş.u. (*LXX*).

[50] Literal: „Nu fi mic/slab de suflet” – gr. μὴ ὀλιγοψύχει.

[51] Cf. *Matei* 25, 27.

fie că primim mai degrabă, fie mai târziu, să rămânem mulţumitori Domnului. Că pe toate câte le face Stăpânul, pentru mântuirea noastră le orânduieşte; numai noi să nu încetăm cererea, descurajându-ne. Căci pentru aceasta a rostit Domnul parabola despre văduva care prin stăruinţa ei l-a înduplecat pe judecătorul cel nedrept, pentru ca şi noi, prin stăruinţă, să primim cele pe care le cerem. Căci în aceasta se arată şi credinţa şi dragostea [noastră] faţă de Dumnezeu: când, chiar dacă nu primim degrabă [ceea ce cerem], rămânem [totuşi] mulţumitori faţă de El. Aşadar, să-I mulţumim întotdeauna, ca să fim socotiţi vrednici de a dobândi veşnicele bunătăţi. Pentru că Lui I se cuvine slava în vecii vecilor. Amin!

Capitolul II

Despre stăpânirea gândurilor şi [despre faptul] că trupul nu este rău aşa cum au socotit unii.

1. Desigur, mai întâi, trebuie, cu orice chip, să stăpânim gândul, impunând asupra [lui] o neadormită supraveghere a cugetului, aşa încât să nu-i îngăduie sufletului să cedeze cu uşurinţă, din pricina impulsurilor necugetate, în faţa încercărilor trupului de a ne trage în direcţia opusă. Căci văzul trupului este ochiul[52], iar al sufletului este mintea, care este de aceeaşi natură cu [sufletul]; însă nu ca şi cum ar fi unul în altul, ci sunt una şi aceeaşi, şi sufletul şi mintea, ea fiind un fel de putere naturală, iar nu introdusă dinafară, a părţii raţionale[53] a sufletului.

Prin urmare, atunci când sufletul, punându-şi în mişcare partea sa cugetătoare – cea care fusese sădită în chip natural în el de către Sfânta Treime, Cea Care l-a făcut –, deliberează atât

[52] Cf. *Matei* 6, 22.

[53] „Partea raţională (a sufletului)" (τὸ λογιστικόν) este, conform diviziunii tripartite iniţiate de Platon (v. PLATON, *Republica*, IV, începând cu 439d, în: *Platonis opera*, vol. IV, ed. J. Burnet, Oxford University Press, New York, 1992, p. 162 ş.u.), partea conducătoare a sufletului, care trebuie să domine celelalte două părţi, considerate inferioare: partea apetitivă (τὸ ἐπιθυμητικόν) şi cea pasională (τὸ θυμοειδές); v. *Republica*, IV, 441e (*Platonis opera*, vol. IV, p. 165) şi comparaţia cu cei doi cai (care ar reprezenta părţile inferioare ale sufletului) şi vizitiul (care reprezintă în cadrul comparaţiei partea raţională, conducătoare, a sufletului) din *Phaidros*, 253c-254e (*Platonis opera*, vol. II, Oxford: Clarendon Press, 1973, pp. 258-260).

asupra celor pe care este dator, cât şi asupra celor care i se cuvine [să le facă], atunci el scapă de asalturile trupului. Preîntâmpinând şi ţinând în frâu mişcările în neorânduială ale acestuia, [sufletul] petrece în liniştea care i se potriveşte şi, în vreme de răgaz netulburat de zgomotul dimprejur, ajunge la contemplaţiile potrivite cu natura [sa]; aceasta [se întâmplă], desigur, aţintindu-şi privirea, pe cât e cu putinţă, către Sfânta şi vrednica de închinare Treime şi deducând, datorită măreţiei covârşitoare a strălucirii, caracterul inaccesibil al slavei dumnezeieşti, strălucirea negrăită a acelei fericiri, nemărginirea înţelepciunii [Sale], caracterul statornic şi de nezdruncinat al liniştii [Sale], natura [Sa] nepătimitoare şi nemişcată.

Căci [în Cel] Căruia nu I s-ar putea întâmpla nimic pe neaşteptate, tocmai pentru că deţine cunoaşterea tuturor lucrurilor, atât a celor de faţă, cât şi a celor viitoare, şi [pentru că] le cuprinde pe toate şi le are pe toate sub mână şi [Căruia] nimic nu I-ar putea sta împotrivă şi nici nu I s-ar putea opune, [ei bine] în El e firesc, prin urmare, să existe o nesfârşită seninătate şi o lipsă de orice tulburare. Pentru că întâmplările neprevăzute ale situaţiilor neaşteptate dau naştere în mod firesc tulburărilor în cugetele oamenilor. Astfel că cel pe care nu-l supără nicio răutate, ci îl însoţeşte orice virtute şi orice fel de bine, se poate bucura după cuviinţă de o bucurie de nezdruncinat şi fără de sfârşit. Căci bucuria este o urmare a virtuţii şi a bunătăţii, după cum zice profetul: „Domnul Se va bucura de lucrările Sale”[54].

2. Aşadar, un suflet care îşi păstrează partea sa cugetătoare într-o stare de trezvie[55] şi în activităţi cuvenite [pentru el] se va statornici în contemplaţiile despre care s-a vorbit mai înainte şi îşi va exersa propriul său fel de a fi pentru [a ajunge la] ceea ce este corect şi drept, cuviincios şi aducător de pace. Dar, când el

---

[54] *Psalmul* 103, 31 (*LXX*).

[55] Termenul tradus prin „trezvie” (gr. νῆψις) este un concept central în literatura mistică, el descriind starea de veghe spirituală, necesară ascetului pentru buna cunoaştere şi controlare a gândurilor şi mişcărilor lăuntrice ale sufletului, precum şi pentru descoperirea asalturilor insidioase ale celui-viclean. Verbul de la care provine νῆψις este νήφειν, care se poate traduce cu „a fi cumpătat”, „a fi stăpân pe sine”, „a sta de veghe”, „a fi atent/vigilent” (cf. P. CHANTRAINE, *Dictionnaire* ..., vol. III, 1974, p. 753). Substantivul νῆψις este întâlnit mai ales la Părinţii filocalici, motiv pentru care aceştia sunt supranumiţi şi „părinţi neptici”.

va înceta să [mai] cugete și să [mai] privească atent la cele potrivite lui pentru contemplat, atunci, asemenea unor cățeluși neascultători și îndrăzneți care și-au pierdut stăpânul, patimile trupului, trezindu-se, latră mult sufletul și fiecare dintre patimi încearcă în fel și chip să îl sfâșie în bucăți, răpind pentru sine o parte din puterea lui de a da viață.

Căci eu unul cred că puterea sufletului este îndoită[56], chiar dacă el este unul și același: una, [puterea] de a da viață trupului, și cealaltă, [puterea] contemplatoare a celor care există, pe care o numim și rațională. Dar, pentru că sufletul a fost amestecat cu trupul, [sufletul] în mod natural transmite puterea [sa] de a da viață în virtutea [acestei] amestecări, iar nu din propria sa alegere. Căci, așa cum nu este cu putință ca soarele, odată ce a strălucit, să nu lumineze acel lucru peste care își perindă razele, tot așa este imposibil ca sufletul să nu facă viu un trup în care el s-ar afla. În schimb, puterea contemplatoare se mișcă în virtutea propriei sale alegeri.

Așadar, dacă [sufletul] își pregătește continuu partea sa contemplatoare și rațională să fie trează, după cum zice profetul („Să nu ațipească cel care te păzește!”[57]), [atunci sufletul] adoarme patimile trupului în două feluri: le domolește și le potolește atât printr-o contemplare, de care să fie absorbit cu totul, a lucrurilor care sunt mai bune și potrivite naturii sale, cât și supraveghind prin ținerea trupului în afara oricărei tulburări. În schimb, dacă [sufletul], îmbrățișând lipsa de activitate, [își] ține partea contemplatoare imobilă, [atunci] patimile trupului, găsind partea care dă viață aflată în repaus și împărțind-o [între ele], câtă vreme nu [le mai] stăpânește și nu [le mai] împiedică nimeni, trag în jos sufletul odată cu ele spre propriile lor porniri și lucrări. Astfel încât patimile trupului sunt violente atunci când rațiunea din noi este inactivă; sunt însă supuse atunci când ea le orânduiește și le cârmuiește.

---

[56] Această împărțire binară a puterii sufletului în puterea de a da viață (ἡ ζωτικὴ δύναμις) și în puterea contemplativă (ἡ θεωρητικὴ δύναμις) corespunde împărțirii bipartite pe care o realizează Sfântul Vasile în *Omilia a III-a* (*„Ia aminte de tine însuți!”*), 7 (*PG* 31, 213C), unde cele două părți ale sufletului sunt: partea pasională și irațională (τὸ παθητικὸν καὶ ἄλογον) și partea rațională și înțelegătoare (τὸ λογικὸν καὶ τὸ νοερόν).

[57] *Psalmul* 120, 3 (*LXX*).

Prin urmare, pentru cei care vor să judece în chip drept despre el, trupul nu este de învinuit. Pentru că se cuvine ca prin înfățișarea învățăturilor noastre să dezmințim și părerile greșite ale celor care au gândit rău despre trup. Căci, iubitule, precum calul este ceva bun și cu cât este mai iute de fire și mai aprins, cu atât este mai bun, [totuși] are însă nevoie de cineva care să și țină frâiele, să îl și mâne, întrucât este, într-adevăr, lipsit de gândire rațională; dar după ce călărețul a încălecat [pe cal], acesta[58] va încerca să se folosească de firea [lui].

3. Dacă, așadar, călărețul va stăpâni și rândui cum trebuie pornirile dobitocului, [atunci] le va întrebuința și spre folosul său, își va atinge și scopul stabilit dinainte, se va salva și el, iar dobitocul se va dovedi foarte bun prin întrebuințarea [sa]. În schimb, atunci când călărețul conduce rău mânzul, mânzul se abate adeseori din drumul mare și dă într-un drum cu hârtoape; iar dacă [mânzul] a fost trântit jos, la pământ, se poate întâmpla să îl trântească la pământ și pe cel care-l călărește și [în felul acesta] delăsarea călărețului devine o primejdie pentru amândoi.

Tot așa să cugeți și cu privire la suflet și la trup. Căci trupul a primit [de la Creator] instincte naturale nu lipsite de un rost, ci, negreșit, bune și folositoare la ceva; însă el este lipsit de o parte rațională, pentru ca sufletul să fie cinstit cu însușirile speciale ale rațiunii. Fiindcă dacă acesta rânduiește cum trebuie instinctele trupului, [atunci] se salvează și acesta [din urmă] și este el însuși în afara [oricăror] primejdii. Iar dacă și-a neglijat funcția stăpânitoare și [dacă], doborât de somnul delăsării, a slăbit ținerea în frâu a trupului, acesta, lipsit cum e de gânduri raționale, se abate de la [calea] cea dreaptă, atât el însuși, dar târăște și sufletul în greșeli[59] asemănătoare [cu cele în care el însuși s-a lăsat prins], [însă] nu din propria răutate [a trupului], ci din pricina nepurtării de grijă a aceluia. Căci, dacă patimile trupului ar fi fost așa, încât să nu poată fi potolite de către suflet, trupul ar putea fi învinuit pe drept cuvânt. Dacă însă [patimile] au devenit pentru mulți, care s-au străduit să le domine, supuse, pe de o parte,

---

[58] Nu este foarte clar la care din cele două personaje se referă acest pronume demonstrativ. Totuși majoritatea traducătorilor *Constituțiilor* văd aici o referire la cal, nu la călăreț.

[59] Literal: „împiedicări", „poticniri".

trupul [se dovedește a fi], pentru cei care încearcă să îl acuze ca începător al răutății, nevinovat, pe de altă parte, [sufletul se dovedește] vrednic de mustrare pentru nepurtarea lui de grijă: pentru că și-a slăbit stăpânirea asupra trupului, deși nici [sufletul] însuși nu are, prin natura [sa], răul în sine, ci ajunge în această [stare] prin părăsirea binelui. Căci răutatea nu este nimic altceva decât o părăsire a virtuții.

Capitolul III

Întâlnirile cu femeile nu trebuie să se facă fără băgare de seamă.

1. Despre stăpânirea gândurilor și [despre] ținerea în frâu a patimilor trupului și [despre] libertatea și calmul omului lăuntric[60], cât și [despre] contemplarea și râvna [față de ele], am vorbit deja mai înainte de ajuns, pe cât a fost cu putință. Trebuie însă nu doar să ne stăpânim gândurile, ci să ne ținem departe, pe cât posibil, și de apropierea de ele; mai ales [să ne ținem departe de acele lucruri] care, apropiindu-se de noi și ducându-ne înspre reamintirea patimilor[61], ne tulbură și ne învălmășesc gândirea și dau naștere în suflet la războaie și lupte. Căci a accepta războiul care ni se întâmplă fără voia noastră ar putea să fie un lucru necesar; însă a ne făuri nouă înșine [un război] de bunăvoie este ceva foarte nesăbuit. Căci, în primul [caz], chiar și înfrângerea – [fie] totuși departe de atleții lui Hristos[62] [una ca asta]! – va avea

---

[60] „Omul lăuntric": expresia este întâlnită pentru prima oară (într-o formă asemănătoare) la Sfântul Apostol Pavel, în *Romani* 7, 22 și 2 *Corinteni* 4, 16.

[61] Sfântul Vasile consideră în *Regulile mari*, XXXII, 2 că „aducerea-aminte de viața de dinainte" este pentru monah „cel mai mare prilej de a păcătui".

[62] Această imagine recurentă își are originea în textele pauline (*1 Corinteni* 9, 24 ș.u.; 2 *Timotei* 2, 5), însă ea fusese valorificată și în scrierile filosofice grecești (la stoici, mai ales), de unde, cel mai probabil, a fost preluată și în literatura iudaică de limbă greacă. Termenul ἀθλητής („luptător", „atlet" care participă la o întrecere sportivă în arenă) a fost aplicat, în special, martirilor încă de la primii autori creștini (*e.g.* Părinții apostolici, apologeții, în *Actele martirice* ș.a.). După libertatea religioasă adusă de sec. al IV-lea, cuvântul a căpătat o nouă semnificație (fără însă a și-o pierde pe cea consacrată în primele secole). Acum ἀθληταί au fost numiți „noii atleți", monahii și asceții, care se străduiesc printr-un efort duhovnicesc susținut să fie următori fideli ai poruncilor Mântuitorului. Vocabularul sportiv a fost adesea întrebuințat pentru a scoate în evidență anumite aspecte din viața ascetică. De altfel, chiar termenul de „ascet" (ἀσκητός, derivat de la vb. ἀσκεῖν, care la origine avea înțelesul de „a (se) exersa", „a

parte, poate, de iertare; însă să fii prins [prizonier], în celălalt caz, pe lângă faptul că este un lucru de râs, e și lipsit de iertare.

Trebuie deci să fugim cât mai mult cu putință și de convorbirile și de întâlnirile cu femeile, doar dacă nu cumva ne forțează spre [o asemenea] întâlnire vreo necesitate de neînlăturat. Iar în caz că o necesitate [ca aceasta] a apărut, se cuvine să ne păzim ca de foc, despărțindu-ne [de ele] foarte grabnic și iute. Uită-te însă ce spune despre aceasta *Înțelepciunea*: „Cine va ține strâns un foc la piept și nu-și va arde hainele? Sau cine va umbla pe cărbuni aprinși și nu-și va arde picioarele?"[63]

2. Iar dacă cineva spune că el, din faptul că se întâlnește cu femei, ba și mai mult, că trăiește laolaltă [cu ele][64], nu se vatămă, acesta fie nu este părtaș firii bărbătești – iar [acesta] este un lucru cu totul ieșit din comun –, pentru că [unul ca el] stă la granița dintre cele două firi[65] (așa cum se zice despre eunucii din naștere – dacă, cu adevărat, le-am putea atribui chiar și lor însușirea de a fi nepătimitori și nesimțitori față de partea femeiască; căci „pofta unui eunuc este să răpească fecioria unei tinere fete"[66], zice Înțeleptul); fie, dacă el este părtaș [firii bărbătești], din cauză că este afundat în patimi, nu își [mai] dă seama [de ce simte], imitându-i pe cei care sunt beți și pe cei cuprinși de nebunie, care,

(se) antrena") provine tot din acest limbaj sportiv. Sfântul Vasile folosește termenul ἀθλητής pentru a-i numi pe martiri (sunt nenumărate pasaje din *Epistole*, din *Cuvântări* sau din opera sa exegetică), apoi pe creștini, în general, pentru a evidenția vocația lor ascetică, dar și pe asceți, în special (*Regulile mari*, XVII, 2).

[63] *Pilde* 6, 27-28 (*LXX*).

[64] Putem considera această afirmație o aluzie la problema așa-ziselor *virgines subintroductae*, acele femei creștine, văduve sau fecioare, care depuseseră votul castității și trăiau împreună cu bărbați (clerici sau neclerici) care depuseseră același vot, având intenția de a conviețui în celibat, cu scopul de a se ajuta și mântui reciproc. În cazul clericilor, această situație fusese reglementată deja de Sinodul I Ecumenic prin canonul al III-lea, dar o dovadă că problema exista încă și după această reglementare o reprezintă intervențiile ulterioare ale unor Părinți ai Bisericii, precum Sfântul Vasile în *Epistola* 55. O dovadă a perpetuării situației sunt și revenirile asupra problemei pe care le fac sinoadele ulterioare (*e.g.* canoanele al V-lea, al XII-lea și al XIII-lea de la Sinodul Trulan). Urmărind integral argumentația din acest capitol, se poate observa că interdicția viza atât răul pe care îl putea provoca unui monah conviețuirea cu femei, acest fapt ajungând în unele cazuri un prilej de păcătuire fie cu gândul, fie chiar cu fapta, cât și sminteala și scandalurile pe care o asemenea coabitare le putea genera; v. și SFÂNTUL IOAN GURĂ DE AUR, *Despre preoție*, III, 13.

[65] *I.e.* cea bărbătească și cea femeiască.

[66] *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 20, 4 (*LXX*).

chiar şi când pătimesc cele mai cumplite [lucruri], cred [despre ei] că sunt în afara [oricărei] pătimiri.

Să luăm totuşi în discuţie ceva ce este în afara oricărei discuţii, [anume] că ar exista vreunul care să nu fie atins de patima bărbătească. Însă, chiar dacă unul ca acesta nu este afectat [de ea], nu va putea [totuşi] lesne să-i înduplece şi pe alţii că el nu e afectat. În schimb, să îi scandalizezi[67] pe mulţi, când nu îţi este pus înainte niciun folos, consider că nu este neprimejdios pentru cel care o face. Apoi, un alt [fapt] e de luat în seamă: chiar dacă – [să spunem] – bărbatul nu suferă nicio vătămare în gândurile [sale], totuşi nu ar putea [careva] să ne contrazică acum și în privinţa femeii, cum că şi ea se află în afara patimilor trupului. Dimpotrivă, deseori ea, fiind slabă în gândire și având simțirea lesne schimbătoare, ajunge să pătimească vreo vătămare sufletească din pricina celui care s-a întâlnit [cu ea] fără băgare de seamă. Şi el unul, într-adevăr, nu a fost rănit, însă a rănit deseori cum [nici] nu ştie. Şi, sub înfățișarea unei iubiri, chipurile, duhovniceşti, femeiuşca care se duce mereu la ascet începe să se umple de păcat prin mijlocirea ochilor și să devoreze[68] înfățișarea celui de lângă [ea] cu ocheade neruşinate și să strice cu gânduri necurate pe fecioara cea dinăuntru, pe care Mirele o îndrăgește tare mult.

Prin urmare, pentru ca să nu se întâmple nimic din cele spuse, se cuvine să ne ferim de relaţiile şi de întâlnirile cu femei în chip deplin, dacă e cu putinţă, iar dacă nu, măcar de cele frecvente şi prelungite; nu pentru că am urî neamul [femeiesc] – departe [de noi gândul acesta]! – şi nici pentru că ne-am dezice de înrudirea cu ele; ci, dimpotrivă, tocmai pentru ca să fim aproape şi să fim de folos cu [tot] ce se poate oricărei [femei], [îndeobşte], ca uneia care este părtaşă [cu noi] aceleiaşi naturi omeneşti, dar mai cu seamă celor care şi-au luat asupra lor luptele pentru feciorie, de vreme ce luptă împreună cu noi ca nişte surori [ale noastre], ferindu-ne totuşi de întâlnirea [cu ele], pentru ca

[67] Sau „să îi sminteşti". Am optat pentru varianta din text deoarece în limba română actuală, când se vorbeşte despre sminteală, se are în vedere o cauză negativă care o produce; or, din continuarea frazei, se poate deduce că în acest caz acţiunea verbului are în vedere un scop pozitiv (căutarea obţinerii unui „beneficiu").

[68] Sensul original al verbului ἐπιβόσκεσθαι este „a paşte".

nu cumva să se trezească [în noi] amintirea unei patimi de care ne îndepărtaserăm și la care renunțaserăm.

Capitolul IV

Trebuie să potrivim înfrânarea la puterea trupului. Activitatea trupului [este un lucru] bun și legiuit [de Dumnezeu].

1. Prin urmare, e firesc să ne stăpânim și pântecele. Căci disciplinarea pântecelui este înăbușire a patimilor; [iar] înăbușirea patimilor, eliberarea de orice tulburare și liniștirea sufletului; iar liniștea sufletului este un izvor foarte îmbelșugat de virtuți. Or cea mai bună înfrânare a pântecelui este cea adecvată, pentru fiecare, măsurii puterii trupului [său]. Căci pentru unii chiar și o istovire prelungită s-a dovedit a fi nepricinuitoare de întristare și le-a părut mai degrabă o destindere decât un efort, datorită caracterului viguros și rezistent al constituției și al puterii trupului [lor]; dar ceea ce pentru aceștia e lesne de îndurat, pentru alții a devenit pricină de primejdii. Căci oricine poate să descopere [că există] o deosebire atât de mare între un trup și altul, pe cât de mare [este deosebirea] dintre aramă și fier, pe de o parte, și surcelele de la lemne, pe de alta. Astfel încât se cuvine [ca fiecare] să aleagă o înfrânare pe potriva puterii pe care o are.

Căci virtuțile care sunt săvârșite numai în suflet vor fi toate recomandate tuturor, în egală măsură; ca de pildă: blândețea, îngăduința, smerita-cugetare, bunătatea, dragostea frățească, neprefăcătoria, dragostea de adevăr, compătimirea, atitudinea binevoitoare, dragostea de oameni. Căci despre acestea [noi] zicem că sunt virtuți proprii ale sufletului, fiindcă atât la dobândirea, cât și [la] săvârșirea lor trupul nu ia parte alături de suflet cu nimic mai mult decât cu faptul că a devenit pentru acesta locul de deliberare[69], unde are loc cercetarea asupra acestor [virtuți].

În schimb, în cazul înfrânării, pentru fiecare [om] va fi hotărâtă marginea înfrânării potrivit cu puterea trupului [său], astfel

[69] Am tradus prin „loc de deliberare" termenul tehnic τὸ βουλευτήριον, care, în Grecia antică, desemna locul de adunare a Sfatului (βουλή), a forului deliberativ al unei cetăți. Corespondentul roman al βουλευτήριον-ului este *curia*, clădirea care adăpostea senatul; v. Charles DAREMBERG, Edmond SAGLIO (ed.), *Dictionnaire des Antiquités Grecques et Romaines*, vol. I, partea I, Librarie Hachette, Paris, 1877, lema *boulé*, p. 741.

încât el nici să se ostenească mai puțin decât puterea pe care o are, nici să se întindă după cele care sunt mai presus de puterea [sa]. Pentru că se cuvine, cred, să avem în vedere și acest [fapt], [anume] ca nu cumva, slăbindu-ne puterea trupului prin lipsa de măsură a înfrânării, să-l facem nelucrător și neputincios în [a îndeplini] faptele însemnate.

Căci, făcându-l pe om, bineînțeles că Dumnezeu n-a vrut ca acesta să fie nelucrător și în nemișcare, ci să fie lucrător pentru [a-și împlini] îndatoririle [sale], pentru că, pe de o parte, în grădina Raiului, i-a poruncit lui Adam „să o lucreze și să o păzească"[70] – căci, chiar dacă [acestei] vorbe i se aplică și o interpretare duhovnicească, totuși chiar și [sensul său] propriu este vrednic de interes și de studiu [din partea noastră] –; pe de altă parte însă, după căderea de acolo, [Dumnezeu] i-a descoperit că [va trebui] să[-și] mănânce pâinea întru sudoarea feței [sale][71]. Dar cum că cele spuse lui Adam le-a zis tuturor celor care s-au născut din el reiese clar din faptul că Dumnezeu a stabilit pentru acela și moartea, zicând: „Pământ ești și în pământ te vei întoarce"[72], iar toți cei care se trag din el s-au făcut părtași, asemenea lui, la [această] nenorocire.

Așadar, se cuvine să nu venim deloc cu inovații [care să fie] contrare firii și limitelor [stabilite de] Binefăcătorul firii [noastre], ci, rămânând înăuntrul acestora, să avem trupul făptuitor, neslăbit întru nimic prin depășirea măsurii. Căci aceasta, cred, e [caracteristica] iconomiei celei mai înalte: să te supui regulilor stabilite.

2. De altfel, putem susține [această] afirmație și cu foarte multe mărturii din dumnezeiasca Scriptură. Căci dumnezeiasca Scriptură poruncește într-adevăr să lucrăm și să ne mișcăm cu trupul și mai curând să sprijinim slăbiciunea altora[73], decât să

---

[70] *Facere* 2, 15.

[71] Cf. *Facere* 3, 19.

[72] *Facere* 3, 19.

[73] Găsim idei similare în *Regulile mari*, XLII; *Regulile morale*, XLVIII, 6. În aceste texte, Sfântul Vasile insistă asupra importanței muncii pentru creștin, în general, și pentru monah, în special. În cadrul unei comunități monahale, munca avea ca principal scop venirea în sprijinul nevoii celor lipsiți. Întrucât monahismul basilian se plasa în raza de influență a unei cetăți sau a unui sat, monahilor li se recomanda să susțină prin munca lor opera caritabilă a Bisericii. Aceste texte pot fi considerate și un răspuns la

avem trebuință de mâna [de sprijin] din partea altora; însă să ne istovim [trupul] și să-l slăbim printr-o trudă lipsită de măsură [nu poruncește] nicidecum. Și îți voi oferi cel mai vrednic de crezare martor al acestui [adevăr], pe Sfântul Pavel, care spunea undeva: „Auzim că printre voi umblă unii în neorânduială, nelucrând nimic”[74]; și, arătând că inactivitatea [este] neorânduială, zice: „Căci [noi] n-am trăit printre voi în neorânduială, nici n-am mâncat pâine în dar de la cineva, ci lucrând cu trudă și osteneală, pe timp de noapte și pe timp de zi”[75]; și mai mult decât aceasta: „Mâinile acestea au slujit pentru nevoile mele și ale celor ce sunt împreună cu mine”[76]; iar altundeva zice iarăși: „Ca să își mănânce pâinea lor lucrând”[77]; și altundeva din nou: „Să trăiți în liniște și să vă ocupați de propriile [voastre] treburi și să lucrați cu mâinile voastre”[78].

Se cuvine [deci] ca ascetul să se fi eliberat de toată înfumurarea și, mergând pe calea cea cu adevărat de mijloc și împărătească[79], să nu încline nicidecum înspre niciuna din cele două [margini]: nici să îmbrățișeze tihna lipsită de griji, nici să[-și] facă trupul să nu mai fie bun de nimic prin sporirea nemăsurată a înfrânării. Căci, dacă ar fi fost un lucru bun să fii istovit trupește[80] și să zaci [ca un] mort viu, negreșit Dumnezeu ne-ar fi alcătuit dintru început așa. Dar, dacă nu [ne-]a făcut așa, [înseamnă că], negreșit, ce a știut [că e] bun, aceea a și săvârșit; iar dacă ceea ce era bun, aceea ne-a făcut pe noi, păcătuiesc cei care nu păzesc, pe cât le e cu putință, ceea ce a fost făcut bine.

3. Așadar, cel care se exersează în evlavie să aibă în vedere un singur lucru: dacă nu cumva din delăsare s-a strecurat în suflet

---

anumite tendințe rigoriste în monahismul epocii sale (în principal, monahismul eustațian, reiterat puțin mai târziu de ascetismul sectar mesalian), ai cărui adepți se izolau într-o viață eminamente contemplativă, ignorând viața practică și implicarea socială. Cf. E. Amand DE MENDIETA, *L'ascèse monastique de saint Basile: essai historique*, Éditions de Maredsous, Paris, 1949, pp. 191-199.

[74] *2 Tesaloniceni* 3, 11.

[75] *2 Tesaloniceni* 3, 7-8.

[76] *Fapte* 20, 34.

[77] *2 Tesaloniceni* 3, 12.

[78] *1 Tesaloniceni* 4, 11.

[79] Cf. *Numeri* 20, 17; 21, 22.

[80] Observăm aici o atitudine favorabilă față de trup și, totodată, o critică a opiniilor radicale față de acesta, influențate de dualismul gnostic de inspirație platoniciană.

vreo răutate, dacă nu cumva trezvia și tinderea necontenită a cugetului către Dumnezeu au slăbit, dacă nu cumva lucrarea sfințitoare a Duhului și luminarea care-i izvorăște de acolo sufletului au fost întunecate. Astfel, dacă [faptele] bune amintite ar ajunge la deplinătatea lor, patimile trupului nu ar mai avea nicidecum prilej să se ridice împotriva [sufletului], câtă vreme sufletul se ocupă cu cele înalte și nu-i oferă trupului vreun prilej pentru stârnirea patimilor. Căci, dacă, adeseori când cugetăm cu gând stăruitor ceva legat de viața [noastră], și vederea și auzul rămân inactive și chiar întreg sufletul se alătură [acestei] preocupări, lăsând senzațiile goale, cu mult mai mult nu vom avea prilej de a ne gândi la patimi dacă dragostea dumnezeiască ar ajunge în sufletul nostru la deplinătatea sa. Iar dacă cumva acestea s-au și trezit puțin, repede vor fi potolite de marea înțelepciune a sufletului.

Căci ce este mai bine, spune-mi, să imităm pomii cei bogați în roade, care sunt și ei înșiși bogați [în roade] și le aduc bucurie [și] altora prin rodirile [lor] bogate, sau să ne asemănăm legumelor veștejite de arșiță și [de] uscăciune și să fim, potrivit profetului, „ca o sfeclișoară coaptă pe jumătate", care nu poate servi nici măcar propriilor sale nevoi – în timp ce [noi] avem [în noi] de la natură o putere autosuficientă pentru îngrijirea proprie –, [adică] să ne îndeletnicim cu filosofia doar pe jumătate, numai cu sufletul, iar nu și cu trupul? Căci, dacă am fi fost alcătuiți fără de trup, [ar fi fost] necesar să râvnim cele desăvârșite numai cu sufletul. Dar pentru că omul este din două părți, de două feluri se cuvine să fie și râvna pentru virtute, [râvnă] care să fie dusă la îndeplinire atât prin eforturile trupului, cât și prin nevoințele sufletului. Iar nevoință a trupului nu este lenevia, ci munca[81].

4. Trebuie totuși să avem în vedere și acest [fapt], [anume] ca nu cumva, sub pretextul [împlinirii] nevoii trupului, să ne lăsăm purtați spre slujirea plăcerilor. Căci, dacă s-ar fi putut să îndeplinim lucrările care îi revin trupului, dedându-ne unei ajunări[82]

---

[81] Ideile exprimate aici sunt într-o vădită opoziție cu ascetismul eminamente contemplativ, nepragmatic, de tip mesalian.

[82] Cu acest sens specializat, de „lipsire [autoimpusă] de hrană", „foame" sau „ajunare", ἔνδεια este folosit de Sfântul Vasile și în *Omilia I* (*Despre post*), 4 (*PG* 31, 168C), 9

prelungite, acesta ar fi fost cel mai minunat lucru. Însă, de vreme ce stă în puterea unui mic număr de trupuri să nu cadă răpuse printr-un asemenea mod de viață, trebuie să și postim cu măsură, să-i și oferim trupului susținerea absolut necesară, fără ca, în ceea ce privește mâncarea, să dicteze plăcerea, ci gândirea să hotărască limpede marginile nevoii, exact cum un medic iscusit tratează, cu detașare, boala prin [metodele] potrivite.

Căci, dacă în suflet există această dispoziție, cel care gustă din hrană nu se va dovedi cu nimic mai prejos în filosofie de cel care nu gustă. Dimpotrivă, pentru scopul [pe care și l-a propus], el a reușit nu numai o postire îndelungată, ci și abținerea totală de la hrană, iar pentru grija [sa] față de trup el primește lauda unei iconomii foarte bune. Căci cârmuirea cu măsură a trupului și înfrânarea nu au putere să aprindă poftele și să facă patimile de nepotolit; neîndoielnic, [o urmare] a lăcomiei și a desfătării.

[Toate] acestea sunt, prin urmare, de ajuns cât să dovedească, [pornind] de la legile naturii și [de la] mărturiile dumnezeieștii Scripturi, [chestiunea] care ne e pusă acum înainte spre cercetare. Însă, întrucât trebuie să întărim cele spuse nu doar prin îndemnuri prin cuvinte, ci să susținem sfatul și prin fapte pilduitoare, mă voi îndrepta acum către însăși purtarea Mântuitorului, pe care, cât timp a trăit în trup [pe pământ], a propus-o ca model și pildă de virtute pentru toți cei care vor să viețuiască în evlavie, astfel încât ceilalți, privind către acele trăsături [ale modelului], să întipărească în viețile lor o formă [de viață] asemănătoare, nedeformând nicidecum modelul original prin alterarea imitării. Cum că Mântuitorul a propus propria Sa viață ca icoană a celei mai bune purtări pentru toți cei care vor să creadă Lui, ascultă-L pe El Însuși învățând aceasta în chip lămurit: „Dacă Îmi slujește cineva”, zice, „să Îmi urmeze”[83], indicând [prin aceasta] nu urmarea cea după trup (căci această [urmare ar fi] pentru toți cu neputință de realizat, deoarece despre Domnul se știe că Se află acum cu trupul în ceruri), ci imitarea exactă, pe cât e cu putință, a purtării [Sale].

(177D), 10 (184A); *Omilia a II-a (Despre post)*, 2 (188A), 3 (189A), 4 (189C și 192A), 7 (193D); *Regulile mari*, XIX, 1; LV, 5 ș.a.

[83] *Ioan* 12, 26.

5. Ei bine, cum a viețuit Mântuitorul nostru și cum S-a purtat? „Nu a săvârșit", într-adevăr, „păcat"[84]. Căci cum s-ar fi putut ca dreptatea să fie biruită de păcat? Cum ar fi putut minciuna să triumfe asupra adevărului? Cum să fie răpusă[85] puterea de către slăbiciune? Sau cum să fie neființarea superioară ființării? Căci Dumnezeu e Cel Care întotdeauna ființează și Care nu are capăt al existenței [Sale], neadmițând vreo limită [a ei]; în schimb, păcatul nu ființează niciodată și nici nu este conceput într-o subzistență proprie, ci, avându-și existența ca urmare a părăsirii binelui în cei care săvârșesc [păcatul] mai degrabă decât în cele săvârșite în chip rău, el imprimă prin mijlocirea faptelor nedrepte un întuneric inteligibil, care este împrăștiat însă de lumina dreptății (căci „lumina strălucește în întunecime"[86]) și durează atâta timp cât durează faptele necuviincioase. Căci cum au încetat faptele cele rele, dispare odată cu ele și existența păcatului (că zice [Scriptura]: „Va fi căutat păcatul lui și nu va fi găsit"[87]), chiar dacă răsplata pentru păcate este încă păstrată pentru cei care păcătuiesc, iar pedeapsa pentru fapte nedrepte este de neînlăturat.

Deci [Mântuitorul] „nu a săvârșit păcat, nici s-a aflat înșelăciune în gura Lui"[88], ci, dimpotrivă, a oferit multe pilde de îndelungă răbdare, de îndurare și de bunătate, de blândețe, de iubire

---

[84] *1 Petru* 2, 22.

[85] La origine, verbul καταπαλαίειν aparținea vocabularului sportiv, unde desemna doborârea la pământ și înfrângerea adversarului în cadrul luptelor corp la corp din palestră. Cf. P. CHANTRAINE, *Dictionnaire* ..., vol. III, p. 851.

[86] *Ioan* 1, 5.

[87] *Psalmul* 9, 36 (*LXX*). Această interpretare a versetului într-un plan ontologic, prin care absența păcatului („nu va fi găsit") ar indica non-existența lui, nu se întâlnește decât rar la comentatorii acestui pasaj. Textul este explicat de Origen, de Eusebiu de Cezareea, de Sfântul Atanasie, de Sfântul Ioan Gură de Aur, de Fericitul Ieronim sau Fericitul Augustin și, mai târziu, de Teodoret al Cyrului ș.a. O exegeză asemănătoare cu cea din *Constituții* găsim însă la Didim cel Orb în *Commentarii in Psalmos*, 22-26, 10, unde se afirmă că păcatul/răul nu va fi găsit nu pentru că s-a strămutat în alt loc, cât pentru că „nu [își] are existența în sine, ci numai în cel ce făptuiește [păcatul]" – οὐκ ἔχει τὸ εἶναι καθ' ἑαυτήν, εἰ μὴ ἐν τῷ ἐνεργοῦντι – *Didymos der Blinde: Psalmenkommentar II zu Ps.* 22-26:10, în: col. *Papyrologische Texte und Abhandlungen* (abrev. în contin. *PTA*) 4, ed. crit. M. Gronewald, Habelt, Bonn, 1968, p. 78. Cf. și *Commentarii in Iob* (*Kommentar zu Hiob*, II (cap. 5,1-6,29), în: col. *PTA* 2, ed. crit. A. Henrichs, Habelt, Bonn, 1968, p. 115) și într-un alt fragment din același comentariu (*Komm. zu Hiob*, III (cap. 7,20-11,20), în: col. *PTA* 3, ed. crit. U. Hagedorn, D. Hagedorn, L. Koenen, Habelt, Bonn, 1968, p. 222), în care autorul afirmă că păcatul (și, prin urmare, răul) este ἀνυπόστατος („lipsit de orice subzistență").

[88] *Isaia* 53, 9; *1 Petru* 2, 22.

de oameni și de bunăvoință, de smerită cugetare, de chibzuință și, în general, de orice virtute, așa cum au fost înfățișate în chip lămurit [toate acestea] în Evanghelii.

[Pilde] de îndelungă răbdare și de îndurare [oferă] prin faptul că suportă uneltirile iudeilor [împotriva Sa], care [își] acopereau întotdeauna răutățile anterioare prin excesele de după aceea; apoi prin faptul că îi mustră în mod delicat, atât cât să-i rețină de la ticăloșia [lor]; prin faptul că nu Se apără și că nu Se răzbună câtuși de puțin, ci că Se străduiește ca, prin binefacerile [Sale], să biruie neomenia acelora, iar prin oferirea îmbelșugată[89] a celor bune, [să oprească] sporirea răutății [lor]; și, în sfârșit, prin faptul că primește cruce[a chiar] pentru cei care L-au răstignit.

Apoi [oferă pilde] de blândețe și de bunăvoință prin faptul că îi primește pe toți cu bunătatea potrivită Lui și că le dă curaj să se apropie și să vorbească [cu El] nu numai oamenilor îmbunătățiți, ci chiar și celor cărora le place și care sunt deprinși să se ocupe cu cele mai rușinoase [lucruri]. În felul acesta se apropiau [de El] desfrânate și vameși, dar nu ca să-și amplifice boala dezmățului sau a iubirii [lor] de arginți, ci ca să își curățească boala sufletului [lor]; și nu se ascundeau atât de mult din pricină că-și dădeau seama de ticăloșia [lor], cât fiindcă prindeau curaj pentru nădejdea de vindecare. Căci descopereau că experiența [de care au parte acum este] mai presus de nădejdea [lor].

Dar care sunt pildele iubirii Sale de oameni și ale milostivirii Sale? Faptul că uneori în pustie El întindea, pe nepregătite, o masă bogată pentru cei istoviți din pricina ajunării, ospătând[u-i] în două feluri: atât prin astâmpărarea din belșug a nevoii [lor], cât și prin modul minunat de procurare [a hranei][90]; iar alteori faptul că I se făcea milă de cei ce se aflau [de față], „deoarece erau necăjiți și abătuți ca niște oi care n-au păstor"[91]; faptul că vindeca neputințe trupești și că îndrepta mutilări și infirmități ale mem-

[89] „Oferirea îmbelșugată": în original avem un plural al substantivului χορηγία. În societatea antică (situație valabilă mai ales pentru Atena) cuvântul desemna îndatorirea unui χορηγός. Acesta asigura finanțarea, întreținerea și aprovizionarea corurilor din cetate cu toate cele necesare. De aici, într-un sens mai larg, χορηγία ajunge să însemne „aprovizionare", „abundență" ș.a.

[90] Cf. *Matei* 15, 32 ș.u.

[91] *Matei* 9, 36.

brelor; apoi că dezlega și bolile sufletești și lanțurile de nedezlegat ale păcatelor și „nodurile înțelegerilor făcute cu sila”[92], pe care le-am făcut cu părintele păcatului, diavolul.

Dar cât sunt de mari pildele de smerită cugetare?! Nu numai faptul că a primit să se îmbrace în carnea noastră, ci chiar și faptul că, pe de o parte, a devenit, iar pe de alta, că a fost socotit copil al unor părinți umili, după înfățișare; [adică], pe de o parte, a devenit [copil] al mamei [Sale], pe de alta, a fost socotit [copil] al celui căruia [doar] i s-a zis tată[93].

Iar [pilde] de chibzuință sunt faptul că uneori îi combate pe saducheii care încercau să ia în râs învierea prin povestea cu cei șapte frați care muriseră [căsătoriți] cu una [și aceeași] soție[94]; alteori că îi face de rușine pe ucenicii fariseilor laolaltă cu irodienii, atunci când, punându-I întrebarea insidioasă dacă ar trebui să dea tribut Cezarului sau nu[95], au primit un răspuns iscusit, care putea să prindă prostia acelora în oricare din cele două [sensuri], întrucât porunca nu să dea, ci să înapoieze; căci zice: „Înapoiați[96] Cezarului cele [ce sunt] ale Cezarului!”[97], fiindcă moneda aparținea Cezarului, ale cărui imagine și înscris le purta.

6. Iar acestea sunt [doar] cele mai însemnate dintre faptele [Lui] virtuoase, dar [există] infinit mai multe decât acestea. Cât de mari și câte sunt însă [faptele] trupului?! [Căci] mai ales pentru acestea a fost adusă dinainte și pilda [Mântuitorului]. Fiindu-le supus părinților [Săi] în copilărie, El îndura alături [de ei], cu blândețe și supunere, orice trudă trupească. Căci ei, fiind oameni drepți și evlavioși, însă săraci și deloc îndestulați cu cele trebuincioase [vieții] – iar mărturie [a acestui fapt stă] ieslea care a slujit[98] cinstitei [Lui] nașteri[99] –, erau deprinși, așa cum era și firesc,

---

[92] Expresia apare în *Isaia* 58, 6.

[93] *I.e.* Iosif. Cf. *Matei* 13, 55.

[94] Cf. *Matei* 22, 25.

[95] Cf. *Matei* 22, 17.

[96] Am tradus astfel imperativul ἀπόδοτε pentru a fi fideli sensului corect al cuvântului și pentru a fi în consonanță cu explicația din context.

[97] *Matei* 22, 21.

[98] În original este folosit, prin metonimie, numele de acțiune (ἡ θεραπεία – „slujirea”, „îngrijirea”) în locul unei determinări atributive, care s-ar fi putut realiza, eventual, printr-un participiu (în trad. „cea care a slujit”).

[99] Cf. *Luca* 2, 7.

cu eforturi îndelungate ale trupului, ajutându-se în felul acesta să-și asigure strictul necesar. Iar Iisus, fiindu-le supus[100], așa cum zice Scriptura, [Își] arăta supunerea, fără îndoială, și prin aceea că suporta alături [de ei] ostenelile.

Apoi, înaintând [în vârstă], [dă exemple de fapte virtuoase trupești] când Își descoperă facerile [Sale] de bine ca Stăpân și Dumnezeu și Își alege apoi ucenici, cugetând să propovăduiască Împărăția cerurilor; prin faptul că nu Se așază într-un singur colț [al lumii], prin faptul că era slab la trup, că avea nevoie de slujirea din partea altora, că uneori călătorea și mergea mereu pe jos; prin faptul că slujea împreună cu ucenicii – așa cum El Însuși a zis: „Dar Eu sunt în mijlocul vostru ca unul care slujește"[101] și: „După cum Fiul Omului nu a venit să fie slujit, ci să slujească"[102] –, că alteori [chiar] spăla picioarele ucenicilor[103]; mai apoi, prin faptul că, pentru mântuirea noastră, rămânea să stăruiască mai mult timp asupra învățăturii [Sale] și că trecea din loc în loc fără preget. O singură dată este văzut folosindu-Se de un dobitoc[104] – și de acesta numai pentru puțin [timp] –, nu pentru ca să-Și odihnească trupul, ci pentru ca prin [aceste] fapte să adeverească profeția[105].

Dar apostolii ce [au făcut]? Oare nu [și-]au imitat Stăpânul? Oare nu și-au luat asupra lor fără încetare ostenelile? Uită-te la Pavel, care lucra neîncetat, călătorea necontenit, naviga, trecea prin primejdii, era lovit de furtuni, era alungat, biciuit, bătut cu pietre[106], dar [totuși] era îndeajuns [de tare] pentru toate încercările prin înflăcărarea sufletului și prin vigoarea trupului [său]. Însă, dacă și-ar fi slăbit puterea trupului prin lipsa de măsură, nu ar fi fost încununat pentru aceste [eforturi ale sale].

Prin urmare, este bine ca cel care imită, atât prin virtuțile sufletești, cât și prin nevoințele trupești, viața Stăpânului și a ucenicilor și apostolilor Lui să-și ofere trupul gata de lucru pen-

---

[100] *Luca* 2, 51.
[101] *Luca* 22, 27.
[102] *Matei* 20, 28.
[103] Cf. *Ioan* 13, 5 ș.u.
[104] Cf. *Matei* 21, 7.
[105] Aluzie la *Zaharia* 9, 9. Cf. *Matei* 21, 5.
[106] Cf. 2 *Corinteni* 11, 23-27.

tru a fi pus în slujba faptelor celor mai bune. Căci [este propriu] sufletului să prefere dintre cele bune [pe acelea] care pot fi duse la îndeplinire și prin conlucrarea cu trupul, iar [propriu] trupului e să le înfăptuiască [pe acelea] pe care sufletul le-a ales. Însă, când trupul este istovit pentru înfăptuirea [celor alese de suflet], fapta cea virtuoasă este pe jumătate îndeplinită, rămânând ascunsă în intenție, asemenea unui vlăstar care se veștejește în sânurile pământului și care nu ajunge să fie spre trebuința celor pentru care a și răsărit.

7. „Dar", zice [poate cineva], „și Domnul a răbdat o ajunare prelungită[107]; apoi cu nimic mai prejos [au făcut aceasta] și Moise[108] și profetul Ilie[109]." Ia însă în considerare și acest [fapt], [anume] că Domnul nostru a făcut aceasta numai o singură dată. Tot așa și Moise și Ilie. Iar în tot restul timpului, cârmuindu-și ei trupul după rânduiala cuvenită și oferindu-l gata de lucru, întrucât erau deprinși mereu atât cu muncile istovitoare, cât și cu eforturile, în felul acesta ei făceau, prin conlucrarea cu trupul, să strălucească virtuțile sufletului, făcând din viața lor activă pecete și desăvârșire a purtării duhovnicești. Așa [a făcut] și Moise, tot așa și Ilie, tot așa și Ioan însuși, care, printr-o iconomie de negrăit [a lui Dumnezeu], a petrecut vreme îndelungată în pustie, dar, după împlinirea [acelei] iconomii, a venit în zona locuită, propovăduind și botezând – [lucruri] care țin de făptuire –, și [apoi] își încheie lupta din pricina vorbirii sale fără ocolișuri față de Irod. Tot așa [au făcut] și întreg șirul de sfinți și Iisus Însuși, Care tot timpul Și-l petrecea în făptuire.

Astfel încât este limpede din toate, și din legile naturii și din învățătura dumnezeieștilor Scripturi și din faptele săvârșite de absolut toți sfinții și din purtarea Mântuitorului nostru și din regula de viață a celor evlavioși, că e bine și folositor ca mai degrabă să ne întărim decât să ne istovim trupește; de asemenea, [mai degrabă] să oferim [trupul] gata de lucru pentru faptele cele bune decât să îl facem nelucrător de bunăvoie.

[107] Cf. *Matei* 4, 2; *Marcu* 1, 13; *Luca* 4, 2.
[108] Cf. *Ieșire* 34, 28.
[109] Cf. *3 Regi* 19, 8.

Capitolul V

Se cuvine ca ascetul să se îndeletnicească cu treburi care să i se potrivească.

Se cuvine totuşi ca ascetul să se ocupe [doar] cu treburi care să i se potrivească, [adică acelea] care să fie departe de orice fel de negoţ[110], de risipiri ale atenţiei prea îndelungate şi de câştigul necinstit; [treburi] care să poată fi înfăptuite, îndeobşte, atunci când rămânem acasă, pentru ca să fie şi treaba îndeplinită, şi liniştea păstrată. Iar dacă totuşi ar trebui cumva, din cauza vreunei nevoi neîntârziate, să îndeplinim vreo treabă oarecare şi în afara casei, nici acest [fapt] nu va fi [neapărat] o piedică pentru filosofie. Căci filosofului autentic[111], având trupul ca loc de meditaţie[112] şi ca adăpost sigur al sufletului, chiar de i s-ar întâmpla să fie într-o piaţă publică, chiar şi la o serbare, chiar şi la munte, chiar şi pe câmp, chiar şi în mijlocul unei mari mulţimi, el se aşază în sălaşul său natural de retragere[113], adunându-şi mintea

[110] Actul comercial la care face trimitere καπηλεία este comerţul cu amănuntul; v. P. CHANTRAINE, *Dictionnaire ...*, vol. II, p. 494. Uneori, din cauza modului în care se făcea acest comerţ, καπηλεία ajunge să aibă şi sensul de „înşelătorie", „excrocherie". Aceeaşi atenţionare o întâlnim şi în *Regulile mari*, XLIV, 2.

[111] Gr. ἀκριβής – literal: „riguros". Un alt posibil sens ar fi: „cel desăvârşit", „deplin".

[112] „Loc de meditaţie": gr. φροντιστήριον. Acest cuvânt apare pentru prima dată la ARISTOFAN, *Norii*, v. 94, 128, 142 ş.a. (*Aristophanes*, vol. II: *Clouds, Wasps, Peace*, în: col. *The Loeb Classical Library* (abreviat în continuare *LCL*), 488, ed. crit. J. Henderson, Harvard University Press, Cambridge, 1998, pp. 20, 24, 25 ş.a.), unde este folosit pentru a desemna în mod ironic şcoala lui Socrate. La autorii ulteriori, termenul a fost întrebuinţat cu acelaşi înţeles („loc de meditaţie", „şcoală"), însă fără conotaţia ironică de la Aristofan. Cu acelaşi sens întâlnim cuvântul φροντιστήριον şi la Sfântul Grigorie Teologul – *De vita sua*, v. 1706 (ed. Chr. Jungck). În general, în vocabularul creştin acest termen desemna „mănăstirea" sau „chilia": *e.g.* SFÂNTUL GRIGORIE TEOLOGUL, *Epistula 4*, 3. Am optat totuşi pentru traducerea prin „loc de meditaţie", şi nu cu „mănăstire" sau „chilie", pentru a păstra lexicul specific filosofic al acestui fragment, prin care se creionează imaginea ascetului-filosof, iniţiat în tainele filosofiei celei adevărate.

[113] Gr. τὸ μοναστήριον, literal: „loc de retragere în singurătate"; provine de la μονάζειν – „a vieţui de unul singur". În acest pasaj sensul său este unul metaforic, făcând trimitere, ca şi în cazul lui φροντιστήριον sau al lui καταγωγή, la trup, ca la o „chilie" naturală a ascetului, motiv pentru care am optat pentru o traducere mai apropiată de înţelesul original al cuvântului şi mai puţin specializat. În strânsă legătură cu sensul său etimologic, termenul μοναστήριον are în vocabularul ascetic, iniţial, sensul de „chilie", „sihăstrie"; apoi, progresiv, odată cu dezvoltarea monahismului, el ajunge să însemne „grup de chilii" sau „mănăstire"; v. LAMPE, p. 878. De aceea, pentru această epocă în care limbajul monahal abia se conturează, este greu de precizat cu exactitate înţelesul termenului. Drept exemplu, la Sfântul Atanasie cel Mare, cel care este, cel mai

înăuntru şi filosofând la [acele lucruri] care i se potrivesc lui. Căci este posibil ca stând chiar şi în casă să rătăcească pe afară prin mijlocirea gândurilor; [după cum], aflându-se chiar în piaţa publică, dar fiind plin de trezvie, [să poată] să fie ca în pustie, îndreptând[u-şi atenţia] numai înspre sine însuşi şi înspre Dumnezeu şi neprimind prin simţiri tulburările care cad asupra sufletului dinspre cele sensibile.

Capitolul VI

Ascetul nu trebuie să-şi petreacă vremea cu toţi oamenii fără băgare de seamă.

1. [Ascetul] nu se cuvine, apoi, nici să aibă încredere, nici să se destăinuiască, nici să se deschidă fără băgare de seamă faţă de toţi oamenii; căci cel ce trăieşte după [voia lui] Dumnezeu are pe mulţi care îl pândesc şi, de multe ori, chiar cei mai apropiaţi [devin] iscoade ale vieţii sale. Se cuvine, prin urmare, ca întâlnirile cu cei din afară să nu se facă fără cercetare. Căci, dacă Mântuitorul, după cum zice Evanghelia, nu Se încredea în toţi (că zice [Scriptura]: „Însuşi Iisus nu Se încredea în ei"[114]), [ei bine,] dacă El, Cel curat, Cel fără de pată, Cel neprihănit, Cel drept, Cel Care

---

probabil, primul autor creştin care foloseşte termenul μοναστήριον, caracterul ambiguu al termenului este foarte evident; v. SFÂNTUL ATANASIE, *Viaţa Sfântului Antonie*, în *Cuvânt înainte*, 1; 3; ş.a. (*Vie d'Antoine*, în: col. *SC* 400, ed. crit. G.J.M. Bartelink, Ed. Cerf, Paris, 1994, p. 126); tocmai din cauza acestei ambiguităţi, credem, şi traducătorul român al operei Sfântului Atanasie, Pr. D. Stăniloae, a transpus cuvântul μοναστήρια prin sintagme ca „sălaşuri (mănăstiri) de vieţuire singuratice" sau „sălaşuri de retragere"; v. SFÂNTUL ATANASIE CEL MARE, *Scrieri*, partea a II-a, în: col. PSB 16, Editura Institutului Biblic şi de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Bucureşti, 1988, pp. 191, 193 ş.a. Un alt aspect legat de acest termen este slaba lui atestare la Părinţii capadocieni, la care, de altfel, nu există o terminologie monahală specializată – aşa cum a mai fost subliniat deja. În acest sens, în *Asketikon*-ul Sfântului Vasile, μοναστήριον nu apare deloc. Părintele capadocian foloseşte pentru a desemna comunitatea monahală exclusiv termenul ἀδελφότης – „frăţie", „frăţietate", adunare a celor care sunt unii pentru alţii fraţi duhovniceşti, animaţi de acelaşi crez duhovnicesc. În tot corpusul basilian întâlnim termenul μοναστήριον, cu sensul de comunitate duhovnicească de monahi, doar în *Epistola* 55 (*Lettres*, vol. I, ed. crit. Y. Courtonne, p. 142). La Sfântul Grigorie Teologul îl găsim de două ori: în *Cuvântarea a XLIII-a* (*Funebris oratio in laudem Basilii* ...), 62 (*PG* 36, 577B), cu referire la μοναστήρια ctitorite de Sfântul Vasile; în *Epistola* 4, 3 (*PG* 37, 25B), folosit alături de φροντιστήριον. În epoca imediat următoare, cuvântul este tot mai bine atestat, fiind întrebuinţat cu precădere cu sensul de „mănăstire". În *Constituţii*, μοναστήριον este întâlnit şi în capitolul VIII, 1.

[114] *Ioan* 2, 24.

este în întregime virtute, [a procedat așa], cum oare noi cei păcătoși, cei care alunecăm ușor, cei care nu mergem întotdeauna pe căi [care să fie] potrivite scopului nostru (pe de o parte, din cauza slăbiciunii noastre naturale, pe de altă parte, din cauza celui[115] care luptă din răsputeri cu noi cu răutate și cu înverșunare), dacă ne dăm pe mâna unor oameni curioși, nu ne vom atrage oare calomnii răutăcioase și nu ne vom întinde oare sminteli nouă înșine? Căci, adesea, cei răutăcioși încearcă să ponegrească chiar și pe cele făcute bine și nu suportă să lase nedefăimate nici cele mai mici dintre greșeli.

2. Trebuie, prin urmare, ca relațiile cu cei din afară să se desfășoare cu multă băgare de seamă. Că lor li se întâmplă și un alt neajuns, din pricina lipsei de experiență a gândurilor [lor] în legătură cu cei care s-au îndepărtat de lume[116]. Pentru că ei își închipuie că s-a schimbat nu felul de a gândi al celor care își schimbă modul de viață, ci că acestora li s-a preschimbat [însăși] natura lor umană. Și nu-i judecă pe asceți ca pe unii care se zbat în aceleași patimi [ca și ei], dar care, prin puterea sufletului lor și prin înstrăinarea de plăceri, se înstăpânesc asupra acelora, ci cred că patimile s-au îndepărtat cu totul de natura trupului lor.

Tocmai de aceea, chiar dacă [omul] cel duhovnicesc s-ar abate de la bine câtuși de puțin, imediat, absolut toți, chiar și cei mai înfocați elogiatori și admiratori de până atunci, devin aprigi acuzatori și [în felul acesta] se învinovățesc pe ei înșiși cum că nici înainte nu aduceau laude sincere. Căci, precum atunci când un luptător a alunecat și imediat adversarul se ridică asupra lui lovindu-l și doborându-l [de tot la pământ], tot așa și aceia, când l-au văzut pe cel care își petrece viața în exersarea virtuții că se abate de la bine oricât de puțin, se năpustesc asupra lui cu insulte și cu calomnii, ca și cum ar arunca niște săgeți, fără să se gândească, în ceea ce-i privește, că și ei sunt străpunși în fiecare zi de miile de săgeți ale patimilor.

Iar luptătorii evlaviei, deși asaltați de patimi asemănătoare [cu ale celorlalți], sunt necăjiți de ele, fie doar puțin, fie, de multe ori, [chiar] deloc; și asta în condițiile în care ei, în comparație cu

115 *I.e.* diavolul.
116 Literal: „de viață".

aceia, țin piept unui adversar și mai îndârjit. Tocmai pentru că ei au declarat pe față luptă împotriva aceluia[117], pentru cel-rău este chiar mare [lucru] că a dobândit vreo victorie asupra lor, însă, dimpotrivă, faptul de a fi fost înfrânt îi produce o rană de moarte, fiindcă a fost înfrânt pe deplin și în toate [celelalte] părți ale virtuții.

În schimb, războiul împotriva celor care s-au dedicat viețuirii [păcătoase] e disprețuit [de către cel-rău]. Pe de o parte, pentru că cei mai mulți dintre aceștia aleargă singuri spre [propria] înfrângere, lăsându-se ademeniți spre păcat prin felurite plăceri și pofte și oferindu-i aceluia o victorie asupra lor înșiși fără niciun efort. Pe de altă parte, pentru că până și cei care par că se împotrivesc puțin păcatului sunt trași cu ușurință înapoi de la luptă prin felurite împrăștieri [în grijile lumii] și, întorcând spatele și fiind loviți [astfel] fără încetare, poartă [asupra lor] multele și rușinoasele cicatrici ale înfrângerii [suferite].

3. Iar dacă cumva unii, respingând asaltul grijilor lumești, au putut să înfrunte războiul [din partea] celui-rău, chiar și așa, ei n-au ajuns să poarte totuși lupte de același fel [cu ale asceților], ci unele care erau cu mult și infinit inferioare celor ascetice. Căci unul[118] și-a dat toată silința să-și păstreze drepturile și luptă[119] cu îndârjire în certuri pentru [bunurile] prezente; în schimb, celălalt[120] cedează până și drepturile sale celor care se ceartă [cu el], împlinind acel „să nu ceri înapoi de la cel care îți ia ale tale"[121]. Primul, atunci când e lovit, întoarce lovitura, când suferă o nedreptate, întoarce nedreptatea și consideră că astfel lucrează potrivit dreptății; celălalt, în schimb, rezistă până când îi va trezi sila celui ce îi face vreo nedreptate sau chiar și celui care îl lovește. Apoi, unul și-a dat toată silința să își stăpânească toate plăcerile trupului, pe când celălalt își petrece timpul în săturarea de plăceri. Deci cum ar putea fi considerat luptător cel care viețuiește [în lume], dacă e asemănat cu ascetul?

---

[117] *I.e.* diavolul.

[118] *I.e.* omul care viețuiește în lume.

[119] De asemenea, sensul exact al verbului ar fi: „(el) luptă până la capăt".

[120] *I.e.* ascetul.

[121] *Luca* 6, 30.

Dar privește încă și un alt [neajuns], care li se întâmplă de obicei celor care se dedică vieții prezente atunci când cercetează cele care au legătură cu asceții. Căci în momentul în care, după o ajunare îndelungată, ascetul va socoti cumva că e bine să-și întărească trupul cu hrană, aceia ar vrea [ca el] fie să nu guste deloc din hrană, fie [să guste] foarte puțină, ca și cum ar fi atât fără de trup, cât și imaterial.

4. Și, dacă [aceștia] văd că ascetul nu se poartă cu totul neîndurător față de trupul său, ci că se îngrijește, fie într-o mică măsură, de nevoia lui, îi aduc injurii și îl ponegresc, iar pe unii [asceți] îi numesc mâncăcioși și lacomi, întinzând asupra tuturor lipsa de cumpătare și beția unuia singur; neținând seama de faptul că ei înșiși, mâncând de două ori pe zi, iar unii dintre ei chiar și de trei ori, cele mai greoaie și cele mai grase dintre mâncăruri, ghiftuindu-se cu o uriașă cantitate de carne și turnând în ei o nemăsurată cantitate de vin, și-au căscat în așa fel gura la mese, [încât se aseamănă] cu niște căței eliberați din lanțuri după o îndelungată lipsire [de hrană].

În schimb, adevărații asceți au folosit o hrană foarte uscată și care, prin slăbiciunea ei, avea puțină putere hrănitore, dar și [aceasta] o singură dată de-a lungul întregii zile. Totuși ei, de vreme ce au hotărât să trăiască într-o [anume] rânduială, iar aceasta [o fac] mâncând cu moderație și chibzuit, îi asigură trupului la vremea mesei, așa cum e și firesc, nevoia [lui], cu conștiința curată[122]. Tocmai din acest motiv se cuvine să nu fie judecată libertatea noastră de către o altă conștiință[123]. Căci, dacă noi mâncăm cu mulțumire, de ce să fim vorbiți de rău [din cauza acelor lucruri] pentru care noi mulțumim[124], de vreme ce noi alegem lipsa și ieftinătatea hranei cu atâta bucurie cu câtă aceia nu [primesc] nici pregătirea peste măsură de fastuoasă și variată a unei mese îmbelșugate în bucate?

Iar dacă vreunul dintre oamenii amintiți deja e cunoscut pentru înțelepciunea și evlavia [sa] și [dacă] are respect pentru

[122] „Curată” – gr. εὐπαῤῥησίαστος; literal: „care poate vorbi liber”, „care se poate exprima deschis/cu îndrăzneală (παῤῥησία)”.

[123] *Cf. 1 Corinteni* 10, 29.

[124] *Cf. 1 Corinteni* 10, 30.

modul nostru de viață, a lua cu precauție masa împreună cu el, dacă [nevoia] o cere, nu este un lucru necugetat[125].

Capitolul VII

Nu trebuie să aibă loc ieșiri dese [din mănăstire] și fără o atentă cercetare asupra lor.

1. Trebuie totuși să nu întreprindem multe și dese plecări [din mănăstire], nici măcar sub pretextul vizitării fraților și al întâlnirii [cu ei]; căci și acest [lucru] e o născocire diavolească, pentru că, printr-un asemenea mijloc, vrăjmașul încearcă să ne slăbească modul statornic și ordonat al vieții noastre și să ne arunce în iubirea de plăceri și în felurite tulburări ale gândurilor. Dimpotrivă, [trebuie] ca, stând de vorbă cu noi înșine în liniște, să și cercetăm, să și îndreptăm greșelile sufletului.

Căci cel care, prin dispoziția sa lăuntrică, a părăsit de curând lumea este într-adevăr vrednic de laudă pentru aplecarea sa spre cele bune; totuși el n-a dobândit încă deplinătatea virtuților. Adesea însă nici n-a ajuns [încă] să cugete asupra modului săvârșirii acestora, ci are nevoie ca, cercetându-se pe sine în liniște, să-și observe pornirile și mișcările în neorânduială ale sufletului, să lupte împotriva lor cu dârzenie și să îndrepteze neorânduielile prin gânduri mai bune. Căci ordinea din suflet este un semn al virtuții. Prin urmare, cineva care se află tot timpul în călătorii și în mutări [dintr-un loc în altul], care mereu își agită și își risipește puterea de cugetare și cea de concentrare a sufletului și care se obișnuiește puțin câte puțin să privească spre plăcerile trupului, cum va putea [unul ca acesta] să se observe pe sine, ori să le cunoască pe cele ce nu sunt bune, ori să le preschimbe în ceea ce ar trebui [să fie], câtă vreme el încă își ațâță sufletul spre dispoziții lăuntrice pătimașe?

2. Trebuie, dar, ca fiecare să rămână cât mai mult cu putință liniștit și să stăruie în propriul său sălaș, ca să aibă acest [fapt] ca o mărturie a statorniciei caracterului [său] moral[126]. Nu [trebuie],

---

[125] Pentru reglementările Sfântului Vasile privitoare la primirea oaspeților, v. în special *Regulile mari*, XX, 1-2.

[126] „Caracter moral" – gr. τρόποι. În registrul etic, substantivul τρόπος, care la origine are sensul general de „mod" sau „fel" –, atunci când este folosit la plural, capătă adeseori înțelesul de „moravuri", „mod de viață", „ținută morală".

desigur, să se încuie de tot [în chilie], ci să și facă, plin de îndrăzneală, ieșirile necesare, [în acele cazuri] în care conștiința nu-l mustră deloc, să-i și viziteze pe cei care, prin asprimea viețuirii [lor], sunt cei mai buni și mai de folos dintre frați, pentru ca să ia din [această] întâlnire folositoare modele de virtuți atunci când face ieșiri afară [din mănăstire], după cum ziceam, cu măsură și în chip ireproșabil. Căci, adesea, ieșirea afară, pentru că face să dispară și acedia[127] apărută în suflet, îngăduindu-i, în schimb, [sufletului] să se înzdrăvenească, ca să zicem așa, și să răsufle puțin, îi dă [prilejul] să se apropie cu înflăcărare de luptele pentru evlavie.

Iar dacă cineva s-ar făli cu faptul că nu iese afară din căsuța [sa], să știe că se trufește pentru un lucru cu totul zadarnic. Căci nici faptul că nu iese afară nu este bun în sine, nici faptul că iese din când în când afară nu îl face [pe el] bun sau rău, ci judecata statornică și de neclintit în privința binelui sau, dimpotrivă, nestatornicia îl fac [să fie] bun sau rău. Dacă însă cineva care și-a fixat în chip statornic binele în suflet și care a dobândit prin asceza îndelungată priceperea de a cârmui patimile și care, pe de o parte, și-a domolit neînfrânările[128] trupești, iar pe de altă parte le-a pus frâu neorânduielilor sufletești, încrezându-se însă în frâul gândirii, [așadar, dacă el] ar vrea să facă ieșiri mai dese spre zidirea [sufletească] și cercetarea fraților, [ei bine], pe unul ca acesta rațiunea îl va încuraja și mai mult către ieșirea afară [din chilie], pentru ca, punând făclia în sfeșnic[129], să ofere tuturor lumina povățuirii spre cele bune; [iar aceasta] numai dacă este pe deplin încrezător că va fi capabil să se arate pe sine drept „școală" de virtuți și prin cuvânt și prin faptă pentru cei care îl întâlnesc.

---

[127] Așa cum se conturează ea din textele ascetice, acedia sau akedia este, de fapt, o patimă complexă care însumează mai multe stări: lene, plictis, lehamite, silă, urât, lâncezeală, moleșeală, descurajare, toropeală, lipsă de grijă, amorțeală, somnolență. Acedia produce o îngreuiere a trupului și a sufletului, o vlăguire a acestuia din urmă, pierderea zelului duhovnicesc și indiferența față de mântuire. Pentru o prezentare concisă a acestei noțiuni în lumina textelor filocalice, v. Jean-Claude LARCHET, *Terapeutica bolilor spirituale*, trad. de Marinela Bojin, Ed. Sophia, București, 2001, pp. 167-173.

[128] Termenul ἀκρασία (în text, la pl.) – literal: „lipsa de stăpânire" – este folosit cu precădere în textele morale și mai ales la filosofii stoici. În general, prin ἀκρασία se înțelege starea care îl caracterizează pe cel ce și-a pierdut controlul asupra propriilor dorințe și afecte. Ea se definește cel mai bine în opoziție cu bine-cunoscutul concept ἐγκράτεια – „înfrânarea" sau „stăpânirea de sine".

[129] Cf. *Matei* 5, 15.

Și astfel s-ar pune pe sine pe deplin în siguranță, așa cum a spus Apostolul: „Ca nu cumva, după ce am propovăduit altora, să ajung eu însumi netrebnic”[130].

Capitolul VIII

Nu trebuie să le acordăm asceților nestatornici încredere, nici dreptul de a vorbi, ci [trebuie] să ne ferim de ei.

1. Totuși se cuvine să ne ferim și de cei care sunt nestatornici, care se mută când la unii, când la alții dintre frați, care, [mânați] de porniri necontenite și nestăvilite, colindă în continuu mănăstirile și care, sub pretextul unei iubiri, chipurile, duhovnicești, împlinesc voile cărnii, deoarece ei n-au în suflete nimic statornic, nimic stabil, nimic în bună rânduială, nimic care să fi fost împodobit cu înțelegere, ci, dimpotrivă, tot ce e iscoditor, vicios, plin de neliniște și de nesocotință, de viclenie și fățărnicie, de vorbărie mincinoasă și de lingușire înșelătoare. Aceștia sunt neînvățați să cuvânteze, neînfrânați la pântece, cu sufletul într-un continuu zbor și într-o continuă legănare [în bătaia vântului][131], având niște gânduri asemenea zborului liliecilor, care nu privesc niciodată drept înainte, ci zboară cu multe cotituri și schimbări de direcție, lăsând să se întrevadă din pornirile [lor] de la început un lucru, însă, mai apoi, contrar oricărei așteptări, se îndreaptă spre [cu totul] altceva, fiind duși de caracterul schimbător al judecății [lor], târându-se mult și neînaintând deloc.

2. Însă ei se aseamănă și cu acele animale de corvoadă mânate în jurul pietrelor de moară, care, deși merg mult, rămân mereu în același loc și, chiar dacă trupul [lor] se istovește, totuși ele nu trec niciodată dincolo de acel mic loc. Tot așa și aceia, încolăcindu-se necontenit în jurul patimilor trupului, nu înaintează deloc spre înălțimea cea duhovnicească; ci aleargă la nesfârșit în cerc, fiind mereu zdruncinați de poftele și plăcerile trupului, fiind purtați de la acestea iarăși la aceleași și neînde-

[130] *1 Corinteni* 9, 27.

[131] Această metaforă trimite la imaginea vântului care suflă și face să se clatine diversele obiecte pe care le întâlnește în cale.

părtându-se de [această] josnică robie din cauza stării jalnice a puterii [lor] de a alege. Aceştia, afişând o înfăţişare de oaie, ca momeală pentru [a-i ademeni pe] cei care îi văd, ascund pe dinăuntru o vulpe lacomă, rea şi şireată, dar îşi dau toată silinţa să îi şi abată pe mulţi [alţii] spre o răutate egală [cu a lor], [şi anume pe aceia] care, ducând lipsă de o cârmuire asupra gândului [lor], se alătură cu [aceeaşi] uşurinţă atât celui ce îi călăuzeşte bine, cât şi [celui ce îi călăuzeşte] rău, socotind ca fiind bun ceea ce le va arăta cineva [ca atare], fie în mod real, fie într-un mod demn de crezare; şi pe aceştia deci îşi dau silinţa să îi tragă în propria lor prăpastie, socotind că pervertirea acestora reprezintă propria lor îndreptăţire şi că întovărăşirea în răutate [reprezintă] o micşorare a vinovăţiei [lor].

Ei bine, de aceştia se cuvine să ne păzim cu orice chip, ca nu cumva să îi vatăme şi pe alţii prin transmiterea ciumei [lor] sufleteşti şi ca ei înşişi, fiind respinşi de peste tot, să se întoarcă fie şi mai târziu spre bine, luând ca dascăl[132] ruşinea şi întoarcerea [spatelui din partea] celor îmbunătăţiţi drept îndemn la îndepărtarea de răutate. Căci aceasta a învăţat şi Pavel, vorbind despre cei ce nu lucrează deloc, ci se risipesc în orice alte activităţi: „Pe unul ca acesta", zice, „însemnaţi-l şi să nu [mai] aveţi cu el niciun amestec, ca să se ruşineze"[133].

Capitolul IX

Se cuvine ca ascetul să nu râvnească cu niciun chip la preoţie sau la o poziţie de întâietate înaintea fraţilor.

Totuşi se cuvine ca ascetul să nu râvnească cu niciun chip la preoţie[134] sau la o poziţie de întâietate înaintea fraţilor. Căci

[132] În original: „pedagog".
[133] 2 *Tesaloniceni* 3, 14.
[134] Această afirmaţie este adeseori întâlnită în epoca patristică, deoarece preoţia a fost mereu considerată ca o onoare sau ca o demnitate care ar fi oarecum străină de statutul monahului, cel care a făgăduit să trăiască în smerenie şi ascultare. Pe de altă parte, responsabilităţile multiple la care era chemat un cleric erau văzute ca o piedică în faţa isihiei şi a contemplaţiei. Aceste afirmaţii însă nu interziceau monahilor accederea la preoţie, ci doar le recomandau să nu se gândească sau să nu-şi fixeze ca deziderat intrarea în cler, pentru că acest lucru putea fi primejdios mai ales pentru monahul nepregătit sau nu îndeajuns de sporit duhovniceşte. Concluzia din finalul

[aceasta este] boala diavolului, iar vina [constă în] iubirea de stăpânire, [lucru] care este semnul răutății dintâi a diavolului. Căci și acela a fost târât de această patimă în căderea trufiei și cel stăpânit de această patimă suferă de aceleași [boli] ca acela. Drept urmare, pe cei cuprinși [de ea], această patimă îi face și invidioși, și certăreți, și acuzatori, și nerușinați, și calomniatori, și lingușitori, și intriganți, și umili mai mult decât s-ar cuveni, și slugarnici, și îngâmfați, și plini de o sumedenie de [alte] frământări. Căci un asemenea om îi invidiază pe cei vrednici și îi calomniază; iar de multe ori le va dori chiar și moartea, pentru ca, în lipsa celor potriviți pentru [această] slujire, sorții să se îndrepte asupra sa. Îi va și lingușí pe cei îndrituiți să ofere [cuiva] intrarea în preoție, va fi chiar și slugarnic [față de ei] în vederea [dobândirii] acestui lucru; însă față de cei inferiori [lui] se poartă cu obrăznicie, în cazul în care i s-ar împotrivi. Așa că va unelti șiretlicuri, va avea mii de frământări și de bănuieli și își va pierde [astfel] liniștea sufletului, iar Dumnezeul păcii[135] va fi îndepărtat, nemaiavând unde să Se odihnească.

Cunoscând, prin urmare, paguba [pe care ne-o provoacă], să fugim de nesăbuința [acestei] dorințe. Iar dacă cumva Dumnezeu a ales[136] pe cineva pentru astfel de [slujiri], Iscusitul-meșter știe El cum [ni-]l va face cunoscut pe cel vrednic; în vreme ce noi niciodată nu ne știm să ne fi străduit pentru așa ceva sau, îndeobște, că ținem în suflet [o asemenea] dorință. Căci și aceasta este o boală foarte grea a sufletului și [reprezintă] o decădere de la cele bune.

Capitolul X

Nu trebuie să râvnim cele bune cu gândul la[137] slava deșartă.

1. De slava deșartă se cuvine să fugim cât mai mult cu putință, de cea care nu înainte de osteneli [ne-]a abătut de la a ne

capitolului aduce o precizare echilibrată asupra acestei chestiuni. Cf. SFÂNTUL IOAN CASIAN, *Institutiones cenobiticae*, XI, 14-18 (*Institutions*, în: col. *SC* 109, ed. crit. J.-Cl. Joy, Éd. du Cerf, Paris, 1965, pp. 440-444).

135 Pentru această sintagmă, v. 1 *Tesaloniceni* 5, 23.

136 Literal: „l-a tras la sorți".

137 „Cu gândul la" – literal: „având privirea ațintită la".

osteni – căci [astfel] răul ar fi fost mai mic –, ci care, după osteneli, [ne] răpește cununile; uneltitoarea împotriva mântuirii noastre cea greu de înfrânt, care [își] întinde capcanele împotriva noastră până aproape de bolțile cerești și se străduiește din răsputeri să [ne] doboare virtuțile care au fost pe deplin crescute până la ceruri. Căci, atunci când [slava deșartă] a văzut un negustor[138] al evlaviei umplându-și corabia cugetului cu felurite încărcături de virtuți, atunci [ea], punându-și în mișcare furtuna, se căznește să răstoarne nava[139] și să o scufunde. Căci, convingând cugetul celui care navighează către Împărăția cea de sus să privească la cele de jos și la slava[140] omenească, [îi] spulberă dintr-o dată toată bogăția sufletului și, după ce a dărâmat la pământ temeliile virtuților, a năruit ostenelile care atingeau cerul, făcându-ne să căutăm din partea oamenilor plata pentru cele săvârșite cu osteneală, în timp ce s-ar fi cuvenit ca noi, având privirea ațintită numai spre Dumnezeu și Lui încredințându-I spre păstrare faptele noastre drepte, să primim numai de la Acela, pe drept, [răsplata][141].

În schimb, noi, prețuind făptuirea de dragul slavei [venite din partea] oamenilor în locul râvnirii celor bune de dragul lui Dumnezeu și așteptând de la [oameni] răsplata cea deșartă a laudei, cădem, în mod firesc și pe drept, de la răsplățile dumnezeiești, deoarece noi nu ne ostenim pentru Dumnezeu, ci lucrăm pentru oameni; pentru care, dacă primim în loc de plăți pierderea plăților, ce așteptăm [să primim] de la Dumnezeu, pentru Care am ales cu bună știință să nu lucrăm? Și [pentru ca să te încredințezi] că [faptul] acesta este adevărat, ascultă ce spune Sfânta Evanghelie despre cei care înfăptuiesc cele bune de dragul oamenilor: „Cu adevărat vă spun, își primesc plata lor”[142].

2. Să fugim deci de slava deșartă, [acest] dulce[143] jefuitor al bogăției duhovnicești, plăcutul dușman al sufletelor noastre,

---

[138] Pentru a înțelege mai bine acest pasaj, trebuie spus că, la origine, termenul ἔμπορος făcea trimitere la negustorul care se ocupă de comerțul pe mare.

[139] În original: σκάφος – literal: „coca/carcasa navei”.

[140] În text, la plural.

[141] Cf. *Efeseni* 6, 7-8.

[142] *Matei* 6, 5.

[143] Modul ascuns și perfid prin care păcatul slavei deșarte pătrunde în gândul nevoitorului este sugerat aici prin aceste oximoroane și exprimări paradoxale: „dulce

molia virtuților, care cu plăcere ne pradă faptele noastre bune, care a uns cu miere otrava înșelăciunii sale și întinde cugetelor oamenilor cupa aducătoare de moarte, pentru ca ei, mă gândesc, să se îmbuibe cu nesaț din [această] patimă. Căci slava omenească, pentru cei necultivați, e dulce. Dimpotrivă, pe cei cuprinși [de ea], [slava deșartă] îi face să se abată cu ușurință de la o dreaptă judecare [a lucrurilor]; pentru că cel ce poftește această [slavă] și-a nimicit propriile judecăți și a ajuns, în schimb, să socotească vrednic de cinste [tot] ceea ce este apreciat de primii veniți. Astfel că, dacă [aceștia], fiind răi sau lipsiți de rațiune, le-ar aprecia pe cele rele, cel [ce caută să fie] lăudat va face, negreșit, ceea ce a ajuns să considere că socotesc [a fi] bun [acești] judecători ai purtărilor sale. În felul acesta, slava deșartă este nu doar nimicitoare a faptelor bune, ci și călăuză spre cele rele.

Tocmai de aceea se cuvine ca, îndreptându-ne atenția spre dreapta socotință[144] și spre Dumnezeu, povățuitorul dreptei socotințe, să pășim pe acea [cale] pe care Dumnezeu ne-ar arăta-o. Și, dacă unii ar lăuda o astfel de cale, nu [trebuie] să socotim mare lucru lauda [din partea] acelora, pentru că [noi] avem privirea îndreptată spre Lăudătorul Cel de sus, ci doar să ne bucurăm alături de ei pentru judecata [lor] dreaptă cu privire la cele bune. Iar dacă alții ar critica [această cale], nu [trebuie] nicidecum să ne ascundem [de rușine], ci să-i compătimim pe aceia ca pe unii care sunt lipsiți de o judecată dreaptă și care suferă cel mai cumplit întuneric al cugetării.

---

jefuitor", „plăcut dușman", „care pradă cu plăcere", „care a uns cu miere otrava înșelăciunii sale".

144 Sintagma ὀρθὸς λόγος, tradusă de obicei prin „dreaptă socotință", „dreaptă judecată" sau „rațiune dreaptă", își are originile în filosofia antică. Pentru a aminti doar două exemple semnificative, trebuie spus că acest concept filosofic este utilizat atât de Platon (*e.g.* în *Phaidros*, 73a, 94a ș.a.), cât și de Aristotel (*e.g.* *Etica Nicomahică*, 1103b, 1114b ș.a.). Apoi, la stoici (mai ales în spațiul roman, unde a fost tradusă prin *recta ratio*), sintagma cunoaște o frecventă întrebuințare. În lumea iudaică elinofonă, cel care folosește adeseori sintagma ὀρθὸς λόγος este Filon (*e.g.* în *Legum allegoriarum*, I, 46, 93 ș.a.). O întâlnim apoi în textul biblic apocrif 4 *Macabei* 1, 15 (*LXX*). La Părinții Bisericii, ὀρθὸς λόγος este des utilizată pentru a exprima acea facultate (intelectuală) necesară pentru călăuzirea voinței înspre ceea ce este corect, pentru a viețui conform rațiunii – înțeleasă ca forță conducătoare a omului – și pentru a fi ferit de orice oscilație periculoasă. Ea se poate asemăna ca semnificație cu „discernământul" (διάκρισις).

Capitolul XI

Despre momentul potrivit pentru a vorbi.

Aşadar, acestea sunt principalele fapte drepte, care au fost [însă] înfăţişate nu după măreţia vredniciei lor, ci pe măsura puterii noastre. Cu siguranţă însă, în ceea ce priveşte virtuţile care urmează[145], acelea care împodobesc comportamentul [nostru] obişnuit, e uşor, cred, pentru toţi să le recunoască: de pildă, [care e] momentul potrivit pentru a vorbi şi felul de a te exprima [pentru a fi] spre folosul [celorlalţi]. [În această privinţă], folositor ar fi fie să discutăm despre virtute într-un moment potrivit, fie să vorbeşti privitor la vreo nevoie grabnică şi de neocolit, fie [să vorbeşti], în general, pentru zidirea [sufletească] a celor care ascultă; în schimb, celelalte [discuţii ar fi folositor] să le respingem ca fiind de prisos şi nefolositoare[146].

Capitolul XII

Ascetul nu trebuie să vădească vreo înclinare pentru glumă.

Se cuvine să ne ţinem departe de orice fel de glumă[147]. Căci se întâmplă de multe ori ca cei care îşi ocupă timpul cu astfel de lucruri să se abată cu totul de la dreapta socotinţă, deoarece sufletul [lor] se risipeşte în râs şi slăbeşte capacitatea de a înţelege şi de a se concentra a cugetului. Adesea însă răul, mergând mai departe, a sfârşit în rostirea de vorbe ruşinoase şi într-o foarte

[145] Se face referire aici la virtuţile care vor fi tratate în următoarele capitole (XII-XVI).

[146] Cf. SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *Regulile mari*, XIII; *Regulile mici*, XXIII; CCVIII. În toate aceste reguli Sfântul Vasile recomandă tăcerea ca rânduială specifică monahului (mai ales celui de curând intrat în monahism), iar situaţiile în care părintele capadocian arată că se poate face excepţie de la această regulă sunt identice cu cele prezentate în acest text (corespondenţa cea mai limpede este cu *Regulile mici*, XXIII).

[147] Cf. poziţia Sfântului Vasile faţă de acest subiect exprimată în *Regulile mari*, XVII, unde Sfântul Părinte „rezumă cele două tendinţe contemporane orientale, una, înspre desfiinţarea totală a râsului, iar cealaltă, către o punere în valoare a surâsului, ca semn exterior al bucuriei spirituale" (v. Teodor BACONSKY, *Râsul patriarhilor*, trad. de M. Vazaca, Ed. Humanitas, Bucureşti, 2008, p. 160). Aceeaşi atitudine moderată este întâlnită şi în finalul acestui capitol al *Constituţiilor*, unde râsului temperat i se recunoaşte şi o valenţă pozitivă, fiind necesar uneori pentru destinderea unei atmosfere mohorâte şi pentru alungarea tristeţii. În schimb, în *Regulile mici*, XXXI, Sfântul Vasile este mai exigent, considerând că „pentru cel credincios nu este niciodată vreme de râs" – aici e vorba de râs ca impuls necontrolat.

mare nesăbuință, pentru că trezvia sufletului și răspândirea în glume nu pot merge alături în același [timp].

Totuși, dacă cumva ar fi nevoie și ca, pentru a destinde puțin atmosfera posomorâtă, să înveseliți prin vorbele [voastre], vorba să vă fie plină de har[148] duhovnicesc și condimentată cu sarea evanghelică[149], pentru ca să aducă odată cu ea buna miresmă a înțeleptei iconomii lăuntrice și pentru ca să-l binedispună pe ascultător în două feluri: atât prin destinderea [de care are, astfel, parte], cât și prin harul înțelegerii.

Capitolul XIII

Despre blândețe și în ce fel se consolidează dragostea.

Ascetul trebuie să fie pe cât mai mult posibil plin de blândețe, pentru că el fie s-a împărtășit deja[150] de Duhul blândeții, fie dorește să se împărtășească [de El]; și se cuvine ca și gazda să fie asemenea celui găzduit. Dacă totuși ar trebui cumva să ne și supărăm[151] pe cel nepăsător – care, bineînțeles, ne-ar fi supus –, supărarea să fie îmbinată cu rațiunea. Căci de cuțite s-au folosit și ucigașii, dar s-au folosit și medicii, numai că primii, pentru că mânuiesc cuțitul cu mânie și cu cruzime, săvârșesc lucruri cu totul nefirești, omorând[u-și] semenii. Ceilalți însă, pentru că purced la a mânui cuțitul cu rațiune, aduc din aceasta foarte mari foloase, căci îi salvează pe cei [a căror viață este] în primejdie. Tot așa și cel care a ajuns să știe să se supere într-un chip rațional i-a adus mari foloase celui pe care s-a supărat, deoarece îi corectează [astfel] nepăsarea sau răutatea; în schimb, cel stăpânit de patima mâniei nu săvârșește nimic sănătos.

Iar cum că supărarea la momentul potrivit li se cuvine chiar și celor care se preocupă de cultivarea blândeții e evident de aici: căci chiar și Moise, deși a fost mărturisit drept cel mai blând

---

148 Am păstrat traducerea tradițională a lui χάρις prin „har", deși în acest context sensul său ar fi mai curând „delectare (duhovnicească)".

149 Cf. *Coloseni* 4, 6.

150 Am adăugat în traducere adverbul „deja" pentru a sublinia valoarea finită a perfectului grecesc.

151 Cf. SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *Regulile mari*, L; LI; LII; elemente asemănătoare pot fi găsite și în *Regulile mici*, CLXXXII; CLXXXIII; CLXXXIV.

dintre toţi oamenii[152], când momentul o cerea, s-a supărat şi a ajuns până într-o asemenea [stare] de zbucium lăuntric, că a pus capăt supărării [sale] prin uciderea celor de-un neam [cu el], prima dată, atunci când făureau viţelul[153]; iar a doua oară, când s-au pângărit cu Belphegor[154].

Astfel că este posibil şi ca, blând fiind, să te aprinzi într-un chip raţional, şi [totuşi] să nu nimiceşti binele blândeţii. A rămâne însă nemişcat sau a nu te supăra precum s-ar cuveni ţin de o pasivitate[155] a firii, nu de blândeţe.

Iar blândeţii îi urmează în chip oarecum firesc şi atitudinea îngăduitoare, pentru că blândeţea este maica îngăduinţei. Cu nimic mai puţin, apoi, de cei ce sunt cu adevărat blânzi, dar care în caracterul [lor] n-au fost atinşi de asprime, este inseparabil legată deopotrivă şi atitudinea plină de bunătate; căci bunătatea este materia blândeţii. Însă acestea, atunci când sunt îmbinate una cu cealaltă şi sunt puse alături, produc culmea virtuţilor, dragostea[156].

Capitolul XIV

Despre chibzuinţă[157].

În orice caz, chibzuinţa se cuvine să călăuzească toate cele săvârşite [de noi]. Căci, fără chibzuinţă, absolut orice, chiar şi ceea ce ar părea că e bun, se preschimbă în răutate, ca urmare a nealegerii momentului prielnic şi a lipsei de măsură [în săvârşirea oricărui lucru]. Dar, când raţiunea şi chibzuinţa stabilesc momentul prielnic şi măsura [justă] pentru cele bune, câştigul de pe urma slujirii de ele devine surprinzător, întrucâtva, atât pen-

---

[152] Cf. *Numeri* 12, 3.

[153] Cf. *Ieşire* 32, 27.

[154] *Cf. Numeri* 25, 5. În traducerea sinodală a Bibliei, acest nume apare cu grafia Baal-Peor.

[155] Termenul folosit aici este ἀργία, întâlnit de mai multe ori în *Constituţii*. Sensul său exact este „inactivitate", „nelucrare".

[156] *Cf. 1 Corinteni* 13, 13.

[157] Gr. φρόνησις, termen tradus adeseori prin „înţelepciune" sau „prudenţă", este una dintre cele patru virtuţi cardinale (alături de cumpătare, curaj şi dreptate) şi reprezintă – mai mult decât celelalte – o virtute intelectuală, distinctă totuşi de înţelepciunea teoretică, speculativă sau filosofică (σοφία).

tru cei care dau dovadă de ele, cât și pentru cei asupra cărora se răsfrâng.

Capitolul XV

Despre credință și nădejde.

Credința față de Dumnezeu să călăuzească, bineînțeles, toate îndeletnicirile [noastre], iar nădejdea cea bună să [o] însoțească, pentru ca prin credință să sprijinim puterea sufletului, iar prin buna nădăjduire să năzuim cu înflăcărare spre cele bune. Căci nici îndeletnicirea oamenilor cu cele bune nu va fi dusă la bun sfârșit fără ajutorul cel de sus, [după cum] nici harul cel de sus nu i-ar putea veni într-ajutor celui ce nu se străduiește [deloc]. Dimpotrivă, pentru ducerea la bun sfârșit a virtuții se cuvine ca amândouă să se îmbine, [adică] atât strădania omenească, cât și ajutorul[158] venit de sus, prin mijlocirea credinței.

Capitolul XVI

Despre smerita cugetare.

Apoi, în toate cele izbândite de noi, sufletul să pună motivele izbânzii [sale] pe seama Stăpânului, fără a considera defel că el izbândește [ceva] cu propria sa putere. Căci o astfel de dispoziție [lăuntrică] ajunge în chip firesc să producă în noi smerita cugetare. Iar smerita cugetare este tezaurul unde se păstrează virtuțile.

Aceste [gânduri] de la noi pentru tine sunt, așa cum ar spune cineva, niște semințe de cuvinte despre virtute; iar tu, luându-le de aici, fă pentru noi roadă îmbelșugată și împlinește cuvântul *Înțelepciunii*, care ne poruncește să le dăm celor înțelepți prilejuri de a deveni și mai înțelepți[159] .

---

[158] Cuvântul συμμαχία (literal: „faptul de a lupta alături de altcineva") și derivații săi sunt întâlniți frecvent în capitolul I, 4 al *Constituțiilor*.

[159] Cf. *Pilde* 9, 9.

Capitolul XVII

În câte moduri se formează gândurile rele în suflet.

1. Iar pentru că deja am cercetat mai înainte [aspecte] care privesc gândurile, dar nu am diferenţiat în câte moduri ideile rele înăbuşă gândurile drepte, am găsit de cuviinţă să adăugăm acum şi [precizarea] aceasta, astfel încât cercetarea [acestei] părţi să fie deplină.

Există, așadar, două moduri prin care ideile necuviincioase provoacă tulburări gândurilor drepte: fie când sufletul, din delăsarea sa, rătăceşte prin cele nepotrivite [pentru el] şi cade din [unele] închipuiri [firești] în [alte] închipuiri neraţionale, fie când diavolul încearcă, cu vicleşug, să-i arate câte puţin cugetului fapte nelalocul lor și să îl abată de la contemplarea și luarea-aminte la [lucrurile] cele vrednice de laudă.

Aşadar, atunci când sufletul, după ce și-a slăbit puţin atenția şi încordarea cugetului, readuce [în minte] amintiri de-a valma și de fapte care s-au întâmplat, în acel moment, gândul, ademenit într-un mod care vădeşte lipsa de instruire şi ignoranţa sa către acele fapte reamintite și preocupându-se mai mult cu acestea, trece de la niște rătăciri la alte rătăciri prelungi şi, în cele din urmă, sfârşeşte, adesea, în purtări necuvenite. Trebuie însă să corectăm şi să îndreptăm o asemenea delăsare şi risipire a sufletului prin atenţia mai concentrată şi cu mai multă luare-aminte a cugetului şi să fim mereu preocupaţi cu cercetarea încontinuu, pentru moment, asupra celor bune.

2. În schimb, când diavolul caută să ne prindă cu vicleşuguri şi, cu multă îndârjire, se silește să introducă gândurile [care vin] de la el ca niște săgeţi aprinse[160] în sufletul care se odihneşte şi se liniștește, să îi dea pe neaşteptate foc şi să-i producă amintiri îndelungate şi greu de șters ale [săgeților] odată aruncate într-însul, atunci trebuie să respingem asemenea vicleşuguri prin trezvie şi printr-o atenţie mai încordată, aşa cum, printr-o vigilenţă foarte

[160] Imaginea metaforică din acest fragment trimite la cucerirea şi asedierea unei cetăţi.

riguroasă și printr-o vioiciune a corpului, un luptător se ferește de împresurările adversarilor; și – lucru esențial – să punem potolirea războiului și respingerea săgeților pe seama rugăciunii și a chemării ajutorului de sus. Căci aceasta ne-a învățat Pavel, spunând: „Mai presus de toate [cele spuse], luând scutul credinței, cu care veți putea să stingeți toate săgețile aprinse ale celui viclean”[161].

Prin urmare, chiar dacă [diavolul] [ne-]ar sugera închipuiri rele până și în [timpul] rugăciunilor, sufletul să nu înceteze să se roage și să nu creadă cumva că sunt propriile sale „cultivări” semănările[162] cele rele ale vrăjmașului și închipuirile [acestui] scamator[163] care se înfățișează mereu altfel, ci, gândind că închipuirea de idei necuvenite este pricinuită de nerușinarea născocitorului răutății, [sufletul] să întețească mai mult închinarea [adusă lui Dumnezeu] și să Îl roage stăruitor să năruiască zidul rău al amintirii de gândurile necuvenite, ca fără vreo opreliște în calea avântului cugetului [său], fără întârziere și repede să treacă spre Dumnezeu, fără să fie nicidecum împiedicat de asalturile simțămintelor rele.

Iar dacă, din pricina nerușinării celui care se războiește [cu noi], un astfel de atac năvalnic al gândurilor s-ar înteți, nu se cuvine în acest caz nici să ne lăsăm înfrânți, nici să părăsim luptele când sunt pe jumătate făcute, ci să îndurăm până atunci când Dumnezeu, văzând statornicia noastră, va străluci peste noi harul Duhului, [har] care pune pe fugă pe cel care caută să ne prindă cu vicleșuguri, care curăță mintea noastră și o umple de lumină dumnezeiască și care face ca gândul [nostru] să slujească lui Dumnezeu cu bucurie, într-o liniște netulburată [de nimic].

---

[161] *Efeseni* 6, 16.

[162] Termenul rar ἐπισποραί desemnează faptul de a semăna (a doua oară) peste ceva deja semănat. Este evidentă trimiterea la *Pilda neghinelor* din *Matei* 13, 25 ș.u., unde, de altfel, este folosit, din aceeași familie lexicală, vb. ἐπισπείρειν – „a semăna peste”.

[163] Gr. θαυματοποιός – literal: „făcător de minuni”, *i.e.* „magician”, „scamator”, apoi cu sensul negativ de „șarlatan”.

Capitolul XVIII

Pentru viețuitorii[164] *dintr-o chinovie.*

1. Așadar, în [rândurile] de până acum am vorbit, pe cât a fost cu putință, despre ascetul care [viețuiește] de unul singur și care a îmbrățișat viața singuratică; [și anume am arătat] în ce chip, deprinzându-și sufletul spre bine și cârmuindu-și trupul spre ce trebuie, ar putea să ni-l întruchipeze pe filosoful autentic. Dar pentru că cei mai mulți[165] dintre asceți viețuiesc în obști, stârnindu-și reciproc, prin compararea cu faptele drepte [ale celorlalți], cugetele spre virtute și îndemnându-se cu tărie înspre sporirea binelui, am socotit [că e] drept să le aducem și lor o mângâiere prin cuvintele [noastre].

Trebuie însă ca mai întâi să cunoască ei la cât de mare și la ce fel de bine se fac părtași și [abia] apoi să primească îndemnul către el, ca să vădească o râvnă și o strădanie pe potriva vredniciei [unei asemenea] fapte drepte. Prin urmare, mai întâi ei se reîntorc la binele potrivit cu natura, prin aceea că îmbrățișează

---

[164] Gr: τοὺς κανονικούς. Sensul prim al adjectivului κανονικός, care aici apare substantivizat, este cel de „conform unei reguli/unui canon (κανών)", „făcut după (o) regulă", „supus unei reguli", în cazul de față, unei rânduieli sau unui canon bisericesc. Atât înțelesul, cât și evoluția acestui termen în forma sa substantivizată sunt greu de precizat cu exactitate. Nici celelalte ocurențe din opera Sfântului Vasile sau din puținele lucrări patristice în care acest termen apare substantivizat nu ne pot ajuta foarte mult să înțelegem motivul pentru care anumite persoane apropiate de Biserică erau denumite cu acest termen, care – așa cum am văzut – avea inițial un sens foarte precis. Astfel, ca substantiv, întâlnim termenul de trei ori în *Epistolele* Sfântului Vasile: de două ori la genul feminin în *Epistola 52* titl. (*Lettres*, vol. I, ed. crit. Y. Courtonne, p. 133) și în *Epistola 173* titl. (*Lettres*, vol. II, ed. crit. Y. Courtonne, p. 108). În cea de-a treia ocurență (în *Epistola 188*, 6 [= canonul al VI-lea al Sfântului Vasile]: *Lettres*, vol. II, ed. crit. Y. Courtonne, p. 126) cuvântul este la genitiv plural, putând fi în egală măsură la genul masculin sau feminin (neutrul, dat fiind că aici este vorba de persoane, este exclus). Din cauza acestei posibile ambivalențe, interpreții bizantini ai acestui canon basilian au interpretat diferit termenul de față. Atât Balsamon, cât și Zonaras, în comentariile lor, înțeleg prin τῶν κανονικῶν pe toți cei menționați de canoane – *i.e.* clerici, călugări, călugărițe, precum și pe toate fecioarele consacrate (*PG* 138, 604D; 605B).

[165] Avem aici o mărturie a faptului că în epoca în care acest text a fost scris încercările de organizare a monahismului, inițiate de Sfântul Pahomie († 346) în Egipt sau de Sfântul Vasile în Asia Mică, conduseseră deja la formarea de numeroase comunități cenobitice. Din text se poate deduce că monahismul cenobitic era foarte bine dezvoltat, astfel încât monahii din aceste comunități erau acum mai numeroși decât cei care se nevoiau într-un cadru neorganizat sau în mănăstiri cu organizare idioritmică. Avantajele vieții în comuniune vor fi prezentate pe larg în rândurile următoare, aducându-se rând pe rând argumente solide în sprijinul acestui mod de viață.

comuniunea și traiul laolaltă. Căci eu consider drept cea mai desăvârșită [dintre toate] o comuniune de viață[166] în sânul căreia [orice] deținere personală a vreunei avuții a fost înlăturată, deosebirea de păreri a fost gonită, iar orice tulburare, rivalitate și certurile stau departe; [în care], în schimb, toate sunt comune[167]: suflete, păreri, trupuri și [toate cele] cu care trupurile sunt hrănite și îngrijite; comun le este Dumnezeu, comună câștigarea evlaviei, comună mântuirea, comune luptele, comune ostenelile, comune cununile; cei mulți [devin] unul, iar fiecare nu mai este singur, ci printre mai mulți.

2. Ce poate fi asemănător acestui mod de viață? Ce poate fi mai fericit? Ce poate fi mai desăvârșit decât însoțirea și unirea [aceasta]? Ce poate fi mai încântător decât [această] îngemănare a purtărilor și a sufletelor? Oameni provenind din popoare și ținuturi diferite au ajuns să se armonizeze până la o asemenea desăvârșire a unității [dintre ei], încât se vede un singur suflet în multe trupuri și multele trupuri se arată [a fi] instrumente ale unei singure păreri. [Astfel,] cel slăbit cu trupul are pe mulți care să arate compătimire față de starea [lui]; cel care se îmbolnăvește și se prăbușește sufletește are pe mulți care să îl vindece și să îl ajute să-și revină. [Aceștia sunt] deopotrivă slugi unii ale altora, stăpâni unii ai altora și, în [această] libertate din care lipsește orice înfruntare, își arată unii față de alții o supunere [și] mai deplină, pe care nu a impus-o cu forța vreo constrângere din partea vreunei împrejurări [oarecare] – [constrângere] care le aduce multă descurajare celor care[-i] sunt captivi –, ci [pe care] de bunăvoie a pricinuit-o libera alegere a voinței [lor]: deoarece dragostea îi face pe cei liberi să se supună unii altora și păstrează alegerii [lor] calitatea de a fi liberă.

Asemenea lor a vrut Dumnezeu să fim noi dintru-nceput și pentru unele ca acestea ne-a și creat. Aceștia refac [de fapt] binele de la început, acoperind păcatul protopărintelui Adam. Căci despărțire, dezbinare și război n-ar fi existat între oameni de n-ar fi

---

166 Cf. descrierea foarte asemănătoare făcută comunității monahale de către Sfântul Ioan Gură de Aur în *Omilia a LXXII-a la Matei*, 3-4 (*PG* 58, 671 ș.u.).

167 Cf. descrierea făcută de Sfântul Luca comuniunii depline din sânul primei comunități creștine (*Fapte* 2, 44; 4, 32 – „toate le erau comune").

dezbinat păcatul firea. Aceştia sunt imitatori fideli ai Mântuitorului şi ai vieţuirii Sale în trup. Căci aşa cum El, după ce Şi-a strâns o ceată de ucenici, pe toate [le-a făcut să fie] comune şi pe Sine Însuşi S-a oferit în comun apostolilor, aşa şi aceştia, supunându-se povăţuitorului[168] [lor], dacă respectă întocmai regula [lor] de viaţă, ajung [în felul acesta] să imite cu fidelitate vieţuirea apostolilor şi a Domnului. Aceştia au râvnit viaţa îngerilor[169], păzind cu mare atenţie, ca şi aceia, starea de comuniune. Între îngeri nu există ceartă, nici rivalitate, nici sfadă; fiecare posedă cele care [aparţin] tuturor [celorlalţi] şi cu toţii păstrează asupra lor bunurile întregi. Căci bogăţia îngerilor nu este o materie care poate fi circumscrisă, care să aibă trebuinţă de divizare, în cazul în care ar trebui împărţită mai multora, ci este o proprietate imaterială şi o bogăţie a cugetului.

3. Şi, din acest motiv, întrucât rămân la fiecare întregi, bunurile [acestea] îi fac bogaţi pe toţi, de aceeaşi cinste, asigurându-le propria lor posedare fără niciun fel de sfadă şi dezbinare. Căci contemplarea binelui suprem şi înţelegerea foarte clară a virtuţilor reprezintă comoara îngerilor, [bunătăţi] spre care le este îngăduit tuturor să-şi îndrepte atenţia, deoarece fiecare primeşte întreagă cunoaşterea şi dobândirea acestora.

Asemenea [lor] sunt adevăraţii asceţi: nu-şi împropriază cele pământeşti, ci îşi dispută cele cereşti, şi cu toţii, [dar şi] fiecare [în parte], păstrează cu grijă în sine, prin împărţiri care nu separă în părţi, aceleaşi [comori] întregi. Căci dobândirea virtuţii şi bogăţia de fapte drepte este o „lăcomie" demnă de laudă, o „răpire" care nu provoacă lacrimi şi un „nesaţ" care merită cunună, iar cine nu foloseşte „violenţa" este vinovat. Toţi „răpesc" [aceste bunătăţi], şi [totuşi] nimeni nu este nedreptăţit şi, din acest motiv, pacea împarte[170] [fiecăruia această] bogăţie. Ei răpesc de mai

[168] În text: καθηγούμενος (un participiu al vb. καθηγεῖσθαι – „a călăuzi", „a povăţui", „a conduce"). Nu am tradus totuşi aceşti termeni prin „egumen" sau „stareţ" pentru a nu introduce într-o epocă în care terminologia abia se contura sensurile şi conotaţiile moderne, evident dezvoltate şi uneori diferite, ale acestor cuvinte.

[169] A treia caracteristică a vieţii monahale este prezentarea acesteia ca o oglindire a comuniunii depline dintre puterile cereşti. De altfel, odată cu secolul al IV-lea, această imagine devine un topos.

[170] Gr. βραβεύειν este un vb. denominativ (de la βραβεύς – „arbitru la jocuri", cel care supraveghea buna desfăşurare a întrecerilor sportive şi distribuia în mod corect

înainte bunătățile Împărăției promise, înfățișând purtarea lor virtuoasă și comuniunea [dintre ei] ca o imitare fidelă a traiului și a stării de acolo[171]. Ei au reușit în chip desăvârșit renunțarea la orice posesie, pentru că nu au nimic personal, ci toate [sunt deopotrivă] ale unora și-ale altora. Ei i-au descoperit în mod clar vieții oamenilor de cât de mari bunătăți ni s-a făcut pricinuitoare înomenirea Mântuitorului, pentru că ei adună iarăși – cel puțin atât cât le stă lor în putere – atât înspre ea însăși, cât și înspre Dumnezeu natura oamenilor ce fusese sfâșiată și ruptă în nenumărate părți. Căci acesta este scopul principal al iconomiei celei în trup a Mântuitorului: să adune firea omenească atât spre ea însăși, cât și spre El, și să restabilească unitatea cea din început, după ce va fi înlăturat [această] ruptură rea; întocmai cum un medic foarte bun leagă la loc prin leacuri salvatoare un corp care a fost despărțit în multe părți.

4. Și am înfățișat [toate] acestea nu pentru a câștiga cinste, nici pentru a ridica în slăvi prin vorbe faptele drepte ale cenobiților (căci nu este atât de mare puterea vorbelor mele, cât să laude faptele [acestea] mari, ba, dimpotrivă, mai curând să le întunece chiar, prin neputința [mea] în privința expunerii), ci, pentru ca, atât cât e cu putință, să înfățișez și să arăt înălțimea și măreția [acestei] lucrări bune. Căci, prin comparație, ce ar putea ajunge să fie pe potriva binelui acestuia? Pentru că acolo există un singur tată care Îl imită pe Tatăl Cel de sus și mulți copii care se străduiesc să se întreacă unii pe alții în sentimente de bunăvoință față de întâistătător, copii care trăiesc în deplină înțelegere între ei și care își întâmpină tatăl cu faptele [lor] virtuoase, atribuind nu naturii cauza însoțirii [dintre ei], ci socotind începătoare și păstrătoare a unității [dintre ei] o rațiune mai stabilă decât natura: fiind menținuți [astfel] de legătura Duhului Sfânt.

Ce imagine dintre cele de pe pământ ar putea ei să facă rost pentru a înfățișa vrednicia [acestei] lucrări bune? Ei bine, dintre cele de pe pământ, niciuna; rămâne numai [imaginea] cea de sus:

premiile) și are sensul de „a arbitra", „a adjudeca", „a împărți în mod echitabil"; v. P. CHANTRAINE, *Dictionnaire* ..., vol. I, pp. 191-192.

[171] Legată de caracteristica anterioară, viața monahală este o anticipare, o pregustare, o aducere în istorie a Împărăției lui Dumnezeu.

căci Tatăl Cel de sus este nepătimitor; fără de patimă e și acesta[172], apropiindu-și-i pe toți prin cuvânt. Neprihăniți sunt copii Tatălui Celui de sus; neprihănirea i-a adoptat [ca fii] și pe aceștia. Dragostea le leagă laolaltă pe cele de sus; dragostea i-a făcut și pe aceștia să intre în armonie unii cu alții. Într-adevăr, și diavolul însuși se trage înapoi din fața unei asemenea falange[173], nefiind în stare să țină piept atât de multor luptători, care se oștesc împotriva lui atât de bine înarmați și de grupat, care prin dragoste se acoperă unii pe alții cu scuturile și sunt protejați de Duhul într-atât încât să nu permită săgeților aceluia nici măcar cea mai mică pătrundere înăuntru[174].

Uită-mi-te la lupta în deplină armonie a celor șapte Macabei și vei descoperi la ei o [și] mai puternică armonie. Pentru ei profetul David a strigat în ode, spunând: „Iată, dar, ce este bine sau ce este plăcut [mai mult] decât să locuiască frații laolaltă?"[175], prin „bine" înfățișând [valoarea] dovedită a [acestei] vieți, iar prin „plăcut", bucuria care [vine] din buna înțelegere și din unitate. Cei care duc cu strictețe acest mod de viață și-au dat silința, mi se pare, să imite virtutea cea mai înaltă.

Capitolul XIX

Ascetul trebuie să se apropie de nevoința ascetică cu o hotărâre fermă; și despre ascultare.

Astfel, în zugrăvirea de mai sus a trăsăturilor viețuirii [cenobitice] pentru cei pătrunzători la minte, înfățișarea [noastră] a definit regula [acestei] viețuiri. Însă, pentru că se cuvine, de dragul fraților mai simpli, să lămurim și mai clar regula [acestei]

---

[172] *I.e.* părintele duhovnicesc, starețul.

[173] În Grecia antică, o falangă (φάλαγξ) reprezenta o formație compactă de luptă, din care făceau parte un număr mare de pedestrați înarmați cu lănci. Cf. Charles DAREMBERG, Edmond SAGLIO (eds.), *Dictionnaire des Antiquités Grecques et Romaines*, vol. IV, partea 1 (N-Q), Librarie Hachette, Paris, 1905, s.v. *phalanx*, p. 425.

[174] Cf. *Efeseni* 6, 16.

[175] *Psalmul* 132, 1 (*LXX*). Fericitul Augustin, în *Enarrationes in Psalmos, In Psalmum* 132, 1-6 (*PL* 37, 1729-1733), consideră cuvintele și mesajul acestui verset un crez al vieții cenobitice, deoarece aici găsim concentrată ideea unității spre care tind monahii adevărați (2: *ista enim verba Psalterii* [...] *etiam monasteria peperit* – „aceste cuvinte ale *Psaltirii* au dat chiar naștere mănăstirilor").

viețuiri sub fiecare [aspect] în parte, să ne îndreptăm deci spre această [chestiune].

Așadar, înainte de orice, acela care s-a apropiat de o asemenea viețuire trebuie să aibă un cuget tare, statornic și de neclintit și o hotărâre care să nu poată fi atinsă și schimbată de duhurile răutății[176] și să dovedească o rezistență de mucenici, printr-o statornicie a sufletului până la moarte, ținându-se strâns de poruncile lui Dumnezeu și arătând ascultare față de povățuitorii [săi]. Acesta este lucrul de căpătâi al [acestei] viețuiri. Căci, așa cum Dumnezeu, Care și este și vrea să fie numit Tată al tuturor, cere de la slujitorii Săi supunerea cea mai deplină, tot așa – între oameni – și părintele duhovnicesc[177], care își potrivește regulile [date de el] la legile lui Dumnezeu, cere ascultarea fără niciun fel de împotrivire.

Căci, dacă cel care se dedică uneia din artele meșteșugărești (acelea care ne sunt de folos pentru viața de aici) se supune întru totul meșterului și nu se împotrivește cu nimic poruncilor lui, nici nu se desparte de el nici măcar pentru o foarte scurtă perioadă de timp, ci în orice moment este sub ochii învățătorului, suportă și hrana și băutura și celelalte aspecte ale modului de viață pe care acela i le-ar fixa, cu atât mai mult cei care caută să se apropie de învățarea evlaviei și a sfințeniei, odată ce s-au încredințat că vor putea dobândi de la povățuitorul [lor] o asemenea cunoaștere, să le aducă acestora supunerea totală și ascultarea cea mai deplină în toate; și nu vor cere socoteală pentru cele poruncite, ci vor îndeplini lucrul poruncit; afară numai dacă nu cumva, neștiind ceva din cele care privesc mântuirea, [ar trebui] să întrebe cuviincios și cu cuvenitul respect și să se lase învățați.

Iar toată strădania omului să fie [pentru aceasta]: ca nu cumva înălțimea sufletului să fie înjosită prin răzvrătirea plăcerilor.

---

[176] Pentru această sintagmă, cf. *Efeseni* 6, 12.

[177] Sintagma πνευματικὸς πατήρ – „părinte duhovnicesc", deși des folosită în textele bizantine târzii și în literatura duhovnicească modernă, este rar atestată în epoca patristică clasică cu acest sens consacrat, de povățuitor duhovnicesc. În această perioadă sunt folosite alte cuvinte prin care este denumit părintele duhovnicesc; de exemplu, la Părinții deșertului găsim apelativul ἀββᾶς/ἀββᾶ – „avvă" sau γερων – „bătrân". Pentru situația din această epocă, cf. Ieromonah Gabriel BUNGE, *Părintele duhovnicesc și gnoza creștină după avva Evagrie Ponticul*, trad. de Diac. Ioan Ică jr., Ed. Deisis, Sibiu, 2000.

Căci cum ar mai putea un suflet care a fost țintuit jos prin plăcerea trupului să privească cu ochiul liber spre lumina inteligibilă cu care se înrudește? De aceea, trebuie ca, înainte de toate, să ne deprindem cu înfrânarea, care este un paznic sigur al cumpătării și care nu îngăduie ca mintea cea cârmuitoare să hoinărească încoace și încolo. Căci, precum apa care a fost prinsă în țevi este împinsă drept în sus de presiunea care o forțează să urce, pentru că nu are unde [altundeva] să se reverse, tot astfel și mintea omenească, când înfrânarea o strânge împrejur din toate părțile ca o țeavă strâmtă, va fi trasă cumva în sus de dispoziția sa naturală de a se mișca înspre dorirea lucrurilor mai înalte, neavând unde să se [mai] risipească. Căci nu este cu putință ca [mintea] care a primit de la Cel Care a făcut-o o natură mereu în mișcare să stea pe loc vreodată; și, dacă va fi împiedicată să se miște spre cele deșarte, este imposibil să nu se îndrepte, negreșit, spre adevăr.

Socotim însă că înfrânarea nu se mărginește numai la abținerea de la mâncăruri – căci pe aceasta au împlinit-o și mulți dintre filosofii grecilor –, ci, înainte de toate, de la rătăcirea ochilor[178]. Căci ce folos dacă, abținându-te de la alimente, prin ochi te hrănești cu destrăbălarea adulterului sau cu urechile asculți de bunăvoie vorbe deșarte și diavolești?! Nu e de niciun folos să te abții de la mâncăruri și să nu te abții de la înfumurarea unei gândiri trufașe și de la slava deșartă și de la orice patimă. Sau ce folos [aduce] să te înfrânezi de la mâncăruri și să nu te abții de la gândurile cele rele și deșarte? De aceea spunea și Apostolul: „Mă tem ca nu cumva să se strice cugetele voastre”[179].

Așadar, să devenim înfrânați de la toate acestea, ca nu cumva să ajungă pe bună dreptate și asupra noastră mustrarea Domnului, cum că „cernem țânțarul, dar înghițim cămila”[180].

---

[178] Cf. SFÂNTUL VASILE CEL MARE, *Epistola* 2, 2 (*Lettres*, vol. I, ed. crit. Y. Courtonne, p. 6).

[179] *2 Corinteni* 11, 3.

[180] *Matei* 23, 24.

Capitolul XX

Nu trebuie să căutăm relațiile cu rudele [noastre] care viețuiesc [în lume] sau să purtăm grijă de treburile lor.

1. Apoi, se cuvine ca [ascetul] să se detașeze într-atât prin dispoziția [sa] sufletească de rude și de prieteni și de părinți, pe cât îi vedem pe cei morți că s-au depărtat de cei vii. Căci cel care într-adevăr s-a dezbrăcat[181] în vederea luptelor virtuții și care a renunțat la lumea întreagă, dimpreună cu toate cele din lume, și care – ca să o spun deplin – s-a răstignit pe sine față de lume[182] a murit față de lume și față de toți cei din lume, fie că sunt părinți, fie frați, fie [rude] care au gradul al treilea de rudenie sau al patrulea sau unul mai îndepărtat.

Așadar, dacă părinții s-ar rupe și ei de lume[183] și ar trece la modul de viață al copilului [lor], [atunci aceștia îi] sunt cu adevărat rude, nemaifăcând parte însă din rândul părinților, ci al fraților. Căci adevăratul tată este primul, Tatăl tuturor; iar al doilea după Acela, cel care ne povățuiește în viețuirea cea duhovnicească. Dar, dacă rudele [noastre] ar rămâne alipite de viața de mai înainte, [atunci ei] sunt o parte din acea lume de care ne-am detașat, nemaiavând nimic de a face cu noi, cei care ne-am lepădat de omul cel trupesc și ne-am dezbrăcat[184] de legătura cu ei.

Iar cel care îmbrățișează strâns prietenia cu cei care viețuiesc [în lume] și care dorește să stea de vorbă cu ei tot timpul, prin discuția prelungită [cu ei], face loc în sufletul [său] dispozițiilor [lăuntrice] ale acelora. Și, după ce și-a umplut din nou cugetul cu o gândire lumească, a căzut din stăruința [sa] cea bună și s-a depărtat de gândirea duhovnicească și s-a întors cu sufletul la voma de mai înainte[185] și a fost rănit de vrăjmașul, care i-a tulburat viețuirea duhovnicească prin rudenia [sa] trupească.

2. Prin urmare, pentru rude să cerem în rugăciune cele mai bune [lucruri], mă refer la dreptate și evlavie și la [toate] cele pe

---

[181] Sensul de aici al vb. ἀποδύειν este legat de utilizarea sa în vocabularul atleților și al luptătorilor din arene, unde el a căpătat un înțeles mai restrâns, și anume, „a-și da jos hainele (pentru a lupta)", de unde „a se pregăti (de luptă)". Cf. *LSJ*, p. 198.

[182] Cf. *Galateni* 6, 14.

[183] Gr. τοῦ βίου („de viață").

[184] Este folosit același vb. ca mai sus.

[185] Cf. 2 *Petru* 2, 22.

care noi le socotim vrednice de cinste. Căci nouă ni se cade să ne rugăm pentru aceste [lucruri], iar pentru ei e folositor să le culeagă de la noi. Să ne eliberăm, dar, gândurile de grija și preocuparea pentru ei. Căci diavolul, văzându-ne că ne-am dezbrăcat de toată grija cea lumească și că alergăm sprinteni[186] spre cer, după ce [mai întâi] ne-a adus [în minte] gândul la rude și ne-a făcut să ne îngrijim de [treburile] lor, face ca gândirea [noastră] să se preocupe și de grijile lumești: [și anume] care este avuția alor noștri și dacă este de ajuns sau este insuficientă, apoi care sunt câștigurile care le revin din târguieli și cu cât [le] sporesc [aceste câștiguri] bogăția; care sunt pagubele care se produc din cauza nenorocirilor vieții și cu cât [le] micșorează [aceste pagube] averea pe care o au.

De asemenea, [diavolul ne] face să ne bucurăm dimpreună cu ei de bunăstarea lor, să deznădăjduim odată cu ei pentru nereușitele [lor], apoi să-i dușmănim dimpreună cu ei pe dușmanii [lor] (și aceasta, când ni se poruncește [în Evanghelie] să nu avem pe nimeni dușman![187]) și să ne bucurăm împreună cu ei de prietenii [lor], care, de multe ori, nu sunt vrednici de o legătură duhovnicească [cu noi]; apoi [ne face] să ne bucurăm chiar și pentru câștigurile lor nedrepte și necinstite și introduce iarăși în gândurile [noastre] toate relele dispoziții [lăuntrice] ale preocupărilor lumești, de care dezbrăcându-ne, am găzduit [în noi] cugetările cele duhovnicești, și, după ce a făcut să apară din nou în suflet gândirea cea materială și lumească, îl nimicește pe ascetul cel lăuntric și îl face să îmbrace numai înfățișarea de ascet, [asemenea] unei statui care nu mai este deloc însuflețită de virtuți.

Iar, de multe ori, din pricina sentimentelor sporite de bunăvoință continuă față de rude, ascetul a cutezat să săvârșească chiar și sacrilegiu[188] ca să se îngrijească de nevoia rudelor [sale]. Căci cele strânse și păstrate pentru sfinții care s-au afierosit pe ei

[186] Adjectivul εὐσταλής (un compus cu preverbul εὐ- – „bine" și radicalul verbului στέλλειν – „a pregăti", „a aranja") era folosit în limbajul militar, unde însemna în primul rând „bine echipat", ceea ce presupunea că respectivul ostaș este pregătit în orice clipă de luptă, de aceea termenul ajunge să însemne „ușor/lejer echipat", de unde „sprinten"; v. *LSJ*, pp. 732-733.

[187] Cf. *Matei* 5, 44.

[188] *I.e.* „jefuirea celor sfinte".

înșiși lui Dumnezeu sunt înțelese și considerate drept sacre și ofrande cu adevărat. Așadar, cel care își însușește ceva din acestea este unul dintre cei ce cutează [să săvârșească] un sacrilegiu[189].

3. Cunoscând deci paguba insuportabilă [provocată] de o [asemenea] dispoziție sufletească față de ai noștri, să fugim de grija pentru ei ca de o armă diavolească. Și, într-adevăr, Însuși Domnul a oprit o asemenea relație și familiaritate când nu i-a îngăduit unuia dintre ucenici nici măcar să-și ia rămas bun de la ai săi[190], iar altuia, nici să acopere cu pământ trupul tatălui său mort[191]; căci celui care voia să-și ia rămas bun de la ai săi îi zice: „Niciunul care pune mâna sa pe plug și [apoi] privește spre cele din urma [sa] nu este potrivit pentru Împărăția cerurilor[192]"[193]. Iar celui care-I cerea stăruitor [să-i îngăduie] să-și îngroape tatăl îi zice: „Urmează-Mi!"[194] și: „Lasă morții să-și îngroape morții lor"[195]. Și totuși fiecare din ei părea că aduce rugăminți foarte chibzuite și foarte îndreptățite; Mântuitorul însă nu a încuviințat [aceste rugăminți], nici nu i-a lăsat pe pruncii Împărăției cerurilor să se despartă de El nici măcar pentru o clipă, pentru ca nu cumva, prin aplecarea[196] spre dispozițiile pământești și trupești, fie să înfăptuiască, fie să gândească ceva prea nedemn de cugetarea cea înaltă și cerească; fiindcă nu se cade ca aceia care cugetă la cele cerești să [mai] țină seama de cele de pe pământ, deoarece ei au trecut deja cu cugetul dincolo [de ele] și au ajuns să fie mai presus de lume.

Iar dacă cineva ar spune: „Atunci cum poruncește Legea să purtăm de grijă alor noștri, spunând: «Și să nu-i treci cu vederea pe ai tăi, [cei care sunt] din sămânța ta»[197], la fel și Apostolul: «Însă dacă cineva nu are grijă de ai săi și mai ales de cei din casa

---

[189] Pentru atitudinea Sfântului Vasile cu privire la înstrăinarea bunurilor consacrate, v. *Regulile morale*, XXX și XXXI, *Regulile mici*, CXLIII și CXLIV.

[190] Cf. *Luca* 9, 61-62.

[191] Cf. *Luca* 9, 59-60.

[192] În edițiile moderne ale NT, în locul sintagmei „Împărăția cerurilor" avem „Împărăția lui Dumnezeu" (v. *NA*27, p. 190).

[193] *Luca* 9, 62.

[194] *Luca* 9, 59.

[195] *Luca* 9, 60.

[196] Primul sens al lui ῥοπή este „înclinarea balanței într-o parte".

[197] *Isaia* 58, 7.

sa, [prin aceasta și-]a tăgăduit credința și este mai rău decât un necredincios»[198]?”, îi vom da [acest] scurt răspuns: dumnezeiescul Apostol a spus aceasta pentru cei din lume, pentru cei care au bogăție materială și care pot să aline [astfel] nevoia rudelor [lor]. Tot așa și Legea zice acestea și – ca să o spun mai pe scurt – [o zice] pentru cei vii, nu pentru cei care au murit; căci aceștia [din urmă], fără îndoială, sunt scutiți de orice datorie de acest fel.

4. Tu însă ai murit[199] și te-ai răstignit față de întreaga lume[200]. Căci, renunțând la bogăția materială, ai ajuns să iubești sărăcia. Afierosindu-te pe tine însuți lui Dumnezeu, ai devenit odor al lui Dumnezeu. Ca unul ce ai murit, ești liber de orice obligație față de rude; ca un sărac [ce ești], nu ai nimic ce să le dai. Și, întrucât [ți-]ai oferit însuși trupul și nu [mai] ai de acum vreo stăpânire nici asupra aceluia, fiindcă el este o ofrandă [afierosită lui Dumnezeu], nu-ți e îngăduit să fii spre trebuința oamenilor; ci [poți] să conviețuiești numai cu cei care împărtășesc aceleași moravuri, ca unii care se dedică și ei cu totul lui Dumnezeu. În ce fel, atunci, ți se vor potrivi ție vorbele amintite ale Sfintei Scripturi? Sau cum oare nu vei greși dacă încalci făgăduințele tale privitoare la nevoința ascetică?

Capitolul XXI

Nu trebuie să se rupă [cineva] de obștea duhovnicească a fraților.

1. Trebuie apoi să ne încredințăm pe deplin și de aceasta, [anume] că cel odată ajuns într-o legătură și o însoțire cu o obște duhovnicească de frați nu [mai] poate să se rupă și să se separe de cei cu care s-a unit într-un mod atât de armonios. Căci, dacă niște oameni care se strâng adeseori în vederea împărtășirii vieții acesteia materiale nu se [mai] pot separa fără să încalce cele

---

[198] *1 Timotei* 5, 8.

[199] În acest debut de paragraf verbele la perfect sunt numeroase. În limba greacă, perfectul descrie un fapt împlinit sau un rezultat al unei acțiuni inițiate în trecut, ale cărei efecte durează în prezent. Astfel, prin acest element gramatical este susținută ideea centrală a capitolului, anume că monahul a renunțat definitiv la felul de viață anterior și că prin aceasta s-a detașat de toți și de toate cele ce aparțin acestui trecut al său.

[200] Cf. *Galateni* 6, 14. A se vedea în acest sens și argumentația din primul paragraf al acestui capitol.

convenite împreună – în caz contrar, cel ce face aceasta se va face vrednic de pedepsele hotărâte –, [atunci] cu atât mai mult cel care a intrat într-o învoială de împreună-viețuire duhovnicească și care cere o însoțire de nedezlegat și veșnică nu ar [mai] putea să se despartă și să se rupă de cei de care a ajuns să fie strâns legat; altminteri, făcând aceasta, se supune foarte grelelor pedepse de sus. Căci, dacă o femeie care a intrat într-o comuniune [intimă] cu un bărbat și care se află în însoțire trupească cu el ar fi vădită că uneltește împotriva lui, [ea] e osândită la moarte, cu cât mai mult cel care a fost unit cu o obște duhovnicească de către Însuși Duhul, ca martor și mijlocitor, [nu] se face [oare] vinovat pentru separarea [de ceilalți]?

2. De aceea, așa cum mădularele corpului, care sunt ținute laolaltă printr-o legătură a naturii, nu s-ar putea desprinde de [restul] corpului – altminteri, de s-ar desprinde [vreunul], [mădu-larul] desprins ar ajunge să moară –, tot așa și ascetul care se alipește de o obște de frați și este ținut printr-o legătură mai puternică decât natura, [anume] prin strânsa unitate a Duhului, nu ar mai avea îngăduința să se dezlipească de cei de care s-a alipit în deplină armonie; altminteri, făcând aceasta, este mort cu sufletul și lipsit de harul Duhului, ca unul ce a încălcat legământul pe care [l-a făcut] înaintea Lui.

Dacă însă cineva ar spune că unii dintre frați [sunt] răi – pentru că pe toți nu-i va putea învinui, căci [aceștia] nu au realizat comuniunea [dintre ei] în vederea [săvârșirii] vreunei răutăți, astfel încât toți, în unanimitate, să fie răi –, așadar, dacă ar spune că unii dintre frați sunt răi, de vreme ce fără băgare de seamă strică binele, sunt nepăsători față de buna cuviință și disprețuiesc seriozitatea cuvenită unor asceți și [ar spune că] din această pricină se cuvine să se despartă de unii ca aceștia, [el] nu a găsit în aceasta o îndreptățire îndeajuns [de puternică] pentru despărțirea [de ei]. Căci nici Petru, nici Andrei, nici Ioan nu s-au desprins de restul cetei[201] apostolilor din pricina răutății lui Iuda, nici oricare altul dintre apostoli n-a făcut din aceasta pricină de despărțire și nici n-a fost împiedicat cu nimic de starea decăzută

---

[201] Literal: „corului". Aceeași expresie se întâlnește și mai sus în cap. XVIII, 2.

a aceluia să se încreadă în Hristos; dimpotrivă, supunându-se învățăturilor Domnului, ei râvneau evlavia și virtutea, fără să se întoarcă, desigur, la ticăloșia aceluia[202].

La fel, cel care spune: „Din pricina celor răi sunt nevoit să mă depărtez de însoțirea cea duhovnicească" nu a găsit [în aceasta] un motiv îndreptățit pentru propria nestatornicie, ci, dimpotrivă, este el însuși un pământ pietros[203], care nu poate să hrănească cuvântul adevărului din cauza nestatorniciei judecății [sale]; însă, din pricina asaltului unei mici ispite sau [din pricina] lipsei oricărei stăpâniri asupra patimilor, neducând un mod de viață chibzuit, imediat vlăstarul învățăturii cel abia odrăslit este uscat de arșița patimilor. În schimb, [unul ca acesta] născocește lesne, după a sa socotință, niște dezvinovățiri care nu-s îndeajuns [de convingătoare] pentru a-l apăra în fața tronului de judecată al lui Hristos și [de aceea] se înșală cu ușurință pe sine însuși. Căci nimic nu este mai ușor decât să se păcălească [cineva] pe sine însuși atunci când fiecare își devine sieși un judecător îngăduitor, socotind că cele plăcute sunt și folositoare.

3. De aceea, unul ca acesta să fie osândit de judecata adevărului, ca unul care a ajuns pricină de sminteli pentru mulți [alții] sau care, prin pilda lor vătămătoare, [îi] provoacă mereu [pe ceilalți] să imite fapte necuvenite asemănătoare [cu ale lui], devenind [astfel] moștenitor al [acelui] „vai!"[204] [rostit de Mântuitorul] și [al osândirii]: „Lui îi este de folos să-i fie atârnată de gât o piatră de moară ca aceea învârtită de măgar și să fie scufundat în largul mării"[205]. Căci, atunci când un suflet se va obișnui cu părăsirea[206] [obștii], se umple de multă neînfrânare, de lăcomie și de îmbuibare, de minciună și tot dezmățul și, în cele din urmă, sfârșește în adâncul răutății, cufundat în cele mai de jos rele. De aceea, cel care ajunge să fie călăuză spre astfel de [fapte] să-și dea

[202] *I.e.* a lui Iuda.
[203] Cf. „Parabola semănătorului" (*Matei* 13, 5).
[204] *Matei* 18, 7.
[205] *Matei* 18, 6; cf. *Luca* 17, 2.
[206] În text: ἀπόστασις. Mai jos, în același paragraf, apoi și în cel următor, precum și în cap. XXXIV, 1 (de două ori), este folosit termenul sinonim ἀποστασία, pe care l-am tradus peste tot cu „părăsire", considerând improprie acestui context traducerea prin „apostazie", deoarece nu ne aflăm în cadrul unei discuții teologice doctrinare. Acești doi termeni pot avea și sensul de „răzvrătire" sau „împotrivire".

seama de pierderea câtor suflete se face vinovat; deși el nu-i în stare să dea socoteală[207] nici de propriul său suflet. De ce, atunci, nu l-ar imita unul ca acesta mai degrabă pe marele Petru și nu ar deveni pentru ceilalți o pildă de credință nestrămutată și de statornicie în cele bune, pentru ca, strălucind lumina faptelor lui drepte, și cei care își petrec [viața] în întunericul răutății să fie călăuziți către ceva mai bun?

Apoi, [nici] dreptul Noe[208] nu I-a spus lui Dumnezeu: „Trebuie să părăsesc lumea [aceasta], deoarece toți sunt răi"; ci, dimpotrivă, a rămas mai degrabă neclintit într-un chip vrednic de un atlet și cu vitejie și, în mijlocul unui abis de răutate fiind, și-a păstrat evlavia netulburată și nu s-a răzvrătit deloc împotriva Stăpânului; ci, prin răbdare și statornicie în mijlocul valurilor de necucernicie, a salvat corabia evlaviei. Și Lot, în Sodoma[209], deși viețuia în mijlocul unor atât de mari necucernicii, fărădelegi și nelegiuiri, și-a păstrat neștirbită virtutea, fără a fi deloc copleșită de uneltirile cele rele; ci [el], [deși trăia] în mijlocul unora care-și ucideau oaspeții și care se lăsau mânați împotriva legilor firii de multa [lor] nerușinare și destrăbălare, și-a păstrat atât el însuși fără pată sfințenia, dar le-a propus-o, pe cât s-a putut, și celorlalți, învățându-i binele prin fapte, înainte de vorbe. Tu însă aduci drept scuze delăsările fraților – fie că există în adevăr, fie sunt scornite de tine –, pentru că te gândești la părăsirea [obștii] și uneltești respingerea Sfântului Duh și faci din defăimarea fraților un acoperământ pentru răutatea ta și pentru șovăiala în fața ostenelilor pentru [dobândirea] virtuții.

4. Astfel încât unul ca acesta, înțelepțindu-se prin [aceste] pilde, să prețuiască unirea [sa] cu Duhul, în care a intrat încă de la primele înfășări ale nașterii [sale] cerești. Căci, dacă se întâmplă ca unul din degetele de la mână să pățească ceva dureros, în clipa aceea un alt [deget] va căuta să nu fie [și el] tăiat; ci, mai întâi, va căuta să scape de durerea tăierii, apoi să rămână [atât de] tare încât să-i suplinească trupului, în locul [degetului tăiat],

[207] Termenul se referă la procedura din societatea ateniană antică care îi obliga pe marii demnitari, la finalul mandatului lor, să facă o dare de seamă asupra activității din perioada în care s-au aflat în postul respectiv.

[208] Cf. *Facere* 6, 9.

[209] Cf. *Facere* 19, 1.

lipsa [celuilalt mădular]. Astfel, mâna care este și ea în primejdie, pentru că a fost lipsită de „ramurile” [ei] naturale, nu-și va pierde cu totul podoaba ei proprie și naturală.

Aplică acum pilda [aceasta] ascetului și vezi câtă durere și neorânduială le pricinuiește el unor suflete simțitoare prin ruperea [sa de ele] și cum se arată pe sine [astfel] chiar mort și văduvit de viață. Iar cum că povățuitorul nu ar alege să îndrume spre răutate pe cel care îi este ucenic, astfel încât îndrumarea cea rea din partea dascălului să devină pentru ucenic pricină de separare și de părăsire, să cercetăm, dacă vrei, astfel: ce este un tată? Ce este un învățător? Fiecare este un instructor[210]. Căci unul, față de copilul [său], își dă toată silința să îi dorească și să-l sfătuiască lucruri mai bune; celălalt, față de ucenicul [său]. Căci e o lege naturală ca părinții să le dorească copiilor [lor] să devină cei mai buni și cei mai înțelepți, cei mai cinstiți și cei mai cumpătați cu putință, pentru ca, pe de o parte, copiii să ajungă faimoși, iar, pe de altă parte, părinții să devină mai renumiți prin răsfrângerea asupra lor a [faptelor] celor bune ale copilului. Pe de altă parte, și în rândul instructorilor [de gimnastică] există preocuparea ca cei antrenați de ei să devină foarte viguroși și foarte iscusiți, pentru ca, după ce, prin forța și experiența [dobândite], [elevii] vor fi purtat lupta cu dibăcie[211], să se arate învingători slăviți ai adversarilor [lor] și pentru ca înfruntarea lor după regulile stabilite să devină o laudă sigură pentru cei care îi povățuiesc. Însă e o lege naturală pentru oricine s-a apucat să-i învețe [pe alții] faptul de a vrea ca ucenicii [săi] să ajungă la o înțelegere deplină a învățăturilor [sale]. Deci, dacă firea părinților urmează această rațiune, cum să nu-și dorească și învățătorul sfințeniei ca cel învățat de el să devină cu totul lipsit de răutate și priceput în înțelepciunea cea duhovnicească? Mai ales că înțelege sigur că, atunci când ucenicul a ajuns astfel, [el însuși] va fi slăvit și de oameni și va primi de la Hristos cununi strălucitoare, fiindcă pe slujitorii Săi,

---

[210] În Grecia antică, un παιδοτρίβης era un profesor de gimnastică care îi antrena în palestră pe tineri în vederea întrecerilor sportive. De aici sensul de „instructor”, „profesor”.

[211] Adjectivul (cel mai probabil folosit aici cu funcția de adverb) περιδέξιον are înțelesul de „cu două mâini drepte”, de unde „ambidextru”, „dibaci”.

mai bine zis, pe fraţii [Săi][212] – de vreme ce şi Hristos a preferat această [numire] –, [povăţuitorul] i-a făcut, prin purtarea sa de grijă, vrednici de unirea cu El.

5. Să avem însă în vedere şi un alt aspect, [anume] că, dacă ucenicul va ajunge netrebnic din cauza călăuzirii povăţuitorului [său], acesta din urmă va avea parte de o ruşine greu de şters înaintea adunării întregii lumi din ziua Judecăţii şi înaintea întregului sobor ceresc, nu numai că va fi făcut de ruşine, ci va fi şi pedepsit. De unde, atunci, se va naşte [ideea] că povăţuitorul nu doreşte ca propriul său ucenic să ajungă atât cuviincios, cât şi chibzuit? Şi, în plus, răutatea ucenicului este nefolositoare [chiar] pentru dascăl; căci, întrucât fiecare [din ei] a ales să convieţuiască unul cu celălalt, [prin urmare], de ce răutate s-ar împărtăşi ucenicul, din roadele acesteia îi dă mai întâi dascălului, aşa cum şerpii veninoşi îşi varsă mai întâi veninul în cei care îi încălzesc.

Astfel încât este vădit de peste tot, atât din natura lucrurilor, cât şi din folosul [pe care îl aduce buna povăţuire] asupra îndrumătorului, că el va dori şi se va strădui cu orice chip ca cel instruit de el să ajungă să fie atât chibzuit, cât şi cuviincios. Căci, dacă el ar fi fost un îndrumător într-ale răutăţii şi ale destrăbălării, cu siguranţă şi-ar fi dat toată silinţa ca spre acest scop să-i călăuzească pe cei instruiţi de el. Dacă însă este un educator într-ale virtuţii şi ale dreptăţii, nu-şi va dori, cred eu, ca cel care îi devine ucenic să ajungă la un scop contrar propriilor sale strădanii. Prin urmare, celui care ar vrea să se îndepărteze de o obşte duhovnicească i-a fost respinsă orice scuză posibilă. I s-a dovedit că pricinile unui asemenea gând sunt lipsa de stăpânire asupra patimilor şi delăsarea în ceea ce priveşte ostenelile şi starea jalnică şi nestatornicia judecăţii [sale]. Căci el nu a auzit de la profetul David: „Fericiţi cei ce [îşi] păzesc judecata"[213]; cei ce [o] păzesc, nu cei ce [o] nimicesc. Aceştia [din urmă] sunt cei care au fost asemănaţi cu nişte [oameni] nechibzuiţi, care aşază temelia zidirii [lor] duhovniceşti pe nisip, [adică pe] nestatornicia cugetului, [temelie] pe care câţiva stropi de ispite şi un mic şuvoi de

---

[212] Cf. *Matei* 12, 49-50.
[213] *Psalmul* 105, 3 (*LXX*).

asalturi ale celui-rău, săpându-i pe dedesubt fundamentul, au spulberat-o și au risipit-o.

Capitolul XXII

Despre ascultare, mai pe larg.

1. Am arătat înainte deci, pe cât a fost cu putință, cum se cuvine ca cel odată unit cu o obște duhovnicească să păstreze neștirbită unitatea. Acum însă să pregătim din nou un cuvânt despre ascultare. Și, pentru că mai înainte am cercetat [tema] pe scurt, acum o expunem mai amănunțit; și să arătăm câtă supunere față de întâistătător[214] cere de la asceți învățătura cea adevărată. Căci voi încerca să arăt clar măsura acestei [supuneri], [pornind] de la însăși Sfânta Scriptură.

Apostolul Pavel, scriindu-le romanilor, [le] poruncește să se supună tuturor autorităților[215], [adică] autorităților [acestei] lumi, nu celor duhovnicești; și a lămurit aceasta cu cele care urmează, vorbind despre dări și tribut[216], și arată că cel care se împotrivește cât de puțin autorității I se împotrivește lui Dumnezeu[217]. Așadar, dacă stăpânitorilor acestei lumi, care au primit stăpânirea după o lege omenească, legea divină le-a acordat din partea celor binecredincioși atâta supunere – și acest lucru deși [acei stăpânitori] trăiau pe atunci în impietate –, câtă supunere trebuie să arate ascetul față de cel pus de Dumnezeu stăpânitor și care a primit autoritatea prin legile Sale? Cum atunci oare să nu se împotrivească rânduielii lui Dumnezeu[218] cel care se împotrivește povățuitorului?! De altfel, și Apostolul poruncește deslușit să ascul-

---

[214] Gr. προεστώς. Acest participiu perfect de la vb. προιστάναι se traduce prin „cel care se află în frunte", „conducător". În textele creștine, începând cu secolul al II-lea, termenul este folosit pentru a desemna conducătorul unei comunități bisericești sau pe episcop. Apoi cu acest termen va fi numit superiorul unei mănăstiri. Cuvântul este preferat de Sfântul Vasile în *Asketikon* pentru a-l desemna pe superiorul unei comunități de frați (*i.e.* unei mănăstiri). Pentru contextul istoric și teologic în care s-a cristalizat acest înțeles specializat al lui προεστώς, v. Paul Jonathan FEDWICK, „The Function of the Πproεστώς in the Earliest Christian Κοινωνία", în: *Recherches de théologie ancienne et médiévale*, XLVIII (1981), pp. 5-13.

[215] Cf. *Romani* 13, 1.

[216] Cf. *Romani* 13, 6-7.

[217] Cf. *Romani* 13, 2.

[218] Sintagma se regăsește și în *Romani* 13, 2.

tăm în toate de povățuitorii duhovnicești; căci zice: „Supuneți-vă povățuitorilor voștri și ascultați [de ei]. Căci ei veghează pentru sufletele voastre, ca unii ce vor da socoteală [de ele], pentru ca să facă aceasta cu bucurie, și nu suspinând; că aceasta nu v-ar fi de folos"[219]. Așadar, dacă nu este de folos să nu ne supunem în mod deplin, se cuvine să urmăm ceea ce este cel mai de folos. Căci [expresia] „nu e de folos" are, cred, înțelesul de pagubă mare, de căință și îndreptare.

2. Se cuvine, dar, să imităm[220] mai ales supunerea sfinților, pe care au arătat-o ei față de Dumnezeu, dacă într-adevăr vrem să împlinim cu bine ascultarea, folosindu-ne de o pildă îndeajuns [de grăitoare] pentru [această] temă. Și să nu creadă nimeni despre mine că, vrând să întemeiez supunerea față de povățuitori, aduc pilde peste măsură de mari și că mă încumet să asemăn în mod trufaș supunerea față de oameni cu ascultarea față de Dumnezeu. Căci nu am făcut această asemănare din propria mea voință, ci [pornind] chiar de la dumnezeieștile Scripturi. Ia aminte ce zice Domnul în Evanghelii, când rânduiește[221] ascultarea față de robii Săi: „Cel ce vă primește pe voi Mă primește pe Mine"[222]; și, iarăși, în altă parte: „Cel ce vă ascultă pe voi Mă ascultă pe Mine și cel ce se leapădă de voi se leapădă de Mine"[223]. Însă cum că ceea ce a spus apostolilor a legiferat pentru toți cei ce după ei urmau să fie povățuitori se poate dovedi cu mărturii numeroase și mai presus de orice îndoială din dumnezeieștile Scripturi și cu [alte] dovezi foarte clare. Astfel că și noi am vorbit potrivit cu rânduielile dumnezeiești când am zis că trebuie să ne punem dinainte ca exemplu de ascultare față de întâistătători supunerea sfinților față de Dumnezeu.

Așadar, cum și-au arătat sfinții supunerea față de Stăpânul [lor]? Uită-mi-te la Avraam, care primește poruncă să părăsească casă, pământul strămoșesc, avere, agoniseli, rude, prieteni și, pe

---

[219] *Evrei* 13, 17.

[220] Verbul poate fi tradus și prin „să râvnim".

[221] Principalul sens al vb. θεσπίζειν (format de la adjectivul θέσπις – „inspirat de Dumnezeu") este „a profeți", „a prevesti". Din acest motiv, în sensul de mai târziu („a decreta", „a prescrie", „a rândui") se păstrează această nuanță din sensul original: Mântuitorul instituie – prevestind – această ascultare față de robii Săi.

[222] *Matei* 10, 40.

[223] *Luca* 10, 16.

lângă acestea, să le caute pe cele opuse: țara străină, necunoscutul, rătăcirea, sărăcia, temerile, primejdiile și [toate] greutățile care îi însoțesc pe cei ce trăiesc printre străini; și [vezi-l] ascultând fără șovăială și părăsind bunăstarea și liniștea de acasă, în locul ei alegând zbuciumul și pribegia într-o altă țară[224].

3. Vezi tu ascet cu totul desăvârșit și disprețuitor al oricărei fericiri lumești de dragul lui Dumnezeu?! Dar să trecem mai departe! Sosește în Palestina, locul care îi fusese arătat de Dumnezeu pentru a poposi, dar, pentru că o foamete a cuprins ținutul [acela], se strămută în Egipt, și acolo, deși i-a fost răpită femeia[225], nu-și pierde curajul și nici nu învinuiește planurile lui Dumnezeu, cum că primește în locul supunerii [sale] așa răsplăți, ci, dimpotrivă, a îndurat cu blândețe și această nedreptate – cea mai grea dintre toate nedreptățile –, nu o singură dată, ci și încă o dată când s-a întâmplat [aceasta] din partea regelui [cetății] Gherar[226]. Căci, după ce a hotărât o dată să asculte de Dumnezeu, nu iscodea [să vadă] ce plănuiește Dumnezeu pentru el, ci cum să dovedească el cea mai deplină și ireproșabilă ascultare. Tocmai din acest motiv și dobândește, în cele din urmă, fiu pe Isaac, răsplată și dar pentru îndelunga [sa] rugăciune și pentru credința [sa]. Dar, tocmai atunci când îl vedea înaintând spre floarea vârstei și oferind părinților [săi] bune nădejdi pentru continuarea și dăinuirea pe mai departe a neamului, atunci, după atâtea nădejdi, [Avraam] primește poruncă de la Dumnezeu[227] să îl ducă [pe Isaac] sus, pe un munte înalt, și să I-l jertfească Celui Ce i-l dăduse. Iar după ce a primit acel glas necruțător și sarcină înfricoșătoare – și nu doar porunca, ci chiar și auzirea ei era un lucru mai cumplit decât [putea] firea [îndura] –, cum oare a îndurat [acestea] cu blândețe, cum oare nu și-a pierdut mințile, cum oare nu s-a prăbușit cu sufletul? Ci, ca și cum urma să jertfească un miel oarecare, așa, asumându-și jugul ascultării cu cuget liniștit și netulburat, mergea împreună cu copilul să împlinească ceea ce i s-a poruncit, fără să iscodească deloc, nici de

---

[224] Cf. *Facere* 12, 1.
[225] Cf. *Facere* 12, 10-20.
[226] Este vorba despre regele Abimelec. Cf. *Facere* 20, 1-18.
[227] Cf. *Facere* 22, 2 ș.u.

această dată, [care este] judecata lui Dumnezeu, fără să aducă învinuiri, ci, dimpotrivă, având în vedere [numai] propria sa [datorie], [anume] cum să nu-și micșoreze cu nimic ascultarea. Desigur, așa a câștigat și o cunună strălucită, fiind așezat pentru întreaga lume ca un monument al credinței și al ascultării.

S-ar putea deci să povestim și despre supunerea celorlalți sfinți care au strălucit în istoria cea veche[228] pentru învățarea ascultării fără de împotrivire din partea asceților. Dar, pentru a nu lungi cuvântul, îndrumând spre ascultarea Sfintelor Scripturi pe fiecare dintre cei care vor să învețe, noi ne vom îndrepta cuvântul spre ucenicii Mântuitorului, arătând cum ascultau și cum se supuneau ei. Iisus le spunea acestora pe când ei se aflau încă la începutul uceniciei și se așteptau ca Stăpânul [lor] să împărățească cât de curând și se gândeau că nici ei nu se vor [mai] osteni deloc, nici nu vor [mai] fi în primejdie, nici nu vor [mai] trudi, ci vor împărăți împreună cu Hristos și vor avea parte alături [de El] de slava [Sa] împărătească și de venerarea și cinstirea [de care El urma să aibă parte]. Iar aceasta o arată limpede Petru, mustrându-L pe Iisus când [le] vorbea despre pătimirea Sa, căci zice [Scriptura]: „Luându-L Petru de o parte, a început să-L mustre, spunând: «Doamne, ai milă de Tine! Asta n-o să Ți se întâmple nicicum!»”[229], arătând în felul acesta că el nu se aștepta cu niciun chip la nimic neplăcut. Dar o arată limpede și fiii lui Zevedeu, care I-au adus-o Domnului pe mama [lor] ca să ceară pentru ei să fie cinstiți cu tronul din dreapta și cu cel din stânga [Sa][230]. Căci, dacă ei nu se gândeau că [El] va împărăți îndată, nu s-ar fi încumetat să ceară aceasta, având în minte tronul Mântuitorului cel de-a dreapta Tatălui în ceruri.

4. Deci ce le spunea [Mântuitorul] celor care așteptau și nădăjduiau aceste lucruri? „Iată, Eu vă trimit pe voi ca pe niște oi în mijlocul lupilor.”[231] Și, după ce au auzit un lucru într-atât de potrivnic nădejdii lor, nu au spus: „Cu alte nădejdi am venit [noi la Tine], iar Tu ne poruncești [lucruri] contrare celor nădăjduite

[228] *I.e.* cărțile Vechiului Testament.
[229] *Matei* 16, 22.
[230] Cf. *Matei* 20, 20-21.
[231] *Matei* 10, 16.

[de noi]? Noi ne-am aşteptat la odihnă, şi Tu [ne] trimiţi în primejdii? Am nădăjduit cinstiri, şi Tu [ne] împingi în necinstiri? Ne-am aşteptat la împărăţie, şi Tu [ne] porunceşti să ne lăsăm prigoniţi şi să fim robi ai tuturor?" Nimic din acestea n-au spus, cu toate că au auzit alte [vorbe] mai multe, încă şi mai grele, decât cele spuse [mai sus], cum ar fi: „Vă vor da la chinuri şi vă vor ucide şi veţi fi urâţi de toate popoarele din pricina numelui Meu"[232]; „veţi fi duşi şi înaintea căpeteniilor şi a împăraţilor din pricina Mea"[233]. Deci, după ce au auzit - contrar aşteptării [lor] - toate acestea, aplecându-şi grumazul cugetului, au intrat sub jug şi au purces grabnic[234] către primejdii, către necazuri, către jigniri, către bătăi cu pietre, către bătăi cu vergile, către necinstiri, către cruci, către [alte] felurite morţi. Şi îndurau acestea cu atâta bunăvoinţă, încât se bucurau şi sărbătoreau în chip strălucit ori de câte ori erau învredniciţi să se facă părtaşi pătimirilor lui Hristos; căci „se bucurau", zice [Scriptura], „că au fost învredniciţi să sufere necinste pentru numele Lui"[235].

Această supunere se cere să o arate ascetul care [vieţuieşte] după [voia lui] Dumnezeu faţă de povăţuitorul [său]. Căci Hristos a ales ucenici pentru a le lăsa ca model oamenilor acest mod de viaţă, după cum am spus deja mai înainte. Fiindcă povăţuitorul nu este nimic altceva decât cineva care ţine locul Mântuitorului şi care a devenit mijlocitor între Dumnezeu şi oameni şi care Îi aduce prinos lui Dumnezeu mântuirea celor care i se supun.

5. Şi suntem învăţaţi aceasta de Hristos Însuşi, când îl pune pe Petru păstor după El al Bisericii Sale, căci zice: „Petre, Mă iubeşti mai mult decât aceştia?[236] Paşte oile Mele!"[237]; şi atunci când le oferă tuturor păstorilor şi dascălilor de după aceea o autoritate egală. Iar dovadă a acestui [adevăr] este faptul că absolut toţi leagă şi dezleagă la fel ca acela. Aşadar, precum oile se supun păstorului, întorcându-se acolo unde păstorul le călăuzeşte, la fel se cuvine ca asceţii cei [ce vieţuiesc] după [voia lui]

[232] *Matei* 24, 9.
[233] *Matei* 10, 18.
[234] Un alt sens posibil al adverbului προχείρως este „fără şovăire", „hotărât".
[235] *Fapte* 5, 41.
[236] *Ioan* 21, 15.
[237] *Ioan* 21, 16.

Dumnezeu să se supună povățuitorilor [lor], fără să iscodească poruncile, când [acestea] sunt curate de păcat, ci împlinind cele poruncite cu toată bunăvoința și râvna. Căci, așa cum dulgherul sau zidarul folosește, după voia sa, fiecare dintre uneltele [potrivite] meseriei [sale], iar unealta nu ar putea spune că nu va îndeplini rostul pentru care meșterul o mânuiește, ci se supune mâinii celui care o conduce, tot așa și ascetul, ca o unealtă care îi e de ajutor meșterului pentru ducerea la desăvârșire a zidirii duhovnicești, se cuvine să se supună în toate [cele] la care povățuitorul ar socoti că e nimerit ca el să dea o mână de ajutor, pentru ca nu cumva să dăuneze ducerii la bun sfârșit a faptei duhovnicești, în caz că nu ajută cu ceea ce ar putea fi el de folos. Și, precum unealta nu își alege singură ce anume trebuie să lucreze pentru a ajuta la [bunul mers al] lucrării, tot așa se cuvine ca și ascetul să nu își aleagă singur lucrările [pe care să le facă], ci să lase rânduirea [acestora], în ceea ce-l privește, pe seama priceperii și planului „meșterului"[238]. Căci știe cel care conduce cu pricepere să cerceteze cu mare atenție și obiceiurile și patimile și pornirile sufletești ale fiecăruia și să-și potrivească după acestea și planul său cu privire la fiecare. Tocmai din acest motiv se cuvine să nu se împotrivească nicidecum [cineva] regulilor [stabilite de] el, ci, dimpotrivă, să fie încredințat că a se cunoaște și a se tămădui pe sine [însuși] reprezintă cel mai greu [lucru] dintre toate, din cauza faptului că în oameni se află în mod natural iubirea de sine și [din cauză că] fiecare fură, din atașament puternic față de sine, în judecarea a ceea ce este adevărat. Însă a fi cunoscut și tămăduit de altcineva e ușor, deoarece, în cazul celor care-i judecă pe alții, patima iubirii de sine nu aduce vreo tulburare discernământului întemeiat pe adevăr. Căci, atunci când în obștea ascetică s-a întemeiat această înțelegere armonioasă, cu ușurință și pacea se va sălășlui între ei și, cu iubire și bună înțelegere între toți, se va dobândi mântuirea.

---

[238] Cf. *Regulile mari*, XLI, 1; *Regulile mici*, CXIX; CXXV.

Capitolul XXIII

Se cuvine ca ascetul să-și asume cu multă bunăvoință și treburi de necinste.

Apoi se cuvine ca ascetul să-și asume cu multă râvnă și bunăvoință și treburile mai puțin cinstite, știind că orice se săvârșește pentru Dumnezeu nu e mic, ci mare, și duhovnicesc, și vrednic de ceruri, și care ne atrage răsplățile [care vin] de acolo. Prin urmare, chiar dacă ar trebui [cineva], pentru trebuințele comune [ale fraților], să însoțească animale de povară, nu trebuie să se împotrivească, având-i în minte pe apostoli, cum au ascultat ei de Domnul cu bunăvoință, când le-a poruncit să-I aducă mânzul[239], și socotind că și [aceia] din pricina cărora purtăm de grijă animalelor de corvoadă sunt frați ai Mântuitorului, iar dragostea față de ei și râvna [noastră] trec asupra Domnului, Cel Care a zis: „În măsura în care ați făcut [ceva] unuia dintre acești frați ai Mei foarte mici, Mie Mi-ați făcut"[240]. Iar dacă [ascetul] și le însușește pe cele care aparțin celor foarte mici, cu mult mai mult și le va însuși pe cele ce aparțin celor aleși, numai să nu considere slujirea [celorlalți] un prilej de delăsare, ci să se păzească pe sine cu toată trezvia, ca să se facă [de] folos atât lui însuși, cât și celor care[-l] întâlnesc. Însă, dacă ar trebui cumva să săvârșească vreuna din treburile mai puțin cinstite, trebuie să știe că și Mântuitorul a slujit ucenicilor și nu a considerat a fi nedemn [de El] să facă treburi de necinste; și e mare [lucru] pentru om să devină imitator al lui Dumnezeu, ridicându-se prin aceste [treburi] umilitoare la înălțimea acelei imitări. Dar cine ar [mai] putea numi de acum înainte umilitor [un fapt] dintre cele de a căror lucrare S-a atins [Însuși] Dumnezeu?!

Capitolul XXIV

Ascetul nu trebuie să caute cinstiri și demnități[241].

1. Se cuvine, apoi, ca ascetul să nu caute deloc cinstiri. Căci, dacă el caută aici[242] răsplata ostenelilor și faptelor [lui] bune, este

---

[239] Cf. *Matei* 21, 2-7.

[240] *Matei* 25, 40.

[241] Cf. *supra*, cap. IX și X. Idei asemănătoare întâlnim și în *Regulile* Sfântului Vasile (*e.g. Regulile mari*, XXI).

[242] *I.e.* în această viață. Întregul capitol se dezvoltă pe această dualitate: aici (lumea și viețuirea terestră) și acolo (viața și lumea cerească).

nefericit cu [o asemenea] răsplată, deoarece pentru cele vremelnice este păgubit de cele veșnice. Dacă însă a ales să lupte aici, iar cununile să le primească în ceruri, este dator nu numai să nu caute cinstiri, ci, dimpotrivă, să le refuze și să le respingă chiar și pe cele care i se oferă, ca nu cumva cinstea de aici să devină micșorare a slavei de acolo. Căci viața [aceasta] de acum este toată a faptelor și a luptelor, pe când cea viitoare, a cununilor și a răsplătirilor, după cum spunea marele Pavel atunci când se pregătea să-și încheie viața de aici și să se strămute la cele de dincolo: „Am luptat lupta cea bună, am încheiat alergarea, am păstrat credința; de acum îmi este pregătită cununa dreptății, pe care mi-o va da Domnul", nu aici, ci „în acea zi, [El], Dreptul Judecător"[243]. Încă și Mântuitorul zice: „În lumea aceasta[244] veți avea parte de necaz"[245]; și, iarăși, același Apostol [zice]: „Prin multe necazuri trebuie să intrăm în Împărăția cerurilor[246]"[247].

Așadar, dacă vrei să împărățești în [veacul] viitor, nu căuta aici nici odihnă, nici cinstire, ci, dimpotrivă, chiar dacă în clipa de față suferi necazuri din pricina cuvântului[248], adică [din pricina cuvântului] adevărului[249], să știi că vei împărăți mai târziu; căci pentru necazul de acum [îndurat] de dragul binelui a fost stabilită această plată. Iar dacă nu suferi [aici] necazuri, să nu te aștepți la cununile de acolo, pentru că nu ai purtat mai întâi aici luptele și ostenelile stabilite pentru [dobândirea de] cununi.

2. De aceea, ascetul să nu caute nicidecum cinstiri, nici [să nu caute] să aibă întâietate față de ceilalți; căci „oricine se înalță pe sine va fi smerit[250], iar cel ce se smerește pe sine va fi înălțat"[251]. Dacă ascetul s-ar înălța pe sine, are pe Cineva aspru și puternic care să îl smerească și care-l poate coborî până-n iad. Dacă însă s-ar

---

[243] 2 *Timotei* 4, 7-8.

[244] Acest adaos nu se regăsește în textul Evangheliei din edițiile NT (*NA27*, p. 304).

[245] *Ioan* 16, 33.

[246] În edițiile moderne ale NT, în locul sintagmei „Împărăția cerurilor" avem „Împărăția lui Dumnezeu" (*NA27*, p. 343).

[247] *Fapte* 14, 22.

[248] Cf. *Matei* 13, 21.

[249] Sintagma „cuvântul adevărului" se găsește în 2 *Corinteni* 6, 7; *Efeseni* 1, 13; *Coloseni* 1, 5; 2 *Timotei* 2, 15; *Iacov* 1, 18.

[250] Pentru înțelegerea corectă a pasajului, trebuie precizat că în originalul grecesc acest verb este la diateza pasivă, așa cum este redat în traducere.

[251] *Luca* 14, 11.

smeri pe sine, va fi înălțat în chip strălucit și cu totul măreț, întrucât Dumnezeu înalță până la propria Sa putere pe cel ce se smerește. Așteaptă-L deci, ascetule, pe Cel Care înalță cu adevărat și nu te descuraja nicidecum pentru [încercările] de acum. Căci ești un luptător și un lucrător al lui Hristos care te-ai învoit să lupți întreaga zi și să înduri arșița întregii zile. De ce cauți odihna, câtă vreme nu ți-ai încheiat încă ziua? Așteaptă seara, capătul vieții de aici, pentru ca, venind stăpânul casei, să îți socotească plata. Căci, „la lăsarea serii, stăpânul viei i-a spus îngrijitorului său: «Cheamă-i pe lucrători și dă-le plata!»”[252]; [deci] nu pe la amiază, nici la începutul tocmirii. Așteaptă, dar, capătul vieții, și atunci vei primi, după vrednicie, plățile. Însă acum ocupă locul din urmă, ca să-l primești atunci pe cel dintâi[253].

Capitolul XXV

Despre modestia și simplitatea în privința mâncărurilor.

Ascetul nu trebuie să caute deloc varietatea bucatelor și nici [să caute], chipurile, sub pretextul înfrânării, schimbarea mâncărurilor [, a unora cu altele]. Căci acest [lucru] este o răsturnare a bunei rânduieli obștești și un prilej de sminteli, iar cel care dă naștere într-o obște ascetică unor astfel de pricini de tulburare devine moștenitor al acelui „vai!” [rostit de Domnul][254]. Dimpotrivă, dacă acest aliment sărat[255], acceptat de Sfinții Părinți în

[252] *Matei* 20, 8.
[253] Cf. *Luca* 14, 10.
[254] Cf. *Matei* 18, 6-7.
[255] „Aliment sărat” - gr. τὸ προσέψημα τὸ ταριχευτόν. Această sintagmă pune unele probleme de interpretare, mai ales din cauza slabei atestări a celor doi termeni. Apelul la etimologia acestora aduce însă câteva lămuriri utile pentru înțelegerea sintagmei. În ceea ce privește primul termen, τὸ προσέψημα este un derivat de la vb. προσέψειν („a fierbe/a coace pe lângă/împreună cu”) și reprezintă „orice se poate adăuga la fiert într-o mâncare”, „orice e mâncat cu sau alături (de un fel principal?)”. Totodată, pentru προσέψημα, prestigiosul *Thesaurus Graecae Linguae* al lui Henri II Estienne oferă echivalentul latinesc *pulmentum* (v. vol. VI, reeditat de K.B. Hase, W. Dindorf, L. Dindorf, Ed. A.F. Didot, Paris, ³1842-1847, col. 1919), pentru care *Oxford Latin Dictionary* (p. 1518) are următoarea definiție: „a small portion of meat or fish eaten as a starter to a meal”. În al doilea rând, adjectivul ταριχευτόν (un derivat de la vb. ταριχεύειν – „a conserva”, de unde: „a săra”, „a afuma”, „a usca” și chiar „a mumi-

locul vreunei alte mirodenii, s-ar întâmpla să fie adăugat într-o cantitate foarte mică în bucate, amestecat cu restul mâncării [făcute] din apă sau legume, [ascetul] să nu caute [alte] mâncăruri mai scumpe și mai alese sub pretextul, chipurile, al unei evlavii prefăcute, [adică] iubitoare de slavă deșartă, cum că el ar refuza carnea, ci, înmuind, fără să dea mare atenție, o bucată [de pâine] în fiertura din [acea] bucată foarte mică, să o ducă la [gură] cu toată mulțumirea. Căci acea bucată foarte mică, aruncată într-o cantitate atât de mare de apă sau de mâncare [făcută], poate, din semințe, nu este un motiv pentru a fi învinuit de [căutarea] dezmierdării, ci [înseamnă], în adevăr, cea mai riguroasă și aspră [formă de] înfrânare a asceților. Ascetul care se exersează în cuvioșie trebuie deci să nu dea mare atenție unor astfel de lucruri; căci [noi] ne abținem de la asemenea [mâncăruri] nu imitându-i pe iudei, ci pentru a fugi de satisfacerea poftei [de bucate rafinate].

Capitolul XXVI

Pe cel care are în vedere desăvârșirea nici chiar ieșirea [din mănăstire] nu va putea să îl vatăme.

1. Iar de va spune ascetul că se vatămă din ieșirile sau din călătoriile făcute pentru nevoile neîntârziate ale obștii și din acest motiv va renunța să iasă [din mănăstire], [înseamnă că el]

---

fica") are înțelesul de „sărat", „conservat", „afumat". Pentru acest loc dificil, opțiunile celorlalți traducători ai *Constituțiilor* sunt: „merindă păstrămăluită", la Sfântul Grigorie Dascălul (*Cuvinte puține oarecare* ..., p. 107); în traducerea românească a Prof. Iorgu Ivan avem: „(o asemenea) mâncare, cea sărată" (PSB 18, p. 518); iar în traducerea reeditată: „un fel de mâncare, în care părinții au ales să pună sare ..." (*Cele trei cuvinte ascetice*..., p. 141); în ediția franțuzească este folosită sintagma „la viande salée" (*Dans la tradition basilienne*, J.-M. Baguenard (ed.), p. 213), iar în volumul *Nella tradizione basiliana* (p. 140), monahia L. Cremaschi traduce prin „un poco di carne bollita e salata". În aceste ultime două traduceri moderne se reflectă una din interpretările întâlnite pentru această trimitere, anume că am avea aici o mărturie a consumului de carne în cercurile monahale basiliene, o interpretare care se sprijină pe lectura integrală a capitolului și pe mențiunea expresă a „cărnii" în rândurile de mai jos. De altfel, așa cum se observă din unele texte ale Sfântului Vasile (*e.g. Epistola* 22, 1; *Lettres*, vol. I, ed. crit. Y. Courtonne, p. 54: οὐ δεῖ ... περὶ κρέα ἐμπαθῶς ἔχειν – „nu trebuie să fim împătimiți după carne"), sfântul părinte nu ar interzice consumul de carne, ci mai degrabă excesul în această privință.

încă n-a înțeles [care este] deplinătatea ascultării, nici nu a priceput că prin astfel de nerozii această faptă bună nu ajunge la desăvârșire. Să se uite deci la pildele sfinților, cum au dus ascultarea la desăvârșire, fără să contrazică și fără să se împotrivească câtuși de puțin niciuneia din poruncile atât de greu de împlinit, și să învețe [unul ca acesta] ascultarea cea desăvârșită. Iar dacă cineva s-ar vătăma cu adevărat [din aceste ieșiri], să roage obștea de frați să Îl implore pe Dumnezeu pentru el, dar să ceară și el de la Dumnezeu cu nădejde neîndoielnică ca, atât în toate faptele duhovnicești, cât și [în] slujbele trupești, să devină o unealtă lucrătoare și de folos în vederea [săvârșirii] faptelor cele bune. Și, cu siguranță, Cel Care primește râvna fiecăruia dintre cei care caută binele îi va da [această] putere, deoarece El Însuși [ne-]a îndemnat să cerem și ne-a spus: „Cereți și vi se va da; căutați și veți găsi; bateți și vi se va deschide! Căci oricine cere primește și cel ce caută găsește și celui ce bate i se va deschide"[256]; și iarăși, în altă parte: „Iar dacă vreunul dintre voi este lipsit de înțelepciune, să o ceară de la Dumnezeu, Cel Ce dă tuturor în mod deschis și fără să dojenească, și i se va da. Să ceară însă cu credință, neîndoindu-se deloc"[257].

Și, într-un cuvânt, în toate [situațiile] în care mintea s-ar clătina în ceea ce privește ascultarea cea desăvârșită ori Satana ne-ar pune piedici, înmuindu-ne și tăindu-ne avântul, folosindu-ne de acest ajutor [al rugăciunii], să-L implorăm pe Dumnezeu și să-I cerem să ni se dea ușurință în săvârșirea celor bune, ca trupurile noastre să fie pătrunse de teama de Dumnezeu[258] și cugetul să ne devină nerisipit, fără a fi deloc cuprins de poftele și plăcerile carnale. Căci, în risipirea cugetului, poftele lumești care se nasc în suflet produc tulburări felurite în gândurile [noastre] și ne fac greu de urnit spre faptele cele bune.

2. Așadar, să nu refuzăm să ne aducem fiecare osteneala proprie la nevoile obștești și la cele necesare trupului, ci să-L rugăm pe Dumnezeu să primim puterea de a ajuta [și noi]. Pentru că, dacă toți ar refuza după modelul celor care [au refuzat] mai

[256] *Matei* 7, 7-8.
[257] *Iacov* 1, 5-6.
[258] Cf. *Psalmul* 118, 120 (*LXX*).

înainte, cine va împlini cele de trebuință [obștii]? Dar este potrivit să învățăm aceasta și altfel, dintr-un exemplu. Căci soldatul care intră acum într-o ceată oarecare [de soldați] nu încearcă deloc să-i atragă pe cei din ceata [respectivă] spre propria sa obișnuință, ci, dimpotrivă, se schimbă el pentru a se potrivi purtării și obiceiului comun al cetei [în care se află]. Așadar, se cuvine și ca cel care intră într-o obște duhovnicească să nu vrea ca aceia să se potrivească la felul său de a fi, ci propriul său fel de a fi să se potrivească atât obiceiurilor, cât și regulilor din [acea] obște.

Capitolul XXVII

Ascetul nu trebuie să aibă îndeletniciri personale.

Ascetul nu ar trebui să aibă puterea de a rândui cele ce-l privesc nici măcar pentru scurtă vreme, încât să se dedice unor îndeletniciri personale. Căci nici unealta nu s-ar putea mișca fără [ajutorul] meșterului[259], după cum niciun mădular nu ar putea să se despartă nici măcar puțin de corpul întreg sau să se miște împotriva a ceea ce consideră de cuviință „meșterul" cel lăuntric și stăpânitorul întregului corp[260]. [Tot așa] nici ascetul nu are dreptul să lucreze sau să înfăptuiască ceva potrivnic cu ceea ce consideră de cuviință întâistătătorul. Iar dacă va spune cumva că din cauza slăbiciunii trupului e lipsit de putere pentru [a îndeplini] poruncile [primite], [atunci] să îi încredințeze povățuitorului aprobarea slăbiciunilor sale. De altfel, de s-ar gândi și la [învățătura] Scripturii, se va îndemna pe sine însuși spre împlinirea celor poruncite, auzind Scriptura care spune: „Încă nu v-ați împotrivit până la sânge, luptându-vă împotriva păcatului"[261]; și iarăși, în alt loc: „De aceea, îndreptați mâinile cele slăbite și genunchii cei slăbănogiți"[262].

---

[259] Cf. *supra*, cap. XIX și XXII, 5.

[260] Aceste metafore sunt folosite pentru a descrie funcția hegemonică a minții, considerată aici „meșter" și „stăpân" al întregii ființe umane.

[261] *Evrei* 12, 4.

[262] *Evrei* 12, 12.

Capitolul XXVIII

Întâistătătorul trebuie să rânduiască cu bunăvoință părintească cele care îi privesc pe cei aflați sub ascultare [față de el].

Dar şi povăţuitorul însuşi, ca un tată care poartă de grijă copiilor săi naturali, să cerceteze cu atenţie nevoia fiecăruia şi să aducă o îngrijire şi o purtare de grijă, pe cât posibil, potrivită [fiecăruia dintre ei], ca [astfel] să susţină cu iubirea şi cu bunăvoinţa cuvenită unui tată mădularul care este cu adevărat slăbit, fie sufleteşte, fie trupeşte.

Capitolul XXIX

Într-o obște ascetică nu trebuie să existe grupuri [separate] de câte doi sau trei frați.

Apoi, se cuvine, desigur, ca fraţii să aibă dragoste unii faţă de alţii, dar totuşi, când sunt doi sau trei la un loc, nu [trebuie] să alcătuiască grupuri [separate], pentru că aceasta nu [mai] e dragoste, ci dezbinare şi despărţire, precum şi o dovadă a răutăţii celor care se strâng laolaltă. Căci, dacă unii ca aceştia ar iubi buna rânduială obştească, ar avea o dragoste comună şi egală faţă de toţi. Însă, dacă [ei], pentru că s-au rupt şi s-au despărţit [de ceilalţi], devin obște în obște, [înseamnă că] adunarea [în numele] unei astfel de prietenii este rea şi că pe unii ca aceştia îi adună laolaltă ceva diferit de [preocuparea] comună [a celorlalţi], fapt care este o născocire potrivnică stării liniştite care domneşte. Se cuvine deci nici să fie îngăduite astfel de grupuri și nici ca cineva, de dragul păstrării dragostei, să intre într-o comuniune cu un frate care vrea să facă rău și să răstălmăcească legile bunei rânduieli obștești, ci, atâta timp cât toţi rămân în bine, [se cuvine] să existe o comuniune şi o unire a fiecăruia cu toţi [ceilalţi].

În schimb, dacă cineva, voind să se împotrivească stării de lucruri care domneşte, îl atrage alături de el pe un [alt] frate, acesta [se cuvine] ca prima oară să fie dojenit în taină, ca unul ce are gândurile bolnave[263], de către un [frate] sănătos; iar dacă nu va

[263] Literal: „este bolnav în gândurile [sale]".

voi să fie tămăduit într-un cadru restrâns, [se cuvine ca cel sănătos] să ia împreună cu el și pe alți frați mai luminați la minte, pentru tămăduirea acestuia, potrivit Sfintei Evanghelii: „Iar dacă nu te va asculta pe tine, ia cu tine pe încă unul sau doi!”[264] Iar dacă nu se va lăsa înduplecat nici de ei, să i se aducă la cunoștința întâistătătorului boala sufletului lui. Iar de nu-l va accepta nici pe întâistătător, să fie socotit ca un păgân și vameș[265] și să fie înlăturat din turmă ca o oaie care a fost cuprinsă de ciumă, ca nu cumva să-i molipsească de boala [sa] și pe ceilalți. Dacă însă nu va fi nimeni vătămat de exemplul [său] rău, numai atunci, și după [ce s-au urmat] cele spuse deja, își va găsi loc îndelunga răbdare față de el, cu nădejde de îndreptare. Iar îndelunga răbdare [se referă la] faptul de a nu-l îndepărta [din obște], nu și la faptul de a-l dojeni și a-l corecta prin pedepsele legiuite.

Capitolul XXX

Ascetul nu trebuie să caute să-și aleagă veșmintele și încălțările.

Apoi, nu [se cuvine] să căutăm veșmintele și încălțările deosebite[266], ci să le preferăm pe cele mai sărăcăcioase, pentru ca și în aceasta să arătăm smerita-cugetare și să nu ne câștigăm renume [de oameni] care țin la podoabe, egoiști și fără dragoste de frați. Căci cel care umblă după lucruri alese s-a depărtat de dragoste și de smerita-cugetare.

Capitolul XXXI

Întâistătătorul trebuie să stabilească limita celor poruncite [de el] în funcție de puterea fizică [a fiecăruia]; și despre cei care își ascund puterea lor [fizică].

Desigur, întâistătătorul trebuie să aibă grijă ca nu cumva, dând porunci mai presus de puterea trupului [cuiva], să-l îm-

[264] *Matei* 18, 16.
[265] Cf. *Matei* 18, 17.
[266] Cf. *Regulile mari*, XX, 2; XXIII; *Regulile mici*, L; LXX; XC; CCX.

pingă pe cel care nu e în stare [să le îndeplinească] spre împotrivire, ci, întocmai ca un tată natural – la fel de binevoitor față de toți [copii] –, să cerceteze îndeaproape puterile trupului fiecăruia și, astfel, să orânduiască și să împartă [fiecăruia], pe măsură, poruncile. Însă de o foarte mare osândă vor avea parte, desigur, cei care își ascund puterea trupului pe care o au și care le-a fost dată de Dumnezeu și care se poartă cu nerușinare față de întâistătători și nu se supun celor poruncite [de ei]. Căci, dacă întâistătătorului îi aduce o mare primejdie și cu neputință de îndurat faptul că ascunde talantul[267] cuvântului și că nu previne pe fiecare în legătură cu sabia care vine pentru păcat, cu mult mai mult [acest fapt] va aduce o primejdie asupra celui care primește de la Dumnezeu puterea fizică [pe care să o întrebuințeze] pentru folosul obștii, însă o ține nelucrătoare și o ascunde.

Capitolul XXXII

Frații nu trebuie să se mâhnească când cei care sunt mai slabi sunt socotiți vrednici de a fi cruțați.

Totuși frații nu [trebuie] să se mâhnească și să se supere ori de câte ori întâistătătorul le va încredința celor care sunt mai slabi slujiri potrivite[268] [stării lor] și-i va socoti vrednici de a fi cruțați, dacă astfel ar îndemna nevoia. Ci aceia mai în putere [trebuie] să îi cruțe, ca pe niște mădulare mai slabe, pe cei care au nevoie de cruțare și, prin aceasta, să ducă la deplinătate dragostea cea duhovnicească. Căci, în trup, nici piciorul nu se va răscula împotriva mâinii sau o va sili și pe ea [să îndeplinească] propria lui lucrare, nici mâna întreagă nu va pune greutatea propriei lucrări în seama celui mai mic deget, ci fiecare dintre mădulare își pune în lucru acea putere pe care a primit-o de la natură, susținând [mădularele] mai slabe. Dacă această rânduială va fi păstrată în obștea duhovnicească, se va dovedi că suntem cu adevărat „trup al lui Hristos și mădulare, [fiecare] în parte"[269], păstrând totdeauna armonia însoțirii și unirea unuia cu celălalt lipsită de orice dezbinare.

---

[267] Cf. *Matei* 25, 18.
[268] Cf. *Regulile mari*, XLIII, 2.
[269] *1 Corinteni* 12, 27.

Capitolul XXX

Întâistătătorii nu trebuie să fie îngăduitori cu asceții care își părăsesc obștea, nici să-i primească în comuniune de viață.

1. Trebuie apoi și ca povățuitorii obștilor duhovnicești, cultivând bunăvoința unii față de ceilalți și asumându-și o purtare de grijă unii față de ceilalți, să nu nimicească unii strădaniile celorlalți, nici să-i primească de la unii la alții, cu ușurință și fără nicio cercetare, pe aceia dintre frați care își părăsesc [obștea]; pentru că aceasta înseamnă dezordine generală, destrămare și stricare a lucrării duhovnicești. Fiindcă frații mai înțelepți, fiind stăpâniți de teama de Dumnezeu, rămân în chip statornic în bine, în vreme ce [frații] mai leneși și mai delăsători sunt povățuiți[270] și îndrumați spre bine și de rușinea față de oameni și de constrângerea care-i apasă din partea oamenilor.

Prin urmare, dacă cineva mai delăsător ar vedea că îi este cu putință să scape, fără nicio teamă[271], de ostenelile din obștea odată aleasă [de el] și să se mute în alt sălaș și să trăiască fără grijă și fără nicio reținere, se va rupe cu ușurință [de obștea sa], iar cel care îl primește cu brațele deschise va fi răspunzător de pieirea lui. Și, întinzându-se, răul acesta îi abate de multe ori de la calea cea neocolită și dreaptă chiar și pe cei care merg bine pe cale; și [vina pentru] pieirea tuturor va cădea asupra celui care oferă prilejuri pentru căderi. Așadar, pentru ca nu cumva să se întâmple aceasta, pe aceia dintre frați care [își] părăsesc [obștea] fie să îi sfătuim și să-i aducem înapoi [acolo] de unde au plecat, fie, în cazul în care nu se lasă convinși de noi, să ne ferim de ei și să refuzăm întâlnirea cu ei și să recomandăm aceasta tuturor fraților; astfel încât fie aceia, ajungând să se înțelepțească ei înșiși printr-o astfel de întoarcere [a spatelui din partea noastră], să se reîntoarcă în propriul lor staul și să fie păstoriți de păstorul care le-a fost rânduit, fie, dacă aceia ar persista în respingerea comuniunii duhovnicești, măcar ceilalți, care au văzut cât de respingători au ajuns să fie, să se înțelepțească prin [acest] exemplu și

---

[270] În gr. παιδαγωγοῦνται, literal: „sunt educați/instruiți".
[271] Literal: „absența fricii".

să se ferească de imitarea [lor], ocolind [în felul acesta] rușinea [de care au ei parte].

2. Însă, [pentru ca să se vadă] că acestea nu sunt cuvintele mele, ci cuvinte deslușite ale Duhului, voi cita în ajutor înseși vorbele lui Pavel, prin care el a pedepsit, alături de alții, pe cei care trăiau neînfrânat, pe bețivi și pe ocărâtori, supunându-i pedepselor. Căci zice el: „Dacă vreun frate ar fi desfrânat sau ocărâtor sau bețiv, cu unul ca acesta nici să mâncați împreună!"[272] Și iarăși, altundeva, spunea despre cei care nu lucrează deloc, ci se amestecă în treburile altora: „Pe acesta să îl însemnați și să nu aveți nimic de-a face[273] cu el!"[274] Or, e limpede aproape pentru oricine că cel care încalcă legămintele [sale] cu Duhul săvârșește cu cutezanță lucruri mai rele decât ocărâtorii, bețivii și cei care își petrec timpul în lenevire. Astfel încât cuvântul [Apostolului] ne-ar îndemna ca pe cei care strică buna rânduială duhovnicească să îi ținem departe și să îi împiedicăm de la relația cu cei care păstrează această [bună rânduială]. Numai atunci însă se cuvine să rămână nepedepsită o despărțire a unui frate [de obștea sa], anume când s-ar întâmpla [aceasta] cu încuviințarea întâistătătorului, pentru vreo iconomie oarecare.

Capitolul XXXIV

Ascetul care viețuiește într-o obște nu trebuie să posede personal nimic din cele materiale.

1. Se cuvine totuși ca ascetul care a ales viața în comuniune[275] înfățișată mai sus să fie liber de orice posesie personală de [bunuri] materiale. Căci, de nu face așa, a stricat mai întâi comuniunea deplină prin caracterul personal al posesiei [de bunuri]; apoi a adus și dovezi clare de necredință împotriva sa: că nu crede în Dumnezeu că [El] îi va hrăni pe cei care se adună în numele Lui; și că nu a auzit de la profetul David, care spune: „Tânăr am fost și am și îmbătrânit, dar n-am văzut vreun [om]

[272] *1 Corinteni* 5, 11; pasajul este citat în mod selectiv.
[273] Literal: „să nu vă amestecați cu ...".
[274] *2 Tesaloniceni* 3, 14.
[275] „Viața în comuniune": gr. κοινωνία.

drept care să fi fost părăsit, nici seminția lui să caute[276] pâine[277]"[278], fie [că se referă] la [pâinile] cele inteligibile ale chibzuinței[279], fie la cele materiale, cu care este hrănit trupul. Căci, dacă acolo unde sunt doi sau trei adunați întru numele lui Hristos Se află Domnul în mijlocul lor[280], cu mult mai mult [va fi] acolo unde există o adunare mult mai mare și de mai mulți oameni. Drept urmare, fie nu ne va lipsi nimic din cele necesare, câtă vreme Hristos e alături de noi (din moment ce nici israeliților, în deșert, nu le-au lipsit cele trebuincioase), fie, dacă ne va și lipsi [ceva din cele trebuincioase] pentru încercarea noastră, mai bine să ducem lipsă, dar să fim cu Hristos, decât să fim bogați în toate cele ale vieții și [să ajungem] lipsiți de comuniunea cu El. Însă o astfel de posesie nu oprește vătămarea numai la atât, ci o împinge mai departe. Căci cel care își dă toată silința să aibă ceva personal nu se gândește la nimic altceva decât la separarea și părăsirea[281] [obștii]. Căci, dacă nu urmărește aceasta, de ce și-ar mai agonisi [aceste bunuri], știind că, prin harul lui Hristos, robii Săi își duc mereu viața într-un belșug al tuturor celor necesare? Prin urmare, e limpede [că] un asemenea [om] pregătește tăierea și omorârea propriului suflet și că în schimbul câtorva bănuți își vinde propria mântuire și că – îngăduiți-mi să îndrăznesc puțin – devine un al doilea Iuda, întrucât începe de la hoție (căci hoție este posesia personală [de bunuri]) și sfârșește în trădare; pentru că trădează și el cuvântul adevărului, așa cum acela [L-a trădat] pe Domnul. Căci, dacă regula vieții [noastre ne] împiedică să ne despărțim de obștea cu care am fost uniți, să strângem vreo avuție care să fie a noastră personală, să săvârșim cumva ceva pe furiș sau care să devină o pildă rea pentru cei care se mântuiesc, spre vătămarea fraților, apoi, dacă cineva, disprețuind teama de Dumnezeu și legiuirile Sfântului Duh, se gândește mai întâi la furt (căci furt este posedarea personală [care se realizează] în

---

[276] Sau „să ceară”.
[277] În original, cuvântul este la plural.
[278] *Psalmul* 36, 25 (*LXX*).
[279] Pentru o expresie asemănătoare, v. *Înțelepciunea lui Isus Sirah* 15, 3 (*LXX*).
[280] Cf. *Matei* 18, 20.
[281] Gr. ἀποστασία. Considerăm că traducerea cu „apostazie” nu este potrivită, deoarece în acest context nu se are în vedere renunțarea la credința comunității, ci pur și simplu renunțarea la comunitatea monahală.

orice fel și de oriunde), pe urmă și la părăsirea și la separarea [de obște], cum să nu fi trădat cuvântul adevărului și să nu fi devenit al doilea Iuda, când [el] trădează, pe cât îi stă în putere, adevărul?

Trebuie deci să ne ferim cu orice chip să posedăm [ceva] personal, în afară doar de cele obținute în comun, laolaltă cu toți [ceilalți frați], și [trebuie] să ne păstrăm în felul acesta nemurdărit nu numai cugetul, ci să-l curățim și pe omul lăuntric de toate petele: pe de o parte, de gândurile cele necurate și rele, care tulbură sălașul dinlăuntru al Duhului, pe de altă parte, de viclenie și de fățărnicie și de invidie și de ceartă – [rele] care smulg din rădăcină iubirea și Îl alungă pe Dumnezeu din sufletul unor astfel de [oameni]. Căci, dacă „Dumnezeu este iubire"[282], cel care nu are iubire a ajuns să fie lipsit de harul dumnezeiesc.

2. Dimpotrivă, [trebuie ca] fiecare, păstrându-și sufletul într-o deplină smerită cugetare și în sfințenie și în necontenită dorință pentru faptele bune, să[-și] țină gândirea ațintită înspre cele de față, luând aminte ca nu cumva, în vremea de acum, să se abată de la vreuna din voile lui Dumnezeu și să nimicească statornicia viețuirii [sale]. Căci o asemenea așezare a sufletului ne va izbăvi de orice risipire, însă ne va pregăti [și] să urmăm cu evlavie și cu o hotărâre neclintită toate [faptele] cele bune, așezându-ne în suflet, înainte de toate, [gândul] acesta, anume că Dumnezeu este bun și pricinuitor al tuturor celor bune și al niciunui rău, de orice fel ar fi el, [gândind astfel] chiar și dacă vom gusta, pentru trebuința întremării [noastre], din tratamentul mai amar. Căci Dumnezeu, fiind medic[283] al sufletelor omenești, rânduiește, potrivit cu natura bolilor [fiecăruia], o putere a leacurilor suficientă cât să curățească, atunci când ar fi nevoie de aceasta, cea mai profundă răutate. Știind deci limpede aceasta, să mulțumim întotdeauna, chiar dacă, atunci când suntem curățiți de nepurtarea [noastră] de grijă[284], resimțim tratamentul [ca fiind] prea aspru. Cât despre a îndura și încercarea prin ispite, ea este a celor puțini, și [anume] a oamenilor de felul lui Avraam.

---

[282] Cf. *1 Ioan* 4, 8, 16.
[283] Cf. *supra*, cap. XVIII, 3.
[284] În original, cuvântul este la plural.

Așadar, acestea [sunt povețele] pe care harul lui Dumnezeu le-a oferit smereniei cugetului nostru spre îndemnarea voastră, a celor care ați îmbrățișat viața cenobitică. Față de această [viață], așa cum a arătat expunerea [noastră] și [pe cât] a priceput cugetul nostru, nu ar putea fi găsită la oameni vreo [altă] formă de viețuire nici mai strălucitoare, nici mai încântătoare, nici mai înaltă. Însă, de vreme ce le-am oferit un îndemn pe măsura puterii noastre și celor care se dăruiesc vieții singuratice (însă și unii și ceilalți [urmăresc] unul și același scop, acela de a bineplăcea lui Hristos) și [pentru că] învățăturile sunt asemănătoare pentru [toți] aceștia, să parcurgem și cuvântul despre aceștia. Căci, poate, și de acolo se va adăuga ceva folositor acestui cuvânt, putând să facă încă și mai strălucitor și să împodobească încă și mai mult modul [nostru] de viață.

INDICE SCRIPTURISTIC

Pildele lui Solomon

Ecclesiastul

Cântarea Cântărilor

Isaia

Ieremia

Plângerile lui Ieremia

Iezechiel

Daniel

Ioan

Faptele Apostolilor

Romani

1 Corinteni

2 Corinteni

Galateni

Efeseni

Filipeni

Coloseni

1 Tesaloniceni

2 Tesaloniceni

1 Timotei

2 Timotei

Tit

INDICE ONOMASTIC ȘI TOPONIMIC*

* Termenii au fost selectați din corpul textului și din aparatul critic.

F

G

H

I

CUPRINS

TIPOGRAFIA CĂRŢILOR BISERICEŞTI
Intrarea Miron Cristea nr. 6; 040162, Bucureşti
Telefon: 021.335.21.29; 021.335.21.28
Fax: 021.335.19.00
e-mail: magazin@editurapatriarhiei.ro
www.editurapatriarhiei.ro